

קובץ גליונות

פרשת במדבר והג השבועות

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא

זכות הלימוד

לעילוי נשמת

ר' **מנחם מנדל**

ב"ר צבי **קנול** ז"ל

נלב"ע י"ז שבט תשנ"ח

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על חסדק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:53	8:09	8:46
בני ברק	7:08	8:11	8:43
קרית ספר	7:02	8:10	8:45
בית שמש	6:52	8:10	8:45
אופקים	7:01	8:10	8:44
חיפה	7:03	8:13	8:46

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

י. גרשון אדלשטיין

קרית הישיבה, בני ברק

בס"ד אייר תשפ"ב

י"ז הרצון הנצח
היהן הנסמך על הנהגתו, אג
היהן למורה ולא לזוה אלא יסוד
הנצחיים להנחה.
היהן יסודי הנהגתו יסוד אג, יסוד
הנצחיים להנחה.
היהן יסודי הנהגתו יסוד אג, יסוד
הנצחיים להנחה.
היהן יסודי הנהגתו יסוד אג, יסוד
הנצחיים להנחה.

בס"ד אייר תשפ"ב

ידוע הצורך הגדול ב"קרן ההסעות" של החינוך העצמאי, לתת

חינוך לתורה ולמצוות לילדי ישראל הזקוקים להסעות.

כל המשתתפים בחוצאות החזקת ילד אחד, יזכו במדה כנגד מדה

לרוב נחת דקדושה מכל צאצאיהם היקרים יחיו

הכו"ח במרכה

י. גרשון אדלשטיין

נחת

זה קרן ההסעות

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א בכי"ק
"כל המשתתפים בהוצאות החזקת ילד אחד, יזכו
במידה כנגד מידה לרוב נחת דקדושה מכל צאצאיהם
היקרים יחיו"

קרן ההסעות
גלגל ההצלה של ילדי ישראל!

הטלפון שלכם להצלת ילד יהודי ולנחת מהילדים שלכם:

1700-50-66-22

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-ן: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ד 95-659-804-5
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמ"כ ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "נדירים פלוס" ברחבי הארץ

אמץ ילד!
מסייע לזריזתם ברגלי ישראל
ומאפשר ילד לזכ השגתו
100x12 ש"ח

לעילוי נשמת

ישראל זלמן

ב"ר שלמה הכהן שיבלחט"א

פרסט

תנצב"ה

לע"נ הרב שמעון הכהן

ב"ר יהושע אליקים ז"ל

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• י"א סיון נשא	• ט"ז תמוז בלק	• י"ג אלול כי תצא
• י"ח סיון בהעלתך	• כ"ג תמוז פינחס	• כ' אלול כי תבא
• כ"ה סיון שלח	• א' אב מטו"מ	
• ב' תמוז קרח	• ח' אב דברים	• כ"ז אלול נצבים ר"ה
• ט' תמוז חקת	• ו' אלול שופטים	• ה' תשרי וילך יו"כ

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

יצירת ענק מפוארת ומרתקת

3 כרכים

1600 עמודים

**הזדמנות אחרונה
במחיר של 95 ש"ח לסט**

בשבועות הקרובים יחל השיווק בחנויות והמחיר יעלה ל-130 ש"ח

לאור הביקוש הגדול המבצע ממשיך במוקדים עד ליום שלישי מוצאי אסרו חג

המחיר בבני ברק הוא 90 ש"ח לסט

בשאר המוקדים, המחיר הוא 95 ש"ח לסט

לרשימת המוקדים ולהזמנת כמויות

ניתן לחייג לטל': 079.514.0000 שלוחה 9

"סבלותי מבעיה
כדונית תדמנו
לועד הרבנים והיא
עברה לגארי
לחלוטין"
גאמאל, ירושלים

"הבטחנו לועד
הרבנים והניתוח
הצליח למעלה
מהמסוער"
י. א. ביתר

"מיד אחרי
התדמנה לועד
הרבנים הבדיקות
יצאו תקינות
לחלוטין"
ד. בני ברק

"עמדנו לפני
טיפול רפואי
תדמנו לועד
הרבנים והרופא
יצא מהתפעלות

"כמעט ולא ראיתי
כלום, ובזכות
התפילה של ועד
הרבנים היום
הראיה חזרה
למעט לגארי"

ניסים רפואיים בחג השבועות

רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
יעתיר על תורמי "ועד הרבנים"
בעת קריאת עשרת הדברות
על החולים שיתרפאו ועל הבריאים שלא יחלו

בס"ד,
ערב חג השבועות
מצו"ב ק"ד ש"ח
עבור מגבית שבועות
[כסגולת הר"ח
פאלגי ז"ל]
להצדקה ההגונה
שע"י ועד הרבנים
חיים קניבסקי

דס"ה, יום חן הסיוע
מצו"ב ק"ה ש"ה שגור מלדי שזווא
[כסגולת הר"ח פאלגי ז"ל]
מיון קניבסקי

104
לועד הרבנים
לכל הישועות

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

ניתן לתרום לועד הרבנים גם בכל עמדות "נדרים פלוס / קהילות"

לע"נ
הרב שניאור יחזקאל
ב"ר אברהם ראובן
זצ"ל
נלב"ע ח' סיון תש"פ
תנצב"ה

לזכות הבחור
בצלאל חנוך
בן יהודית ברכה
לרפו"ש

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

בס"ד

עם סגולה

בפרשת מתן תורה נאמר (שמות י"ט) והייתם לי סגולה מכל העמים, על פי פשוטו, 'סגולה' הוא אוצר חביב (עין רש"י שם). אבל חכמי הדורות נתנו כאן רמז, לטבעם של בני ישראל. כי בכל עת שיש צרה או מצוקה על האדם, הוא מחפש 'סגולה' בדוקה ומנוסה, איזה לחש או קמיע מהימן שיפתור לו את בעיותיו. ואכן, במשך הדורות התחברו עשרות ספרי סגולות לכל מיני צרות ומרעין בישין שבאים על האדם. מהם נאמנים יותר ומהם פחות, ורובם לא התפשטו בישראל. בדור האחרון, עת רבו הצובאים על דלתותיו של רבינו, מבקשים ההמונים מרבינו, הב לנו 'סגולה'. איש איש וצרותיו ומכאוביו, זה עם כאבי השיניים וזה כאבי ראש, פלוני לצרת הבת ואלמוני לצרת הממון, וכהנה וכהנה. ורבינו רואה לנכון לומר להם להתחזק בדבר רוחני, ולהרבות בתורה. וכדי שיתקבל על לב ההמון הוא 'עוטר' את החיזוק בסגולה. וכרמז לדבר, הוא פעמים רבות מורה ללמוד ענין שיש בו דמיון קל לצרה. מובן מאליו, כי לא הסגולה לעצמה עוזרת, רק כוח התורה שהאדם מתחזק בה, בצירוף ברכת רבינו שליט"א. וכבר אמרו חז"ל, אין הנחש מרפא אלא רק עם ישראל משעבדים ליבם לאביהם שבשמים. ויהי רצון שכשם שזכו כלל ישראל במתן תורה שכל בעלי המומין נתרפאו, כך יזכו בקרוב להיושע בישועת עולמים אכי"ר. ונסיים ברכה מרובה לידידינו החשוב רבי יצחק אוהב ציון מחבר הספר 'סגולות חיים' וע"ס על עזרתו הרבה

בברכה מרובה
ושנזכה לקבלת התורה מאהבה
יצחק גולדשטוף

ולכל בשרו מרפא

אין סגולה כתורה

הגמרא בעירובין נ"ד מונה והולכת "החש בראשו יעסוק בתורה שנאמר וכו' חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר וכו' חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא", מדוע אם כן אמרו בתחילה ראשו, גרונו ומעיו, ואפשר לבאר עפ"י מה שרבונו נהג לומר כי לכל איבר יעסוק בתורה ענין השייך לו כגון בראשו ה' תפילין אבריו הפנימים הלכות טרפות וכו', הסכים רבנו לביאור הנ"ל. ואמר עוד: כי כיון שיש פסוק מיוחד לחש בראשו, התורה תועיל לכאב ראש עוד יותר מאשר לכל גופו, וכן לשאר דברים שהוזכרו מפורש שם בגמרא.

רופא ירא שמים נכנס לרבנו והזכיר את דברי הגמרא בעירובין נ"ד חש בראשו יעסוק בתורה וכו', ואמר: לפי זה, אני יכול לסגור את המרפאה, די אם אתלה בפתח המרפאה את לשון הגמרא. השיב לו רבנו: הרי לא שומעים לעצה זו, וזה הדבר הקשה ביותר למתרפאים, להתנהג כך הוסיף עוד לאמר: כי דברי הגמרא הם לא רק כאשר כואב וכרפואה, אלא גם כמניעה לכאב, ולמחלה שלא תבוא. אח"כ שאל הרופא את רבנו, הנה יש מיחוש ויש חולי, ובגמרא אמרו "חש" אולי כוונתם רק לגבי החש בראשו ולא מחלה, כי הנה ראינו הרבה ת"ח שעוסקים בתורה ויש להם חולי. אמר לו רבנו: אין זה נכון, ולא רק למיחוש אלא מועיל גם למחלה, ואין אנו יודעים חשבונות שמים. יש חשבונות ויש ענין של גלגול קודם.

רגל ברגל

ילד תושב מונסי הרופאים החליטו כי יש לכרות לו רגל אחת, כיון שיש לו את המחלה, והרגל החולה מסכנת את כל הגוף, ובכריתת הרגל ימין הם יצילו את שאר חלקי הגוף.

כעת הילד הגיע לארץ ישראל עם הוריו - לברכה מרבנו, ואני מבקש הורמנא (=רשות) שהם יכנסו יחד עם הילד.

אמר רבנו שליט"א: אינו צריך לעלות אלי, כי ודאי קשה לו לעלות, לכן בדרך שארד לתפלה אראהו למטה, או אם יבוא בזמן אחר ארד אליו במיוחד.

שבוע אח"כ. אמרתי לרבנו, המשפחה בדרך בחזרה לחו"ל והם רוצים בדרכם לשדה תעופה להיכנס לברכה.

אמר רבנו שליט"א: תגיד לי כאשר הילד יבוא ואני ארד אליו. כאשר הילד בא, עלינו יחד למקום לימודו של רבנו. נכנסנו, ומיד אמר בכאב: מדוע עלו, הרי מסתמא קשה לו, אני הייתי יורד אליו. ובירכו לרפואה שלימה.

שאלתי מה יעשה משהו מיוחד ברגל, שיהיה זכות לרגל שלא יורידו אותה? ילמד הלכות חול המועד.

ההורים חשבו כי רבנו לא שמע היטב וחזר ושאלו - אבל משהו ששייך ישירות לרגל מה יעשה?

שוב אמר שילמד הלכות חול המועד.

ואז פתח רבנו וסיפר: היו נשים חרדיות שעובדות בבנק שקיבלו כאב ברגל. שאלתי האם הם עובדות ב'חול המועד' והשיבו שכן, אמרתי להן שיפסיקו לעבוד ב'חול המועד', והם שמעו והפסיקו לעבוד, והכאבים הלכו להם ונעלמו.

ומה ענין כאבי רגלים לחול המועד? זה ירושלמי מפורש ספ"ד דמעשר שני. "חד בר נש אתא לגבי רבי עקיבה אמר ליה חמית בחילמאי רגלי קטינא [שקטעו רגלו] אמר ליה דמועדא מייתי ולית מיכל קופד [לא תמצא בשר לאכול]. אתא חד חורן לגביה אמר חמית בחילמאי רגלי מסובלא [שמון] אמר ליה מועדא מייתי ואית לך קופד סגי [יהיה לך הרבה בשר לרגל]" ובמדרש איכה פרשה א' הוסיף מנה ידע? השיב המדרש - כיון שמועד הוא רגל - וזהו רגל ברגל.

דאה"נ בחז"ל גם יום טוב נקרא רגל אלא שנקרא גם חג, אבל חול המועד נקרא רק רגל, אם כן יותר מתבטא הדבר בחול המועד. ולכן אני אומר הלכות חוה"מ ולא הלכות יום טוב.

הנה פלוני חולה ברגלו ה' ירפאו, והוא גם מתחנן לרפואה, אלא שאינו עובד בחול המועד, השיב רבנו - שילמד הלכות חול המועד.

לאחר כמה ימים, רבנו נכנס לחדרו ראה אותי, פתח ואמר: אפשר שלדברי חז"ל הנ"ל יש רמז בפסוק "יד ביד רגל ברגל" פירוש, אם קיבל עונש ברגל זה מחמת שעשה עבירה ברגל. ואם נאמר כן מה הוא "יד ביד" יש לומר, שאם לא נתן צדקה ביד נענש ביד, וכל כהאי גוונא.

במוצאי שבת פר' ויגש ז' בטבת, נכנסתי להגאון הצדיק המקובל ר"א וינטרויב זצ"ל וסיפרתי לו כל הנ"ל, וחיך חיוך רחב, ואז הוסיף ואמר: "בסתרי תורה יש לזה שייכות, ובלי להיכנס לפרטים" עכ"ל.

י' כסלו תשס"ד, אמרתי קמיה רבנו. הנה אנו שומעים כאן תמיד לצרכי רפואה - ללמוד את הדבר שכנגדו, לדוגמא לכאבי רגלים ללמוד הל' חול המועד, ורבנו מכנה רפואות אלו: "רגל ברגל" לבעיה באברים הפנימיים - ללמוד הלכות טריפות, כאב שיניים ללמוד הל' בכורות במס' בכורות. והרי אין מתרפאין בדברי תורה? זה לא לרפואה בדברי תורה, זו זכות התורה. אה, והרי אמרו בגמרא עירובין נ"ד החש בראשו יעסוק בתורה וכו' הרי שמותר, נצרך ומועיל

המקרה	מה להתחזק
גב, לכאבי גב	כאבי גב 4 בני במשפחה אחת יש להם בעיה עם גב, מה יעשו? כתוב בשם האר"י על אחד שכאב לו הכתף והגב שם, אמר לו האר"י משום שלא נזהר מלדבר דברי תורה בין מים אחרונים לברכת המזון כי תכף לנט"י ברכה - ותכף זה אותיות כתף, תאמר להם שדבר ראשון יזהרו בנטילת ידים ושלא לדבר בין נט"י במים אחרונים לברכת המזון. ופעם אחרת אמר רבינו שליט"א ללמוד פרק אע"פ במס' כתובות והוסיף שאע"פ זה אע"ג
גגות, לס"ד אישורים לבנות גגות	ללמוד פרק כל גגות או פרק הבית העליה עובדא הוי באברך משכונת רמת אשכול שהשכן התנגד לו לבנות על הגג וא"ל רבינו שילמד פרק כל גגות וביום שסיים ללמוד את הפרק נתבשר שלא כדרך הטבע שהשכן מסכים שיבנה.
גיד	לאחד שיש לו בעיות בגיד' אמר רבינו ללמוד פרק גיד הנשה
גרון, למחלה בגרון	ללמוד הלכות שמירת הלשון
דירה	לרכישת דירה. נכנס יהודי ואמר שהוא מחפש לקנות דירה שם במקום קהילתו בדרום אמריקה, ואין לו כסף. ושאל האם יכול לעשות הגרלה ואולי על ידי כן יוכל לקנות דירה, והרב אמר לו ללמד "הבית והעליה" בתלמוד ירושלמי ולמד. האם עתה עליו לעשות משהו נוסף או להמשיך בזה? שילמד רמב"ם ושולחן ערוך ונו"ב בזה, ולגבי הגרלה זה בבחינת מניח מעותיו על קרן הצבי.

דס	המחלה בדם. אשת ראש ישיבה ת"ח גדול בגייטסהד באנגליה, חולה במחלה הידועה, בדם ועדיין יש להם ספק האם זה במח עצם, והם שואלים מה יעשו הבחורים לרפואתה? שילמדו בשולחן ערוך הלכות דם. האם כל הישיבה 110 בחורים ילמדו, או רק בני השיעור שלו 60 בחורים? איך שיעשו יהיה טוב. וגם אם זה במח עצם רח"ל, כל זה שייך לדם "בין דם לדם" ושילמדו הלכות דם.
הפלה רח"ל	לאשה המפלת שבעלה ילמד פרק המפלת ופ"א אמר שלימד מסכת נדה ובכל מאתים מנה.
הרטבה, למי שבנו סובל מהרטבה	ללמוד פרק העור והרוטב

ללמוד הל' פרו ורבו ועי' בס' סגולת חיים שהביא עוד כמה דברים ללמוד כסגולה לזה, מדרש רבה פר' תולדות, וסדר זרעים	זש"ק
ללמוד הלכות קדוש החודש	לישועה
ללמוד הלכות טריפה, או מסכת נגעים	מחלה מסוכנת
ללמוד קדשים חצי שעה ביום מחלת קרון. קיבל מחלת "קרון" במעיים מה יעשה מדה כנגד מדה? ילמד מסכת בכורות. א.ה. בתקופה מסוימת אמר רבנו על כמה מחלות בגוף האדם, שילמד מסכת בכורות ובתקופה שאחר כך אמר מסכת ערכין. לבחור יש בעיה במעיים, שאל במה להתחזק, רבנו אמר לו שילמד הל' טריפות, אבל הוא טוען שאין לו טעם בלימוד הזה? אדרבא זה יותר זכות. שילמד הגמרא ואח"כ השולחן ערוך.	מעיים, לכאבי מעיים
ללמוד מסכת אהלות, וביאר הטעם משום אוהל זרוק	ביוון שרירים
ללמוד פרק התודה במנחות סיפר הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א ראש ישיבת תפארת ישראל, שפ"א היה יהודי שעצר טראפ לשני בחורים, ומיד אחרי שעלו הרגישו ריח שריפה ואמרו לו על כך ומי יצאו כולם והרכב בער ונשרף, ובא יחד איתי למרן שליט"א מה עליו לעשות. וסיפר לנו מרן שליט"א שפ"א נסע עם ר' ישעיהו אפשטיין, ובאמצע הדרך אמר לר' ישעיהו שאולי נצא מהרכב, וכשיצאנו מיד הרכב התחיל לבעור, וחזרנו אח"כ הביתה ולמדנו פרק התודה.	ניצל בנס
ללמוד הלכות טריפות	נפילה, למחלת הנפילה רח"ל
נשירת שיער. השיער נושר לבתו בת 16 וזה לה צער נורא, מה יעשה משהו "שיער בשיער"? שילמד מסכת נגעים בסדר טהרות. ופ"א אמר ללמוד מסכת נזיר	נשירת שער
לאחד שסובל מסוכר' אמר רבינו שילמד מסכת סוכה	סוכר

חולה במשפחה	ללמוד משניות זרעים עם רמב"ם - ללמוד מסכת ברכות ללמוד מסכת ערכין
יד, לבעיות ביד	ללמוד מסכת ידים, או ללמוד הלכות נטילת ידים דלקת בידו. יום א' שמות ט"ו טבת תשס"ט. בחור יש לו דלקת ביד והרופאים אינם יודעים את הטיפול בזה, מהו "יד ביד", כאן הרי הוא לא שייך לצדקה כי הוא סמוך על שולחן אביו? צדקה שאביו לא נותן פגעה ביד בנו. אמרנו, כי אותה דלקת יש גם לאביו כשנה והוא נותן מעשר ויותר ממעשר, ויד האב עדיין לא נרפאה. הרי שיש להם דברים אחרים המעכבים לו את הרפואה, ואם רוצה להרבות בזכויות כדי לקוות לרפואה, כיון שיד בדרך כלל קאי על צדקה, שילמד היטב הלכות צדקה. ואמרתי שקשה לו ללמוד בשולחן ערוך בעיון עם הנושאי כלים, והסכים רבנו שיוכל ללמוד הלכות צדקה בספר חכמת אדם. קיץ תשס"ט. בישרתי לרבנו שפלוני הבחור שכאב לו היד ורבנו אמר שילמד הלכות צדקה - "יד ביד", ולמד, באמצע עסק לימודו בהלכות הללו נעלם הכאב כלא היה, אמר רבנו בשמחה רבה: ברוך השם.
כבד, למחלה כבד	ללמוד הלכות טריפות [ניטל זהכבד] שתי מחותנות ויש לשניהן מחלה בכבד וניתוח באותן ימים. מה יעשו? שבעליהם ילמדו הלכות טריפות. שאלה: אינני בטוח שהם יודעים באיזה חלק שו"ע הלכות טריפות... האם סגי שבניהם ילמדו? כן. אשתו עברה ניתוח לב ועתה מעוברת, מה יעשה הבעל זכות לעיבור שילך כשורה? שילמד הלכות טריפות. ילד קיבל אירוע מוחי והרופאים אומרים שבגיל ילד אירוע מוחי הוא פלא, מה יעשה מדה כנגד מדה? שאביו ילמד הלכות טריפות.
כינים בקירות הבית	ללמוד מסכת קינים אחד שאמר שסובל מכינים בקירות הבית אמר בבינו תלמד מסכת קינים בת ק' כ בת כ' מתח-לף הכ' בק'
כליות	בעיה בכליות. יש בעיה לו בכליות מה יעשה? באימורין נכלל הכליות שילמד ברמב"ם הל' הקרבת קרבן. לאחד שסובל מאבנים בכליות שילמד מסכת סנהדרין שמוזכר שם הענין וסקלתם באבנים'
לא התעורר מניתוח	ללמוד הלכות טריפות

עור, למחלות בעור	ללמוד העור והרוטב במסכת חולין
עיבור	אחד בא לרבינו אשתו מעוברת והעובר הפוך אמר רבינו שיקרא מגילת אסתר ונהפוך הוא'
עינים, לבעיות בעינים זכרית	ללמוד הלכות בכורות, או מסכת הוריות [עיני העדה] ללמוד בספר עין יעקב חולי בעיניים. יש לו חולי בעיניים מה יעשה מידה כנגד מידה לרפואתו, עין בעין? אם ת"ח הוא ילמד מס' נגעים שנגעים שייך לעיניים, שהרי אם כהן עיני כהן אינו רואה את הנגע. סכנת עיוורון. ט"ז כסלו תשנ"ט, בחור עם סכנת עיוורון בעין שואל מה לעשות לחיזוק? שילמד דף היומי.
עצירות, לסובלים מעצירות	ללמוד פרק החובל בב"ק סבל מעצירות. סובל מעצירות מה יעשה? אחד שאלני כי סובל מעצירת מעייים, מה יעשה, אמרתי לו שילמד החובל כי שם בדף צ"ב. יש גמ' כי עצר עצר ה' וכו' והוא אמר לי שעשה כן ומיד זה הסתדר, גם הוא - שילמד החובל.
צואר, לחולי בצואר	ללמוד הלכות שחיטה
ראות	המחלה בראות. פלוני שעמדו לקטוע לו רגל ורבנו אמר לו שילמד הל' חוה"מ וכך עשה וב"ה ניצלה הרגל, ועתה התגלה בראות - המחלה, מה יעשה כעת? ביו"ד הל' טריפות מס' ל"ה ואילך יש סימנים בהל' ריאה ילמד הה' סימנים האלו.
ראש, לסובלים מנאבי ראש	ללמוד הלכות תפלין אחד של"ע יש לו מחלה בראש אמר רבינו ללמוד הלכות תפלין של ראש ולהתפלל ושוב פעם היה אחד של"ע יש לו מחלה בראש אמר ג"כ ללמוד הלכות תפלין ונימק הסעם לא נברא הראש אלא לתפלין ושוב היה מעשה שבחור נפגע בראשו ושאלים במה להתחזק השיב ללמוד הלכות תפלין והראה רבינו שמביא בספרו ארחות חיים להרא"ש בשם אותיות דר"ע לא נברא הראש אלא לתפלין אחד שסובל מלחץ דם גבוה ויש לו סחרחורת שילמד הלכות תפלין ופ"א אמר ללמוד פי' הרא"ש על הש"ס

רגל, לנאבי רגלים	ללמוד הלכות חול המועד. או פרק כיצד הרגל כאבי רגליים. היו לו כאבי רגלים, ורבנו אמר לו שילמד הל' חוה"מ וכתב לי שלומד כמעט כל יום מעט קצור הלכות חול המועד ולא נהיה יותר טוב, אפשר שזה מחמת שזה רק "כמעט"? שילמד הל' חול המועד ויבוא להיבחן אצלי. היינו לימוד נוסף ואיכותי. גידול ממאיר ברגל. היה לו גידול ברגל והוציאו ואחר זמן חזר ושוב והוציאו, מה יעשה רגל ברגל? ילמד כיצד הרגל בבא קמא - גמרא רש"י תוס'. שאלה שנשאלה בסתמא: האם אפשר לי ללמוד הל' חוה"מ בשביל חברי? הוא בעצמו צריך ללמוד, ולא שייך שאחר ילמד בעבורו. שאלתי. נכדו של רבנו מתאונן שכואב לו הרגל, האם ללכת לרופא? שילכו לרופא אבל בינתיים וקודם לכן, שהוא ילמד הלכות חול המועד, המדובר בהנכד שהוא כבן 6 האם ללמד עמו מ"ב? שאביו ילמד אותו חיי אדם זה קל גם לילדים. ילדה בת ג' יש חשש שיורידו לה רגל, מה יעשו "רגל ברגל"? שאביה ילמד כיצד הרגל גמרא רש"י ותוס'. שאלה: הוא מאד עסוק עמה, האם סגי שהסבא ילמד למענה? אם זו בת הבן, בני בנים כבנים - ויכול הסבא ללמוד בעדה, ואם בת הבת, לא מהני (עי' ירו' יבמות פ"ו ה"ו ובבבלי יבמות ס"ב ס"ל דגם בת הבת וצ"ע). סיון תשס"ט. דרשתי באירוסין חתן פלוני על "רגל ברגל", אחד מהשומעין שהיו לו ב' ניתוחים ברגל והיה צריך לעבור ניתוח ג', וכששמע את הסיפור התיישב ללמוד הל' חוה"מ, והנה עבר המחלה ולא צריך ניתוח. בחתונה של אותו בחור חתן השתתף רבנו ואז הראיתי לו את היהודי הנ"ל. רבנו התרגש מהמעשה. (כל משאלותיך) אחד סובל ממחלה ברגל ולמד כבר הל' חול המועד מה יעשה אמר רבינו שילמד הל' יום טוב שנקרא ג"כ רגל.
רכב	לאחד שרצה חיזוק לשמירה בענין עיסוק ברכבים שילמד הלכות שביתת בהמתו שרבינו מדמה הרבה חמור לרכב
שידוך	לסגולה לשידוך אמר רבינו לאחד ללמוד הלכות פריה ורביה ברמב"ם ופ"א אמר ללמוד מסכת קידושין שידוכים. ג' יוצ"ח מבוגרים אין שידוכים מה יעשה? תשובה: שהאב ילמד כתובות.
שינה	אחד שהתאונן בפני רבינו על שסובל מקשיים בשינה וכל מיני מחשבות שמפריעות לו אמר לו תלמד גמ' ברכות ובדרך כלל מראה לדברי הגמ' בפסחים קיד ע"א ע"ש

שמחה	אחד ביקש מרבינו עצה להיות בשמחה חשב רבינו והשיב לו שילמד הלכות יום טוב ופ"א אמר שילמד גמ' מגילה והוסיף ואמר שהרי ששמחים בפורים ופ"א אמר ללמוד חולין לשמחה
	ללמוד הלכות קריאת שמע ללמוד הל' תקיעת שופר
שן	כאבים בשן. בחור שואל יש לו כאבים בשן ולא יודעים מה זה, הרי כתיב שן בשן מה חטא בשן שיעשה כנגד זה לרפואתו? הענין אצלו שייך למאכלות אסורות. שאלה: המדובר בבחור יר"ש? אז תשאל אותו האם מקפיד על מים אחרונים ששייך לאכילה. שוב שאלוהו, ואמר שהוא מדרום אפריקה ורבו שם, אכן אמר לו שיכול לנהוג כהיש אומרים שבשולחן ערוך שאין כיום חיוב מים אחרונים, גיב שוב רבנו: אם כן שיקפיד על מים אחרונים. ללמוד מסכת בכורות, או הלכות שן מבעה בב"ק
שריפה	ביתו נשרף שוב ושוב אחד בא לשאול לרבינו שכבר פעם שלישית פרצה שריפה באותו איזור מה להתחזק בתחלה הגיב רבינו לא נראה שזה איזה דבר ולבסוף אמר שילמדו הלכות שבת על פי דברי הגמ' בשבת קי"ט ב' שריפה בא על חילול שבת

תולעים בבית, וכן לבגדים באכילת תולעים	ללמוד הלכות תולעים
פרנסה	לאחד שביקש מה ללמוד שיהיה לו פרנסה אמר שילמוד הל' מזוזה ויכתוב מזוזות וימכרם, והיה לו פרנסה
בטן, לכאבי בטן	אמר שילמד מגאן אברהם, בטן באדיש זה בטן
ריח	לבעיה בחוש הריח אמר שילמד את הרי"ח - רבינו יהודה החסיד
דלקת קרם הנזח	אמר שילמד בי' הרא"ש ובי ים יש שלמה
לכוח גברא	הלי פו"ר וללמוד מס' יבמות
לשלום בית	ללמוד פרק השלום
לעכברים	לעכברים בבית להקפיד במעשר וציין לירושלמי
לב	ללמוד שו"ת מהר"י בן לב
עצמות	בעיה בעצמות ללמוד הל' קרבן פסח שנ' עצם לא ישברו בו
תפלין, כשמצאו פסולות	לחזור על הלכות תפלין

בס"ד

לכבוד ידידי היקר רבי יעקב ברגער שליט"א מעיה"ת ליקווד שלו' רב

בדבר מה ששאל לכתוב לו מה ששמעתי מרבינו הקדוש מרן שר התורה שליט"א אודות האסון הנורא שקרה ביום הילולא דרשב"י במירון.

אכתוב הדברים ששמעתי כדהלן.

א. ראשית שמעתי מרבינו שליט"א כמה וכמה פעמים שהתבטא על אסונות ופגעים רח"ל וכגון מיתת ילדים בקיצור ימים ושנים וכדו'. דאין אנו יודעים חשבונות שמים ובוודאי דכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.

ב. נשאל רבינו ע"י ידידי הגה"צ רבי הלל קופרמן שליט"א שמנהלי ת"ת והעוסקים בחינוך ילדי תשב"ר שואלים האין להתייחס בדיבור עם הילדים אודות האסון הנ"ל במירון. והשיב רבינו שליט"א שצריך ללמד את הילדים "להיזהר" והיינו מכל דבר סכנה, ולחדד באוזנם עניני ונשמרתם מאד לנפשותיכם. כמו"כ ללמד הילדים שבכלל הזהירות שלא להיחזק ולעמוד בצפיפות במקומות שמצוי בהם הדוחק ביותר. שהדברים בגדר איתחזק סכנתא.

ג. דבר נוסף ששמעתי מרבינו שליט"א וחזר ואמרו בימים האחרונים כמה וכמה פעמים. נשאל ע"י רבים וטובים אודות האסון הנ"ל, והוא "להתחזק בלימוד התורה הקדושה". ועי' בגמ' סוטה דף כא ע"א "א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא. מתקיף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא". הרי דלכו"ע לימוד התורה מגן מן היסורים בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה. ופעמים רבות שמעתי מרבינו שליט"א שלימוד התורה הוא סגולה לכל דבר!

ד. עוד אמר רבינו שליט"א שיש "להתחזק בתפילה" וכידוע לכל באי בית רבינו שמציע דבר זה לאלפים ולרבבות להתחזק בתפילה בשביל ישועה בכל דבר כגון לזכות לזיווגים הגונים, ולזש"ק, ולפרנסה בשפע ובנקל, ולבריאות ורפואה שלימה וכו' וכו'. על הכל אומר רבינו שליט"א אלפי פעמים להתפלל להתפלל להתפלל!!! וכשאומרים לרבינו שליט"א הרי אנו כבר מתפללים, מציין לדברי הגמ' ברכות דף לב ע"ב "אמר רבי חמא ברבי חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. ע"כ.

ה. ולענין נשים אמר רבינו גם כן שיתחזקו בתפילה. וכן להתחזק בצניעות. ולב יודע מרת נפשו ואכמ"ל.

בברכה רבה
יצחק אוהב ציון

לקט הדרכות והוראות בעניני תורה, מוסר, והשעה

תשובות שהשיב רבינו שר התורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לשואלים

אינו דומה השונה פרקו

אברך צעיר נכנס אל רבינו שליט"א וביקש ברכה שיזכור את הלימוד, "אני לומד ולומד אבל לא זוכר כלום" אמר האברך בעצב והתחנן לברכה.

שאלו רבינו שליט"א, חזרת על תלמודך מאה ואחד פעמים? עדיין לא, השיב. א"כ מדוע אתה מתפלל? תמה רבינו, תחזור שוב ושוב ואז תזכור!

"אדרבה, זכותם גדולה יותר"

ראש כולל חשוב שאל את רבינו שליט"א: יש לי כמה כוללים עם אברכים רבים היושבים והוגים בתורה הקדושה, וכמובן שנזקק אני לנדיבת לבם של נדיבי ישראל.

ולכן ערכנו הסכם "יששכר וזבולון" בין התורמים לאברכים, אלא שיש השואלים האם להחזיק אברך רק "סדר" אחד, נחשב כמחזיקו לצורך שותפות יששכר וזבולון או רק אם מחזיקו לכל צרכיו? והשיב רבינו שליט"א כי אף שאין בזה משום שותפות מלאה, מ"מ יש בזה ענין, וכעין "חצי יששכר וזבולון".

והוסיף לשאול, יש אברכים החוששים שהדבר יפגע בזכותם ובשכרם מכיון שמתחלקים בשכר עם התורמים ע"י ההסכם, ואמר רבינו שליט"א: "לא יורד להם דבר מהשכר שלהם, אדרבה נוסף להם שכר על כך שהם מזכים אחרים במצווה!"

וכשנשאל רבינו מה אפשר להגיד לתורמים, איזה זכות תהיה להם? השיב רבינו שליט"א: "שיהיה להם ידים טובים".

המאור שבה

יהודי העוסק בקירוב רחוקים שאל את רבינו שליט"א: הנה נאמר במדרש "המאור שבה מחזירן למוטב", כלומר גדול כח לימוד התורה להשיב רחוקים לאביהם שבשמים. אך כיצד לנהוג לגבי נשים שאינן מחויבות בלימוד תורה? האם אף בהם נאמר ענין זה של "המאור שבה מחזירן למוטב"? והשיב רבינו שליט"א: "גם בנשים זה שייך בדברים המותרים להן ללמוד, כגון חומש והלכה, ויש אף ספרים מיוחדים לנשים כגון 'צאינה וראינה'".

כי הם חיינו

נכנס אל מעונו של רבינו שליט"א מנהל תלמוד תורה, של ת"ת גדול בארץ להתייעץ על כמה נושאים חשובים.

בין היתר שאל: במשך רוב שעות היום אני עסוק בעניני ניהול הת"ת, בענינים רוחניים וגשמיים, ובקושי נשאר לי זמן לעצמי ללמוד תורה. לאחרונה אני רוצה להוסיף שעות ללימוד עבור עצמי, אך אני חושש שזה יפגע בתלמוד תורה, והרוחניות שלי תבוא ע"ח הת"ת. מה לעשות? הביט בו רבינו ושאלו: "אתה אוכל במשך היום?", בודאי! השיב המנהל. "אם כן", אמר לו רבינו בחיור, "אתה יכול להוסיף זמן ללימוד התורה, כפי שאתה מוכרח לאכול אתה גם מוכרח ללמוד! אל תחשוש, כשר וישר..."

בזיונות

נכנס אל רבינו שליט"א אברך כולל ושאל: אני לומד בכולל פלוני, זהו הוא כולל מצוין ואני לומד בו היטב ב"ה, אלא שיש בעיה אחת שמעיבה עלי מאוד והיא יחסי עם מנהל הכולל, משום מה הוא לא מחבב אותי, ומשפיל ומבזה אותי הרבה פעמים, בעיקר בזמן חלוקת המלגות הוא לועג לי. שאלתי היא, סיים האברך, האם לעזוב ולחפש כולל אחר?

רבינו שמע את דבריו והשיב לו בשאלה: "מה אכפת לך מהבזיונות?" והוסיף ואמר: "בזיונות זה דבר טוב, זה כפרה, כדאי לך להישאר!" ולאחר שפנה לצאת קרא לו רבינו והוסיף "אבל תמחל לו!"

מקום מסוגל לתפילה

אברך ת"ח ולא צעיר נכנס אל רבינו שליט"א ושטח את שאלתו, "אני חולה כבר כמה שנים במחלה מסוימת", כך אמר, "ולמרות כל מה שניסיתי עד כה לא הצלחתי למצוא מזור ורפואה לבעיה ממנה אני סובל מאוד. והנה כעת ביקש ממני אבי שאסע להתפלל על ציונו של אחד הצדיקים זצ"ל מהדורות הקודמים ביום הארצייתי שלו שעתיד לחול בקרוב. אך הבעיה היא שאותו צדיק נטמן בחו"ל, ואני לא רוצה לצאת את הארץ לשם כך", גולל הת"ח את הדברים. "השאלה היא האם עלי לעשות השתדלות זו ולהתפלל בקברו של הצדיק בחו"ל, ומה גם שיש כאן מצוות כיבוד הורים של אבי שרוצה מאוד שאסע לשם, או שמותר לי לסרב לזה ולצפות לישועת ה'?"

רבינו שליט"א הרהר בשאלה הכבדה ואח"כ אמר: "לצאת לחו"ל לא ראוי, אבל יש עצה אחרת, תיסע למירון, לרבי שמעון בר יוחאי, ותתפלל שם ואי"ה הבעיה תסתדר".

להאריך בתפילה

בן עליה יקר ביקש לברר, עד כמה צריך ומותר להאריך בתפילת שמונה עשרה, מה הוא השיעור הראוי בזה? והשיב רבינו שליט"א: אין בזה שיעור, אלא צריך לכווין פירוש המילות, ויאריך בתפילה ככל שנדרש לו לכווין.

תשלום שדכנות בטעות

שאלה מענינת הובאה בפני רבינו שליט"א. מעשה שהיה במשפחה שבחסדי השם גמרו שידוך לבנם, ועוד לפני האירוסין מיהרו לשלם לשדכן את שכרו המגיע לו כדין. אלא שלאחר ימים ספורים, משנרגעו מעט מההתרגשות והשמחה נוכחו לראות כי שילמו לשדכן סכום גבוה יותר ממה שמגיע לו. אבי החתן שהינו אברך שלא משופע בממון בלשון המעטה, התחבט רבות האם לבקש מהשדכן שיחזיר לו את התוספת שניתנה בטעות, ומשלא הצליח להכריע בדבר, נכנס לשאול את רבינו שליט"א.

הכריע רבינו ואמר: "לתבוע בחזרה לא כדאי, אבל תגיד לו שנתת בטעות יותר, ואם ירצה הוא יחזיר מעצמו". (אורחות יושר)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✍ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 2 | סיון תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

יו"ל
לעילוי נשמתם של
מ"ה הרדוגי
האסון במירון
מוקדש השבוע לע"נ
האחים משה ויהושע
אנגלרד ז"ל

מדברי מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

החזיון צריך להיות בתורה, ובתפילה, ובמידות טובות. ריש דברים חשובים מאד שלא כולם יודעים שהם עיקרים חשובים מאד: ראשית, שמירת הלשון, שלא תהיה ביקורת על שום אדם, אלא רק לדון לכף זכות.

ובגמרא בשבת דף קכ"ז אמרו שמי שדן אחרים לכף זכות גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, והרי אדם צריך זכויות, כי לפעמים אדם נכשל, ואם הוא דן את חברו לכף זכות ותולה לזכותו שאינו אשם מפני שהוא שונג וכדומה, אזי גם אותו ידונו בשמים לכף זכות, מידה כנגד מידה.

ולא רק בדיבור, אלא גם בלב, שלא תהיה ביקורת אפילו בלב, וכמו במעשה שהוכא בגמרא שם, שלא היה שום דיבור, אלא בלב הוא דן לכף זכות, וחשב בלבו סיבות לזכותו של השני למה הוא עושה כך ואינו משלם את מה שהוא חייב לו, ותלה בכמה סיבות רחוקות לזכותו, ולבסוף נתברר שהכל היה נכון, והוא לא דיבר ולא עשה עסק מזה, אלא דן לכף זכות ולא הקפיד.

(מתוך שיחתו השבועית בכיתו שנמסרה שבוע שעבר)

המשך הקדמה

איך שייך שבשמים ידונו את האדם לזכות

והנה נאמר במסכת שבת (דף קכז ע"ב) ואתם כשם שדנתוני לזכות, המקום ידן אתכן לזכות, ולכאורה יש לשאול, איך שייך בשמים לדון לכף זכות, והרי בשמים יודעים את האמת, לא צריך לברר שם את הסיפור בדיקוק, ומה שייך דין לזכות, והרי אם יש זכות, בוודאי ידונו אותו כך?

בנוסף לכך, יש לשאול למה אנו אומרים לדון לכף זכות, מה היא 'הכף' היה צריך לומר לדון את האדם לזכות?

וכתב בחפץ חיים (שער התבונה פ"ד) ידוע הוא דבענין הזכויות שיש ביד האדם אף אם כחול ירכון, אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדת הדין הגמורה, לא ישארו בידו כי אם מעט מזער, כי כמה וכמה מהן לא השלים לעשות אותן ככל פרטיותן ואופניותן הנאותין לאותה

מצוה. ואפילו אותן שהשלימן כדן לא היו באהבה וביראה ובשמחה הראויה לעשיית המצוה.

כללו של דבר, אם ידקדק הקדוש ברוך הוא ח"ו אחר עשיית מצותיו, ימצאו רובן בעלי מומין, והמצות שישארו לו יהיו מעותא דמעותא נגד העונות שיש לו, ויקרא על האדם עבור זה שם רשע לעולם.

אבל אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדה הרחמים, ויפש עליו זכות בכל ענינו, ישארו זכויותיו על מכונן. ויותר מזה, שאפילו אם נמנו מעשיו ונמצא שיש לו רוב עונות, אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עמו במדת הרחמים הגמורה יתמעטו מניין. כי בודאי ימצאו כמה וכמה מהעונות שיש לחפות עליו, שעשה אותן בשגגה או בסיבה אחרת.

חסבר לשאלה משבוע שעבר

הצלם שאיחר לחתונה
ובגללו בכתה הכלה

ואז סיפר לי, בחתונה ההיא, הזמינו בכלל צלם אחד ולא אותי, הצלם עבר תאונת דרכים כשעה לפני החתונה, הוא הוכהל לבית החולים ושם שהה למשך הלילה, רק בשעה מאוחרת ניתן היה לאתר אותו להתבשר בעובדה המרה, החתן, התייעץ עם אחד הבחורים, שאך התחתן לפני זמן קצר, מאחר ואני הייתי הצלם בחתונתו, והוא היה מרצה מעבודתי, על אתר התקשר אלחי בכדי לבדוק האם אני אוכל לצלם.

באותו זמן הייתי בארוע אחר והתחכמתי שברגע שאוכל אני אגיע מיידית, אין לך מושג כמה השתדלתי בכדי שאוכל להגיע לחתונה, וזאת בכדי לעזור לחתן ולכלה.

הייתי צריך לקחת מונית, ולהעלם באמצע הארוע הראשון, תוך כדי שאני משאיר את העושר שלי להמשך הצילום, ולא רק זאת, גביתי ממנו פחות מחצי המחיר שאני בדרך כלל גובה האם אתה מכין אני הצלתי את הערב שלהם,

איי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרנו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

העני היה לו מאתיים מטבעות כסף, בדיוק כמו המטבעות שנחסד לעשירים

שמאל, כי לא העלו בדעתם שלעני הזה יש ברשותו כסף שלו, ועוד כל כך הרבה.

עוד הם מכים אותו הופיעה לפתע בעלת הבית של האכסניה ושאלה אותם האם החוט שתפור על הכיס הנסתור בו נמצא הכסף היה חוט בצבע אדום, אמרו לה אכן החוט בצבע אדום.

הסכירה להם בעלת הבית כי עתה נודע לה גודל רמאותו של העני, כי בערב שבת קודש בא לבקש חוט, באמרו לה שהוא רוצה לקשור את צרור בגדיו.

היא לתומה סברה שכן הוא, ונתנה לו אכן עתה מוכן לה הדבר, כי הלך לגנוב הכסף ולקשרו אל תוך מעילו.

הם בשמעם זאת ממנה גבר בהם כעסם, והיכו אותו מאוד מרוב כעסם על כפיות הטובה שלו, שבמקום להודות להם על גודל הטובה שעשו עמו, עוד גונב הוא ומעיז להכחיש.

על כן הכהו הרבה מאוד על שנפל בחולשתו על הארץ, אז החלו להירגע ונסעו לדרכם, תוך שהם משאירים אותו כואב ונאנח מעוצמת המכות והכזיונות.

הסיפור מובא כאן בלי התשובה, ואת התשובה נביא א"ה בגליון הבא כדי לתרגל יחד בנחת, איך אפשר לדון לכף זכות, ומה באמת היה.

העני הודה להם בחוס שכן לא לקח עגלה בעצמו כדי לחסוך לאוכל לילדיו, באמצע נסיעתם כאשר הגיעה שעת כניסת שבת קודש, עצרה העגלה ליד אכסניה אחת, ירדו העשירים לשבות את השבת, ואמרו לעני שהם יקחוהו לשם עמם על חשבונם, ויאכל וישן ביחד עמם, ושוב הודה להם העני על כל החסד שהם עושים למענו, ונכנסו לאכסניה.

כמוצאי שבת קודש לפני שיצאו שוב לדרך, בדקו העשירים בשקם וספרו את צרור כספם, ומצאו כי צרור אחד של כמתאיים מטבעות כסף נעלם להם, התחילו לשאול ולחפש אולם לא מצאו, נפל חשדם על אורחם העני המלמה, אולי חמד את הכסף, שאלו אותו על כך, אולם הוא הכחיש מכל וכל, וטען כי לא לקח מאומה, והוא אינו גוגע בכספים שאינם שייכים אליו.

בתחילה האמינו העשירים לעני והחלו לחפש שנית ביתר שאת ויתר עז, אך גם בפעם הזאת לא מצאו דבר, בטוחים שעני זה חמד את כספם ונטלו בנגיבה, לכן שאלוהו האם הוא מוכן שיבדקו בבגדיו וכיסיו למען יסיר ספקותיהם ממנו, אמר העני כי הוא מוכן שיבדקוהו, יען שלא נגע בכסף שאינו שלו.

ואכן לקחוהו ובדקו בכיסיו ולא מצאו כלום, אולם כשהחזירו לו את מעילו, הבחינו כי הוא שוקל יותר מהמידה, וזהו סימן שיש משהו בתוכו, היות ובכיסים לא מצאו דבר, התחילו למשש בכל דופן המעיל, עד שמצאו בתחתית המעיל כיס נסתר ותפור היטב, ושם נח לו צרור של מאתיים מטבעות, בדיוק כמספר המטבעות שנעלם להם.

גם עכשיו המשיך העני להכחיש, וטען כי לא גנב כלום, והכסף שלו, אולם הם כרוב כעסם צעקו עליו כי הוא כפוי טובה, יען שהם לקחו אותו תחת חסותם בימים האחרונים, הסיעו אותו בעגלתם והאכילו אותו ממיטב כספם, ומרוב כעס התחילו להכות אותו על ימין ועל

אם לא הייתי מגיע, לא היה להם אפילו צילום אחד מהחתונה שלהם.

הייתי המום, אם לא היית מספר לי על כך, לא הייתי יכול לשער איך אפשר לדון אותך לכף זכות, שמה שהיה נראה כרשלנות של הצלם, התברר שהוא למעשה הציל את החתונה.

אמרתי לו: אני מבקש את סליחתך, אני ממש מצטער, כמובן שאני מבקש שאתה תצלם את הארוע המשמח ביותר שלי, ושוב אני מבקש את סליחתך, על שלא דנתי אותך לכף זכות, ולא שאלתי אותך מראש מה היה שם.

סיפר הגאון החסד ר' אפרים פישל רבינוביץ זצ"ל ראש ישיבת רודין, כי זקנו הגה"ח ר' יהושע אשר רבינוביץ עלה בילדותו לארץ ישראל, עם אביו הגה"ח ר' אריה מרדכי, ובדרכם לארץ ישראל ביקרו בחצר הקודש של צדיקי הדור להתברך מפיהם ולהיפדר מהם, והיו גם בעיר טריסק אצל הרה"ק המגיד מטריסק.

בהיותם שם ראו דבר פלא כל קהל העיר אנשים נשים וטף נאספו כולם לבית המדרש, ועלו שני אנשים מכובדים על הבימה וסיפרו את סיפורם לפני כל הקהל, וזהו דבר הסיפור:

שני האנשים האלו היו שותפים בעסק אחד, והיו עשירים גדולים ומכובדים בעיר, פעם נסעו מן העיר לרגל מסחרם למקום רחוק, ולקחו עמם שק מלא כצורות של כסף, כדי שיהיה להם במה לקנות סחורה, ואח"כ ימכרוהו ויעשו הון רב.

באמצע הדרך ראו יהודי עני אחר שהיה מהלך ברגל, עני זה היה מלמד תינוקות בכפר מרוחק, ומקץ חצי שנה חזר עם משכורתו לפרנס את בני ביתו, כשהגיעה לידו העגלה עם שני העשירים עליה, עצרו ושאלוהו להיכן אתה הולך, ענה להם לעיר פלונית, אמרו לו העשירים היות שנוסעים אנו בדרך אשר אתה הולך, ע"כ נקח אותך עמנו, ועלה על העגלה.

מכתבים למערכת

לכבוד מערכת 'קובץ גליונות'

התרשמנו מאד מהיחזמה המבורכת שהתחלתם מדור "כף זכות" לעילוי נשמת הנספים ולחזוק לכל החיים עד מאה ועשרים, כיצד צריך להמציא סגוריה על הבאים אתנו במגע.

הרעיון שלכם כה פשוט וכה גאוני!

תזכו לחזק!

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

גליון במדבר-חג השבועות תשפ"א (שנה ב') לפ"ק * גליון 68 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

מעלות התורה

כתוב בתהלים פרק י"ט "תורת ה' תמימה משיבת נפש, עדות ה' נאמנה מחכימה פתי, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, מצות ה' ברה מאירת עיניים, יראת ה' טהורה עומדת לעד, משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", והם הרבה מעלות שזוכים על ידי התורה, ונקראת התורה בששה שמות: תורה, עדות, פיקודים, מצוה, יראה ומשפטים, וביארו המפרשים כי ששה שמות אלו הם כנגד ששה סדרי משנה.

תמימה- משיבת נפש

ואיתא בילקוט תהלים (תרעד) "תורת ה' תמימה משיבה נפש", אימתי היא תמימה? בשעה שהיא יוצאה מפי תמים", והיינו בשעה שהתורה יוצאת מפי אדם תמים, כמו אברהם אבינו שנאמר עליו (בראשית יז, א) "התהלך לפני והיה תמים", שהוא תמים ומאמין שהכל בידי שמים, וכל מה שקורה זה בהשגחה לטובתו של האדם. מי שהוא בדרגת תמים, תורתו היא תמימה ומשיבת נפש, שהתורה משיבה את הנפש בתענוג נפשי מיוחד שאין כמוהו.

והמסילת ישרים פרק א' הביא מדברי המדרש על הפסוק (קהלת ו, ז) "וגם הנפש לא תימלא" - משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך, כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה, למה שהיא מן העליונים, עכ"ד. והיינו שהנפש הרוחנית אינה מסתפקת בתענוגי העולם, כי בדברים גשמיים הנפש לא תימלא, והיא רוצה רק תענוגים רוחניים של תורה ומצוות, ועל זה נאמר "תורת השם תמימה משיבת נפש" - שבלימוד התורה באה הנפש על סיפוקה.

נאמנה- מחכימת פתי

וכתוב עוד "עדות ה' נאמנה מחכימת פתי", דבאמת יש חכמה של פקחות וחכמת חיים שאינה מחמת כישרון, וכמו שמצינו בגמרא (נדה טז, ב) כי מכריזים על הוולד קודם יצירתו אם יהיה חכם או טיפש, וכאן אין הכוונה לכישרונות, שהרי הכישרונות עוברים בירושה, ויודעים שיהיה בעל כישרון כמו אביו, אבל מכריזים עליו אם יהיה חכם או טיפש, דהיינו כמה פקחות וחכמת חיים תהיה לו, שזה לא עובר בירושה, אלא נגזר עליו קודם יצירתו, וכפי שמצוי מאד שיהיו שני בני משפחה, האחד חכם ואחד טיפש, ואינם שווים בחכמת החיים, כי דבר זה אינו בא בירושה.

ועל זה נאמר "עדות השם נאמנה מחכימת פתי", כי בתורה יש כוח מיוחד, שאפילו מי שנולד פתי ללא חכמת חיים, וכבר קודם יצירתו הוכרז עליו שיהיה טיפש, אזי תורתו היא מחכימת פתי.

וזכורני כי בילדותי אמר פעם אאמו"ר זצ"ל לאדם אחד שלא היה פיקח: "דע לך, אם תלמד תורה יחשיבו אותך לחכם" - מי שלומד תורה נעשה חכם ופיקח מכוח התורה, וכמו שכתוב בתחילת משלי (א, ד) "לתת לפתאים ערמה", והיינו שגם אם היה פתי מתחילת יצירתו, מקבל חכמה ונעשה ערום מכוח התורה.

אכן גם על זה אמרו בילקוט "אימתי היא נאמנה? בשעה שהיא יוצאה מפי נאמן", והיינו גם כן דרגה גבוהה של אמונה, כמו שנאמר על אברהם אבינו (נחמיה ט, ח) "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", וכתוב עוד (בראשית טו, ו) "והאמין בהשם ויחשבה לו צדקה", ומי שהוא בדרגה כזו שיש לו לב נאמן והוא עבד נאמן להקב"ה, אזי תורתו היא נאמנה וממילא היא גם מחכימת פתי, ונותנת לו חכמה שלא הייתה לו קודם, אבל אדם שאינו נאמן, הרי תורתו אינה נאמנה ואינה מחכימת פתי.

נמצא שלא כל תורה היא משיבת נפש ולא כל תורה היא מחכימת פתי, אלא תלוי בדרגת האדם ובמהותו אם הוא תמים ונאמן.

ישרים- משמחי לב

ונראה לפי זה ביאור המשך הפסוקים "פקודי ה' ישרים משמחי לב", דאמנם בילקוט לא הוזכר כלום על זה, אבל נראה לפרש בזה על פי הנ"ל, אימתי הם ישרים בשעה שהם יוצאים מפי אדם ישר.

ישר זהו תואר מיוחד, כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, והמפרשים שם ביארו (רוח חיים) שהתנא הזכיר כמה דרגות זו למעלה מזו, חסיד הוא יותר מצדיק, וישר הוא יותר משניהם, וכתוב (קהלת ז, כט) "האלקים עשה את האדם ישר", והרמב"ם הזכיר לשון זה בסוף הלכות שמיטה ויובל "והלך ישר כמו שעשאו האלקים", כי מטבעו אדם נברא ישר, אלא שיש חשבונות רבים הגורמים לו לשנות את טבעו מן הישרות.

ולפי זה מה שנאמר "פקודי השם ישרים משמחי לב", זהו רק בזמן שהאדם הלומד הוא ישר, והיינו כמו שביאר ברוח חיים שם כי ישר הוא אדם שכבר הצליח להתגבר על היצר הרע, שהיצר הרע כבר אינו שולט עליו, אם כי עדיין אפשר לפתות אותו מבחוץ אבל מעצמו אין לו נגיעות שמשחדות אותו, בדרגה כזאת של ישר, אז פקודי ה' הם ישרים משמחי לב, אבל מי שאינו ישר, גם פקודי ה' שהוא עוסק בהם אינם ישרים וממילא אינם משמחי לב.

ונמצא כי מה שהזכיר הכתוב "משמחי לב", זו היא דרגת שמחה שבאה כתוצאה ממדרגה בתורה של אדם ישר, ושמחה זו היא משום שלימוד התורה מטרה את הנשמה ומשפיע על המידות, ועל ידי כך האדם נעשה מאושר ושמח בחלקו, ובאמת כל יהודי יש לו מטבעו מידות טובות, אלא שיש חשבונות של יצר הרע המפתה את האדם נגד טבע המידות הטובות, וכמו שכתוב (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים", וללימוד התורה מטרה את הנפש מכל החשבונות של יצר הרע.

[ואמנם מצינו באבות שהתורה נקנית על ידי שמחה, וזו היא שמחה רגילה ששייכת גם לפני הלימוד, בלא המדרגות של תמים נאמן וישר].

נחמדים מזהב כו' ומתוקים מדבש ונפת צופים

ונהגה לאחר כל מעלות אלו מסיים הפסוק ואומר "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים", והיינו שבדברי תורה יש מתיקות וחמדה מיוחדת, יותר מזהב ומפז רב, ויותר מדבש ונפת צופים, אך כאן לא הוזכר שום תנאי של תמים, נאמן או ישר, מפני שמתיקות התורה שייכת שתהיה לכל אחד ואחד, המתקיות והערבות בכל דברי התורה שייכים לכל אדם, בלא שום תנאי מוקדם, אפילו אם אינו ישר או נאמן או תמים, וכל אדם שלומד תורה יכול לטעום בה טעמים שונים של מתיקות.

ויש לבאר כי מתיקות הכוונה להנאות הגוף, מה שאדם נהנה בחמישה חושי הגוף, דלשון מתיקות שייך בפה כמו שכתוב (יחזקאל ג, ג) "ותהי בפי כדבש למתוק", וחמדה היינו הנאות נפשיות כמו חמדת הממון והכבוד, ועל זה אמרו 'הנחמדים מזהב ומפז רב', שבדברי תורה יש חמדה יותר מכל הממון שבעולם, ויש לזה חשק גדול יותר מהחשק של כסף וזהב, וגם 'מתוקים מדבש ונפת צופים', היינו חוץ ממה שיש בתורה תענוג שכלי שמעניין ומושך את הלב, גם הגוף נהנה מדברי תורה יותר מכל ההנאות שבעולם, יש מתיקות להוציא דברי תורה מהפה, עצם הדיבור בדברי תורה הוא ערב ומתוק מאד.

ומצינו דוגמא לזה שיש טעם ומתיקות בדיבור, באדם שיש לו בן יחיד או בת יחידה, שהוא נהנה כל הזמן לדבר על אותו הבן, ויש הרבה נשים וגם גברים

כאלה, שאוהבים ונהנים לדבר ולספר על הילדים שלהם, ורוצים כל הזמן לראותם ומתגעגעים אליהם, כי זהו הדבר שמעניין אותם ביותר, ויש להם ערבות ומתיקות לדבר ולספר על מה שקורה עם הילדים. כך גם דברי התורה יש בהן עריבות ומתיקות.

כל אדם שקיבל טעם בלימוד והרגיש את עריבות התורה יודע זאת, וכפי שאנו רואים שאפילו אנשים הרחוקים משמירת תורה ומצוות יש להם חמדה לדברי התורה, והם באים ללמוד עם חשק גדול, והנאת התורה מושכת אותם, כי מתיקות התורה היא יותר מדבש ונופת צופים, והתענוג של חמדת התורה הוא יותר מזהב ומפזר, ואפילו מי שאינו תמים או נאמן או ישר יכול להרגיש זאת, לכן שייך ללמוד תורה מתוך שמחה, גם לפני כל הדרגות הללו.

הייחודיות שבחמדת התורה ומתיקותה

והדמיון בזה לחמדת כסף וזהב ולמתיקות הדבש, מפני שמצינו כי אדם מתאוה תמיד לכסף ואף פעם אינו שבע, וכמו שאמרו חז"ל (קהלת רבה א, לב) אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתיים, יש בידו מאתיים מתאוה לעשות ארבע מאות, שנאמר (קהלת ה, ט) אוהב כסף לא ישבע כסף, ופסוק זה דרשונו חז"ל דרך משל על דברי תורה (ויקרא רבה כב, א) אוהב תורה לא ישבע תורה, כי דברי התורה מושכים את הלב, ונחמדים יותר מזהב ומפזר.

ומה שנאמר "ומתוקים מדבש ונופת צופים", היינו מפני שבדבש אם אוכלים הרבה דבש זה נמאס, וידוע שכן דרך העולם, כאשר לוקחים פקיד שיעבוד בחנות למכור מיני מתיקה, נותנים לו רשות לטעום מכל הבא ליד כאוות נפשו, ולאחר זמן מועט כבר נמאס לו מזה, עד שאינו יכול להסתכל על מיני המתיקה, כך הוא הטבע במתיקות של הנאות הגוף, אבל דברי תורה מתוקים יותר מדבש, מפני שיש בזה מתיקות מיוחדת שאינה נמאסת אף פעם.

והבאנו כמה פעמים מדברי ההפלאה בהקדמה, שעמד על מה שאומרים בתפילת שבת "כולם ישיבנו ויתענונו מטובך", ונזכר כאן לשון תענוג אחרי השביעה. ולכאורה הוא פלא, כי לאחר שאדם שבע שבע זהו אכילה גסה וכבר אינו יכול להתענוג יותר, ומה שייך תענוג לאחר השביעה? וביאר ההפלאה כי "מטובך" הכוונה על דברי תורה, וכמאמרם (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, שזהו תענוג שמשיב את הנפש, וכמו שאמרו (ברכות יד, א) המשיב עצמו מדברי תורה, והתענוג של תורה הוא תענוג כזה שנמשך גם לאחר השביעה.

דברי תורה יש בהם תענוג מיוחד שנותן סיפוק והרגשה נעימה מאד, ומתחשק כל הזמן ללמוד עוד ועוד כדי שהתענוג ימשך, וידוע מה שכתב האור החיים הקדוש (דברים כו, יא) "שאינו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא ייחשב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם", תענוג התורה מושך כל כך עד שקשה להפסיק ללמוד!

***

מתיקות הפה בכל מילה של תורה

מתיקות התורה ישנה בכל מילה של תורה, וכפי שידוע בשם הגר"א שאמר כי אם לא היתה מצוה של ידיעת התורה, היה לומד כל החיים משנה אחת, ואף פעם לא היה נמאס אצלו מרוב מתיקות התורה, ונוכחתי בזאת, בעוברי פעם ליד בית הכנסת, והנה בוקע מתוכו קולו של ילד קטן בגיל ישיבה קטנה או אפילו בחיידר, שלומד בקול רם עם מנגינה ערבה מאד, ניגון של תורה, והיה ניכר על קולו התענוג והערבות שיש לו בלימודו, באיזה מתיקות! אפילו ילד קטן שאינו מחשב חשבונות ואינו מתעמק אלא לומד את דברי התורה כפשוטו, בלא סברות נוספות ובלא חידושים, גם הוא יש לו מתיקות כזאת בלימודו, זה כח התורה!

וכן יש גם בעלי בתים ואנשים פשוטים מאד שאינם יודעים להתעמק ולומדים בפשטות לפי רמת הבנתם, ונהנים מאד מלימודם, ויש מהם כאלה שלומדים כל היום גמרא עם רש"י במתיקות גדולה מאד, או ששומעים שיעור דף היומי ומבינים את מה שהם שומעים, הם נהנים מאד ומרותקים לזה וצמאים לשמוע עוד ועוד, זוהי המתיקות של תורה מתוך שמחה.

וזהו כדברי ההפלאה הנ"ל, כי מתיקות התורה היא עד כדי כך שהתענוג נמשך גם לאחר השביעה ואינו נמאס אף פעם, ואדרבה ככל שלומדים יותר תורה התענוג מתחזק יותר ויש חשק להוסיף וללמוד עוד תורה, ובאור החיים (דברים כו, יא) כתב שאם בני אדם היו מרגישים את מתיקות התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה.

***

התמדה מביאה למתיקות ומתיקות מוסיפה התמדה

וכן ידוע במציאות שמי שדבוק בתורה ולומד בהתמדה מרגיש מתיקות עד כדי כך שקשה לו להפסיק מלימודו, זהו סוד ההתמדה, שעל ידי התמדה מקבלים ומוסיפים עוד התמדה, כי ככל שלומדים יותר זה מוסיף חמדה ומתיקות, וממילא לומדים יותר בהתמדה.

וידוע ממרן החזון איש (הובא במעשה איש ח"ד) שראה פעם חברותא המפסיקים ממשנתם, ניגש אליהם ואמר להם דברי חיזוק, וכה היו דבריו: "מתיקות התורה, כמה גדולה היא נעימות התורה, ואי אפשר להשיג את זה ולהגיע לזה רק אחר שקידה של שלוש וארבע שעות ברציפות בלא הפסק, בלי זה אי אפשר אפילו לצייר מה היא הרוחניות הזו, וקל וחומר אחר חמש שעות, כמה רוממות יש- איך אפשר למי שיש לו את האפשרות הזאת, להפסיק את הרציפות ולהפסיק בידים נועם כזה, כמו קדירה המתבשלת, להוריד מן האש, ליתן להתקרר, ואחר כך להשיבה..."

והמשיך החזון איש ואמר: "ואחר שש שעות של לימוד שוכח האדם מכל העולם וענייניו, ומתדבק בדברים רוחניים, ואחר שבע שעות האדם מרגיש קרוב להקב"ה, ואין לו מהנאות העולם כלום ומתמלא שמחה, ואחר שמונה שעות אפילו לא נופלת בלבו מחשבה של תאוה וחומריות, וכולו משתוקק לאלוקיו, ואחר חמש שעות כולו קדוש לעולה למעלה, ואחר עשר שעות- עין לא ראתה, אין לתאר ואין מילים לבטא את מצבו ורגשותיו".

עד כדי כך גדולה מתיקות התורה למי שלומד ברציפות, ויכולים אנו לזכות לאשריך בעולם הזה שהוא מעין העולם הבא על ידי ששקועים בתורה ברציפות ובתמידיות.

***

חיוב המתיקות והעריבות בתלמוד תורה

ואמנם מלבד מה שמצד סגולת התורה הוא שיש בה מתיקות, הנה גם מצד עיקר מצות תלמוד תורה הוא, ללמוד מתוך מתיקות והנאה, וכפי שאנו רואים בברכות התורה שהבקשה הראשונה היא על ערבות ומתיקות התורה, ומיד לאחר שמזכירים "וציוונו לעסוק בדברי תורה" מבקשים "והערב נא".

ומצינו כן בחידושי רבי אברהם מן ההר בנדרים (מח, א) שכתב בעניין המוורד הנאה מחברו: "לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו", והיינו שעיקר מצות תלמוד תורה היא ללמוד עם הנאה ושמחה, ואם הלימוד אינו משמח, חסר בשלמות עסק התורה.

ובאמת יש להבין מדוע אכן יש ללמוד עם מתיקות, והרי לכאורה אדרבה היה עדיף יותר ללמוד לשם מצוה, מתוך עמל וקושי, וגם יש על זה יותר שכן וכמאמרם (אבות ה, כג) לפום צערא אגרא, ומה שאדם מבקש על מתיקות, לכאורה זה נובע מאהבת עצמו, שרוצה ליהנות מדברי תורה. ויש לדעת באמת מהו המקור לזה, ומהיכן יודעים שיש חיוב של מתיקות בתורה.

ונראה שהרי בדברי תורה נאמר (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה", ובגמרא מנחות (צט, ב) "שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית, קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית", והיינו שיש חיוב לעסוק בתורה כל היום וכל הלילה, ולא לבטל אף רגע מלימוד התורה.

ולכאורה זהו המקור לחיוב מתיקות התורה, שהרי מצד טבע האדם אין זה אפשרי שיעסוק כל הזמן בלי הפסק בדברים שאין לו בהם טעם, וכדי לקיים "והגית בו יומם ולילה" מוכרח להרגיש את המתיקות, ומטעם זה ברא הקב"ה את התורה עם מתיקות וערבות גדולה כל כך כדי שאדם יעסוק בתורה תמיד ויקיים בזה את נפשו, ולכן מבקשים ומתפללים "והערב נא"- שנזכה להרגיש את מתיקות התורה, שמכאן זה נוכל לקיים מצות תלמוד תורה כראוי, שאם לא נרגיש את המתיקות לא שייך שתהיה הצלחה בתורה.

וכן כתב האגלי טל בהקדמתו "כי עיקר מצות לימוד התורה היא להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה".

***

הצורך לבקש על מתיקות התורה

אכן יש לשאול מאחר שמתיקות התורה גדולה כל כך, מפני מה מבקשים

בברכות התורה "והערב נא השם אלוקינו את דברי תורתך בפינו", והרי דברי תורה מתוקים מצד עצמם, ומדוע צריכים לבקש על זה?

אמנם האמת היא שאף על פי שדברי תורה מתוקים מדבש, לא כל אחד זוכה להרגיש את מתיקות התורה, ויש כאלו שחסרה להם המתיקות וההנאה בדברי תורה, וזה גורם שאינם לומדים בהתמדה, לכן צריכים לבקש ולהתפלל "והערב נא השם אלוקינו את דברי תורתך בפינו", שזוכה לסייעתא דשמיא להרגיש את מתיקות התורה.

ועוד טעם שמבקשים על ערבות בתורה, כי אמנם דברי תורה מתוקים מדבש, אבל לא מוזכר עד כמה היא המתיקות, מפני שאין מידה קבועה לזה, ויש הרבה דרגות במתיקות, וגם מי שזוכה כבר להרגיש את מתיקות התורה, צריך לבקש ולהתפלל "והערב נא", שיזכה לתוספת מתיקות, ולהרגיש יותר את הערבות בדברי תורה.

***

התנאים הנצרכים בכדי להרגיש מתיקות התורה

אך זאת יש להבין, מאחר שמתיקות התורה גדולה כל כך, מדוע באמת יש כאלה שאין להם מתיקות זו, וקשה להם ללמוד בהתמדה?

התשובה לזה כי ישנם כמה תנאים להרגיש את מתיקות התורה, ותלוי אצל כל אחד ואחד איך שהוא לומד, שצריך ללמוד עם הידיעה שהוא מתקדש בעסק התורה, ולהחשיב את מה שהוא לומד, וכפי שנמשלו דברי תורה לזה, והרי מי שאינו יודע את חשיבות הזהב אין לו חמדה לזה, וכן גם בתורה צריך לדעת את חשיבות התורה, ואז יש חמדה לדברי תורה ומרגישים את המתיקות בעסק התורה.

וכן צריך שתהא ההכנה הראויה לתורה, ואם הלב נמשך אחר שאיפות גשמיות ואהבת העולם הזה לא שייך שירגיש את מתיקות התורה, וכמו שכתב בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) כי אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא הם כשתי נשים צרות זו לזו, ומי שאוהב גשמיות והנאות העולם הזה לא שייך שתהא בו אהבה לרוחניות [ואפילו אהבת העולם הבא שנחשב שלא לשמה כיון שעושה לשם העולם הבא ולא מאהבת השם, גם זה אינו שייך במי שיש בו אהבה לגשמיות].

ועיין באבן שלמה שהביא מדברי הגר"א שיש שלוש סיבות לביטול תורה. הא' "טרדת התאוות שסובר שזהו עצם הטוב ולעולם יתקיים אצלו" אם אדם שקוע בתאוות העולם ואין לו זמן לתורה. והב' "מפני שנמשך אחר דברים בטלים וקשה לו מאד לפרוש מהם" - היינו מפני התאוה הגדולה בדברים בטלים וכו'. ול' והג' "מפני שרוצה להשיג התורה בלא עמל ויגיעה, וכשרואה שאינו מוצא בה טעם עוזב אותה" - שאינו רוצה להתאמץ ולעמול בתורה, וכיון שלומד בלי מאמץ ובלי ריכוז מלא של כל כוחות המוח, אין טעם ומתיקות בלימוד כזה, וממילא נמשך לביטול תורה.

וכתב שם הגר"א כי העצות לכל הסיבות האלו. כנגד הסיבה הא' שאדם שקוע בתאוות העולם, צריך להזכיר לעצמו יום המיתה שלא יישאר כלום מכל התאוות. וכנגד הסיבה הב' שיש תאוה ומשיכה לדברים בטלים, צריך להתבונן שעל ידי התורה ישיג יותר טעם והנאה אמיתית. וכנגד הסיבה הג' שרוצה ללמוד בלא מאמץ, העצה לזה היא להתחזק בעמלה של תורה, וכשילמד מתוך יגיעה וריכוז המחשבה, יקבל טעם ומתיקות בלימוד, וממילא לא יהיה ביטול תורה.

***

צורת הלימוד המביאה למתיקות

ואמנם המתיקות תלויה גם בצורת הלימוד, כי לא שייך דבקות וריכוז המחשבה בתורה אם אין טעם בלימוד, אלא אם לומד באופן שמעניין ומושך את הלב, וכמו שהובא ברש"י על הפסוק (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך", ופירש רש"י: לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה. דיוטגמא - מצות המלך הבאה במכתב. עכ"ד.

והיינו שלימוד התורה צריך להיות מתוך התעניינות, וכפי שיש סקרנות לדעת חוק חדש שיצא מאת המלך, וכולם רוצים לדעת מה כתוב בחוק, שיש בו דברים הנוגעים למעשה, התייקרות או הוזלת המחירים וכיוצא בזה, ובטבע האדם יש סקרנות לדעת אפילו דברים שאינם נוגעים למעשה, ומתעניין לשמוע חדשות ממה שנעשה במדינות הרחוקות, כך לימוד התורה צריך להיות מתוך התעניינות לדעת ולהבין את דברי התורה, ובאופן כזה מרגישים את המתיקות.

ומי שאינו לומד מתוך התעניינות, אלא כופה ומכריח את עצמו ללמוד רק מפני שמפחד מעונשי הגיהנום, אינו עושה כראוי, וכידוע שכל דבר שאדם עושה בכפייה גורם לו שישנא את הדבר ההוא, אלא צריך ללמוד באופן שירגיש התעניינות ומשיכת הלב בלימוד.

ולזה צריך שילמד באופן המתאים לפי כוחו ולפי טבעו, שאז ירגיש

סקרנות ומתיקות במה שלומד, וגם יוכל ללמוד זמן רב ברציפות מבלי להתעייף, כמו שמצינו בכוחות הגוף, שכשאדם משתמש בהם הם מחוזקים, ואם האברים נחלשים, עושים בהם "פיזיותרפיה" שעל ידי זה האבר מתחזק, כן גם כוחות הנפש מתחזקים על ידי ההרגל הנעשה טבע, וגם אם בתחילה בא הדבר בקושי, במשך הזמן מתרגלים וכבר לא קשה, כגון מי שקשה לו ללמוד, ומתגבר ולומד, הרי אחר כך יתרגל ויסולק הקושי, אכן זהו רק אם לומד בצורה המתאימה לפי טבעו ונהנה מהלימוד, שאז מתיקות התורה מושכת אותו להוסיף וללמוד עוד, ככל שהלימוד יותר מעניין ומושך, כך דבקות המחשבה בתורה גדולה יותר.

***

דרך הלימוד לכל אחד לפי טבעו וכוחו

וכיצד עושים שהלימוד יהיה מעניין ומושך, מי שאין לו טעם בלימוד העצה היא שילמד בתחילה בהבנה פשוטה, ולא יתאמץ יותר מכוחותיו ולא ילמד בכפייה אלא לפי כוחו ולפי טבעו, ובשלב ראשון ילמד אפילו גמרא עם פירש"י לבד, ועל ידי זה במשך הזמן יקבל טעם בלימוד, וכבר יוכל להתאמץ ולהתעמק יותר.

ופעם אמרתי לאדם מבוגר שגם לימוד גמרא עם רש"י הוא לימוד מצוין, והלה התפלל ולא הבין מה שאני מדבר וכי לומדים כמו שקוראים תהלים? אבל באמת רש"י מפרש כל מילה בגמרא, ויש בזה הבנה ומתיקות מיוחדת.

ויש שחושבים כי לימוד נקרא רק אם מתעמקים בהבנה ובסברא, ואילו אם לומדים בהבנה פשוטה ומבינים רק את פשטות הדברים אין זה לימוד, ובאמת ודאי שעיקר הגדלות בתורה הוא בסברא, אבל גם הלימוד בפשטות יש בו תועלת רבה וכמו שאמרו (שבת סג, א) ליגמר איניש והדר ליסבר, היינו שצריך תחילה ללמוד ולדעת את הידיעות הפשוטות, ורק אחר כך שייך לומר סברות לאמיתתה של תורה.

ואמנם הדבקות בתורה שייכת לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, וגם מי שאינו גאון ואינו בעל רמה גבוהה בהבנה, יכול להיות דבוק בתורה, אם הוא לומד לפי כוחו ולפי הבנתו, ויש גם אנשים פשוטים שאינם בעלי דרגה בתורה, אבל הם לומדים לפי כוחם, והם דבוקים בתורה לפי דרגתם, מפני שהלימוד מעניין אותם, ולומדים מתוך הרגשת מתיקות התורה.

כל אחד צריך ללמוד לפי טבעו וכפי משיכת לבו. יש כאלה שנהנים ללמוד כל היום בעיון, ויכולים ללמוד כל הסדרים בעיון גדול, ומחשבים כל דבר, וכותבים מה שנתברר, ולומדים בשמחה רבה וכלי היסח הדעת, מפני שאינם עושים זאת מתוך מתח אלא ביישוב הדעת, וכיון שהם רגועים ואינם מתאמצים יותר מדי, יכולים להמשיך הרבה זמן מבלי להתעייף, כי זה מושך ומעניין ונהנים מזה.

אבל יש כאלה שמתאמצים יותר מכוחותיהם. וכפי שהגיע לידי מעשה בבחור אחד, שבסדר שני וסדר שלישי הוא לומד טוב מאד, אבל בסדר א' אינו יכול ללמוד, והוא מתחיל קצת ומפסיק ללמוד. והסיבה לזה מפני שבסדר שני ושלישי הוא לומד בצורה פשוטה לפי כוחו ולפי טבעו, והלימוד בצורה כזו מושך ומעניין אותו, שהוא מבין ברור את מה שהוא לומד, אבל בסדר א' הוא מתאמץ יותר מכוחותיו, ומתעמק הרבה בסברות שלא לפי טבעו, וכעבור זמן קצר המוח מתעייף, ואין לו כוח להמשיך ללמוד.

הדבקות בתורה היא לכל אחד לפי מה שהוא, וכשילמד לפי כוחו, בצורת לימוד שמושכת ומעניינת, מתוך אהבת ומתיקות התורה, על ידי זה יבוא לדבקות בתורה והתמדה יותר גדולה, ולא יסיח דעת מהתורה, אבל אם מתאמצים יותר מהכוחות, מתעייפים בזמן קצר ויש רפיון מתורה.

וברוך השם גם בימינו יש כאלה שעוסקים בתורה ונהנים מלימודם, ואינם יכולים להפסיק מרוב מתיקות התורה, ומעשה שהיה בתלמיד בישיבה שקיבל דרך ממורנו המשגיח הגה"צ ר"ר גינזבורג (שליט"א) זצ"ל כיצד ללמוד בצורה שיש בה מתיקות, ולמד בהתמדה ונהנה מזה מאד עד שלא היה יכול להפסיק, ומרוב שהיה שקוע במתיקות התורה ולמד בלי הפסק הגיע לידי אפיסת הכוחות, והיה מוכרח לנסוע לבית הבראה למשך כמה שבועות כדי שיחזור לכוחותיו, והיום הוא מרביץ תורה.

וידוע שיש אנשים שבשעת עסק התורה שוכחים מהכל, ואינם מרגישים כלל שהם רעבים, כי מתיקות התורה מושכת כל כך עד שקשה להפסיק, וכפי שהבאנו מדברי האור החיים (דברים כו, יא) "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב תורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה", וכמו להבדיל אדם שקורא סיפור מעניין, שהוא מרותק ואינו שומע מה שמדברים אליו, ולימוד התורה הוא יותר מזה, אם לומדים בצורה טובה.

***

הנזק הרוחני כאשר חסרה מתיקות בלימוד

ידוע כי אלו שאינם נהנים מלימודם, ולומדים רק מתוך יראה, מתוך החיוב, ולא מתוך ה"אשריך בעולם הזה" ששייך שיהיה, הרי הם נמשכים יותר אחר המכשירים האסורים, הגורמים אסונות שאין לשער ואין לתאר, חושבני כי הדברים ידועים ואין צורך להאריך על זה ברבים.

והעצה היא להגביר את אהבת התורה כנגד אהבת העולם הזה, היינו ללמוד בצורה המתאימה לפי הטבע שמרגישים בה טעם ומתיקות, וככל שיש יותר טעם ומתיקות בלימוד ולומדים מתוך אהבת התורה, זה מושך יותר, וממילא נמשכים לתורה ולא לדברים אחרים.

***

ביאור ענין 'עול תורה' ו'עמל התורה'

נמצא כי מה שהקב"ה דורש מהאדם הוא שיעסוק בתורה ויהיה מאושר, זוהי דרישה כל כך נעימה, עבודה מעניינת ומרתקת ומושכת, שאין זה עול של קושי בכלל, ומה שקראו לזה "עול תורה", היינו מפני שבתחילה זה קשה וצריכים להתאמץ, אבל לאחר שמתרגלים כבר אין זה קשה ומקבלים טעם ומתיקות בתורה. ואמנם צריכים סייעתא דשמיא לזה, ובזכות עמל התורה זוכים לסייעתא דשמיא להרגיש את ערבות ונעימות התורה.

ונשאלתי פעם כי אם אדם לומד בצורה שמעניינת ומושכת, לכאורה אין כאן עמלה של תורה, שהרי אין בזה מאמץ מיוחד, והוא שמח ומתענג בלימודו, ונהנה ממה שהוא לומד, וכי כך מקיימים עמלה של תורה? אבל באמת ענין עמלה של תורה הוא לנצל את הזמן בשלמות, וללמוד ברציפות ללא הפסק, עם ריכוז המחשבה בדברי תורה, אך האופן בזה הוא לכל אחד לפי כוחו ולפי טבעו, לא בצורה קשה אלא בצורה שמעניינת ומושכת את הלב.

ואכן אנו רואים לשמחתנו שיש בינינו כאלה אשר לימוד התורה קל להם מאד, והם לומדים מתוך שמחה ומצב רוח מרומם ללא מאמץ ומתח כלל, ואם לפעמים אינם מבינים דבר מה שצריכים להתאמץ כדי להבינו, גם זה נעשה אצלם מתוך שמחה ומצב רוח מצוין.

והדברים אינם סותרים למה שהובא בהקדמת הגר"ח מוואלוז'ין לביאור הגר"א לספרא דצניעותא, שכתב על רבו הגר"א שלפעמים היה צריך לעמול ביגיעה על הבנת דבר מן התורה עד כי חשך משחור תארו, שהרי פשוט שלא היה עושה כן מתוך מתח, אלא מרוב אהבת וחשק התורה, וכמו שאם חסר לאדם דבר שהוא מאד אוהב, הרי חסרונו מצער אותו מאד, וכאשר מצינו באברהם אבינו שנצטער מאד על חוסר האפשרות לעשות חסד, כך היה הגר"א מצטער על הבנת דברי התורה, מתוך שאיפתו להבין את הדברים האהובים עליו, לא מתוך מתח.

***

לימוד התלמיד 'כשור שנותנין עול על צוארו'

זהו הביאור גם במה שמצינו כי רב הדרין את רב שמואל בר שילת ואמר לו "עד שית לא תקביל, מכאן ואילך קביל ואספי ליה כתורא", אם בא אליך ילד פחות מגיל שש, אינך צריך לקבלו ללמוד תורה, אבל יותר מגיל שש, עליך לקבלו, ואספי ליה כתורא היינו שתלעיטוהו בדברי תורה כמו שמלעיטים את השור במאכל, ורש"י כתב "האכילהו והשקהו תורה בעל כורחו כשור שנותנין עליו עול על צוארו". העול שנותנים על השור אינו כדי שיאכל, שהרי הוא אוכל מעצמו, מפני שהוא רוצה לאכול, ואין צריכים להכריחו לאכול, רק כדי שיעבוד נותנים עליו עול, וכך גם כשמלמדים ילד, צריכים ללמדו בעל כורחו.

ולכאורה וכי אפשר להכריח ילד בעל כורחו, הרי דבר ידוע הוא שאם מכריחים ילד ללמוד בכפייה זה לא מצליח, ואינו לומד טוב, רק להיפך יהיה יותר גרוע, שישנא את הלימוד, כיון שאינו מבין מה רוצים ממנו ולמה מכריחים אותו, וידוע שכפייה גורמת לשנאת הלימוד, ובדווקא לא ללמד, אם כן מהו שכתב רש"י ללמדו תורה "בעל כורחו".

אמנם רש"י דייק וכתב "האכילהו והשקהו תורה", היינו שהלימוד יהיה אצלו כמו אכילה וכמו שתייה, שהוא נהנה מזה, וירגיש טעם בלימוד שהוא הלחם והמים עבורו, והכפייה היא רק שלא להתבטל, אבל כשילמד יהיה באופן שיהנה מהלימוד, כמו ילד שמכריחים אותו לקחת דבר טעים, שבתחילה הוא לא רוצה, כי אינו יודע שזה טעים, אבל לאחר שטועם את הטעם הטוב, הוא כבר מבקש בעצמו שיתנו לו עוד, כך גם צריכים לגרום לילד שילמד באופן שירגיש את מתיקות התורה, ועל ידי זה כבר ירצה מעצמו להמשיך ללמוד.

'וכשור לעול' היינו שאחר שנותנים את העול על השור, הרי הוא כבר מתרגל לזה ונכנס מעצמו תחת העול, רק משמיעים איזה קול מיוחד והוא הולך וחורש מעצמו, ואינו כועס ואינו מתרגז על מה שמכריחים אותו, כי הוא כבר רגיל לזה ונעשה אצלו כטבע, אמנם ילדים אינם בעלי חיים, ומוכרחים לחנך אותם לפי טבעם, ומה שכתב רש"י "בעל כורחו" אין הכוונה בעל כורחו ממש, אלא לפתות ולמשוך אותו לזה, שילמד אף על פי שבתחילה לא היה לו חשק לזה.

***

'מכאן ואילך יערב לכם'

כתב רש"י בפרשת קבלת התורה (שמות יט, ה) שבתחילה כל ההתחלות קשות אבל אחר כך יערב לכם, והערבות נמשכת כל הזמן, לא רק שאין זה קשה, אלא זה גם נעים, וכל הזמן עולים דרגות אחר דרגות באהבת תורה ויראת שמיים ובכל העניינים.

ידוע גם בענייני הגוף, שכל דבר טוב שהוא נגד הטבע, אחרי שמתרגלים יש בזה ערבות ונעימות, למשל אדם שהורגל בעישון שקשה מאד להיגמל מזה, אם התגבר על עצמו והפסיק את העישון, בתוך זמן קצר ירגיש הרגשה נעימה מאד, ואף על פי שהתחלה היא קשה, מיד אחר כך יש לו בזה נעימות וערבות, ואפילו אם לפעמים מתחשק שוב לחזור לעשן, יודע הוא שאין זה כדאי לו לשבור את ההרגל הטוב ולחזור לסורו, וכך היא המידה בכל דבר טוב, שהתחלה היא קשה, אבל אחרי שמתרגלים זה כבר נעים מאד.

לכן מי שהיה מורגל בבטלה, והתחזק והתרגל בהתמדת התורה, מיד אהבת התורה מושכת אותו כל כך עד שקשה לו להפסיק, וכמו שכתוב (משלי ה, יט) "באהבתה תשגה תמיד", וקשה להפסיק באמצע מרוב אהבת התורה, ומי שאינו נזהר לשמור על עצמו עלול גם להגיע להתמוטטות מתוך שקיעתו במתיקות התורה ללא הפסק, אך אין זה מחמת מחלת הנפש או כפייתיות, אלא מתיקות התורה היא שמושכת ומושכת עד כלות הנפש.

***

מתיקות התורה עד כלות הנפש

ידוע על מרן החזון איש זצ"ל שהיה מתעלף לפעמים בביתו מתוך מתיקות התורה, וכעבור זמן קצר היה מתעורר וחוזר ללימודו, ובני ביתו כבר לא היו נבהלים מזה, כי ידעו שהשקיעות במתיקות התורה מגיעה אצלו עד כדי עילפון, וכן היו מעשים עם תלמידים מבני הישיבה, שנמשכו לדבקות בתורה מתוך המתיקות עד כדי התמוטטות גופנית.

אכן התמוטטות כזו היא רק חולשה גופנית ואינה משפיעה על כוחות הנפש, ואחרי שנחים מעט חוזרים עם כל הכוחות כמו שצריך, וידוע גם שיראת שמים אינה מחלישה את כוחות הנפש, וכמו שהאריך בזה הגר"י בלאזר זצ"ל בספר אור ישראל בחלק שערי אור, וכמו שכתוב (משלי י, כז) "יראת ה' תוסיף ימים", כי היראה אינה מזיקה לכוחות הנפש, ורק מחלישה את היצרים הרעים הגשמיים.

וכך גם התמדת התורה שמחלישה את כוחות האדם, וכמו שאמרו (סנהדרין כו, ב) למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת כוחו של אדם, ודייקו חז"ל ואמרו מתשת כוחו של 'אדם' ולא כוחו של 'איש', כי אדם הינו עפר מן האדמה, שאין זה מחליש אלא את הכוחות הגשמיים שהם עפר מן האדמה.

ופירש הגר"א מה שכתוב (משלי ח, יד) "לי עצה ותושייה אני בינה לי גבורה", כי אמנם התורה שהיא "עצה ותושייה" מתשת את הכוחות, וכאמור אצל רות (רות א, יח) "ותרא כי מתאמצת היא ללכת", מפני שהמקבל עול תורה תש כוחו, אבל אחרי התושייה אזי "אני בינה לי גבורה", כי אחרי שאדם כבר עוסק בתורה בדרגה של "בינה" הוא זוכה לגבורה, שגם כוחות הגוף מתחזקים בגבורה אמיתית.

כשאדם עוסק בלימוד התורה, ומתיקות התורה משמחת אותו, זו אהבת השם, וכמו שהובא בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי, וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי, והיינו שמרוב שקיעתו בתורה לא הרגיש כלל ששכח את בגדו בשוק העליון של ציפורי.

וכיוצא בזה הובא בגמרא (שבת פח, א) על רבא שבשעת לימודו מעך את אצבעו וירד ממנה דם ולא הרגיש בזה כלל מטיירא דשמעתתא. וסופר כעין זה על מרן הרב מפוניבז' זצ"ל, שדיבר פעם בלימוד עם הגר"א מטעלז' זצ"ל, ותוך כדי דיבורם נקע את אגודלו ולא חש בכלום, כזו היא אהבת התורה!

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

בדאי זה מעורר מאד את הציבור לתשובה, מפני שאנו מאמינים בני מאמינים, וכשרואים מידת הדין זה מעורר לתשובה. וממילא כל הזכויות של כל הדור, שהרי בכל העולם נתפרסם מה שהיה ובכל העולם מדברים על זה, וכל כלל ישראל שמתעוררים לתשובה בזכות אלו שנפטרו, יש לנפטרים את הזכויות של כל כלל ישראל! והקב"ה מתיירא מתעלה ומתקלס על ידם.

מיתת נדב ואביהוא – בקרובי אקדש

ורש"י כתב כן לגבי מיתת נדב ואביהוא בני אהרן, שמתו מחמת איזה חטא שעשו בשוגג ובטעות, ולא היו מזידים אלא שוגגים, ויש כמה טעמים בחז"ל מה היה החטא, אבל זה היה בשגגה, וצריך להבין מדוע על שגגה היה עונש כזה, כמו שכתוב (ויקרא י ב) ותצא אש ותאכל אותם וימותו, ומה טעם הדבר.

והביא על זה רש"י שם את מאמר חז"ל שכאשר הקב"ה עושה דין בצדיקים הוא מתיירא ומתעלה ומתקלס, והרי זה היה בתחילת עשיית המשכן, שהיו צריכים שתשרה השכינה במשכן, וצריכים זכויות לזה, כי להשראת השכינה צריך זכויות, כמו שכתוב (שמות כט, ט) ונקדש בכבודי, דהיינו שהמשכן צריך להתקדש להשראת השכינה, ודרשו חז"ל אל תיקרי בכבודי אלא במכובדי, שהדין בצדיקים שהם מכובדי של הקב"ה, יביא להתעוררות, ועל ידי זה כלל ישראל יהיו ראויים להשראת השכינה.

והיינו כי כאמור צריכים זכויות בשביל השראת השכינה, וצריכים להיות ראויים לזה שיהיה בית המקדש, וכפי שאנו רואים כיום, שאין לנו בית המקדש, מפני שאין לנו זכויות לזה, ואם היו זכויות כבר היה נבנה בית המקדש, כמו שאמר (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, כי הסיבה שלא נבנה בית המקדש היא מחמת חסרון זכויות הדור, ואם היו זכויות לדור כבר היה בית המקדש.

וכך גם להשראת השכינה במשכן, צריכים זכויות! ואם אין זכויות צריכים התעוררות שתביא לזכויות, ולכן מתו נדב ואביהוא, שעל ידי מיתתם ראו כלל ישראל את הדין בצדיקים, והתעוררו וקיבלו מדרגה של 'מתיירא מתעלה ומתקלס', ואזי כבר היו ראויים להשראת השכינה. ונמצא שנדב ואביהוא במיתתם הביאו להשראת השכינה בכלל ישראל.

וזהו שהביא רש"י שם שמשו רבינו אמר לאהרן 'עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך', כי הקב"ה כבר אמר קודם למשה רבינו ונקדש בכבודי, שהמשכן יתקדש על ידי מכובדי – שגדולי הדור במיתתם יגרמו להתחזקות ולהתעוררות של תשובה לציבור, ומשה רבינו בתחילה חשב מי הם המכובדי שהם גדולי הדור! הוא ואהרן! אך לבסוף ראה שלא הייתה הכוונה להם, אלא לנדב ואביהוא, וזהו שאמר 'עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך, ואין הכוונה כפשוטו שהיו באמת גדולים יותר ממשה ואהרן, אלא עכשיו, בדבר הזה שזכו שהייתה השראת השכינה על ידי מיתתם, ולא על ידי משה ואהרן, בזה הם היו יותר גדולים, כי משה ואהרן בחייהם לא היו יכולים להשפיע כזו התעוררות, וההשפעה באה על ידי מיתתם של נדב ואביהוא.

זכות הנפטר כשמתעוררים מחמתו

ומי שמשפיע במיתתו הרי זה נחשב זכותו של הנפטר, ובאמת זהו חידוש, שהרי הוא לא עשה בזה שום מעשה, וכשצדיק נתפס בעוון הדור הרי לא עשה שום מעשה בפטירתו, אלא מת בעל כורחו, אבל הוא מוכה את הדור, והוא זוכה בזה, וזו זכות בשביל, ונחשב שהוא מוכה הרבים, כפי שיובא להלן גם מדברי הגמרא, שזה נקרא שהוא המשפיע.

ונדב ואביהוא השפיעו מדרגה לכלל ישראל, שתהיה יותר יראת שמים, מתיירא, וגם מתעלה ומתקלס, שהן מדרגות גדולות של כבוד שמים, כל זה היה על ידי נדב ואביהוא, בלי שעשו שום מעשה, רק במיתתם, שהייתה בעל כורחם, ואף על פי כן זה נחשב זכותו של הנפטר.

נחמת רבי עקיבא במיתת בניו

וכך מצינו בגמרא (מו"ק כא, ב) מעשה ברבי עקיבא שהיו לו שני בנים שמתו בחייו, ובאו כל ישראל להלוויה, מפני שרבי עקיבא היה גדול הדור, ובאו לכבודו, וכשראה רבי עקיבא את כל הציבור שבאו, עמד על ספסל גבוה, כדי שישמעו אותו, ואמר, אחינו בני ישראל בשביל מי באתם ומה הסיבה שבאתם, אם בשביל עקיבא, הרי יש עוד אנשים רבים ששמים עקיבא, ומה ההבדל ביני לביןם: אלא כך אמרתם (תהלים לו, לא) תורת אלוהים בלבן, והיינו כי הלב של רבי עקיבא מלא תורה, ובאתם לכבוד התורה, וכיון שבאתם בשביל כבוד התורה, כבר מנוחם אני, והתנחם בזה רבי עקיבא על מיתת בניו. וצריך ביאור מה היא הנחמה בזה ומדוע היה מנוחם.

והענין מבואר יותר במסכת שמחות פ"ח ובילקוט פרשת יתרו, כי מאחר שכל ישראל באו לכבוד התורה של רבי עקיבא, שתורת אלוהים בלבן, אם כן נמצא

צדיקים נתפסים בעוונות הדור

יש רבים ששואלים ולא מבינים מהו הענין שקרה בל"ג בעומר במירון, למה ומדוע ארע כן, שנפטרו אנשים צדיקים, ובהם גם חבור צעיר מייסבתנו, שהיה בעל מדרגה מיוחד.

והנה אותה הקושיא יש גם בדברי הגמרא (שבת לג, א) שאמרו: צדיקים נתפסים בעוון הדור, דהיינו שהדור יש לו חטא, ואמרו 'עוון' הדור – לא רק 'חטא' שזה שוגג, אלא עוון, במזיד! לדור יש עוונות במזיד, ובשביל זה הצדיק נתפס ונלקח מן העולם, בעוונות הדור. וצריך ביאור מה הצדיק אשם ולמה שהוא יסבול בשביל עוונות הדור.

מיתת הצדיק מעוררת לתשובה

אלא הענין בזה הוא כמו שאמר בגמרא (זבחים קטו, ב, והובא ברש"י ויקרא י, ג) כשהקב"ה עושה דין בצדיקים שמו מתיירא ומתעלה ומתקלס, כי אם בצדיקים פגעה מידת הדין, קל וחומר ברשעים, וזה משפיע על כל הציבור, שכל אחד חושב ודואג מה יהיה איתי.

ואם כן מידת הדין שבצדיקים גורמת תשובה לדור, כי יש עוון הדור, והדור צריך לחזור בתשובה, ומה מעורר לתשובה? מיתת הצדיק! ועל ידי שפגעה מידת הדין בצדיקים כולם מתעוררים לחזור בתשובה, כי אנו מאמינים בני מאמינים, וכשרואים דין בצדיקים מבינים שיש מידת הדין, שאין זו מידת הרחמים אלא מידת הדין, ובמידת הדין 'מי יצדק לפניך בדין', אם כל אדם יבוא במידת הדין מי יצדק ומי יוכל לעמוד בזה, וממילא חוזרים בתשובה!

הצדיק במיתתו מוכה את הרבים

ונמצא שהצדיק במה שהוא נפטר הוא מוכה הרבים, שמוכה את הציבור בתשובה, והדור חוזר בתשובה מחמת הצדיק, וכמו שאמר חז"ל שעל ידי הדין בצדיקים הקב"ה מתיירא מתעלה ומתקלס.

ואלו הן כמה מדרגות: 'מתיירא' זה יראה, יראת העונש ויראת הרוממות, 'ומתעלה ומתקלס' זה מדרגות יותר גדולות של כבוד שמים, וכפי שאנו אומרים בתפילה בשבת: להודות להלל וכו' לעלה ולקלס, ומזכירים שם תשע שבחים ומדרגות של כבוד שמים, שהאחרונים שבהם זה 'לעלה ולקלס', והם מדרגות גדולות של כבוד שמים, וזהו 'ומתעלה ומתקלס' שעל ידי מיתת הצדיק יש כבוד שמים, שהוא תכלית הבריאה, וכמו שאמר בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצירתי אף עשיתי, הרי שכל הבריאה היא לכבוד שמים.

והצדיק בזה שהוא נפטר גורם כבוד שמים ומוכה את כל הציבור, ויש לו בזה הרבה זכויות שאם היה חי לא היו לו הזכויות האלה, כי בחייו אין לו כוחות לעשות כבוד שמים גדול כזה כפי שגרם במיתתו, ונמצא שהצדיק במיתתו ובדין שעשה בו הרי הוא גורם תשובה לדור ומוכה את כל הדור בתשובה, וכל הזכויות האלה נוקפות לזכותו ושייכות לו! כידוע שמוכה הרבים כל הזכויות שבאות מכוחו שייכות לו, וכל המעשים הטובים שעושים המושפעים נוקפים לזכותו, ומאחר שבפטירתו הוא זיכה את כל הדור בהרבה זכויות, כל הזכויות האלה שייכות לו, ואם הוא היה חי לא היו לו זכויות אלה.

לכן הצדיק אינו מפסיד בזה שהוא נתפס ונפטר בעוונות הדור, כי בשביל מה חי הצדיק? בשביל זכויות! לזכות לגן עדן ולעולם הבא ולהרבות כבוד שמים! ואם הוא היה חי לא היו לו הזכויות האלה, וזהו שהוא נפטר וזכה לזכויות מרובות כאלה שלא היה שייך שיוזכה להם בחייו, וזהו הרווח שהצדיק מרוויח בפטירתו, שהוא מוכה את הרבים, והקב"ה מתיירא ומתעלה ומתקלס על ידו! זהו הביאור בדברי הגמרא שהצדיקים נתפסים בעוון הדור.

ההתעוררות מפגיעת מידת הדין

ואם כן גם אלו הצדיקים שנפטרו בל"ג בעומר, הרי זה מעורר את הדור, והציבור מתעורר ומתחזק מזה, ורק צריכים להבין את הענין ולהתעורר באמת לתשובה, כיון שרואים מידת הדין, שפגעה אפילו באנשים צדיקים.

ובאמת 'צדיק' זוהי לא מדרגה כל כך גדולה, ויש מדרגות יותר גדולות מזה, וכן אמרו בפסחים דף ח' על הנותן סעל לצדקה בשביל שיחיה בני או שאחיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, אך יכול להיות גם יותר מצדיק, וכפי שאמר באבות פ"ו ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, דהיינו ארבע מדרגות 'יצדיק' הוא רק המדרגה הראשונה שבהם, וכבר נאמר (ישעיה ס, כא) ועמך כולם צדיקים, ואם כן כולם צדיקים, אך אפשר להיות גם יותר.

והדין בצדיקים גורם התעוררות תשובה לכל הציבור, ואם מת רק צדיק אחד עדיין אין זה גורם התעוררות כל כך גדולה, אך עכשיו שנפטרו יותר מארבעים,

שבניו שמתו זיכו את כל ישראל במצות כבוד התורה, שהיא מצוה עצומה וגדולה, שאין לשער חשיבותה, וכמו שאמרו (שבועות ל, ב) עשה דכבוד התורה עדיף, ועל ידי מיתת הבנים נעשה כבוד התורה גדול כזה שכל ישראל עסקו בכבוד התורה, ואם כן הרי זה נחשב שהבנים שמתו עשו כבוד התורה, ואף שזה במיתתם, אבל הם מזכי הרבים, שבמיתתם זיכו את הרבים!

ועוד איתא שם דבר נוסף בזה, שהרי כדי לזכות את הרבים צריך זכויות קודמות, וכמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, היינו שתחילה 'זיכה' בעצמו, ולכן זיכה את הרבים, ובלי 'זיכה' אין 'זיכה'! כי כדי להיות מזכה הרבים צריך קודם שיהיו לו זכויות בעצמו. ויש רבים שטועים ולא מבינים זאת, ורוצים להיות מזכי הרבים ומאשימים אחרים: פלוני אשם ופלוני אשם בזה שאיני מזכה הרבים, בתורה וביראת שמים ובמידות טובות ושאר השפעות של זיכו הרבים, אך האמת היא שאף אחד אינו אשם, ורק צריכים זכויות לזה, ואם אינו מזכה הרבים זהו סימן שאין לו זכויות לכך.

וזה גם כן הייתה הנחמה לרבי עקיבא במיתת בנו, שראה שהם במיתתם זכו לזיכו הרבים גדול כזה, והרי זה סימן שהיו להם עוד הרבה זכויות קודמות שאינן ידועות לו, שבזכותן זכו לזכות את הרבים, וראה בזה את מדרגתם, שאין לשער את העולם הבא שיש להם, מחמת הזכויות הקודמות שהיו להם, ועתה במיתתם זכו לזכויות נוספות שזיכו את כל כלל ישראל, שאם היו חיים לא היו להם הזכויות האלה, ולכן 'מנוחם אני'!

זהו הענין של מידת הדין הגורמת זיכו הרבים, והצדיק שנפטר הוא מזכה הרבים וזוכה בזה לכל הזכויות שהרבים עושים אחר כך, זכויות מרובות של תורה ומעשים טובים של כל הציבור, כי זה בא מכוחו ונוקף לזכותו, וזהו הרווח שלו, כי אם היה חי לא היה יכול לזכות לזכויות מרובות כאלה.

והרי בשביל מה האדם חי? בשביל זכויות! שזיכה בהם לנן עדן ולעולם הבא, שזה כל מטרת החיים, וכמו שכתב המסילת ישרים בתחילת ספרו שכל תכלית חי האדם הוא להתענג על השם, ומקום התענוג האמיתי הוא בעולם הבא, והאמצעים לכך הם כאן בעולם הזה, אך האדם לבד בכוחות עצמו כמה הוא יכול לעשות! ואילו עכשיו שמתו בנו, זכו בפטירתם לזיכו הרבים כזה שאם היו חיים לא היו להם הזכויות הללו, ובהו מנוחם אני.

חובת החיזוק בעת הזאת

וכך גם אלו שנפטרו עתה בליג' בעומר, הרי הציבור מתעוררים ומתחזקים בזכותם, ואמנם כמובן זה תלוי בציבור, באמת נתחזק! ונבין כי זוהי המטרה של כל הענין, שהציבור יתחזק בכל מה שצריך חיזוק.

ויש הרבה דברים הצריכים חיזוק, תורה צריכה חיזוק, ובגמרא אמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ובהם תורה, ומעשים טובים היינו מידות טובות, וכתב רש"י שם כי חיזוק היינו 'תמיד ובכל כוחו', ואם אין זה 'תמיד' או שאין זה 'בכל כוחו' – זה לא חיזוק, וצריך שיהיה בכל כוחו, כל אדם לפי הכוחות שלו ולפי האפשרויות שלו, וכבר כתב המסילת ישרים בסוף הספר שגם מי שעוסק בעבודה פשוטה לפרנסתו, אם הוא עושה כל מה שהוא יכול, הרי הוא צדיק וחסיד גמור, והוא יכול להיות איש קדוש, כמו שידוע ממעשים שהיו כן, ורק צריך שיעשה כל מה שבכוחו, וכמו שכתב רש"י בכל כוחו!

זהו הענין והמטרה של מיתת הצדיקים, אך זה תלוי עכשיו בציבור, ולשאלת הציבור מה צריך לעשות כעת, באמת הציבור צריך להתעורר! ויש להתעורר

במעשים ולהוסיף חיזוק, והאיך מתחזקים? צריכים לעסוק בחיזוק, על ידי ספרי מוסר, ויש ספרי מוסר רבים המשפיעים ונותנים חיזוק, וכפי שכבר אמרנו בעבר צריך שיהיה מוסר שמעניין.

ומלבד החיזוק שבוה, הרי זה גם נותן חיים טובים ומאושרים, וכבר אמרו לי אנשים רבים, ובהם בעלי משפחה, שהתחילו ללמוד בכל יום קצת משהו ספרי מוסר, ועל ידי זה כל הבית השתנה, ונהייתה אווירה אחרת, אווירה נעימה עם שמחה בבית, וחיים חיים מאושרים! אלו הם חיי מוסר, שחיים עם חשבון, וזהו החיזוק שצריך להיות. וזהו המטרה, וזהו הענין של מה שהיה.

דברים הצריכים חיזוק

וכאמור החיזוק צריך להיות בתורה, ובתפילה, ובמידות טובות. ויש דברים חשובים מאד שלא כולם יודעים שהם עיקרים חשובים מאד: ראשית, שמירת הלשון, שלא תהיה ביקורת על שום אדם, אלא רק לדון לכף זכות.

ובגמרא בשבת דף קכ"ז אמרו שמי שדן אחרים לכף זכות גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, והרי אדם צריך זכויות, כי לפעמים אדם נכשל, ואם הוא דן את חברו לכף זכות ותולה לזכותו שאינו אשם מפני שהוא שוגג וכדומה, אזי גם אותו ידונו בשמים לכף זכות, מידה כנגד מידה.

ולא רק בדיבור, אלא גם בלב, שלא תהיה ביקורת אפילו בלב, וכמו במעשה שהובא בגמרא שם, שלא היה שום דיבור, אלא בלב הוא דן לכף זכות, וחשב בלבו סיבות לזכותו של השני למה הוא עושה כך ואינו משלם את מה שהוא חייב לו, ותלה בכמה סיבות רחוקות לזכותו, ולבסוף נתברר שהכל היה נכון, והוא לא דיבר ולא עשה עסק מזה, אלא דן לכף זכות ולא הקפיד.

וכך צריך להיות, שלא תהיה שום קפיידא על אחרים, ואף אם יש סיבה להקפיד – לא מקפידים, מפני שהכל בידי שמים, ואין להקפיד, אלא לשתוק ולא לדבר, וגם בלב לא להקפיד!

וגם אם מישוהו מקפיד עליו, אפילו שלא בצדק, צריך לפייס אותו שלא יקפיד, ויעשה בזה חסד עם המקפיד, לפייס אותו שלא יקפיד, למרות שאינו צודק, והרי זה גם לטובת עצמו שלא יקפידו עליו, וגם לטובת המקפיד לזכות אותו ולסלק ממנו את החטא של קפיידא.

ובכל צער שיש לאדם, אם מישוהו מצער אותו לפעמים, צריך לדעת שזה מן השמים, ואם לא אדם זה שצער אותו הוא היה מצטער באופן אחר, כי כך נגזר מן השמים, ולכן אין סיבה להקפיד, ורק צריך לפשפש במעשיו מדוע פסקו בשמים כן, וכל משהו צער או איזה קושי שיש בחיים, זה סימן שיש איזה חטא, וצריך לדעת האם זה על חטא [לעורר לתשובה] או לכפרה, ועל כל פנים צריך לפשפש במעשיו, אך לא קפיידא, ואין סיבה להקפיד.

אלו הם הרבה דברים, שאם אדם חי עם המחשבות האלה ועם האמונה הזו, הוא חי חיים מאושרים, ולכן צריך ללמוד בספרי מוסר, ששם מבוארים כל ענייני האמונה, וזוהי מצות האמונה, 'אנכי השם אלוהיך', לדעת שהכל בידי שמים, ולכן צריך ללמוד ספרי מוסר המחזקים את האמונה.

יהי רצון שנוכח כולנו לזכות ולזכות את הרבים, וכל אחד בהנהגתו הוא מזכה הרבים. ונשמע בשורות טובות!

מדברי רבינו שליט"א להנהלת החינוך העצמאי ובניחוח האבלים

בנוגע לאסון שקרה ביום ששי שעבר, יש גמרא בכתובות (ח, ב) שרב חייא בר אבא שכב ליה ינוקא, ואיכא דאמרי בחור הוה, נפטר לו בן, וריש לקיש בא לנחם אותו, ואמר לו 'חשיב את לאתפוסי אדרא', ופירש רש"י: חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעוון הדור דקיימא לן (שבת לג, ב) בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור, והיינו כי הדור צריך תשובה, וצריך כפרה, ואתה ובנך חשובים לאתפוסי אדרא, הבן שנפטר, והמשפחה שהם חיים, הם צדיקים הנתפסים בעוון הדור ומכפרים על הדור, כפרה על ידי תשובה, שהציבור מתעורר לתשובה.

וכל אלו שהיו שם הרי במיתתם זכו להשפיע התעוררות תשובה לדור, ומכוח זה יהיו הרבה מעשים טובים, וכל זה שייך להם, והם מזכי הרבים, וזוהי הזכות שלהם, של אלו שנפטרו.

~ ~ ~

הנפטר שזיכה את הרבים במיתתו, הרי הוא מאושר כעת, וחי חיים מאושרים, וכבר אמרו (מו"ק כה, ב) רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק, רוכב ערבות הקב"ה שמח כשבא נפש נקי וצדיק, וכיון שהנשמה רואה שהקב"ה שמח איתה, גם היא שמחה, ואם כן הנפטר שמח עכשיו, ורק לנו זה חסר.

ובאמת זה כמו שהבן נסע לחוץ לארץ, ומלפנים לא היה קשר בין מדינה למדינה, אבל הוא מרגיש טוב שם! אמנם יש מצות אבלות, שחייבים להתאבל, וכך הטבע, אבל הוא עצמו טוב לו, ורק יש געגועים.

~ ~ ~

היה מעשה עם החפץ חיים, שנפטר חתנו הגאון רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל בגיל צעיר, ושאלה האלמנה את אביה החפץ חיים מדוע אירע כן, הרי הוא היה צדיק, והשיב לה החפץ חיים: איננו יכולים לדעת, הייתה גזירה על הדור, ויתכן שחצי העולם היה צריך להיחרב ובפטירתו הוא הציל חצי עולם!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת הנספים באסון הנורא במירון זכר צדיקים לברכה

ניתן להעביר תרומות בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ על שם 'דרכי החיזוק' / קוד מוסד 710

דבר טוב

דברים ממדן גאון ישראל
רבי דב לנדו שליט"א

גליון מס' 6 – שבועות

תורת ד' תמימה

מסופר על הגר"ח מברסק שזהשתף באסיפת רבנים סמוך לחג השבועות, והתארח אצל האדמו"ר הרש"ב מחב"ד, ובסעודה ביקש מהגר"ח שיגיד דבר תורה, ואמר כתוב בפרשת פרה אדומה שצריך שתהיה תמימה, ובמדרש הביאו ע"ז הפסוק תורת ד' תמימה משיבת נפש וצריך ביאור השייכות בין הפסוקים, וביאר הגר"ח דכמו שפרה אדומה צריך שתהיה בשלימות כך גם התורה צריך להיות בשלימות להבין היטיב מה שלומדים, ושיהיה לימוד מתוך יראת שמים, ובנוסף גם יש דין בפרה אדומה, אשר לא עליה עול, כך גם בלימוד התורה צריך להיות תורה בטהרה ללא עול של לימודים חיצוניים, ורק כשלומדים בדרך זו, התורה היא משיבת נפש.

הדרך לזכור את הלימוד

צריך לדעת כיצד לחזור באופן שיוזכרו את הלימוד, ויש עצה לזכור את הלימוד והיא לאחר שלמד הגמרא היטיב לחזור את התמצית של הגמרא, ולא את כל השקלא וטריא, אלא התמצית ולדוגמא כשיש בגמ' ספק ויש שיש שיטות ליישב את הספק, כשחוזר ומסכם שיש שיטות כבר יש לו סימן, ולומר סיכום הסוגיא, ובצורה כזאת בתחילה לוקח חמש דקות לחזור על עמוד גמרא, אבל בכמה פעמים נהיה יותר קל, עד שאפשר לחזור הרבה גמרות בכמה דקות, ומי שנהנה בדרך זו סימן שזה מתאים לו, כי בענין הזיכרון לא כל מה שטוב לאחד טוב לשני, והעיקר זה להיות שקדן, ללמוד ביום ובלילה, ולחזור על הלימוד בצורה הנכונה, ויש שזכו לתכונה תורשתית של זיכרון, והיו הרבה גאונים שלא זכו לזה, ובזכות עמל התורה שלהם זכו לזכרון, ודבר נוסף הלימוד צריך להיות מעניין וע"י כך זוכרים, וכמו שאומרים בשם החפץ חיים שהגוי הרוסי זוכר לפרטים איך שראה את הצא"ר הרוסי, ואת מה שראה אתמול אינו זוכר, כי מה שמעניין זוכרים.

הלכות שביעית

כעת שמגיע שנת שביעית ראוי להתכונן בלימוד הלכות שביעית, והדרך הנכונה והראויה בפרט לאברכים היא ללמוד את הסוגיות שנוגע למעשה בעיון, וכך גם ידעו ויזכרו את הדינים, אבל בלימוד משניות שביעית או הירושלמי כסדר או הלכות שביעית ברמב"ם כסדר, לא זוכרים כלל, ובפרט שרוב ההלכות שם לא נוגע למעשה, וכך המציאות שכשלומדים הרבה דינים אחד אחר השני לא נשאר כלום, וכמו שהיה אחד שלמד הרבה הרבה, ובסופו של דבר לא יצא ממנו דבר, ואמר ע"ז החזו"א שאותו אחד הוא כמו שמי שנוטל הרבה אטריות בכף, שהכל נושר החוצה, ולכן ראוי ללמוד את הסוגיות בעיון, ויעשה חזרות על עיקרי הדברים, ומי שאין באפשרותו ללמוד שביעית בעיון, ילמד מספרי קיצורים את הדינים שנוגעים להלכה למעשה.

[מתוך דברים שאמר לפני אברכים]

ללמוד בהנאה

אברך שאל לרבינו: האם מן הראוי שיפסיק מהלימוד שלומד בעניני קדשים, וילמד ענינים שנוגעים הלכה למעשה שיש בה חשיבות כיצד לנהוג כל יום, והשיב רבינו: שאם אתה נהנה מהלימוד שאתה לומד כעת לא להפסיק, ובהזדמנות אחרת אמר רבינו: יש שסדר קדשים יותר מתאים להם, יותר נהנים מהלימוד הזה.

עמל התורה

אם בחוקותי תלכו וברש"י שתהיו עמלים בתורה ואמר רבינו: עמל התורה אינו מה שיש שחושבים שהוא לחשוב בלימוד ולומר סברא לכאן או לכאן, אלא עמל התורה הוא שיושב ולומד גמרא רש"י ותוס', ובמקום להסתכל בעלונים מזדמנים, מוסר את עצמו ללימוד התורה זהו עמל התורה. ובהזדמנות אחרת אמר רבינו: מה שרואים שרבים בעלי הכשרונות לא יצא מהם הוא מפני שהם נתפסים לדברים אחרים, והלימוד פחות מעניין אותם.

שכח לעשות הבדלה במוצאי יו"ט

אמר רבינו: היה מעשה בישיבה בבחור שלא שמע הבדלה במוצאי ר"ה ולמחרת לא יכל לעשות הבדלה מפני צום גדליה והשאלה שעד יום אחד נקרא מוצאי יו"ט ואפשר לעשות הבדלה, אבל יותר מיום אחד שוב אי אפשר לעשות הבדלה. ואין זה כמו שבת שאפשר עד שלשה ימים. ויעוי' בר"ש משאנן הנדפס באגרות הרמ"ה (בתשו' האחרונה) ובקובץ שיעורים בביצה אות י"ב מביא רביה ממ"ד בגמ' פסחים שעשה הבדלה במוצאי יו"ט שני ש"מ שעד יומיים מועיל לעשות הבדלה, ועל שלשה ימים נשאר שם בצ"ע.

טלטול בבה"ש במוצאי יו"ט

אמר רבינו: דנתי בענין טלטול בבין השמשות במוצאי יו"ט, ויש חילוק בטלטול שאם מטלטל ממחטה שצריך את זה כל רגע, וגם עצם ההרגשה שיש לו ממחטה בכיס ג"כ נחשב צורך, משא"כ בטלטול סידור לבית הכנסת זה בעיה שהטלטול הוא לצורך מאוחר יותר לאחר בין השמשות.

עישון בבה"ש במוצאי יו"ט

אמר רבינו: שאלה הנ"ל בעשיית מלאכה בבין השמשות נוגע באחד שמעשן בבין השמשות שהוא ספק יו"ט ספק חול, וכששואף את הסיגריה זה יו"ט וכשמוציא את העשן זה חול, שלא הכל לצורך יו"ט, האם מותר?

עשיית מלאכה אחרת לצורך מלאכת אוכל נפש

אמר רבינו: יש שיטות שבי"ט גרמא מותר, ונסתפקתי במעשה באחד שהיה לו ביו"ט חסה עם תולעים, ורצה בליל הסדר לשטוף את החסה, והשאלה האם מותר מלאכת נטילת נשמה לצורך אוכל נפש, ודוגמא נוספת, להניח סיר חם על שיש, כשיש שם מים האם מותר. ויש הוכחה משבת קל"ד. דמבואר שכשצולה מכבה את האש לענין בישורא על גומרא, ומדובר שאינו צריך את כיבוי האש, אבל יש לחלק שבחסה יש פעולה להרוג להדיא, משא"כ כשבא פעולה אחר כך.

להדליק ביו"ט נר קטן או נר גודל

נשאל רבינו: אחד שצריך להדליק נר ביו"ט ויש לו נר קטן שמספיק לו, ונר גדול שאינו צריך את כולו שידלק. האם ידליק את הקטן, וענה רבינו, מה שיש לדון האם מתוך שהותר זה דחוייה או הותרה, ויש רמב"ן שדן דכל אוכל נפש האם זה דחוייה או שכל אוכל נפש זה לא מלאכת עבודה.

הוצאת תרופות ביו"ט לרה"ר

אמר רבינו: יצא לדון, שרפואה אין זה נחשב דבר השווה לכל נפש וממילא אין על זה היתר דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך לדעת הרמב"ן, ויהיה אסור להוציא תרופות מרשות היחיד לרה"ר.

‘שתהיו עמלים’ - להעמיק ולהתרכז - ‘בתורה’.

שיחת הכנה לקבלת התורה

מפי ראש ישיבת ‘עטרת ישראל’ וחבר מועצת גדולי התורה

מנחם הגאון הגדול רבי **ברוך מרדכי אזרחי שליט”א**

מעלת ה‘יחדיו’

מורי ורבותי !

אני מבין, שכאן התכנסו תחת קורת גג אחת, אנשי הכוללים של העיר טבריה, והסביבה.

יש ענין מיוחד של - ‘ויענו כל העם יחדיו ויאמרו’²,

כנראה שה‘יחדיו’ יש לו מעלה מיוחדת.

החידוש ב‘יחדיו’, זה לא רק אנשים שונים שמיישרים חילוקי דעות.

אדרבא - אנשים שהם בעלי דעה אחת, בעלי מטרה אחת, ה‘יחדיו’ שלהם יותר גדול, ומעלתם מאוד מבורכת.

חוץ מהמעלה של ‘ברוב עם הדרת מלך’³

כי לשם מה מתכנסים כאן כולם ?

כדי להיזכר מהו חג השבועות, מהו חג מתן תורה.

כדי לדעת מה עומד לפנינו !

האנשים האלה, האברכים שהתכנסו כאן, חייבים לדעת, שעל שכמם רובצת האחריות של כל העיר, והמחוז - ואינני רוצה להרחיק לכת, אבל האמת היא - שזאת אחריות על כל כלל ישראל.

» «

‘שתהיו עמלים בתורה’

הייתי רוצה להעיר איזו הערה;

“אם בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו, ועשיתם אותם”⁴.

“אם בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו”, הרי המצוות אמור - שואל רש”י⁵ בשם התורה כהנים⁶ - אלא שתהיו עמלים

בתורה⁷

בואו נדבר בעומק הפשט;

מה כתוב כאן ?

וכי תורה זה לא חלק מהמצוות !? ואולי מן החשובות שבמצוות.

אז מדוע להוציא את התורה ?

» «

שם ‘תורה’ בפני עצמו

אבל אני רוצה לומר לכם, מורי ורבותי;

ודאי !

ודאי ש‘תורה’ היא חלק, ואחת מהמצוות החשובות ביותר, אם לא החשובה ביותר - אם אפשר להתבטא כך.

אבל ל‘תורה’ יש ערך מצד עצם השם של ‘תורה’, לא רק מצד המצוה שבדבר.

כשירמיהו הנביא אומר, “אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי”⁸.

רבי חיים מוואלז’ין⁹, במילותיו המרטיטות, אומר;

אילולי חס וחלילה - כך הוא כותב - שיהא העולם פנוי, אפי’

חלק מרגע אחד מתורה, יחזור כל העולם לתוהו ובוהו¹⁰...

7 וזו לשון רש”י שם, “אם בחוקותי תלכו. יכול זה קיום המצוות? כשהוא אומר ‘ואת מצוותי תשמרו’, הרי קיום המצוות אמור. הא מה אני מקיים ‘אם בחוקותי תלכו’? שתהיו עמלים בתורה”. עד כאן לשונו.

8 ירמיהו לג כה.

9 נפש החיים שער ד פרק יא.

10 וזו לשון נפש החיים שם, “והאמת, בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי חס ושלום אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה. כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים, והיו לאפס ותוהו חס ושלום”. עד כאן לשונו. אה. וראה בברכת מרדכי (בין פסח לעצרת חג השבועות מאמר ‘מתן תורה’, מהדורת וויינרעב י-ם ה’תשס”ו, עמוד תכז-ח) שביאר על פי זה מה שהקשה אחד מגדולי ראשי הישיבות של הדור הקודם על הפיוט ‘עליונים ששו ותחתונים עלו בקבלת התורה’, והלא המלאכים לא רצו לתת את התורה למשה, ומהו ‘ששו’? אלא שבמעמד הר סיני נתברר להם שאין קיום המלאכים תלוי בהיות התורה בגנזי מרומים, כי אם בהיותה אצל ישראל שיעסקו בה, ואז יתקיים כל העולם כולו, וכמבואר לקמן ובהערה 13.

1 השיחה נמסרה מפי מורינו הרב שליט”א בערב ראש חודש סיון ה’תשע”ח, בכינוס ‘הכנה למתן תורה - ויחן שם ישראל נגד ההר’, באולמי ‘בית ברז’יק’, לאברכי הכוללים בעיר הקודש טבריה ת”ו, אשר אורגן על ידי ‘האיגוד’ - איגוד אברכי הכוללים בעיה”ק טבריה, ונערכה על ידי א.ש, ועל אחריותו בלבד.

2 פרשת יתרו, שמות יח ט.

3 משלי יד כח.

4 פרשת בחקותי, ויקרא כו ג.

5 שם ד”ה אם.

6 ספרא ריש פרשת בחקותי פרשה א ב.

מצוה, אנו מברכים בכל יום 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה'.

אבל יש בתורה את הערך העצמי של 'תורה'.

ברית - יש רק עם 'תורה', אין ברית עם דבר אחר.

היא, המקיימת, המחייבת, המדביקה את העולם...

זה 'תורה' - 'תורה' - 'תורה' ...

ומי אמון על החלק הזה ?

מ-י ? ? ?

כל אחד מאלה שיושבים כאן ! !

וחייבים לדעת את זה.

» «

לעמול לשם 'עמל'

אבל מורי ורבותי, לא כתוב כאן רק 'תורה'.

'תורה' זה נפלא.

כשיהודי בא מעמל יומו, ורץ לבית הכנסת, ולומד דף גמרא, מה יש לך יותר מזה ?!

אין !

אבל יש ! !

אין אצלם.

אבל אצלנו - אצלנו לא מדברים על 'דף היומי', - שהוא דבר עצום - אצלנו מדברים על 'עמלים בתורה'.

ובחז"ל¹⁴ כתוב, מלמד שהקדוש ברוך הוא מתאוה לישראל שיהיו עמלים בתורה¹⁵.

יש - כביכול - לקדוש ברוך הוא, תשוקה לעמלות שלי ושלך.

עמלות בתורה איננה רק 'היכי תמצוי'.

היא איננה מכשיר עזר.

ודאי שהיא גם מכשיר עזר...

אני לא ראיתי מי שידע ללמוד בלי עמלות, פשוט, לא ראיתי

14 ספרא ריש פרשת בחקותי פרשה א א.

15 וזו לשון הספרא שם, 'אם בחוקותי תלכו, מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה, וכן הוא אומר 'לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו, כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי' (תהלים פא יד-טו). 'לו הקשבת למצוותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים, ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמענותיו, לא יכרת ולא ישמד שמו מלפני' (ישעיהו מח יח-יט). וכן הוא אומר, 'מי יתן והיה לבבם זה להם, ליראה אותי, ולשמור את כל מצוותי כל הימים, למען ייטב להם ולבניהם לעולם' (דברים ה כו). מלמד שהמקום מתאוה שיהיו עמלים בתורה. עד כאן לשון המדרש. וכעין זה איתא בבבלי (עבודה זרה ה א), 'תנו רבנן, 'אם בחוקותי תלכו', אין 'אם' אלא לשון תחנונים. וכן הוא אומר, וכו'. עד כאן לשון הגמרא.

הברית של התורה - שמזכיר רבי חיים מוואלז'ין - היא לא מצד ה'מצוה', אלא מצד ה'תורה' !

ל'תורה' ערך של 'תורה' ! היא גם נמצאת במסגרת של המצוות, מצות תלמוד תורה, אבל יש לה ערך מצד עצמו¹¹.

ה'תורה' מקיימת את העולם !

» «

אורייתא וישראל בקיום העולם

ואיך התורה מקיימת את העולם ? על ידי שישראל עוסקים בה.

תורה בלי ישראל - היא לא תורה.

כן, היא היתה גנוזה תתקע"ד דורות לפני בריאת העולם¹², אבל מאותו רגע שחצה את ההיסטוריה לשנים - מתן תורה - לפני מתן תורה, ואחרי מתן תורה. מאותו רגע, חלה הצמידות הזו -

שהתורה זקוקה לכם, לא פחות ממה שאתם זקוקים לתורה¹³ ...

ב-ר-י-ת-י !

הברית של תורה !

זה לא רק מצד המצוה שיש בתורה - ויש מצוה, ועוד איזו

11 א.ה. בברכת מרדכי (ויקרא פרשת בחקותי מאמר 'עמלים בתורה', מהדורת וויינרעב י-ם ה'תשס"ו, עמוד שמט-נ) הוסיף וכתב, 'בכל המצוות, גם אם חייבים לעמול כדי לקיימן, אין העמל אלא דבר שנאלצים לעשות אותו, כדי לקיים את המצוה. לא קיים מושג של 'עמלים במצוות', אבל בתורה - רק בתורה - קיים המושג של 'עמלים בתורה'. בשאר מצוות, גם אם עמל הוא, אין זאת אלא 'לפום צערא אגרא' (אבות ה כג). בתורה, ה'עמל' הוא מעיקרי התורה. בשאר מצוות, ניתן השכר על המצוה בהתחשב בצערא. בתורה, ניתן השכר על העמל בפני עצמו. [ידוע מה שפירש ה'חפץ חיים' על הנאמר (ברכות כח ב) - 'אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. ופירש ה'חפץ חיים' כי אנו מקבלים שכר על ה'עמלות'.] עד כאן. וראה דברי הב"ח (אורח חיים סימן מז ד"ה ונוסחא) שכתב 'שעיקר ההבטחה שהבטיחנו הוא יתברך, לא היתה אלא על עסק התורה, הוא העמל והטורה, כמו שכתוב "אם בחקותי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה'. עד כאן לשונו.

12 שבת פח ב, זבחים קטז א, ועוד.

13 א.ה. בברכת מרדכי (שמות פרשת יתרו מאמר 'מתן תורה וקבלת התורה', מהדורת וויינרעב י-ם ה'תשס"ו, עמוד רד ואילך) הוסיף וכתב, 'קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד ניהו (זוהר אחרי עג), אינו רק מ'צרכי' ישראל, אלא מ'צרכי' התורה. וכמדת התהדק והתדבק ה'חד', בין הקדוש ברוך הוא ואורייתא וישראל, כך מדת השלמות לא רק בישראל, אלא אף ב'אורייתא'. מרגע זה של סיני, אין לה לתורה מציאות עצמית. שוב אינה חמדה 'גנוזה', אלא חמדת חיים, הנטועה במקבליה, לומדיה ומקיימייה. עד לאותו רגע - שאין לו ביטוי באוצר מילים כל שהוא - היתה התורה מקיימת את העולם, ולא עוד אלא שעל פיה נברא עלמא. מרגע זה ... הכל הכל תלוי בישראל - לומדיה מעייניה ומקיימיה'. עד כאן. וראה שם עוד שהארץ בדבר. וכן הוא בברכת מרדכי בין פסח לעצרת (חג השבועות מאמר 'מתן תורה', מהדורת וויינרעב י-ם ה'תשס"ו, עמוד תיט ואילך). וראה לעיל הערה 10 מה שפירש על פי זה.

באופן עצמי וישיר, או באופן עקיף, עדיין הריכוז לא מובטח
אצלם.

זהו עמל התורה !

ל-ה-ת-ר-כ-ז !!!

אינני יודע מה הפסיכולוגיה חושבת.

אנחנו יודעים, שבידי האדם זה הדבר, **להתרכז**.

ישנם אמצעים ואמצעי עזר להתרכז.

גם לנו יש ...

מתוך התורה, ובתוך התורה, ועל ידי התורה ...

אבל אם אנחנו חושבים שבזה גמרנו את הפרשה של 'עמל',

לא !

» «

עומקה של תורה

וכאן אני רוצה לפנות אל אחיי ורעיי;

הקשר האמיתי של אדם עם התורה, החדירה האמתית של
תורה אל תוך האדם, לתוכו פנימה,

זה על ידי העיון בתורה.

על ידי העמקה בתורה.

על ידי 'לומדות' ...

למדנות זה לא איזה 'לוקוסוס'.

זה - לא - 'לוקוסוס' !

ש"ס זה לא 'לוקוסוס' ! ש"ס זה מינימום !

גם ש"ס - מה שנקרא ש"ס - זה עוד לא ש"ס.

ש"ס - זה - ש"ס !

ש"ס צריך לדעת !

ש"ס צריך להבין !

צריך לחדור ...

צריך להעמיק ...

וזהו עמל התורה¹⁷.

» «

הא בהא תליא

אלו הם שני הדברים;

...
אני לא ראיתי אדם גדול שיצא רק מסדרי לימוד, פשוט, לא
ראיתי ...

ואין מי שאמר לי שהוא ראה ...

כי א-י-ן !

עמלות זה ערך עצמי, זה לא רק זה. ודאי שצריכים את
העמלות כדי לדעת, אי אפשר פשוט אחרת.

אלא, עמלות זה ענין לעצמו¹⁶.

» «

הריכוז ומפריעיו

מה זאת עמלות ?

תדעו לכם מורי ורבותי, אני בטוח שאתם יודעים את זה;

'מחלת הדור' - זה חוסר ריכוז, המחשבות 'עפות', הוא פותח
כאן, ואין אנחנו ידועים איפה הוא יסיים את המחשבה שלו

...

תוך רגע אחד, הוא יכול להתעורר כמה פעמים, יקיצה ממש
מתוך שינה, לא רק מתוך שינה - שינה זה כבר דבר טוב -
מתוך הזייה.

מסתובבים בעולם בני אדם חצויים, בני אדם שנמשכים
ונגררים.

והשטן יש לו כל מיני אמצעי עזר, איזה המצאות, איזה
גאונות, ממציא גאונות ...

**איך אפשר לשבת וללמוד כשיש מכשיר שיש בו כל הרפש
שבעולם ? ? ?**

זה מושך ! !

היצר הרע יודע איך למשוך ...

יש לאדם חוסר ריכוז, והיצר הרע, השטן, ממציא המצאות
להגביר את חוסר הריכוז הזה, הוא שם אותנו בתוך עולם
של זוהמא ... הוא שם אותנו בעולם אחר.

אך גם אלה שברוך ה' אין להם שייכות לדברים האלה,

16 א.ה. בברכת מרדכי (ויקרא פרשת בחקותי מאמר 'בחוקותי',
מהדורת וויינרעב י-ם ה'תשס"ו, עמוד שמב) הוסיף וכתב, 'ה'עמל' אינו
רק מכשיר עזר, במובן הרגיל של המילה. כל מי שזכה לעמול - יודע אל
נכון - כי מה שבא בעקבות העמל, אינו זה הדבר הבא בעקבות הפטיש
או המברג או הטרקטור. מי שאינו יודע וחש, כי העמל - כדברי רש"י
בסנהדרין (צט ב ד"ה תורה) על הנאמר (משלי טז כו) 'נפש עמל עמלה
לו', 'שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדרה'
- **מי שאינו מרגיש זאת, לא ידע טעם עמל מעולם**. העמל חש זאת,
בפועל ממש. השגות של תורה, אינן באות דרך סיבה ומסובב רגילים
... כל לומד - יודע אל נכון - כי גם לאחר ה'יגעת', לא זוכים להשיגם,
אלא דרך מציאה ... כמה עמל יש להשקיע, כדי להשיג את האמת הזאת,
**שאינן העמל אלא 'גזירת הכתוב', נצרך מצד עצמו. שיש בו ברכה לא רק
כאמצעי, אלא כמטרה**. עד כאן.

17 א.ה. עיין בדברי המלבי"ם (התורה והמצוה על הספרא בחקותי
פרשה א ב) שכתב כענין זה, וזו לשונו, 'מוכרח שמה שכתוב 'אם בחוקותי
תלכו' רצונו לומר שתהיו יגיעים בעיון התורה, להשיג החוקים האלה,
והכללים שעל פיהם התורה נדרשת, ולהוציא על ידי הכללים והחוקים
האלה הלכות התורה, ותורה שבעל פה. שזה לא יושג רק בעמל גדול
וביגיעה'. עד כאן לשונו.

אין לך דבר מגביה ומרומם יותר מזה ...

» «

אור לטבריה

מורי ורבותי,

לא נחזיק אתכם יותר מידי, ולא נטריח אתכם,

כל מה שדיברתי, דיברתי בשמכם,

ויעלו הדברים לרצון לפני אדון כל,

ויקל עלינו את המעמסה ... אנחנו יודעים את המעמסה.

זה לא קל.

אבל אדם שעושה את מה שצריך לעשות, הוא מעמיק
בתורה, הוא עמל בתורה, הוא הרי מלא שמחה, לא חסר לו
כלום !

ואנחנו מתפללים לקבל את המובטח, שאמנם לא יהיה חסר
כלום, והקדוש ברוך הוא יודע איך לעשות את זה ...

וכל אחד ואחד, יעלה, ויפרח, ויצמח כגן רטוב, ויפק רצון מה'
טוב - כלשון הפזמון שבנוסח התנאים.

יעלה ! ישגשג ! ויהיה אור לישראל !

אור לישראל, הוא האור גם לגוים,

אבל אנחנו מחפשים אור לישראל.

אור, מתוך טובה, מתוך ברכה, מתוך תענוג, מתוך כל טוב
שבעולם²⁰.

תודה רבה לכם שבאתם להיפגש איתי, זה מרנין לראות.

ט-ב-ר-י-ה.

אתם לא זוכרים את מה שאני זוכר ...

אני ביקרתי כמה פעמים בטבריה, אני לא יודע אם כבר
נולדתם אז - רובכם ודאי לא.

מה היה כאן ? ?

מה יש היום ?

פלאי פלאים !

כל אחיי עלו והצליחו ...

ריכוז !

והעמקה !

ואם תימצא לומר, האחד תלוי בשני, ומביא את השני;

מי שרגיל להעמיק, ההעמקה מושכת אותו, אין לו כל כך
בעיה עם הריכוז.

מי שמקרקרת אצלו 'בעיה תלמודית' בתוך המוח, גם כשהוא
הולך למכולת, גם כשהוא נמצא בדרך, אין לו כל כך בעיה
עם הריכוז.

ומי שמרוכז, הוא מסוגל להעמיק ...

שני הדברים האלה הולכים יחד,

זאת מטוטלת !

המטוטלת נעה מצד אחד לצד השני, כמו המטוטלת של
השעון, פעימות השעון, מקצה לקצה.

» «

'תורה'דיג'

וכאן באה עוד נקודה;

"אם בחוקותי תלכו" - מה פירוש הדבר - "אם בחוקותי
תלכו", מהו עומק הפשט ?

הכל נכון, הכל קדוש, כל פירוש הוא מקודש.

אבל היסוד הוא, שיש דבר אחד, שההליכות הפרוזאיות¹⁸,
היומיומיות, הדברים המינימליים שאתה עושה, דברים
שהם כורח המציאות, הם צריכים להעשות מה שקרוי בהגה
הישבתית;

'ת-ו-ר-ה-ד-י-ג' !

'תורת', זה התרגום, אבל זה עוד לא 'תורה'דיג'.

אנחנו מדברים כאן עם אברכים, לנים בעומקה של הלכה,
גדולי תורה ! גדולי יראה !

אנחנו מחכים לכם.

מי זה 'אנחנו' ?

כלל ישראל.

מה אתם יכולים לעשות בשבילם ?

להגביר את החשק. להגביר את ה'געשמאק' בלימוד. להגביר את
הערבות, להגביר את השמחה ...

"ויגבה לבו בדרכי ה'"¹⁹.

בראש זקוף ! אני אברך !

אני - אברך ! !

20 א.ה. ראה 'ברכת מרדכי' (ויקרא פרשת בחקותי מאמר 'כאילו
עשיתם עצמכם', מהדורת וויינרעב י-ם ה'תשס"ו, עמוד שמט) שכתב,
'שפע ברכות וכל טוב, ממה הוא נובע? מ'עמלות' בתורה. עמלות של
התמדה, עמלות של מסירות, של הקרבה, עמלות של התרכזות, של עיון,
של הפניית כל המשאבים, כל היש, כל טיפה של מוח ושל לב, אל עבר
העיון והלימוד. זהו מקור הטובה, הברכה, השפע וכל טוב'. עד כאן.

משיעורי הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א לבני הישיבות

ישראל (ג' ב"ה)

רש"י כתב דלא פדו הלויים את בכורי בהמה טהורה של ישראל, וצ"ע מקורו שהרי בבכורות ד' א' לא משמע כן וכמש"פ תו' שם, גם הרמב"ן לא העיר על פירוש רש"י וצ"ע, ועי' שפתי חכמים שהקשה מפירוש רש"י בבכורות שם שלא כתב כן, ומש"כ דאביי שם פליג הוא דחוק ולא משמע דפליגי אי פטרו במדבר, וכבר כתבו תו' שם דאביי לא ס"ל לעשות ק"ו בטהורה לפוטרו שהם קרובים לצד מזבח יותר משל ישראל, ולפ"ז משמע דאף במדבר לא נפטרו של הלויים רק של ישראל, ולא שייך לומר בהוייתן יהו לדורות, ולרבא שם לא עבדין ק"ו אף בפטר חמור וכתבו תו' הטעם דלא שייך ק"ו אלא אם הקדושה גורמת ההפקעה וזה דוקא בלויים ולא בשה, ומיהו בפטר חמור י"ל דכיון דהוקש לאדם גם במדבר נפטרו אף של הלויים, ובטהורה אפשר דאף במדבר לא נפטרו של הלויים דלא שייך ק"ו כלל. - שו"ר בבית מאיר שדיק בפרש"י בגמ' כבפירושו על התורה, ונתקשה בדעת תו' וכן באהל משה להגרא"מ הלוי הורוץ ז"ל ג"כ כתב דנראה עיקר כפרש"י.

ולקח את הלויים לי וגו' ואת בהמות הלויים תזות כל

בכור בבהמות בני ישראל (ג' ב"ה)

פירש רש"י דלא פדו בהמות הלויים את בכורי בהמה טהורה של ישראל אלא את פטרי חמוריהם ושה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל תדע שהרי מנה העולפים באלם ולא מנה העולפים בבהמה.

והיטת לשון רש"י משמע דזו היא ההוכחה ולא היה הדבר בקבלה, ומ"מ אינו אלא תדע, שאינו הכרח גמור, ועי' בשפתי חכמים ובמ"ש בספר בכורות ד' ב' ד"ה אמר אביי.

ולקח זמשת זמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש (ג' ב"ה)

יעניין בדעת זקנים מבעלי תו' שהקשו מפני מה הלויים אינם פודין בכורותיהם הנולדים מכאן ולהבא כמו שבכורות ישראל פודין בכורותיהם, ולכאורה ר"ל מה טעם הדבר, שהרי עיקר פטורן נלמד מקרא דוהיו, ובישראל לא אשכחן לחלק, ותירצו דכל הלויים הנולדים הם מאלו אבל הבכורות כיום אינן ידועים מי מהפשוטים ומי מהבכורות לפיכך צוה הקב"ה לפדות כל הבכורות שנולדו מכאן ולהבא, והנה

תזות כל בכור וגו' כי לי וגו' ביום הכתי וגו' - קוז את

הלויים וגו' ואת בהמות הלויים וגו' [ג' י"ב - ג' ב"ה]

אף על פי שהוחלפו הבכורות בלויים (ובהמתם תחת בהמתם) מחמת שנמאסו הבכורות ע"י חטא העגל, מ"מ מצות קידוש בכור שנאמרה בראשונה קדש לי כל בכור, שע"י הבחנת בכורי ישראל להצילם נתחייבנו בקידושם, ולי כל בכור ביום הכותי וגו' קאמר רחמנא, נשאר לדורות, לחייבם במצות פדיון, והתחילו במצוה זו בעודפים שבמדבר שנצטוו בראשונה ביחוד על פדיונם, (עי' רמב"ן), והנה אף דהלויים לא נכשלו בעגל, ויתכן לקדש בכוריהם לעבודה ולהיות לו ית' ואין צורך בפדיון, והרי לולא חטא העגל לכאורה לא היה ענין פדיון, שהיו הבכורות לעבודה, ולא היו נפדים על הלויים ולא העודף בסלעים וכן לדורות, מ"מ לולא חילוף הבכורות בלויים דהשתא איכא ק"ו לפטור עצמם [עי' מתני' בכורות ג' ב'], לא היה לן מנין להוציאם מדין שאר הבכורות אף אם היו כל הלויים מתקדשים לעבודתו ית', שסו"ס נאמרה פדיון בתורה לכל הבכורות, ועדיין טרם נפדו, ואין לנו בטעם ענין החטא כדי לעקור מהם מצות פדיון, ולא עוד אלא דגם השתא דאיכא ק"ו עדיין י"ל דאינו אלא בלוי המדבר והוצרכו לדרשא דוהיו לי הלויים בהוייתן יהו כדאמר בכורות ד' ב'.

ואמנם ממה שהופקעה קדושת בכורה ע"י גוף הלויים והלויים הם שנשארו בקדושתן אנו למידין שקדושת לוייה במקום קדושת בכור הוא דקאי, ואין צורך בקידוש בכורי הלויים לענין פדיון, ולא נאמרה אלא לבכורי ישראל, וזהו ענין הק"ו, וכן לדורות מקרא דוהיו, [אם מפני שלא נאמר ענין הבכור במשפחת הלוי או שקידושם והחלפתם נוהג בתדירות], ופירוש בהוייתן יהו אינו שימשיכו הפשוטים לפדות בכורי ישראל לדורות שהרי משפטן חרוץ בתורה לפדותן, אלא ר"ל שקדושת בכורה בלויים א"צ לפדיון, שקדושתן תחת קדושת בכורה היא עולמית, (ובבכורי הבכורים) (שבכורים הללו הפקעתן ג"כ נלמד מקראי מדקונטרקוס השר) הוא ממש בהוייתן שהיו במדבר שהרי ממשיכים בפטור עצמם).

ולקח את הלויים לי וגו' תזות כל בכור בבהמות בני

פדיון בכורי המדבר בלויים הרי הוא לכאורה כעין פדיון בסלעים ולמה לפטור בכוריהם הרי ענין הבכורה היא לדורות ומה לי בכור מבכור או בכור מפשוט, אלא שהי מקום לחייב לויים לדורות מכיון שענין הבכורה נוהגת ושייכת גם בלויים למה שתופקע ע"י קדושת לויי שזה ענין שהי במדבר, ואמנם אפשר לשמוע שקדושת לוייה הוקבעה במדבר לעמוד במקום קדושת בכורה וענין זה נקבע אצלם לדורותיהם כדילף מקרא, וצריך ע"ע.

ולקזות זמשיה זמשיה שקלים לגלגלת בשקל הקדש ג' (מ"ז)

הרמב"ם בפ"א מבכורים ה"י כתב שפדיון הבן ניתן רק לזכרי כהונה שנאמר ונתת הכסף לאהרן ולבניו, ובתשוי הרא"ש כלל מ"ט סי' ג' כתב דכל מקום שכתוב אהרן ובניו אמרינן כהן ולא כהנת.

בחזו"א בכורות סי' ט"ז סק"ח כתב דנותנין פדיון פטר

חמור לכהנת, וכמש"כ תוס' קדשיון ח' א', ע"י פתחי תשובה יו"ד סי' ש"ה סק"ה בשם שו"ת חתם סופר יו"ד סי' ש"א (לענין פדיון הבן) להחמיר בזה שיש כמה מהראשונים שחולקים על התוס' וגם בתוס' תליא בבי התירוצים ע"ש, וע"י רא"ש סוף בכורות, ובטור סי' ש"ה וסי' שכ"א שכתב ולא לכהנת ובשו"ע השמיטו ובשו"ת חתם סופר שם כתב שהתחכם אע"פ שבסי' ס"א כתבו לענין מתנות כהונה הכא סתם דרך לכהן יתנו. וע"י בגליון הגרעק"א יו"ד סי' ס"א שנסתפק בזה ואח"כ מצא שדעת הרמב"ם בפ"א מבכורים והרשב"א בתשוי סי' תתל"ו והרא"ש הנ"ל וכן העלה בתשובות הרדב"ז דרך לכהן, יעוי"ש.

ולענין ליתן המתנות לכהן קטן, יעוי' בחי' הגרעק"א שהביא דאף לכהן קטן אפשר לתת אם הוא בכלל צרור וזרקו אגוז ונוטלו, ע"ש, ובפתחי תשובה סי' ש"ה סק"ד בשם חת"ס וע"י קצוה"ח סי' רמ"ג סק"ד וביד אפרים יו"ד סי' ס"א באורך בזה, וע"ע בחו"ב קידושין סי' ג'.

מתוך דברי חיזוק בעקבות האסון

צריכים הכל לדעת שהכל בא בהשגחה פרטית, הרי בא אדם מעבר לים ופה הוא נפטר, חז"ל אומרים (בסוכה נ"ג א') רגלוהי דבר איניש – הרגלים של בן אדם, אינן ערבין כי – הם הערב, כמו ערב שמשלם חוב, לאתר דמיתבעי תמן מובילין ית' – לאיפה שתובעים אותו הרגלים מוליכין אותו. אחד צריך למות ליד הקבר אז הרגליים הם ערבים להביא את האיש לשם, ממילא כל הדברים האלה הם מן השמים.

קרו דברים נוראים, כזה מיתה משונה מיתה חנק, כל הדבר הזה ממש דברים נוראים, בשביל מה זה בא אנחנו לא יודעים, יש הרבה במה לתלות, יכול להיות ביטול תורה יכול להיות דיבורים אסורים, לשון הרע, אין אנחנו יודעים על איזה דבר זה בא, צריך לעשות תשובה על הכל.

והעיקר זה להמנע מדיבור מיותר, מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאילם, לא לדבר שום דבר מיותר. ולהתחזק בהשגחה פרטית, להיות תמיד ולזכור שהכל מושגח מן השמים, וכדאיתא בידו' שביעית פ"א ה"ט (ובתוס' ע"ז ט"ז ב') ברבי שמעון בר יוחאי כשיצא מהמערה וראה ציד עופות ושמע בת קול וכד הוה אמרה דימוס הוה פסגה פי' היה העוף נמלט מן הפח וכד הוה אמרה ספיקולא הוה מתצדא פי' הוה מתלכדא בפח, ושמעת מן הדא דאפי' ציפורא קלילא מבלעדי שמיא לא מתצדא כל שכן בר איניש.

וכן להתחזק בהתמדת הלימוד, תמיד לחפש להתחזק גם אם קשה קצת וכל אחד יודע את מה שהוא צריך להתחזק במה צריך אצלו חיזוק.

דברי יצחק

משיעורי הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

בדין לצאת ברכות התורה באהבת עולם ובברכות העולה לתורה

המברך ברכות התורה ואמר רק אשר בחר בנו כו' [ששם אין בקשה ורק שנתן לנו את התורה] נראה דיצא דאין כל הברכות לעיכובא, וכ"כ במ"ב ריש סימן מ"ז לענין ספק אם בירך ברכה"ת, דיאמר רק אשר בחר בנו כו', וי"ל כן גם לענין לצאת ברכה"ת בברכת ק"ש, דלאו דוקא באהבה רבה אלא ה"ה אהבת עולם סגי בדיעבד עכ"פ לצאת בזה ידי ברכה"ת, שהרי מוזכר שם ג"כ ענין התורה.

ודבר זה נוגע לן בישן שינת קבע ביום דאיכא פלוגתא אם לברך ע"י סעי' י"א ובמ"ב שם שטוב לכון בברכת אהבת עולם לפטור ידי ברכה"ת [ולשנות אחרי התפלה על אתר] וכמ"ש במ"ב ס"ק י"ג ע"ש, [וכמדוי' שיש שמלמדים לבניהם בלילה שנה"י בן י"ג, לעשות כנ"ל, (וכן נ"מ בגר שנתגייר ביום ומתפלל ערבית לפני שאמר ברכה"ת יכול לכון לצאת באהבת עולם ולשנות אח"כ על אתר)]. — וע"י לקמן דכשיש במנחה קרה"ת כמו במנחה בשבת (או בתענית) יש שמבקשים לעולה לתורה שיוציאם בברכת אשר בחר כו' כשישנו שינת קבע מקודם.

חיוב ברכות התורה בלימוד תושבע"פ ודינים דרבנן

יש לעיין לדעת רמב"ן ודעימ"י שברכות מה"ת אם הוא דוקא על מקרא (ואולי בעי קריאה מס"ת, וע"י משכנ"י סימן ס"ג דס"ל שהוא דוקא בקריאה בציבור כההיא דמשה ומיהו במ"ב הנ"ל לא פסק כן) או הא דקיי"ל דאף למדרש ומשנה ותלמוד הוא ג"כ מה"ת, וכן יש לעיין בנביאים וכתובים מהו, ותו מסתפקנא בלימוד מצוות דרבנן כנר חנוכה מהו.

ואין לומר דמאחר דגבי משה לא אשכחן אלא בתורה שבכתב אין לנו מקור ליותר מזה דאפשר דחז"ל הבינו שענינו כבוד התורה ומצות לימודה ותורה שבע"פ שנמסרה למשה כתורה שבכתב דמי לענין זה, [וכה"ג אשכחן במצות כתיבת ס"ת דמקרא מלא כתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ואפ"ה דעת הרא"ש דבזה"י יוצאים בשאר ספרים מכיון דענינו לימוד, וע"י ט"ז ובהגר"א ופ"ת יו"ד סימן ע"ר].

ולכאורה יהי' נפ"מ בספק בירך דחוזר ומברך אם יצטרך ללמוד מה שחייב ברכה"ת מה"ת וכגון מקרא, ומה דלא העירו בזה אין כ"כ רא"י שהרי נהוג לומר פסוקים ג"כ אח"י (ומיהו עכ"פ בלי ס"ת) ואם צריך להסמיק ע"י מ"ב ס"ק י"ט, צריך להסמיק מקרא, [איברא דספק בירך ברהמ"ז צריך לחזור גם על הטוב והמטיב כבליקוטי פרי"ח סימן ר"ט [הובא בשערי תשובה שם] והביא שם מהר"מ

פ"ב מק"ש הי"ג דבספק קרא ק"ש חוזר עם ברכותיה וע"י כ"מ שם, מיהו התם שאני שתיקנו לברך ולקרוא כדרך תקנתם משא"כ מדרש אינו אלא שעיקר ברכה"ת דאורייתא וע"י לא מצאנו שיהי' ספיקו לחומר].

חיוב ברכות התורה ואם יוצאים באחד מהברכות

בברכות כ"א א' אמרינן דברכה"ת מן התורה ויליף לה מכי שם וגוי' (וע"ע מ"ח ב') והרמב"ן בסוף העשין מצוה ט"ו מנאה למצות עשה וע"י מ"ב ריש סימן מ"ז דנקטינן להחמיר בספק בירך לחזור ולברך מפני שהיא מן התורה אך רק ברכת אשר בחר בנו שהיא מעולה שבברכות.

ונראה דאע"ג דמסקינן דלימרינהו לכולהו מ"מ אינו מעכב, דר"פ אינו חולק על אמוראים הקודמים דסגי בברכה אחת מדינא, אלא דס"ל דראוי לאמרם כולם, ומיהו הני מילי בודאי, אבל בספק אם כבר בירך י"ל דראוי לברך רק אחת, וא"כ יברך המעולה שבברכות, ויש לעיין כיון דזו המעולה נפסוק כרב המנונא ולא נברך ברכה בכדי ומאי הלכך לימרינהו לכולהו, ויעויין בבעהמ"א, ובהשגות הראב"ד שם כתב דאף דליכא בה ספק שהיא מעולה ובב"ה יוצאין בה מ"מ אין הקודמת לבטלה לפי שיש בה בקשה שאנו צריכים לה לפיכך אין אנו רוצים להניחה, וע"ש עוד במה שהשיג על הבעהמ"א.

ולענין שינת קבע ביום לא הזכיר במ"ב לעצה זו לברך ברכה אחת למי שרוצה לברך, אפשר משום דס"ל דהבא לסמוך על שיטה זו יכול לכתחלה לסמוך ולברך כל הברכות כי הרבה גדולים קיימי בשיטה זו גם אפשר דדעתו נוטה להלכה כך ע"ש.

שכח לברך ברכות התורה עד אחר קריאת התורה

נשאלתי מאחד ששכח בר"ח לברך ברכות התורה ולא שנה אחרי תפלה כדי שיצא באהבה רבה [והפסיק בדיבורים ע"י בה"ל סימן מ"ז ס"ז ד"ה אם], וחשש מפני שהרי אמר מ"מ הלל אחרי התפלה, ועוד מפני ששמע ברכות התורה שבקריאת התורה, ואולי יצא בזה ידי לימוד תורה וממילא עלתה לו ברכת אהבה רבה לברכות התורה.

והנה אף שיכול להשלים ק' ברכות בשבת על ידם כדאיתא באו"ח סימן רפ"ד ס"ג וע"י מ"ב סימן מ"ו ס"ק י"ד שזה ע"פ הדחק, מ"מ אין נראה דסגי בשביל לצאת יד"ח שאין כאן כונה להוציא ולצאת אף שאומרים בקול רם ועונים אמין [ומיהו אם מכיון להדיא להוציא ולצאת נראה דשפיר דמי אף שאין המוציא חייב מה"ת (והרי יצא מוציא וע"י שעה"צ סימן קצ"ז אות ט"ו ולע"כ שם) וכן יש עושין בקרה"ת דמנחה בשבת אם ישנו שינת קבע על מטתו דהוי פלוגתא ע"י סימן מ"ז סעי' י"א ובמ"ב שם], ומצד ק"ש שקרא בברכותיה אף

שבסימן מ"ז ס"ח כתב שיש להסתפק ע"י משנ"ב ובה"ל ומשמע דהעיקר שאין מועיל, וא"כ נראה דה"ה הלל דמאי שנא, וכן פסוק וערבה לדי מנחת יהודה וגוי שאומרים אחרי יה"ר (אם אין היה"ר הפסק וע"י בה"ל ד"ה אס, בשם או"ז) שאחרי שמו"ע, הרי ג"כ אין ניכר לימוד, [ע"י בביאור הגר"א דמשמע דהטעם דק"ש לא סגי משום דבאהבה רבה צריך שיהא אח"כ לימוד ממש, וא"כ אין זה תלוי בנידון דבסו"ס מ"ו לענין תחנונים אם צריכין ברכות התורה דא"כ ק"ש עכ"פ שייך לספק זה והרי ק"ש עדיף דהוי שינון כבירושלמי ואמרינן נדרים ח' א' כיון דאי בעי פטר נפשי בק"ש כו' וכן מנחות צ"ט ב' ע"ש.

ולפי האמור נראה לכאורה שצריך לברך ברכות התורה אחר התפילה, ולכאורה אף אם סגי בדיעבד בברכה אחת ועכ"פ באשר בחר בנו, אפשר לברך כל הברכות, וגם יש כאן ספק מאחר ולא כיוון לצאת באהבה רבה, אף דבמ"ב ס"ק י"ד כתב דלכאורה שפיר דמי, בבה"ל כתב דלכאורה איכא פלוגתא בזה, [ומש"כ שם בבה"ל בשם הפמ"ג דאפשר לכוין שלא לצאת באה"ר, ע"י בה"ל סימן נ"ב ד"ה ודע, שהקי' ע"ז וכתב דצ"ע למעשה].

בענין ברכה על הרהור

בביאור הגר"א סימן מ"ז ס"ד כתב דצ"ע למה לא יברך על הרהור הלא זה מצוה כמ"ש והגית בו כו' ר"ל בלב כמ"ש והגיון לבי.

ונראה דלא דמי לנידון של לברך על הפרשת תרומה במחשבה שכתב בחזו"א דמאי סימן ט"ו סק"ה דאפשר דצריך להלחיש בשפתיו שאין מברכין על מחשבה לחוד, דתורה שההגיון בעומקה [שא"א בפה] היא היא גוף מצותה הנאמר בקרא דוהגית, מאחר דתורה טעונה ברכה, אין לפטור הלימוד הזה, ואילו לא הי' מצוה בפה רק בהגיון וכי לא יברכו, משא"כ הפרשה במחשבה שהיא מחשבה קלה בכדי להפריד התרומה לקיים תתן לו ולהתיר הטבל ואפשר או בפה או בלב יש כאן מקום בסברא לברך על דיבור (או מעשה) ולא על מחשבה גרידתא בעלמא.

ק"ש טעונה ברכות התורה ויוצא בברכת אהבה רבה

קריאת שמע עצמה נראה לכאורה דהיא חייבת בברכה"ת דאע"ג דעיקרה מצוה של קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות ויצאת מצרים כו' מ"מ הרי חשיב נמי לימוד כבנדרים ח' א' ומנחות צ"ט ב' וכבירושלמי זה שינון וזה שינון, ולכן אף למאן דפטר בקורא פסוקים דרך תחנונים באו"ח סו"ס מ"ו, ק"ש שאני. אמנם ברכת אהבה רבה יכולה לשמש גם לפטור את לימוד התורה ויש רשות לעשות כך לפי הענין וכגון שצריך למהר לק"ש לפני הנץ ואם יאמר ברכה"ת יאחר או ימהר ולא יכוין כראוי.

בחיוב מצות והגית בו יומם ולילה וקביעות עיתים

כתב רש"י בשבת ל"א א' ד"ה קבעת עתים, כתב לפי שאדם

צריך להתעסק בדרך ארץ שאם אין דרך ארץ אין תורה הוצרך לקבוע עתים לתורה דבר קצוב שלא ימשך כל היום לדרך ארץ ע"כ, וכתב במג"א סימן קנ"ו משמע דמי שאינו צריך לכך חייב לקיים והגית בו יומם ולילה ע"י ביו"ד סימן רמ"ו ע"כ, ומצאתי עוד ברש"י בתהלים קי"ט פסוק קכ"ו וז"ל עוד ראיתי נדרש באגדה פ"י איש פנוי וטיילן העושה תורתו עתים מפר ברית שאדם (פנוי) צריך להיות יגע בתורה כל שעות היום עכ"ל, וכ"ה בירושלמי שלהי ברכות אמר רבי אלעזר מה התינוק כו' כך כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום, וכ"מ בר"ן נדרים ח' א' גבי הא דאי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע כו' וז"ל מסתברא לי דלאו דוקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין ת"ר ושננתם שיהו ד"ת מחודדין בפ"ך כו' ע"ש, וכ"מ בריטב"א שם ע"ש, וכן הוא בלשון התו' בסוגיין דכל שעה כו', וכ"מ בביאור הגר"א יו"ד סימן רמ"ו סק"ד, ויעויין שם סק"ו, וכ"מ בשנו"א ריש פאה בפ"י הארוך ע"ש, [שוב הראוני בחו"ב חגיגה לדף ז' א' לפרש שאין להם שיעור שסגי גם בקצת (אם יודע כה"ת) ע"ש, ולפי דברי השנות אליהו מתפרש למעלה ולמטה, ומי שיש לו פנאי חייב ללמוד יום ולילה ע"ש], וכן הוא במ"ב סימן קנ"ה סק"ד והביא בשעה"צ משנו"א הנ"ל, (ולא ראה כבר להעתיק בסימן קנ"ו את דברי המג"א הנ"ל), וע"י עוד במשנה ברורה סימן תקמ"ה ס"ק מ"ז שכתב כיון שבכל עת ורגע מוטל על האדם לעמול בתורה ולחדש בה כפי יכולתו כו' ויעויין שם, וע"י חו"ב ברכות סימן כ"א סק"ח בזה וכתב דלית לן נפקותא בזה משום שצריך לדעת כל התורה ע"ש, וע"ע אבות פ"ג מ"ח בחומר לשכוח דבר אחד ממשנתו ע"ש.

ויעויין עוד בסוכה כ"ו ב' שאין ראוי להאריך בשינה ביום מפני ביטול תורה כדפרש"י שם, ולישנא דרב שם אסור כו' יותר משינת הסוס כו', ואם כי אין זו סתירה אם איכא מ"ד דס"ל דיוצאין בק"ש מה"ת שחרית וערבית (עכ"פ בלמד כבר כל התורה כולה), דסו"ס אדם אינו יושב ובטל, ותמיד עוסק או בלימוד או בד"א לפרנסתו, וע"ז קאמרינן דסדר הראוי שתהי' עיקר השינה הלילה דאיברא לשינתא ואמרינן השכיבנו כו', וכדאשכחן נמי גבי ר' אלעזר בר' שמעון ב"מ פ"ד ב' בצפרא אמר להו זילו מפני ביטול תורה, ולכן צריך להתרגל שימעט בשינת היום וע"י בטור סימן רל"א, וע"ע באו"ח סימן ד' סעיף ט"ז ובמ"ב שם, וחזינן נמי כאן שעכ"פ יש לאדם ללמוד תמיד ואף לזוהר בשינה מדאי ביום.

ודע דצריך לזוהר מאוד בלימוד הלילה וכדאיתא באו"ח ריש סימן רל"ח שצריך לזוהר בלימוד הלילה יותר מבשל יום והמבטלו עונשו מרובה וע"י מ"ב שם מה שהביא מדברי חז"ל בזה, והביא מש"כ הרמב"ם והובא ביו"ד סימן רמ"ו שהרוצה לזכות בכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפי' אחת מהן בשינה ואכילה ושתי' ושיחה וכיו"ב כו' וע"י מש"כ במ"ב שם סק"א וסק"ב.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

מהיכן לומדים שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי

בחידושי חתם סופר בעבודה זרה (דף סד ע"א) כתב וז"ל: יגעתי הרבה ולא מצאתי, מנין לרבנן הא דגר שנתגייר כקטן שנולד, ומותר באחותו ובתו ואמו, והלא פ' גזל הגר אפשר דקאי אשתוקי ואסופי ישראל, או עבד משוחרר דמעיקרא חמור והשתא אדם, כדאיתא בקידושין (דף סב ע"ב) ואפשר ה"ה למאן דאמר גוי אינו מטמא באהל, אם כן מעיקרא אינו אדם ועכשיו פנים חדשות, ודוחק ומכל שכן לרבנן דלית להו דרשא אתם קרוים אדם צריך עיון גדול.

ובמשך חכמה (דברים ה כו) כתב שזה נלמד מהפסוק 'שובו לכם לאהליכם'. דמסתמא היה ליוצאי מצרים נשים הרבה, שהיו מאותן שאין בני נח מזהירין עליהן. ועמרם יוכיח שגדול הדור היה ונשא דודתו. ואיך אמר רחמנא אחר מתן תורה 'שובו לכם לאהליכם' ואין אהלו אלא אשתו (מועד קטן דף ז ע"ב) הלא אלו שנשאו קרובותיהם צריכים לפרוש מהם, ועל כרחך דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

וכבר הקשו המפרשים על דברי המשך חכמה, שהרי מפורש בספרי (פרשת בהעלותך פסקא ז) 'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו'. היה רבי נהוראי אומר מלמד שהיו ישראל מצטערים בשעה שאמר להם משה לפרוש מן העריות, שהיה אדם נושא את אחותו ואחות אביו ואחות אמו, ובשעה שאמר להם משה לפרוש מן העריות היו מצטערים.

וכיוצא בזה כתבו בדעת זקנים מבעלי התוספות (במדבר יא כו) אלדד ומידד אחי משה היו, כי כשנתנה תורה ונאסרו על העריות פרשו כלם, שנאמר וישמע משה את העם בכה למשפחותיו, ודרשינן על עסקי משפחותיו, וגם עמרם אבי משה פירש מיוכבד שהיתה אשתו ונשא אשה אחרת והוליד ממנה אלדד ומידד. ומצאתי קונטרס מר' עמרם [שהביא] מר' הלל שהיה מארץ ישראל, אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד, והיה כתוב עליהם אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם.

[בהקדמה לשב שמעתא (אות ט) הביא בשם המהר"ל בספרו גור אריה פרשת ויגש, שהקשה כיון דישראל במתן תורה היה להם דין גרים, וקיימא לן גר נושא אחותו משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואם כן לאותו הדור היה ראוי להתיר קרובות ערוה, ותירץ דלא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אלא בגר שנתגייר מדעתו אז הוא כקטן שנולד, אבל בשעת מתן תורה שהוכרחו לקבלה שכפה עליהם הר כגיגית בזה לא היו כקטן שנולד ע"ש, לזה בכו למשפחותיהם על עסקי עריות].

והנה אמרינן בבבא בתרא (דף קטו ע"ב) נחלה ממשמשת

והולכת עד ראובן, ולימא עד יעקב? אמר אביי גמירי דלא כלה שבטא. ומפורש שבהר סיני לא היו לישראל דין גר שנתגייר כקטן שנולד, דאי אמרינן שבהר סיני היו להם דין כקטן שנולד, א"כ אין נחלה ממשמשת עד ראובן, וכ"ש שלא עד יעקב, אלא מפסיקה בהר סיני.

ובעיקר קושיית החתם סופר מנין למדים זה שגר שנתגייר כקטן שנולד, ציינו המפרשים את דברי הראב"ן ביבמות (דף כב ע"א) שכתב ואסמכתא לגר שנתגייר כקטן שנולד, מ'זאת הנפש אשר עשו בחרן, ואמרינן בבראשית רבה אברהם מגייר את האנשים, ושרה את הנשים והפסוק מעיד שאברהם ושרה שגיירום עשו אותם, ולא יולדיהם, עכ"ל. ויש להעיר דבסנהדרין (דף צט ע"ב) מבואר אמר ריש לקיש כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשא, שנאמר 'זאת הנפש אשר עשו בחרן'.

והנה בבעל הטורים (דברים כד יז) כתב על הפסוק 'לא תטה משפט גר יתום', ולא אמר גר ויתום, לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. כלומר שכל גר הוא גם יתום. (חשי"ח ע"ז סד ע"א).

רואה שחתנו לומר בהתמדה וילדיו רעבים

שאלה

חותן הרואה שחתנו מתמיד גדול, אך לא מביא פרנסה לביתו, וילדיו רעבים ללחם, ונחמץ ליבו על סבל בתו ונכדיו, ורוצה להתערב ולבקשו לצאת לעבוד, להביא טרף לביתו. מה יש לומר לו כדי שיחזור בו ממחשבתו?

תשובה

נאמר במסכת בבא בתרא (דף עג ע"ב) אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אקרוקתא [צפרדע] דהוה כי אקרא דהגרונאי [גדול כאותו כרך], אתא תנינא בלעה, אתא פושקנצא [עורב מקבה] ובלעה לתנינא, וסליק ויתיב באילנא, תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא. וביאר הגר"א: אקרוקתא צפרדע, ויבואר ע"פ המדרש, למה לקו המצרים בצפרדעים בשביל שביטלו את ישראל מלעסוק בתורה, כהדין צפרדע דלא שכיך ביממא ולילה, וזהו שאמר לדידי חזי לי ההוא אקרוקתא, פירוש האי צפרדע, היינו ת"ח גדול, דהוה כי אקרא דהגרונאי דהוי שיתין בתי, כלומר שקרא ולמד בגרון שלו, שישים מסכתות, שהיה בקי בכל הש"ס. אתא תנינא, זה יצר הרע שנקרא תנין, השורה סביב התלמיד חכם לבטלו מעסק התורה מצד חסרון המזונות. בא העורב ובלע לתנין, ענינו כמו שכתוב במסכת עירובין, שחורות כעורב מי שנעשה אכזרי על בניו כעורב, לפי שפיתויי היצר הרע מצד חסרון המזונות, למי שנעשה אכזרי כעורב, ועוסק בתורה יום ולילה, הקב"ה נותן להם

לחם, סליק ויחיב באילנא, פי' מה עושה לו הקב"ה, מזמן לו אדם להחזיקו כיששכר וחבולון. תא חזי כמה נפיש חילא דאילנא, פירוש מה גדול כוחו של המחזיק ידי לומדי תורה, לפי שמצינו ליעקב אבינו ומשה רבינו שהקדימו ברכות זבולון ליששכר. וסיפר ת"ח אחד שמרן הגאון רבי יצחק זאב סולובייצ'יק זצ"ל פגש מיד אחר המלחמה את האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל, כששניהם השאירו משפחותיהם בגיא ההריגה, ואמר הגרי"ז נאמר בחז"ל אדם כי ימות באהל, ואין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה. ויש להעמיס בדברי חז"ל שאדם חייב להמית את ההרגשים וללמוד תורה. (חש"ח ב"ב עג ע"ב).

***

בישול בבית חולים לרופאים נכרים ביו"ט

שאלה

בית חולים יהודי, שהמבשלים הם יהודים, ובין הרופאים והאחיות יש נכרים בודדים, והיהודי מבשל בשביל כולם, כיצד יעשה ביום טוב שאסור להזמין נכרי שמא ירבה בשבילו כמבואר בביצה (דף כ"א ע"א) ובשולחן ערוך (סימן תקיב ס"א)?

תשובה

בספר מלכים אמניך (עמ' שנה) הבאנו בשם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאם לרופאים והאחיות הנכרים הבודדים זכות לאכול ממטבח בית החולים והם משלמים עבור כך, מותר ליהודי לבשל כדרכו, ואין בזה איסור של הזמנה, מאחר ומוזנותיהם שלהם מן הדין ולא מתוך הזמנה, ובכי האי גוונא לא גזרו חכמים שמא ירבה ויבשל עבורו במיוחד, אך חובה גדולה מוטלת על הצוות היהודי שבמטבח כל יכשלו בבישול מיוחד עבור הצוות של הרופאים והאחיות הנכרים. והנה בחתם סופר הקשה דכיון דמבואר בסוגיין דאסור להזמין לנכרי שמא ירבה בשבילו, היאך אברהם אבינו הזמין את המלאכים, הרי זה היה ביו"ט ראשון של פסח וכעבריים נדמו לו. ואין להקשות על עצם האפייה היאך היה מותר לשרה לאפות ביום טוב, דיש לומר דאכלו עמם בני ביתו, אמנם יש להקשות אמאי ליתא לגזירה דשמא ירבה בשבילם.

ותירץ החתם סופר על פי דברי התוס' בפסחים (דף מו ע"ב ד"ה רבה) שהקשו דאי אמרינן הואיל, אם כן כל מלאכת שבת תהיה מותרת, הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה, ותירצו דכיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל. ולפי זה כתב החתם סופר דכיון דאברהם אבינו מל עם כל בני ביתו, אם כן שכיחי גביה חולים שיש בהם סכנה, וכל מלאכה אסורה רק מדרבנן, ולכן כאשר בני הבית אוכלים עמו, ויש כאן רק איסור דרבנן של שמא ירבה בשבילו, הוי תרי דרבנן נכל האיסור בישול דרבנן, ולהרבות הוא איסור דרבנן, ולכן בכהאי גוונא לא חששו לאיסור להזמין גוי שמא ירבה, ע"ש.

על פי מהלך זה, לכאורה הוא הדין בבית חולים, ששכיח שם חולים שיש בהם סכנה, אם כן מטעם הואיל אין איסור תורה בבישול, וכשאוכלים גם יהודים מהאוכל, מותר להזמין נכרים. ואם כן מצינו סניף נוסף

להתיר לבשל אוכל אפילו כשיש עובדים נכרים בבית החולים. אכן צריך עיון אם אפשר לסמוך על סברא זו, שהרי החתם סופר בפסחים לא הכריע בדבר זה, וכן האפיקי ים לא הכריע בסברא זו שאם שכיחי חולים אין איסור תורה מטעם הואיל, ואין להביא ראיה מדברי אגדה לדברי הלכה, ולכן למעשה יש להתיר רק מהטעם שאמר מו"ח זצוק"ל. (חש"ח ביצה כ"א ע"ב).

***

במקומות שלא אוכלים בשבועות בשר, האם מותר לבשל בשר לצורך שבת

שאלה

ישנן קהילות שאינם אוכלים ביום השבועות בשר, אלא אוכלים רק מאכלי חלב, משום שהם מתפללים מאוחר, וכבר אין זמן לאכול אחר תפילת היום שתי סעודות. מה יעשה אחד מקהילה זו, בחג השבועות שחל להיות ביום ו', ולא עשה עירוב תבשילין [ולא עשו עבורו], האם יש דרך שיוכל לבשל ביו"ט לשבת?

תשובה

נאמר בשולחן ערוך (או"ח סימן תקכו סכ"א-כד) על פי הגמרא בביצה (דף י"ז ע"ב): אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית, יבשל הרבה בקדרה אחת ויותר לשבת... ויש אומרים דאפילו לבשל כמה קדירות מותר, כיון שקודם אכילה הוא; והוא שיאכל מכל אחד ואחד... אם הערים לבשל ב' קדרות לצורך היום, והותר אחת לצורך מחר, אסור לאכלה, ע"ש. הרי שמותר לאדם שלא עירב לבשל הרבה בקדירה אחת, או לבשל כמה קדירות לצורך יו"ט ולהותר לשבת, רק בתנאי שבאמת אוכל מכל אחד, אבל אסור להערים. ולכן בעניננו אין לו עצה לבשל תבשיל בשרי לצורך שבת, אלא אם כן הוא באמת יאכל מכל תבשיל.

והנה טעם הנהגים לאכול רק מאכלי חלב בשבועות, הוא מפני שרוצים לקיים המנהג לאכול חלב בשבועות, והם מקפידים להמתין לפחות שעה לאחר אכילת מאכלי חלב לפני שאוכלים בשר על פי דברי הזהר הקדוש [יעוין בשולחן ערוך (יו"ד סימן פט ס"ב) שמעיקר הדין מותר לאכול בשר מיד לאחר מאכלי חלב בהפסק קינוח והדחה, ויש מחמירים כמבואר ברמ"א ובגרי"א (סי' יא), ויעוין בשל"ה (מסכת שבועות פרק נ"ר מצוה אות טז) שכתב: העולם נוהגין לאכול בחג השבועות מאכלי חלב, ואחר כך אוכלין בשר, לקיים 'ושמחת בחגך' (דברים טז, יד), ואין שמחה בלא בשר (פסחים ק"א). אז צריך לדקדק להתקדש, בפרט ביום קדוש כזה שהוא מתן תורתנו, לעשות קינוח והדחה היטב, ולהפסיק בברכת המזון ולהמתין שעה..., ע"ש], ובעניננו שאם יקפיד על החומרא שלו, להמתין שעה לאחר מאכלי חלב, לא יוכל לבשל בשרי לצורך שבת, ויתבטל מעונג שבת, יתכן שבאופן זה מותר לו לעבור על מנהגו, ולסמוך על עיקר הדין ולאכול בשר מיד לאחר קינוח והדחה. מאידך יתכן שאין לו להקל גם באופן זה, ועדיף שיתבטל מהמנהג של אכילת מאכלי חלב בחג השבועות, וצריך עיון. (חש"ח ביצה י"ז ע"ב).

גליון מתנת חיים

פרשת במדבר – חג השבועות תשפ"א

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א

שבועות – יום הדין

השנה היא, אין עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן.

ומפורש איתא כן בשלי"ה במסכת שבועות וז"ל שם בשם ספר תולעת יעקב, ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשי בני אדם כי הוא יום הבריאה הראשונה לחידוש העולם וכמו שתיקנו לומר זה היום תחיל מעשיך כדברי ר"א שאמר בתשרי נברא העולם, כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן, וכבר ביארנו כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם על פירות האילן בלא השלימם בתורה ומצוות עכ"ל.

הרי דברים ברורים כי כמו שדנים מעשי האדם בר"ה משום זה היום תחילת מעשיך והיום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, כן חג העצרת הוא גם כן יום הרת עולם. וזה מבואר יותר על פי דברי רש"י בפרשת בראשית (א' ל"א בד"ה יום הששי) וז"ל שם ד"א יום הששי שכולם תלויין ועומדין עד יום הששי הוא ששי בסיון שביום ו' סיון שקבלו ישראל את התורה נתחזקו כל יצירת בראשית ונחשב כאילו נברא העולם עתה וזהו יום הששי בה"א שאותו יום ו' בסיון המוכן למתן תורה עכ"ל, נוע"י גמ' שבת דף פ"ח ע"א. ומבואר כי יש לחג העצרת דין כראש השנה ממש ושפיר שייך שיהי' גם כן יום הדין וכנ"ל.

והנה ראיתי מזכירים עוד מקום אשר ממנו רואים השקפת התורה עד חג העצרת כיום הדין של ראש השנה, והוא בירושלמי ר"ה (פ"ד ה"ח) ר' לעזר בי ר' יוסה בשם ר"י בר קצרתא בכל הקרבנות כתיב והקרבתם וכאן [ר"ל אצל ר"ה] כתיב ועשיתם, אמר להן הקב"ה מכיון שנכנסתם לדין לפני בר"ה ויצאתם בשלום מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריאה חדשה, ר' משרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא [ר"ל שער עזים אחד לחטאת] ובעצרת אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיתם עכ"ל. הרי שכבר מרומז בתורה עצמה שחג העצרת הוא כיום הדין של ר"ה וע"י קבלת עול תורה זוכים לכפרת עוונות כמו שע"י תשובה זוכין בדין בר"ה.

אחד מהשמות שנקרא חג השבועות בלשון חכמים הוא עצרת, ובביאור שם זה כתב הרמב"ן בפרשת אמור (נ"ג ל"ו) בזה"ל וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה' ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקידש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש, ולכך יקראו חכמים בכל מקום חג השבועות עצרת כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן עכ"ל. הרי שלמד הרמב"ן כי יש קשר בין זמן חירותינו לזמן מתן תורתנו שהכל כחגא אריכתא דמיא והמשך אחד להם, וכדברי הפוסק בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה כי היא התכלית והחירות האמיתית כמ"ש חז"ל אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

בימי חז"ל נהפכו לאבל מחולינו והימים בין פסח לעצרת נהגו בה קצת דיני אבילות משום תלמידי ר"ע שמתו כולם בין פסח לעצרת וכאילו הימים הם ימי דין ולא ימי שמחה ויום טוב, וצריך ביאור ענין ההשתנות מיום טוב לאבל מן הקצה אל הקצה.

והנה באמת כאשר נתבונן בדברי חז"ל נראה שאין זה שינוי כלל ואדרבה בין פסח לעצרת - וגם לרבות חג העצרת עצמו - מעולם ימי דין היו מאז ומקדם. וכן איתא כבר במשנה סוף פ"ב דעדיות, משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש שנא' והי' מדי חודש בחדשו, ריו"ח בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנא' ומדי שבת בשבתו. ואף שהמפרשים שם לומדים לא דוקא אותה תקופה אלא העיקר הוא זמן של ז' שבועות מכל מקום בתפארת ישראל כתב בזה"ל ואפשר עוד שבכל שנה בין פסח לעצרת נפקד עוונם ואפשר שמטעם זה נהגו ישראל קצת אבילות בימים ההם עבור אבותינו שחטאו ואינם ע"ש.

וכן בגמ' מגילה (דף ל"א ע"ב) משמע כי שבועות מיקרי יום הדין והימים שלפני כימי הכנה אליה כמו לפני ראש השנה, וכן איתא שם עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם לראש השנה, מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה שנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש

ולפי זה הרי הקושיא היא להיפך למה נקבע שבועות ליום של שמחה גרידא, כמו שנא' מפורש בתורה בפרשת ראה שבעה שבועות תספר לך וגו' ועשית חג שבועות וגו' ושמחת לפני ה' אלוהיך, וכמ"ש חז"ל (פסחים דף ס"ח ע"ג) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, הרי דוקא בעצרת היינו צריכים לפרוש יותר מתענוגים יתירים ולפחד מן הדין בראש השנה.

ויש לומר דכד נעמיק ונדייק נראה כי כן הי' באמת היום טוב של ראש השנה קודם זמן המשנה, וכבר העיר על כך מרן הגר"י קמניצקי זצוק"ל בספרו אמת ליעקב (פרשת אמור כ"ג כ"ד), דלא נמצא רמז בתורה שר"ה נשתנה מכל מועדי השנה שהוא יום הדין, גם אנשי כנסת הגדולה לא הודיעו לנו רק שראש השנה הוא הזמן להמליך את אדון העולם ורק אח"כ בזמן המשנה והגמרא הוסיפו שיש להתפלל גם על החיים והפרנסה ושהיום יביא במשפט כל יצורי עולמים, ואם כן היאך היו זוכים בדין עד שידעו שיש להתפלל על זה. ותירץ הוא ז"ל שעל כרחך צריך לומר שחז"ל ידעו היטב שהעיקר מצדינו הוא להמליך הקב"ה עלינו והזכות ממילא באה, ואדרבה כל מה שלא יודעים מהדין והמשפט זכותו יותר גדול שעושה שלא על מנת לקבל פרס וזוכה יותר בדין, ולכן לא גילו כלל כי היום יום משפט. אבל אלו שבאו אחריהם ראו דאדרבה אם לא יודיעו לנו האחריות הגדולה לא נבוא בכלל להמליך, ולפיכך גילתה המשנה כל מה שצפון בר"ה מן הדין והמשפט על כל החיים עכ"ל.

ואם כן אפשר לבאר גם בנוגע לחג השבועות באופן זה, דבאמת טובה גדולה היא לנו מה שקבע הקב"ה היום טוב של שבועות ליום הדין, והוא כדי להרבות

זכויותינו ולדון אותנו במצב הכי נעלה שלנו, כי הנה החג נקבע דוקא לשמחה של תורה, וכמשי"כ רש"י שם בפסחים (דף ס"ח ע"ג) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם וז"ל שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה שניתנה תורה בו עכ"ל. הרי שבשמחת יום טוב ביום זה אנו מקבלים על עצמינו כל התורה כולה ללמוד וללמד לשמור ולעשות כאשר עשו אבותינו בחר סיני קבלה אמיתית בלב שלם מתוך שמחה גדולה שזכו לכך. האם יש קבלת עול מלכות שמים גדולה מזו, האם יש מדרגה רמה ונשגבה לישראל גבוהה מזו, ובמצב כזה דוקא רצה הקב"ה לדון את ישראל כדי להוציא לאור משפטינו איום ונורא.

ועל פי דרכנו מבוארים דברי הירושלמי הנ"ל כמין חומר, כי בר"ה העבודה היא ליכנס לפני ה' ע"י עבודת המלכיות וע"י זוכים בדין כאילו נבראתם בריה חדשה, וכן בעצרת העבודה היא לקבל עול תורה שע"י נחשב כאילו לא חטאתם מימכם, ודברים אלו מרומזים בפסוקים של קרבנות היום כי הן הן עיקר עבודת היום ותכליתה היא שנוכח בדין בימים אלו.

אמנם בזה חלוק היום טוב של שבועות מיום טוב של ר"ה, אשר בר"ה מחמת ירידת הדורות צריכים התעוררות מבחוץ של פחד הדין וידעת המשפט לעורר אותנו לקבל מלכותו כדבעי, אבל בקבלת התורה עדיין מספיק לנו השמחה בקבלתה להגביה אותנו למדרגת נעשה ונשמע לקבל שוב על עצמינו עול התורה הקדושה ולהיות נידונים לטובה בזכות ובשכר זאת.

תפארתה של בן תורה

בן תורה, כאשר הוא עמל בתורה, קדושת התורה מרוממתו והתורה נכנסת בתוכו. וכן מדויק בגמ' מכות דף כ"ב ע"ב אמר רבא כמה טפסאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים יום ואתו רבנן בצרו חדא ע"ש, ולכא' קשה דהול"ל דמעלת גברא רבה היא דיש בו תורה ולא גרע מעל הספר בדיו, ולמה לי' לרבא להוכיח מהא דבס"ת כתיב וכו', ועי' בשם עולם (ה"ב פ"ה בהג"ה [השלישית] ד"ה ובה יבואר) שתי"ץ החפץ חיים בתו"ד ז"ל והגמ' רוצה להכריח עוד גודל כח קדושת התורה שבע"פ שיש לו לת"ח עוד במוחו ע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם שקבלו מסיני שבהן יש כח לברר את התורה ולהוציא לפעמים את המקרא מידי פשוטו עכ"ל. ביאור הדברים, מאחר שהם מוציאים מקרא מידי פשוטו ודורשים הלכות בתורה, חזינן דאינן כלי שני המכילים תורה, אלא נתקדשו בקדושת ס"ת ממש, וכיון שכן התורה מעלה את לומדיה לעולם אחר לגמרי, ונכנס לעולם התורה שיש בו חוקי הטבע שונים מן העוה"ז.

ועיין בדברי האור החיים עה"פ וישב הים לפנות בוקר לאיתנו (שמות כ"ד כ"ז) וז"ל, לאיתנו, רז"ל אמרו לתנאו הראשון וכו', וצריך לדעת אופן התנאי וכו', ועוד רואני וכו' [פי' רואה אני] כי ליחידי סגולה היה נקרע בעל כרחו כמעשה הובא בחולין (דף ז' ע"א) בר"פ בן יאיר וכו', ואם לא התנה עמו אלא ליוצאי מצרים מה כחו של ר"פ בן יאיר ע"ה להתגבר על מעשה בראשית. אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל מה שיגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צ"ל מרובים כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה והוא סוד אומרו (ישעי' מ"ג א') בוראך יעקב וגו' ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פל"ו אות ד') שאמר הקב"ה לעולמו מי בראך מי יצרך – ישראל, והכל בכח התורה וכו' ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שטח חוב א' לכופו ליחלק לפניו, ותמצא שכשלא רצה ליחלק לר"פ בן יאיר ולהמתלווה עמו רצה לקונסו ופחד הים ממנו עכ"ל.

זהו מדרגת ת"ח השלם, אשר כבני תורה צריכים אנו להשתוקק לצמוח ולעלות למדרגה זו, וכמשי"כ התוס' בכתובות דף ס"ג ע"א ד"ה אדעתא דגברא רבה שחזקה על מי שבא ללמוד שיהי' גדול ע"ש.

מערכי תורה

שבועות

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים'

הנה בברכות התורה בברכת אהבה רבה, אומרים 'אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחנונו ותלמדנו'. מבואר דאבותינו זכו לקבלת התורה בזכות ועל ידי מידת וענין הבטחון. וצריך תלמוד מה ענין מידת הבטחון לקבלת התורה, והיכן מצינו ענין בטחון בקבלת התורה.

ויש לומר, דהכונה למה שבטחו ישראל בהקב"ה, והלכו אחר משה ואהרן ויצאו מארץ נושבת למדבר ואין צידה לדרך, כי האמינו בהקב"ה, כמו שכתוב בירמיה 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', והרי התורה צריכה הייתה להנתן במדבר דוקא, וא"כ על ידי שהלכו למדבר בבטחון אחר משה ואהרן, הוא שקיבלו את התורה, ונמצא דקבלת התורה הייתה ע"י מידת הביטחון.

אכן נראה לפרש בזה דהבטחון הוא בקבלת התורה גופא, שעצם קבלת התורה היה על ידי בטחון בהקב"ה, והוא על פי מה דאיתא בגמ' בשבת דף פ"ח ע"א, ההוא צדוקי דחזייה לרבא כו', אמר ליה עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא קבליתו, א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים יחדם. וברש"י מפרש דסגינן בשלימותא התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו. הנה הצדוקי טען שקודם היה להם לישראל לומר נשמע ואחרי שישמעו ידעו אם יכולים לקבל את התורה או לא, ומה שהקדימו נעשה לנשמע הוא פזיזות. והשיבו לו רבא שהקדמת נעשה לנשמע היה כדרך העושים מאהבה, שסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

הרי מבואר דזה גופא שהסכימו לקבל התורה והקדימו נעשה לנשמע היה זה ממידת הביטחון, דהסכמתם לקבל התורה מבלי לשמוע תחילה אם קשה לקיימה אם לאו, הוא ממידת הביטחון שבטחו בקב"ה, ובאופן זה של בטחון הוא דניתנה תורה. אשר לפי זה מבואר היטב דקבלת התורה היה על ידי מדת הבטחון, וזהו שאומרים בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם. ויש להוסיף בזה עוד דהנה אומרים 'ותלמדם חוקי חיים', ובפשוטו היינו שזוכים במ לחיים האמיתיים בעולם הבא, וגם לחיים בעולם הזה כפשוטו, כמבואר בגמרא בשבת דף ל' ע"ב ובב"מ דף פו ע"א ועוד. אמנם לפי המבואר יש לפרש דעוד נכלל בזה, דחוקי חיים היינו חוקים שיוכלו לעמוד בהם, וכמבואר בגמרא דמכח שבטחו בו הטענים דברים שיוכלו לעמוד בו, וזהו שאומרים שע"י שבטחו בו אז מכח זה למדנו חוקי חיים היינו חוקים שאנו יכולים לעמוד בהם, ונתקיים בנו הכתוב 'תומת ישרים תנחם'.

מגילת רות

עיניך זו סנהדרין

כתוב (ב', ט') עיניך בשדה אשר יקצורו והלכת אחריהן, וצמית והלכת אל הכלים ושתיית מאשר ישאבון הנערים. ובמדרש דרשו עיניך זו סנהדרין. ושתיית מאשר ישאבון הנערים, זה בית השואבה, ולמה נקרא שמה שואבה, שמשם היו שואבין רוח הקודש. יש לבאר מה שהזכיר לה בועז אלו שני הענינים, סנהדרין ורוח הקודש, דלתרומתו בעיני מיוחסין דוקא, דבשביל סנהדרין בעיני מיוחסין דוקא, דאין ממנין בסנהדרין אלא מיוחסין כמבואר בסנהדרין דף ל"ו ע"א, וברמב"ם פ"ב מהל' סנהדרין ה"א. וזהו שהזכיר לה בועז סנהדרין, דהרי בועז סבירא ליה דמותרת לבוא בקהל, וממילא זרעה הווי בכלל מיוחסין, ושפיר מצו זרעה להיות מן הסנהדרין. גם מה שהזכיר לה ענין בית השואבה הוא משום כן, דהנה הרי לא איירי מעיקר ניסוך המים, רק ממה ששואבין שם רוח הקודש, והנה איתא בקדושין דף ע' ע"ב דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות בישראל, והנה נבואה הוי בכלל השראת השכינה על הנביא כדאיתא בסנהדרין דף י"א ע"א, וזהו שהזכיר לה בועז ענין רוח"ק, דכיון דבועז ידע ההלכה דמותרת לבוא בקהל, וממילא שפיר זרעה מן המיוחסין, וראויין להיות השראת השכינה עליהם ולהיות להם רוח"ק, וזהו שהזכיר לה בועז אלו השני ענינים סנהדרין ורוח"ק.

לא תדרוש שלומם וטובתם

כתוב (ב', י"א) 'ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנוכי נכריה ויען בועז ויאמר לה הוגד הוגד לי'. ובתרגום שאמרה לו דהלא היא נכריה מבנות מואב מעם שלא הותר לבוא בקהל, ועל זה השיב בועז שקיבל מהחכמים דנקיבות מותרות בקהל. וצריך ביאור מה אמר לה בועז, דעל זה השיבה ואמרה לו שאסורה היא לבא בקהל, הרי בועז לא אמר לה מאומה בענין זה אם היא מותרת לבא בקהל או אסורה.

ויש לומר בזה דהנה כתיב לא תדרוש שלומם וטובתם, ונכלל בזה איסור דרישת שלום וטובה, ואיסור על כל גמילות חסד עם כל אחד מעמון ומואב. אכן ביראים איתא שכל זה הוא רק בזכרים אבל בנקיבות ליכא ללאו זה, וכמו שדרשינן מואבי ולא מואבית לענין איסור דקהל, ה"נ גם הלאו דלא תדרוש שלומם וטובתם אינו אלא בזכרים ולא בנקיבות.

מעשה הרי כל מה שאמר לה בועז הלא שמעת בתי, עיניך בשדה וצמית. הלא כל זה הוא דרישת שלום וקירוב וגמילות חסד ועשיית טובות עמה, וזהו שאמרה לו דאיך עושה כן, ומדוע מצאתי חן בעיניך להכירני, היינו הכרת פנים לטובה ולחסד, והלא מואבית היא ואסורה בקהל, וממילא גם לדרוש שלומה וטובתה אסור, ולזה ענה לה בועז שיש בידו הקבלה דמואבי ולא מואבית, ונקיבות אינן בכלל אזהרות אלו, ועל כן שפיר דורש בשלומה וגומל חסד עמה.

'ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה'

כתוב (ב' י"ב) 'ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו'. והנה לכאורה הוא כפל דברים, ישלם פעלך ומשכורתך שלמה.

ונראה לבאר בזה דהמה תרי מילי וקאי אתרי עניינים דלעיל מיניה, דהנה כתוב 'וען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אבירך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשם', ומבואר דבועז אמר לה תרי עניינים, חדא על החסד שעשתה עם חמותה, וכדאיתא בתרגום (לעיל א', ח') שרות פרנסה אותה, ובמדרש איתא שויתרה לה כתובתה. ועוד אמר לה על שבאה לחסות תחת כנפי השכינה ועזבה מולדתה וכו'.

וי"ל דכנגד זה אמר לה בעז תרי מילי, ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה. דישלם פעלך קאי על החסד שעשתה עם נעמי, ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל קאי על מה שבאה להתגייר, וכמו שהוסיף אשר באת לחסות תחת כנפיו, פי' על אשר באת לחסות.

ובזה מדויק היטב מה שבתחילה אמר לה ישלם ה' פעלך ולא אמר ה' אלקי ישראל, משום דענין החסד לא שייטא כלל לישראל, ואולם על מה שנתגיירה דזה שייך להצטרפותה עם כלל ישראל, על זה אמר ה' אלקי ישראל. וזהו שאמר לה ישלם ה' פעלך, וחדש לה שעוד בעולם הזה ישולם לה, שהרי זה מכלל גמילות חסדים שאוכל פירותיהן בעולם הזה, ואולם לענין שבאה להתגייר לא אמר ישלם אלא ותהי משכורתך שלמה, ומשום דמשכורתה יהיה בעולם הבא, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

'פלוני אלמוני'

כתוב (ד', א') 'ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני ויסר וישב'. וכתב רש"י פלוני אלמוני, מתורגם בנביאים כסי וטמיר, פלוני מכוסה ונעלם לשון כי יפלא, היפלא מה' דבר. אלמוני, שהיה אלמן מדברי תורה, שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, והוא אמר פן אשחית את נחלתי.

וצריך ביאור מה הם שני הכינויים פלוני אלמוני.

ויש לומר, דהנה א"ז מרן הגר"ז זצ"ל מבאר דדין עמוני ולא עמונית להתיירה בקהל, נלמד משתי מקורות, האחד הוא בדרשא דדרשינן הקרא דעמוני, למעוטי עמונית, אכן מלבד זאת עוד נתקבלה ההלכה למשה מסיני דרך עמוני אסור ולא עמונית. [ועיי"ש הנפק"מ מההלכה למשה מסיני ולא סגי בדרשא, דלכן אין בית דין אחר יכול לחלוק על דין זה].

והנה הגואל לא רצה לגאול משום דסבר דגם עמונית היא בכלל האיסור, וטעה בעמוני ולא עמונית, ונמצא דהגואל טעה בתרתי, גם דלא היה בידו ההלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית, וגם לא דרש מעצמו עמוני ולא עמונית.

ומעתה נראה דעל זה שלא ידע ההלכה למשה מסיני כינהו פלוני, שזה מלשון מכוסה ונעלם כדפירש רש"י היינו שנעלמה ממנו ההלכה, וזה אין שייך לדרשא אלא רק שמכוסה מן ההלכה, כיון שלא קיבלה.

ועל מה שלא דרש עמוני ולא עמונית לזה כינהו אלמוני דהא זה כבר יכול לדרוש מעצמו, ומשום שלא דרש הרי הוא אלמן מדברי תורה, שאינו יכול לדרוש כדבעי.

ואלו הם שתי הכינויים פלוני אלמוני, כנגד הדרשא וכנגד ההלכה למשה מסיני.

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

התורה בכל מהותה והיקפה מושרשת במידת ה'טוב'

וכדאי לחדד רעיון זה כי מה שהיה למשה רבינו מידת 'עין טובה' – זוהי לא רק הסיבה לכך שהתורה 'הועברה' לעם ישראל. אלא ובעיקר היא הסיבה הבסיסית לזכאותו של משה רבינו ע"ה 'לקבל' את התורה מן השמיים ו'להעבירה' הלאה לעם ישראל. כי רק האדם שמידת הטוב שולטת בו בכל דרכיו – יש בתוכו גם את המעלה והזכות לכך שהתורה תרד מן השמיים על ידו לעם ישראל. כי 'מידת הטוב' זו המידה השולטת במה שנוגע לתורה, ורק מי שיש בו 'טוב' יכול ללמד את התורה ולהעבירה למי שכבר מידת ה'טוב' טבועה בו.

ולפי דברים אלו יובן היטב מהו שורש חטאם של תלמידי ר' עקיבא. כי בכך 'שהיתה עיניהם צרה אלו באלו' ו'שלא נהגו כבוד זה בזה' – הם גימדו את הכלים שהיו בידם למסירת התורה, והרי כל המהות של תורה זה 'מידת טוב', 'עין טובה' – ואם אין לך טובת עין, אין לך כלום! אין לך רשות למסור את התורה או לקבלה. וכדי שיוזכה האדם למסור את התורה צריך הוא להיות מצויין במידת 'עין טובה' ולהיות 'אדם טוב'. לכך כ"כ היתה מידת הדין מתוחה על תלמידי ר' עקיבא כי היה חסר להם במידה הזאת של מידת ההטבה, זה פגע בחלק שלהם ובכלים שניתנו להם למסירת התורה, וממילא נידונו במיתה כ"כ חמורה.

זכורני בלומדי בישיבת מיר שאצל הגאון ר' נחום פרצוביץ זצ"ל לא היה שבח גדול יותר מלהגיד על אדם שהוא 'א גוטע מענטש' – אדם טוב. אצל ר' נחום זה היה תואר כליל המעלות! היום אנחנו חיים לצערנו בדור שיש בו אינפלציות בתארים ולפעמים אפילו תואר בסיסי וחשוב לא מקבל את ההכרה והחשיבות הנכונה – ובאמת צריך מילה אחת להגדיר והיא: 'מידת הטוב'. שהמקור והמשמעות האמיתית של 'טוב' הוא: 'טוב' שמשמל תורה – "טוב ה' לכל", "כי לקח טוב נתתי לכם". כי כשאנחנו באים לקבל את התורה בשבועות צריך שהתואר והמידה הזאת תהיה שרויה בתוכנו – מידה של טוב, ומידה של הטבה. אדם טוב זוכה ללמוד תורה להגדיל תורה ואף להעבירה הלאה, כי 'טוב' זה שיכלול כל המידות הטובות.

אכן רציתי להביא לפניכם מאמר ייחודי שכתב הסבא מקעלם לתלמידיו בשם מייסד תנועת המוסר ר' ישראל סלנטר, וכך הובא בספר חכמה ומוסר (עמ' כ"ו): **'וראיתי לגלות עתה מה שהיה אצלי סוד כמוס זה יותר מעשרים שנה – כמדומה קרוב לשלשים שנה**

הגמ' במנחות (נג): מביאה בשם רבי עזרא כמה אימרות שמתחרזות זו עם זו. ואחד האימרות שהביאה הגמ' הוא: "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים" – 'יבוא טוב' זה משה דכתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', 'ויקבל טוב' זו תורה דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם', 'מטוב' זה הקב"ה דכתיב 'טוב ה' לכל', 'מטובים' זה ישראל דכתיב 'הטיבה ה' לטובים'. ע"כ.

למידים אנו מכאן דבר נפלא שהתורה בכל מהותה והיקפה מושרשת היא במידת ה'טוב'. כי הלא במאמר הגמ' מודגש שוב ושוב איך בכל דבר שנוגע או קשור לתורה מחויב שיהיה בו מעלת 'טוב', וכאשר רואים דבר שכל הסובב אותו מצויין במידה מיוחדת – אות הוא לכך שעצם הדבר במהותו מיוחד במידה זו! ומכאן ישנו חיוב ולימוד בסיסי בעיקר 'קבלת התורה': שכדי לזכות ולקבל את התורה על האדם מוטל להיות עטוף ומסובב כולו במעלת ה'טוב'. כי כאשר התורה וכל הסובב אותה מחויבים להיות מצוינים וחדורים במידת ה'טוב' – אות הוא לכך שזהו תנאי הכרחי לקיום וקבלת התורה.

אכן אנו רואים שכאשר מדברים על 'תורה' הכל תמיד מתחיל ומסתובב סביב למידת הטוב – מי מקבל תורה? אדם טוב, כי 'תורה' זוהי ההתגלמות של 'טוב'. וכפי שאנו אומרים בתהילים "הטיבה ה' לטובים" – כי כל העסק מסביב לתורה הוא במידת הטוב שעל ידה זכינו לקבלת התורה. ולכן 'יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים' – רק מי שיש בו התגלמות של טוב יכול לזכות לקבל את התורה ולהיות במחיצתה, ולזה צריך עבודה פנימית ומזוככת.

בגמרא בנדרים (לח.) מובא לימוד חשוב שנותן לנו רובד נוסף במהות קבלת התורה: "אמר רבי יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה וזרעו שנאמר 'כתב לך, פסל לך' – מה פסולתך שלך אף כתבך שלך, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר: טוב עין הוא יבורך". ע"כ. מחודדים אנו מכאן תובנה ויסוד נפלא, שלא רק שצריכים אנו להיות חדורים במידת הטוב – כדי לזכות ולקבל מכאן ולהבא את התורה, אלא שבכלל כל עיקר 'מתן תורתנו' הגיע מכוח מידת 'טובת עין' שנהג בנו משה רבינו – שמסר לנו את התורה ולא שמרה לו ולצאצאיו. ואם כן מוטל עלינו ביותר, להשריש בתוכנו לנהוג במידת 'טוב עין' לכל אחד ואחד מעם ישראל – כי הלא זוהי הסיבה והזכות היחידה להימצאות התורה בידינו, בדורותינו אנו.

יחזקאל – אשר כתב באריכות ובהתפעלות גדולה את מה שידוע כימראות יחזקאל. והשני היה ישעיה הנביא – אך הוא כתב על כך בקיצור נמרץ. ולכאורה שני הנביאים ראו הרי את אותו 'מראה' ומדוע אחד קיצר ואחד האריך!! ועל כך עונה הגמ' בחגיגה (יג): "אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה! למה יחזקאל דומה – לבן כפר שראה את המלך, ולמה ישעיהו דומה – לבן כרך שראה את המלך". וביאר שם רש"י: ישעיה לא חש לפרש את הכל "שהיה בן מלכים וגדל בפלטין של מלך – ובן כרך הרואה את המלך אינו נבהל ואינו תמה ואינו חש לספר". מבואר, שאכן ישעיה ראה את אותה ידיעה ואותה נבואה – אבל מכיוון שהיה בן מלכים 'האופי' שלו כבר היה עם אופי של מלכות, ולכך הוא רשם במתינות ולא 'נבהל' בהתפעלותו. אך יחזקאל הנביא שהיה 'בן כפר' הוא לא היה רגיל באופיו במראות כאלו – ולכך הוא התפעל 'ונבהל' ביותר, עד שהאריך וכתב בהתפעלות גדולה את מה שאנו מכירים כימראות יחזקאל.

לכאורה הרי אנחנו מדברים פה על 'נביאים' – על נבואה של כיסא הכבוד! ובכל זאת אנו רואים, שכל נביא רואה וכותב לפי האופי והראייה שלו, וכך לפי נשמתו הוא מעביר את הנבואה. למדים אנו מכאן, כי התורה ואפילו נבואה חייבים הם לעבור דרך האדם – ולפי אופיו ונשמתו של האדם, כך גם עוברת תורתו ונבואתו לעולם. כמה דברים אלו מחייבים אותנו, ללטש את עצמנו במוסר ובמידות טובות, כדי שהתורה וההלכה שעוברים דרכנו יצאו בצורה בהירה ומזוככת.

זאת עלינו ללמוד לעיקר ימים אלו של זמן 'מתן תורה' - כי כדי לזכות ולקבל את התורה מוטל עלינו להכין ולזכך את עצמנו להיות ראויים לכך. והעיקר העיקרי הוא: "להזדכך ולקבל מעלת הטוב לתוכנו". כי התורה וכל הסובב אותה חדור ומושרש במידת ה'טוב', וזהו אות לתוכן הטבעי והפנימי של התורה עצמה. ולכך "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים" – רק מי שיש בו את עומק מידה זו יכול לזכות לקבל את התורה ואף להעבירה הלאה למי שכבר מידת ה'טוב' טבועה בו. "אין לדיין אלא מה שענינו ראות" – ואם האדם משוחד ומושחת במידות האידן יהיו לו 'ענינים לראות'!! כי תורה ונבואה עוברים הם דרך האדם ולפי טבעיו ומידותיו – כך היא תועבר ויצאו פסקיה לדורות הבאים.

העלון לחודש תמוז

ייצא בעז"ה בשבוע פרשת חוקת

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעין החיים':

www.memavan.com

בהיותי בזאגער, היה שם אדמור ז"ל (ר' ישראל סלנטר) והיה שם ר"ה ועשה שם מניין בפני עצמו וכו' ואמר לי אז דבר שלא שמעתי ממנו מעולם ולא ידעתי אם שמע זאת ממנו שום אדם! כי הנראה לא לדרוש זאת ברבים כי לא רבים יבינו זאת וגם רבים לא יוכלו לעמוד בכזאת. אבל יען כי שמע עלי שאלמוד מוסר ואני בתור מנהל שם - היה מפחד פן אטעה א"ע בגדולות ונפלאות ורצה להודיענו כי עיקר במוסר יהא במידות, ואמר לי דבר נורא אינו יכול לומר זאת רק אדם גדול כמוהו". וכך ממשיך ומגלה לנו הסבא מקעלס: "אמר - אחרי כי ידוע שהתורה אינה פסוקה מן השמים רק ניתנה לחכמי הדור דיירי ארץ בקביעת מועדים וכריתות ומיתות ביי"ד, והכל כאשר נראה לביי"ד של מטה ועל ידם נפסק הדין בשמים להלכה ולמעשה ואין לו לדיין אלא מה שענינו ראות. וא"כ הלא צריך הדיין להשלים עצמו במידות תחילה ואז לא יהיה משוחד ואז 'אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות' - כי יש לו ענינים לראות. משא"כ אם לא השלים עצמו במידות אז אינו ראוי להיות דיין, אף אם פעם אחת מכון אל האמת אין תורתו תורה כלל, כי התורה אינה פסוקה מן השמים – 'לא בשמים היא' כתיב, אני הארכתי בדבריו כי הוא אמר לי בקצרה מאוד". דברים חריפים ביותר.

כך חידש לנו מייסד תנועת המוסר ר' ישראל סלנטר זצ"ל, שעיקר ומהות לימוד המוסר הוא: 'מידות'. ומכיוון שידוע כי התורה אינה פסוקה מן השמיים – ורק ניתנה לחכמי הדור וכו' והכל כאשר נראה לביי"ד של מטה ועל ידם נפסק הדין בשמיים להלכה ולמעשה, לכך 'אין לדיין אלא מה שענינו ראות' – כל התורה ופסיקות ההלכה מסורים כיום בידי הדיינים. ומשום כך אומר ר' ישראל: שישנה תביעה ודרישה על כל דיין ומורה הוראה 'להשלים עצמו במידות תחילה' – כי רק כך 'יש לו ענינים לראות'. ובלא שהאדם יתקן עצמו במידות, אז אף אם יצליח פעם אחת לכוון אל האמת - 'אין תורתו תורה כלל'!

ועל דרך זו למדים אנו מכאן יסוד נורא, שבנוסף לכך שהאדם צריך להזדכך במידותיו כדי ש'תורתו תהיה תורה' – מעיון הדברים נראה כי גם צורת הפסיקה וההלכה תיקבע כפי דרגת הזדככות הדיין ומידותיו, כי הלא 'אין לדיין אלא מה שענינו ראות'. כי "התורה עוברת היא דרך האדם" – ולפי מידותיו ואישיותו כך היא תועבר ויצאו פסיקותיה לדורות הבאים. לכך, כמה חובה עלינו להשתלם במידות וכמה חובה עלינו להיות חדורים ב'טוב' שהיא כלילת המידות של "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים". כי למה אנחנו לומדים תורה? אם לא ללמוד ולפסוק הלכה למעשה שהרי "לא בשמיים היא" - ולכך איך לך שום הכנה והקדמה לתורה אם לא עסקת במוסר, ובמידות טובות.

לחידוד הדברים הללו מצאנו סימוכים, שהלא אנו יודעים שישנם ב' נביאים שזכו לראות את מחזה 'כיסא הכבוד' בחייהם: הראשון הוא

נתרם בעילום שם לעילוי נשמת 45 הרוגי 'אסון מירון' – ל"ג בעומר תשפ"א

– לנחמת והצלחה המשפחות השכולות ויהי רצון שלא ידעו עוד צער וכאב אמז! –

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורים ניתן לכתוב ל: memavan7@gmail.com

הלשיב נביש

במדבר

מוֹסְרֵי הַתּוֹרָה מִמְּזוּרֵינוּ הַמְּשֻׁגָּח הַגֵּה"צ רַבִּי בְּנִימִין פִּינְקֵל שְׁלִיט"א

תכלית הבריאה בשביל התורה וישראל

אף מלאך המוות מסר לו דבר שנאמר (במדבר י"ב) ויתן את הקטורת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים ותיעצר המגפה. ע"כ. אנחנו יודעים הרי שכוהנים זריזים הם, ומי יש זריז יותר מאהרן הכהן ובמיוחד להציל נפשות, וודאי כשאמר משה לאהרן קח את המחטה אהרן רץ מיד עם הקטורת ולא המתין רגע, ועדיין כבר היו ארבע עשרה אלף ושבע מאות מתים, אכן הקטורת עצרה את המגפה אבל הספיקו למות בזמן כה קצר כ"כ הרבה.

ומוסיפה הגמ': אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע. כלומר אם מלאך המוות לא היה אומר למשה שהקטורת עוצרת אז מהיכן היה יודע, אלא וודאי שאת הענין של הקטורת קיבל משה ממלאך המוות, וזה מעניין שהרי משה רבנו ידע הרבה דברים ומהכ"ת שמלאך המוות אמר לו, ואכן המהרש"א ביאר שם ענין זה וכתב: ואע"ג דמצינו כמה דברים דלא נכתב ציווי שלו בתורה ומתוך הספור ידענו אותו שנצטוו משה על כך מהקב"ה הכא מסברא אית לן למימר דלא נצטווה על כך מפי הקב"ה לכפר עליהם בקטורת דהא לעיל מיניה בסמוך כתיב שאמר הש"י הרומז מתוך העדה ואכלה אותם וגו' אלא דלא ידע אותו משה אלא מפי מלאך המות גופיה במתנה זו וק"ל. כלומר מסברא אנחנו אומרים שמלאך המוות גילה זאת למשה.

באו ונראה עד כמה הייתה המתנה הזאת של מלאך המוות למשה רבנו הקרבה גדולה מצדו, הרי ידועה הגמ' בברכות: תנא מיכאל באחת גבריאל בשתיים אליהו בארבע ומלאך המוות בשמנה, ובשעת המגפה באחת. (ברכות ד ב), תראו איזה כח יש למלאך המוות בשעת המגפה ה' ירחם, באחת במקום בשמונה, פחד, והפשט שמלאך המוות אחראי על המיתה ובמגפה יש לו פי שמונה עבודה, ואת הסוד איך לעצור את המגפה יודע רק מי שממונה על המגפה עצמה, כי הרי מתנה היא דבר של הנותן שהוא נותנו לשני ואם אין זה של הנותן זה לא מתנה, וכאן שמלאך המוות נתן מתנה הרי שהסוד הזה היה שלו, וא"כ זה לא סתם מתנה אלא זה סוד של מלאך המוות, ובעצם הסוד הזה מפריע לו בעבודתו.

וכן ידוע המדרש בקהלת על הפסוק עת ללדת ועת למות, המדרש מספר שרבי שמעון בן חלפתא חזר מסעודת ברית מילה ופגש את מלאך המוות, ושאל אותו למה הוא עצוב, ענה לו מלאך המוות אתה מפריע לי בעבודתי, אותו תינוק שהיית עכשיו בברית שלו עוד חודש אני כבר צריך לקחת אותו ואתם באים ואומרים כשם שהכנסתו (שם הגירסא כשם שהכנסתו ובפוסקים כתוב שאומרים כשם שנכנס) כן תכניסוהו לתורה ולמעשים טובים וע"י הברכה אני לא יכול לקחת אותו, כששמע זאת רשב"ח מיד גזר שאותו תינוק יחיה. (עי' מדר"ר קהלת ג).

אנחנו לומדים כאן עד כמה חשוב למלאך המוות לקיים את שליחותו, שהרי רשב"ח ראהו עצוב כשלא יכל לקחת את אותו תינוק, ובכ"ז נתן מלאך המוות למשה רבנו את הסוד כיצד לעצור את המגפה.

לקראת יום מתן תורתנו נלמד יחד את דברי הגמ' בשבת, והוא חיזוק גדול במעלת התורה. (שבת פח ב פט א).

אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפנינו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש לתנה לבשר ודם (תהילים ח ה) מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים.

אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, (ומפליא ביותר המלחמה שהייתה בין משה רבנו למלאכים למי מגיע התהו"ק, זה לא היה בהידברות הרי היה שם גם את מלאך המוות ומשה פחד שישרפו אותו בהבל פיהם), אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה שנאמר (איוב כו ט) מאחז פני כסא פרשז עליו עננו ואמר ר' נחום מלמד שפירש שקי מזיו שכינתו ועננו עליו.

אין לנו השגה מה זה אחוז בכסא כבודי, שהוא דבקות נוראה בהקב"ה ואולי על דרך דברי רבי חיים מוואליצין שכשאדם דבוק בידיעה שאין עוד מלבדו שום בריאה לא יכולה לשלוט בו, ויש כזאת בחינה של אחוז בכסא כבודי.

ממשיכה הגמ': אמר לפניו רבנו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה (שמות כ ב) אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להן, למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים, בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים, שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות, שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם, שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

מיד הודו לו להקב"ה שנאמר (תהילים ח י) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואילו תנה הודך על השמים לא כתיב. (עוד יומיים נגיד יום כיפור קטן וכשנגיד ה' אדונינו מה אדיר שמך צריך להתבונן במילים ולומר מתוך מחשבה, הרי כמה שלומדים יותר פשט זה מוסיף יותר הרגשים).

עלית למרום שבית שבי

עוד שם בגמ': מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנאמר (תהילים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם בשכר שקראו אדם לקחת מתנות, (שבית שבי הביאור הוא שהוא לקח את התורה, כלומר שממשה היה ע"ז מלחמה ומשה לקח את התורה ממש כמו שלוקחים שבי מהמלחמה), ולכא' צריך להבין מה הם המתנות שמשה קיבל ולא כתוב בגמ' מה הם המתנות.

אם רעב שנאך האכילהו לחם

והנה מדוע באמת קיבל משה רבנו מתנה ממלאך המוות, ויתר על כן ממי הוא קיבל - ממלאך המוות מה הפשט בזה, ואמנם זה היסוד של המלחמה כשנלחמים ביצר הרע, וכדברי הפסוק: אם רעב שנאך האכילהו לחם (משלי כה כא). ופירש רש"י: ורבותינו פירשוהו על יצר הרע אם רעב הוא ואומר לך להשביעו בעבירות משוך את עצמך לבית המדרש והאכילהו מלחמה של תורה וכן השקוהו מים מימיה של תורה.

כלומר, הקב"ה עושה שלום, וזה דרגה מאוד גבוהה לעשות שלום עם מלאך המוות, ומשה רבנו לא רק שעשה עמו שלום אלא גם קיבל ממנו מתנה.

וכעין זה מצאנו בגמ' בכתובות: רבי חנינא בר פפא שושביניה הוה וכו' וכתב רש"י: אוהבו ורגיל אצלו מלאך המוות. (עז ב) ע"ש, והלא אחד מהשמות של מלאך המוות הוא שונא, והשם הוא המהות, מלך זקן וכסיל זה לא שמו אלא המציאות, אבל השם שלו זה שונא, כל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו, וצריך פעם להסביר מה זה שונא, זה לא כמו מה שאנחנו חושבים.

ודבר זה שאנו רואים אצל רבי חנינא בר פפא שמלאך המוות היה שושבין שלו הוא גם נעשה ע"י כח התורה שע"י עמל התורה אפשר להפוך את מלאך המוות לאוהב, ואותו עניין אנו מוצאים כאן אצל משה רבנו שהצליח להפוך את מלאך המוות לאוהב, (אבל הנושא הזה של כוח התורה הוא נושא בפנ"ע).

ונעסוק בפשט פשוט בדברי הגמ', ויש כאן כמה דברים לבאר, דבר ראשון צריך להבין מה בכלל הנידון כאן, הרי ידועים דברי רש"י בתחילת בראשית: בראשית ברא, כמו שאמרו חז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראת ראשית תבואתו. והרי תכלית בריאת העולם היא בשביל התורה, וא"כ מה בכלל היה הנידון בין משה למלאכים, הרי התכלית היא בשביל ישראל והתורה, ובנוסף יש לתמוה מה חידש להם משה וכי המלאכים לא ידעו שאין להם שמירת שבת, שאין להם כיבוד אב ואם, ומה הייתה ההו"א שלהם, ועוד יש לבאר מה המפריע של מלאכי השרת שהתורה תרד לישראל, ומי מונע מהם ג"כ ללמוד את התורה, ומה הענין שדווקא לא יוריד משה את התורה לישראל.

טענת המלאכים למשה רבנו

ונתמקד בביאור השאלה השנייה מה הייתה ההו"א של המלאכים וכי לא ידעו את שענה להם משה, והנה הרי התורה הק' אין לה סוף בסודות התורה, בפשט רמז דרש וסוד, התורה יורדת מכסא הכבוד והולכת ומצטמצמת עד שהיא מגיעה לעולם הזה, כשהתורה אומרת כי ימצא איש גונב וכו' הרי יש בפסוק זה סודות נעלים וגבוהים לאין ערוך מהפשט הפשוט שאנו לומדים, ואנחנו יודעים רק את הגשמיות שבפסוק, וכבר הזכרתי לא מזמן שאבי מורי זצלה"ה אמר לי פעם שכל חלק מהפרד"ס יש בו ג"כ את הפרד"ס, כלומר בפשט יש פשט רמז דרש

וסוד, רמז שבפשט סוד שבפשט וכו', ולעתיד לבוא יהיו גילויים חדשים, וצריך להרחיב בזה בהזדמנות.

ובזה אפשר לבאר שאמרו המלאכים למשה קח את התורה אבל את כל סודות התורה והתענוגים הגדולים שיש בתורה זה תשאיר לנו שנשתעשע בזה, אמר להם משה רבנו רק מי שמקיים ולומד את התורה פשוטו כמשמעו כלומר דבר ראשון את הפשט הפשוט אדם כזה יכול ע"י עמל ויגיעה להגיע לכל סודות התורה אבל מי שלא שייך בפשטות הדברים לא יכול להיות שייך גם בעומק הדברים.

משה רבנו טען למלאכים שבשביל לזכות לקבל את התורה דבר ראשון צריך לעמול עליה, ועל זה הם הודו לו, והנה הרי דו"ד בין בשר ודם ואחד נכנע לשני הוא הרי כועס ועצבני על חברו על שהכניע אותו, והוא שומר לו ע"ז כעס, אבל מלאכי השרת כשהבינו ממשה רבנו את הטעות שלהם מיד הודו לו.

החפץ חיים הקדוש המשיל משל לתת חיזוק באהבת תורה, משל לסבא שנתן מתנות לנכדיו לזה הביא כך ולזה כך, אבל לאחד מנכדיו האהובים יותר הביא מתנה יקרה עד מאוד, והפציר בו שישמור על זה חזק, אבל הנכד לא מבין עד כמה זה יקר, עד שהגיע עשיר גדול אחד וראה את המתנה שאותו נכד קיבל, וההפתעה שלו כ"כ גדולה משווי המתנה עד שהוא מציע עבור זה תמורה גדולה מאוד, ורק כך הילד מבין כמה יקרה היא המתנה שהוא קיבל מסבו.

אומר הח"ח המלאכים צועקים ונלחמים שהם רוצים את התורה, הרי עובדה זו שהמלאכים משתוקקים לתורה כמה היא מוסיפה לנו בהבנת ערך ומעלת התורה, ומשל זה הוא רק חיזוק באהבת תורה, שהרי יסוד הדברים הוא שהקב"ה הבטיח שהתורה היא מתנה טובה, ואנו לא זקוקים להסברים ומשלים על ההבטחה של הקב"ה, אבל הח"ח בא לעורר אצלנו חיזוק.

בעזרת הי"ת אחרי חג השבועות ניפגש שוב, אחרי החיזוק של קבלת התורה, וצריך לדעת שהשבוע זה ערב ראש חודש סיוון, ועל זה נאמר וייסעו מרפידים, שרפו ידיהם מן התורה, בתחילה רפו ידיהם ואח"כ היה זמן של התעוררות, כלל ישראל חזרו בתשובה על הרפיון, כך הם ניגשו לקבלת התורה, וביום שלישי ער"ח זה סגולה להתעוררות, וביום רבעי זה היום שבאו למדבר סיני כאיש אחד בלב אחד, וביום חמישי זה יום המיוחס שהקב"ה בחר בנו לעם סגולה מכל העמים, וימי שיישי שבת וראשון זה שלושת ימי ההגבלה, ותמיד ימים אלו אנחנו עוברים בישיבה, אבל השנה זה בבית וצריך לעשות חיזוק בבית, ולאחר חג השבועות נבוא עם כל האוצרות שקיבלנו, והעבודה תהיה לקחת הכל ולהמשיך הלאה מתוך העלייה הרוחנית הזאת.

הקב"ה יתן לכולם שמחת החג ושמחת התורה ונזכה ללמוד תורה בחשק ובשמחה ולעשות להקב"ה נחת רוח.

חובתנו לעת הזאת - להתמיד בלימוד התורה

לא רגיל בקבלת הדין באהבה.

הייתי אצל הגאון רבי רפאל בן שלום שליט"א אביו של הבחור החשוב משה ז"ל מבני ברק, והוא אמר שהוא ממש התרומם מהמצב הזה, והוא רק שואל איך הוא יכול להמשיך את ההתרוממות הזאת הלאה גם אחרי ימי השבעה, תראה מה מדאיג אותו, לאיזה דרגה הוא הגיע.

רואים שזה גזירת שמים, דברים שמימיים, צדיקים קדושים כאלה נסתלקו בחטף, וודאי שיש לבוא עולם נחת רוח מבניו שהם מקבלים הכל באהבה, אבל צריך לבקש מבואר עולם שנזכה להנהגה של רחמים וחסדים גדולים וגלויים, וכעת אנחנו צריכים להמשיך הלאה והלאה בלימוד התורה כי הם חיינו ואורך ימינו.

(מתוך דברים שנאמרו בתחילת שיעור בספר משלי מוצש"ק בהר בחקוקות)

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר
הלוי זצ"ל

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון ר' ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

רעת הנגיעות, ו'אדם לעמל יולד'

אבא גרוסברד זצ"ל, ואני עמדתי מאחוריהם לשמוע על מה משוחח המשיגים ממחרת היום הקדוש. שמעתי ולא הבנתי. הוא אמר שכעת, אחרי שכבר בעברנו את הימים הקדושים, צריכים להתחיל שוב, את כל העבודה מהתחלה... הדבר היה פלא בעיני, וכי כעת אחרי שכבר עשינו הכל צריכים לעבוד מתחילה, לכאורה אחרי שהגענו לרום המעלה אז זהו זמן המנוחה, ובפרט אצל מרן המשיגים, שמי יודע כמה השקיע בכל עבודת האלול ראש השנה ויום הכיפורים. עוד באותו היום בין הערביים נכנסתי שוב להיכל, וראיתי את הגאון השקדן רבי חיים ברמן שליט"א יושב לעצמו ולומד מוסר. הוא אחז בספר שערי תשובה, בשער א', ובפרק א'; מן הטובות שהטיב הקב"ה את בראיו... הכל שוב מתחילה...

כי אכן כך היא הדרך, אין זמן של מנוחה שבו יכול האדם לומר שהוא כבש את הפסגה, כל סוף הוא התחלה לפעם הבאה ותמיד האדם צריך לשמור את עצמו מהעתיד, זוהי מטרת המוסר - לשים לב למצב ולזמן ועל ידי כך להשמר מליפול בתוך המכשול. הדרך היא לא רק ליפול ואז ליקום, אלא מעיקרא לא להגיע למקום הנפילה.

מרן הסטיפלער זצ"ל הורה לבאים אליו להוועץ בעניני חינוך ילדים, ללמוד בכל יום עם הילד כמה דקות מוסר. אמנם הם רק כמה דקות בודדות, ואמנם הוא עדיין ילד, אך אם יהיה הלימוד בקביעות שוב ושוב מבלי להחסיר - ודאי שהמוסר ישפיע בסופו של דבר והילד ישתנה. ומרן בעל החת"ס אמר על עצמו שביום שהוא אינו לומד מוסר הוא מרגיש ירידה ברוחניות. לנו אין מושג מהו יום עם "ירידה ברוחניות" של החת"ס, אך האמיתות חזינה שלימוד המוסר הוא השומר הנאמן ששומר את האדם מליפול, ורק כשהאדם מתבונן מראש הוא יכול להנצל ממלכודת היצר.

'וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים'

ברבינו יונה מבואר שבכל פעם שמגיעים שני בעלי דינים לפני הדיין עליו לחשוב כאילו הם רשעים, כדי שלא יחשוב שהאחד מהם צדיק מחבירו ויטא את הדין לטובתו. והשאלה נשאלת, מדוע על הדיין לחשוב שכל אחד מהבעלי דינים הוא רשע, הלא גם אם במהלך הדין ייראה לו שהאחד צודק על פני חבירו לכאורה יש לו ללכת אחרי מראה זה, ועל מה ולמה החמירה המשנה עד כדי כך ואמרה שיחשוב ששניהם הם רשעים.

אלא על כרחך הביאור הוא שאף אם האדם צדיק גדול ובדרך כלל מצליח להקפיד על קלה כבחמורה, זה רק עד מקום שבו הנגיעה עומדת לפניו, אך כשהוא כבר בתוך הנגיעה - אין כמעט צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, הוא יכול להיות כשר וישר - אך הנגיעה היא נגיעה. כלפיה הוא כאילו רשע.

יכול אדם להיות ירא שמיים מרבים, מפורסם בתור עובד ה' ומרביץ תורה, אך לפתע כאשר אורבת לפתחו איזה נגיעה מנגיעה שונה הכל בטל ומבוטל, אין צדק ואין ישר, אין אמת ואין דין, הנגיעה מבלבלת אותו ומטשטשת מעיניו את כל הדרך הנכונה, ומכאן ואילך הוא כשאר כל האדם.

המשל מספר בענין זה על קצב העיירה, שפעם הגיע אל הרב עם בהמתו השחוסה ושאלתו בפיו, כשרה היא או טריפה. התיישב הרב בנידון ופסק שטריפה היא. הלך הקצב ללא עוררין ומיד זרק את כל הבשר לאשפתות, בלי להתמקח ובלי לעמוד על המחיר, כי אף שההפסד הוא מרובה והנזק גדול מאד, מכל מקום הדין הוא דין והתורה היא תורה. למחרת בא הקצב שוב עם שכנו, והפעם בגין סכסוך שהתגלע ביניהם בדיני ממונות, התיישב הרב בנידון ופסק שהצדק עם השכן. והנה אך יצא הקצב מבית הרב, ובפיו חרפות וגיוונים עד אין קץ, כיצד פסק הרב כך את הדין והצדיק את הרשע, היכן הם האמת הצדק והישר. ולכאורה כל הרואה יתפלא מה יום מיומיים, מדוע כאשר מדובר בנזק כספי עצום של פרה תמימה אין דין ואין דברים וברור לקצב שעליו לקיים את הפסק, ואילו כאשר מדובר באיזה סכום מועט שנתחייב לחבירו הוא מחוץ ומגדף, ואינו מסוגל לקבל עליו את הדין.

והביאור פשוט, גם הקצב הוא איש ירא וחרד ומאמין שעליו לקיים את דברי הרב, אך כל זה כשהדבר נוגע רק אליו עצמו. כאשר נמצא שחבירו גובר עליו, החבר המנוצח והוא המנוצח, שוב אין הוא מסוגל להכיל את הדין והוא מרגיש בזוי ושפל, כאילו חבירו מתכבד בקולנו והוא פחות דרגה לעומתו.

נגיעת הנצחון מסוגלת לסמא את עיני האדם כליל, ואין לו את הכוח לראות את חבירו מנצח. כאשר יש ביניהם נידון על ממון וכדומה, אפילו

פרק א' משנה ח'. 'אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את הדין'.

'אל תעש עצמך כעורכי הדיינים'

ברבינו יונה הביא את פירוש הרמב"ם: "אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, לא דיבר בכאן במי שמלמד טענות של שקר לחברו לטעון בהן, כי אדם זה רשע גמור הוא ולא הוצרך לומר כי אין לאדם לעשות כן כי עבירה גדולה היא, אלא שמסדר לו טענותיו ועורך לפניו הדינים ומגלה ליחיד דינו" וכו'. נמצא לפירוש הרמב"ם ש'עורכי הדיינים' היינו כעין סנגורים של ימינו, בני אדם כאלו שמחפשים ראיות והוכחות לטובת הנידון ובאים לרדן לטובתו בבית הדין, ועליהם אומרת המשנה 'אל תעש עצמך כעורכי הדיינים'. ולא מדובר במקרה שעורכי הדיינים באים להעיד שקר, כי בכה"ג פשיטא שאין לרדן לטובת הנידון 'ועבירה גדולה היא', אלא מדובר בצירוף שעורכי הדיינים בטוחים שהנידון צודק, ואעפ"כ אין להם לעשות כן.

והדבר צריך תלמוד מדוע באמת אין לעורכי הדיינים להביא הוכחות ולרדן לטובת הנידון, הרי אין הם באים אלא להוציא את האמת לאור ולגלות שהוא הוא הצד האמיתי בסיפור, ולכאורה אדרבה יש להם לעשות כל מה שבכוחם למען ייצא הדין דין אמת לאמיתו.

והנראה בזה הוא, שאמנם לפני שעורכי הדיינים ניגשים אל הדין ומביאים את טענותיהם, יש להם כוונה טובה ומוצדקת - לגלות את האמת. אך לאחר שהם כבר יכנסו בכל הוויתם לתוך הדין ויתעסקו במהלך הדין ודברים, לא תשאר כוונתם טובה כמקודם, וירבוץ עליהם חשד של עיוות הדין. וזאת משום כי בתחילה לפני הדין עוד לא היתה להם נגיעה וטעם לשקר, אז הם אכן רצו עדיין למצוא את האמת, אך לאחר שהם כבר מצדדים לטובת בעל הדין שקנה אותם והם משוייכים לצד שלו, רבים הסיכויים שהנגיעה תסלף את דרכם ותעוות את מחשבתם.

לכל אדם יש כוח למנוע את עצמו מהרע ולבחור בטוב, למצוא את האמת ולברור מה השקר, אולם כל זה רק עוד שהוא לא נכנס לתוך הבורץ ואינו שקוע בעבירה. לאחר שהאדם כבר שם, כשהוא מלוכף כל כולו בנגיעות וברצונות האישיים שלו, קשה עד מאד להחלץ ולהשתייך אל הטוב.

ידוע בענין זה אמרה של אחד מגדולי בעלי המוסר, שפעם ניגשו אליו ואמרו לו על אדם מסויים שגדול הוא מאד, מלבד בדבר אחד - בנגיעה. למרות שבכל מעשיו הוא צדיק גמור, כאשר יש לו נגיעה הוא נכשל בה. אמר להם אותו בעל מוסר, **אם כן אין אותו אדם גדול אלא קטן, שכן בכל שעה ושעה בכל מהלך החיים יש לאדם נגיעות**, ואם אותו אדם הולך אחרי נגיעותיו - נמצא שלעולם הוא אינו נוגה בגדלות.

לנגיעה יש כוח לעורר את עיני האדם ולחסום אותו מלראות את אור האמת, וברגע שהאדם כבר נכנס לתוך הנגיעה אין לו כיצד לראות את הדרך החוצה, רק כאשר הוא מחשב מראש את צעדיו ומתבונן מה עליו לעשות, אז יש לו סיכוי לעקוף אותה ולא ליפול בה.

[ובמאמר המוסגר, פעם ביאר הגאון מטשעבין מדוע לגבי הבא להכשיר את השרץ נקטו חז"ל דוקא בלשון 'ק"נ טעמים' ולא אמרו מנין אחר, ואמר שהוא משום שהתורה כלולה מפר"ס - פשט רמז דרוש וסוד, והדרך ללומדה היא על ידי חמשים שערי בינה, ונמצא שעל ידי כל אופן מגיע האדם לק"נ אופנים - חמשים לרמז חמשים לדרוש וחמשים לסוד. שאלו השומעים את הרב מה עם דרך הפשט, מדוע היא לא כלולה בחשבון, וענה להם: על ידי דרך הפשט אי אפשר לטהר את השרץ...].

זוהי מטרת לימוד המוסר. סדר המוסר לא נועד בכדי להקדיש זמן למחשבות עמוקות או להבנות מפליגות בנפש האדם ובמאמרי חז"ל וכדומה, אלא לחשוב הנפש ממשי, פשוטו כמשמעו, בין האדם לעצמו, לחשב את דרכיו ולחשוב על מעשיו, כדי שאם בבוא העת תבוא ח"ו מכשלה לידינו הוא יידע לפרוש ממנה מלכתחילה ולא להכנס אליה.

תפקיד האדם הוא להיות כל הזמן במצב של התחלה, לדעת שעומדת בפניו מלחמה ושאלו זמן שבו היא תהיה כבר מאחוריו, ותמיד תמיד להזהר שלא להיות בתוך העבירה או הנגיעה - כי אם הוא כבר בפנים יקשה עליו שבעתים להתחיל מחדש.

זכור לי עוד מצעירותי ממש, היה זה יום למחרת יום הכיפורים, מרן המשיג **הגר"י לוינשטיין** זצ"ל יצא מהיכל הישיבה מלווה בתלמידיו הגר"ר

על סכום פטוט ואפילו ויכוח בעלמא, הוא מרגיש שלא נידון על ממון יש כאן אלא על עצמו, כבודו מונח כעת על כף המאזניים, ואם חלילה הוא ייצא בצד המפסיד אין בזוי ממנו.

אאמ"ר זצ"ל אמר פעם שלאחר כל השנים הארוכות שבהם ישב על מדין הוא התרגל שלא להאמין לשום אדם בעולם, חשוב ככל שיהיה. בשעה ששמעתי את הדברים מפיו לא זכיתי להבינם, אך כעת, לאחר כמעט תשע שנים שבהם ישב אני בבית הדין, גם אני יכול להעיד - אינני יכול להאמין לשום אדם שבעולם...

ובאמת המתבונן בדבר יראה את הפלא שבזה. יכולים שני אנשים כבודים היושבים ברומו של עולם לדון ביניהם על דבר חסר כל ערך, דבר שמוזמן היו יכולים לסדר ביניהם ואפילו אחרים היו נותנים אותו עבורם, אך הם בשלהם, מתווכחים וחוזרים ומתווכחים ואף אחד מהם אינו מסוגל לחזור בו. כל המביט יראה שאין כאן דיון אמיתי אלא הכבוד הוא שצווח כאן, כל אחד מרגיש שכעת הוא עצמו עולה על שולחן הדיונים, ואין מי מהם שימצא את העוז להבין ולהשכיל שאין כאן ולא כלום, גם אם השני ניצח אין זה מעיד שהוא כביכול יותר חלש ממנו.

גם בתוך בית המדרש היה זה חזון נפרץ לראות שניים שיושבים ועוסקים בתורה ואש ביניהם, אך לא אש של תורה היא אלא אש של מי מריבה, האחד אינו מסוגל להבין שחבירו צודק וחוזר חלילה, ושניהם מרגישים כאילו כעת מוכרע גורלם אם חכמים הם בעיניהם אם לאו. ניתן לשמוע את האחד שוב מבאר את הפשט בקול רעש גדול, אך מתחת המילים הרי הוא כמתלהל היורה חצים, ואם היה יכול היה אומר את המילים המפורשות: אני הוא החכם והמבין ואתה לא...

מין החזון איש אמר על בעל האחיזה, שהסיבה שזכה להיות רב רבבות ישראל ולעמוד על העדה היא משום שכבר בצעירותו, כשהיה רב בוילנא, לא דיבר מעולם בפני הדיינים הזקנים הימנו אלא ישב בשתיקה והקשיב לכל מילה היוצאת מפיהם, וזאת למרות שהוא היה הרב והם רק הדיינים. כח זה הוא מה שהצמיחו להיות ראש אלפי ישראל; לשמוע גם את הצד השני, לתת עוד מקום לאחרים, ולא רק לעמוד על שלו. יתכן שהשני צודק, גם הוא חכם וגם הוא מאן דאמר, ואם במקרה זה אני טעיתי והוא לא אין זה אומר שאני בער ולא יודע, כולנו חכמים, 'והטעות בכל אדם מצוי הוא'.

'אהוב את המלאכה'

כתב רבינו יונה: "שלא תבטל אדם ממלאכה, כי הבטלה מביאה את האדם לידי שעמום". אך נשאלת השאלה, הן אמנם שצריך לעסוק במלאכה אך מפני מה יש לאהוב אותה - כלשון המשנה 'אהוב את המלאכה', הרי לפי פשוטו אין במלאכה מעלה מצד עצמה אלא היא רק אמצעי שלא להביא לידי בטלה ושעמום.

אך יסוד גדול נשנה לנו כאן, דהנה הנביא אומר שחטאת סדום ועמורה היה על שיד עני ואביון לא החזיקה, והדבר מופלא למד וכי זו בלבד היתה חטאת סדום, וראיתי בספר 'אחת שאלתי' שמבאר את הדברים ע"פ משל לעוזרת בית שנשכרה לעבוד ולנקות, אך יחד עם הניקיון שפרכה הזיקה לכמה דברים בבית, בא אליה בעל הבית בסוף היום ואמר לה שיש לו ספק האם להמשיך להעסיקה, הוא ישקול את הדברים וישיב לה בהמשך. למחרת שכר האיש עוזרת אחרת שתסייע בידו, אולם היא כשראתה מה עלה בגורל הקודמת חששה למשכורתה, ישבה בחיבוק ידיים ולא עשתה מאום. כשראה זאת בעל הבית, הודיע לה מיד כי היא מפוטרת מעבודתה ואינו רוצה לראותה יותר. שאלה אותו העוזרת, מה שונה אני מקודמתי, הקודמת שהזיקה אמרת שאתה מסתפק אתה להחזירנה לביתך, ואילו אני שלא גרמתי שום נזק מפוטרת מיד בלי דין ודברים. השיב לה האיש, הקודמת אמנם הזיקה, אך סוף סוף עשתה משהו, אבל את לא עשית ולא כלום, ומה יש לי במי שאינו עושה מאומה. משום כך גודל חטאתם של סדום ועמורה לא התבטאה דוקא בדברים הרעו שעשו, אלא באותם דברים שלא עשו, כי כאשר האדם אינו עושה כלום ויושב בחיבוק ידיים ובחוסר מעש אין בו שום מטר, ואין לך דבר גדול מזה כדי להאבדו מן העולם ככלי אין חפץ בו.

במטרת האדם בעולם הזה היא רק לעשות ולעשות - 'אדם לעמל יולד'. כד שמינו עושה מאבד את עיקר מטרתו עלי אדמות ואינו מממש את התכלית שעבורה הוא נברא. כל מה שהוא נשלח לעולם הרי זה בשביל לעשות, וזה מה שמוטל עליו תמיד בלי שום הפסקה ובלי שום פטור.

וכן מבוי' גם לגבי אשת עובדיה, שאמר לה הנביא ליצוק מעט שמן אל הכלים כדי שמשם תבוא הברכה על שאר הכלים ותמלא את כולם מלוא הכר, וחזיון שדוקא כאשר האדם עושה מצידו משהו וממלא מעט, אז באה ברכת שמיים ומשלימה עבורו את כל מבוקשו.

(כיוצא בדבר אמר מרן הרב מפוניבז' זצ"ל, שכאשר הוא מתדפק אל פתחי נדיבי עם מתפלל הוא שלא יפתחו לו את הדלת, מרוב בושותו לקבץ נדבות עניי בפתח. אולם זאת כן הוא עושה, דופק פעמיים ושלוש, ומשלא עונים לו ממשיך בדרכו הלאה בלי ללחוץ ולהמתין שמה סוף סוף תפתח הדלת. כי אין האדם צריך לעשות אלא את ההשתדלות, ומכאן ואילך דינו מסור לשמים אם תצליח דרכו אם לאו).

ומעתה ביאורו לנו על פי זה דברי המשנה 'אהוב את המלאכה', כי מטרת המלאכה אינה רק בשביל להציל מן הבטלה ומן השעמום אלא יש בה מעלה מצד עצמה, היא עצמה הדבר הטוב ביותר שאין כמוהו - העמל והעבודה, כי עבורם האדם נברא ובלעדיהם אין לו מטר.

פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם

אך לכאורה יש להתבונן בעצמנו אנו, אם אכן העשייה כל כך חשובה היא, מדוע אנו לא עושים? דהנה על המשנה לקמן 'והפועלים עצלים' התקשה רבינו יונה דלכא' הוי תרתי דסתרי, אם הם פועלים - הם לא עצלים ואם הם עצלים הרי אינם פועלים, וכתב דיתכן לפעול אך לא כמידת היכולת, לעשות את אותו הדבר בעצלות, גם אנו לעיתים יכולים להתעצל, מחד גיסא לעסוק בתורה ומאידך לא למלא את כל מה שאנו יכולים להגיע אליו. ועל כרחק הסיבה לכך היא משום איננו מחשיבים דיינו את מעשינו ולא תמיד אנו רואים את התוצאות, מה עשינו, מה פעלנו ומה הועלנו. אנו יודעים מראש שלא נצליח לגמרי, ולכן מלכתחילה אנו לא עושים מספיק. אולם ידועים בענין זה דבריו של מרן הגרי"ס שאמר שהמטרה היא 'לעשות ולא לפעול', לעשות ולא לסיים, לעשות ולא לחקות אחרים, ופירושם של דברים הוא שהמטרה היא עצם העשייה, אבל התוצאות כאמור אינם מסורות בידינו אלא רק ביד מלכו של עולם, שהוא יסייע יגמור בעדנו, ואילו אנו מצווים רק לעשות ותו לא, החיוב שמוטל עלינו הוא רק העשייה בעצמה ואין זה עניינו כלל מה ייצא לבסוף.

אדם שתמיד מסובב את ראשו לאחור לראות כמה הספיק מה עשה ומה פעל באמת עלול להתמלא בייאוש ולחשוב שלא עשה כלום, אך אדם שעושה בתמימות את מה שמוטל עליו כן זה מה שהוא צריך לעשות, בלי לנסות לראות כל הזמן תוצאות ולקוות להישגים, בסופו של דבר הוא יגלה לפתע כמה עלתה בידו, כמה התקדם וכמה הוסיף לעלות מבתחילה.

ועיין בילקוט שמעוני פרשת עקב (עה"פ ויענן וירעיבך) שכתב: "א"ר ביסנא אין אדם בעולם בלא יסורין, חושש בשינוי אינו יכול לישן, בעינו אינו יכול לישן, יגע בתורה אינו ישן, זה ער זה ער הוי אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה וגו', ואם בא להקפיד מתורתך תלמדנו" וכו', הוי אומר שלעיתים נגזר על האדם שלא להרדם בלילה, והיה אם ינצל את הלילה לליל שימורים לעסוק בתורה אשריו מה טוב חלקו, אך אם ישכב על מיטתו ולא יעשה מאום יביא עליו הקב"ה יסורי שיניים, ואז נמצא שממילא אינו יכול לישון, אך במקום להתענג על דברי תורה יהיה עליו להתייגר בלי הפסק, עד שסוף סוף יגיע הבוקר ויקום כאילו לא היה כאב מעולם, שכן מכאן ואילך לא נגזרה גזירה...

כמוכן אין זה מחייב שעל האדם לזנוע שינה מעפפיו במשך כל לילה, אך את יסוד הדברים רואים אנו מכאן שעל האדם מוטל לעשות ככל שביכולתו. מטרת העשייה אינה לעשות מעשים בעלמא חסרי תועלת ותוכן, אלא למלא את המטרה שעבורה האדם נברא, לעסוק בתורה, ויתכן שבכל מקרה נגזר על האדם לעשות, ואם לא ימלא את חלקו בעמל התורה יהיה מוכרח לעשות דברים אחרים, בלי שירות מאום ואף יפסיד בכפליים. וכך לימדנו חז"ל לקמן, 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', ובאבות דרבי נתן הביא גם כן את ענין 'מקבל על עצמו עול תורה' ושם הוסיף רשימה גדולה של דברים שמעבירים מן המקבל עליו עול תורה, ורובם של הדברים שם הם מיני מצוקות הנפש שמפריעים את האדם מלעלות במנוחה בדרך המלך, לחצים ופחדים ודומיהם, ללמדך שאין לאדם לקבל על עצמו עול תורה ותו לא, ללמוד וללמוד בלי שום דבר אחר, ומשעה שיקבל עליו את העול יסירו מעליו משמים את כל הבעיות האחרות, אך אם חלילה לא ילמד יהיה על שכמו לסבול משא אחר, את משאם של כל טרדות הנפש למיניהם.

נמצא שאין לאדם להעסיק את ראשו ולהוגיע את מוחו בכל השטיות וההבלים למיניהם, לא יעלה לו מכך מאומה ואדרבה, הוא עלול לרדת על ידם לנמיכות הקומה, עליו להשקיע את כל שכלו בפיקודי ה' ישרים ורק כך יעלה ויפרח מעלה מעלה. **גם כשנחוץ יהיה הסער והעולם ירעש ויגעש בעניני השעה, הוא יעסוק בשלו וידע שאין הדברים נוגעים לו כמלא הנימה**, אין שום נושא אחר בעולם מלבד עומק הסוגיא ותורת ה' תמימה. ומסופר על הגאון רבי **נחום פראצוביץ** זצ"ל שפעם בימי החנוכה ישב בבית המדרש במיר בעת שלמדו שם את הסוגיות בפ"ב ד"ב, וניגש אליו בחור אחד באומרו שחפץ הוא להציע לפניו ענין בעניני דיומא. הנהג ר' נחום בהסכמה, והבחור התחיל לדבר על עניני ההג. אמר לו ר' נחום, זה אינו עניני דיומא, עניני דיומא הוא סוגיית 'רקיק' ותו לא מיד...

וכעין זה ידוע על הגאון רבי **חיים שמואלביץ** זצ"ל, שהפליג משנחאי לארץ ישראל יחד עם בני ישיבת מיר, כאשר התקברה הספינה לארץ הקודש, הביא אחד מבני הישיבה אל האופק ושאל בצפייה 'היכן אוחזים?' ר' חיים, שהיה עסוק בתלמודו, ענה תיכף ומיד - 'בשמעתתא ג'... זהו הנושא היחיד שתפס את מוחו, שמעתתא ג' ותו לא מיד...

ואנו בשלנו, גם לנו אין בעולמנו אלא כסף ושווה כסף ולא זולת זה כלום, מטרתנו הבלעדית היא ללמוד וללמוד, לשמור ולעשות, ורק כך נצליח לעלות מעלה, כשהקב"ה יסיר ממנו את כל הטרדות האחרות.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

"לעסוק בדברי תורה"

הדרך לזכות לעריבות התורה - לעשות אותה לעסק' ולא להתעניין בדברים אחרים

באבות דר' נתן אי' רבי יהודה בן אילעי אומר, כל העושה תורתו עיקר ומלאכתו טפלה עושין אותו עיקר לעולם הבא, וכל העושה תורתו טפלה ומלאכתו עיקר עושין אותו טפלה לעולם הבא, וביאר רבינו יונה (אבות פ"א משנה ט"ו) 'ר"ל אף על פי שלא עשה עבירה ולא עשה התורה עיקר - אפילו אם היה ראוי להיות בגן עדן - טפל יהיה שמה'.

מתבאר אם כן שגם אם אדם קרא ושנה ומצד מעשיו הוא ראוי להיות בגן עדן, מכל מקום אם עשה 'תורתו טפלה ומלאכתו עיקר' - 'עושין אותו טפלה לעולם הבא'. לנו אין את האפשרות לדעת מה בדיוק הכוונה 'טפלה לעולם הבא', אך עדיין יש צורך להבין מהו הפירוש 'מלאכתו עיקר ותורתו טפלה', ומדוע העונש על זה הוא ה'טפלות' בעזה"ב.

והנה המימרא באבות דר' מובאת שם בשם רבי יהודה בר אילעי, ובש"ס מצינו עוד ג' מימרות אחרות מרבי יהודה בר אילעי. שתיים מהן בגמ' ברכות (לה): "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי, בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן, דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן". השניה, "ואמר רב"ז אר"י משום רבי יהודה ברבי אלעאי, בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפיפות כדי לפטון מן המעשר".

עוד מימרא שלישית מצינו בסנהדרין (כ): "יראת ה' היא תתהלל זה דור של רבי יהודה ברבי אלעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה", וראשית יש לבאר מהו הענין של 'תורתן קבע ומלאכתן עראי', ו'תורתו עיקר ומלאכתו טפלה', ונראה כי יתכן שניים שיושבים ועוסקים בתורה במשך אותן שעות ואותה איכות, אולם ההבדל ביניהם הוא הבדל שמים וארץ. אצל האחד - החיים הם הדברים בטלים, ורק שיש גם את התורה, שהיא דבר שצריכים לעשות אותו במשך שעות ארוכות ביום. אך אצל השני, **החיים הם התורה, אלא שלעיתים הוא נצרך להתעסק בדברים בטלים.**

יתכן שאותם שני בני אדם יקבלו בדיוק את אותו שכר בעולם הבא, הרי שניהם כאמור למדו אותו הדבר, אולם בעוד הראשון יישב במרכז ויהיה עיקר, חבירו יחשב 'טפילה' בעולם הבא, הוא יישב בפניה צדדית ולא יקבל את השכר בתורת 'עיקר'.

ה'קבע' וה'עראי' אינם נקבעים לפי מספר שעות ביום, אלא לפי נקודת המבט. מה האדם מחשיב כעיקר, מה תופס אצלו מקום, מה הם החיים עבורו, ומה לעומת זאת רק תוספת ומכרחת, עוד משוה שצריכים לעשות, אך לא החיים בעצמם. פעם שאלו את הגר"ח מוואלוז'ין מה עושים בישיבה. ענה רבי חיים, 'אוכלים וישנים'... כי מה ש'עושים' בישיבה הוא רק אכילה ושינה, אבל מה ש'לומדים' בה הרי זה החיים בעצמם. כל הישיבה נועדה אך ורק ללמוד וללמוד, אלא שגם אוכלים וישנים בה, וזה מה ש'עושים' בין לבין. בדיוק כפי שאי אפשר לענות ש'נושמים' ו'חיים' בישיבה כך לא שייך לומר שלומדים בה, הדברים הם היינו הך.

אין לכא' הבדל הנראה לעין בין מי שמחשיב את התורה לעיקר ובין מי שמחשיב אותה לטפל, אך יש דבר אחד שהוא המודד. והוא מה עושה האדם בדברים שאין בהם חיו, והוא רשאי להפטר מהם, האם הוא מקיים אותם בכל זאת, כי הם החיים שלו, והוא רוצה אותם ומעוניין בהם, או שמא הוא מתעלם מהם וממשיך הלאה.

זהו הקשר בין שתי המימרות שהביא רבי יוחנן בברכות בשם רבי יהודה בר אילעי, האחת 'דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי' וכו', והשניה 'דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר, דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפיפות כדי לפטון מן המעשר'.

החילוק בין שני הדורות נעוץ באותה נקודה, הדורות הראשונים החשיבו את התורה כעיקר החיים ואצלם היא היתה הכל, לכן הם לא חיפשו דרך להפטר ממנה. מה שאין כן הדורות האחרונים החשיבו את התורה לארעי ומשום כך חיפשו כל דרך אפשרית להפטר מחיובי התורה, ואם כי הכל היה בהיתר - אולם הדבר הוכיח שאצלם התורה היא לא החיים.

אדם שבבין הסדרים מוצא פורקן לעצמו ומרגיש שכעת הוא נהנה באמת, סימן שאת זה הוא מחשיב כחיים האמיתיים. אם התורה היתה אצלו תורת

נשמת האדם רוצה להתרומם

האדם הוא חציו מלאך וחציו בהמה (גמ' חגיגה טו.), מצד אחד הנשמה רוצה לעלות ולהתרומם ומן הצד השני הגוף מושך את האדם ארצה, והתפקיד המוטל עליו הוא להתחבר לחלק העליון שבקרבו, להכיר מהו באמת וכך לחיות את החיים המרוממים.

בספר מגיד מושרים מובא שהמגיד ביאר למרן הבית יוסף מהו כף הקלע, שאין זה סתם עונש בעלמא שהנשמה נזרקת מהתם להכא אלא מלחמה בין הנשמה והגוף, הנשמה מושכת לעלות למעלה, אך כיון שהגוף הוא זה ששלט באדם בעודו בחיים - דורש הוא את חלקו ומושך בכח את הנשמה למטה. כמו כן גם הנאות העולם הזה עצמן, שמהן האדם נהנה בחיי חיותו, מושכות כל אחת זה מכאן וזה מכאן, מצד אחד הנאת האכילה, מן הצד האחר הנאת הכבוד וכו', וכך הנשמה מטלטלת שוב ושוב בלי למצוא מנוחה. **'כי בדרך טבע במקום שהוא חושב ומהרהר שם נדבקת נפשו'.**

כיון שכן, הדרך לעשות את התורה ל'קבע' ולהכיר בה כחלק מהחיים, היא לעזוב את חפצי הגוף בחיינו ולדבוק ברוחניות, שאז נשמת האדם תתגלה בתוכו ותראה לו מה הם החיים וכיצד צריכים לחיות אותם.

אמרו בשם החפץ חיים שלעתיד לבוא לא יקראו לבני האדם בשמותיהם הפרטיים, אלא בשם המסכת שאותה למדו, למי שלמד יבמות יקראו 'ר' יבמות', למי שלמד שבת 'ר' שבת', מי שלמד סדר נשים 'ר' נשים' ומי שלמד ש"ס 'ר' ש"ס... והסיבה היא משום שהשם הוא המהות של האדם, וכאשר האדם לומד תורה **היא הופכת להיות המהות שלו**, כעת הוא גברא וחפצא של תורה. הוא התורה והתורה היא הוא.

מאידך, אם האדם יעסוק כל ימיו בתאוות העולם הזה לזלול ולסבוא, הוא יתחבר לחומריות הגוף ויהפוך להיות גוף בעצם עצמותו. לעתיד לבוא יקראו לו על שם הסיר שממנו אכל, או על שם הארנק, שבו שמר את כספו היקר לו מכל... אדם כזה, שראשו ורובו היה שקוע בהבלים, גם אם ילמד תורה ויזכה לגן עדן, ודאי שלא יישב במרכז. הרי הוא יהיה אז 'חפצא' של עולם הזה ותו לא, ואם כן כך ראוי לו, להיות 'טפילה' לעולם הבא.

ומפי השמועה מסופר, שפעם בא לפני האדמו"ר מקוצק זקן אחד, והאדמו"ר השמיע בקולו כעין צפצוף שמגרשים בו את העכברים. הזקן לא הבין מה ארע, אך כשפנה שוב אל הרבי - שוב נשמע אותו קול. לא ידע הזקן להשית עצות בנפשו, ופנה אל משמשו של הרבי, הרה"צ רבי הירש טומשובער זצ"ל, שהיה גברא רבה. הלך ר' הירש יחד עם הזקן, והנה שוב עשה הרבי את אותו הקול... כשנשאל הרבי מה ראה על ככה, השיב - אינני רואה כאן יהודי, אני רואה עכבר... התברר שאותו אדם היה דבוק במידת הקמצנות, ומשכן, כאשר הבחין הרבי בפניו לא ראה שם צורת אדם, אלא סימן של עכבר. הקמצנות של הזקן היתה טבועה בתוך מהותו, עד שמי שידע לראות - ראה זאת גם כלפי חוץ... מאידך אם האדם זוכה להדבק בחיים רוחניים, בחיי תורה, **הרי הוא מתרומם על כל ברכה ותהילה**, הוא נהפך בכל מהותו להיות 'איש תורה' והתורה נהפכת לדבר האהוב עליו יותר מכל חמודות שבעולם.

כך ראינו לדוגמא אצל מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שהיה מסובל ביסורים עד אין קץ משא עשרה בני אדם, אולם תמיד היה מלא חיות ושמחה, והדבר שהיה מחייה אותו יותר מכל הוא מה שהיה חוזר ואומר (אני שמעתי זאת מפיו פעם אחת, אך משמשו הרב יחזקאל אסחייק שיחי' מעיד שכן היה אומר פעמים רבות), "הנה עוד מעט אני הולך למות, ואז בשמיים אפגוש את רבי עקיבא, ואני אשאל אותו שם את כל קושיותיי והוא יענה לי תשובות עד כולן אחת לאחת", וזו היתה לו השאיפה העזה ביותר.

אאמו"ר זצ"ל, עשור לפני פטירתו, לקה בהתקף לב פתאומי וחזירי מאד (הדבר היה בתוך שינתו, ואנו גילינו זאת מיד בשעה שש בבוקר, כשלפתע ראינו שאינו קם בשעה הקבועה...). הוא מיד הובהל לבית החולים, וכמה רגעים לפני שאיבד את ההכרה שאלנו מה הוא רוצה, והוא אמר בשארית כוחותיו - גמ' עירובין...

שנאלצים בלית ברירה לעשות אותו. בשם הגר"ח מוואלוז'ין מובא שיעץ לבנו לרכוש את כל עניני האחרים לשעה קבועה ביום, וכל שאר הזמן לעסוק בתורה. כך הדברים בטלים לא יהיו דבר בעל ערך לעצמו שניתן לעשותו כל רגע, אלא דבר שולי שיש לו זמן בנפרד. ועיקר העיקרים בענין זה הוא לדעת שכל עניני העולם למבינים הבל הם. החיים הם קצרים, וגם אם האדם הוא צעיר, לא עוברות להם מאה שנה וכבר כמעט ואיננו, ואם כן חבל לבזבז את הזמן. **צריכים לנצל כל רגע, להתעסק בדברים החשובים באמת**, ולא לפזול הציידה, להתעסק בכל מיני שטויות, כאשר האדם יביט במבט הנוכח הוא יגלה כיצד כל שאר הדברים הם חסרי כל ערך, והם לא יתפסו אצלו מקום. שמעתי מגדול אחד להמשיל זאת למטוס, ככל שהאדם מגביר יותר למעלה כך הוא מגלה כמה שהעולם שתחתיו קטן... ככל שהאדם מתרומם, מתעלה, דבק בתורה ובאורח חיים למעלה, כך הוא מגלה כמה הבל הבליים הכל הבל. הכל הכל חולף ועובר, הכל קטן וחסר חשיבות, שום דבר לא נשאר, רק התורה ואפס זולתה. רבים שואלים, איך אפשר להגיע לדרגות הללו, שהתורה תהיה החיים והעיקר, הרי זה קשה, ולא תמיד יש חשק, ולא תמיד זה קל, לפעמים לא הולך ללמוד ואין מספיק מרץ. אבל האמת היא שהגורם לכל הבעיות הוא בד"כ ענין אחד: העיסוק באלפי דברים אחרים חוץ מהתורה. **התורה לא יכולה לשכון באדם כשהוא שקוע בכ"כ הרבה שטויות והבליים**. האדם צריך לנצל את יצר הסקרנות שלו לתורה, אם הוא יהיה סקן לדברים אחרים, לנייעס, פוליטיקה, מה חדש כאן ושם - לא תהיה לו אפשרות להתפעל ממה שכתוב בגמרא. אין ברירה. מוכרחים להתנתק מהכל ורק אז מרגישים במתיקות התורה.

וכבר סופר, שבימינו האחרונים של אמו"ר הוא שכב בבית החולים מחוסר הכרה, ויעצו לנו הרופאים להשמיע באוזניו מוזיקה האהובה עליו, ואנו לא ידענו את נפשנו - מוזיקה מאן דבר שמה אצל אבא... ואני נכנסתי אל החדר פנימה ופתחתי משניות טהורות והתחלתי ללמוד באותו הניגון של אבא שבו היה לומד, וכעבור כמעט רגע תוך כדי שהייתי שקוע בלימודי נזעקה האחיות אל החדר ואמרה **שהמוניטור מצפצץ והגרפים מטפסים אל על**, מי גרם לדבר הזה, ואילו אני המשכתי בשלי וכן המשיך הדבר כשעה ומחצה עד שסגרתי את הספר, ובאותו הרגע שיצאתי מיד חזר המוניטור למצבו הקודם. זו המנגינה שהוא אהב...

בצורה הזו, של הכרת החיים כפי שהם באמת, זוכים ל'תורה קבע ומלאכה ארעי', יודעים שאלו הם החיים הטובים ביותר, ומזלזלים בכל משהו אחר. מכאן נוכל להבין את המימרא השלישית "שקר החן זה דורו של משה ויהושע, והבל היופי זה דורו של חזקיה", יראת ה' היא תתהלל זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה", הסיבה שדורו של ר"י בר אילעי היה גדול עוד יותר מדורות הדעה שקדמו לו, לא היה מחמת כמות התורה שעסקו בה, אלא מחמת הצורה שהחשיבו את התורה ובזו לכל דבר אחר. באותו דור לא החשיבו את עניני הגוף, כל אחד נתן את טליתו לשני ולא דרש כלום לעצמו, וכך הם ישבו ועסקו בתורה, תורה של קבע.

הדרך לחוש בעריבות התורה - להתנתק מה'נייעס'

נמצא שהדרך להתייחס נכון לעולם היא להביט על הגשמיים בצורה הנכונה. לא לעסוק בדברים בטלים במבט של עיקר, אלא רק בתורת דבר

"אפשר לאדם בעוה"ז להיות כמלאך לרגעים"

(שיחת של"ס משנים קודמות)

משהו ממוצק ביניהם. ופירושו של דברים, כי הנה כל אדם מורכב וגוף ונשמה, נשמה חשובה ועליונה - שהיא חלק אלוהי ממעלה, וגוף - שהוא בהמי וארצי, גשמי ועכור, ומלבד הגוף והנשמה אין לו עוד חלק נוסף, ובמשך כל ימי חייו, ביד האדם לבחור במה הוא חפץ, האם רוצה הוא להיות כמלאך, שחלק הנשמה שבו ישלש על הגוף, או שמא ח"ו להיות כבהמה - שגופו החומרי הוא זה אשר ישלוט על נשמתו.

ושתי ברירות אלו, ברירות יחידות הם, כי אם אדם בוחר להיות חיי מלאך - החלק הבהמי שבו לא ישלוט עליו כלל, ואם בוחר להיות חיי בהמה - החלק העליון שבו לא ישלוט עליו כלל, אך לא שייך שאדם יחיה חיי אמצעי, בין מלאך לבהמה, וכמו שאמר שלמה עליו השלום (משלי ט"ו - כ"ד), "אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה", הדרך היחידה לסור משאול מטה, היא רק ע"י "אורח חיים למעלה למשכיל", ואם לא יהיה את אורח חיים - על כרחך שהאדם יהיה בשאול מטה.

ולפיכך מבואר, כי הנה רק אדם אשר מוסר את כל היותו לעסק התורה, הוא זה אשר מגביר את חלק הנשמה שבו, מתרומם ל'אורח חיים למעלה' ונדבק בבוראו, כאחד ממלאכי השרת, וכל החזו"א "כי אפשר לאדם בעוה"ז להיות כמלאך לרגעים". לעומת זאת, מי שאינו קבוע בעסק התורה - שלא מוסר את עצמו אליה ולא עוסק בה בעמל, הרי הוא נשלט מיידיית ע"י החלק הבהמי שבו, החלק הפחות ביותר ששייך, ואף אם לומד תורה מעט זעיר שם זעיר שם - מ"מ יורד לשאול מטה, מאחר ולא יתכן להיות תלוי בשלב ביניים אמצעי, בין מלאך לבין בהמה.

עלינו לקבוע עיתים לתורה. קביעת עיתים זה לא רק למי שלומד רק שעה ביום. גם בן תורה שהוגה בה יום ולילה, מוכרח שיהיו לו זמנים קבועים שבהם הוא ילמד ברציפות, ויהי מה. בכל מצב שהוא, כעת צריך ללמוד. ישנה תופעה מרגיזה ביותר, כשיש ברית מילה בשעה 10:00 בבוקר. מי מגיע? העזרת נשים ריקה כמעט לחלוטין, משום שהנשים עובדות ולא יכולות להגיע. ובגברים - זה תלוי: מי שמלמד בחיידר - לא נמצא, כי מה לעשות, יש לו עבודה. אז מי כן נמצא? האברך כולל, כי לו אין עבודה, אז אין לו שום בעיה להגיע לברית, וזה מובן מאליה. למה אנחנו מסתכלים על התורה כ'ברירת מחדל', כשאין משהו לעשות - לומדים? זו הסתכלות פסולה. יש למישהו חתונה של אח בחיפה, מה עושים? לא נורא, הערב לא נלמד, וגם מחר צריך להשלים שניה. אז אולי במקום לוותר על הלימוד **תוותר על השינה, או על האכילה, או על התפילה (תפילה זה דרבנן?)** אבל יש דברים שלא שייך לוותר עליהם. אז מדוע על התורה אנחנו מרגישים שקל לנו לוותר? התורה זה החיים שלנו, צריך לקבוע עיתים לתורה!

יעזור השי"ת לכ"א מאיתנו לזכות באמת להחשיב את התורה לעיקר, ובה יהיה כל עסקנו, שאז, לא רק שזוכה האדם לעצם הלימוד, אלא הוא זוכה גם ששוב לא פוקדים אותו כל הספיקות והלבטים הקיימים לפעמים אצל לומדי התורה, כיצד ללמוד ומה לעשות וכו', כי מי שדבוק בתורה, והיא חיו, אין שום מחיצות ומפריעים המפרידים בינו לבינה, ותמיד תמיד כל ראשו שקוע בתוך תוכה, עד שמלכתחילה לא עולים בליבו כל ההרהורים - הטורדים את חיבור נפשו אליה.

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", ופירש"י "אם בחוקותי תלכו - יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו וגו' הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה". ויש להתבונן, כיצד רמזו במילים "אם בחוקותי תלכו" ענין העמלות בתורה, דהנה בפשטות נראה דאם כתבה זאת התורה במילים אלו דוקא - הרי זה משום שגרמם בהם הענין המכוון בתוכם, ודוחק הוא לומר שכל הדרשה היא רק ב"אם אינו ענין" למצוות.

והביאור בזה הוא, דהנה ענין "חוק" הוא לא כפי המקובל, דבר שהוא גזירה בלא טעם, אלא פירושו הוא דבר קבוע, וכמו שמצינו בהרבה פסוקים "חוקות שמים וארץ לא שמת", "חוק נתן ולא יעבור", ועוד כהנה וכהנה, (אלא דכיון שביאור המושג "חוק" הוא דבר קבוע, משום כך מתפרש גם כדבר בלא טעם, כי דבר בלא טעם הוא דבר קבוע, בעוד שדבר עם טעם משתנה לפי המקומות, דפעמים ששייך הטעם ופעמים לא, ודו"ק).

והנה, המצוה המעשית היחידה שאדם מחייב לעשותה מבלי הפסק כלל, בתמידות ובקביעות, היא מצות "תלמוד תורה", (וזאת דוקא מבחינת המצוות המעשיות שצריכים לעשותם בפועל, דהרי ישנם כמה מצוות תמידיות במחשבה), דתפילין, לדוגמא, על אף שזמן קיומם הוא כל היום כולו, מ"מ פעמים שלא שייך להניחם במשך כל הזמן, דהרי האדם מוכרח להתעסק גם בעשיית שאר צרכיו, משא"כ מצות תלמוד תורה, אף אם יש לאדם צרכים אחרים, מ"מ מוטלת עליו החובה להיות "עסוק" כל הזמן בתורה, שהיא תהיה חיוי ובה יהיה עסקו. כי מהותו של "עסק" הוא, דבר הנוגע ללב לאדם, שכל היום שקוע הוא בו, וחושב רק עליו, ואדם העסוק באמת בעסקו, גם כל עשיית שאר צרכיו היא אך עבור העסק, הוא אוכל ושותה - כדי שיהיה לו כוח לעסק, ישן - כדי שיהיה לו כוח לעסק, וכל סדר יומו מסתובב סביב העסק לבדו.

וחיובה של מצוות תלמוד תורה כך הוא, לא שהאדם ילמד מחמת החיוב, יראת העונש וכדו', אלא שייגיע לרמה כזו של חיבור לתורה - **באופן שהיא תהיה עסקו הבלעדי, שכל ראשו, מחשבתו, רצונותיו וצרכיו יהיו מונחים אך ורק בה**, עבודה יעשה את כל מעשיו, ואף תפילותיו ושאיפותיו יהיו עבור הצלחה בתלמודה, וכמש"כ הט"ז (או"ח סי' מ"ז), שמשום כך מטבע הלשון בברכת התורה הוא "אשר קדשנו במצוותיו וציונו לעסוק בדברי תורה", כי אופן לימוד התורה הוא בצורה של עסק, שעומד תדיר בראש מעיניו של אדם, וכל שאר הצרכים הם רק כלי לאפשר את העיסוק בו.

וממילא מעתה, זהו פירוש הכתוב "אם בחוקותי תלכו", ד"ללכת בחוק" פירושו, לעשות את לימוד התורה לקבע, לחוק תמידית שאינו משתנה, ולא להפסיק מלימודה לעולם, וצורת לימוד זו היא הנקראת 'עמלות' בתורה, כי רק כאשר האדם מדבק את כל ליבו ונפשו לתורה, שאין לו שיוור מלבדה, רק אז נקרא אכן שהוא עמל בה, אדם אשר מניח את נפשו למנוחת העוה"ה, ואינו עושה את התורה לעסקו הגמור, לא ניתן לקרוא בתורה 'עמל'.

ובזה תבואר גם תמיהתנו השניה, דהנה אמרינן בחגיגה (דף טז.): "ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלושה כמלאכי השרת שלושה כבהמה", ומתבאר בזה, דהאדם שייך או רק למלאכי השרת או רק לבהמה, ולא לעוד

נוראות... ה"י, מי יכול לדבר ומי יכול לעורר... באו אח"כ לירושלים לבית כנסת 'שושנים לדוד' בשכונת הבוכרים, והתחילו ללמוד, וכשהגיע הזמן של תפילת מעריב הראשונה, היה קשה לכולם להתפלל... המשגיח הגה"צ ר' לייב חסמן ניגש לבחור אחד והורה לו, אתה ניגש לפני התיבה! אמר הבחור, מה המשגיח רוצה ממני... אני לא יכול... אתה עובר לפני התיבה! חזר המשגיח. הוא ניגש לפני התיבה, **וכאשר הוא הגיע למילים 'ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים' הוא התחיל לבכות בדמעות ולחזור על זה ולהתחנן 'ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים'!!!** לאחר התפילה ניגש אליו ר' לייב ואמר לו, את זה רציתי!!!

יש אהבה של הקב"ה, הוא אוהב אותנו. הוא יודע בדיוק מה טוב לנו ומה לא טוב לנו. בילקוט מעם לועז מביא סיפור שהיה לרמב"ן תלמיד שנפטר בצעירותו בדמי ימיו. כשראה הרמב"ן שהוא עומד לצאת מן העולם הוא אמר לאותו התלמיד, אל תפחד. בא ואגיד לך בדיוק מה אתה הולך לעבור שמה... תלך לפה ואח"כ לשם, בכל המקומות תגיד להם שאתה תלמיד שלי ואל תדאג. אבל כשתגיע למקום מסויים תשאל אותם, למה מגיע לך להיפטר מן העולם? אתה הרי כזה תלמיד טוב וצדיק ויר"ש ויכול להספיק עוד הרבה, אז למה לקחו אותך בגיל כ"ב צעיר! לאחר כמה ימים הופיע התלמיד לפני הרמב"ן ודיבר איתו, איך שבדיוק כל מה שהרב אמר היה מדויק מאד! לאחד! בכל מקום שאמרתי שאני תלמיד של הרמב"ן פתחו לי את כל השערים! שאל הרמב"ן, ומה עם השליחות ששלחתי אותך, שאלת אותם! אמר לו לא, למה לא! **כי כשהגעתי לאותו המקום אז הבנתי כבר לבד.** זה היה כל כך פשוט עד שאם הייתי שואל היה בזה בזיון לרבי'ה שהרב לא קולט דברים כאלה פשוטים... לא יכלתי כך לבייש את הרבי'ה! ענה התלמיד.

"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", כתוב ברש"י "שהיתה לבינה לפני הקב"ה בשעת השיעבוד לזכור צרתן של ישראל שהיו משועבדים במעשה לבנים". וכ"כ שהקב"ה נגלה למשה בסנה שהוא עשב דוקרני ולא באילן אחר משום 'עמו אנוכי בצרה'. הקב"ה נמצא איתנו! וכל כמה שאנחנו בצער - אז הקב"ה מתקרב עוד יותר ועוד יותר. (וכמו"כ השכינה מראשיתו של חולה).

חותני הג"ר יחזקאל טויב היה מאד בעל רגש, והיה מישוה ממשפחתו חולה שסבל מאד, הוא למד כבחור בשיבת 'בית יוסף' ליד החזו"א (שהיה גר אז ליד הישיבה), ופ"א כשאותו א' סבל מאד הוא פרץ לבית החזו"א שקרבו מאד, וא"ל אני לא מסוגל יותר לראות איך הוא סובל, החזו"א היה באמצע ברכת אשר יצר והמשיך כדרכו, ואחרי זה הוא אמר לו, קודם כל שמעת מה שאמרנו 'רופא כל בשר ומפליא לעשות' - ה' יכול, וידו לא קצרה, ואז הוא המשיך בכמין גערה בחיבה - וכי מה אתה רוצה לומר שאתה לא יכול לראות, אתה מרחם עליו, והקב"ה רואה ויכול לראות, ועוד שהוא עשה את זה, ואתה רחמן יותר מהקב"ה?! מותר לחשוב ככה, צריך לדעת כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, והכל רחמים, ועלינו מוטל רק התפלל ולבקש ולהתחנן, ואח"כ שוב להשליך ייבנו על ה'.

מיתתו של קדושים

היתה פעם רכבת שנפלה ליד מיר, ועשרות אנשים נפלו לנהר ונהרגו. כולם דיברו במיר על כך שהרכבת נפלה. אמר המשגיח ר' ירוחם: וכי רכבת נופלת?! אנשים נופלים! על כל האנשים האלו נגזר ליפול, והקב"ה אסף את כולם ברכבת אחת והיא נפלה והם נפלו יחד איתה. הגזירה לא היתה על הרכבת, הגזירה היא על האנשים!!!

הרי זה ודאי, שהאנשים האלו נגזר עליהם למות. ולדעת חשבונות שמים למה: כבר אמר מרן שר התורה שליט"א שאנחנו לא יודעים. אבל באיזו צורה הם מתו... מה זה במעלות קדושים וטהורים... הרי היתה שמה קודם קבלת עול מלכות שמים שהשמים רעדו!!! אחרי זה שרו אני מאמין... היה שמה ברע"ן של קבלת עול מלכות שמים!

משפטיך תהום רבה

בדרך כלל אנו מתקדמים הלאה עם פרשיות השבוע, עכשיו שלא זכינו... אנחנו חוזרים לאחרי מות קדושים.

דבר ראשון, יודעים אנו ש'משפטי ה' עמוק עמוק מי יכולנה'. מי יכול לדעת. מרן שר התורה שליט"א אומר שזו גזירת שמים ואף אחד לא יודע חשבונות שמים.

הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א אמר, כידוע, נהרגו 45 אנשים, בגיטריא מ"ה, **'דע מ"ה** - אתה רוצה לדעת למה קרה האסון של מ"ה? **למעלה ממך!!!** זה לא בשבילך אדם לא יכול לדעת חשבונות שמים, ואין איתנו יודע עד מ"ה.

בפסוק כתוב 'צדקתך כהררי אל ומשפטיך תהום רבה', ויש בזה שתי תובנות מעניינות:

הג"ר לייב פרידמן בעמח"ס 'צדקת הצדיק' כתב באגרת תנחומים שראה בספר אחד שפירש שלחגיע אל ההרים הגבוהים זה דבר קשה. הרבה ניסו, וחלקם שילמו בחיים שלהם, נפלו והידרדרו, אבל יש בודדים שהגיעו לפסגת ההר. אבל לתהום - עוד אף אחד לא הגיע... **צדקתך - כהררי אל**, הצדקה שלך זה כמו הר גבוה. לדעת באמת - לא כולם יודעים, אבל יש בודדים שהגיעו. **משפטיך - תהום רבה**, אף אחד לא יודע!

תובנה נוספת בפסוק, הביא הג"ר ישראל בן שלום זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' הקטנה (אשר נכדו גם היה מבין הנספים רח"ל) היה לו תלמיד רבי יעקב וידר שהיה חולה מאד, הוא נסע איתו לחו"ל והתלמיד נפטר ל"ע, והג"ר ישראל דיבר בהלוויה על הפסוק הזה ואמר הרגשה קצת אחרת: **צדקתך כהררי אל** - הר גבוה - קשה להגיע אליו ובקושי אפשר להגיע אליו, אבל להסתכל עליו ולהינות מיופיו! אפשר ואפשר! תעמוד למטה ותראה אותו בלי סוף!! תסתכל, תחנה מהגובה ומהיופי, הרי עד היום אנשים הולכים ליד 'הרי האלפים' ושאר ההרים לחזות ביופיים ובהדרם... אבל בתהום - לא עומדים להסתכל אפילו רגע אחד!... כי ברגע קטן שאתה מועד - אתה כבר בפנים! בורחים משם כמה שיותר מהר. **משפטיך - תהום רבה**, אל תתחיל עם זה בכלל, כי ברגע קטן אתה יכול ליפול... מאד עמוק מחשבותיך...

דבר נוסף שסיפר ר' אלימלך בידרמן, על הגאון ר' מאיר מאמשינוב ששיכל את בנו ל"ע, ובאו הרבה אנשים לחסות אותו במשך השבעה. כשנגמרו ימי השבעה הוא ביקש שיביאו לו כוסית קוניאק. והתפלאו כולם, למה? לשמחה מה זו עושה... ואמר, אני יסביר לכם: אני כבר שבע ימים יושב ובאים אנשים להסביר לי למה הוא נפטר, ואיך הוא נפטר, ואיך יכלנו להציל אותו... ויכלו לעשות כך וכך וכך, שבעה ימים של אפיקורסות! אני כבר יוצא מדעתי... **אני רוצה להגיד רגע שהכל נהיה בדברו!!! אני לא מבין ואני לא יודע.** שהכל נהיה בדברו. הוא אמר - ונהיה. כי הוא אמר. ויהי הוא צווה ויעמוד.

הקב"ה אוהב אותנו

אנחנו יודעים ש'קל מסתתר בשפירי חביון'. בודאי זה נראה משפט, אבל מאחורי המשפט עומד אבא אהוב! אבא שאוהב... ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים! שם, באותו ערפל שלא יודעים ולא מכירים, שם האלוקים. שמה נמצא הבורא עולם עם כל האהבה שלו!

כתוב במדרש (אחרי מות כ, ל) וימת נדב ואביהוא לפני ה' וכו' אצל הקב"ה כתוב לפני ה' לפני ה' שתי פעמים, ולהלן הוא אומר (אצל אהרן) על פני אהרן אביהם - פעם אחת. מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה כפליים מאביהן! כפליים ממה שהיה אכפת וממה שכאב לאהרן על הבנים שלו - כאב לקב"ה. ועיין בירושלמי סוף ברכות ה' נותן ברחמים, וכשנותן הוא לבד, וכשלוקח נמלך קודם בב"ד של מעלה.

בישיבת חברון במאורעות תרפ"ט היה פוגרום גדול של הערבים ימ"ש, אבל שם זה היה ערבים צמאי דם עם כל השנאה היוקדת בצורות

הרה"י אמר למה הולכים לרבי שמעון, הרי הוא בכלל לא שמה... הוא נמצא במתיבתא דרקינא בגולה ובנסתר, אז בשביל מה הולכים אליו? אלא, כיון שבאים כ"כ הרבה יהודים עם צרות אז אומרים בשמים לרבי שמעון אתה חייב להפסיק, תרד לשמוע את הצרות שלהם! צריכים לעזור להם... אז בודאי כל מי שבא לכבודו של רבי שמעון - הוא בודאי עוזר לו. הוא מקבל את פניו למעלה, ומלווה אותו, הוא מכניס אותו לשיבה שלו, למתיבתא דרשב"י. אתם יודעים למה הם זכוי... אבל פה, הם זכוי למוות עם קבלת עול מלכות שמים. ביחד ברבים ושירת אני מאמין, בכזו דביקות.

דרך אגב, יש כמה סיפורים מאד מעניינים. הייתי השבוע בכרמיאל, נפטר שם בחור אחד, אותו בחור התעקש שהוא רוצה ללכת לפני הנסיעה לרשב"י למקווה... ואחרי שהוא הלך הוא אמר שהוא מרגיש יותר קרוב לאלוקים! וכן שמעתי סיפור על בן למשפחת חיות, הוא נסע עם אבא שלו וגם הוא התעקש ללכת קודם למקווה, לא הבינו למה, אבל הוא התעקש והלך...

בניחוס אצל משפחת בן שלום, סיפור שהיה אחד שהיה ממש לידו בשעה שהם נדחקו שמה והוא שמע אותו מדבר כל הזמן 'אני מקבל על עצמי עול מלכות שמים... שמע ישראל... אשמנו, בגדנו, והוא מפסיק באמצע, הוא כבר נחנק ולא יכל לדבר, ואח"כ התחזק והמשיך שוב שמע ישראל עד שהוא נדם... מכל הסיפורים ראו שזה היה במעלות קדושים וטהורים.

היה שמה אחד ששמעו אותו רגעים ספורים לפני שהוא נפטר, רבונו של עולם! אני מוחל וסולח לכל אלו שדרכו עלי ורמסו אותי ודרסו אותי... אני מוחל להם במחילה גמורה. נדם ונפטר... ראו פה משהו מיוחד, הגזירה היתה! אבל איך הם מתו, באיזו צורה...

העולם עומד עלינו, אסור להישבר

וכעת יש שני סוגי בחורים ושניהם שלא כדן: יש בחורים שנשברו לגמרי בעיקר אלו שהיו שמה וראו את זה בחוש. הם רסיסי כל, כבר פגשתי כמה כאלו, זה נורא ואיום! אין עם מי לדבר... אבל יש כאלו אדישים, בסדר... כבר התרגלנו לשמוע כאלו אסונות בקורונה.

ונדבר קודם על הסוג הראשון שהוא היותר מצוי באסון הגדול, הגאון רבי הלל זקס סיפר לנו בשיבה שלחפץ חיים היה בן יקר, ר' אברהם. הוא היה בן מיוחד במינו והח"ח מאד אהב אותו, הוא היה גם עילוי גדול מאד, והוא נפטר צעיר. הח"ח לא היה בעיר באותו הזמן, והוא הגיע אח"כ, ומשהגיע, הוא ביקש להסתגר עם בנו, וכולם הלכו לשמוע מה הוא אומר... הוא לא רצה שאף אחד יישאר בחדר, ושמעו אותו מבחוץ איך שהוא מדבר: **שטנקה! שטנקה! - שטן שטן! אני יודע מה אתה רצית... אתה לא צריך את אברהם שלי, אתה רצית לשבור אותי בשביל שאני לא יחבר את המשנה ברורה שעם ישראל צריך. לא יעזור לך שום דבר, אני ממשיד!!!** אז למה לקחת לי את אברהם שלי...

וכעת בואו נבין ביחד, השטן עומד כעת ומחייך בפה מלא... שבועיים לפני מתן תורה, שבועיים לפני היום דין של תורה (כפי שהנחיל מרן הרב שך בעולם הישיבות בשם דרשות הר"ן ששמע מדודו בעל אבן האזל), שבועיים שהם הכ"אש לוהטת! לפני היום הגדול, ופתאום כולם עסוקים במירון לבכות ולהישבר... לדבר מה היה ואיך היה, ומי אשם ולמה... והוא עומד ונהנה.

ויתר על כן. מרן רה"י זצוק"ל היה נוהג להביא את מה שכתוב ברמב"ם 'עת לעשות לה', הפרו תורתך'. הקב"ה רוצה להביא גזירה רעה לעולם, אבל הבני תורה לומדים וזה מונע... אז הוא עושה קודם כל מצב שלא ילמדו, ואז הוא יכול לעשות את הגזירה. כולנו יודעים שאנחנו כעת בסכנה גדולה, יש סכנה מוחשית שממשלת השמאל גוברת. הם רוצים להכחיד את כל מה שיש. מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, אבל לא שהוא לא מכיר אותו, אלא הם רוצים בכונה לשבור ולמגר אותו מכל הכיוונים. כל זיק וסממן יהדות לעקור ולשרש כגרועים שבפושעי ישראל רח"ל. והיום זה עומד על כף המאזניים, והשטן מחכה לזה... אם יהי יותר הפרו תורתך - יהיה עת לעשות לה... אנחנו צריכים לתת לו את זממו וליפול לידיים שלו! **אנחנו צריכים לצעוק לו: שטנקה! שטנקה! כבר החפץ חיים אמר לך שזה לא יעזור, וכמו שהלכת ממנו, תלך גם מאיתנו! אנחנו לומדים!!!**

צריך לדעת עוד דבר: קראנו בפרשה הקודמת 'יומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלקיו'. כהן הדיוט שעבד אונן - הוא חילל את העבודה. אבל כהן גדול אונן - אסור לו לצאת, הוא צריך לעבוד! ולמה? כל אחד מבין. ניתן דוגמא: תארו לעצמכם שיש רופא מנתח, ובאמצע ניתוח לב קשה - הודיעו לו שאביו נפטר. היעלה על הדעת שהוא יעזוב את הניתוח ככה באמצע, וילך לשבת שבעה? הוא רוצח!!! כהן גדול - כל עם ישראל תלוי בו. נכון שהוא אונן ואַבְל, אבל הוא לא יכול להפסיק לעבוד, הוא חייב לעבוד!

הגמרא בסנהדרין (צט, ב) כותבת אפיקורס כגון מאן? א"ר יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו ולדידהו תנו. ואומר רש"י, והם אינן יודעין שהעולם מתקיים עליהם.

על הבני תורה עומד העולם! ואנחנו גם מכירים את הרמב"ם בסוף שמיטה ויובל, 'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו, להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' וכו', הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעלמי עולמים' וכו'. הוא כמו כהן גדול! וידוע ששבט הלוי בדורות האלו - זה הבני תורה! **בני תורה לא יכולים להרשות לעצמם את ה'לוקסוס' הזה של להישבר... העולם עומד עלינו.** וכי אפשר לעשות חשבונות באמצע מלחמה?! כן נח לי, לא נח לי...

ומלבד זאת, כבר כתבו גדולי ישראל במכתב מפסח שני שצריך לדעת שהקורונה עוד לא עברה מן העולם. יש מקומות שזה הולך ומתגבר כמו בצרפת, ושווייץ. וכן באירופה המצב עוד חמור. אז למה פה בארץ זה כן הלך? כי בארץ יש זכות של תורה! ובשביל שיימשך המצב הזה הם כתבו שצריך שגם הזכות של התורה תימשך, ואז גם נוכל לעזור לאחינו שבאירופה. **וכי אנחנו לא צריכים ללבוש מסיכה?! בלי מסיכה זה פיקוח נפש! רק לא מסיכה של בד, אלא המסיכה שמגינה היום זה דף גמרא!**

תכסה את הפנים עם דף גמרא!!!

ידוע, שאחרי השואה הלך הרב מפוניבז' ובנה את הישיבה, וכולם לא הבינו אותו איך הוא מסוגל... אז הוא הביא את ההפסדה של פרשת בהר ששם כתוב 'ויאמר ירמיהו היה דבר ה' אלי לאמר, הנה חנמאל בן שלם דודך בא אליך לאמור, קנה לך את שדי אשר בענתות... כי לך משפט הירושה ולך הגאולה' וגו'. שואל הרב מפוניבז', והרי נבואה שלא הוצרכה לדורות - לא נכתבה, אז מה הטעם שנבואה זו נכתבה? הקב"ה אומר תיקח את השדה ותקנה, ותכתוב בספר והעד עדים וכו' וכו', ובסוף ממש כתוב 'הנה הסוללות באו העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הכשדים הנלחמים עליה מפני החרב והרעב והדבר, ואשר דברת היה והנך רואה. ואתה אמרת אלי ה' אלוקים קנה לך השדה בכסף והעד עדים והעיר נתנה ביד הכשדים'. דהיינו מה המעלה לקנות את השדה? הרי עוד רגע מחריבים את הכל! ויהי דבר ה' וכו'.

אומר הרב מפוניבז', מה כתוב פה מהי הנבואה שניתנה פה לדורות! אלא, כעת זה זמן לבנות. אתה רואה את כל מה שיקרה, הכשדים הולכים להרוס את הכל, העיר ניתנה בידיהם, אבל כעת אל תחשוב על שום דבר אחר, כעת תבנה. אבל עכשיו דבר ראשון - זה לבנות. ואח"כ באה הסייעתא דשמיא.

'והיה העולם שמם!' עד שבא רבי עקיבא והסמיך חמשה תלמידים. רבי עקיבא... היו לו כל כך הרבה סיבות להישבר, עשרים וארבע אלף (!) מתו, היה העולם שמם. נו, אז נשאיר את העולם שמם!... חייבים להתחזק! זה דבר מאד פשוט.

מבט של גדלות

מרן ראש הישיבה הג"ר גרשון אדלשטיין שליט"א אמר דברים נוראים: 'היתה גזירה על הדור שהיה צריך כפרה. הם כיפרו על הדור, הם היו חשובים להיתפס בעוון הדור'. זה דבר חדש. הם היו קרוב ציבור. אף אחד לא יכול להגיד כזה דבר, אבל מרן ראש הישיבה שראשו בגבהי מרומים הוא יודע והוא יכול להגיד את זה. זה גזירה על הדור.

ובוא לא נהיה ילדים קטנים כמו פרעה. פרעה מקבל דם ומתחנן רק לא דם... ויסר מעלי רק את המות הזה, מה אתה חושב שאין לקב"ה צפרדע?! אז תקבל גם צפרדע... הוא מקבל צפרדע, ומתחנן רק לא צפרדע, ויסר הצפרדעים. אז תקבל כינים, לא, רק לא כינים... וכן הלאה. בכל מכה הוא ראה מבט שטחי על אותה המכה.

וכן אנחנו. מה אנחנו חושבים, שיש לקב"ה רק קורונה? זהו!! וכשנגמר הקורונה נגמר לקב"ה הכל!! בא תראה שיש גם דברים אחרים... הפשט הוא שמידת הדין מתוחה ועוד לא התפייסנו.

היה דרשן שדיבר בשיא של הקורונה, הוא אמר שהציבור צריכים לבקש סליחה מפרעה וממצרים. ולמה? כולם צחקו על פרעה, פרעה! אתה רואה שאתה מקבל עוד ועוד מכות, בשביל מה אתה צריך מכה אחרי מכה? תשחרר וזהו. וכן מצרים, אתה שותה בכוס ורואה איך שליחודי יש מים ולך דם, אתה רואה שזה הפלייה מדויקת תשחרר, ואז תיפטרו, ככה צוחקים עליו...

אנחנו אותו הדבר! אנחנו רואים בחוש איך זה שהאחד נגור עליו והשני ניצל, זה כן וזה לא, היה בקורונה חולים קשים נתרפאו וחולים קל שלא האריכו ימים. אין לזה שום הסבר. וכן כעת במפולת הזו, היו שנים שהלכו ביחד יד ביד, הם היו למטה באותו מצב בדיוק, האחד ניצל והשני לא, אנחנו חושבים שזה משחק, וכעת לדון ולחשוב אולי המשטרה אשימה או אנשים אחרים אשמים... וכי אנחנו לא רואים פה את יד ה'!! והקב"ה הרי רוצה שנשתנה! כל אחד משוכנע שהוא עוד עשה משהו, הקב"ה בא ואומר עוד לא עשית! כשבאה כזו גזירה, זו גזירה מיוחדת על בני תורה!! היו שם רק ערלאכער יידן - יהודים טהורים בני תורה! אז הקב"ה לא מרוצה מאיתנו, הוא תובע מהבני תורה, לא מספיק חיזוק קטן, הוא רוצה שנשתנה, שנבין איזו מתנה יקרה זה החיים, ותשתדל לנצל אותה יותר ויותר כדי לזכות לחיי העוה"ב.

כעת בא משהו ושואל, בסדר, הכל נכון. אבל לא תוכל להתעלם! איך אני יכול להתעלם מהכל ולשבת וללמוד? איך!!!

ונספר: אני פעם אמרתי למרן רה"י זצוק"ל שאני מפחד מהגיהנום. אז הרה"י אמר לי, מה אתה חושב, שאם תפחד אז לא יתנו לך גיהנום!! נראה לך שעם הפחד הזה אתה נפטר מן הגיהנום?!... במקום זה תהיה פיקח ותתחיל ללמוד חזק, ולכה"פ יהיה לך גן עדן גדול. ואז גם כשתהיה בגיהנום תדע שעוד מעט יהיה לך גן עדן גדול! אבל אם גם לא תלמד אלא רק תפחד, אז תפסיד מכל הכיוונים, ואז באמת תהיה בגיהנום...

וגם כעת, מה זה יעזור להם אם נתחיל לפחד... הרי זה קרבן ציבור ואנחנו רוצים באמת לעזור להם. אז מה לעשות? המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין היה אומר - תשלחו להם פעקלאך! תשלחו להם חבילות! הרי אין אדם שלא עובר את הדין. אין. אין. אין!!! הם צריכים כעת כל כך הרבה זכויות. ואמר על זה מרן רה"י ר' גרשון שליט"א שכל החיזוקים שמתחזקים לעילוי נשמתם ממה שהיה, הכל נזקף לזכותם, והם נקראים מזכי הרבים!

בכל מקום שאני מגיע יש חיזוקים. בישיבת כרמיאל קיבלו על עצמם חיזוק בסדר שלישי, הרי כיון שמעריב זה כבר אחרי האוכל, הולכים אחר התפילה רק להסיר את החליפה, ואז נזכרים פתאום שיש עוד דברים שצריך לסדר... ומדברים קצת ומאחרים לסדר. אז הם קבלו ע"ע שנשארים על המקום, ומתיישבים ללמוד מיד לאחר התפילה. ועוד הם התחזקו בבין אדם לחבירו לדאוג שלא יחסר לאף אחד. וכן בישיבת גאון יעקב עשו חיזוק להתחיל את הסדר בזמן ולהיות בתענו"ד חצי שעה הראשונה של הסדר, וזה דבר שכבר מרן רה"י זצוק"ל אמר לישיבה קטנה אחת כשנפטר שם בחור, ושאלו במה להתחזק.

בכל מקום מתחזקים. קודם כל - זה בשבילנו, כששומעים כזה אסון - א"א להתעלם כאילו לא קרה כלום. ובעיקר כשאתה יודע שאתה אשם בזה. שומעים שזה קרבן ציבור ואנחנו אשמים אז צריכים להתחזק וצריכים לעשות משהו לעילוי נשמתם! הרי יש הלכה שבכל קרבן צריך בעל הקרבן לעמוד על קרבנו ולהתוודות. כעת זה קרבן ציבור, אז הציבור צריך לעמוד ולהתוודות ידינו לא שפכו את הדם הזה... וכי אנחנו יכולים להגיד את זה!!

צריך להתקדם בחיים

ומהי הבעיה האמיתית?... בחור באמת רוצה להתחזק. אבל מה, הוא מפחד... הוא אומר אני יתחזק היום ואני יהיה כעת מתמיד אבל מה יהיה מחר ומחרתיים?! מה יגידו עלי, שאני הפכפך... פעם מתמיד ופעם בטלן. אני לא יכול לעמוד בזה... ואם גם יהיה משהו שיתן איזה חיזוק לידי... אני לא יכול.

יש מדרש בפרשת אמור (כט, ב) א"ר ברכיה ור' חלבו ורשב"י בשם ר' מאיר, מלמד שהראה הקב"ה ליעקב את השר של בבל עולה ויורד, ושל

מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד, וכל שרי אומות העולם עולים ויורדים. אמר לו הקב"ה ליעקב אף אתה - עלה! ונתיירא יעקב ואמר שמא ח"ו כשם שאלו יורדים אף לי כן, הוא נתיירא שמא יגרום החטא. (ואחרי שעולים - הרבה יותר קשה לרדת) אמר לו הקב"ה ואתה אל תירא עבדי יעקב, אם אתה עולה - אין לך ירידה עולמית! לא האמין ולא עלה. אמר לו הקב"ה אילו האמנת ועלית - עוד לא ירדת ועכשיו שלא האמנת ולא עלית - עתידין בניך שיהיו משתעבדין בארבע מלכויות בעוה"ז וכו'. אני לא יודע פשט במדרש... אבל הקב"ה מבטיח לך, עלה! אל תירא עבדי יעקב, יגעת ולא מצאת - אל תאמין.

בפעם הראשונה לפני שהגעתי לישיבה הקדושה 'ארחות תורה' נכנסתי למרן פוה"ד הגר"י אלישיב זצ"ל להתייעץ איתו, והוא אמר לי: תדע לך, אין כזה דבר בעולם שבחור יושב ולומד טוב והוא לא נהיה תלמיד חכם. אין כזה דבר!!! אלא אם כן אין רבו מסביר לו פנים, אבל זה לא שייך פה... הקב"ה מבטיח תעלה! אל תפחד, אתה רוצה באמת להישאר כל הזמן קטן!! כל הגברים אם הם לא היו מנסים לעלות - הם לא היו מגיעים לאן שהגיעו. בעל קיוסק אם הוא לא מנסה להתקדם הוא יישאר בעל קיוסק! מנסים פה, ומנסים שם אמנם לא תמיד זה הולך כי א"א לקבל יותר ממה שנגזר, אבל אם הוא יישב בחיבוק ידיים הוא לא יתקדם בחיים.

כאן מדובר על כל הנצח! הקב"ה צועק לנו תראו כמה החיים יקרים תנצלו את החיים! תנצלו את החיים!!!

החברותא של הבחור מכרמיאל שנפטר מספר, שהם היו בשבת ביחד ודיברו ביניהם הם היו שני צדיקים, ודיברו איך שהחיים הולכים ביעף כ"כ מהר... לא מזמן היינו בגן, מיד אח"כ בחיידר המשכנו בישיבה קטנה וכבר אוחזים בישיבה גדולה, אוטוטו מתחתנים ואחרי זה כבר יש נכדים, ומישהו מהם הוסיף ועוד מעט גם מתים... נזדעק הבחור הנפטר, לא לא לא, חס ושלום. עד כאן...

צריכים אנו לדעת לנצל את החיים אף א' לא יודע מה יהיה בעתיד, יה"ר שכולנו נזכה לאריכות ימים. אפשר כ"כ הרבה לזכות עם החיים, ומאידך אפשר להפסיד את כל החיים. אם אתה עולה - אין לך ירידה עולמית! עכשיו חייבים לעשות את הצעד הזה, אנו עומדים כעת לפני יום דין של תורה. אם הקב"ה יראה שאני רציני - הוא יתן לי!

ללמוד תורה עם ברוך בעינים

בדרשות חתם סופר (שי"ל ע"י הגר"י שטערן, ח"ב עמוד ש"צ) הוא מביא שהיתה רעידת אדמה גדולה בצפת ונחרבו העיירות ונהרסו הבתים ונהרגו אלפים נפשות מישראל ובהם גאוני וחכמי ארץ לרוב, ונחרבו ג' עיירות, צפת וטבריה ושכם, ומדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת ומדוע יגע בהרים ויעשנו... ואחד הדברים שהוא מביא שרעידת הארץ היא מקנאת ירושלים. כי שם שער השמים עיר שחבורה לה יחדיו, שם הר בית ה' ותל שכל פיות עליו פונים ולא זה שכינה מן הכותל המערבי וכו'. והנה זה נשכח לגמרי מקרוב מאה שנים, שמו פניהם לצפת, ולקבר הרשב"י במירון והאר"י בצפת, וכל העולים לארץ ישראל לא שמו פניהם אלא לצפת ולטבריה. וירושלים נשכחה לגמרי ואין דורש ומבקש לציון, ולכן היה רעש, עד שהגיע הגאון רבי ישראל משקלוב שקיבץ את פליטת צפת תלמידי הגר"א לירושלים. (וכדאי להסתכל בפנים באריכות).

יש לנו פה הרגש פשוט: התורה מקנאת במירון. הרי יהודים משקיעים בשביל להגיע למירון באיזה התלהבות אמיתית של קדושה! יהודים מבזבזים על זה עשרות אלפי שקלים! יש כאלו שבאים במיוחד מחו"ל עם מטוסים, שוכרים שמה מקומות... מה לא עושים בשביל מירון, רבי שמעון! שלש מאות אלף איש נדחקים ונדחפים (עד השנה) ואתה רואה את ההתלהבות הגדולה, איזו שירה! איזה ריקודים! אתה רואה את הברק בעיניים! והתורה מקנאת, למה אתה לא רואה את השמחה הזו בדף גמרא... רבי שמעון הוא תנא אחד! אני יש לי בש"ס את כל התנאים כולל רבי שמעון... למה רק רבי שמעון זכה שכולם מקפידים ללכת רק אליו... הרי אני התורה כוללת כל הטובות שבעולם! ולמה אתה מתלהב ונפשך מתלהבת מאש ואור של עצים יבשים מול קברו של ר' שמעון, ולא מתלהב מדברי ר' שמעון בגמ' שהוא אור של תורה ודברי אלוקים חיים, ור' שמעון שפתותיו דובבות בקבר.

והזכרנו פעם בשם הג"ר שמואל בירנבוים (ר"י מיר בארה"ב) שאמר, למה אין בדורות שלנו את מה שהיה בדורות הקודמים?

והסביר שבתפילת רבי נחוניא בן הקנה אומרים אנו רצים והם רצים וכו', ובדור שלנו הם כבר טסים ואנחנו הולכים לאט... התחלנו ללכת לאט, למה לא רואים את הברק וההנאה, את האושר ואת העונג? למה, למה? והרי יש את זה בתורה ללא ספק! **תדעו לכם: מי שרוצה לדבר עם רבי שמעון מהגמרא וללמוד את המימרות שלו - זה הרבה יותר!** פה הוא חי, שפתותיו דובבות בקבר... לומדים אותו, הוא חי, ואפשר לבקש ממנו, אני מדבר אתך בא תעזור לי.

גירושין מתוך סעודה

המדרש שיר השירים (פרשה א' אות ל"א) מספר על הפסוק 'נגילה ונשמחה בך', שכתוב במשנה נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אינו רשאי ליבטל, וצריך להתגרש. אמר רב אידי מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. הם באו לפני רבי שמעון בר יוחאי להתגרש... אמר להם רשב"י, אמנם נכון צריך להתגרש, אבל כמו שנדווגתם זה לזה מתוך סעודה, במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתגרשים אלא מתוך מאכל ומשתה. תעשו סעודה גדולה ולאחמ"כ תתגרשו. הלכו בדרכיו, ושמעו לעצתו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה, והאשה שיכרה את בעלה יותר מדאי. כיון שנתייבשה דעתו עליו, אמר לה הבעל מגיע לך הכל, בתי, תראי את החפץ הכי יפה וטוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה? לאחר שישן היא רמזה לעבדיה ואמרה להם קחו אותו במיטה והוליכוהו לבית אבא. בחצי הלילה הוא ניעור משנתו ופג יינו מעליו, הוא שואל אותה בתי, היכן אני נתון? בבית אבא. אמר לה, מה לי ולבית אביך? אמרה לו, ולא כך אמרת לי בערב לקחת את החפץ הכי יפה וטוב שיש לך בבית, אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך!... הלכו להם אצל רבי שמעון בר יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו.

שואל רבי חיים שמואלביץ, ממתני שמענו שמתגרשים ע"י סעודות!! מה דעתכם שיבא כעת מישהו, וישכור אולם גדול (אם עדיין נשאר משהו פנוי...) ויעשה סעודה גדולה לכבוד שהוא מתגרש... [אלא אם כן יש סיבת אחרות לגירושין, לא שאין ילדים]...? ומסביר רבי חיים, כשצריך להתגרש, אמנם לא אשמים, אבל יש פה מישהו שמצטער, זה לא קל אבל זה הדין. עשר שנים בלי ילדים זה כבר קשה. אפי' לחילונים זה קשה ונשבר כבר בחיים. אבל לא ככה מתגרשים. בגלל שנשבר לך בחיים מותר לך לצער מישהו!! אז מה כן לעשות, צריך שתהיה בשיא השיאים של האהבה והחיבה, ותעשו סעודה כאילו הרגע התחתנתם... רק שאין מה לעשות הקב"ה מצווה עלי. או! כעת מותר לך להתגרש.

ובזה גם מוסבר מש"כ בחז"ל שבזמן חורבן הבית כשיצאו מבית המקדש ראו את הכרובים מעורים זה בזה. הצורת חיבור הכי גדולה! ושואלים, הרי כתוב שבזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, הכרובים הופכים את פניהם לבית (ב"ב צט.) והרי בחורבן הבית כלל ישראל היה במצב הכי גדול של אין עושין רצונו. אלא התירוף הוא כיון שכעת הולכים להתגרש, הקב"ה כביכול זרק אותנו, וגירושין עושים עם סעודה, בשיא של האהבה ובשיא של החיבה, מעורין זה בזה. רק שאין ברירה.

חיזוק של תורה

כתוב בחז"ל 'אם בחוקותי תלכו' אמר דוד המלך ע"ה כל פעם שהייתי מחשב שאני צריך לילך למקום פלוני, היו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש. שאל הרב"ה ר' מאיר חדש, זאת אומרת שהיתה פה מלחמה בין הראש לרגליים והרגליים נצחו!!... והסביר את הדברים. אבל כעת נסביר דברים פשוטים: כדי להחליט אם לעזוב את הבית מדרש או לא, אם זה

חתונה או ברית או כל דבר אחר, אל תחליטו את זה כשאתם בחדר אוכל וכבר שכחת את הטעם של הלימוד, והטעם של האוכל - טעים... כעת זה מאד קל להחליט. **תלך לבית מדרש תהיה ככה עם איזה סברא יפהפיה של התומים, או הברקה נהדרת של ר' שמעון, וכעת תחליט!...** רגלי מוליכות אותי לבית המדרש! יכול להיות שבאמת הוא היה צריך ללכת לאיזה מקום, דוד, אני לא אומר לך לא, אבל תחליט את זה בבית מדרש!... וכאשר כבר נמצאים בביהמ"ד, אין לי חפץ אלא בך, אני לא רוצה שום דבר אחר... ואז באמת הקב"ה עוזר. כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו! כפשוטו ממש. זה דבר כ"כ פשוט... לדעת את האושר להיות בישיבה.

הג"ר חיים שמואלביץ הביא את המדרש שהש"ר (ג, א) שר' יהושע ראה פעם את המקום שהוא למד אצל רבי אלעזר, ואמר, האבן שר' אלעזר ישב עליה - דומה להר סיני בזמן מתן תורה! וזה שישב עליה דומה כארון הברית! ואומר ר' חיים, איפה שלומדים - המקום מתקדש! אתה רואה בית מדרש, אתה רואה פה בנין!! זה לא בנין! תראה פה את השכינה... תראה מה ספוג בקירות הבית... זה כמו הר סיני בזמן מתן תורה! הבית מדרש זה הר סיני! אחד שהולך בשבועות למקום אחר להתפלל הוא הולך מהר סיני... תורה מחלקים רק בהר סיני, א"א לעזוב את הישיבה בשבועות לשום מקום, תדע להעריך מה זה בית מדרש של הישיבה ששם מחלקים תורה, תהנה! תהיה מאושר! זה היתה הקנאה של התורה, למה אנשים מאושרים כל כך, ואיתי הם לא כ"כ מאושרים!! הרי אני משיבת נפש וכוללת כל הטובות שבעולם! רבי אייזיק שר אומר, דבר שבא על בני תורה וצריכים להתחזק - זה רק חיזוקים של תורה. ולכן שקרה האסון אצל בני תורה צריכים להוסיף חיזוקים בתורה.

ונדבר קצת חשבון נפש: סיפר לי גיסי הרה"ג ר' אברהם צבי טובי שבזמן מלחמת המפרץ נפל טיל ברח' יונה בדיוק בגבול של רמת גן ובני ברק. ברמת גן נפל ובבני ברק לא. גיסי בא בבוקר למרן הרב שך כולו נלהב ומשולחב, אה! והפלה ה' בין מקנה ישראל לבין מקנה מצרים... ראו בחוש איך הקב"ה שמר על בני ברק. הרב שך הגיב בחומרה, ככה מדבר בן תורה!!... בן תורה צריך לדבר אחרת: היתה שבת כל כך קדושה, כ"כ חמודה, למה זה היה צריך לקרות דווקא בשבת? למה אי אפשר לעשות את ההפלאה הזו ביום ראשון? ואני יגיד לך למה, כיון שבערב שבת לא לומדים מספיק טוב... לא לומדים באותה התמדה, וממילא מצא בע"ח לגבות את חובו. ככה צריך ללמוד את זה. אם ילמדו טוב - זה לא יקרה!! **לי"ג בעומר... באתרא קדישא מירון... איך שבת משוש ליבנו הפך לאבל מחולינו?!! לא לומדים מספיק... כל אחד והסיבות שלו, לא משנה מה, אבל כשלא לומדים מספיק - כבר יש מקום לבע"ח לגבות חובו.** חיזוק של תורה. חיזוק של תורה חייבים! אנחנו לא יכולים, אנו רואים שהקב"ה לא מרוצה מאיתנו! מידת הדין שולטת! לאף אחד אין ביטוח חיים... מישהו חלם שיהיו שם גם ילדים קטנים!... אבל זו מידת הדין. היום הארכנו קצת, מה אפשר לעשות... קול דמי אחינו צועקים אלינו מן האדמה.

שהקרנן שלנו לא יילך בחינם! שבאמת נזכה שתתפייס מידת הדין, והקב"ה ברחמיו יתפייס איתנו, ונבכה ביחד 'ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים'... זכור לנו ברית ראשונים אהבת קדמונים והחיה לב נרדמים... אה! איזה חיבה, איזה אהבה! לחיות באמת עם הקב"ה, לחיות עם נפשי חולת אהבתך, נכספה וגם כלתה נפשי... כעת זה הזמן לקפוץ על העגלה, יום דין של תורה, להתחזק ולהתחזק. **ויה"ר שנוזכה באמת לראות בשוש ה' ציון, עת יקיצו וירננו ישני עפר, לראותם איתנו בחזרה במהרה בימינו - אמן.**

ברכת מזל טוב

לידידנו היקר הר"ר **בארי ברהר** ורעייתו תהי' גובר הקדש אהל עזרא ושרה אשר עומדים לימיננו בכל עת בלב נרחב ויד פתוחה להרחיב גבולות הקדושה בהרבצת תורת המוסר לרגל השמחה השרויה במעונם ביום אפריון בתם הכלה שתח' לאו"ט עב"ג החתן הרב **יצחק אלתר** נ"ו יה"ר שיוזכו לראותם בונים את ביתם בקודש על אדני התורה והיראה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

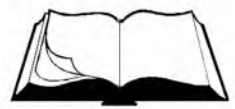
ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

מִי יֵרֵם הָיִי

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 434

סיון תשפ"א

ערב שבועות, הדלקת נרות, ליל שבועות,

מדיני מלאכת יו"ט

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי עיר" ב"ב

דינים הנוהגים בליל שבועות

לימוד ליל שבועות

▲ **איתא ב"זוהר"**, חסידים ראשונים היו נעורים כל הלילה, ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן, והטעם כתב ה"מגן אברהם" ע"פ פשוטו, שישראל היו ישנים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם לקבל התורה, ולכן אנו צריכים לתקן דבר זה (**משנ"ב** ס' תצ"ד ס"ק א'). וכל הבטחת ה**אר"י** הוא דווקא כשלא דיבר שיחה בלילה (**בן איש חי** פר' במדבר).

ועי' **שליה הקדוש** שכתב שיזהר לא לדבר שום דברי חול רק לשון הקודש, ויזהר למעט באכילתו בסעודת הלילה כדי שיוכל ללמוד (**ייסוד ושורש העבודה** שער הצאן פ"י). וגם בשעת הסעודה תהיה דעתו בדברי תורה (**חיד"א** בספר **"עבודת הקודש"** סימן כ"ז אות ז').

ויראה ללמוד גם ביום כי חביבה מצוה בשעתה ביום נתינתה (**"חיד"א** ספר **"שמחת הרגל"** לימוד א' ו"פלא יועץ").

ברכות התורה

▲ ברכות התורה בבוקר למי שהיה ער כל הלילה: להלכה נפסק שאינו צריך לברך, ספק ברכות להקל. אולם לכתחילה ישמע את הברכות מאחר.

▲ אם ישן בערב החג שינת קבע במיטתו, וכל ליל החג היה ער, פסק ה**גרע"א** וצוק"ל שבאופן כזה לכו"ע יכול לברך ברכת התורה בעצמו (**משנ"ב** ס' מ"ז סקכ"ז). **מרן החזו"א** זצ"ל פסק על הוראה זו, וסבר שגם מי שישן ביום ואח"כ היה ניעור כל הלילה לא יברך בעצמו ברכות התורה אלא ישמע מאחר משום שכל שינה ביום נחשבת ארעי (ספר **"אשי ישראל"** בסופו, בשם ה**גר"ח קניבסקי** שליט"א).

ישן בתחילת הלילה

▲ **שאלה:** מי שלא ישן ביום כלל, ובתחילת הלילה ישן על מיטתו עם בגדיו למשך חצי שעה, האם חייב לברך ברכת התורה?

תשובה: כיון שישן על מיטתו אפילו בתחילת הלילה, נחשב לזה שינת קבע, וצריך לברך ברכת התורה (**משנ"ב** ס' מ"ז, כ"ח). אולם אם ישן על מיטתו רק ביום, אין זה נחשב לקבע, ונוהגים שלא לברך (**שו"ע** שם סעיף י"ג). ובכל זאת הסומך על הפוסקים שצריך לברך לא הפסיד (**משנ"ב** שם).

כיוון לצאת בברכת התורה במעריב

▲ **שאלה:** מי שישן ביום וכדי לצאת מספק, כיוון לצאת ידי חובה בברכת התורה במעריב בברכת **"אהבת עולם"** ולמד אח"כ, ושוב ישן בלילה, האם יש לו לברך ברכת התורה לאחר השינה או לא?

תשובה: מי שמכוון לצאת בברכת התורה במעריב, סתם דעתו הוא רק לצאת הלימוד עד שהולך לישון, ולכן אם הלך לישון יש לו לברך אחר השינה ברכת התורה (**"שבות יצחק"** ח"ח, בשם ה**גר"ש אלישיב** זצ"ל).

ברכת "על נט"י" ו"אשר יצר"

▲ מי שהיה נעור כל הלילה, צריך ליטול ידיו ג' פעמים כשעלה עמוד השחר, דיש אומרים שהרוח רעה שורה בעלות השחר, ולא יברך על נטילה זו, מכיון שיש מחלוקת הפוסקים אם יש חיוב ליטול. ונכון שיביא עצמו לידי חיוב ברכה, כגון שקודם התפילה יעשה צרכיו או יטיל מים ויגע במקום מטונף, ולכו"ע יתחייב לברך, ויברך ענט"י ו"אשר יצר" (**שו"ע** ס' ד' סעיף י"ג **משנ"ב** שם).

ברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה"

▲ נחלקו האחרונים אם יכולים לברך שני ברכות אלו כשהיה נעור כל הלילה, ולכן יבקש מחברו שיוציאו, ויכוון לצאת ידי חובה אם חייב בברכה זו (**משנ"ב** ס' מ"ז ס"ק כ"ד). ואם יש שם בן ספרד, שנוהג לברך ברכות אלו, אפילו שהיה ער כל הלילה, יכול להוציא בזה בן אשכנז דלפי הצד שאנו חייבים גם הם חייבים (בשם ה**גר"י** זצוק"ל).

ברכה על טלית קטן

▲ מי שלובש טלית קטן כל הלילה נחלקו הפוסקים אם יכול לברך

ערב שבועות

הקזת דם

▲ נהגו שלא להקזי דם בכל ערב יו"ט ואין לשנות (**רמ"א** ס' תס"ח, י'). משום דבערב שבועות יצא שד, ואלו לא קיבלו ישראל את התורה הוי טבח להו וכו', וגזרו רבנן על כל ערב יו"ט משום ערב שבועות וכו', וכשציוו הרופאים בחולה שיש בו סכנה מותר אפילו בערב שבועות (**משנ"ב** שם).

ניתוחים

▲ לפי"ז יש להימנע מלבעע ניתוחים מתוכננים בערב יו"ט, וכן אין להתרים דם דרך הורידים בערב יו"ט, אם אינו דחוף להיום (**שו"ת "ציץ אליעזר"** ח' י"ב ס' מ"ו).

ניתוח קיסרי

▲ וכן יש להימנע מלעשות ניתוח קיסרי אם לא שצריך דוקא באותו יום (ספר **"תורת היולדת"** ס' מ"ו, ב').

בדיקת דם

▲ יש מתירים לעשות בדיקת דם שמוציאים רק קצת דם, אבל אם צריך להוציא הרבה דם לכתחילה יש להיזהר (**שו"ת "רמב"ם אפרים"** ח"א ס' ש"מ).

הדלקת נרות

ברכת "שהחיינו"

▲ הרבה נשים נוהגות לברך גם ברכת **"שהחיינו"** בשעת הדלקת נרות (**משנ"ב** ס' ת"ר ס"ק ד'), **"אגרות משה"** או"ח ח"ד ס' קי"א ס"ק א', שכן נהגו כמה מאות שנים, וב**"ארחות רבינו"** ח"ב עמ' ק' שכן הורה בעל ה**"קהילות יעקב"** לנשים במשפחתו לברך).

וכל זה כשהאשה מדליקה, אבל כשאיש מדליק עדיף לברך על הכוס בשעת הקידוש (**"מטה אפרים"** ס' תקצ"ט ס"ט, **"ארחות רבינו"** שם). ויש נוהגים שאין הנשים מברכות ברכת **"שהחיינו"** בשעת הדלקת נרות (כן הורה ה**גר"י** **מבריסק** זצ"ל, מובא בהגדה **"מבית לוי"** ח"א עמ' פ"ט, ועי' **"שערי תשובה"** ס' רס"ג בשם **יעב"ץ** שאין מקור כלל שנשים יברכו כן. ועי' **משנ"ב** שם ס"ק כ"ג, ועי' **שו"ת "אגרות משה"** או"ח ח"ד ס' כ"א אות ט' דעם כל זה כתב ה**יעב"ץ** בסידורו הל' ראש השנה שנשים מברכות ברכת **"שהחיינו"** בשעת הדלקת הנרות וכן מבואר ב**משנ"ב** ס' ת"ר כנ"ל).

הדלקה בכל החדרים

▲ אין חיוב להדליק נר בכל החדרים שמשתמשים בהם, כיון שיכול להעביר את הנר מחדר לחדר, כיון שהנר מותר בטלטול (ה**גר"ש** **איועראבא** זצ"ל).

"נר זלוק"

▲ רבים נוהגים להשאיר נר שדולק יממה שלימה (**"נר נשמה"**), כדי שיוכלו למחרת להעביר ממנו, ויזהרו להניחו במקום מוגן שלא יכבה (**"כף החיים"** ס' תק"ב ס"ק י').

לחמם או לתחוב נרות

▲ אסור לחמם נר שעוה ולהדביקו, שמא יבוא לשפשוף ולהחליקו, והרי זה תולדת ממחך (**משנ"ב** ס' תקי"ד ס"ק י"ח בשם **מג"א**). [אבל מותר לתחובו לתוך הפמט (**הגר"נ קרליץ** זצ"ל)] ולכן כשחל שבועות ביום שיש, יש לו להכין הנרות לפני יו"ט מה שצריך לצורך שבת.

הכנת פתילה

▲ אסור לשזור צמר גפן לעשות ממנו פתילה (עי' **שו"ע** ס' תקי"ד ס"ט). אבל מותר להכניס פתילה בפתיל צף. ובאלו שעדיין צריכים לחתוך בהם מקום החור אסור (בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל וה**גר"נ קרליץ** זצ"ל).

עליו בבוקר. על כן כשמברך על טלית גדול, יכול לברך כל ברכות השחר (חוץ מברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" וכנ"ל) מחצות הלילה ואילך, לבד מברכת "הנותן לשכוי בינה", שלכתחילה אין לברכו לפני אור היום אם לא ששמע כבר קול תרנגול, ובדיעבד אם ברח מחצות ואילך – יצא (ע"י משנ"ב ס' מ"ז ס"ק ל' ו"א).

ברכות השחר

אפילו מי שנעור כל הלילה, יכול לברך כל ברכות השחר (חוץ מברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" וכנ"ל) מחצות הלילה ואילך, לבד מברכת "הנותן לשכוי בינה", שלכתחילה אין לברכו לפני אור היום אם לא ששמע כבר קול תרנגול, ובדיעבד אם ברח מחצות ואילך – יצא (ע"י משנ"ב ס' מ"ז ס"ק ל' ו"א).

הלך לישון קודם התפילה

אלו שלומדים כל הלילה עד עלות השחר, והולכים לישון ואח"כ מתפללים, מכיון שהגיע זמן תפילה, צריכים למנות "שומר" שיעירם לתפילת שחרית, שמא ימשכו בשינה, ויעבור זמן תפילה.

שעון מעורר להיות שומר

דעת הגר"ש **אויערבך** זצ"ל שאין לסמוך על שעון להיות שומר שיעירנו לתפילת שחרית, שמא ימשיך לישון ויעבור זמן התפילה (ספר "שבות יצחק" חלק שהיה והטמנה, עמ' רפ"ז).

ברכת המפיל להולך לישון אחר עלות השחר

להולך לישון לאחר עלות השחר, לא יברך ברכת המפיל (משנ"ב ס' רל"ט ס"ק ח') ואם הולך לישון לפני עלות השחר, ומסופק אם ישן עד שיעלה השחר, יש להסתפק אם לברך ("ביאור הלכה" שם ד"ה סמוך למיטתו).

ברכות השחר להולך לישון אחר עלה"ש

להולך לישון לאחר עלות השחר אינו יכול אח"כ לברך "המעביר שינה" ו"אלוקי נשמה" אף שישן כמה שעות.

תפילת שחרית ומוסף

תפילת שחרית ומוסף יתפלל בהתלהבות וזריזות, כדי שלא תחטטנו שינה באמצע ויבוא לידי טעות. וידוע, כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל שבועות יהיה בתפילת מוסף, לכן צריך להזדרז בה הרבה, כי הכל הולך אחר החיתום ("בן איש חי" פר' במדבר ש"א סעיף ה').

הלל

יזהר שלא ידלג תיבה אחת מרוב עייפות, וכן שלא יקרא תיבה בשינוי באופן שמשנתנה הענין מחמת כן דבימים שגומרים בהם ההלל דינו כמו לענין מגילה (ע"י משנ"ב ס' תפ"ח סק"א ושעה"צ סק"ב, "שלמי תודה").

טעם קריאת מגילת רות בשבועות

קוראים מגילת רות בשבועות, י"מ משום דאיתא ב"ילקוט רות" מה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא נתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני (משנ"ב ס' ת"צ ס"ק י"ז). וי"מ משום שדוד המלך מת בעצרת, והקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים וע"כ נולד בשבועות, ומגילת רות נכתבה ליחס דוד ("שערי תשובה" סו"ס תצ"ד בשם ספר "בכור שור").

קריאת עשרת הדברות

יש סגולה נפלאה בשעת קריאת "עשרת הדברות" בחג השבועות, לכוון לרפואה שלמה על חולה, וזוהי סגולה שיתרפא בע"ה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכעין שעת מתן תורה על הר סיני שכל החולים נתרפאו).

לחמניות מחלב

שאלה: אופה לחמניות לכבוד שבועות, ומכניס לתוכן גבינה צהובה, האם מותר לאוכלן?

תשובה: איתא בשו"ע (יו"ד ס' צ"ז א') אסור לאפות לחם שהוא חלב, משום גזירה שמא יבוא לאכול עם בשר, כיון שרגילים לאכול לחם עם בשר, ומותר לעשות כן רק אם עושים צורה שונה שניכר שהוא אינו לחם רגיל.

יש מקילים אם כתוב עליו 'חלבי', או עושים איזה סימן מבחוץ שהוא חלבי. ואם אין בו סימן מותר רק אם עשה מעט כדי שיאכל ביום אחד, ואפילו אופים הרבה שישפיק לכל בני הבית נחשב כדבר מועט, כיון שע"י כולם הוא יאכל ביום אחד, ולכן נוהגים ללוש כן בחג השבועות (רמ"א שם, "חכמת אדם" כלל נ' סעיף ג' וע"ע "בדי השולחן" שם סק"ז וס"ק כ"ב).

ישיבה קדושה או מנין

שאלה: בחורים מחו"ל הלומדים בישיבות בערי השדה (באר יעקב, כרמיאל וכד'), ואין שם מנין ביו"ט שני לתפילת מוסף ולקריאת התורה וכו', האם צריכים לנסוע לעיר אחרת שיש שם מנין או שישארו בישיבה לחג השבועות וקבלת התורה?

תשובה: ישארו בישיבה לקבלת התורה וכו', ויתפללו ביו"ט שני ביחידות (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

במלון מחוץ לעיר ובקברי צדיקים

שאלה: בני א"י ובני חו"ל שוהים במלון בחו"ל מחוץ לעיר במקום

שאין שם יהודים מקומיים כלל. האם בני א"י מותרים במלאכה ביו"ט שני?

וכן מצוי שהרבה יהודים נוסעים למשך החג לקברי צדיקים בחו"ל, ונמצאים שם הרבה בני חו"ל והרבה בני ארץ ישראל. האם מותר לבני א"י לעשות מלאכה ביו"ט שני?

יסוד השאלה דמבואר בשו"ע (ס' תצ"ו ג') שכן א"י שנמצא במקום יישוב יהודי, חייב לשמור דיני יו"ט שני, ואם נמצא במקום שאינו יישוב יהודי כלל, אינו חייב לשמור דיני יו"ט שני. ולפי"ז במקום קברי צדיקים שלא גרים שם יהודים כלל, האם פטור מלשמור יו"ט שני?

תשובה: כל זה מיידי כשאין שם יהודים כלל, אבל כשיש שם יהודים בני חו"ל, אע"פ שאין זה מקום שהם גרים בו, רק באו לצורך יו"ט, בודאי אסור לבני א"י לעשות שם מלאכה (בעל "שבט הלוי" צ"ל).

עוגת גבינה

ברכה אחרונה על עוגת גבינה

עוגת גבינה מאחר ובדרך כלל אין בה שיעור כזית של מזונות, והגבינה אינה מצטרפת לשיעור מזונות אי אפשר לברך עליה ברכה מעין שלש (א"י"כ יש כזית מהעוגה לבד).

ויש לדון אם אפשר לברך ברכת בורא נפשות על עוגת גבינה, מאחר ויש בה כזית של גבינה, ואע"פ שהגבינה היא הטפל בעוגה. דהנה השעה"צ (ס' י"ח סק"ט) כתב שאם אכל ספק שיעור של עיקר, אינו יכול לברך ברכה אחרונה על הטפל, היות ויש כאן ספק פטור.

אולם ב"אגרות משה" (אור"ח ח"א תשובה ע"ז) חולק על כך וכתב דכיון שלמעשה אינו מברך על העיקר, צריך לברך על הטפל. ועכ"פ במקום שהאכל העיקר הוא בודאי פחות משיעור, לכאורה אפילו המשנ"ב מודה שעליו לברך על הטפל, ודו"ק.

וכמו כן, אפילו אם שיעור הגבינה בעוגה הוא פחות מכזית, מ"מ העוגה מצטרפת לגבינה לברך על שניהם יחד "בורא נפשות" (ע"י "מנחת שלמה" ח"א ס' צ"א ס"ק ד').

לחתוך עוגה

מצוי שעושים לשבועות עוגות שיש עליהם צורת ספר תורה או שאר צורות הקשורות לזה, ויש להזהר שכן אסור לחותכה משום איסור מוחק, וכמו שמצינו לגבי שבת (ע"י רמ"א ס' ש"מ ג', ומשנ"ב שם).

מדיני מלאכת יו"ט

הדלקת אש באמצעות קיסם

מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי של קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנים.

אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחא גדולה (או לפעמים לא שייך כגון מנרונים וכדומה) יכול להדליק ע"י קיסם כמבואר בפמ"ג (ס' תקי"ד מש"י ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, ע"י שם.

לתחוב נר בפמ"ג

מותר לתחוב נר עבה לתוך פמוט אפילו שע"י נשחק ונחתך חלק מהשעה (הגר"ש **אויערבך** זצ"ל, ו"חוט שני" יו"ט פרק א' ס"ק ב'), וכן אין בו משום עשיית כלל, שצורת הנר נעשה כלאחר יד.

נכבה האור ביו"ט - אמירה לנכרי

נכבה האור ביו"ט, אף דבשבת אסור לומר לעכו"ם להדליקו משום אמירה לעכו"ם שבות. ביו"ט כיון שדעת רוב הפוסקים שהמצאת אש חדשה ביו"ט הוא רק איסור דרבנן (ע"י משנ"ב ס' תק"ג, ו"ביאור הלכה" שם, ובי"ש"ע הרב"). יש מקום להקל באמירה לעכו"ם דהוי כשבות דשבות שמותר במקום צורך גדול ("שבט הלוי" ח"ה ס' קכ"א). ואף להחזו"א דחשמל הוא בונה באמירה לעכו"ם יש להקל טפי.

קילוף פירות

מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קלפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (הגר"ש **אויערבך** זצ"ל עפ"י דברי "ביאור הלכה" ס' תק"י סעיף ד').

הוצאת שקית תה מהכוס

מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (הגר"ש **אלישיב** זצ"ל, ע"י "ביאור הלכה" ס' תק"י סעיף ד'). אבל יש להזהר לא לסחוט את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר בשו"ע (ס' תצ"ה ב').

ערבוב ביצים עם שמן

מותר לערבב סלט ביצים עם שמן או מיוז וכדומה כיוון שמלאכת לישה מותרת ביו"ט.

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סגולה לרפואה בקריאת התורה בשבועות

שאלה התפרסמה בעלוני הצדקה סגולה לרפואה בקריאת התורה בחג השבועות בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. האם אין זו סתירה לאיסור תפילה על חולים בהם סכנה בשבת ויום טוב?

תשובה אכן, רבינו זצלה"ה הנהיג בבית מדרשו בעליה לתורה בחג השבועות אחר קריאת עשרת הדברות להעתיק עבור החולים, משום שכפי שבמעמד הר סיני נתפאו כל החולים כמבואר ברש"י (שבת קמ"א) "כל ישראל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום", כך בכל שנה זהו זמן המסוגל לרפואת כל החולים. וכששאלתיו על מקור המנהג, אמר שנראה לו שהיא סברא פשוטה.

אמנם הדגיש כי למרות שהוא זמן לתפילות על רפואה, אין זה מתיר להתפלל על חולים שאין בהם סכנה ככלל שבת ויום טוב. ונראה ודאי שלא תצא אף תועלת מתפילה אסורה, ולכן הקפיד להתפלל רק על שמות חולים שיש בהם סכנה.

אכן מבואר (שבת י"א) שאדרבה עצם ההימנעות מהתפילה על חולה שאסור להתפלל עליו בשבת, ואי הזכרת צער בזמן שמחת השבת, היא זו שתגרום לרפואה הקרובה לבוא. "ת"ד הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבוא. ר' מאיר אומר יכולה היא שתרחם" ופירש רש"י "יכולה היא שתרחם - אם תכבדה מלהצטער בה" הרי שרחמי השבת יגרמו לרפואה אם יכבדו את השבת ויום טוב ולא יתפללו על מי שאסור להתפלל עליו.

אירוח מחללי שבת לסעודת יום טוב

שאלה מהי הדרך בה יכול בעל תשובה לארח ביום טוב בני משפחתו שעדיין ר"ל מחללים שבת.

תשובה בהיתר הבישול ביום טוב לצורך אוכל נפש דרש רבי עקיבא (ביצה כ"א) "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם - ולא לעובדי כוכבים, ומכחו פסק ריב"ל (שם) "אין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזירה שמה ירבה בשבילו". וכתב המשנה ברורה (תק"כ) שדין מחללי שבת בפרהסיא כנכרי לענין זה שאסור להזמין לסעודת יום טוב מחשש שיכשל עבורם באיסור.

וכתב החזון איש (צוה דעה ב, כח, אורח חיים פ"ד) שמחללי שבת בימינו נידונים כתינוקות שנשבו, וממילא ניתן להקל ולארחם ביו"ט. מרן הגר"ש אלישיב פסק בזה מכמה וכמה טעמים (פני תפילה קכח), אך בשעת הדחק קיימים ב' היתרים להזמין אורחים מחללי שבת בפרהסיא:

הקנאת האוכל לאורח

א) אם יקנה מערב יום טוב את האוכל לאורחים, ויאמר להם שהם אוכלים משל עצמם שעל ידי כן לא נחשב שהם אוכלים משלו, ואם יחסר לא יהיו טענות כלפיו. אכן צריך בדיוק להודיעם שהוא מקנה להם. שהרי אם לא כן, הם יחשבו שאוכלים משל המארח ואם יחסר אוכל הוא ירגיש לא נעים, וחוששים שירבה בשבילם.

ועל כל פנים יקנה קודם הסעודה ולא אחרי שמגיש את האוכל ונטלו למנה שלהם משום שנחשב כהעדרמה. וכיון שבדרבנן יש ברירה, לאחר שהם נוטלים אליהם לצלחת את חלקי החמין או הטחינה וכל המאכלים המעורבים, מתברר למפרע שהוא האוכל השייך להם מעיקרא.

התחדשות קבלת התורה בכל שנה והשפעותיה המאירות ברוחניות ובגשמיות

במדור 'הלכה למעשה'. וכעין זה אף הובא בשם הקדמונים כי כפי שבעת מתן תורה "פסקה זוהמתן" (שבת קמ"א), כך בכל שנה ניתן לזכות בחג מתן תורה להיטהרות עילאית.

כוח התורה גדול מכח גדול

על ההשפעות הגדולות הבאות מכוח התורה מספרת הגמרא (יומא ע"א ב) כי באחת השנים לאחר צאת הכהן הגדול מבית קדשי הקדשים, בין ההמונים שליווהו בשירה ובשמחה במוצאי יום הכיפורים, היו אף שני גדולי הדור - שמעיה ואבטליון. ולאחר שעשו ככרת דרך ארוכה בליווי הכהן הגדול, פנו לביתם להמשיך לשקוד על תלמודם.

משארו המון העם כי הם פנו לדרך אחרת, התלבטו האם להמשיך וללוות את הכהן הגדול שכיפר זה עתה על עוונותיהם וקיבל מעין 'תעודה אלוקית' על טוהר מעשיו כאשר נותר בחיים לאחר עבודתו בקודש פנימה, או להעדיף ולכבד את תלמידיו החכמים שהרי "יקרה היא מפנינים" וחשובה מצות תלמוד תורה יותר מעבודת הכהן הגדול לפני ולפנים.

וגמלו בדעתם מאחר וממור תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ (תרו"ט י"א), הרי שכבוד התורה עדיף, ולכן עזבו את הכהן הגדול ופנו ללוות את שמעיה ואבטליון.

כשיגישו שמעיה ואבטליון להיפרד מהכהן הגדול, אמר להם "יילכו בני העמים לשלום", כלומר, הזכיר את "יחוסם" השפל כבני גרים.

נענו ואמרו לו "יילכו בני העמים העושים מעשי אהרן לשלום, ולא ילך בן אהרן לשלום כיון שלא עושה כמעשי אהרן", ופירש רש"י בני העממין העושים מעשי אהרן - משמע שהם בעצמם אלו שעושים את עבודתו של אהרן. ונראה שכוונתו שלמרות שהם אינם כהנים גדולים, אך מכח תורתם של שמעיה ואבטליון, יש בידי של הכהן גדול הכח להיכנס לפני ולפנים ולכפר ואף לצאת בשלום בלי פגע, ולכן נחשב שכביכול הם אלו העושים את מעשי אהרן בכפרה על בני ישראל לפני ולפנים.

השפעת החתם סופר ותלמידיו

לישיבתו של החתם סופר הגיע גביר גדול אשר לו בת יחידה וביקשו להמליץ לפניו על

הרוממות הגדולה לה זכו בני ישראל בעמדם למרגלות הר סיני, איננה חד פעמית. בכל שנה ושנה מתחדשת נתינת התורה, וכל אחד מישראל מקבל מחדש את חלקו בתורה - אותו חלק שרק הוא לבדו צריך למלא, ואין אחר בעולם, כולל המתמיד הגדול ביותר, שיוכל להשלים עבורו, וכמסייע לזה מקבל כל אחד את כל הנצרך לו ברוחניות ובגשמיות, ובד בבד עם קבלתה המחודשת, מקבלים מחדש גם את ההשפעות העצומות והנשגבות להן זכינו בהר סיני.

כמבואר בדברי הרמח"ל המאירים בספרו דרך ה' (ה' י) "סדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשבט תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדות אותו התיקון". בכל חג ומועד חוזר אותו אור שהופיע בעת הראשונה, ומושפע מחדש בכל שנה ושנה.

אכן בכל יום ויום זוכים אנו לנתינתה מחדש שהרי מברכים בברכות התורה "נותן התורה" והוא לשון הווה, בכל רגע ורגע, אך בזמן מתן תורתנו, באות השפעות מיוחדות ומרוממות שבעתים.

ויש לדעת כי לא רק בספרי המוסר והחסידות הובאו הדברים הנ"ל, אלא אף נקבעה הלכה מפורשת בשלחן ערוך (תפ"ח) מוחמת כן, שם מבואר שבכל ערב יום טוב אסור להקזי דם, ומבאר המשנה ברורה שעיקר האיסור בערב שבועות, וגזרו רבנן כל ערב יום טוב מחשש שמא יטעה ויקז דם אף בערב שבועות ויסתכן, משום (שבת קכ"ט ב) שבערב מתן תורה הוציא הקב"ה שד ושמו 'טבוה' שמהותו למצוץ דם האנשים ולהורגם, ואילו לא קבלו בני ישראל את התורה, היה טובח דמם ובשרם.

וקשה, שהרי אם לפני שלשת אלפים ושלש מאות ושלשים ושלש שנה (ב' תמ"ח) יצא השד הנ"ל, מה הוא קשור לערב שבועות תשפ"א, אלא מוכח מזה שבכל שנה ושנה חוששים מאותו השד שיוצא קודם מתן תורה, כיון ששוב מקבלים את התורה מחדש כאמור.

וכאז גם היום בזמן מתן תורתנו פועלת סגולת הרפואה לחולים בסכנה (ראו הרבה

הלכה למעשה

שבועה כוללת

ב) דרך נוספת בה ניתן להתיר הזמנת מחללי שבת על ידי שיוסף על עצמו עוד איסור, ויאסור על עצמו בנדר או בשבועה כוללת שלא לבשל עבור הגוי. וכיון שיש עליו עוד איסור מלבד איסור הבישול ביום טוב לא חוששים שירבה בשבילו. שבועה כוללת מועילה כעין המבואר בשו"ת בית שלמה (יורה דעה ב' דף) לגבי מום הנמצא בבכור בהמה, שלא נאמן כהן לומר שהמום נפל מאיליו אמנם על מום של סידוס נאמן, משום שלא חשוד שעבר על ב' הלאוין.

והיינו הואיל ועצם מלאכת הבישול מותרת לישראל ביום טוב, ומעטים יודעים מהאיסור לבשל לנכרי, ועוד יותר מעטים יודעים מהאיסור לבשל למחלל שבת. לכן חוששים שלא יבחנו ויבשל אף לנכרי. אך בשאר איסורים שלא קלים בעינינו לא גזרו כן. ועל כן כשנשבע שלא יבשל, וכורך עם איסור בישול ביום טוב את איסור שבועה לא חוששים שיעבור על שניהם ויבשל.

ואף שהיא 'שבועה לקיים את המצוה' שכתב הר"ן (מדים ה', א) "אפילו כשרים שנמנעים משבועה, נשבעים הן בכך, שהרי דוד היה עושה כן שנאמר "נשבעת ואקיימה". אך כיון שלא לכל הדעות חלה השבועה על המצוה, צריך לעשות שבועה בכולל (יורה דעה רל"ח, ו). והיינו שיקלול בשבועתו עוד דברים המותרים לו כגון שלא אבשל לפלוני המחלל שבת בכל השבוע הקרוב, שכולל בזה אף את ימי החול שמוותר לבשל בהם.

ולא נכונה הטענה שכאשר מוזמנו כבר מערב יום טוב אין איסור בדבר, כיון שיראה אם חסר אוכל ויבשל מערב יו"ט, וכל האיסור הוא אם מוזמן אורח ביו"ט שכשיראה שאין מספיק אוכל יבשל עבורו. שהרי השלחן ערוך (שם א) פסק שמוותר לארח את עבדו ושפחתו ואין חשש שירבה בשבילם, והוצרך לטעם זה למרות שכבר מערב יו"ט יודע שיארח אותם על שלחנו.

הזמנת גוי בתהליכי גזיר

בישיבה לבעלי תשובה רוצים לארח ביו"ט נכרים הנמצאים בתהליכי גזיר. אין בעיה לארח בישיבה של רבים, שהרי לא יהיו טענות כלפי אף אדם (תשובה) אך אוכל לאורחים, והטבח וכל העובדים רק עושים את מלאכתם, וכל גזירת חז"ל היתה על 'בעל הבית' ולא על מארגן אירוע וכיו"ב.

אינו יודע מי האורחים

בן קהילה שבה הגבאי שולח את האורחים לבתי המשפחות, האם ח' ביום טוב, שהרי לכאורה נחשב שלא הזמינו לסעודה.

מסתמא הגבאי לא שולח סתם כך אורחים, אלא דיבר קודם לכן עם תשובה, ואם כן נחשב שבעה"ב הזמין את האורחים על ידי שליח, ולכן אסור.

אירוח מחללי שבת בבית מלון

האם יש דרך למנהל בית מלון לארח ביום טוב נכרים ומחללי שבת. יכול להקנות את האוכל לנכרי שעובד במטבח, והוא זה שיגיש וארח יכול לעשות שבועה בכולל כדלעיל.

אלא ימחה זכרם מליבו ויפנה מכל דבר למלחמה.

הרי שמלחמת התורה - היא כמלחמה ממוש, ורק מי שבא ללימוד באופן הגישה למלחמה עם היצר הרועה ליטול ממנו את חלקו הנעלה, הוא זה שיצליח לבסוף להיות המנצח הגדול.

לשמר את הלילות לשניה

וכדיערכות לפני היציאה לקרב מול היצר וחילולתו מוטל על האדם לשמר את לילותיו ולישון בזמן, בכדי שיוכל להיות עירני ומיושב ביום המחר.

שמועתי פעם עדות מאחד מוזני הדור שבבחרותו בישיבת פוניבז' שאלו המשגיח הגר"י לוינשטיין מדוע אינך מתפלל בישיבה, והשיבו כי הוא לומד עד שעה מאוחרת בלילה, ולכן ישן יותר בבקרים ולא מצליח לקום לתפילה עם בני הישיבה.

גער בו המשגיח ואמר: אם היית אומר לי שאתה הולך לישון מוקדם, ואעפ"כ קשה לך לקום, הייתי אומר שאתה אנוס, אבל עכשיו הרי אתה ממש פושע! אתה הולך לישון מאוחר למרות שאתה יודע שמחממת זה לא תוכל לקום לתפילה!?

כך מחנכים הילדים לחשקת התורה

אכן כדי לגדול לעמל התורה תוך ניצול כל הכוחות צריך לדאוג שכבר מגיל צעיר יקבלו את ההערכה הראויה לה, בכדי שישאפו וישתוקקו גם הם להשיג זאת.

וסיפר הרב"ג שמערל גרינמן ששאל את דודו מרן החזון איש מהו הבסיס ועמוד התווך עליו ניתן להעמיד את הבית בחינוך מושכל לחשקת התורה. והשיבו מתוך משנה אחת באבות (א' ט'): "ששולחך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם".

על האב והמחנך להפוך משנה זו לדרך חיים, ש"השולחן" - דהיינו הכבוד, ההערכה וההתלהבות האמיתיים ניתנים לעמלי התורה, ואם באים לשמחה והקהל מתבונן בהתרגשות בעסקן נכבד או גביר גדול שכיבד בנוכחותו, ואתה תרוץ מיד עם הילד לקבל את פלוני בחביבות. והילד ישאל בעיניים בורקות: אבא, מיהו זה ואיזה הוא שאנו מכבדים כל-כך? מה חשיבותו? תשיב לו: 'הוא יודע את מסכת שבת היטב', 'והוא סיים כבר את כל סדר נשים'.

ילד כזה שסופג אל קרבו היכן נמצאת החשיבות "ששולחך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם", הוא שישאף ויתאמץ לגדול לתפארת בישראל, כך נוכה כולנו בס"ד להיות מקבלי התורה ואף נותניה לדורות הבאים.

העילוי של הישיבה כחתן לבתו כלילת המעלות, כאשר הוא מבטיח שהלמוד יוכל להמשיך ללמוד כל חייו בניהולת באשר כל מחסורם יהא עליו. אחר שהכיר החתם סופר בינו לבין העילוי נסגר השידוך, ובא הלמוד אל בית חמיו בכבוד רב.

והנה זה החתן היה חסידו של אחד האדמו"רים הגדולים והיה נוסע אליו בקביעות. ובאחת הפעמים פנה החתן וביקש להצטרף עמו לנסיעה. ובראותו תפילות האדמו"ר וסדר עבודתו התפעל עד מאוד, ומתוך הערצה אליו החל לנסוע אליו לעתים תכופות.

לימים נסע החתן לפרשבורג לבקר את רבו החתם סופר, ונכנס לבית המדרש בעת שיעור שמסר בפני בני הישיבה. דרכו של החתם סופר היתה לשאול שאלה בשיעורו והציבור היו מנסים להשיב עליה. אותו חתן נכנס בין כל המשיבים והביע את דעתו ליישוב העניין.

משמיע החתם סופר את קול תלמידו המוכר לו משנים עברו, חרד לשלמו והתעניין מדוע לא ביקר בישיבה מזה זמן רב. או אז ענה התלמיד בעוז כי אילו היה החתם סופר רואה את עבודת הקודש של האדמו"ר שהניי נוסע אליו, היה גם הוא עצמו הופך לחסיד הגולה.

השיב החתם סופר ותיאר את מהלך עבודת האלוקים: בבית המלך רבים הם המשרתים, ולכל אחד מסורה עבודתו, כאשר אחד התפקידים הוא להסיק את התנור המרכזי המשפיע חום על כל בני הבית, ואילו לא יסיקו את התנור לא יהיה ערך לכל התפקידים, משום שהאוכל וכל התבשילים לא יתחממו כיאות.

אף אנו - סיים החתם סופר - בעוסקנו כאן בבית המדרש בתורת ה' הנו ה"מסיקים" של כל העולם, וכל החמימות שיש לאדמו"ר בתפילתו, הכל בא מכוון ה'הסקה' שלנו כאן.

כך אמרו שמעיה ואבטליון לאותו כהן גדול כי כל התפילות והתלהבות הקדושה של הכהן גדול, כולם באים מכוון עסק התורה.

מלחמת התורה כמלחמת היצר

אכן בכדי לזכות לכוון התורה הרצוי נדרש לא 'רק' ללמוד אלא להשקיע כל היכולות בלימוד התורה הקדושה, כמדויק מלשון הרמב"ם על כתר של תורה "מי שנשא לכוין לקיים מצוה זו כראוי לה ולהיות מוכתר בכתרה של תורה לא יסיח דעתו לדברים אחרים" (א' ט'). זהו לשון דומה מאוד ללשונו בהלכות מלכים ומלחמות (טו' א') בעניין מלחמת מצוה "ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

יֵאֵיר בְּזֵרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 55 – במדבר – שבועות תשפ"א – שנה ב'

תורה תבלין – שיחת ליל שבועות תשס"ד

הצלחה בתורה ע"י מתיקות

בחג השבועות יש הארה מיוחדת להצלחה בתורה, להבין להחכים לדעת ולהשכיל את דברי התורה הק', כל יום תפילתנו בברכה ראשונה מהבקשות בשמונה עשרה חננו מאתך דעה בינה והשכל, וכן באהבה רבה עם כל הלב מבקשים שהאר ענינו בתורתך.

בתנא דבי אליהו (פ' י"ח) למדנו אליהו הנביא את הדרך לזכות לכתרה של הבינה חכמה ודעת. (הובא בנפש החיים ש"ד) "שכל זמן שתלמידי חכמים בבית המדרש ודברי תורה מתוק עליהם. ונותן בהם חכמה ובינה ודעה והשכל לעשות מעשים טובים ותלמוד תורה".

הנה הפתח לראיה של חכמת התורה הוא הלמוד מתוך מתיקות, ותנאי קודם למעשה, שיהיה בביהמ"ד תלמידי חכמים, והבאור בהקדמה זו נראה ע"פ הרמב"ם (פ"יג מאסו"ב הי"ד) שכתב שהבא להתגייר מודיעים אותו כובד עול תורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרשו. חתם הרמב"ם ע"ה לא יכול לעמוד בתורה בלי טורח, ת"ח לו יהיו דברי התורה מתוקים.

ועוד נראה במדרש היכן המקום, בבית המדרש. וכבר הבאנו שאחר מיתת תלמידי ר"ע איתא בגמ' (יבמות ב, ב) שהיה העולם שמם. ושאלנו בלא תורה העולם שמם אבל הרי היה את רבי עקיבא בחיים חיותו א"כ מדוע העולם שמם. אכן נראה דאפילו ר"ע שמשה אמר עליו שראוי שתנתן תורה על ידו, אם הוא בלי תלמידים וביהמ"ד "אין שמחה", העולם שמם, ולכן כך פתח אליהו, תלמידי חכמים היושבים בביהמ"ד ותורה מתוקה עליהם, זוכים לכל הברכה של בינה והשכל.

והטעם שהלמוד מתוך מתיקות זוכה לכל הברכות האמורות כיון שכך היא דרכה של תורה, תורה מתוך עריבות תורה מתוך מתיקות. וכן לשונו של תנ"א בהמשך דבריו שם אין שמחה בעולם חוץ משמחתה של תורה. ולכן הנוסח בברכת התורה הוא והערב נא ה' אלוקיני ללמוד מתוך מתיקות וכן בתפילת אהבה רבה את כל דברי תלמוד תורתך באהבה ואח"כ והאר ענינו, תנאי קודם למעשה של הארת העינים בתורה, ללמוד מתוך אהבה ומתיקות.

בנפש החיים (ש"ד) כי שלשמה פרושו לדעת סוד התורה וללמוד מתוך אהבה זהו לשמה של תורה, וכפי שהבאנו פעמים רבות דברי רבי אברהם מן ההר בנדרים (מח, ב) שהמודר הנאה מחבירו אסור ללמוד תורה. והקשה הרי מצוות לאו להנות ניתנו, ותיירץ תורה כל מהותה של המצוה היא ההנאה, המתיקות והשמחה. וכך האריך האגלי טל בהקדמתו שהלשמה הוא התורה מתוך הנאה ושמחה, ובזה מובן היטב דברי המשנה באבות (פ"ו מ"א) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה תורה לשמה. מתוך מתיקות ועריבות זוכה כדבריו של אליהו נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק. מעין מים חדשים חידושי תורה ונהר עם כח להגיע רחוק ולכל מקום להרחיב ללבן להבין ולהשכיל.

מהו פירות האילן

והנה חותמו של חג השבועות חג הביכורים, הדין על פירות האילן. וכתב המהרשי"א פירות האילן הוא האדם ותורתו אשר נמשל כעץ השדה ויומא קגרים לזכות לעליה לחכמה בינה והשכל, מצינו עוד

דמיון ביותר של האדם לעץ השדה, במשנה באבות (פ"ה מכ"א) בן חמש למקרא כותב רש"י "בן חמש שנים למקרא. קרא קא דריש דכתיב ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש שמחנכין אותו לאותיות. ובשנה החמישית כתב להוסיף לכם תבואתו וכדאמר"י התם מכאן ואילך ספי ליה כתורא".

וביום זה איתא בחז"ל (שהש"ר) על הפסוק בשיר השירים (ב, א) "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חימדתי וישבתי ופריו מתוק לחיכ"י, ובארו חז"ל שפסוק זה מדבר על אומות העולם וישראל בשעת מתן תורה. והמשילו שם חז"ל את נתינת התורה לתפוח בעצי היער, התפוח עץ עם מעט עלים ביחס לעצי היער הכבדים, כדי לזכות לצל צריך להדחק להצטמצם ליד הגזע, אבל בדבר אחד שונה התפוח משאר עצי היער הם באמת צילם רב אבל אילני סרק הם לזמן קצר נאים אבל אח"כ יבוא החושך הרעב, אבל הנדחק תחת התפוח הנה לפתע תפוחים מאירים עיניים ומשמחי לב. כך בשעת מתן תורה פונה הקב"ה לכל אומות העולם קבלו התורה, אומרים שאינם רוצים ובורחים מהתפוח אין בו צל צריך להדחק להצטמצם, אכן נשארים ברעב ובחוסר כל, ישראל בצלו חימדתי וישבתי נדחקו ששה בטלית אחת בתוך כותלי ביהמ"ד לא במרחבי היער ואז מגלים את המתיקות ופריו מתוק לחיכ"י.

לעתיד לבא אז ירגנו כל עצי היער כי בא לשפוט את הארץ, עצי היער הם השופטים שבחרו בהם באילני סרק, מפרדס הפירות המתוקים. בפסיקתא איתא שסיון מזל תאומים כנגד יעקב ועשיו, שיעקב קיבל את התורה ולא עשיו, החותם של עשיו איש יודע ציד איש שדה, יושב יערות הולך ובטל, וא"כ מפסיד הכל כי עיף אנכי כאשר בא מין השדה. יעקב מצטמצם בתוך האהל זוכה לפירות בעוה"ז ולעולם שטרם בתורתו שלם במיטתו, והנדחק לתוך העמל לעץ התפוח בכל כוחו זוכה. הברכות של פרשת בחוקותי לעץ השדה יתן פרוי, בעמל התורה אף מי שלא ניחן בבינה דעת והשכל אבל הלך ועמל בתורה בצילו חימדתי וישבתי הנה יגדלו בהם פירות מתוקים מדבש ונופת צופים.

לשמות בדברי תורה

כל מהותו של חג השבועות, הכל מודים בעצרת דבעינן לכם (פסחים סח, ב). ופרש"י שערב לנו יום מתן תורה, בעמל התורה ושמחים בו להראות ולבקש בצלו חימדתי וישבתי ופריו מתוק לחיכ"י כדי לזכות לברכת ה' לחכמה בינה והשכל. ובחיזוק במצוות ספירת העומר, מהותה של הספירה להראות החביבות והשאיפה לתורה, "כעבד ישאף צל".

השאיפה של בצלו חימדתי וישבתי, ומצפים שיתן ה' לנו פירות מתוקים מדבש ונופת צופים.

הדרך לזכות לפירות מתוקים היא מתוך בצילו חימדתי, להתחיל בהנאה מועטת ובזה אח"כ נכנס חדר בחדר (כלשון נפש החיים) להגיע לשמחה שלימה של פרוי מתוך לחיכ"י.

וכך בתפילת אהבה רבה, אנחנו באים כבר באהבה, כמים הפנים אל הפנים נכנסים באהבת ה' ע"י אהבת התורה שבנו, ע"י שהקב"ה חומל

ואוהב אותנו שבחרנו לשבת בצל התורה בביהמ"ד אבל מבקשים, להוסיף אהבה על האהבה לקיים הכל ללמוד, ללמד, לשמור ולעשות... באהבה ואז ליכות להאר עינינו בתורתך, אהבה בתורה. ובחז"ל (שוחר טוב פמ"ט) כי מתוק האור וטוב לעינים (קהלת יא) רב אבא אמר מה מתוקין דברי תורה שנמשלו כאור שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור".

והנה המתקנות של תורה נמשלה באור. ובמדרש תנחומא (פר' נח) העם ההולכים בחושך ראו אור גדול זהו תורה שבע"פ שבתחילה הולכים בה בחושך והולך בה מי שאוהב התורה, ואח"כ זוכה לאור גדול, היינו, בתחילה ללכת בחושך, אבל ההולך הוא האוהב החומד התורה אח"כ זוכה לאור גדול למתקנות התורה.

וא"כ כמה מתוקים הם לשון תפילתנו באהבה רבה, שפתחנו בתחילה באהבה רבה לבינה והשכל שנלמד מתוך אהבה שע"י אחר שאמר שנלמד באהבה, ואז חתם "והאר עינינו בתורתך" אחר האהבה באה הארה, באה המתקנות כי מתוק האור לעיניים.

תורת ה' תמימה משיבת נפש... פקודי ה' ישרים משמחי לב. בתחילה משיבת נפש ואח"כ משמחי לב. נראה באור הדברים הנה בגמ' בחולין (קכ, א) שהמחה את החלב ואכלו חייב, נפש כתיב. ופרש"י נפש הנאה כל דהו ובכל צורה, אכן שמחה היא הנאה שלימה. בתחילה תורת ה' תמימה משיבת נפש בהנאה כל דהו באהבה וחשק, אבל כאשר מגיע פקודי ה' היינו תורה דיליה ותורה מתוך ישרות אחר העמל אזי הם כבר פריו מתוק משמחי לב.

ללמוד עם היצר הרע

ונראה עוד איזה מתקנות אינו עריבות צריך לתורה. הנה במתני' בברכות (נד, א) בכל לבבך בשני יצרך ביצה"ט ויצה"ר, הנה מהו עבודה ביצה"ר איתא בהגרי"ס באור ישראל שני ענינים של יצה"ר, אחד תאוה גשמית ואחד כח טומאה רוחני וודאי כאן הכונה יצה"ר היינו תאוה גשמית, היינו שהתאוה הגשמית בא לעבוד את ה', הרצונות הטבעיים להנאה, לסיפוק, למתקנות, להעביר לאפיק של אהבת ה'.

והנה בסיפרי ובמדרש תנחומא (פר' נח) ואהבת את ה' אלוך, כיצד אתה אוהבו שאתה עמל בתורה, לדעת סודה, הנה אהבת ה', אהבת למוד התורה צריכה להיות אהבה גשמית להיתפך למתקנות לאוכל לתפוח מתוק וכדו'.

ובזהר (מדרש הנעלם כרך ר' פרשת תולדות קלח, א) הק' מובא שבטלו יצה"ר של ע"י, ביקשו לבטל יצרא דעריות בגמ' (יומא סט, ב) מבואר שע"י פסקו מלהוליד, אבל בזהר כתוב שע"י לא יכלו ללמוד תורה, תאות היצה"ר הגדולה לעריות אם תפסק אי אפשר ללמוד תורה, היינו להשתמש עם התאוה הגדולה ביותר ללמוד התורה.

ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך בשני יצרך, ביצה"ט וביצה"ר. ולפי"ז הביאור ברמב"ם שכתב בסוף הלכ' איסור"ב (פכ"ב הי"ח) "אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש מן העריות והביאות אסורות, ומסיים הרמב"ם בהלכ' כ"א "ייתרה מכל זאת אמרו, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן, דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד".

הוא שא"י סתם סגולה היא, אלא כך ברא הקב"ה בגלל התורה, עם תאוה ותשוקה גדולה, רק לב החכם באהבתה ישגה תמיד, וברמב"ם הוא הלכה שכן הביא גם בפכ"י שם הי"ט שכך הוא הדין לפנות ממחשבות רעות להגות בתורה ובאהבתה.

הרעק"א בתשובות (סמ"ב) כתב שמצות מילה היא הכנה לאדם לת"ת, שברית מילה מכשירה את האדם ללמוד תורה. ולכן פסק שאבי האב חייב למול את נכדו כמו שחייב ללמודו תורה, ולדברנו נראה שהנה מבואר בחינוך (מצ' ב) שמצות מילה היא להקטין התאוה לנשים וכדו', וא"כ כמשנ"ב תאות היצר הרע הגדול שהוא לעריות הוא התאוה לדברי תורה, אם נלקח לאפיק הנכון וא"כ ההכנה לת"ת להיות אהבתו ושמחתו ותאותו בתורה הוא ע"י מצות מילה.

בזה יאירו לנו דברי חז"ל (קידושין ל, ב): בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, הנה כבר התחבטו המפרשים מהו התורה שהיא תבלין ליצה"ר, לכאורה הוא אש ליצה"ר כפטיש שיפוצץ סלע, אכן לדברנו כשם שהתבלין הוא נותן טעם במאכל הטפל, והופכו מטפל לדבר

מתוק ונעים, כך תורה אינה מבטלת את יצר הרע אלא בראתי יצר הרע, תקח את היצה"ר, את כל התאוות תן בהם תבלין של תורה ואזי כך תנצחו, כך תמשוך אותו לאפיק הרצוי לעלות בית ה'.

אם פגע בך מנוול זה משכחו לביהמ"ד, לא מלחמה, אלא לביהמ"ד במתקנות התורה תמצא פורקן לתאוות, ולצורך מתקנות ועריבות.

בגמ' במכות (י, א) מבואר תלמיד שגלה מגלים רבו עמו, הרב שגלה מגלים ישיבתו עמו, שחי בעלי החכמה בלא תורה כמיתה. וכי צריך לספק לרוצח בשוגג את חיי הרוח, ליתן לו תפילין ולולב, סוכה ומצה, אכן ישיבתו כולה מגלים עמו, וחי עבד ליה חיותא, חייבים לדאוג לחיים הגשמיים של הרוצח, והחיים הגשמיים הם הרב יחד עם כל הביהמ"ד, התלמיד עם רבו, כשזה חסר לו, מתקנות התורה, אין לו את תאוותיו, את חייו.

בשבועות מקריבים חמץ

בחג השבועות, קרבנות החג המיוחדים הם שתי הלחם, ביכורים לה', והנה קרבן זה היחיד בקרבנות ציבור שבו חמץ (חוץ מתודה כקרבן יחיד) והנה צריך באור על השינוי מכל הקרבנות, תמיד שבאים רק מצה, והנה מובא בשם האר"י ז"ל שלשרוף החמץ בפסח היינו יצה"ר החמץ, ההתפחה, הוא כנגד יצה"ר התפוח ומלא תאוה לעינים, א"כ בפסח עלינו לבטל את תאות מצרים, יצה"ר של ע"י ג"ע ושפ"ד. (וכלשון חז"ל יצה"ר עיקרו לחמרא נשיא וגסות הרוח), אכן כמשנ"ב בחג השבועות כל ענינו בצלו חימדותי וישבתי, לקחת את היצה"ר ואתו להביא עם תבלין התורה קרבן לה' שתי הלחם להניף לה'.

ולחם רומז ליצה"ר, וכן כתבו שרומז על תורה, אין לחם אלא תורה (חגיגה יד, א), וכן לחמו בלחמי, היינו הלחם של מלחמתה של תורה שהוא לקחת היצה"ר לה', לתורה.

מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב ואח"כ בשר להזכיר ל"ת של בשר וחלב, וראיתי מובא שבשר וחלב הוא כנגד יצה"ר ויצה"ט, דבשר הוא אדום (וכן הוא סוף וגמר הדבר בהמה שנשחטה), וחלב לבן (חלב בהמה, החיה סמל לגדילה ולצמיחה), בשר אם יהיו חטאים כשני, אדום מסמל חטא, אז כשגל ילבינו. יצה"ר ויצה"ט, בשבועות אוכלים בשניהם לואהבת את ה' אלוך בכל לבבך, ביצה"ט וביצה"ר.

הנה התאוה הגדולה ביותר בת"ת הוא תאות החידוש כמה מתוק הוא החידוש שאדם מחדש, וכן הוא בתד"א אין שמחת התורה אלא בחידושי תורה והאריך הרבה בנפש"ח, השמים החדשים הם חידושי תורה, שאדם מחדש זוהי השמחה הגדולה, והיא פקודי ה' של כל אדם בתורתו שגיהה תמיד. והנה המתבונן בתקופתנו, אור והשפעה עצומה של חידושי תורה ירדו לעולם, כל צורב מחדש כבר דברים נעימים ומרבים חידושי תורה משמחים מה שבזמנים קדושים היו צריכים כל כך הרבה עמל ויגיעה, עכשיו במעט עמל מגיעים לפסגות ולמתקנות התורה הק'.

בשבועות הכל מודים שבעיני לכם, ובפרש"י (פסחים סח, ב) להראות שערב לו ושמח בחג השבועות. והנה אם שמח במצוות היה מן הראוי שנעשה מצוות בלי סוף לראיה שערב לנו וחביב לנו המצוות. אכן לפמשנ"ב, בשבועות מראים שהיצה"ר בגופנו אנו שמחים בעמל התורה אזי שפיר אנו מראים עם הנאה גופנית.

בחג השבועות מביא החיד"א שיש ענין מיוחד לחדש בדברי תורה. ולבי אומר לי הנה בזמננו שעיקר הנסיון הוא נסיון התאוה, ים התאוה שירד על עם ישראל והכל בלבושים שונים ומשונים, כל ההנאות והתאוות בעולם זה לעומת זה עשה ה', שבקלות ישיג האדם בעמל מועט להשיג את פריה המתוקים של תורה.

אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו. ובגה"ר אתה בחרתנו – בפסח. אהבת אותנו – בשבועות. רצית בנו – בסוכות.

שבועות חג האהבה - אהבה רבה אהבתנו ע"י תלמוד תורה שנדבקנו לכותלי ביהמ"ד, אז בתוך למוד של אהבת בעמל נוכה לפריו מתוק לחיכי, להאר עינינו בתורתך.

[הוסיף ח"א לבאר ע"פ דרכנו את דברי חז"ל (סוכה נב, א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול.

והיינו כיון שעמל בתורה, א"כ הגביה את היצר הרע של התאוה רק השתמש בו לתורה, א"כ לכן ע"י יצרו גדול גם לעבירה שהרי זה אותו יצה"ר].

הערות בתפילת הכניסה לבית מדרש

במשנה בברכות כ"ח ע"ב ר"י נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום תפילה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא יאירע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי. ובגמ' ת"ר בכניסתו מהו אמר י"ה"ר מלפנך ה' אלקי שלא יאירע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אמר על טמא טהור, ולא על טהור טמא ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. וביציאתו מהו אמר מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת.

בתנ"ך אנשי שם מקשה על לישנא דמתניתין דאמרו לו מה מקום לתפילה זו ולא אמרו לו מה מקום לתפילות אלו דהרי שתי תפילות מתפלל אחת בכניסתו ואחת ביציאתו, ותיקף שם שמעתי אמרים ששאלת מה מקום משום דק"ל דהנכנס להתפלל יכנס שיעור ב' פתחים ור"ג היה מתפלל אותה תפילה בכניסתו ולכן שאלוהו מה מקום ולפי"ז לא קשה להם מן התפלה השנייה שמי שיוצא מבה"מ מותר לו להתפלל תחנונים.

הנה זה אינו מספיק דהרי רש"י ושא"ר פירשו מה מקום היינו מה טיבה של תפילה זו ולא שהיתה השאלה על מקום התפילה ויותר צ"ע דאם נימא כדבריו דכל השאלה היתה מתפילה ראשונה על מה שמתפללה שלא במקום הראוי אבל בטיב הברכה ידעו השואלים מהי הברכה א"כ מה השיב רנ"ה שביציאתו נותן הודאה על חלקו דהרי כל קושיתם היתה מתפילה ראשונה והיה לו לענות רק שבכניסתו אני מתפלל שלא תאירע תקלה ע"י.

עוד צריך באור בנוסח שתי ברכות אלו שבכניסתו וביציאתו מביה"מ דבכניסתו תפילתו על זה שלא יאירע תקלה על ידי ושלא יכשל בדבר הלכה ותפילתו ביציאתו שמודה ששם חלקו מיושבי ביה"מ ואינה כלל הודאה על מה שהתפלל בכניסתו דבכניסתו התפלל על תקלה לאחרים וביציאתו הודאה על עצם זה ששמו מיושבי ביה"מ ובכל נוסח שמצאנו בכניסתו וביציאתו לנכנס למרחץ להקיז דם או לכרך הבקשה בכניסתו על שיכנס בשלום וביציאתו הודאה על זה שיצא בשלום. והרמב"ם בפ' י' מהלכות ברכות הביא בחדא מחתא תפילות אלו לנכנס למרחץ ולהקיז דם ואח"כ הביא תפילת הנכנס לביה"מ ולבסוף הביא הנכנס לכרך וכבר עמד בזה במראה הפנים בירושלמי כאן.

והיה אפשר לומר דבכנס למרחץ להקיז דם ולכרך שייך להודות ביציאתו על מה שיצא בשלום אבל לגבי תפילת ביה"מ אין ביציאתו מביה"מ ראייה שלא יאירע תקלה ע"י אח"כ או שישמחו חבריו לאחר מכן ומדויק היטב בלשון הרמב"ם כן דלגבי יציאתו מבית המרחץ ולהקיז דם ומברך כתב "וכשיצא" מן המרחץ וכן בלהקיז דם "וכשיצא". ובהלכ' כ"ה בנכנס לכרך "ואם יצא בשלום". הנה כתב שהברכה הוי לאחר יציאתו אבל בביה"מ כתב "וביציאתו מבית המדרש" ולא כתב לאחר שיצא דבבה"מ כמשינ"ב אין הדרכה לאחר שיצא אלא נוסח הברכה על ביציאתו.

אך זה אינו מספיק דהנה הרמב"ם לאחר שהביא הני תפילות דמרחץ ומקיז דם והנכנס לביה"מ ולכרך סיים לכולהו וכתב כללו של דבר לעולם יצאק אדם על העתיד לבא ויבקש רחמים ויתן הודיה על מה שעבר וישבח כפי כחו הנה כ"ל ליה הרמב"ם להני תפילות בכלל אחד דיצאק על העתיד והודיה על העבר א"כ משמע ששנה הודאה על העבר בנכנס לביה"מ ככל הני.

והנראה בזה דהנה בח"א המהרש"א על נוסח הברכה שאומר ביציאתו מביה"מ אני עמל והם עמלים, פירש המהרש"א וז"ל, ע"פ מ"ש בפרק חלק כי האדם לעמל יולד אינו יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה כו' ועדיין אינו יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כו' הוי אומר לעמל תורה וקאמר שם נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת עליו במקום אחר והיינו ואני עמל ומקבל שכר דקאמר הכא שהתורה עומלת עליו הוא שכרו בעוה"ז וכו' והנה בגמ' בסנהדרין צ"ט ע"א תניא היה ר"מ אומר כל הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה וכו' רבי יהושע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר וכו' ומסיים התם בגמ' אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא שנאמר כי אדם לעמל יולד אינו יודע אם לעמל פה נברא וכו', והנה בח"א המהרש"א עמד התם בזה דלע"מ מאי הביאו התם מימרא דר"א דאדם לעמל יולד להני מיתות דלעיל מינה לענין הלומד תורה ואינו מלמדה והלומד תורה ואינו חוזר וביאר פירוש אחד דקאי על הלומד ואינו חוזר והיינו עמל פה שטורח ולומד וחוזר עליה בכל יום וא"כ קאי מימרא דר"א על סימא דגמ' דהלומד ואינו חוזר עוד פירש שם המהרש"א א"י שעומל ומלמדה לאחרים כדלעיל והרמז שמעתי בזה במלת לעמל שהוא ר"ת ללמוד על מנת ללמד עכ"ל.

והנה לפי מה דיסד לן המהרש"א בסנהדרין דעמל הפרש ללמוד על מנת ללמד ופירש לן הכא דאני עמל היינו ע"פ הגמ' בסנהדרין דאדם לעמל יולד א"כ אתי שפיר היטב הני תפילות דהוי בענין אחד דחדא תפילה היא בין בכניסתו ובין ביציאתו שמתפלל על הללמוד לאחרים ובכניסתו שלא תאירע תקלה ע"י וביציאתו שאני עמל דהיינו מלמד לאחרים ובאמת הוי כתפילת מרחץ ומקיז דם וכך דהקבשה קודם וההודאה אח"כ הוי בחד גווט על ללמוד ע"י ללמד לאחרים.

ובאמת יסוד זה דהמהרש"א דעמל הוי הללמוד לאחרים משמע בתוספתא בפ"ד דפיר דתניא התם שאלו תלמידיו את רב יוחנן בן זכאי פרה במה נעשית אמר להם בבגדי זהב אמרו לו למדתנו רבינו בבגדי לבן אמר להם יפה אמרתם וכו' ויש אמרים הלל הזקן שאלו לא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרז התלמידים שהיה ר' יהושע אומר השונה ואינו עמל כזורע ואינו קוצר, והנה אם נימא דעמל היינו כפשוטו עמל בתורה א"כ מה שידך הכא מימרא דרב יהושע שהשונה ואינו עמל כזורע ואינו קוצר הרי חידד רק התלמידים, ויותר צ"ע דעמל בפשטות הוי הזרעה ולא הקצירה דבעמל בתורה הוא זורע ואח"כ הידיעה הוי הקצירה אבל למבואר בדברי המהרש"א אתי שפיר היטב דהעמל חשיב כקוצר ולא כזורע וכן דשיק מימרא דר' יהושע למה דזיר ר' יוחנן בן זכאי את תלמידיו דהיינו ללמוד על מנת ללמד. ומה דחשיב ללמוד על מנת ללמד כעמל, נראה דאין הבאור בזה מה דע"י שאחרים לומדים ממנו תורה הוא המעלה בע"י ללמד דא"כ ברור דאין זה שידך כלל הע"י ללמד כעמל אלא בהכרח דהביאור היינו דהלומד ע"י ללמד ומלמד לאחרים זהו גדר העמל שהוי במלמד דע"י הלומד לאחרים אצלו הדברים ברורים יותר דבמקום שצריך להסביר וללמד לאחרים מתבארים ומתלבנים הדברים ביתר בהירות והבנה והיינו מימרא דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבתי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולן ללא רק הבאור מה דשואלין תלמידין אלא במה שצריך לבאר ולהסביר לתלמידים הוא גופא הלומד שלמד רבי מתלמידיו וזהו העמל דחשיב בעל מלת ללמד ומבקשים אנו בתפילתנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות והנה הללמוד לא הוי כחלק מלשמו ולעשות אלא כפרט בללמוד שהוי ללמד וכמשינ"ב דהללמוד הוי כחלק מן הללמוד ומבואר היטב כן במהרש"א בסנהדרין דביאר דללמוד על מנת ללמד דאמר ר' יהושע הוי המשך על דברי ר"מ דאמר כל הלומד תורה ואינו מלמדה לאחרים עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה, והנה ר"מ אמר ואינו מלמדה בפועל ור' יהושע אמר ללמוד ע"י ללמד אשר כמבואר היינו הך דללמד לאחרים היינו מה דע"י מגיע לעמלות בללמוד ועל זה נאמר כי דבר ה' בזה שאינו לומד על מנת ללמד.

הערות בנוסח תפילת בית המדרש

בנוסחאות יש שבתפילת כניסתו לביה"מ אומר יה"ר אלוקי ואבותי וביציאתו מווכר רק אלוקי וצ"ב השינוי. ונראה ע"פ הגר"א בפרשת וישלח שידס שאדם קיבל טובה יודה ואומר שנועשה לו בזכות עצמי שירגיש מכאן ואילך כמו שניכר לו מזכותיו אבל בבקשה לעתיד יבקש בזכות אבות שלעצמו אין זכויות. ואשר לפ"ז שפיר בתפילה של כניסתו מזכיר אלוקי אבותינו אבל ביציאתו שיצא בשלום נוכר רק אלוקי.

שלא יאירע תקלה אלא ידי ולא אכשל בדבר הלכה

תנתי היינו תקלה הוא שאומר על טהור טהור, רק המבין טובה מסבירא ומדמה מילתא למוילתא ויוצא ע"י תקלה אבל מכשל הוא על טמא טהור ודוק בזה נוכר בשתי אופנים.

ירישמת בי חברי

ולא הזכיר תלמידי שצריך להרגיש שלמד חברים טוב כמהו שע"י דבריו נשמעים וישמח בי ולא רק בתורתו.

כי ה' יתן חכמה פיר דעת ותבונה

הנה החכמה הוי נתינה ודעת ותבונה מפיו ונראה חכמה ידיעת התורה הוי רק נתינה שניתן פעם אבל חכמה ודעת חידושי תורה ועמל התורה בזה הוי מפיו כגמ' בנדה מפיו שישאל ואורייתא וקדושתא בריך הוא חד ממש מפיו ברוח פיו.

אני רץ והם רצים אני רץ לחיי עוה"ב והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתם אלוקים תורידים וגו' לא יחצו ימיהם

והנה מה שאמרו רצים היינו שלא יחצו ימיהם וא"כ מהו שאני רץ לעוה"ב וכי בקשתי הוא להגיע מהר לעולם הבא. אכן י"ל שרצים לעוה"ב כאן בעוה"ז אשריך בעוה"ז ובזה רצים. ועוד נראה היסוד של רצים היינו בלי הפסקה בלי שימת לב הלומד תורה מגדלתו ומרוממותו ורץ ומתעלה אבל להפך רץ תמיד לגיהנום.

ביציאתו מה הוא אומר

צ"ע תפילת היוצא ששמת חלקי מיושבי ביה"מ ואנו רצים שהרי מקומו בבואו לביה"מ לא ביציאתו.

ונראה שיוצא אומר שאינו יוצא היציאה לזמן, וזהו החילוק בינו לדואג ואחיתופל שהיתה תורתם לפניו אבל אני רץ לעוה"ב.

מה מקום לתפילה זו

ובדבר הגמ' מה מקום לתפילה זו- שמעתי מידידי הגר"א שליט"א דהנה תפילה הוי מתפללים בית הכנסת ועל כן שואלים למה זה המקום להתפלל הרי כאן זה בית מדרש המיועד ללמוד. להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

דברים שבלב "היום המאושר ביותר"

דברים שנאמרו בעת שמחת עליה לתורה לבר מצוה של נכדו הרה"ג ר' יעקב ישראל גיברלטר נ"י פר' וירא תשס"ט. אחרי שהסתיימה המלחמה, זכיתי לעלות לארץ ישראל, אחרי כחמש שנים במחנות דאכו ושטוהוף ובגטו קובנה, ואחרי שהות בהאי קפריסין, ובזמנים אלו כמעט ולא ראיתי "צורת אות של תורה". רבים שיכנעו אותי ללכת לקיבוץ דתי ולעסוק במלאכות לפרנסתי, אך אני קבלתי על עצמי בעת שהלכתי בחוסר כוח במצעד המוות הנורא "טויט מארש", ושם כשכבר כלו כל הקיצים, הלב שלי לחש תפילה, "רבונו של עולם אם אצליח לצאת מכאן חי, אבוא אליך בקול תודה, אנו מקבל על עצמי להקדיש חמש שנים של לימוד תורה..." ובחסידי שמים שמע ה' תפילתי וזכיתי לצאת ולעלות לארץ ישראל, על כן החלטתי ללכת ללמוד בישיבה הקדושה "חברון". כתבתי לאבא את מכתבי הראשון מהישיבה. אבא קיבל את המכתב בבוקר לאחר התפילה, שם משקה על השולחן וביקש מכל הציבור להשתתף בשמחתו, שמחת התורה שזכה לאחר הגהינוס הנוראי שבנו נכנס ללמוד בישיבה גדולה בירושלים. והוא רקד עם אנשי הקהילה שלו סביב הבימה כמו בשמחת תורה, וכך כתב לי מכתב "יום כניסתך ללמוד בישיבה זה היום הכי מאושר בכל ימי חיי".

ונראה להביא מקור לשמחתו של אבא זצ"ל, שהנה בירושלמי כתוב שבפרשת ק"ש מרומזים כל עשרת הדברות. והגר"א (ליקושים שבסוף דבר אליהו על איוב) מבאר היכן רמזו בק"ש כיבוד אב ואם, וכתב שהוא מרומז בקרא של ושננתם לבניך, כמו שאמרו חז"ל "כל שאינו מלמד לבנו תורה כאילו רצחו", והכונה שמה הכיבוד אב הגדול ביותר שיכול להיות, כשאדם לומד תורה, זה האושר הגדול שיש לאדם בעולם, וזה הכיבוד אב הגדול שכן זוכה לעשות לאביו. וזה מה שאבא אמר שנכנסתי לישיבה זה היה האושר הגדול ביותר שהיה לו בחיים, ובה יש את הכיבוד אב הגדול והאמיתי ביותר.

ברמב"ן (בפר' וירא) מקשה מדוע לא נכתב בתורה מצות חינוך, לחנך את הבן למעשים טובים ולמצוות, רק במשלי כתוב "חנוך לנער ע"פ דרכו", אבל בתורה לא מוזכר בכלל, מה טעם הדבר. ואומר הרמב"ן שכיון שכבר כתוב בתורה "ולמדתם אותם את בניכם" שנצטוונו ללמד את הילדים תורה, א"כ ממילא כבר כתוב כאן גם מצוות חינוך, כי מצוות לימוד התורה כוללת את הכל, וממילא כאשר הבן לומד תורה הכל כלול, כל קיום המצוות מונחות בלימוד שלו.

וכאן אני רוצה להזכיר שגם בזכות אימי הי"ד זכיתי להכנס לישיבה, שהייתי רואה בביתנו בקובנה בליל שבתות שהיה מגיע בחור מישיבת "אור ישראל" לאכול בביתנו, אמא כיבדה אותו כבוד מלכים, והיתה אומרת כל בחור עתיד להיות גדול הדור ועלינו לכבדו כבר עתה כגדול שבדור, אותו כבוד והערכה לבחורי ישיבות גרמו לי ללכת להיות חלק מישיבת חברון. בסמוך לביתנו בקובנה גר בחור מבוגר מתלמידי ישיבת סלבודקה, שהיה תלמיד חכם גדול. שכרו לו דירת חדר בעלית גג, ואמא דאגה לו לאוכל מדי יום. ואף ביום שישי היתה שולחת לו דגים, חלות ועוד. האיש היה משונה מעט. היה לו שיגעון- שהבריח ממנו אנשים וילדים. הוא אהב לתפוס את הילד שהביא לו אוכל ולצבט לו בלחיו. אמא היתה שולחת את האוכל לשבת רק על ידי אחד ילדיה, למרות שלא "אהבנו" את הצביטות שלו. היא לא נעזרה באחד מעובדי החנות שלנו כדי לשלוח את האוכל, אלא שלחה רק אותנו וזאת משום שרצתה לחנך אותנו בכיבוד תלמיד חכם.

הבחור היה מחכה מדי יום שישי לאוכל. הוא היה "מתכוון" למפגש- כשנשמעו הפסיעות קריבות במעלה המדרגות שהיו מעץ היה יוצא וצובט, הוא נהנה מהצביטות יותר מהאוכל שהביאו לו לשבת. אחיי היו זריזים ממני וברוב הפעמים היו מצליחים לשים את האוכל על הרצפה לפני הדלת ולברוח, לפני שהספיק הבחור לפתוח את הדלת. אך אותי תמיד היה תופס וצובט בכל כוחו עד שפרצתי בבכי. רק לאחר שסיים את מסכת המכות והצביטות היה לוקח את האוכל ונכנס לחדרו.

בעלת הבית היתה נגשת אלינו אחר כך ומסבירה לנו: "דעו לכם ילדים שעשיתם מצווה גדולה, אם לא תביאו לו אוכל הוא יגווע ברעב, אין איש מביא לו אוכל מלבדכם".

אך מובן איפא, שלא רצינו ללכת אליו פחדנו מהמכות, אמא היתה אומרת לנו, שמכיון שהוא היה תלמיד חכם גדול- לתת לו אוכל זה כיבוד התורה. היא מוכנה שילדיה יקבלו מכות בכדי לחנך אותם שגם במצב כזה חייבים לכבד תלמיד חכם שהוא בבחינת "ספר תורה ששרוי בצער"- חינוך!!!!

חג השביעות בקובנה

בקובנה לכל חג אפו חלות מיוחדות. החלות של ראש השנה לא נראו כחלות של חג השבועות. היו לנו בביתנו שתי מפות יקרות מאד. מפה אחת היתה שזורה חוטי זהב בחוטי משי. מפה זו פארה את שולחן ליל הסדר. המפה השניה היתה שזורה חוטי כסף בחוטי משי, וזו שימשה לכסוי השולחן בחג השבועות. המפות היו כבדות בשל כובד משקלן, הלא הזהב והכסף משקלם רב. שני אנשים היו צריכים להרים אותן. היה בהן יופי נדיר. הברק של מפת הזהב, וההדר שלמפת הכסף באריגת המשי היו בבחינת "זה קלי ואנוהו". מפות כאלו ניתן לראות היום רק במוזיאונים.

וכן היו נוהגים לאכול בבוקר של חג השבועות דבש עם חלב, לקיים דברי הפסוק דבש וחלב תחת לשונך. כמבואר משנ"ב ס' תצ"ד סקיי"ג

חג השביעות בישיבת חברון – תש"ח

לקראת חג השבועות נכנס לתוקפו הסכם שביתת הנשק שנקבע ע"י שליח האו"ם. היה זה בהיותי בישיבה בירושלים, עוד לפני שקיבלתי את אישורי היציאה לתל אביב. חזרנו כבר ללמוד בהיכל הישיבה, אך הפסקות החשמל התכופות שבשו את סדרי הלימוד שלנו. יהודי אחד נידב באצילות נפשו פח נטע עבור תאורה בליל חג השבועות, ואכן, ההיכל היה מואר היטב, ובנוסף לבני הישיבה הגיעו גם רבים אחרים ללמוד בו. קינאתי באותו יהודי על הזכות הנפלאה שנפלה בחלקו. אשריו שויתר על בישול שתי חמה ותבשיל משביע, ובכך סייע למאות בני תורה ללמוד בהתמדה רבה בליל שבועות.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 10

פרשת במדבר תשפ"א

'קול ה' מתוך האש'

[א] כ"י שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים, הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו, השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי". (דברים ד' ל"ב).

הנה ענין פלאי אנו מוצאים כאן, מה שהתורה חוזרת כמה וכמה פעמים על ענין ה"קול", ובחומש דברים משה רבינו חוזר ומתאר לבני ישראל את מעמד הר סיני, ומוציאים שם עוד כמה וכמה פעמים שהוא חוזר על ההגדרה שמתן תורה היה "קול" מתוך האש.

והדבר צריך התבוננות, מהו אותו הקול הנורא, שבקול הזה היתה ההתגלות של השי"ת בחר סיני. וכן מדוע חוזרת התורה כ"כ הרבה פעמים על ההגדרה שמתן תורה היה "מתוך האש", מה הענין המיוחד בזה שמתן תורה היה מתוך האש?

[ב] ונראה שמבואר כאן יסוד גדול שהוא מייקיר התורה. והוא, שההתגלות האלוהית שהיה על הר סיני הוא בקול. פירוש הדברים, דאף שהרי לא שייך שום השגה בבורא, אפילו בציון ואפילו במשל. ומיסודי הדת שלא ישיגו משיגי הגוף, שלא שייך השגה כלל וכלל. אבל מ"מ היה השגה בקול ה', וכמו שכתוב (דברים ד' ל"ב), "ותמונה אינכם זולתי קול", שאנ"פ שלא היה גילוי של תמונה, אבל היה גילוי של קול, והוא היה קול נברא, כמש"כ הכוזרי, קול שנברא יש מאין באותה שעה, ואת אותו קול שנברא היה בו התגלות והשגה.

וביאור הדבר, כמבואר במהר"ל, שהקול ששמעו במעמד הר סיני הוא השפעת התורה. שהגילוי של התורה בעולם הוא באותיות, וע"י האותיות של התורה הוא ברא את העולם, כמו שאמרנו חז"ל 'אותיות שנבראו בהם שמים וארץ', שאמר הקב"ה 'ויהי אור' ונברא האור, וכמו ששינונו (אבות פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם, והיינו בדיבור של תורה, שעי"ה התורה נברא העולם.

[ג] והנה האדם הוא צלם אלוהים, וכמו שנאמר "בצלם אלוהים עשה אותו", וכבר האריך הנפש החיים בשער א' לבאר את הענין שהאדם נקרא צלם אלוהים, שהוא השלם על כל סדרי העולמות, ועל פי הנהגתו הן לטוב והן למוטב מתנהגים ונשפעים כל העולמות.

וכשתבוננו מהו מציאות האדם בבריאה, שהרי ידעם ורגלים יש גם לחיות ובהמות, וגם מה יש לכל הבעלי חיים. א"כ מהו היתרון המיוחד של האדם, מעל שאר היצורים? מפורש בתרגום: **"ויהי האדם לנפש חיה"**, אומר התרגום **"והוה באדם לרוח ממלא"**! יחוד האדם הוא בזה שהוא מדבר, וזהו הרוח חיים שנתן הקב"ה לאדם. והאדם ששומע את קול ה' וכמ"ש "קול דברים אתם שומעים", הוא זה שגם יכול לחזור ולהביע את זה בדיבור שלו, ע"י שלומד תורה.

וזהו ששינונו **"כל ה'ח"ש שישב ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו"** (תהלים פ"ח ב), וכן מבאר בפנפ החיים (ש"פ פ"ו) דברי הגמ' בגיטין (ד) **דאשכחיה ר"א לאליהו וא"ל מאי קעביד קב"ה, א"ל עסיק בפילגש בגבעה. ומאי קאמר, אביית בני כן הוא אומר, ינותן בני כן הוא אומר**. כותב בפנפ"ה: **"והיינו מפני ש"א" ורבי ינותן עסקו בניהם בענין פילגש בגבעה, אז באותו עת גם הוא יתבאר שנה דבריהם ממש"**. וזה משום שמתן תורה נתחדש ענין הדיבור בתורה, שהוא דיבור הדידי.

א"כ עיקר מעלת האדם הוא הדיבור, וכמש"כ הנפה"ח (ש"פ פ"ד) שהדיבור הוא עיקר נפש האדם, שזה יתרון האדם מן הבהמה, שהרי יש ד' דרגות - דומם צומח חי מדבר, ומעלת האדם הוא בדיבור. וכיון שעיקר הגילוי האלוהי היה ע"י דיבור וכמש"כ, אז בזה גופא האדם הוא צלם אלוהים שאף הוא מדבר, ובדיבורו הוא צלם אלוהים,

והוא המבואר בפנפ"ח (בעשר א"פ), שכל הבריאה כולה היתה בדיבור, וכמו שנאמר 'דבר ה' שמים נעשו', והמשך קיום הבריאה הוא ג"כ ע"י דבר ה', וכמו שנאמר 'ולדעת המחבר אם אינו אומר פסוקים של תורה בפה אחרי ברכות התורה, אפילו יהיה כל היום בעומק לנטוע שמים וליסוד ארץ', שעי"ה דיבור האדם בפיו את דיבורו של הקב"ה גופא, בזה הוא מקיים את העולמות.

א"כ נתבאר שדיבורו של הקב"ה הוא השפעת התורה, וממילא כשהקב"ה נתן לנו את התורה, פירוש הדבר הוא, שהוא השמיע את הקול שלו, כדי שאנחנו נשמיע את הקול הזה בדיבור של תורה. ויוצא מזה, שעיקר לימוד התורה הוא בדיבור דוקא, שבה מעלת האדם שהוא מדבר, ובדיבור של תורה הוא מקיים את העולמות, שזה נמשך לנו, לדבר את דיבורו של הקב"ה.

[ד] ואע"פ שצמינו מחשבה והרהור בדברי תורה. אמנם דעת המחבר בש"ע (אורח"ח סי' מ"א ס"ד) שהמהרהר בדברי תורה אינו צריך לברך [אמנם הגר"א החמיר שלא להרהר בדברי תורה בלי ברכה וכמש"כ המ"ב שם בסק"י], ולדעת המחבר אם אינו אומר פסוקים של תורה בפה אחרי ברכות התורה, אפילו יהיה כל היום בעומק הסוגיות ויחדש חידושים נפלאים קרוב יהיה להיות ברכתו לנטלה, ודוקא באומר פסוקים של תורה בפה יוצא י"ח, ורואים בזה שעיקר חוב ומצות ת"ת הוא דוקא בפה.

וכן מקניני התורה זה - בעריכת שפתיים, ובבית הלל. ומפרש ב"רוח חיים": **"כמ"ש כי חיים הם למוצאיהם, ודרשו עירובין (נד) למוצאיהם בפה, ואמרו שם אם עורכה היא שמורה. אבל אין דרך מה שיעצק בקול כי אם יגיע הם בבית הלל להבין על ענין**. וכמ"ש לב חכם ישכיל פיהו ועל שפתי יוסיף לקח, וכי"ו, ואמר לב חכם ישכיל פיהו - הלב מחכים את השפתיים מה שיאמרו, וא"כ אין צורך להוציא בשפתיים, לזה אמר ועל שפתי יוסיף לקח, כי במה ששגה ברעיונו ירגיש בבואו להוציא בשפתיו", והיינו שצריך להיות שילוב של עריכת שפתיים עם הבית הלל, שאין די בעריכת שפתיים בלי בית הלל, אלא צריך להכניס בעריכת שפתיים את בית הלל. שהלב מראה לאדם מה לדבר, דבלי הלב המחכים דיבר דברי הבל ושטות.

ויתר ע"כ כותב המהר"ל, שהטעם שעיקר עסק התורה הוא בדבירו ובחברותא, כמו שבמאור בחז"ל כמה פעמים, כי בחברותא הוא מדבר אל השני. אבל כשלמד לבד אפילו אם ידבר בשפתיו, אין זה דיבור גמור, כיון שאין כאן גילוי לעולם, שאף אחד לא שומע אותו, ולכן עיקר התורה הוא בדבירו לשני, שבזה יש את עיקר הגילוי, כי זה עיקר תפקיד האדם. וזה עיקר התפקיד שלנו במתן תורה, לדבר בדברי תורה.

וזהו ביאור דברי התרגום שתרגום 'פנים בפנים' - 'ממל עם ממלל' [שדרכו בתרגומו להרחיק את ההגשמה, ולכן כשברא לפרש מה הכונה פנים בפנים, הרי נאמר ולא ישיחו משיגי הגוף, ע"כ מפרש שהכוונה דיבור עם דיבור] וכיון שגילוי האלוקות היה בקול, לכן תירגם 'ממל עם ממלל' היינו דיבור עם דיבור.

ה והנה איתא במכילתא: "לאמר, מלמד שהיו אומרים על הן קול ועל לאו לאו, דברי רבי ישמעאל, ר"ע אומר על הן קול ועל לאו הן". והנה, מלבד שיש להבין במד חלקו, ר"ע, עוד זאת יש להבין מדוע ע"כ, שישאל הוצרכו לענות בששת מתן תורה, הרי הם כבר הסכימו מתחילה ואמרו נעשה ונשמע, ומדוע נצרך שבשעת מתן תורה גופא בני ישראל ידברו ויסיימו על קבלת התורה.

אמנם הביאור בזה, כיון ש'פנים בפנים דבר ה' עמכם', וכמו שביאר התרגום 'ממל עם ממלל', א"כ צריך קול כנגד קול, שכנגד הקול שנתגלה בהר סיני צריך גם קול של בני ישראל שמקבלים את התורה, שזה עיקר התפקיד שלנו לחזור על אותו קול של הקב"ה.

וזהו שאמרו חז"ל 'כל היושב ושונה הקב"ה שונה כנגדו', שבכל דיבור ודיבור של האדם בתורה יש דיבור של הקב"ה כנגדו. וכן כתב הנפה"ח (ש"ב פ"ב) "שבאותה שעה שהאדם עוסק בתורה באותה שעה ממש נחוצה להבת אש מפיו יתברך ונחשב כאילו עתה ממש מקבלה בסיני" עיי"ש.

ובזה במאור מה שאמרו במדרש, (חובא בפיו לשבחות), דהא דכתיב "המכתב מכתב אלוקים", שהלוחות נכתבו ע"י הקב"ה, עיקר הכתיבה בזה היה ע"י הדיבור, שבשעה שיצא מפי של הקב"ה בביטול אנוכי ה' אלקיך, אותו דיבור נחקק בלוחות. והביאור בזה, שעיקר הגילוי של התורה בעולם, הן תורה שבכתב והן תורה שבע"פ, הוא ע"י קול. שזה היה עיקר הגילוי של הבורא בבריאה ע"י קול התורה אלא שבתורה שבכתב ע"י אותו קול נכתב ג"כ, ושאר התורה נשאר בע"פ. ואותה תורה אנו מעבירים בקול שלנו, כמו שאמרו חז"ל "מהו שנאמר קול גדול ולא יסף, שכל ת"ת ות"ת שאומר את התורה, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ניתן למשה בסיני". שזה עיקר התפקיד שלנו, להעביר את הקול ששמענו בסיני בקולנו.

ובאמת מנהג החת"ס זצ"ל, שהנהיג בשיעוריו ב"שיעור שטובע", [וכן היה ג"כ בזמן בני הכתב סופרי זצ"ל], שכל החדר שיעורים היה מוקף במדרגות, והחת"ס והכת"ס ישבו במצאצא, [מרחב הפסיפות שהיה שם א"א היה להחזיק את המדרגות בידיהם, לכן רק לתת"ס ולכת"ס היה גמרא, וכל התלמידים היו מקשיבים את השיעור בע"פ]. ועל כל חידוש שאמר, כל הבחורים חזרו על זה מיד, וכן כשאמר קושיה כולם חזרו עליה, וכן כשאמר תירוץ. משום ש"ת"ת אינו רק בשמיעה אלא באמירה. לכן לא די לשמוע שיעור אלא צריך להגיד אותו, וכך ישנה את מסירת התורה.

וכן גם כשהיה מוסר שיעור לבעלי בתים, לא היה מסיים את המשפט, אלא היה הוא מתחיל והם גומרים. אם היה מתחיל בשאלה הם היו צריכים לסיים מה שקשה, וכן כשאמר תירוץ הם היו מסיימים את התירוץ. משום שלשמוע על מספיק, אלא צריך להוציא מן הכח אל הפועל.

ודבר זה אנוהו צריכים ליקח לתשומת ליבנו, להשתדל להרבות בדבירו של תורה, ולהשקיע עבודה בזה שיהיה דברים ברורים, לשפר את הלשון, וגם בענין הכתיבה, ומה לכתוב, שיהיה ע"י הדיבור והכתיבה גילוי של המחשבה בצורה ברורה וקובעת בלי ספקיות.

ו] ומכאן יש לעורר על ענין נוסף והוא ענין התפילה. שכותב ה"נפש החיים" (פרקים פ"ה): "ולא זו בלבד שבמצוות מעשיות העיקר הוא החלק המעשי, אלא שגם במצוות התפילה שנקראות עבודה שכלל ולמדוהו ז"ל בריש פ"ק דתענית מכתוב "ולעבדו בכל לבבכם עם כל זה העיקר שצריך האדם לחתוך בשפתיו דוקא כל תבה ממשטב התפילה, כמו שאמרו רז"ל בריש פרק אין עומדין (ברכות ל"א) מקראי דחנה: דכתיב בה "רק שפתיך נעות", מכאן למתפלל צריך שיחתוך בשפתיו". וחובא ענין זה בביאור הלכה (סי' ס"א ד"ה יבול) "ואע"פ שאמרו חז"ל שתפלה עבודה שכלל, העיקר בזה הוא תיבות התפילה".

כלנו יודעים מהז שאנו קטנים שתפילה היא עבודה שכלל, וצריך להתפלל בכוונה. יש כוונת התפילה ויש כוונת השמות, ויש כל מיני פשטים בכוונות, וכל אחד תופס את התפילה העיקרית שהיא תפילה היא הכוונה. וא"כ שכו"ל לא כיון הוא מרגיש שהתפילה שלו לא שווה כלום, כביכול, אבל כאן למדנו את הערך הגדול של הדיבור שניתן לנו במתן תורה, שזה נוגע גם לתפילה. ולכן אנצ"ם שתפילה צריכה כונה, אבל הכונה לא מעכבת, אלא עיקר מעשה התפילה שהוא חיתוך התיבות, והכוונה הוא רק ענין תנאי לתפילה, שתפילה צריכה כונה, אבל עצם מעשה התפילה הוא חיתוך התיבות של התפילה דוקא.

וכל שכן קריאת שמע וברכות קריאת שמע שעיקר מצותם בהוצאתם בפה, וצריך להיות בקול נעים בשפה ברורה ובנעימה, וכן בכל ברכה וברכה ובכל ברכת המזון, שיהיה כל תיבה ותיבה בלי הבלעה [אם האדם יעמיד טיפ לעצמו לשמוע את האזן או מברך שימע את רוב המילים הוא בולע ולא מקיף אותם בשלימות] ובפרט בשם ה' יש להזהר לאומרו בקול ברור. וכמו שראיתי גדולי עולם שהתפללו, תמיד היו מתפללים בקול. אפילו בשמונה עשרה שאומרים בלחש גם אמרו קצת בקול שיהיה חיתוך שפתיים וביטוי שפתיים.

[הנהגה לכאורה נראה שזה באים לחדש מעצמם עבודה קשה, אבל תאמינו לי שזה עבודה הכי קלה, חזק בדיוק ומנסה. משום שמי שתפלה בלי חשק, אז הוא מתפלל מהר, ואין לו כל סבלנות, וא"כ יוצא שכל הזמן הוא סובל מהתפילה. אבל ברגע שאדם מתרגל להתפלל במתן ובנעימה המילים, זה יותר קל יותר נעים, שהוא מקבל את ההרגשה הנפלאה שיש בתפילה. שהוא תענוג שא"א בכלל לתאר, וכל מי ניסחה מרגיש את זה.

וספרי לי יחידי: שהיה מתפלל במנין ותיקין הוא החזן איש זצ"ל, ופעם הוא שאל את החזן"א, האם כשהוא מאמר מותר לו למרות את התפילה כדי להספיק להתפלל בנץ, אמר לו החזן"א: "דעך דאונקען אזי אויט ווערד העפע, עט נאר דער נץ", "התפילה עצמה הם דיון למרות את התפילה לא רק הנץ].

והוא הדין ג"כ לענין תפילה בציבור, אין שום דין מותר את התפילה בשביל זה. אלא צריך לומר את התפילה במתינות, "בשפה ברורה ובנעימה", כמו אצל המלאכים. אם החזן גמר, הוא יכול להמשיך הלאה, ואנחנו נביא חזן אחר... ונצח כמין עירבוביז כזאת, שהציבור עדין אומרים והחזן כבר מתחיל לצעוק, אז יש כמה "הכמים" שדואגים להשתק את הציבור כדי לתת לחזן להתחזק, במקום להשתק את החזן, משתיקים את הציבור... [אם הציבור כל כך רעבים, אפשר לעשות הפסקה לאוכל משהו, ולחזור להתפלל "אשרי ויבא לעיון"... אבל למה להחזיק?].

ועוד נלמד מכאן, כמה חשוב לשמור על קדושת הדיבור שהרי זה הכלי יוצר של האדם ורק בזה הוא פועל ואם כן דאי שיש לנו לשמור מאוד על הפה ועל קדושת הפה.

- - - נערך מכתב ותלמידים - - -

הקדוש לע"ז הרב ר' יוסף אברהם ב"ר מיטל וולף זצ"ל, מייסד סמינר זאנץ, נלב"ע ד' סיון תשס"ט

לתרומות ולתנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > שייבת קהילות יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב" א להשאיר הדפעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" < במספר: 077-26-111-78, אד במיל: ky688042@gmail.com > לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל. - כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 21

גדולתו של רשב"י – התמדה בתורה

אייר תשפ"א

מאומה כי אם מעט חרובים שזימן לו ה' לתת המערה [ויש לציין המבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' מעשר) כי חרובים פטורים מן המעשר מן התורה מחמת שאינם ראויים למאכל אדם, ואמנם כבר אמרו שיש שני סוגי חרובים, ויש מהם מתוקים יותר הראויים למאכל, אך זאת למדנו כי אינם מאכל ערב כל כך, וממאכל זה התקיים רבי שמעון במשך כל אותן השנים].¹

ובאותו זמן, מאחר ומסר רבי שמעון נפשו על לימוד התורה מתוך הדחק, זכה רבי שמעון לגילויים מופלאים שנתגלו לו סודות התורה, והיה לומד עם אליהו הנביא, ונתדבק בתורה בכל נפשו.

ואמרו באיזרא זוטא, שבשעת פטירתו מן העולם כאשר ביקש לגלות את סודות התורה,² פתח רבי שמעון ואמר: "אני לדודי ועלי תשוקתו", בעבור שכל ימי התקשרתי בקשר חזק עם הבורא עולם – "כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא", בעבור זה כעת 'עלי תשוקתו', כביכול תשוקתו של הקב"ה עלי, והוא בא יחד עם כל פמליא של מעלה לשמוע את דברי התורה שאומר כאן [איזרא זוטא, דברים רז ע"ב]. ולמתבונן, הדברים נפלאים ביותר, שמעיד רבי שמעון על עצמו, שהתקשר עם קודשא בריך הוא בקשר אמין כל כך, עד שתשוקתו של הקב"ה עליו, לשמוע את תורתו. ומה שאמר 'חדא קטירא', כוונתו שהיו כל חייו קשר אחד רצוף עם הבורא, ולא קשר שניתק וחזר והתקשר, אלא כל ימיו רצופים אהבת ה' ודבקות.

והצורה בה הגיע רבי שמעון לקשר חזק שכזה עם הרבש"ע, היא על ידי שהשקיע את כל נפשו ונשמתו בעסק התורה, ובכל הזמן ישב ועסק בה, ומסר עצמו עליה ללמוד התורה מתוך הדחק, על ידי זה התקשר עמו ית'. וכמו שנאמר "היו כל צמא לכו למים", ודרשו רבותינו ז"ל "ואין מים אלא תורה", וכבר תמה הבעל התניא, מה בא מקרא זה ללמדנו, וכי אין אנו יודעים שהצמא ימצא מזור לצמאנו במים? וכי זה הוצרך הנביא לחדש לנו שהצמא ילך למים? ואף כשנפרשנה כלפי התורה, גם זה פשוט, שמי שהוא צמא לדברי התורה ילך ל'מים' – לתורה, ושם ירוה צמאנו.

אלא, מבאר, 'היו כל צמא' – מי שהוא צמא להשיג קרבת אלוקים ולהידבק בו ית', וכפי שאמר דוד 'צמאה נפשי לאלוקים לקל-חי' (תהילים מב, ג), 'לכו למים' – עסקו בתורה, כי רק על ידי התורה יוכל האדם להשיג קרבה ודבקות בו ית'.

ומקרא מפורש הוא בתורה, שנאמר: 'ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך', ממשיכה התורה ומורה לנו כיצד נוכל להגיע לאהבה זו, ברמה גבוהה זו, על ידי: "היו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך וגו'", למדנו שהדרך להשיג את אהבת ה' וקרבתו היא על ידי עסק התורה.

ורבי שמעון בר יוחאי, על ידי שהשקיע עצמו בעסק התורה זכה להתקרב אליו ית', עד שנעשתה תשוקתו של הקב"ה אליו כביכול. וזהו מה שקרא על עצמו המקרא: "אני לדודי" – מאחר והשקעתי כל כך הרבה לדודי, על ידי שלמדתי תורתו בכל ימי, ממילא 'עלי תשוקתו'. אילו היה נאמר 'עליו תשוקתי', היה הפסוק מתפרש שאני משתוקק אליו, אך 'עלי תשוקתי' היינו שתשוקתו של הקב"ה היא אלי, וזה מחמת ההשקעה הגדולה ב'אני לדודי'.

וכאשר אנו רוצים ללמוד משהו מדרכיו הקדושים של רבי שמעון, ביומא דהילולא דלילה, עלינו להתחזק ביתר שאת בעסק התורה, להוסיף חיזוק על חיזוק בתורה.

א. בשבוע שעבר חל יום ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרשב"י, והוא זמן הראוי להתבונן בקצות דרכיו והנהגותיו, וללמוד מהם לצעוד בעקבותיו. חשבתי לעצמי, לו יצויר שהיו מבקשים ממני להספיד את רבי שמעון, מה הייתי אומר... מה היא עיקר הנקודה שלו אשר הביאה אותו למעלתו הגבוהה.

והנה באמת מציונו הרבה בדברי חכמינו על כך שהיה רבי שמעון מלומד בניסים (המלוב"ן), וכמסופר במסכת מעילה (יו, ב) שבשעה שגזרה מלכות רומי גזרות על ישראל, שלא ישמרו שבת, לא ימולו את בניהם ולא יתקנו מקוואות טהרה, ישבו חכמי הדור וטכסו עצה כיצד יוכלו לבטל את הגזרה. תחילה הלך רבי ראובן בן איסטרובלי ועשה עצמו כגוי, הסתפר כמותם, וממילא חשבוהו לגוי, והתיידד עם אנשי המלוכה של רומי, וכך בחכמה ביטל הגזרות, על ידי ששאלם מדוע גוזרים על היהודים שלא ישמרו שבת, הלא מי שיש לו אויב יעדיף שאויבו יהיה עני, ומדוע הם מחייבים אותם לעבוד בשבת ועל ידי זה מרוויחים יום עבודה נוסף. וכן לגבי מילה, טען להם שמוטב יהיו ישראל חלשים בעקבות המילה, ולא גבורים. וכן בענין המקוואות, טען שעדיף להם שיתמעטו ולא ירבו, יעו"ש. אך לאחר שהצליח לבטל את כל הגזרות, תפסו שהוא יהודי, והחזירו מיד את כולם.

החליטו חכמי ישראל לשלוח לקיסר את רבי שמעון בר יוחאי, לפי שהוא מלומד בניסים, ועמו שלחו את רבי אלעזר ברבי יוסי. בדרכם, פגש בהם שד הנקרא 'בן תמליון', והציע להם שיצטרף עמם לסיע בעדם. בבח רבי שמעון ואמר, שפחתו של בית אבא – הגר שפחת שרה, זתה ובמנוסתה נגלו אליה שלשה מלאכים, ואילו אני למרות שיצאתי להציל את ישראל לא מלאכים נגלים אלי כי אם שדים, אך אמר "יבוא הנס מכל מקום" [במאמר המוסגר: למדנו כאן עוצם גדולתו של רשב"י, שכאשר נגלה אליו שד בכה על שלא זכה למלאכים. אלו היו השגותיו], והלכו יחדיו אל עבר הקיסר. אותו השד הקדימם, ונכנס אל תוך בתו של הקיסר, וחלתה. ניסו כל הרופאים למצוא מזור למחלתה, אך לא העלו בידם מאומה. ואותו השד צווח מתוך גרונה, שרק אם יורה לו רבי שמעון לצאת – ייצא. מיד קראו לרבי שמעון אל הקיסר, ואמר: בן תמליון, צא! בן תמליון, צא! ומיד יצא. אמר לו הקיסר, לך אל בית גנזי וטול משם כל אשר תחפוץ. נכנס רבי שמעון וחפץ את האגרת אודות הגזירות, וקרע אותה לגזרים, וכך התבטלה לה הגזירה. [כנראה שמנהג היה בידם שכאשר נקרת האגרת מתבטלת הגזירה].

ובמהלך הדרך שהלך רבי שמעון עם רבי אלעזר ברבי יוסי, נשאלה בפניהם שאלה בהלכות טומאת דם השרץ, וענה רבי אלעזר. הקפיד עליו רבי שמעון על שהורה הוראה בפני רבו, ואמר "אל יחזור בן אצל אביו", אלא שלאחר מכן ניכר, שכאשר בקשו חכמי ישראל מרבי אלעזר ברבי יוסי להצטרף אל רבי שמעון, חשש אביו מדבר זה, ואמר כי הוא ירא מפני ר"ש שמה יקפיד על בנו וימות, והבטיח לו רבי שמעון שבנו ישוב בריא ושלם אל אביו. על כן עמד וביקש עליו רחמים, ונרפא.

ראינו כי אכן היה רבי שמעון מלומד בניסים, ואם היינו בקיאים בזהו הקדוש, היינו רואים שהיה הוא רגיל בניסים, ומופתים רבים נעשו עמו. אך אם באנו לדבר בשבחיו ומעלותיו, לא אלו הם השבחים. מה גם, שהעיסוק בענין זה אינו מביא תועלת עבורנו, וכי מה יש לנו ללמוד מכך? שנעשה גם אנו ניסים ומופתים!!

ב. כשנבוא להתחקות אחר קצות דרכיו והליכותיו הקדושות של רבי שמעון, נמצא כי העיקר שבהן הוא **שהיה מתמיד גדול, שכל הזמן יושב ולמד**, ולא זו בלבד אלא שהיה לומד את התורה מתוך הדחק. וכפי המסופר בגמ' (שבת לג, ב) שישב במערה שלש עשרה שנים ברציפות ולמד תורה יחד עם בנו רבי אלעזר, ובמשך כל אותו הזמן לא אכל

¹ וידועה השאלה כיצד אכל רבי שמעון מאותו עץ חרובים, הלא בשלשת שנותיו הראשונות הוא ערלה ואסור באכילה. אמנם נראה לי לומר, כי הלא עץ החרובים מוציא פירות רק לאחר שבעים שנה (בכורות ח, א), ואם כן מוכרחים לומר שהנס שנעשה עמו הוא שהעביר הקב"ה עץ חרובים שנותן פירות עם העפר שבו היה שתול, ובכי האי גוונא אין צריך לנהוג בו שוב ערלה [ורק באופן שהעפר שהיה בו לא יכול להספיק לו לגדלתו, יש מהראשונים דס"ל שצריך לנהוג בו ערלה, אך אם העבירו יחד עם עפר המספק לו מחייה, אינו נחשב כנטיעה חדשה הטעונה ערלה].

² והטעם שלא גילה זאת קודם לכן, הוא משום שהיה מהסס שמא אין מן הראוי לגלות הסודות הללו. אך טרם פטירתו חשש שמה ייתבע על שלא גילה הסודות, ואלו נותרו עלומים, על כן גילה אותם.

לומדים יקרים! עלות הגיליון גבוהה מאוד, ואנו זקוקים לכל תרומה מכם עבור המשך הוצאת הגיליון

[אשר רבים מעידים על החיזוק העצום שהוא מעניק להם]

אנא, תרמו בעין יפה והיו שותפים בהפצת תורה. לתרומות דרך נדרים פלוס, בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

דברי חיזוק בעקבות האסון הנורא

כל לבבות ישראל שבורים ורצוצים בעקבות האסון הנורא אשר פקד את בני עמנו, בהילקח מעמנו ארבעים וחמשה מאחינו, זכרונם לברכה, אשר נדחקו בדוחק ההמון בהילולא דרשב"י בהר מירון. וכאשר שמעתי הבשורה הנוראה הזו ולגו עיני דמעות, על עם ישראל אשר נפלו. וכולם שואלים ונושאים עיניהם למרום: על מה עשה ה' ככה, ומה חרי האף הגדול הזה. ואנו דורשים ומחפשים לדעת מה ה' שואל מעמנו, ומה היא הקריאה הזועקת מתוך מאורע נורא כזה. ועלינו לדעת כי הלילה לנו מלומר שנעשה האסון הזה לשווא, וכבר למדנו רבותינו "ומי חשיר קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא" (ברכות ה, ב), ואם כן חובתנו להתבונן על מה עשה ככה.

ולאחר אסון נורא שכזה שומה עלינו להחזיר לעצמנו שוב ושוב את הדברים הפשוטים והידועים, שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיג את כל בראיו, ואין דבר קטן כגדול שנעשה כאן בעולם שאינו בא בהשגחתו המלאה ית', והוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. וממילא עולה וזועקת השאלה, רבונו של עולם! על מה עשית כן לעמך, ומה הינך רוצה שנלמד מכך.

והנה ראשית דבר צריך כל אחד להתחזק בתשובה, וזה הוא הדבר הראשון שאנו צריכים לעשות לאחר האסון הזה, לשוב בתשובה שלימה לפניו ית'. ראיתי שראשי המדינה החליטו לעשות 'יום אבל לאומי' לאור האסון, אמרתי לעצמי, מה תועלת יש ב'יום אבל', לא כן היה להם לעשות, אלא 'יום תפילה לאומי', שכל עם ישראל ייחדו יום שלם לתפילה וזעקה לפני ה', להסיר מנו חרון אפו.

אך כאשר אנו מתבוננים להבין מה הוא החטא שגרם לאסון הנורא הזה, אילו היו לנו נביאים בודאי היו מורים לנו במדויק על מה עשה ה' ככה, אך מאז נחרב בית המקדש אין לנו נביאים שיאמרו לנו את דבר ה', ואני בודאי איני יכול לומר על מה חרי האף הגדול הזה, ואיני 'מאן דאמר' כזה. אך אולי יתכן כי הביטול תורה שנגרם מסביב לכל העלייה למירון, בנסיעות הלך וחזור בהן שעות ע"ג שעות הולכות לאיבוד, ומי יודע אם השטן לא מקטרג בשעה שיש כזה ביטול תורה גדול, ואיך להם לבריות מעלבונה של תורה! ולפיכך אני מעולם לא נסעתי למירון בל"ג בעומר.

מורי ורבי מרן הגרא"מ שך זצ"ל, בכל אימת שארע אסון בעם ישראל, היה אומר תמיד להתחזק בעסק התורה, ובכל הזדמנות היה אומר כי זה מה שה' דורש מעמנו, להוסיף עוד ועוד חילים בלימוד התורה. וזכרתי פעם שישבנו מספר תלמידים לפניו, בערב יום הכיפורים, ושאל אותנו רה"י: מה אתם מתכננים לקבל על עצמכם לפני נעילה? וענה כל אחד את תשובתו, זה אומר בכה וזה אומר בכה, נענה מרן זצ"ל ואמר: אני אומר לכם, צריך להתחזק בעסק התורה! ולמה? כי יש שם הכל! כוונתו היא שכאשר האדם מתחזק בעסק התורה לבסוף זה מביא אותו לחיזוק גם בכל שאר התחומים הדורשים חיזוק. ותמיד היה רגיל לומר: **תתחזק בלימוד התורה, ויכלו כל הצרות!**

כאשר האדם ממלא את ראשו בעסק התורה, ממילא אינו מחפש את כל הדברים האחרים המפריעים לכך. ועל כן בשעה קשה זו, עלינו להתחזק בלימוד התורה, להתמיד בה יותר ויותר. ובפרט שבימים הללו אנו מכינים עצמנו לקראת חג מתן תורה, חובה עלינו להעמיד עצמנו ולשעבד כל כוחותינו לעסק התורה והגיונה. ואפילו מי שלא קרא ולא שנה, מוטל עליו להתחיל לעסוק יותר בתורה, ואפילו אם ילמד מעט חומש וכיוצא בזה, כבר הביא לעצמו חיזוק נפלא.

ובשנים האחרונות אנו רואים כמה 'עסק' עושים סביב ענין המדורות בליל ל"ג בעומר, עד שהפך הענין למצוה ממש, ודבר זה לא היה נהוג בתפוצות ישראל, לא אצל האשכנזים לא אצל הספרדים ולא אצל התמנים, ורק זה היה נהוג שהדליקו הרבה נרות על ציונו ולזכרו, ואף על זה היה ההתם סופר זועק ואומר שיש בזה משום 'בל תשחית' על הנרות. ובפרט אלו שעולים על ציונו לא בכדי להתפלל, אלא לחגוג בהוללות של מאכל ומשתה, ועושים שם 'מנגל' וכיוצא בזה, בודאי שאין לרשב"י כל נחת רוח מזה. וזה הייתי אומר תמיד לבחורים בשיבה: **אם אתם רוצים לעשות נח"ר לרשב"י, תשבו ותלמדו בהתמדה**, שהרי זה מה שהוא עשה כל חייו. ופעם כאשר בקשו ממני לומר דרשה בל"ג בעומר לכבודו של רשב"י, אמרתי להם הבה ונלמד יחדיו לכבודו של רשב"י, כי זהו כבודו!

ואמנם ודאי יש ענין גדול בתפילה על קברו של צדיק, וכפי שאמרו רבותינו ז"ל, שטעם הסתרת קברו של משה רבינו הוא משום שידע הקב"ה שעתיד הוא להגלות את בניו, ואמר כי אם יבואו להתפלל על קברו של משה, יעמוד משה ויזעק עבורם, ותתבטל הגזירה, על כן העלים את מקום מנוחתו. וא"כ ודאי מעלה גדולה היא להשתטח על ציונו הקדוש דרשב"י. אך יש למוד בשום שכל את הזמן הנדרש עבור ענין זה, והאם אין מוטב לנצל ללימוד התורה. אך למרות שאין הדבר ראוי מלכתחילה, מכל מקום בדור יתום כשלנו, כאשר כולם עמוסים בצרות על גבי צרות, והם עולים על ציונו לזעק ולהתחנן שיושיעם ה' ממצוקתם, בודאי שאין לתובעם על כך, לפי שמחמת צרותיהם עושים כן.

אספר על עצמי, לפני תקופה קצרה הציע לי אחד לבוא למסע במרוקו [בעקבות הסכם שלום שנערך עמם], שאלתי 'עבור מה?', ענה לי שיש שם קברי צדיקים. אמרתי לו, אם משום קברי צדיקים, הרי יש לנו כאן בארץ הרבה, ומה יש צורך לנסוע עד מרוקו בשביל זה. ענה לי שיש שם את קברה של אמי, וכי לא ארצה לעלות להשתטח על קברה? אמרתי לו: "אני מתבייש להגיע אליה, היא תצעק עלי, בטלן!!" שב ותלמד, מה אתה מבזבז כל כך הרבה זמן בשביל לעלות לקבר שלי...". אך ודאי שאין לזלזל במעלת ההשטחות על ציון הצדיק, ואף אני הייתי נוהג שכאשר אני שוהה בצפת לנפוש נהגתי לעלות על ציונו של רשב"י לתפילה.

ענין נוסף יש לנו להתחזק לאחר האסון הנורא, והוא המצוה שנצטוונו בתורה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", אנו רואים כיצד התכנסות גדולה בצורה כזו יכולה להביא אסון, וממילא עלינו להישמר מאוד מכך. עוד מפעם בקרבנו האסון שארע בעת הלווייתו של מרן הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, ואנו זוכרים כיצד מיד מאותה לווייה הקפידו השוטרים בכל לוייה ולווייה להעמיד שומרים מרובים בכדי שלא נגיע שוב לידי אסון חלילה. וכן הוא גם בעת הזו, עלינו להסיק מסקנות ולדאוג שלא נגיע חלילה שוב לידי סכנה, בכל מקום שהוא ובכל צורה שהיא.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 054-8520936

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול
יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הבנת הכותב מתוך שיחה הנמסרת מידי מוצ"ש בבית הרב בשעה 21.30
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

דיני חודש סיון וחג השבועות (תשפ"א)

חודש סיון

א. ער"ח סיון הוא עת רצון להתפלל האב והאם על הצלחת הבנים והבנות בתורה ומצוות וזיווגים ולזרע כשר עד עולם, ואומרים יום כיפור קטן, וכתב השל"ה הק' "ולבי אומר לי שעת רצון תפילה זו בערב ר"ח סיון הוא החודש שניתנה בו תורה וראוי לישב בתענית הוא ואשתו ויתעוררו בתשובה ויתקנו כל ענייני הבית איסור והיתר וטומאה וטהרה ויתנו צדקה לעניים הגונים", ונוהגים לומר את תפילת השל"ה על הצלחת הבנים והבנות בער"ח סיון, וכתב השל"ה "תהיה תפילה זו בפי האב והאם להתפלל על זרעם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מידות טובות ויכוין במאוד על זה בברכת התורה ונהיה אנחנו וצאצאינו", עיי"ש (ומובא בהנהגות החת"ס שבער"ח סיון היה נוהג החת"ס ובני ישיבתו להתענות ולקרוא ויחל בבי מדרשא).

ב. מיום ר"ח סיון מותר בתספורת (לוח א"י), ויש שנוהגים להסתפר רק בג' ימי הגבלה, וכן מותר להתחתן בג' ימי הגבלה, ויש מקילין כבר מר"ח (מ"ב ס"י תצ"ג סק"ט), ואולם בר"ח עצמו אין נוהגין להסתפר משום צוואת ר"י החסיד שכתב שיש סכנה בדבר (מג"א ריש ס"י ר"ס ומ"ב שם סק"ז), ועל פי האריז"ל אין להסתפר כלל עד ערב שבועות (והגר"ש וואזנר זצ"ל הסתפר רק בבוקר אבל בשיבתו הסתפרו כבר בלילה ולקטנים ודאי שיש להקל ע"י מבית לוי), ומי שנהג כמנהג האר"י ורוצה לחזור ממנהגו יעשה התרת נדרים (פתחי תשובה ס"י תצ"ג ס"ב וכה"ח שם סק"ד), ואפילו חתן הנוהג כמנהג האר"י ראוי שלא יסתפר עד שבועות (הגר"ש וואזנר זצ"ל).

ג. אין אומרים תחנון מר"ח סיון עד ח' בו דהיינו עד אחר אסרו חג (רמ"א ס"י תצ"ד סק"ג), והמנהג בארץ ישראל שלא לומר תחנון עד י"ב סיון מפני שקרבנות של חג יש להם תשלומים כל שבעה (מ"ב ס"י קל"א סק"ו), ואולם יש נוהגים לומר תחנון מיד אחר אסרו חג (מנחם החזו"א זצ"ל וכך המנהג בביהכ"ס לדרמן).

ד. אין מתענים בימים אלו (מ"ב שם סק"ז), אפילו תענית יארציט (עי' רמ"א ס"י תקס"ח ס"ז), מלבד חתן ביום חופתו, ויש מקילין שבימים שאין אומרים תחנון אין חתן מתענה בו (מ"ב ס"י תקע"ג סק"ז), ואין מספידין בהם אלא לחכם בפניו (כה"ח שם סקמ"ה).

ה. יום ב' סיון נקרא "יום המיוחס" מפני שהוא בין שני ימים מקודשין בין ר"ח ובין ימי הגבלה, ועוד מפני שביום זה נאמר לישראל "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (ערוה"ש ס"י תרצ"ד ס"ז ושו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' של"א).

ג' ימי הגבלה

ו. מג' בסיון מתחילים שלשת ימי הגבלה שהם הכנה ליום מתן תורה (ולשון הלבוש ס"י תצ"ד "ימי מצות ימי הגבלה" וביעב"ץ כתב שבשלושת ימי הגבלה מתנוצצת אותה הטהרה שהיתה בימים שלפני מתן תורה, ובכה"ח כתב שגם מי שאינו טובל בכל יום יראה לטבול בג' ימי הגבלה), והם ימי סגולה ליטהר ולהשכיל ולהבין בתורה שבימי ההפרשה נמצאו להם סודות וענינים נפלאים שהיו מועילים מאד ליחיד סגולה (החיד"א בס' לב דוד פל"א), ויש להתגבר ביתר שאת בלימוד התורה כדי להכין עצמינו לקבלת התורה (ובישיבות הקדושות מגבירים את התמדת הלימוד במשנה מרץ כראוי להכנה נאותה למתן תורה).

מנהג קישוט בעשבים

ז. נוהגים לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת ובבתים זכר למתן תורה שהיו שם עשבים סביב להר סיני (רמ"א ס"י תצ"ד ס"ג), ובמנהגי החת"ס הובא שבשבועות היה ביהכ"ס מעוטר בירק ועל מקומו נהגו לעשות כמין כילה מיוחדת מענפי אילן ועשבים, ופעם אחת לא הניח הגבאי לקיים המנהג, וכשהבחין בכך החת"ס הרע לו על הגבאי ומצאה הקפידא מקום לחול עליו ולא השלים שנתו ר"ל, וסיפר רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהיה ניכר בשבועות על כל בית בבריסק שהוא ירוק ומקושט לכבוד התורה והיו שרים (באדיש) שיר מיוחד על כך "על הר ירוק ניתנה תורה".

ח. עוד נוהגים להעמיד ענפי אילנות בבית הכנסת על עמוד התפילה ומסביב לבימה, וכן בבתים זכר שבועות נדונו על פירות האילן (מג"א שם סק"ה), והגר"א ביטל מנהג זה משום שהוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם (מ"ב שם סק"י), ואולם ביטל רק את המנהג להעמיד אילנות אבל לא את המנהג לשטוח עשבים (שלמי מועד שבועות עמ' תנ"ט והגר"ש אלישיב זצ"ל אמר שכיום דמציים אצלינו רק ישמעאלים ואין עושין כן אצלם אין מניעה ליתן עשבים וירק כמנהג הרמ"א).

ט. יש להתפלל על פירות האילן בשבועות (מ"א שם ושו"ע הרב סט"ו והמ"ב השמיט את "ויתפללו עליהם"), וי"א שמטעם זה יש להתפלל על האתרוג בשבועות ולא רק בט"ו בשבט כמנהג העולם (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ערב שבועות

י. מצוה לרחוץ ולטבול במקוה ערב חג ובפרט בערב חג השבועות שבו טבלו כלל ישראל ערב יום מתן תורתנו (של"ה הקדוש ריש מס' שבועות וז"ל "חייב אדם לטהר עצמו ברגל ולילך לטבול ומכ"ש ברגל הזה שבו טבלו עצמן כל ישראל בצווי השי"ת כמוש"כ לך אל העם וקדשתם").

יא. אין לעשות ניתוח או לתרום דם בערב חג שבועות (ובכל ערב יו"ט) אלא אם יש חשש סכנה אם לא יעשה (עי' רמ"א סו"ס תס"ח שלא להקזי דם), וכן יש להמנע מבדיקת דם בערב שבועות אם אין נחיצות מיוחדת לכך (שו"ת ציץ אליעזר ח"ב ס"י מ"ו ותורת היולדת פמ"ו ס"ד, והגר"ש וואזנר זצ"ל מיקל בבדיקת דם רגילה שמוציא מעט דם ע"י מבית לוי), ובלייל ערב יו"ט מותר (מ"ב שם סקל"ח).

יב. מי שיש לו יארצייט ביו"ט או הנוהגים להדליק נר נשמה עבור תפילת יזכור ידליקו נר נשמה בערב יו"ט, אבל אם שכח להדליקו לפני יו"ט לא ידליק ביו"ט עצמו שיש בזה חשש איסור של הדלקת נר של בטלה ביו"ט, אמנם יכול להדליק הנר בבית הכנסת (במקום תפילה ולא במסדרון) או במקום שאוכל דאז מותר להדליקו אפילו ביו"ט דמוסיף אורה (ביאורו"ל סי' תקי"ד ס"ה ד"ה נר בסופו בשם הכתב סופר, והוסיף דבשעת הדחק אפשר דיש להתיר בכל גווני דהוי כעין נר מצוה שהוא לכבוד אבותיו).

הדלקת נרות

יג. מנהג הנשים לברך שהחיינו בזמן הדלקת נרות בעיו"ט, ויש שפקפקו על מנהג זה שאין הברכה על ההדלקה אלא על היום, ומ"מ הנוהגות לברך שהחיינו אין למחות בידם (מ"ב סי' רס"ג סק"ג), וכן המנהג (מין הסטיפלר זצ"ל וצ"ל הורה לנכדותיו לברך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות), ויש שאין מדליקות הנרות בעיו"ט אלא בליל יו"ט כדי שברכת שהחיינו תתיחס גם ליו"ט ובפרט בליל חג השבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות מלבד בליל שביעי של פסח שאין מברכים שהחיינו (שמעתי מהגר"א דינר שליט"א, ואולם כבר כתבו הפוסקים להדליק נרות יו"ט מבעוד יום, ובהקדמת בן הפרישה יור"ד הביא בשם אמו שכבר צווחה על זה "דכל מלאכה שאפשר לעשותה בעיו"ט אסור לעשותה ביו"ט" וכן נהגו מרן החזו"א והסטיפלר זצ"ל להדליק נרות יו"ט לפני השקיעה), אולם איש המדליק נרות יו"ט אינו מברך שהחיינו בשעת ההדלקה אלא בשעת הקידוש (מטה אפרים סי' תקצ"ט ס"ט).

תפילת ערבית

יד. מאחר להתפלל תפילת מעריב עד שיהיה ודאי לילה כדי שיהיו ימי הספירה תמימות (ט"ז ריש סי' תצ"ד), וי"א שעיקר הקפידא בזה בקידוש שאין לקדש עד שיהיה ודאי לילה ולא בתפילה (מ"א שם), וקפידא זו גם לנשים שאין סופרות ספירת העומר (עי' שו"ת להורות נתן ח"ז סי' ל"א דשאני שבועות משאר המועדים שהם תלויים בימי החודש משא"כ שבועות שנקבע אחרי שבע שבתות תמימות א"כ קודם הלילה לא חל חג השבועות, ודן שם לפי"ז דאפשר שלא שייך תוספת יו"ט בשבועות).

סעודת הלילה

טו. יזהר האדם מאד למעט באכילתו בסעודת הלילה הזה בכל מה דאפשר כדי שיוכל לעסוק בלימוד בלילה הזה, ותיכף אחר ברכת המזון ילך בזריזות לבית המדרש ולא יבטל אף לא רגע אחד (יסוד ושורש העבודה שער הצאן פ"י).

טז. שכח יעלה ויבא בשתי סעודות ראשונות שחייבות בפת צריך לחזור ולברך ברכת המזון, אבל אם אכל סעודה נוספת שאינה חובה אינו חוזר (שו"ע סי' קפ"ח ס"ו), ואמנם מנהג הספרדים שאין צריך לחזור ולברך ברכה"ז ביו"ט אלא בליל ראשון של פסח ושל סוכות (עי' כה"ח שם סק"ד בן איש חי פ' חוקת אות כ"א וק"ל סב"ל ואפילו נגד המחבר, ויש להסתפק במה שמצוי שכחוזרים מותיקין מקדשים ואוכלים מזונות והולכים לנוח וכשקמים סועדים את סעודת החג, באם שכח ההזכרה האם מחזירים אותו דיש כאן ס"ס להקל שמא יוצא ידי חובה גם בפת הבאה בכיסנין ואת"ל דאינו יוצא מ"מ הלא סתם מזונות שלנו ספק פת וכבר יצא בזה ידי סעודה שניה, עי' קה"י ברכות סי' כ"ה).

תיקון ליל שבועות

יז. נוהגים להיות ערים בליל שבועות כל הלילה עד עלות השחר ולעסוק בתורה (זוה"ק מובא במ"ב סי' תצ"ד סק"א), והטעם כדי לתקן מה שישנו ישראל והוצרך הקב"ה להעירם לקבל התורה (מ"א שם) ועוד טעם משום דזהו יום הדין של תורה (תולעת יעקב).

יח. כתב האריז"ל ודע כי מי שלא ישן בלילה זה ועוסק בתורה ולא יפסיק בשיחה בטילה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו כל נזק (מ"ב סי' תצ"ד סק"א), וכענין זה מובא בשער הכוונות ענין חג השבועות דף פט: צריך האדם שלא לישון בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד, ולהיות כל הלילה ניעורים ועוסקים בתורה, והוראת חיי האדם בשנה היתה תלויה בענין זה, ובבן איש חי פרשת במדבר אות ג' כתב וז"ל: "ויתגבר כארי לישב על המשמר בעינים פקוחות לדחות את השינה ולא יתנמנם כלל, כי רבינו האריז"ל החמיר מאוד בענין השינה בזאת הלילה יותר מליל הושענא רבה" עכ"ל, ומן הראוי שלא לדבר כבר מתחילת הלילה, ובשעת הסעודה, והוא בכלל הבטחת האר"י הנ"ל (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

יט. צריך שמירה גדולה בלילה הזה שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה, שכל עת שיש אסיפה מאנשים הרבה דרכו של היצה"ר להכשילם בדברי חול כי הלימוד בלילה זה עושה פרי גדול למעלה וממשיך לקדש את האדם בקדושה ובטהרה (בן איש חי שם).

כ. נוהגים לומר סדר תיקון ליל שבועות שתיקן האריז"ל, ולימוד זה מזכך את הנשמה אף במה שלא מבינים (חיד"א), וגם ת"ח אין לבטל מלומר סדר התיקון, ויש אומרים שעיקר הלימוד בליל שבועות יהיה בתורה שבעל פה (עי' ישועות יעקב שם סק"א ושו"ע הרב שם סק"ג), ואצל החזו"א זצ"ל היו אנשים שאמר להם שיאמרו את התיקון והיו אנשים שאמר להם ללמוד (אורחות רבינו ח"ב עמ' צ"ב), ונשים לא תאמרנה סדר התיקון (בן איש חי שנה ראשונה וישלח אות ו'), ויכולות לומר תהילים (פוסקים), ובחורי ישיבה שלומדים כל הלילה בעומק העיון ימשיכו בזה כי היא המעלה הגדולה בלימוד התורה ועדיפה היא מאמירת התיקון (מקראי קודש פסח ח"ג סי' ל"ד), ובחור ישיבה שמנהגו היה לומר את התיקון ועתה בבואו לישיבה רוצה ללמוד תושבע"פ כמנהג הישיבה אין צריך לעשות עבור זה התרת נדרים (הגרא"פ שיינברג זצ"ל).

כא. מי שהיה נעור כל הלילה ורוצה ללכת לישון קודם תפילת שחרית, מחצי שעה קודם עלות השחר ואילך צריך למנות שומר שיעיר אותו להתפלל בזמן (שו"ת בנין עולם ח"א סי"א), ומ"מ אם אין לו שומר אפשר להקל לו שילך לישון שכן אם לא ילך לישון לא יתפלל כהוגן (שו"ת שבה"ל ח"י סי' מ"ט), והחושש שיתעורר אחר זמן קריאת שמע ומקדים לקרוא ק"ש טרם שנתו אי"צ לברך ברכת התורה קודם קריאת שמע (שו"ת מהרש"ג ח"א סי' ס"ב).

כב. מי שאינו יכול להיות ער בליל שבועות יראה לשבת וללמוד ביום חג השבועות דהמעלה הגדולה של לימוד בחג השבועות הוא גם ביום (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), ומ"מ אין ללכת לישון בלילה ולבטל מנהג ישראל ללמוד בלילה כדי שיוכל ללמוד למחרת ביום (הגרא"ח קניבסקי שליט"א), ומ"מ יוסיף אומץ ביום הקדוש הזה ואחר שינוח מעט ויסעוד סעודת הרגל ימצא מקום ללמוד איזה שעות ביום כי אם זכה להתקדש בלילה גם היום הנורא הזה אל ישליכנו ריקם מעסק התורה לדרוש ולתור בחכמה ולעסוק בתורת ה' תמימה ויומו כלילו לא ימיש מעשות פרי (חיד"א בסי' שמחת הרגל וכה"ח סי' כ"ב אותיות ז' ו').

כג. קטנים שהגיעו לחינוך הרוצים ללמוד כל הלילה אין למנוע בעדם (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ומה טוב שילמד האב עם בניו בלילה קדוש זה ויחדיר בהם את חשקת התורה אפילו שיפסיד בכך חברותא לכל הלילה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

חידושי תורה בשבועות

כד. ישתדל לחדש חידושי תורה בשבועות שהוא סימן טוב לחדש חידושים בכל ימות השנה (חיד"א עבודת הקודש סי' כ"ב אות ז' וכה"ח סי' תצ"ד סק"ה), ואם אינו בר הכי ישתדל ללמוד דבר חדש שלא למד כל השנה, ולכן נוהגים בכמה מקומות שהרבנים וראשי הישיבות אומרים שיעורים בליל שבועות לסימן טוב לכל השנה.

ריקודים לכבוד התורה

כה. נהגו בישיבות לערוך ריקודים בחג מתן תורה אעפ"י שהוא יו"ט ומנהג יפה הוא ואין לערער עליו כי כבודה של תורה שעוסקיה שמחים בה כיום שנתנה לנו הקב"ה בהר סיני (הגרש"ז אויערבך זצ"ל כמו שמחת תורה שמותיהם הריקודים).

טבילה במקוה אחר הלימוד

כו. יש נוהגים לטבול עפ"י הסוד לכשיאיר היום והפליגו בטבילה זו שעושה תיקון גדול, ובפלא יועץ ערך עצרת כתב וז"ל "ויאחז צדיק אורחות צדיקים לטבול במקוה טהרה באשמורת הבוקר כי סודה רם ונישא וקונה הארה וקדושה וטהרה לנפשו", וכן נהג מרן הסטיפלר זצ"ל ואף כשהיה חלש מאוד הקפיד על טבילה זו, והטובל ביו"ט צריך לזוהר מסחיטת שיער, וכן צריך לזוהר שלא לטבול במים חמים (מ"ב סי' תקי"א סק"ט).

כז. זמן הטבילה מובא בשו"ע האר"י ז"ל שבועות סעי' ב' "וצריך לטבול באשמורת הבוקר" והוא מעט קודם עלות השחר וכמבואר בסידור האר"י לטבול קודם עלות השחר כמו חצי שעה (סדר חג השבועות סוד טבילת הבוקר), אך בשל"ה כתב דאין להפסיק בלימודו אפי' לצורך טבילה עד עלות השחר, וכ"כ בחק יעקב סי' תצ"ד סק"א "וטובלין כשיאיר היום".

ברכת ענט"י

כח. הניעור כל הלילה כשיגיע עלות השחר [שעה 4:20], יטול ידיו ג' פעמים משום שי"א שהרוח רעה שורה בעלות השחר ולא יברך על נטילה זו, ונכון שיביא עצמו לידי חיוב ברכה ע"י שיעשה צרכיו ויגע בגופו במקומות המכוסים ויברך ענט"י ואשר יצר (מ"ב סי' ד' סק"ל), **ובני ספרד** אינם מברכים כלל ענט"י כשהיו ערים בלילה.

ברכת הציצית

כט. מי שלבש טלית קטן כל הלילה יש דעות בין הפוסקים אם צריך לברך בבוקר ואין לברך מספק, על כן בלבישת **הטלית גדול** יכוון לפטור גם את הטלית קטן (מ"ב סי' ח' סקמ"ב), **והבחורים** שלא לובשים טלית גדול יצאו ידי חובת ברכה ממי שלובש טלית גדול ובשעת הברכה ימשמשו בציציות של הטלית קטן.

ברכות התורה

ל. הניעור כל הלילה נחלקו הפוסקים אם יכול לברך ברכות התורה בבוקר וספק ברכות להקל, ועל כן יראה לשמוע ברכה מאחר (מ"ב סי' מ"ז סק"ח), ויאמר אחר כך איזה פסוקים שיהא נחשב לו במקום לימוד (שם סק"ח).

לא. אם ישן בערב שבועות שנת קבע והיה ער בליל שבועות יכול לברך בבוקר ברכות התורה (הגרעק"א מובא במ"ב שם, וטעמו שהרי באופן זה חייב לברך לכו"ע ממ"נ דאם שנת קבע מחייבת הרי ישן ביום שנת קבע, ואם היום החדש מחייב הרי עכשיו הוא יום חדש, ושמעתי מרבני הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שמרן הגר"י זצ"ל פעמים רבות לא היה נרדם בלילה והיה סומך על דעת הגרע"א ומברך בבוקר ברכות התורה, וכן הורה הגרא"ל שטיינמן לתלמידיו יש"ק פונביץ', ואולם י"א שאף אם ישן ביום שלפניו לא יברך, משום ששינת יום לעולם נחשבת לשינת עראי ורק שנת לילה היא שינת קבע המחייבת (מרן החזו"א זצ"ל), ולכן יראו הקהל לשמוע הברכות מאחד שישן בלילה לצאת ידי כל הדעות והספיקות, והמנהג בכל בתי הכנסת שמי שישן בלילה אפילו חצי שעה מוציא את הקהל יד"ח הברכות הנ"ל.

לב. מנהג הספרדים כדעת האר"י"ל שגם מי שהיה ער כל הלילה יברך את כל הברכות כולל ברכות התורה חוץ מענט"י כנ"ל (ולפי"ז יש עצה שכן ספרד יוציא את הקהל מבני אשכנז אף שלא ישן בלילה).

לג. יש לברך ברכות התורה מיד בעלות השחר, ואולם אם עלה עמוד השחר ואין מי שיוציאנו יכול להמשיך ללמוד ולא יבטל מלימודו שהרי מה שאסור ללמוד בלא ברכה הוא דרבנן וספק דרבנן לקולא (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

לד. גם הניעור כל הלילה יכול לברך ברכות השחר, ואולם ברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" יש ספק אם מברך, ויראה לשמוע מאחר שישן בלילה (מ"ב שם סק"ל), ומנהג הספרדים כדעת האר"י לברך גם ברכות אלו, וכן מנהג החסידים.

אמירת הלל

לה. אחר שחרית של יו"ט אומרים הלל השלם (שו"ע סי' תצ"ד ס"א), ואמירת הלל השלם הוא כמו מגילה דאם חיסר אפילו מילה אחת לא יצא (מ"ב סי' תפ"ח סק"ב ובשעה"צ שם סק"ב), ולכן צריך להזהר שאחרי שהיו נעורים כל הלילה ועייפים בתפילת שחרית שלא להחסיר שום מילה, ונשים פטורות מאמירת הלל (תוס' סוכה דף ל"ח ע"א).

מגילת רות

לו. נהגו לקרות מגילת רות בחג השבועות, והטעם דשבועות הוא זמן מתן תורה ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורים ועוני (עי' מ"ב סי' ת"צ סק"י), ועוד שחג השבועות הוא יום הולדתו של דוד ודוד יצא מרות (שעה"ת סי' תצ"ד).

לז. המנהג לקרותה אחר תפילת שחרית קודם קריאת התורה, ויש שקוראים אותה אחרי התפילה, אבל אין לקרותה בלילה קודם עלות השחר והוי כאילו קורא המגילה בעיו"ט (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

לח. מנהג האשכנזים לקרוא מתוך מגילה כשרה על קלף ומברך הש"ץ על מקרא מגילה ושהחיינו, ואם אין מגילה כשרה אינו מברך על הקריאה (עי' רמ"א סי' תי"ז ס"ט ומ"ב סק"ט), והחסידים נוהגים לקרוא מתוך חומש כל אחד לעצמו ובלא ברכה.

לט. בחו"ל קורין רות ביו"ט שני (פמ"ג שם א"א סק"ח וטעמו כי עיקר התורה ניתנה בז' בסיון, ועוד שביום א' ערים בלילה ומרבים בפיוטים), ולכן בן חו"ל הנמצא בא"י יקרא רות ביו"ט שני, ואם אינו מתפלל ביו"ט שני במנין של בני חו"ל יקרא רות עם בני א"י ביו"ט ראשון, ובן א"י הנמצא בחו"ל יקרא רות ביו"ט ראשון לאחר מוסף באופן שלא ירגישו בו ולמחרת אינו צריך לקרוא, ומ"מ מהיות טוב שלא יפרוש למחרת מן הציבור (עי' אשי ישראל פמ"ג הערה מ"ח).

מ. יש הנוהגים לקרוא ספר **תהילים** בשבועות כיון שנולד בו דוד המלך, וכן שדוד חיבר חמישה ספרי תהילים כנגד חמשה חומשי תורה שניתנו ביום זה, ובפרט לומר פרק קי"ט בתהילים שיש בזה הרבה עניני תורה וזהו סגולה להצלחה בתורה.

קריאת התורה

מא. בשעת הוצאת ס"ת אומרים י"ג מדות ורבש"ע (ולאגרא"א אין אומרים), ויכוין בתפילתו על הצלחה בתורה שהוא יום המסוגל לכתר תורה, ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה קרואים בפי' יתרו ואחד למפטיר.

מב. נוהגים לומר **אקדמות** קודם שמתחיל הכהן לברך על התורה (מ"ב סי' תצ"ד סק"ב), ופיוט קדוש הוא (שחברו אחד מן הראשונים רבי מאיר ברבי יצחק שהיה בזמן רש"י הק'), ותוכנו קבלת רשות מהשי"ת לומר דבריו, ומכסים את הס"ת (פמ"ג שם סק"א), ובעל הקורא קורא את הפיוט בניגון מסורתי ידוע, וקורא שני חרוזים של הפיוט והקהל את שני החרוזים הבאים, ואת החרוז האחרון הש"ץ והקהל אומרים בקול יחדיו, והספרדים אין אומרים אקדמות.

מג. אם טעה הכהן ואמר ברכות התורה קודם אקדמות י"א שלא יאמרו אח"כ אקדמות (שולחן שלמה סי' תצ"ד ס"ד), וי"א שיאמרו קודם ברכת הלוי וימשיכו אח"כ את הקריאה כסדר (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

מד. נהגו הציבור לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות (שערי אפרים שער ז' סל"ז), ויכוון כאילו עומד כעת במעמד הר סיני ושומע הדברות מפי הקב"ה ומפי משה רבינו והוא סגולה גדולה לרפואה שהרי במעמד הר סיני נתרפאו כולם (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

תפילת יזכור

מה. בא"י אומרים **יזכור** ובחו"ל אומרים אותו ביו"ט שני, ונוהגים שמי שיש לו אב ואם יוצא מביהכנ"ס (שער אפרים שער י' סו"ס ל"ב, והטעם דיש לחוש לעין הרע, ועוד דכשחלק מן הציבור אומרים וחלק שותקים נראה כ"לא תתגדדו"), וכן אב"ל בשנה ראשונה שעלול לבוא לידי בכי יוצא מביהכנ"ס, ואם נשאר לומר יזכור על שאר קרוביו לא יזכיר את הנפטר בשנה זו (עי' אשי ישראל פמ"א סקמ"א), וי"א שאבל אין אומר יזכור ואין יוצא מביהכנ"ס שבאבל לא שייך עין הרע (דינים והנהגות פ"ח בשם מרן החזו"א זצ"ל).

מו. יש שנוהגים להזכיר נשמות רבותיו שלמד תורה מהם (קצה המטה על המט"א סי' תרכ"א סק"ד שהמהרי"ל נהג להזכיר נשמות רבותיו שלמד מהם, וכן הביא בליקוטי חבר בן חיים שנהג לומר יזכור בעד נשמת רבו החת"ס).

מז. עיקר התועלת של הזכרת נשמות היא הצדקה שנודרים בעד הזכרת נשמותם, ואולם כיון שיש השוכחים לתת מה שהתחייבו יש לומר בפה מלא שמתחייב בלי נדר (חכמת אדם כלל צ"א ס"ב וקצוש"ע סי' ס"ז א'), ועדיף שיאמר "בעבור שבלי נדר אתן" ולא "בעבור שאתן בלי נדר" (הגרי"ש דבילצקי זצ"ל משום דעת הפת"ש סי' רנ"ח סק"ז בשם שו"ת ושב יעקב דהנודר לצדקה אינו יכול לחזור תוכ"ד משום דלגבי צדקה קי"ל דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט), וגם כשאומר בלי נדר יש חיוב לקיימו (עי' שו"ת שבה"ל ח"י סי' קנ"ו ועי' תשובות והנהגות ח"ב סי' תע"ו שכתב שאין כאן חומר האיסור של נדר מ"מ יש עליו לקיים דבריו משום מוצא שפתיך תשמור).

מאכלי חלב ודבש

מח. נוהגים לאכול מאכלי חלב בשבועות (רמ"א סי' תצ"ד ס"ב), ומנהג אבותינו תורה היא (מ"א שם סק"ו), ומ"מ אי"צ להרבות בזה ודי באכילת מאכל חלבי אחד (שו"ת אור לציון פ"ח אות י"א), ואחד הטעמים בזה כי בעת שירדו מן ההר לביתם לא יכלו לאכול רק מאכלי חלב שהרי נצטוו על השחיטה וכלי הבשר נאסרו להם (מ"א שם).

מט. יש שנוהגים לאכול דבש וחלב משום שהתורה נמשלה לחלב ודבש כמו שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד, יא עי' מ"ב שם סק"ג).

נ. יש שנוהגים לאכול בלילה מאכלי חלב, ויש שנוהגים לאכול בבוקר, ולא יעשה את כל הסעודות מאכלי חלב דאין שמחה אלא בבשר ויין (והמנהג שהביא הרמ"א שם לחלק סעודה אחת לשניים בתחילתה מאכלי חלב ובסופה מאכלי בשר אינו נהוג היום).

נא. על עוגת גבינה מברכים בדרך כלל בורא מיני מזונות כיון **שנאפית** יחד עם הבצק, אבל מ"מ **לקידוש במקום סעודה**, וכן לברכת על המחיה יש להקפיד לאכול כזית מהבצק היות והגבינה היא יחידה בפ"ע שאינה מצטרפת לכזית דגן.

נב. עוגת גבינה שמוניחים בין בסקויטים ע"י **הקפאה בלא אפיה** מברכין על כל דבר בנפרד על העוגה מזונות ועל הגבינה שהכל (מ"ב סי' קס"ח סקמ"ד ומ"ב סי' רי"ב סק"א והכרעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל לברך על כל אחד בנפרד).

נג. אם יש שכבה של בצק דקה מאוד תחת שכבה עבה של גבינה ומטרתה רק כדי להחזיק את הגבינה, מברכים על עוגה זו שהכל, ובפרט אם שכבת המזונות אינה טעימה מצד עצמה.

מוצאי יו"ט

נד. מקדשים הלבנה במוצאי יו"ט כמו בכל מוצי"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים (מ"ב סי' תכ"ו סק"ה).

פרשת במדבר תשפ"א

מישכמי התורה

הליכות חיים

בס"ד

משכיר בית, איזה תיקונים מחוייב המשכיר לעשות?

שאלה

בבנין משותף עשו מאות דבורים כוורת על גג הבנין, וכתוצאה מכך נכנסים הדבורים ועוקצים את המתגוררים שם. לפיכך החליט ועד הבית להביא חברת הדברה בעלות של אלפי שקלים כדי למגר את הכוורת, ולעשות טיפול מונע שגם בעתיד לא יוכלו לעשות שם כוורת.

והנה בבנין הנ"ל חלק מהדיירים הינם שוכרים. האם עליהם להשתתף בעלות ההדברה או שחוב זה חל על המשכיר?

תשובה

א. מעיקר הדין, אם לא היו בתחילת השכירות בשטח הבנין בעלי חיים כמו: נחשים, עכברים, דבורים, מקקים וכדומה, שמזיקים לגרים שם, והם הגיעו רק במהלך תקופת השכירות, המשכיר יכול לטעון לשוכר - מזלך גרם שהם הגיעו בזמן השכירות, ולכן חלה עליך חובת ההשתתפות עם דיירי הבנין בעלות סילוקם מהמקום.

אולם מנהג המדינה בזמן הזה קובע - שחל חיוב על המשכיר להעמיד לשוכר במשך כל יום מתקופת השכירות, דירה שתהיה ראויה למגורים סבירים. ולכן אפילו אם בעלי החיים הגיעו לדירה באמצע תקופת השכירות שלא באשמת השוכר והם מפריעים למגורים סבירים, עלות ההדברה כדי לסלקם מהדירה המושכרת חלה על המשכיר בלבד. חיוב זה קיים, בין אם בע"ח הנ"ל מזיקים לכל דיירי הבנין המשותף, ובין אם הם מזיקים לדיירי הדירה השכורה בלבד.

ב. מחמת המנהג הנ"ל, חייב המשכיר לתקן כל נזק אחר שנעשה בדירה, אם הוא נעשה למרות שהשוכר ומשפחתו השתמשו במושכר כראוי. כמו: רטיבות שנוצרה בקירות ומפריעה לגרים באותו חדר או שמזיקה לתכולת הארון שהרטיבות חדרה אליו. וכן קלקול בברזים, צינורות המים או הניקוז, בעיות במערכת החשמל וכדומה, בכל המקרים האלו והדומים לכך - חייב המשכיר לתקנם, למרות שבתחילת השכירות נתן לשוכר דירה ראויה למגורים.

אמנם פתיחת צינור הניקוז מחמת סתימה שקרתה בו - השוכר חייב לשלם עבור כך. והחוב קיים, בין אם הסתימה נעשתה באשמתו או שנעשתה באשמת אחד מדיירי הבנין, ולא ידוע מי הוא.

מקורות

א. כתוב במשנה ובברייתא בב"מ (קא), וכך גם נפסק בשו"ע חו"מ (ס' שיד, א) שהמשכיר בית לחבירו, חייב המשכיר לתקן את הדלתות, החלונות, המנעולים, וכן את כל הדברים שכדי לתקנם שוכרים פועל, ואינם נעשים ע"י כל אדם, כשהתיקונים נעשים לצורך המגורים הסבירים בבית. ומוסיף השו"ע, שאע"פ שהקלקולים האלו היו גם בשעה שראה השוכר את הדירה בפעם הראשונה, ולמרות זאת הסכים לשוכרה, איננו אומרים שהוא הסכים לשוכרה ולשלם מכספו את עלות תיקון הבית, אלא אומדים את דעתו שהסכים לשכור את הדירה, אבל התכוון שהמשכיר יתקן בינתיים את כל הדברים המקלקלים בבית, עד שיוכל להיכנס לגור במושכר באופן סביר.

אמנם מוסיף שם הרמ"א, שאם המשכיר תיקן את הדברים המקלקלים כראוי, וכל שכן אם הדירה היתה תקינה בעת השכירות, אלא שבתקופת השכירות התקלקלו חלק מהדברים, אם המשכיר אמר לשוכר, שמשכיר

לו דירה מסויימת [כפי המציאות ששכיחה בזמן הזה] - פטור המשכיר מלתקן לשוכר את הדברים שהתקלקלו. והטעם לכך מבואר שם בסמ"ע (ס"ק ז) שאומר המשכיר לשוכר - מזלך גרם שדברים אלו התקלקלו דווקא בתקופת השכירות שלך. ולפי"ז ניתן להוסיף, שאם תוחלת החיים המקובלת של החפצים שהתקלקלו הסתיימה, במקרה זה גם לרמ"א לא יוכל המשכיר לומר לשוכר - מזלך גרם, כי יטען לו השוכר, נתת לי מלכתחילה חפץ שראוי להתקלקל מצד טבעו באמצע תקופת השכירות, וא"כ אין הקלקול קשור למזלי, אלא אתה אשם שנתת לי להשתמש בחפצים אלו בכל תקופת השכירות, למרות שלא היו ראויים לכך.

מהו מנהג המדינה בשכירות בתים

אמנם מנהג המדינה בזמן הזה בארץ ישראל ובמדינות נוספות בעולם הוא, שבכל תקופת השכירות, המשכיר אחראי שהמושכר יהיה ראוי למגורים סבירים כפי המקובל. ועל דעת כן משלם השוכר את דמי השכירות. לפיכך לא משנה אם המפריע למגורים סבירים נובע מחמת בעלי חיים הפקר שנכנסים למושכר ומזיקים למגורי השוכרים, או שהמפריע למגורים נובע מחמת תקלה פתאומית בחפצי המושכר שלא היתה צפויה לקרות כמו: רטיבות בקירות ובארונות בגדים, צינורות מים או צינורות ניקוז שנסדקו או בעיות במערכת החשמל וכדומה. מאחר ומחמת המנהג איננו מחייבים את המשכיר בגלל שהוא אשם בנזק, אלא בגלל שהתחייב לשוכר שיוכל לגור באופן סביר בכל תקופת השכירות, ורק על דעת כן נעשה קנין השכירות ביניהם.

חיובי השוכר בנזקי המושכר

אמנם אם הקלקול נבע מחמת שימוש לא סביר של השוכר או בני משפחתו ברכוש המושכר, במקרה זה עלות התיקון חלה על השוכר בלבד. כי ישנו מנהג מדינה שמחייב את השוכר להחזיר את המושכר באותו מצב שקיבל למעט בלאי סביר. ולכן אפילו אם ילדו הקטן של השוכר הוזיק למושכר, למרות זאת חייב השוכר לשלם את תיקון הנזק, כי אין דבר זה נחשב בלאי סביר, אלא מעשה של אדם המזיק. ואע"פ שתמיד אדם פטור על נזקי ילדו כמבואר במשנה בב"ק (פה), אולם בנידון דנן המנהג יצר חיוב על השוכר להחזיר את המושכר למצב שקיבלו, מבלי לדון אם הוא אישית גרם לנזק או לא, אלא אם הנזק קרה בגלל השימוש במושכר שלא כראוי, במקרה כזה - השוכר מתחייב לשלם את הנזק כדי להחזיר את המושכר למצב שקיבלו.

והנה לגבי סתימה בצינורות הניקוז, אם מהרגע הראשון שנכנס השוכר לגור, הצינור היה סתום ולא ראוי להשתמשות - במקרה זה חייב המשכיר לשלם את פתיחת הצינור, כי נחשב שלא נתן לשוכר צינורות ניקוז שראויים לשימוש סביר. אולם אם הסתימה נוצרה במהלך תקופת השכירות, א"כ מאחר וזה נגרם כתוצאה מההשתמשות בצינורות, והרי ההשתמשות בצינורות נעשתה ע"י השוכר ומשפחתו, לפיכך חל על השוכר העלות של פתיחת צינור הניקוז.

אמנם אם צריך להחליף את הצנרת או חלק ממנה בגלל שיש בה חלודה או חור וכדומה, במקרה זה מכין שהצנרת היא רכושו של המשכיר וכחלק בלתי נפרד מהנכס, לפיכך בעל הנכס שהוא המשכיר צריך לשלם את תיקונה. ואם התיקון כולל גם את פתיחת הסתימה, וגם החלפת הצינור או חלק ממנו, ישלם השוכר באופן יחסי כפי מה שהיה עולה לפתוח את הצינור.

שינוי המצב שבין - הזאת נעמי? לבין - יולד בן לנעמי

השבוע נקרא בס"ד את מגילת רות. ואולי כדאי להתמקד באישיות שבמגילה, שפחות מתייחסים אליה והיא - גדולתה הנשגבה של נעמי.

רש"י כותב בתחילת מגילת רות (א, ג) על המילים "איש נעמי" כלומר, לפי שהוא [אלימלך] היה איש נעמי, ושולט עליה והיא טפלה לו - לכן פגעה בו מידת הדין ולא בה, ע"כ. כלומר, ירידת נעמי למואב נעשתה מצידה באונס ובעל כורחה. לפיכך היא נשארה בחיים, ואע"פ שגם היא נענשה שם בעונש של מיתת בעלה ושני בניה, ובעוני גדול, כמבואר שם ברש"י (פסוק, ה).

כתוב במגילה (פ"א, ו) "ותקם היא וכלותיה, ותשב משדה מואב" כלומר, במצב הקשה מנשוא שבו היתה נעמי, אלמנה, ואם שכולה מכל זרעה, ושאפילו מעט כסף עבור קניית התכריכים לקבור בהם את שני בניה לא היה לה, וכלותיה תפרו אותם כמבואר שם במדרש רבה. מצב שגורם לרוב בני אדם לדיכאון וליאוש מהחיים, אולם אצל נעמי כתוב - "ותקם, היא וכלותיה ותשב משדי מואב" כלומר, היא התגברה על מצבה וקיבלה בגבורה נפשית החלטה אמיצה, שמהמצב שבו אני נמצאת כעת - אני מתחילה חיים חדשים, וזהו עומק המושג אצל חז"ל של המילה "ותקם". וכמו שכתוב גם בקניית מערת המכפלה ע"י אברהם אבינו מעפרון בבראשית (כג, יז) "ויקם שדה עפרון" וכו' וכותב שם רש"י: תקומה היתה לה, שיצאה מיד הדייט לרשות מלך. כלומר, שכשכתובים בתנ"ך המילים "ותקם", "ויקם" אין הכוונה רק לפעולה הגשמית והקניינית, אלא שנוצרה כאן מהות רוחנית חדשה, שעקרה את המצב הקודם שהיה בעבר.

וכעין זה כתוב גם אצל יהודה, הסבא הגדול של נעמי, שלאחר שירד מגדולתו אצל אחיו בגלל שאמר למכור את יוסף, ונענש על כך ששיכל את אשתו ושני בניו, כתוב שם בבראשית [לה, יב] "וינחם יהודה - ויעל" וכו' כלומר, מהשכול ומהמצב הקשה ביותר שהיה יהודה נתון בו, משם הוא החליט להתחיל את חייו מחדש. ובזכות הגבורה הנפשית שנאזר בה - מיד זימן לו הקב"ה את תמר, וכמבואר שם בדעת זקנים מבעלי התוס', שהקב"ה שלח את המלאך מיכאל, שיסיר ממנו את הבחירה בנושא האישיות וכלשון הפסוק "ויט אליה" כדי שיוכל לחיות עם תמר, ויולד מכך פרץ, שהוא סבו הגדול של דוד מלך ישראל, וכפי שנכתב היחוס בסוף מגילת רות. דהיינו, כחה של מלכות יהודה מתאפיין, לא רק בכח הגשמי, אלא בעיקר - בעוצמה ובגבורה הנפשית, להתגבר בעת הסבל והיסורים הגדולים ביותר, ולא לשקוע בדיכאון ויאוש, אלא אדרבה להתרומם ולשקם את עצמו.

והנה במקום שנעמי תשמח שהיא לא הולכת לבדה בדרך הארוכה לארץ ישראל, אלא כלותיה מלוות אותה. אדרבה היא מתעלמת מטובתה האישית, ומשכנעת אותן להישאר במואב, כי שם הן יוכלו להתחתן ולהקים בית חדש. וכלשון הפסוק (ט, א) "ומצאן מנוחה, אשה - בית אישה", משא"כ בארץ ישראל הן ישארו אלמנות עזובות, כי עדיין לא התחדשה ההלכה של "מואבי - ולא מואבית", וממילא אף אחד לא יתחתן עמן. כלומר - בשביל טובת כלותיה - היא מתעלמת ומפקירה את טובתה האישית.

צידיק הדין של נעמי ברבים

והנה כשהגיעו נעמי ורות לבית לחם, תיזמן הקב"ה שהגיעו בדיוק ביום ובשעה שהתקיימה לויתיה של אשת בועז, כך שכל אנשי העיר ראו אותה במצבה הירוד, ומיד אמרו לה הנשים בפני כולם "הזאת נעמי"? כלומר, מהאשה העשירה והחשובה ביותר מנשות ישראל לפני כעשר שנים, הגעת למצב השפל ביותר שאף אשה בישראל לא נמצאת בו. והרי אין הלבנת פנים ברבים גדולה מכך, ובודדים הם האנשים שהיו שורדים את העלבון

הזה ונשארים בשפיותם. וכאן אדרבה רואים את גדולתה הנשגבה של נעמי, שלא רק שלא דחתה את דבריהן. אלא עוד הצדיקה וחזקה אותן באומרה - שאפילו הדבר היחיד שנשאר לי שזה השם "נעמי" שהוא מהות האדם - גם לא מגיע שישאר לי וכלשונה (א, כ) "אל תקראנה לי נעמי, קראנה לי מרא", כלומר, פי' רש"י שם (פסוק כא), הקב"ה העיד על שהרשעתי לפניו, ואם כן אתן צריכות לקרוא לי מעתה - מרה. ופי' רבינו בחיי שבכוונה כתובה המילה "מרא" עם א' בסופה, לרמוז על המרידות הרבה שיש לה, יותר מכל אדם אחר מישראל.

גדלות הסבא יהודה, והשכר שקיבל

תכונותיה וגדולתה הינן כמעט מעבר להשגת אנוש, ומהותן - גדלות של מלכות, שאותן ירשה נעמי מסבה הגדול - יהודה, שהתעלה על עצמו ובנוכחות אבותינו יצחק ויעקב אמר על העיבור של תמר "צדקה ממני" - ממני היא התעברה, למרות הבושה והבוזין הגדול שהיה כרוך בכך. ובזכות גדלות זו, ברכו אביו בסוף ימיו בבראשית (מט, ט) "מטרף בני עלית" וכפי' רש"י שם - הגעת לגדלות של מלך - דווקא בגלל שהצלת את חיי יוסף וחיי תמר ועובריה, ולמרות שחטאת במכירת יוסף, ולא השבות אותו לביתו, בכל זאת גרמת בכך שלא יהרגוהו אחיו, ובזכות הגבורה הנפשית שלך, תזכה אתה וצאצאך למלכות ישראל לעולמי עד. וכפי שברכו "לא יסור שבט מיהודה" וכו'.

והנה למרות מצבה הירוד של נעמי שהיתה אלמנה ושכולה משני ילדיה, עניה מרודה ללא שום כסף עצמי, ושכל מאכלה היה, השיבולים המועטים שליקטה עבורה רות בשדה. בכל זאת היא התעלמה ממצוקתה הקשה, ואת כל מעייניה וכוחותיה השקיעה לעזור ולשקם את חייה של רות. וכלשון הפסוק (א, ג) "ותאמר לה נעמי חמותה - בתי, הלא אבקש - לך, מנוח אשר יטב - לך". ומבואר שם בתרגום שנעמי גם נשבעה על כך. ולצורך זה נתנה נעמי לרות את כל הזכויות שהיו לה, כדי שיעזרו לה להנשא. וכלשון הפסוק (א, ג) "וירדתי הגורן". ופי' רש"י - כתיב ולא קרי כלומר - זכותי תרד עמך.

יולד בן לנעמי

לאור האמור מובן יותר מה שמונח במילים (בפרק ה, יז) "ותקראנה לו השכנות שם לאמור - יולד בן לנעמי, ותקראנה שמו עובד" וכו' שלכאורה קשה, הרי הבן נולד לרות מבוועז, ולא נולד לנעמי? והנה התשובה המקובלת לומר, וודאי שהיא נכונה, שבבן שנולד התעברה נשמת מחלון שהיה בנה של נעמי. נמצא שמחלון שהיה בנה של נעמי בא שנית לעולם. אמנם לאור מה שהתבאר, זכו השכנות לכוון לאמת, וכפי שכתב זאת שמואל הנביא ברוח הקודש, שלמרות מעשיהם הגדולים של בועז ורות, אבל מעשיה הכבירים של נעמי, שכמעט והם אינם בגדר אנושי - הם בעיקר מה שגרמו שנולד הבן הנ"ל, ואע"פ שבפועל רות ילדה אותו, אולם היא זכתה לכך בעיקר בזכות נעמי, ולכן כתוב "יולד בן לנעמי". כמו כן רמזו חז"ל בדברי השכנות, שלבן שנולד יש את תכונותיה ויחוסה של נעמי, ששורשם מהסבא הגדול יהודה ובנו פרץ שהם - שרש מלכות יהודה, ותכונות אלו אינן מתייחסות כלל לרות שילדה אותו, מאחר שהיא באה מזרע עגלון שהיה מלך גוי. נמצא שעובד וכל יוצאי חלציו ובראשם דוד המלך, הינם כשרים לבוא בקהל ישראל, ויחוסם הוא - מהמעולים שבהם - שהם זרע המלוכה. ולכן מסיימת המגילה ומפרטת איך מתייחס דוד המלך למלכות ישראל, ושמזרעו יבוא במהרה מלך המשיח לגאול את ישראל.

יומא לה:

החיוב להציל חיי מאבד עצמו לדעת ר"ל גם בשבת

שאלה

אדם שנקלע לקשיים רבים מסיבות שונות, נכנס לדיכאון ומרה שחורה, וברגע של חולשה ניסה באחת השבתות לאבד עצמו לדעת בביתו. אולם ברגע האחרון הבחין בכך אחד מבני הבית, והזמין בדחיפות את כוחות ההצלה שהגיעו במהירות, והצליחו בס"ד לייצב את מצבו הרפואי ולהשאירו בחיים.

לאחר האירוע הסתפק אחד מצוות ההצלה, האם היה מותר לו לחלל שבת במלאכות האסורות מהתורה, כדי להציל אדם שהביא את עצמו בכוונה תחילה למצב של פיקוח נפש?

תשובה

למרות מעשהו החמור של המאבד עצמו שכוון בעשיית איסורי תורה רבים, ומהחמורים שבהם, אולם אף אדם איננו בעלים על חייו, אלא הקב"ה בלבד הוא הבעלים על חיי האדם. ולפיכך הוא מצווה על כל אדם לשמור על חייו כראוי, ובודאי שלא לאבדם במזיד.

כמו כן הקב"ה מצווה על כל מי שיכול להציל חיי יהודי אחר ואפילו בשבת, לעשות הכל כדי להצילו. ואפילו אם לשם כך הוא צריך לחלל שבת במלאכות שאסורות מהתורה. חיוב הצלת חיי יהודי קיים, אפילו אם החולה הנ"ל הינו מחוסר הכרה, ולא יוכל לקיים עוד מצוות, וחיי יארכו בדקות ספורות בלבד.

מקורות

הגמ' ביומא (לה): מביאה את המעשה הידוע עם הלל הזקן, שבצעירותו ביום ששי אחד לא הרוויח כסף, ולכן לא יכל לשלם לשומר בבית המדרש כדי ללמוד תורה מרביתו שמעיה ואבטליון. ולכן הוא עלה וישב על גג ביהמ"ד, והטה את אוזנו על פי הארובה לשמוע את דבריהם. ומרוב דביקותו בתורה, לא הרגיש שירד עליו שלג כבד, ובכך סיכן את חייו. וכשהבחינו בכך רבותיו בשבת בבוקר, הורידוהו מהגג, ועשו עבורו מלאכות האסורות מהתורה כדי להציל את חייו. ואמרו: ראוי זה, לחלל עליו את השבת. והנה מהמילים "ראוי זה" דייק הגאון הגדול בעל שו"ת שבות יעקב בפירושו על הספר עין יעקב שמשמע מכך, שדווקא עבור הלל הזקן שעשה את מעשהו הנ"ל בגלל רוב חשקו ודבקותו בתורה, ולא התכוון חלילה לסכן את חייו, לכן היה מותר לחלל עבורו את השבת, משא"כ מי שבכוונה מכניס את עצמו בשבת לסכנת חיים - אסור לחלל עבורו את השבת.

וכעין זה, כתב גם בהגהות חכמה שלמה על השו"ע אור"ח (ס' שכט). וכך גם סובר המנחת חינוך (מצוה, רלו ס"ק ב). ולדעתו אפילו ביום חול אין חיוב להציל את חיי מי שניסה להתאבד. והסיבה לכך היא כשיטתו שכתב גם במצוה ל"ד (ס"ק ח) שאדם הינו בעלים על גופו וחיי, ולכן אם אדם הרג את עצמו, לשיטת המנחת חינוך, אינו עובר על איסור "לא תרצח". ולכן כשם שאין חיוב להשיב אבידה ממונית למי שמאבד בכוונה את ממונו, כך אין חיוב להציל את חיי מי שמאבד את עצמו לדעת.

כמו כן יש שהביאו ראיה לשיטה הזאת, מדברי רש"י בסנהדרין (עב: ד"ה לפקח עליו וכו') לגבי גנב שבא במחתרת, שאם הוא בא בשבת עבור עסקי נפשות כלומר - רודף, ונפל עליו הכותל בשעה שחתר להכנס לבית, שלא מצילים את חייו. א"כ לכאורה רואים, שמי שגרם לסכן את חייו בשבת, לא מצווים להציל את חייו.

אלא שנחלקו עליהם רוב רבותינו הפוסקים האחרונים מטעמים שונים, ונביא בס"ד בקצרה את עקרי הטעמים שמחמתם חייבים לחלל שבת ולהציל גם מי שמאבד את עצמו לדעת, בתוספת ביאור. ומקוצר המקום,

נציין תחילה חלק משמות החולקים: ברכי יוסף אור"ח (ס' שא ס"ק ו), שו"ת מהרי"ל דיסקין קונטרס אחרון (ס' ה ס"ק ל"ד), חלקת יואב (ח"ב ס' פח), אגרות משה (אור"ח ח"א ס' קצו, יו"ד ח"ב ס' קעד), חלקת יעקב אור"ח (ס' קנה) ועוד רבים.

חשיבותה הרבה של דקת חיים.

היסוד העיקרי הוא - שאין אדם בעלים על חייו. אלא הקב"ה שנותן את הנשמה לאדם - הוא הבעלים היחידים על חיי האדם. ולכן הוא זה שציווה על כל אדם לשמור על חייו שנאמר "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". וכמו כן הוא ציווה על כל אדם להציל חיי יהודי שנמצא בסכנה שנאמר "לא תעמוד על דם רעיק". והנה מסקנת הגמ' ביומא (פה): כדברי שמואל, שהמקור לחיוב הצלת חיי יהודי גם בשבת נלמד מהפסוק "וחי בהם" - ולא שימות בהם. כלומר, כל הציווי לקיים את תנאי המצוות ובכללם שמירת השבת [למעט שלושת עבירות חמורות, שדינם - ירהג ואל יעבור] נדחה מפני החשיבות של הצלת חיי יהודי, ואפילו אם המוצל יחיה רק עוד דקה נוספת באותה שבת, ויהיה ללא הכרה, ולא יקיים עוד מצוות. כמבואר בשו"ע אור"ח (ס' שכט, ד), וכפי שהאריך שם בביאור הלכה (בד"ה אלא לפי שעה) וע"ש.

והטעם לכך הוא, כי חיי יהודי בעולם חשובים אצל הקב"ה כדבר הנעלה ביותר, ולכן אמר שמואל, שהתורה ניתנה לצורך קיום חיי האדם, וכדי לקיימה צריך האדם להיות בגדר "חי", ולפיכך כשישנה סכנת חיים - אין כל מיגבלה מאף איסור שבתורה שימנע את הצלת חיי היהודי. ואין חיוב הצלה זה קשור כלל אם המוצל יקיים אח"כ מצוות או לא, וכן האם הוא האשם בגרימת הסכנה לחייו. כי כאמור, הצלת חיי היהודי נועדה לצורך גבוה, דהיינו, שהקב"ה רוצה שיהודיים יחיו בעולם, ועבורו אנו מצווים להציל את חיי היהודי. ורצונו שכל יהודי בכל מצב בריאותי שיהיה, ימשיך לחיות בעולם, ואפילו אם יותר לא יקיים מצוות.

ומאחר והוא זה שציווה עלינו לשמור את מצוות התורה, ממילא הוא הבעלים לקבוע מתי צריכים לקיימם ומתי הם נדחים לצורך הצלת חיי יהודי, כעין המושג: הפה שאסר - הוא הפה שהתיר.

ולכן נדרש בפסיקתא רבתי (פ' כד) על הפסוק "לא תרצח" - לא תתרחצ, כלומר, שאסור לאדם לרצוח את עצמו. לפיכך אם הוא התאבד - הוא עובר גם על איסור "לא תרצח". וכך גם כתב בבית מאיר יו"ד (ס' רטו) וע"ש. אמנם ביחס לראיית החולקים מדברי רש"י בסנהדרין (עב:) שכתב שלא חייבים להציל את הגנב שחתר בשבת ובא עבור עסקי נפשות, אם נפל עליו הכותל, למרות שבמצבו הנוכחי הוא אינו בגדר רודף, וגם לאחר שיצילו אותו יוכלו לשומרו שלא יזיק. בשו"ת מהרי"ל דיסקין שצוין לעיל דוחה את הראיה מרש"י ואומר, ששם מכיון שהיה רודף, לכן מותר היה להורגו עוד לפני נפילת הכותל עליו, וא"כ גם בעת נפילת הכותל התורה קראה לו "גברא קטילא", כלומר, התורה היא זו שהפקיעה ממנו שם של חי, וקראה לו "אדם הרוג" שמצווה להורגו כדי להציל את חיי הנרדף. ולכן לא התבטל שם זה ממנו, גם כשהכותל נמצא עליו. וכך גם כתב בקצרה המשנ"ב (ס' שכט ס"ק ט). משא"כ המאבד את עצמו לדעת, התורה מעולם לא הפקיעה ממנו שם חי, אלא הוא פשע במעשיו. ומאחר וחיי שייכים לקב"ה, והוא מעוניין בקיום החיים שלו למרות רצונו להתאבד - לכן נצטוונו להציל את חייו לצורך קיום רצון הבורא ית"ש.

סיבות נוספות להצלת חיי המאבד עצמו

כמו כן בנידון דנן ישנן סיבות נוספות להצלת חיי. א - יתכן שהנ"ל בגלל הדכאון והמרה שחורה שהיה שרוי בה - נחשב בגדר "שוטה", שאין דעתו קובעת כלום וכאילו היה אנוס, ולכן לא נקרא שאיבד את עצמו מדעת. ב - יתכן שהנ"ל הירדה בתשובה והתחרט על מעשהו שעשה כבר בדקה הראשונה כשעדיין הוא חי, והיה רוצה כעת לבטל את מעשיו, אלא שבאופן שאיבד עצמו לא יכל מבחינה טכנית להציל את עצמו, וממילא ודאי שכעת כשהוא בגדר בעל תשובה מחוייבים כולם להצילו. ג - ישנה טענה נוספת להיתר שנקראת "משום איבה", ושמחמתה מצילים בזמן הזה בשבת גם

חייו של גוי או יולדת נוכריה, ולכן לא גרע המאבד עצמו היהודי, מחיי הגוי שחייבים להצילו משום איבה. וקצתרי מחוסר מקום.

והנה ביחס לראיה מדברי הגמ' ביומא (לה:): ממעשהו של הלל הזקן, שם טוענים הפוסקים, שדברי הגמ' לא באו להפקיע את החיוב להציל את חיי המאבד עצמו, אלא חז"ל רצו לשבח את מסירות נפשו של הלל הזקן ללימוד תורה, ואמרו שאין מעשהו נחשב כמאבד את חייו. אלא שמרוב דביקותו בתורה לא השגיח על השלג שנערס על גופו ומסכן את חייו. אבל ודאי שגם מי שפשע וסיכן את חייו יצטרכו להצילו למרות חילול השבת שיצטרכו לעשות להצלתו, כי גם חיי יהודי כזה חשובים מאד בעיני הקב"ה.

יומא לז.

אמירת "ברוך הוא וברוך שמו"

שאלה

נהגו ישראל לומר בכל ברכה בחזרת הש"ץ לאחר אמירת שמו של הקב"ה ע"י הש"ץ - "ברוך הוא וברוך שמו", ויש להתבונן בכך כדלהלן:

א. מה המקור לכך?

ב. האם הלכה זו קיימת גם כשאדם שומע את השם של הקב"ה אפילו שלא בברכה, כמו בברכת כהנים וכדומה?

ג. אם המברך או הש"ץ מתפללים במהירות, ומחמת אמירת "ברוך הוא וב"ש" לא יוכל העונה לענות אמן בסוף הברכה, מה עדיף לעשות?

תשובה

א. נאמר בגמ' שלאחר שמיעת שמו של הקב"ה צריך לשבחו. אולם לא נאמר בגמ' באיזה אופן צריך לעשות זאת.

ב. הטור באור"ח (ס"ק קכ"ה) כותב, שאביו הרא"ש זצ"ל רק כשמע את שם הקב"ה בתוך ברכה, נהג לומר "ברוך הוא וברוך שמו". לפיכך כך פסק שם השו"ע שצריך לנהוג. ומשמע מדבריו, שאם אדם שומע הזכרת השם שלא בברכה כמו, בברכת כהנים וכדומה - לא יאמר ברוך הוא וב"ש.

ג. בכל ברכה שאדם שומע מהשליח ציבור או מחבירו, ומעוניין שהנ"ל יוציא אותו ידי חובה בברכה הזאת כמו: קידוש, ספירת העומר, שופר, קריאת המגילה וכיו"ב, כששומע את הזכרת השם - לא יאמר ברוך הוא וברוך שמו. מאחר ומילים אלו נחשבים הפסק בשמיעת הברכה, ולכן יאמר רק אמן בסוף הברכה.

ד. אמירת אמן בסוף הברכה - עדיפה על אמירת ברוך הוא וב"ש. ולכן במקרים שהעונה לא יוכל להספיק ולומר את שניהם, יאמר רק אמן בסוף הברכה.

ה. לדעת הגר"א זצ"ל, אין לומר ברוך הוא וברוך שמו על הברכות של חזרת הש"ץ בשמונה עשרה, ויאמר רק אמן בסוף הברכה. ונאמרו ביחס להוראה זו מספר סיבות, ועיי' במקורות.

מקורות

כתוב בגמ' יומא (לז:): תניא רבי אומר, "כי שם ה' אקרא - הבו גודל לאלוקינו" דברים (לב:). אמר להם משה רבינו לישראל, בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה - אתם הבו גודל לה', ע"כ. ופירש שם רבינו חננאל (מודפס בדף לז:): וז"ל: אתם המקשיבים ושומעים, הבו גודל לאלוקינו כלומר - אמרו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" עכ"ל. כלומר, לדעת הר"ח לא אומרים את הנוסח שנהוג בזמן הזה לאומרו שהוא - ברוך הוא וברוך שמו.

המקור לאמירת ברוך הוא וברוך שמו

כתב הטור אור"ח (ס"ק קכ"ה) וז"ל: שמעתי מאבא מרי [הרא"ש] שהיה אומר על כל ברכה וברכה שהיה שומע בכל מקום "ברוך הוא וברוך שמו". וזהו שאמר משה רבינו ע"ה "כי שם ה' אקרא - הבו גודל לאלוקינו" ע"כ. וכך גם מובא בשו"ת הרא"ש (ס"ד יט) כלומר, אע"פ שמלשון הגמ' משמע, שבכל פעם ששומעים הזכרת ה' ית"ש, צריך לומר ברוך הוא וב"ש, וכך גם הורו לעשות האליהו רבה, והפרי חדש באור"ח (ס"ק קכ"ד), אולם הרא"ש נהג לאומרו רק בשעה שהזכירו את ה' בברכה, וכך נקט השו"ע להלכה. ויש מפרשים שביארו את הנהגת הרא"ש, למרות הראיה מהכהן גדול ביוהכ"פ. מאחר והכה"ג הזכיר ביוהכ"פ את השם הקדוש בן מ"ב אותיות, לפיכך מאחר ויש לשם זה חשיבות מיוחדת, לכן זה נחשב כמו אמירת השם בן ארבע אותיות שאנו אומרים בתוך ברכה, וצ"ע.

והנה מאחר והשו"ע הכריע כמנהג הרא"ש ללא חולק, לכן כך נהגו לעשות בתפוצות ישראל. אמנם נציין, שישנם מבני ספרד שנוהגים ע"פ הפרי חדש, וכף החיים ועוד, שמלבד בעת הזכרת השם בעת הברכה, גם כששומעים את הזכרת השם בעת ברכת כהנים, אומרים ברוך הוא וב"ש.

והנה מאחר ובגמ' לא כתוב באיזה נוסח לשבח את הקב"ה, לפיכך כתבו הפוסקים, וכן הכריע המשנ"ב (ס"ד נא ס"ק ח) שאמירת ברוך הוא וב"ש - נחשבת הפסק בתפילה. ולכן אסור לאומרה מתחילת "ברוך שאמר" עד שמונה עשרה, וכן פסק בשו"ת אגרות משה אור"ח (ח"ב סוף ס"ז טז).

כמו כן כתב בדגול מרבבה [לנוע ביהודה] אור"ח (ס"ק קכ"ד) שכל הברכות שאדם רוצה לצאת בהן ידי חובה מהשליח ציבור או מחבירו כמו: קידוש, ספירת העומר, תקיעת שופר, קריאת מגילה וכדומה - לא יפסיק באמצע הברכה באמירת ברוך הוא וב"ש, אלא יענה בסוף הברכה - אמן, מכיון שאת אמירת אמן - קבעו חז"ל בגמרא לאמרה בסיום הברכה. וכמו כן כלול במילה אמן - שבח לקב"ה וכפי שנאמר בגמ' בשבת (ק"ט): שאמן ראשי תיבות "א-ל, מלך נאמן" וע"ש בתוס' (ד"ה אמר ר' חנינא).

ביאור דעתו של הגר"א זצ"ל

והנה מאחר והתבאר שאמירת הנוסח "ברוך הוא וב"ש" חיובו לא נאמר בגמ', אלא זוהי הנהגה טובה שנהג בה הרא"ש על סמך דברי הגמ' ביומא (לז:), ולעומת זאת אמירת אמן בסוף הברכה מובאת בגמ' בברכות (מז:). ובשבת (ק"ט): ועוד, לפיכך מאחר ובמקרים רבים כשישנם בעלי תפילה שמתפללים מהר נוצר מצב, שאם יאמרו ברוך הוא וב"ש לאחר הזכרת ה', לא יספיקו לומר אמן בסוף הברכה. ומאחר והתבאר שאמירת אמן בסוף הברכה חשובה יותר, כי היא נחשבת קיום הברכה כמו חתימה על השטר, לכן כתוב במעשה רב (אות מז) שהגר"א זצ"ל נמנע מלאומרו בחזרת הש"ץ, כדי להרוויח את אמירת האמן שבסוף הברכה.

כמו כן מאחר ומובא ע"פ הקבלה שישנה חשיבות גם בזמן הזה להקפיד ולשמוע חזרת הש"ץ ולענות אמן בסוף הברכה. וגם הבית יוסף אור"ח (ס"ק קכ"ד אות ז) כתב בשם רבינו יונה, שהעונה אמן על כל ברכה בחזרת הש"ץ - נחשב כאילו התפלל שתי פעמים שמונה עשרה. והיות והגר"א זצ"ל סבר שאמירתו נחשבת הפסק באמצע חזרת הש"ץ, וממילא אם יאמר - לא יוכל לצאת ידי חובה מהש"ץ כאילו התפלל פעם שניה שמו"ע, לכן העדיף לומר רק אמן בסוף הברכה כפי שתיקנו חז"ל לומר ובפרט שבמילת אמן כלול גם את השבח לקב"ה.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מסביב לשולחן

המקור בפרשה: ענין דיומא
(עי' מג"א וט"ז תצד א)

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה בעיון בהלכה באגדה ובסוסור

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

עיקרי הענין 'תמימות' בספירת העומר

א [מקור הענין]. ויקרא פרק כג פסוק טו, וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה: וראה בתרגום המיוחס ליונתן - שם, שבע שבועין שלמין ג'הון:

ב [מחלוקת הראשונים בשכח לספור]. שאלה זו לכאורה תלויה במחלוקת הראשונים בסוגיא במנחות (סו) בדין שכח לספור יום אחד, האם הפסיד את המצוה. דעת הבה"ג המובאת בסוף תוד"ה זכר למקדש, שאם הפסיד יום אחד ולא ספר ספירת העומר, אינו ממשיך לספור בברכה משום ד"בעינן תמימות". וכתבו התוספות על דבריו "ותימה גדולה הוא ולא יתכן". ויש להבין במה נחלקו.

בפשטות, ההבנה המקובלת בדברי הבה"ג היא, כמבואר בלשון ספר החינוך (ספר החינוך מצוה שו) שכל ימי הספירה "מצוה אחת היא", כפי שיש ללמוד מלשון הכתוב "וספרתם לכם... שבע שבתות תמימות" -

שכל ימי ספירת העומר הינם מצווה אחת שלימה [תמימות]. ואילו ברא"ש (בפסחים פ"י סמ"א) מפורש טעם החולקים על הבה"ג "דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה", וכמו שכתב הגר"י (בסטנסיל) בביתאור המחלוקת. ולפי התוספות והרא"ש, גם אם שכח לספור ביום אחד, יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, כדי לקיים את המצוה שיש בכל לילה [ונתן דבריו עורר הגר"י קושיא שתמהו רבים על שיטת הבה"ג, מדוע לדעתו מברכים בכל יום על ספירת העומר, והרי אם המצוה היא על כל ארבעים ותשע הימים, יברך רק ברכה אחת על כל המצוה. ותייר הגר"י, דכן הדין בכל המצוות כל זמן שלא קיים את כולה, דמברכים גם על חלק ממנה, ודבריו צ"ב].

מחלוקת הראשונים הנ"ל הובאה בבית יוסף (סי' תפט). ועיי' שהביא מדברי תרומת הדשן, שלהלכה יש לחשוש לדעת הבה"ג, וחדש שבמסופק אם ספר, ימשיך לספור בברכה. וכן נפסק בשו"ע (שם) לחשוש לחומרא לדעת הבה"ג וגם לדעת התוספות והרא"ש, כמבואר במשנה ברורה (שם).

ג [מי שידוע בתחילת הספירה שיום אחד לא יכול לספור. (למשל אם יעבור ניתוח ויהיה מטושטש באמצע ימי הספירה) לכאורה שאלה זו תלויה במחלוקת הנ"ל: לפי הבה"ג שספירת העומר היא מצוה אחת ארוכה, מסתבר שאם ידוע לו שלא יוכל להשלים את כל ימי הספירה ולא יקיים מצוה זו כתיקונה, כשם שהדבר מעכב את הספירה, שאינו יכול להמשיך מכאן ולהבא לספור בברכה כשהחסיר יום אחד, לכאורה כן הדבר מעכב שלא יתחיל מראש לספור בברכה, כדי שלא יתברר למפרע שלא קיים את המצוה. ומשמע כן מדברי המשנ"ב שכתב (שם סק"ג) שנשים לא יברכו על ספירת העומר לפי ש"בדאי יטעו ביום אחד". הרי שהידיעה העתידית שלא יספור יום אחד גורמת לכך שמראש לא יתחיל לספור בברכה. ברם, לכשנעניין בספר שלחן שלמה [שחיבר רבי שלמה זלמן פיקרש, אב"ד מיר, יצא לאור

מין שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

תוספת יו"ט בשבועות

שאלה: מי שנוהג לומר בליל יו"ט לפני שקיעה, הריני מקבל עלי תוספת יו"ט, האם יעשה כן בליל שבועות, שמשום תמימות כתב המ"ב שיש לאחר תפלת ערבית.

תשובה: יכול לומר.

(שאלת רב)

נשים בתוספת

שאלה: מאחרין בשבועות להתפלל מעריב משום תמימות, אם גם לנשים שאין סופרות אין לקבל תוספת.

תשובה: לא [א.ה. ועי' בשו"ת להורות נתן ח"ז סי' ל"א, ובס' דרך שיחה ח"ב עמ' ק"נ ובשו"ת משנת יוסף ח"א סי' פ"ה ובתשו' והנהגות ח"ד סי' ק"א ובשו"ת רב"א ח"א סי' תנ"ט ובשו"ת אבן פנה ח"ב סי' נ"ג].

(בנתיבות ההלכה - לט)

שכח יום

שאלה: מי ששכח יום אחד שאין לו תמימות אם יכול לקבל תוספת.

תשובה: לא כיון שיש דעות. [א.ה. ועמ"ש"כ בזה בשו"ת משנת יוסף ח"א סי' פ"ה].

(בנתיבות ההלכה - לט)

תמימות בימים ובשבועות

ויקרא כ"ג ט"ו, וספרתם לכם וגו'. נשאלתי למה בספירת הימים סופרין בתחלת היום, היום יום א', משום תמימות, ובשבועות סופרין בסוף השבוע, והו"ל לספור בתחילת השבוע היום יום אחד בשבוע הראשון, וכמו"כ ביום הח' הו"ל לספור היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום ראשון שבשבוע השני. ונראה שהטעם דבימים כתיב תספרו חמשים יום הספירה בתחילה, ובשבועות כתיב שבעה שבועות תספור לך, הספירה בסוף, כשתגיע השבוע תספור שנשלמה שבוע.

(טעמא דקרא)

בשנת תקל"א שהוא מקור דברי המשנ"ב, מפורש בדבריו שאין כוונתו לומר, שמא תשכח יום אחד ונמצא שספירתה בטלה למפרע, אלא טעמו שמא תשכח ותמשיך אחר כך לספור בברכה. שהרי הוסיף וכתב "לפי שודאי יטעו ביום אחד, ואינן יודעות הדין". - כלומר שאין הנשים יודעות את הדין שכששוכחים שוב אין להמשיך לספור בברכה. משמע איפוא שאין כלל בעיה בספירה למפרע, אלא הבעיה היא רק בהמשך ספירתה מכאן ולהבא, כי חוששים שמא תשכח יום אחד ותמשיך מכאן ולהבא לספור בברכה. ואדרבא מנימוקו של השולחן שלמה קמה וגם ניצבה ראייה לאידך גיסא, שלעולם יכול להתחיל בברכה אף כשברור שיום אחד לא יספור, ובלבד שלאחר היום שלא יספור, לא ימשיך לברך. אמנם בדברי החיד"א בספרו עבודת הקודש שמוזהר לא לשכוח לספור ספיה"ע, כדי שלא "יהיו כל ברכותיו לבטלה למפרע". ויוצא לפי דבריו, שאם יודע בודאי שלא ישלים ספירתו, לא יתחיל לספור בברכה.

ד [נ"מ למעשה. בשו"ת יביע אומר (ח"א יו"ד סכ"א) הביא קושיא דומה ששאלו האחרונים אליבא דהבה"ג, למה לא חיישין למיתה, שלא יזכה ח"ו להשלים כל הספירה [וכבר עמד בזה השדי חמד, כמובא בסוף הערה ביביע אומר, יעו"ש] ואם כן לעולם לא יוכל להתחיל לספור - כבספירת הזבה, שמטעם זה כתבו תוספות שלא תספור. וביאר שם, שאכן לדעת התוספות לשיטתם שבכל יום ויום יש מצות ספירה, שפיר יכול לספור העומר כי כל יום מצוה בפני עצמה, משא"כ בזבה. והקושיא מובה היא רק אליבא דהבה"ג [וצריכים לתרץ כנ"ל, בשו"ת שרגא המאיר]. למעשה: פסק בשו"ת שרגא המאיר שלכתחילה במקרה הנ"ל שידוע שיפסיד יום אחד יכוון לשמוע מאחר, אך אם אין אחר יוכל לברך מעצמו, דהוי כדין ספק ספיקא [ספק אולי בסוף יספור הכל, ואולי הלכה כתוספות שיש מצוה בכל יום לעצמו], שבה יוכל לברך כמו שפסק בתרומת הדשן והשו"ע. [ועיי"ש שהביא תירוץ מחודש מהגר"ש קלוגר בשו"ת קנאת סופרים, ולקמן עיי' בשו"ת בצל החכמה בהערה שדחה תירוץ זה]. בשו"ת בצל החכמה (ח"ה מה) דן בכל המובא לעיל, ולמעשה הכריע בנדון דידן שיתחיל לספור בברכה, ומתבאר בדבריו שהברכה על כל יום אין לה קשר ליום שאחריו, וכנראה גם הוא הבין שלפי הבה"ג בכל יום ויום יש מצוה בפני עצמה [ורק מכאן ולהבא לא יספור כי אין זו "ספירה" של "תמימות"], וכנ"ל. ועיי"ש שעורר על כך שאנשים המתפללים ביחידות יראו לעשות לעצמם "תזכורות" שלא ישכחו לספור, וכפי שהזהיר החיד"א, ובמה שכתב בנדון של חולה העומד לפני ניתוח, שרשאי לברך גם אם אין וודאות שיזכה להשלים כל הספירה.

ה [קטן שהגדיל באמצע הספירה. כידוע נשאו ונתנו הפוסקים בדין קטן שהגדיל באמצע ימי הספירה, האם יכול להמשיך לספור עם ברכה - בענין זה יש שלוש דעות באחרונים, דעה ראשונה סוברת, שמהרגע שגדל הוא מפסיק לספור בברכה, גם אם ספר עד כה בברכה. דעה שניה סוברת, שמתחיל לספור בברכה מהרגע שגדל, גם אם לא ספר בברכה עד כה. דעה שלישית סוברת

שדינו כגדול, רק אם ספר בברכה עד שגדל הוא יכול להמשיך לספור בברכה בהמשך.

[ו] **תמימות. לספור מוקדם ביום הראשון ולאחר ביום האחרון.** ראה מש"כ הר"ן על הר"ף מסכת פסחים דף כח עמוד א, ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן היא **טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה** כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי ועוד שם, כתב הר"ן ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי' ח' מהלכות תמידין ומוספין שמצוה זו של ספירת העומר מוטל' על כל איש ישראל בכל מקום ובכל זמן ומשמע לי דסבירא ליה ז"ל דאמימר דלא הוה מני שבועי הוא דס"ל דזכר למקדש בעלמא הוא ולפיכך היה פוטר עצמו מן השבועות אבל אינך רבנן דהוו מנו יומי ושבועי דקיימא לן כותיהו סבירא להו דבזמן הזה דאורייתא. וראה משנה ברורה סימן תפט, אחר תפלת ערבית - וקודם עלינו דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמין כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות תהייה: עוד ראה משנה ברורה סימן תצד סק"א) ביום נ' לספירת העומר וכו' - ומאחרין להתפלל ערבית בכניסת שבועות בצאת הכוכבים כדי שיהיו ימי הספירה מ"ט יום תמימות.

הרה"ג קרליבך

עיון הלימוד

בפולגות הראשונים למנות מפלג המנחה משום תמימות

שיטת רש"י [מחזור ויטרי] דהמתפלל עם הציבור מבעוד יום מונה עמהם בלא ברכה, מימר אמר, אם אזכור בלילה בביתי אחזור ואברך כדן, ונמצא שלא ברכתי לבטלה, ואם אשכח הרי מנתי ימים ושבועות למצוה, ע"כ, והובא בב"י [או"ח סי' תפ"ט סק"ג], והשיג ע"ז הרשב"א [סי' רל"ה] וז"ל, דכל שמנה מבעוד יום לא עשה ולא כלום, אלא הרי הוא עומד ביום א' ומנה יום ב', ואדרבה כמעיד מה שאינו, ע"כ.

הט"ז והגר"א כתבו דודאי אין כוונת רש"י שמונה מבעוד יום, אלא רק בבין השמשות, והיינו דדעת רש"י כדעת התוס' במנחות [דף סו. ד"ה זכר] שאפשר למנות ספירת העומר בספק חשיכה, שכן מצות ספיה"ע בזה"י מדרבנן, וספק דרבנן לקולא, וכן נראה בשו"ע [סי' תפ"ט ס"ב] מעיקר הדין, אבל מבעוד יום לפני שקיעת החמה [אף שהוא מפלג המנחה] פשיטא דלא קיים המצוה כלל, וכן האריכו הפוסקים ובמ"ב.

אכן בביאור הלכה הביא הרבה אחרונים [לבוש ואליה רבא וחק יעקב ומאמר מרדכי ונה"ש] דהיו נוהגים למנות מפלג המנחה ולמעלה, ומשום דכיון דספיה"ע מדרבנן, הקילו בזה להחשיבו כלילה כמו דחשיב לילה לענין תפילת ערבית וקריאת שמע, וכתב בביתא"ל דאף דלענין דינא אין זה כלום, מ"מ מועיל זה לענין שאם ישכח למנות אח"כ שלא הפסיד המצוה בשאר הימים [אף לדעת הבה"ג דאם שכח יום א' הפסיד].

ומעתה שוב חזרה תמיתה הרשב"א על רש"י, דכיון שעדיין לא הגיע זמן המצוה היאך מונה, וכן הקשה הט"ז [סק"י] דאטו ברשיעי עסקינן שמברכין לפני זמן המצוה וברכתם לבטלה, מלבד מה שיש לתמוה בזה, דאם באמת לא נתקיימה ספירת העומר בספירה שמונה מבעוד יום, א"כ מה ענין למנות מבעוד יום, דהרי אין כאן ספירת מצוה כלל, באופן דע"כ יש כאן ספירת מצוה, וצ"ע דהלא זה קודם הזמן, וצ"ע.

והנה בתוס' מנחות [דף סו. ד"ה זכר] כתבו וז"ל, נראה דבספק חשיכה יכול לברך, ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון שהוא ספיקא דרבנן, ועוד אומר, דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרין לעיל, [דתנא שם, יכול יספור ביום ת"ל שבע שבתות תמימות תהייה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב], ואין נראה [למנות ביום], עכ"ל התוס'.

והר"ן בבפירושו לשילי פסחים השיג על דברי התוס' וז"ל, אין זה נכון שיכניס עצמו בספק לכתחלה, ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא, אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה, עכ"ל, אכן באמת בלשון התוס' במנחות מבואר דאף בזמן ספיה"ע דאורייתא יש קיום במה שמונה מבעוד יום, כיון שבכך מתקיים דין תמימות במה שכל היום כולו ספור ומנוי.

וביאר פלוגתתם בזה נראה, דהנה בתשובת מהר"ם חלאה [הודפס בסוף ס' שיטת הקדמונים על ב"ק] הביא את דברי הרמב"ן בקידושין [דף לד.] דספיה"ע היא מצות עשה שאין הזמן גרמא, והוא בפשוטו תימה דהלא זמן ט"ז ניסן ואילך גורם למצוה זו, והגר"א אמר לבאר דעת הרמב"ן דאין דמקמך על המצות ספירה, אלא הזמן הוא עצם החפצא דמצוה, שכן נצטוונו למנות את הזמן, אך עצם המצוה אין לזה זמן.

ומעתה נראה לבאר, דדעת הר"ן היא שזמן גרמא לחיובא דספירה, וזמן המצוה היא דוקא משתחשך, כמו שאר כל מצוות עשה שהזמן גרמא [כשופר ולולב] שיש להם זמן לחיובם ולקיומם, אך דעת התוס' היא שאין זמן גרמא לקיום המצוה, אלא שצריך למנות את הזמן, והמצוה היא שיהא היום מנוי וספור, וא"כ אף לפני זמן המצוה שפיר אפשר למנות, כי מפלג המנחה הוא שייך כבר להיות הבא לכמה דינים.

ודוגמא גדולה לזה מדין קידוש בשבת ויו"ט מבעוד יום, דהנה כתב הר"מ [פכ"ט שבת הי"א] וז"ל, יש לו לאדם לקדש על הכוס ער"ש מבעו"י אע"פ שלא נכנסה השבת, וכן מבדיל על הכוס מבעו"י וכו', שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו במעט, עכ"ל, הרי מבואר בדברי הר"מ שאפשר לקדש קידוש היום לפני כניסת השבת, ומקורו בברכות [דף כו:] דמקדש על היין מבעוד יום.

ויש לתמוה שכן הרא"ה והא"י [ער"ש סי' י"ד] הוכיחו מזה דתוספת שבת היא מדאורייתא, ואילו דעת הר"מ דאף מדרבנן אין דין תוספת, כמבואר בכס"מ [פ"ה שבת ה"ג], ואשר ע"כ צ"ל כמבואר בתוס' רא"ש ברכות שם וז"ל, משום דכתיב וזכור את יום השבת דמשמע סמוך לכניסתו מדלא כתיב וזכור ביום השבת, עכ"ל, וממילא מיושבת בזה גם דעת הר"מ דאף בלא דין תוספת יכול לקדש, יעוין בכל זה בספר זכור ושמור.

אשר מוכרח מזה, דמצות קידוש אינה חובת זכירה [ביום השבת, אלא עיקרה להזכיר 'את יום' השבת דרך שבח וקילוס, וא"כ אף סמוך ליום השבת שפיר דמי לקדש את היום ולהזכירו דרך שבח, כמו שהבדלה נלמדת ממצות זכור, וקיומה אחר צאת השבת, הרי דא"י מדיני השבת, אלא חובת גברא לקדש ולהבדיל את יום השבת, והן הן דברי התנא"ש דאין חובת קידוש 'ביום' השבת, אלא לזכור 'את יום' השבת.

גבינה צהובה

מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, כמו"ש הרמ"א (סי' תצדג) ויש לדעת דגבינה צהובה, דעת הגר"צ אבא שאול זצ"ל להחמיר להמתין בינה לבין אכילת בשר שעה אחת, ודעת מו"ר הגר"ח פ"א שייבגר זצוק"ל כי לכתחילה אין להיכנס לחשך איסור, אבל לענין דיעבד ספק דרבנן לקולא, ומדין דבר שיש לו מתירין לא צ"ח בזה. והגר"ש אלשיך בקובץ תשובות (ח"א סי' נח) חוטש להמתין שש שעות כיון דהסביבה שצריך להמתין אחר גבינה הוא מחמת הטעם נמוך, והכא נמי לא שאל. וכן נוטה בשבט הלוי (ח"ב סי' לה). אכן הגר"י פ"א זצ"ל באבן ישראל (ח"ט סי' סח) מייקל לגמרי.

ושו"ש הנידון כי באיסור והיתר (כלל נ' מ' ד"ח) כתב דגבינה שעברו עליה ששה חדשים, או גבינה מתולעת, מומידת חקירות שלא לאכול אחריו בשר, וידועה חומרת הזוהר הקדוש (פר' משפטים) שלא לאכול בשר אחר גבינה וכמ"ש הב"י (יו"ד סי' פט), והרמ"א (ס' ס"ג) כתב דיש מחמירין אפילו בנזר אחר גבינה להמתין שש שעות, וכן נוהגין שאם הגבינה קשה ממתנים שש שעות.

גבינות קשות

ונכון שכיום הגבינות הצהובות עוברות הליך הבחלה קצר [גבינות צהובות של "תנובה", כמו "אחווה", "עמק", "ירושלים", "גוש חלב", "טירן" חודש עד חודשיים] שודאי אינה שזה חודשים, וזולת גבינות צהובות מיוחדות שהליך הבחלתם והבחלתם עד כשנתיים [פרדמן, "מרעה" קצ'קבל", וכן יש גבינות מלוחות "בולגריות", או "שוויצריות"], ואחוזי היובש של הגבינה הם המספיעים על תהליך העיכול הארוך, וגבינות צהובות הרגילות והמצויות, אינם שוות ליובש של גבינה מתולעת או קשה ששה חודשים.

אבל יש שחוששים כי כתב הפמ"ג דה"ה אם מעמידים בשר חריף, וכן גבינה צהובה מעמידים בחריף, וגם התהליכים התקצרו למאוד ע"י פלאי הטכנולוגיה.

גבינות פיקנטיות

וצ"ב באותם גבינות עם טעמים "פיקנטיים" שיש להם ארומה וטעם חריף, ומרגישים טעם זמן ארוך, דשמא הטעם מתוספות אחרות כמו "מונטקודיוס גלוטמאט", ולא מעצם הגבינה עצמה.

פיצה עם טונה

לאכול דגים בחלב, הב"י (יו"ד סי' פז) כתב שהוא סכנה, והדרכי משה (סק"ד) כתב דטעות סופר הוא ונתערב למרן בשר במקום חלב. שכן הוא ע"פ הגמרא (פסחים ע"ב). וכן כתב המג"א (סי' קעג סק"א) שיש נוהגים ליטול ידיים בין גבינה לדגים.

וכבר הובא בפתיחי תשובה (יו"ד סי' פז סק"ט) בשם רבינו בחיי (פר' משפטים), שיש סכנה בדגים עם חלב או גבינה, ורק בחמאה יש להיתר עי"ש. והרופאים בזמננו אומרים, שאין כל סכנה בדבר, ואפשר שהוא מהדברים שהשתנו הטבעים כמו שמצינו בכמה מקומות גמרא ופוסקים.

וראה בחתם סופר (יו"ד סי' קא) דלרמב"ם אין סכנה באכילת דגים עם בשר, כי השתנו הטבעים, וכן מבאר מהמג"א (סי' קעג סק"א), ועיי' שבות יעקב (ח"ג סי' ע), ומג"א (סי' קעט סק"ח). ועיי' עוד תוס' (מו"ק י"א, ד"ה כורא), ובכסף משנה (הל' דעות ד"ח), ובאר שבע (סי' לה), ובתוס' (ע"ז כד, ד"ה פרה), ובירמ"א (אבה"ע סי' קנוד), וכבר האריכו הפוסקים בנפוצא בזה.

והסתפקתי מה דין פיצה שיש בה גבינה צהובה, ויש המוסיפים עליה "טונה" או "אשנורי", ואפשר לומר, דדינה של גבינה צהובה או מותכת, כמו דין חמאה, דלכאורה זה יקוד החילוק בין גבינה שהיא רכה דאסור, לבין חמאה, ואם כן הכא נמי, גבינה צהובה או מותכת אין בזה חשש.

תמימות בספירת העומר

דין מיוחד נאמר לגבי הנהגתנו בכניסת חג השבועות, ה"ט פוסק: 'מאחרין להתחיל ערבית בכניסת חג השבועות' והמג"א פוסק: 'בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים'. גם ה"ט וגם המג"א לומדים מהכתוב: 'שבע שבתות תמימות תהינה' שצריך לדאוג שמ"ט ימי הספירה יושלמו ושבע השבתות תהינה תמימות ורק אז נתפלל ערבית ונקדש על הכוס.

לכאורה צריך להבין מדוע תפילת ערבית או אמירת הקידוש מבעוד יום פוגעת ב'תמימות' איך היא מקצרת את שלמותו של היום שחלף. הרי הדין הוא שמי שקיבל שבת מבעוד יום ונזכר שעדיין לא ספר ספירת העומר של יום ששי, הדין הוא שסופר בברכה ולא אומרים שהיום כבר חלף ואינו יכול יותר לסופר.

עוד צריך להבין הרי בכל יום טוב כמו בכל שבת יש מצוות עשה של 'תוספת שבת' 'להוסיף מהחול על הקודש'. ואם כן וודאי שבערב שבועות קבלנו את היום טוב כבר מבעוד יום ואם כן מה יועיל איחור תפילת ערבית או איחור הקידוש הרי מה שקובע לאיסור מלאכה הוא הקבלה שלנו ואיך נקיים את ה'תמימות'.

השל"ה הקד' מביא בשם ספר 'תולעת יעקב' בטעם מצות תוספת שבת וכתב: 'מה שמוסיפין מחול אל הקודש במוצאי שבת להורות ולהראות שאין רוצין ביציאת האושפיזא הקדוש מביניהם וקשה עליהם מאד פרידתו ולפיכך מעכבין אותו. ומרוב חיבתם בו מלווין אותו בשירות ותשבחות, כענין 'ואשלחך בשמחה ובשרים'.

וכן כתב על תוספת שבת בכניסתו שיש לקבלו בשירות ותשבחות. תוספת שבת בכניסתו גם היא מבטאת את רצונו בשבת עד כדי כך שאנו מקדימים לקבלה. נמצאנו למדים שיש ענין להראות רצונו ושמתנתו בקדושת השבת ותוספת מהחול אל הקודש מבטאת זאת. ואולי אפשר לומר שזה גם ענין 'קבלת השבת בפה' שאדם צריך לקבל באמירה בפיו את קדושת השבת.

אף על פי שהשבת נכנסת מאלה ואף אם לא אמר כלום חלה עליו קדושת השבת. הרי באמירתו בפיו 'אני מקבל עלי קדושת שבת' הוא מבטא את רצונו ושמתנתו לבואה של שבת המלכה והוא מביא עליו בעצמו את קדושת היום. קבלת השבת בפיו עושה אותו 'פועל' ולא 'נפעל'.

ענין זה מצאנו בעוד מקומות. בכור מתקדש מעצמו אבל יש מצוה שהבעלים יקדשוהו בפיו. בעבודת הקרבנות הדין הוא שסתמא לשמה ובכל זאת הרמב"ם כותב שמצווה לעשותו לשמה ממש. באפיית מצה שצריכים מחשבה לשמה גם למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה וסתמא לשמה ובכל זאת כולנו מקפידים לומר בפה: 'כל מה שאני עושה'.

במצוות שמיטה ציתה תורה להפקיר השדה בשביעית. אף על פי ששביעית זה 'אפקעתא דמלכא' וההפקר חל מאליו בכל זאת יש מצווה שהוא עצמו יפקיר. מפני שהתורה רצתה שההפקר יחול על ידו. שהוא יהיה זה שעושה את ההפקר. כך גם בכל המצוות. כמו שכותב המ'שנה ברורה' בסימן ס' 'ולמצוה מן המובחר כולי עלמא מודים דצריך כונה כדאיתא בנדרים רבי אליעזר בן צדוק אומר עשה דברים לשם פועלם ונאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה וכמו שכתב הגר"א על הא דאיתא בסימן ח' עין שם'.

מלמדנו רבנו ה'חפץ חיים' כי האמירה בפה, הכוונה והמחשבה המתלווה לעשייה, היא עשיית הדבר 'לשם פועלם'. היא עושה את ההבדל בין עשייה שהיא בגדר 'ותהי יראתכם אותי מצוות אנשים מלומדה' לעשייה 'לשם פועלם'.

בקבלת שבת מבעוד יום אתה מקבל על עצמך קדושת שבת אתה מגלה דעתך שהשבת חביבה עליך ורצויה ואתה ממתין ומצפה לבואה וממנה לקבלה. כך בכל שבת וכך בכל יום טוב. גם בערב חג השבועות אתה מקבל קדושת יום טוב מבעוד יום. מפני שקדושת היום טוב אינה סתירה לענין ה'תמימות'.

מה שאין כן תפילת מעריב או אמירת הקידוש, בהם אנחנו מזכירים ואומרים בפה מלא 'את יום חג השבועות הזה' בזה סוברים ה"ט והמג"א יש פגיעה ב'תמימות'.

כשאתה מתפלל ערבית או מקדש בשבועות מבעוד יום, אתה מצהיר ואומר אני כבר ביום החמישים לספירה, אצלי כבר חלפו עברו מ"ט ימי הספירה. זה מהווה פגיעה ב'תמימות'. לעומת זה, 'תוספת יום טוב' שקבלת מבעוד יום אינה בסתירה להשלמת ספירת מ"ט הימים שהם נספרים גם בשבת וביום טוב ואינם פגיעה ב'תמימות'.

יצאנו ממצרים בהיותנו במ"ט שערי טומאה, אנחנו בדרכנו לקבלת התורה להשלים את גאולתנו ופדות נפשנו, להיות בני חורין אמיתיים. מצוות ספירת העומר ניתנה לנו 'כדי שיטהרו נפשות ישראל מזהמתם' כדי שניתהר ונתקדש בקדושה של מעלה.

זה לא יכול להיות מאליו זה מצריך עבודה עצמית ועמל וגיעה של 'שבע שבתות תמימות' 'לתקן נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם ולטהרנו ולקדשנו'. נצצל הארה מיוחדת זו של טהרה והתקדשות, נדבק בכל רגע מימים מסוגלים אלו כדי להתקדש ולהיטהר. נתכונן כראוי לקראת חג השבועות, לקראת יום 'זמן מתן תורתנו' להיות ראויים לקבלת התורה לעובדה ולשמורה.

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א - ראש ישיבת חברון**קידוש ותפלה מבעו"י בחג השבועות**

הט"ז בריש ס' תצ"ד כתב דמאחרין להתחיל ערבית בכניסת חג השבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות, ובמג"א שם כתב דאין מקדשין על הכוס עד צאה"כ דכתיב תמימות תהינה, ומבאר בדבריו דרך אין מקדשין על הכוס אבל שפיר יכולים להתפלל קודם צאה"כ, וצ"ע מ"ש קידוש על הכוס מתפלת ערבית, והרי גם בתפלת ערבית הוא מזכיר נוסח הקידוש שמברך ואומר מקדש ישראל והזמנים.

והנה בעיקר החילוק בין תפלה מבעו"י לקידוש מבעו"י בליל שבועות, כתב בנחלת שבעה ס' מה בשם מהר"ש השני, דהטעם דאין צריך להמתין בתפלת ערבית הוא כדי להוסיף מחול על הקודש לענין איסור איסור מלאכה אבל מ"מ לא נחשב ללילה, ואי מקדש ואכל אחר יציאתו מביהכ"נ מבעו"י הרי נתקדש היום לכל מילי ולא הוי תמימות, ולכן יש להמתין עם הקידוש עד הלילה, עכ"ד. ומבאר בדבריו דבתפלת מעריב לחודא, אין כאן תוספת אלא לענין איסור מלאכה, ולכן אין בזה חסרון של תמימות, אבל ע"י הקידוש נעשה תוספת לכל מילי, והוא נעשה כלילה, ולכן יש בזה חסרון תמימות, ובמק"א הארכנו בביאור דבריו דיש ב' דיני תוספת, אמנם אכתי צ"ב, דהרי גם בתפלת מעריב הוא אומר קידוש היום בתפלה.

ונראה בזה, בהקדם מש"כ השל"ה הק' שם בהמשך דבריו וז"ל, ואל תשיבני ממה שמתפללין מבעו"י, דזה אינו כלום דהא ר' אושעיא צלי של מוצאי שבת בשבת, כדאי' בברכות, אע"ג דעדיין ממש שבת גמור הוא. ודבריו צ"ב מה ענין זה שהתפלל של מוצ"ש בשבת, אע"ג שהוא עדיין שבת להיכא דהוא מתפלל קודם השבת שלא תחול עליו עדיין קדושת שבת.

ונראה בכוונתו, דהנה יעו"י ברמב"ם פכ"ט הי"א שכתב וז"ל, יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעו"י אע"פ שלא נכנסה השבת, וכן מבדיל על הכוס מבעו"י אע"פ שעדיין היא שבת, שמצות זכירה לאמרה בין השעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו מעט. ומבאר ברמב"ם דהענין שאפשר לעשות קידוש היום קודם השבת אינו מדיני תוספת שבת, שהרי כך בכפיפה אחת הדין שיכול לקדש מבעו"י עם הדין שיכול להבדיל מבעו"י קודם השבת, ומבאר דתירויהו חדא דינא נינהו, דבדין זכור את יום השבת לקדשו לא בעינן בכניסתו וביציאתו ממש, אלא יכול לקיים זכור את יום השבת לקדשו בקידוש והבדלה גם שעה אחת סמוך לכניסתו וסמוך ליציאתו.

ולפ"ז מובן ביותר מה שביאר השל"ה הק' דהיכא דמתפלל ערבית מבעו"י אין כאן קבלה של קדושת השבת וי"ט, שהרי גם בלא להוסיף מן החול על הקודש יכול הוא לקדש את השבת סמוך לכניסתו. וזהו מה שהביא השל"ה להוכיח מהא דרב מצלי של מוצ"ש בשבת, וכמש"נ בדברי הרמב"ם דמזה מוכח שאפשר לקיים מצות זכור את יום השבת לקדשו, נוהגת גם סמוך מעט לכניסתו או ליציאתו.

אולם כל זה לגבי קידוש שבתפלה, אבל לגבי קידוש שבסעודה, נראה דא"א לקיימו בלא שמקבל עליו תוספת שבת וי"ט, דהנה ביסוד הדין דבעינן קידוש במקום סעודה, כתב הרשב"ם בפסחים ק"א א', דהוא משום וקראת לשבת עונג, במקום שאתה קורא לשבת כלומר קריאה בקידוש שם יהא עונג, א"נ סברא הוא מדאיקבע על היין, מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיבא. ונראה מבאר מדברי הרשב"ם דיסוד הדין דבעינן קידוש במקום סעודה הוא משום שהיין של הקידוש עצמו הוא חלק מהסעודה.

ולפ"ז אפ"ל דבזה חלוק תפלת ערבית מקידוש על הכוס, דבתפלת ערבית שפיר יכול להתפלל מער"ש גם בלא לקבל עליו קדושת שבת, מדין זכירה סמוך לכניסתו מעט וכמש"נ, אולם כלפי קידוש על הכוס, כיון שנתבאר שהקידוש הוא חלק מסעודת שבת, הרי סעודת שבת בודאי שייכת לקדושת השבת, ואם לא תחול קדושת שבת על התוספת בודאי שאין לסעודה תורת סעודת שבת וסעודת יו"ט, וכיון שהקידוש הוא חלק מהסעודה בודאי שאין זמנו אלא בזמן שחלה עליו קדושת שבת וי"ט, ולכן כתבו המג"א והשל"ה דבקידוש על הכוס שבודאי יש בו קבלה של קדושת יו"ט, לכן בחג השבועות אין לקדש על הכוס מבעו"י.

(קול התורה עג, עיי"ש הרחבה גדולה)

הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א - מראשי ישיבת מיר**ערבית בליל שבועות**

כתב הט"ז (ריש ס' תצ"ד) מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות, כדי שיהיו ימי הספירה תמימות. וצ"ע הלא דין תמימות הוא על כל יום מימי הספירה, כמבאר בתוס' במנחות (דף ס"ו ע"א) וא"כ למה בכל ימי הספירה אין מאחרין להתפלל משום תמימות [ועכ"פ נימא כן בערבית של השבתות של ימי הספירה], וכבר הקשה כן הנצי"ב בהעמק דבר לפ' אמור, יעי"ש.

ויל"ע דלכאורה אין כונת הט"ז דע"י שמתחיל את חג השבועות מבעוד יום הריהו פוגם בקיום מצות הספירה, משום דהיום והשבוע שספר אינם שלמים, ד"ל דודאי מצות הספירה מתקיימת ונשלמת בשעת הספירה, ולא איכפת לן במה שקיצר

זמן תפילה וקידוש בליל חג שבועות

כידוע בכל שבת ויו"ט יש דין של תוספת שבת ויו"ט דהיינו שהאדם מקבל על עצמו לפני השבת ואז חל עליו קדושת שבת מבעוד יום, המקור לזה הוא מדברי הגמ' ר"ה ט' ע"א ובימא פ"א ע"ב ובמכילתא יתרו פרשה ד' (ע"י אוה"ח שמות ל"א פסוק ט"ז מה שפירש הפסוק "ושמרו בני ישראל לעשות את השבת"), הפמ"ג בספרו תיבת גמא פרשת ואתחנן כתב דנרמז ב"זכור את יום השבת לקדשו" את לרבות תוספת, ולכן אפשר להתפלל ולקדש את שבת ויו"ט מבעוד יום, אולם כפי שנראה להלן שונה חג שבועות משאר ימים טובים שאין מתפללין ומקדשין מבעוד יום רק בליל החג.

הט"ז בריש סימן תצ"ד כתב דבחג השבועות מאחרין להתפלל תפילת ערבית בכניסת החג כדי שיהיו ימי הספירה תמימות. וכתב בשו"ע הרב (שם) לפרש דברי "שבדרך כלל כל יו"ט מתפללים מבעוד יום קודם לפני צאת הכוכבים אבל בשבועות מתפללין תפילת ערבית לאחר צאת הכוכבים שאם יקדימו הרי זה כמי שחסרו מעט ממ"ט ימי ספירה והרי צריך תמימות, וכל"כ בפמ"ג ובמשנ"ב (שם). ומש"כ ברור שאי אפשר לקדש מבעו"י שע"י הקידוש שהוא מזכיר חג השבועות מחסר מימי הספירה.

אולם יענין בס' עמק ברכה (לאביו של השלה"ק) שכתב שקיבל מרבו מהר"ש מלובלין שקיבל איש מפי איש מהגאון רבינו יעקב פאלק וצ"ל שבליל שבועות לא יעשו קידוש על הכוס עד אחר צאת הכוכבים, וכל"כ בשו"ת משאת בנימין ובשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן נ"ב, משמע שרק קידוש אין עושין מבעוד יום אבל להתפלל אפשר להתפלל מבעוד יום, וכן פסק בנחלת שבעה דיני גיטין סימן מ"ט, והסביר שגם בשבועות יש דין להוסיף מחול על הקודש, וכן כתב במפורש היעב"ץ בסידורו בית יעקב וז"ל "אלו שמאחרין במעריב עד הלילה הוא דקדוק קלוש מהאחרונים, אלא יש להקדים כדי להוסיף מחול על הקודש והוא דרזי ונשכר ומתקיים זה וזה בידו ועיקר הקפידא לא לאכול קודם הלילה", וכך משמע מדברי החת"ס בפרשת אמור ובשו"ת התעוררות תשובה סימן קפ"ג דגם בשבועות מוסיפין מחול על הקודש ונכנסין לו קודם זמנו. אולם מנהג העולם להמתין גם בתפילת ערבית עד הלילה, וכתב בשו"ת להורות נתן ח"ו סימן ל"א דגם נשים נוהגות כן אעפ"י שאינן חייבות במצות ספירת העומר, דחג השבועות שונה משאר ימים טובים דכל המועדים תלתה התורה ביום החודש כגון "בחמשה עשר יום לחודש הזה חג הפסח" (ויקרא כ"ו), אבל חג השבועות דלא תלתה התורה ביום החודש אלא לאחר ספירת שבע שבועות אז "הקרבתם מנחה חדשה לה'", ולכן גם הנשים אין הוי"ט מתחיל רק בכלות מ"ט ימים תמימים ואין להם לקדש קודם הלילה.

הנצי"ב בספרו העמק דבר פרשת אמור פסוק כ"א כתב לחדש שמכיון שבשבועות נאמר "מקרא קודש בעצם היום הזה" הקפידה התורה שמקרא קודש של שבועות יהיה **בעצם היום הזה** ולא קודם וממעתם זה נהגו לאחר להתפלל ערבית בליל שבועות עד צאת הכוכבים ולא כמו שכתב המג"א משום שכתוב "תמימות", דא"כ בכל לילה שבין פסח לעצרת ג"כ שייך חסרון של תמימות (ע"י שו"ת משיב דבר להנצי"ב או"ח סימן י"ח).

בשו"ת בנין שלמה (למהר"ש הכהן מוילנא) בהוספות לאו"ח סימן כ' כתב טעם אחר שיש להמתין בקידוש ללילה, והוא משום דבפסוק כתוב לגבי חג שבועות "וקראתם בעצם היום הזה", ולכאורה תיבת **וקראתם** מיותרת היא שהרי הפסוק מסיים אח"כ "מקרא קודש יהיה לכם" והיה ראוי לומר בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם, ולכן נראה משום דבכל יו"ט כתוב שבתון ומקרא קודש והפסוק שבתון בא לחיוב עשה ומקרא קודש בא להשמיע שצריך לקדש היום בתפילה, אבל בעצרת שלא כתוב שבתון כלל ועשה דמלאכה לומדים ממקרא קודש ואין לנו פסוק דצריך לקדש בתפילה, לכן הוצרך לומר "וקראתם" דהמקרא קודש צריך להיות בקריאה וע"ז אומר הכתוב "בעצם היום הזה" ולא בתוספת כדעת השלה"ק (ע"י פנים יפות בפרשת אמור עה"פ "תספרו חמישים יום").

בשו"ת התעוררות תשובה ח"ג סימן ס"ח כתב טעם חדש מדוע צריך להתפלל ערבית בלילה, כיון שנוהגים תמיד בכל יום להתפלל מעריב מבעוד יום וסומכים לקיים מצות

ק"ש של ערבית במה שקוראים ק"ש שעל המטה שהרי ק"ש מצותה מהתורה מצאת הכוכבים, אולם בחג השבועות שניעורין כל הלילה ואין קוראין ק"ש על המטה צריך להזהר להתפלל תפילת ערבית בלילה כדי שייצאו ידי ק"ש, וכ"כ בס' ליקוטי מהר"ח (שבועות). וראוי לציין שיש שחולקים על המג"א והט"ז ואוכלים תיכף מבואו מביהכנ"ס ואין ממתנינים עד הלילה וכך מובא בס' המנהגים דק"ק וורמיישא עמוד ק"א וז"ל **"ואוכלים תיכף מבוא מביהכנ"ס ואין ממתנין עד הלילה"**, וכן מובא בס' יוסף אומץ סימן תתנ"ו וז"ל "יש שנהגו שלא לקדש ולאכול בליל שבועות עד צאת הכוכבים, אכן באמת לא ראיתי רבנן קשישי בעלי מעשה אשר בארץ אשכנז שעושין כך, ובפרט אותם המדקדקים העומדים בבית ה' בלילות שלומדים כל הלילה כי המלאכה מרובה והלילות קצרים ואם יתמהמו בקידוש והתחלת אכילה עד צאת הכוכבים וגם באכילה שימשך ותצא קרוב לחצי הלילה, לכן נראה דמותר **לעשות קידוש בין השמשות** דמדאורייתא נקרא בין השמשות לילה", יש לציין מה שכתב הקרבן נתנאל בפרק ערבי פסחים להוכיח מדברי הרא"ש שאפשר להתפלל ולקדש מבעוד יום, שהרא"ש כתב שם שבערב פסח אין לקדש מבעו"י אבל בשאר ימים טובים יכול לקדש ולאכול בתוספת יו"ט ולא חילק בין יו"ט של שבועות לשאר ימים טובים, וצ"ל בדבריו דכיון דע"י התוספת נחשב שנגמר היום א"כ ימי הספירה נשלמו. וכתב בשו"ת שבט הלוי ח"ח סימן ק"ט לגבי חולה אם יכול לקדש לפני צה"כ ומסיק דרך בשעת הדחק באמת לזקנים מוחלשים אפשר להתיר ולעורר שלא יבואו לזלזל במלאכה בזמן התוספת. כתבו האחרונים דיהיה נ"מ בין טעמו של המג"א שאי אפשר להתפלל ערבית משום חסרון תמימות לבין טעמו של הנצי"ב שיש לימוד מיוחד מהפסוק וקראתם בעצם יום הזה שאין דין תוספת יו"ט בחג השבועות לענין יום טוב שני של שבועות, דהפמ"ג בסימן תצ"ד בשמב"ז סק"א הביא שיש ממתנינים גם בליל יו"ט שני להתפלל ערבית עד שתחשך כיון שהוא משום ספיקא דיומא, וכתב ע"ז שהוא טעות דכיון שאין סופרים ביו"ט שני א"כ לא שייך אז דין זה, אך נראה דכ"ז לפי הבנת המג"א בדברי הרמ"א שע"י התוספת הוא מחסיר מתמימות של היום הקודם ולכן כיון שכבר פסק מלספור לא שייך בליל יו"ט שני דין זה, אבל לפי דרכו של הנצי"ב פשוט שאין מקום לחלק בין יו"ט ראשון ליו"ט שני שהרי בחג השבועות לא נאמר דין תוספת.

ראשי הישיבות- המשך

אח"כ את יום הספירה. אך י"ל דכונת הט"ז לענין אחר, דמאחר זמן חג השבועות הוא לאחר ימי הספירה שנאמר עליהם תמימות, הרי כל זמן שלא נשלמו ימי הספירה עדיין אי"ז הזמן הראוי לחג השבועות.

ונמצא לפ"ז שהדין דמאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות, נוהג גם בימים שלא קיים מצות ספירה ובנשים, דאין כוונת הט"ז דע"י שמתחיל את חג השבועות מבעוד יום הוא פוגם בקיום מצות הספירה, וכוונתו רק שכל זמן שלא נשלמו ימי הספירה, עדיין אי"ז הזמן הראוי לחג השבועות.

והנה עוד יש להעיר בדין הנ"ל, דאטו ביו"ט דשבועות לא נאמר דין תוספת יו"ט וקבלת תוספת מבעו"י, וא"כ צ"ב מ"ש תפילת ערבית שאותה מאחרים, ומ"ש מתוספת יו"ט שנוהגת גם ביו"ט של שבועות.

ונראה בזה לפמש"ג, דהנה המג"א שם כתב דבליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאה"כ דכתיב תמימות תהיינה, ולא הזכיר שאף מאחרין את תפילת ערבית, ואף לט"ז שמאחרין את תפילת ערבית, כתב הפמ"ג דזהו מפני שמזכיר בתפילה יום השבועות.

ולפ"ז נראה דודאי גם בשבועות נאמר דין תוספת, ומשום דעיקר דין תוספת הוא לענין מלאכה, ושפיר נוהג איסור מלאכה דהיו"ט אף מבעוד יום. אבל להקדים את עצם יום השבועות מבעוד יום, וזהו ע"י קידוש על הכוס או ע"י הזכרת היום בתפילה, זה אין ראוי, שהרי אמרה תורה שזמנו הוא לאחר שבעה שבועות תמימות. וע"י בדגול מרבבה בס"י רמ"א שיש קבלת תוספת שבת, ויש קבלת קדושת השבת ממש, עיי"ש.

(עיון הפרשה)

הנושאים הבאים
נשא-הפסקה

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשית בהנחיות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נפתר,
ראשונים, אחרונים, חסידות

הגליון מוקדש לעלוני נשמת
בן-ציון בן בנימין

גליון רנ"ד פ' במדבר -
שבועות | ה' סיון ה'תשע"ט
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

בדברי רבי יהושע בן לוי יש עוד עניין גדול, אדם שקיבל את התורה הוא כאילו מת ועכשיו קם לתחיה ודבר זה לא קרה רק פעם אחת בזמן מתן תורה בסני, אלא רואים את זה בכל דור וגם אנחנו יכולים לראות את זה לעינינו. למשל בחור צעיר שנכנס ללמוד בישיבה ושקע בלימוד פניו ממש משתנות. וזה מפני שקיבל חיות מהתורה כמו שהיה בזמן מתן תורה בהר סיני ונעשה כמו בריה חדשה. **עוד אמר ריב"ל** כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחריהם י"ב מיל ומלאכי אלוקים מדרים אותם, שנאמר "מלאכי צבאות יודון יודון" אל תקרי יודון אלא ידון, ומה כתוב במאמר הזה? שוב עניין קבלת התורה שבכל דור.

המלאכים הם הסיעתא דשמיא שקיבלו עם ישראל כששמעו דבר תורה מפי הקב"ה חזרו לאחריהם י"ב מיל, ומדוע? אלא שבני ישראל ראו את גודל קדושת התורה ואת השכר הגדול על שמירת התורה, את האין קץ של אושר על כל מצווה ומצווה, לעומת זאת את העונש האיום והנורא על כל עבירה. וכשראו את כל זה חזרו לאחריהם י"ב מיל כגודל מחנה ישראל. ומדוע דווקא כגודל מחנה ישראל, כיון שהם חשבו בלב כעת אני שייך לעם ישראל, אבל מה עם "האני" שלי האם אני באמת ראוי לכך? וממשיך ריב"ל ומלאכי צבאות מדרים - זה הסיעתא דשמיא. אם נתבונן נראה שלא כתוב מרימים אותם אלא הם הלכו מעצמם והמלאכים דוחפים אותם אבל כמו שהאדם צועד על רגליו ואם הוא לא יתחיל גם המלאכים לא ידחפו אותו.

אני בטוח שכל אחד רוצה להיות תלמיד חכם ורוצה להתמיד בלימודו, ורוצה לעלות בלימוד, ואם יחכה ויתפלל שתהיה לו סייעתא דשמיא מובטח לכל אחד שתהיה לו עזרה. אבל כמובן לא לפני שיתחיל מעצמו. עכשיו לפני מתן תורה אולי יחשוב החושב שיש גדר בינו לבין התורה בעתיד בגלל גדר שנעשה בעבר, בשל ביטול תורה של ימים ואולי שבועות, לא כך, אלא ידע כל אחד שכל זה לא מפריע כיון שאפשר לקבל את התורה כל פעם מחדש.

ושמעתי מאבי זצ"ל שג' ימים אלה הם סגולה נפלאה, כפי שהוא לומד בימים אלה כך נקבעת לו הסייעתא דשמיא לכל השנה.

במציאות. למשל במלחמה שומעים את קול הפגזים והיריות ובכל זאת בן תורה יוכל להתרכז וללמוד בשלום.

מעשה בגרי"ז שלמד בשלוות הנפש תחת

ההפצצות

הגרי"ז עצמו אמר זאת בהיותו בעיר ורשה בתחילה שנת ת"ש במרתף של בנין והאוורונים הגרמנים נלחמו לכבוש את העיר מידי הפולנים והפציצו בקולות פיצוצים אדירים ובתים מתפוצצים בקולות מחרישי אוזנים, והרב למד במנוחה נפלאה, בעיון צלול וחידוש בעמקות. ובעצם זו גמרא מפורשת במסכת ברכות שלימוד התורה בכל הדורות הוא כמו שהיה בזמן מתן תורה שכתוב "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב" והגמרא לומדת מזה שבכל דור יהיה אותו הדבר כמו בזמן מתן תורה.

נשמתן של ישראל במ"ת פרחת מפני שראו את השכינה

ומה שרבי יהושע בן לוי אמר שבכל דיבור ודיבור פרחת נשמתן של ישראל, זה פשוט יוכל להיות מפני שראו את השכינה וכתוב "לא יראני האדם וחי" ויש כמה מקומות בתנ"ך שאפילו בני אדם שדיברו עם מלאכים בקושי החזיקו מעמד. כמו שכתוב בדניאל כשמלאך דיבר איתו חרד כולו וכל גופו רעד. ובוודאי אם כך מדיבור של מלאך, כל שכן כשהקב"ה עצמו מדבר עם האדם, האדם גם לחיות לא יוכל.

מעשה בסבא מקלם שהתפלא כיצד לא מתעלפים

יש עוד דבר בזה, שבשעה שאדם מתפעל מדבר אז יש "התפשטות החושים", ולבני ישראל היתה התפעלות כ"כ חזקה עד שממש פרחת נשמתן. מספרים על הסבא מקלם, שאדם אחד סיפר לו שהרבי שלו כשהגיע למה שהמלאכים אומרים 'ברוך נעיונות יתנו' הוא התעלף, ואמר לו הסבא מקלם, וזה פלא שמתעלפים? הפלא הוא אם לא מתעלפים.

הלומד תורה נעשה בריה חדשה

קבלת התורה

שיחת מו"ר זצוק"ל, מתוך הספר לקט שיחות וביאורים תשכ"ט

הקב"ה מכניס חיות באדם כדי שיוכל ללמוד

אנו עומדים כעת שלשה ימים לפני זמן מתן תורה. בגמרא מסכת שבת פרק ז' כתובה הסוגיה של מתן תורה, כדאי לכל אחד שילמד סוגיות אלו. וכך כתוב שם, "אמר רבי יהושע בן לוי - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה פרחת נשמתן של ישראל שנאמר "נפשי יצאה בדבור", ומאחר שבדיבור ראשון יצאה נשמתן איך שמעו דיבור שני, אלא הוריד הקב"ה טל של תחית המתים והחיה אותם שנאמר "גשם נדבות" וכו'. ובאמת לשם מה הוציא הקב"ה את נשמתן ואח"כ שוב החיה אותם? ההסבר הוא שהסדר של קבלת התורה בהר סיני הוא סדר של לימוד לדורות, וכשם שאז יצאה נשמתן והקב"ה הכניס בהם חיות, אותו הדבר בכל הדורות יש קשיים ואעפ"כ הקב"ה מכניס חיות באדם שיוכל ללמוד.

המולה וקולות בנתינת התורה, לימוד לדורות

כמו ששמעתי בשם הרב הגרי"ז על מה שכתוב בתהילים "קול ה' בכח וכו' קול ה' שובר ארזים" וכו' ובסוף המזמור כתוב "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" ופרשו בגמרא אין עוז אלא תורה, וכל המזמור מדבר על מעמד מתן תורה. ולכאורה צריך להבין, לשם מה קול ורעש ואח"כ ה' עוז לעמו יתן? אלא, זה סימן לדורות שיתכן שתהיה המולה וקולות ומתוכם ניתנת התורה, מתוך הקולות, קול דממה דקה, ואפשר לראות את זה

מעשה במומר שהמיר את העוף לגבינה

ושמעתי סיפור על אדם שמייסוגרים פיתו אותו לעבור על דתו וטבלו אותו ובזמן הטבילה אמרו 'נכנס יהודי יצא גוי' וקיבל את דיניהם, וישנה תקופה של שלושה שבועות שלנוצרים אסור לאכול בשר והאדם והמומר הזה לא היה יכול להתאפק ובלילה היה גונב מהלול עופות ואוכל. אחרי זמן תפסו אותו וכששאלוהו מדוע אוכל בשר, טען שהוא אוכל גבינה, אמרו לו הרי בשר לפנינו אמר להם זה היה פעם בשר, כי לפני שאכלתי טבלתי אותו במים שלש פעמים ואמרתי יכנס תרנגול ויצא גבינה, כמו שהכנסתם אותי בתור יהודי ויצאתי גוי והנה גבינה לפנינו. וכמוכן שיהודי לא יכול להיפך לנוצרי אפילו ישפכו עליו כל מימות שבעולם, ויהודי שמקבל עליו את התורה הוא מתעלה ומתקדש ע"י כך.

חיזוק לשבועות

שיחת מו"ר זצוק"ל, מתוך
הספר 'בעקבי דעת'

מבואר בספרים דבכל שנה ביום חג השבועות מתחדש קבלת התורה, וברש"י בפרשת במדבר עה"פ (ג, א): "ואלה תולדות אהרן ומשה", כתב: "ואינו מזכיר אלא בני אהרן. ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו", ובפשוטו אמר הרב דסלר זצ"ל דהוי ממש כאילו ילדו, דבלא תורה הוי כמי שאינו, וע"י שלימדו תורה הרי"ז כאילו הוא ילדו.

וא"כ עכשיו בזמן קבלת התורה הרי אנחנו כאילו נולדים עכשיו ממש מחדש. והגר"ח מוואלוז'ין כשהיה עובר על הגשר במקום שנפלה אמו של הגר"א היה מברך: "ברוך שעשה לי נס במקום הזה", דלולא הגר"א היה חשוב כמת, ואף שודאי היה לומד תורה, כיון שהיה חסר לו תורת הגר"א בזה היה לבד היה נחשב כמת, וממילא כשמתוסף לנו תורה הרי"ז כאילו נולדים עתה.

מהשמים. אולם זו כלל לא שאלה כי האמת היא שחוקים בעוה"ז שקובעים שופטים או שרי ממשלה הם כפיה דתית, שהרי דת זה חוק, ואם מס הכנסה לוקח חלק מהכנסותיו של אדם זו כפיה דתית, או אם אדם נקנס על שעובר באור אדום הרי זו כפיה דתית, שהרי רוצה להלך בחופשיות וזה לא ניתן לו.

חוקי בשר ודם אינם טובים לאדם

ובדומה לזה טענו המלאכים מדוע שתתן את התורה מהשמים לאנשים גשמיים, אמר לו הקב"ה למשה אחוז בכיסא כבודי והחזר להם תשובה, אמר להם משה מה לכם תורה הרי לכם אין בכלל ניסיון אם לעבור על דברי התורה או לא, אבל אנו אנשים גשמיים צריכים תורה מכיוון שהיא נוגעת לנו, ובוודאי שתורה מהשי"ת היא טובה לאדם, שהקב"ה מכיר אותו ויודע את יצרו ואת נפשו וחוקים כאלה טובים לו, אבל חוקים שנקבעים ע"י בשר ודם לא יכולים להיות טובים.

חוקי התורה מול חוקי קיסר רוסיה האדיר

כמו שמסופר על ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ששלח שליח בערב פסח אחרי השעה השישית להביא חמץ ולא מצא בין כל היהודים, ואח"כ שלח לקנות סחורה שהיה אסור להכניס לרוסיה באותם הימים ומצא מכל מין ומין. עמד ר' לוי יצחק ואמר, רבש"ע מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, כתוב בתורתך לבער את החמץ בערב פסח ולא העמדת ע"ז שוטרים וחיילים ובכל אופן לא נמצא חמץ אצל יהודי בבית, ואילו קיסר רוסיה מלך אדיר שצבא שלם עומד לרשותו והוציא איסור להכניס סחורות והעמיד שוטרים וחיילים להעניש ע"ז זעל כך, ובכל זאת נמצאו מסחורות אלו.

ובדורנו, אע"פ שרכו פורצי הגדר ואולי ח"ו ימצא חמץ, מ"מ אפשר לומר שמיליוני יהודים מבערים את החמץ מבתיהם ואנשים משתדלים לשמור על דבר זה, ועל דברים שמחוקקים בימינו עוברים יותר.

היום יום קבלת התורה, יום שאבותינו קבלו בו את התורה ונהפכו בו ליהודים, גם אנו נקבל את התורה ונשתנה, ממש כמו שגדולים יכולים להבחין על בחור צעיר שהתחיל ללמוד שפניו משתנות בגלל קדושת התורה שלמד.

תורה מן השמים

שיחת מו"ר זצוק"ל, מתוך
הספר לקט שיחות וביאורים
שבועות תשכ"ט

מה לילוד אשה בינו

הגמרא במסכת שבת בסוגיית מתן תורה
מספרת

"ואמר ריב"ל בשעת שעלה משה למרום אמר מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אישה בינינו? אמר להם לקבל את התורה בא אמרו לפני חמדה גנוזה תתקע"ד דורות לפני בריאת העולם אתה מבקש לתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו, ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודן על השמים. אמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה אמר לפני ריבונו של עולם מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל פיהם, אמר לו אחוז בכיסא כבודי והחזר להם תשובה, שנאמר אחוז פני כיסא וכו' ואמר ר' נחום שפירש שד-י מזיו שכינתו וענו עליו, אמר לפני רבש"ע תורה שאתה אתה נותן לי מה כתוב בה "אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אמר להם למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם, ושוב מה כתוב בה "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני" בין העמים שעובדים ע"ז אתם יושבים? וכו' מיד הודו להקב"ה.

חוקי המדינה הם הכפיה ה'דתית'

וההסבר בזה הוא כך, היה כאן ויכוח בין משה למלאכים. והטענה האחת היא כמו שאנו שומעים היום מיהודים לא מאמינים שאומרים, הרי אנו חיים בארץ בעוה"ז המגושם, והתורה היא מהשמים קדושה ועליונה, א"כ מה לתורה ולעוה"ז, כאן יקבעו את החוקים אנשים שדרים כאן ולא תורה מהשמים, שזו כפיה דתית לשמור דת

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

במדבר • חג השבועות • תשפ"א • גליון תכ"ח

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ונפקא מינה בפרעון חוב, דאע"פ דנתינה בעל כרחו שמיה נתינה, מכל מקום אם יתנה הפרעון בתנאי, באופן שעדיין אינו חייב דהוה תוך זמנו, והמלוה אינו מסכים, [כד נימא דתוך זמנו גם יכול ליתן בעל כרחו], בזה לא יוכל ליתן.

ג. לא יקנהו הכהן בחזרה

תו דבפשוטו אף אם נימא דיכולים ליתן לכהן בעל כרחו אף בתנאי, מכל מקום הני מילי תנאי שאינו ביד המקבל, כגון על מנת שירדו גשמים, משא"כ הכא התנאי הוא שהכהן יעשה הקנאה בחזרה, דהרי בעינן מתנה לעולם ובתנאי שהכהן יקנהו בחזרה,

וכדהביאו קמאי (רא"ש סוכה פ"ג ס"י ל') ראייה מהא דלא ליקני איניש לולב לינוקא, ותיקשי הרי נותן לקטן על מנת להחזיר וממילא זה חוזר להגדול, אלא על כרחך חזינן דאינו חוזר ממילא אלא צריך להקנותו בחזרה, והקטן אינו יכול להקנותו בחזרה.

ואם כן בנותן לכהן פדיון הבן בתנאי שיקנהו הכהן בחזרה, ודאי דלא מהני בעל כרחו דהכהן, דהיאך יכול לכפותו לקבל במתנה על מנת להחזיר הרי בידו שלא להחזיר דהיינו שלא להקנותו בחזרה ואז תתבטל הנתינה.

לדון בהנ"ל מתרי טעמי

אמנם יש לדון בהנ"ל מתרי טעמי, חדא, דהרי כתב בקצות החושן (סי' רמ"א סק"ד וסק"ט) דיש לומר דמתנה על מנת להחזיר הוה קנין לזמן, ולפי זה שפיר להקנותו יוכל בעל כרחו, ויליף כד מדברי רבינו אביגדור כהן צדק (מובא בתשובת הרא"ש כלל ל"ה ס"י ב'). אמנם בחזון איש (חוי"מ ליקוטים סי' י"ג סק"ח) ובנתיבות המשפט (סי' רמ"א סק"ה) כתבו דהעיקר דלא כן.

תו, דהנה אשכחן בברכי יוסף (יו"ד סי' ש"ה סק"ח) בשם תשובות הר"י מיגש (סי' מ"ב) דאם פדה הבן על תנאי שיחזיר, והכהן אינו מחזיר, בית דין לוקחים המעות מהכהן בעל כרחו ובנו פדיו. ובאמת הדבר צריך ביאור היאך נעשה הקנאה חדשה של פדיון הבן מהכהן לבעלים בעל כרחו. [ולכאורה להרא"ש דהוה קנין לעולם בתנאי שיחזיר היאך יתפרש. ועיין שם בדברי הר"י מיגאש].

עניני יום טוב

ספק לא הוה התראה].

והנה בהאי תקנתא שיאכל ויציל האיסור, יש לעיין מהו אם הגיע בין השמשות, האם עדיין חייב לאכול.

א. שורש הספק

שורש הספק, דלחד גיסא לכאורה נימא דיאכל, דהרי דילמא הוא עדיין יום ותיקן האיסור.

אך לאידך גיסא יש לדון דאינו צריך לאכול, דהרי אף אם לא יאכל, אין כאן איסור דאורייתא כיון שיש הואיל, ולא מיתסר אלא מדרבנן, ולא מחייבין ליה מספק, אף על פי שאם יאכלנה נמצא דלא עבר, מכל מקום לגבי הדרבנן אמרינן ספיקא לקולא.

ב. לנער בבין השמשות

כעין זה יש לשאול במי שקיבל מוקצה על דבר היתר בשבת, ודעתו

פדיון הבן בעל כרחו של הכהן

ולקחת חמשת חמשת שקלים ללגלגת וגו' (ג' מ"ז - מ"ח)

הנה איתא בגמרא קידושין (כ"ט ב') דאם יש לפנינו מצוות פדיון הבן ועליה לרגל, ואין לו מעות לקיים שניהם אלא רק אחד מהם, דמסברא יעלה לרגל שהיא מצוה עוברת, ומכל מקום ילפינן מקרא דיפדה הבן. והקשה בחזון איש (נשים סי' קמ"ח הערות לקידושין שם) הרי אמרינן בגמרא (שם ו' א') דמתנה על מנת להחזיר מהני בפדיון הבן, ואם כן הא אפשר לקיים שניהם, שיתן ה' סלעים לכהן במתנה על מנת להחזיר. ויש ליישב שהכהן לא יסכים לקבל החמש סלעים במתנה על מנת להחזיר, ונימא דלא מהני לתת החמש סלעים בעל כרחו של הכהן. ויש לדון בכמה טעמי אמאי לא מהני בעל כרחו של הכהן:

א. מתנות כהונה לא מהני בעל כרחו

הנה בחזון איש (שם) דין דלא מהני פדיון הבן במתנה על מנת להחזיר, אלא רק מדעת הכהן, אבל רשאי הכהן שלא לקבלו עד שיתן לו בלא תנאי, דלענין מתנות כהונה נתינה בעל כרחו לא שמיה נתינה. ואע"פ דאיתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ש"ו סעי' ד') שכהן שאינו מקבל פדיון הבן מבזה מתנות כהונה, מכל מקום אע"פ שיש לכהן איסור אבל אינו קונה בעל כרחו.

אמנם כתב בחזון איש דבקצות החושן (סי' רמ"ג סק"ד) מביא פרי חדש (קונטרס מים חיים שו"ת סי' ד') דגם בעל כרחו שמיה נתינה, ומהני בפדיון הבן לתת בעל כרחו של הכהן כמו בפרעון חוב, והישראל נפטר מחיובו אלא שהכהן אינו זוכה.

ב. בעל מנת להחזיר לא מהני בעל כרחו

תו כתב בחזון איש, שעכ"פ בכהאי גוונא שנותן לכהן רק במתנה על מנת להחזיר, לא מהני נתינה בעל כרחו, דאין איסור על הכהן למנוע לקבלו, מכיון שהתורה זיכתה לכהן בלא תנאי.

ולפי זה אם יפדה הבן על מנת שירדו גשמים, והכהן לא ירצה, לא יחול הפדיון.

בישל מיום טוב לחול יאכלנו היום

הנה מי שבישל ביום טוב לצורך מחר, או לצורך נכרי, או לצורך בהמה, דקעבר איסור, הנה חייב לאוכלו ובזה מתקן את האיסור.

וכך מבואר במשנה ברורה (סי' תע"ג ס"ק ל"ב בשם מגן אברהם) דמי שצלה זרוע לליל הסדר ביום טוב עצמו, דעשה שלא כדין, יזהר לאוכלו מחר בבקר. [הנה במגן אברהם עצמו לא מפורש כן, אלא רק דאם שכח לצלותה עד הלילה יצלנו בלילה ויאכלנו בשחרית ביום טוב].

וכן מבואר במאירי פסחים (מ"ב) שהקשה אמאי המבשל מיום טוב לחול לוקה, הרי הוי התראת ספק, שמא ימלך ויאכלה ביום, ותיירץ דהתראת ספק שמיה התראה. [ולתוספות (גיטין ל"ג א' ד"ה ואפקעניהו) אתי שפיר דמחוסר פעולה, ובמחוסר פעולה לא אמרינן דהתראת

לנער ממנו המוקצה כאשר ירצה לנערו, ואם ינער תוך השבת לא הוה בסיס, אבל אם ינער רק לאחר השבת הוי בסיס, ואם הוא בסיס עבר על ביטול כלי מהיכנו, האם יתחייב לנער בבין השמשות.

ג. לאכול שלא יהא ברכה לבטלה

כמו כן יש לשאול במי שבירך על פר ונפל הפרי, ומסופק אם הוא הפרי הראשון, דיכול לאוכלו בלא ברכה מחמת ספק ברכות לקולא, האם מחויב לעשות כן כדי שלא תהא ברכה לבטלה.

ד. ספק שאלה על תענית

כמו כן בקיבל תענית יחיד, ועבר ואכל, ויכול להשאל רק אצל ספק דיינים שמסופק אם יודעים הלכות נדרים.

ה. בדי' מינים אינו חייב לתקן

הנה בפשרו יתחייב לתקן, אך הרי חזינן (משנה ברורה סי' תרנ"ב ס"ק ב') דאם לא נטל ד' מינים בחול המועד והגיע בין השמשות של סוף היום, או לא תקע שופר ביום טוב שני של ראש השנה והגיע בין השמשות, אינו מחויב לקיים המצוה בבין השמשות, אע"פ שאז נמצא שביטל המצוה, מכל מקום מפאת החיוב לתקן לא מחייבין, כיון שכל החיוב תיקון רק מדרבנן, וספיקא דרבנן לקולא. [רק כתב במשנה ברורה (שם) דנכון ליתלו מכיון דאין בו טרחה].

ביצה שנולדה ביום טוב

הנה אמרינן (שולחן ערוך סי' תקי"ג סעי' ב') ביצה שספק אם נולדה ביום טוב או בחול, מיתסרא מפאת דהוה דבר שיש לו מתירין דהרי יכול לאוכלה למחר. ואסורה גם בטלטול.

ואיתא בשולחן ערוך (וי"ד סי' ק"ב סעי' ד') דהא דחשיב דבר שיש לו מתירין, היינו דוקא אם לא תתקלקל עד לאחר שבת, אבל אם תתקלקל, הא ליכא דינא דדבר שיש לו מתירין.

מעתה יש לעיין אם הביצה שנולדה נמצאת בחמה, ואז תתקלקל, ורק אם יקחנה מחמה לצל, ויכלו לאוכלה למוצאי יום טוב. האם שרי בטלטול.

א. שורש הספק

שורש הספק, דאם נימא דאסירא למיכל הא אסור לטלטלה, ואם כן תתקלקל הביצה, ואם כן יהא מותר לאוכלה ושוב מותרת בטלטול ואפשר לקחתה לצל ושוב לא יתקלקל. והוה גלגל החוזר.

ב. איסור טלטול בתורת ספק או ודאי

הנה יש לעיין בכגון ביצה שספק אם נולדה ביום טוב, האם אסורה בטלטול בתורת ודאי, כיון דאסור לאוכלה, או דילמא אסורה רק מספק.

ושמעתי להוכיח מהא דכתב הגרע"א (גליון שו"ע או"ח סי' תצ"ז, על המגן אברהם סי' י"ד) דאע"פ דבנתערב מוקצה באינם מוקצים כולם אסורים, מכל מקום בנפלה אחת לים כולן מותרים, משום דאין מוקצה לחצי שבת, ולכאורה מוכח מדבריו דאיסורו בתורת ודאי, דאם איסורו רק מספק, הא אמרינן דהשתא נתברר למפרע דאיסורא נפל, ואם כן אין כאן ספק מוקצה כלל, ולא בעינן לטעמא דאין מוקצה לחצי שבת. אך לעני' התם נהי דאמרינן דהאיסור נפל, אנון הוא דקבעינן הכי, אבל לא באמת שהוא בירור.

ובאמת יש לדון עוד, אם היה ספק ערלה בבין השמשות ונתברר באמצע השבת שאינו ערלה, יש לדון דשרי, ואף אם נימא דכל שהוא ספק הוה מוקצה ודאי, יש לומר דהיינו דוקא כל זמן שהוא בספיקו. [ויעיין בדברינו במקום אחר (גליון פרשת פקודי תשע"ו) באורך בהאי נידון שעולה מדברי הגרע"א בכמה מקומות דהוה רק ספק מוקצה].

ג. אם אסור בתורת ודאי הוה גלגל החוזר

מעתה אם נימא דאסור בטלטול רק מספק, יש לומר דיכול לטלטלה מחמה לצל, דספיקא לקולא, ואין לומר דיש לו מתירין דהרי אם לא יטלטלה הא תיפסד.

[וצריך עיון אם זה מקרי אין לו מתירין לענין טלטול, דהא יכול גם לטלטלה מחר, אך אולי האכילה דהביצה והטלטול חשיבא כחדא]. אך אם נימא דאסור בטלטול בתורת ודאי, אם כן מתחנך כחומר

חותם, דהרי אם הביצה ישאר בחמה אז תתקלקל, ואם כן שרינן באכילה מחמת דבר שאין לו מתירין, ואם כן אינו מוקצה ומותר לטלטלה, אבל אחרי שיטלטל הביצה מחמה לצל נמצא דכבר לא יתקלקל ויש לו מתירין ואסורה באכילה, ואם כן אסור לטלטלה ואם כן שוב תתקלקל. והדבר צריך תלמוד.

[א"ת. ביאור הדברים, שבשלמא אם האיסור טלטול רק מספק, אם כן האיסור טלטול רק מחמת שהטלטול אין לו מתירין, והרי באמת אין לו מתירין שהרי אם לא יטלטלו תתקלקל בחמה, אמנם אם האיסור טלטול בתורת ודאי, והנידון אינו אלא על האיסור אכילה, אם כן בעינן שהאיסור אכילה יהא אין לו מתירין, והרי זה הוה גלגל החוזר, דאם נימא דאין לו מתירין מכיון שנמצא בחמה ותתקלקל, אמנם לאחר שטלטלה לא יתקלקל ואם כן יש לו מתירין ושוב חוזר חלילה].

ד. להכניס ביצה מקולפת לתבשיל

כעין זה יש לשאול בביצה שספק נולדה ביום טוב, ונמצאת בלילה ונתקלפה, והשתא אי אפשר להשהותה למחר משום רוח רעה, ואם כן אין לה מתירין, אך אם תהא בתוך תבשיל אין עליה רוח רעה, אך להכניסה לתבשיל שוב אתינן משום טלטול מוקצה.

עוד נידון כהנ"ל

הנה בספר ראש אריה (להגאון ר' יקותיאל אריה קאמלהאר זצ"ל, ח"א סי' י"א) דן בביצה שנולדה ביום טוב ונילושה בעיסה ביום טוב, ואם לא תיאפה תתקלקל.

וכתב דלכאורה רשאי לבטלה ולאוכלה, אע"פ שהשתא יש לה מתירין, דאם לא כן יתקלקל העיסה, אך אסיק דאינו כן דהוה ליה חוזר חלילה.

[וזה לשון ספר ראש אריה: נסתפקו גדולי האחרונים בעיסה שנילושה בביצה שנולדה ביום טוב, דלפי מה שכתב הרשב"א (מונא ביו"ד סי' ק"ב) דהיכא דהמאכל מתקלקל לא שייך לומר בזה דבר שיש לו מתירין לא בטל, אם כן הכי נמי אם ישהה העיסה עד למחר תתקלקל ואם כן הביצה בטלה בה ושרי לאפותה ביום טוב, אמנם כיון דאם תאפה אותה תו לא תתקלקל ותהא עליה דין של דבר שיש לו מתירין דלא בטל ותהא אסורה באכילה ביום טוב, נמצא שאופה מיום טוב לחול ושוב נימא דאסור לאפותה, וחזר הדין דאם אסור לאפותה תתקלקל העיסה ושוב מותר וחוזר חלילה כנ"ל].

א. ודאי מוקצה

הנה להצד הנ"ל דבנידון הקודם הוה רק ספק מוקצה, אם כן ודאי שאני מנידון הנ"ל דאיירי לענין ביצה שודאי נולדה ביום טוב דהוה ודאי מוקצה אלא נתבטלה ברוב העיסה. [ועוד עיין בתשובות מנחת אלעזר (ח"א סי' א'), ובמה שהבאנו באריכות בגליון פרשת קרח תש"פ].

ב. מן התורה איכא הואיל

הנה מן התורה מותר לבטלה בעיסה משום הואיל, כיון שאין איסורה אלא מדרבנן מפאת איסור מוקצה אבל מן התורה מותר לאכול העיסה, ואם כן אע"פ שהוא לא יאכלנו מכל מקום נימא דשרי לאפותה מחמת הואיל.

אך אין להתיר מתרי טעמי, חדא, דעכ"פ מדרבנן לא מהני הואיל להתיר, ואם כן אסור לבטלה. [ובענין להואיל בתורת ודאי כיון שאין דעתו לאוכלה אע"פ שאסורה רק מספק].

תו, דבעיקר הדין דבכהאי גוונא איכא הואיל, פליגי בזה השאגת אריה והגרע"א, דבשאגת אריה (סי' ס"ד) סובר שכיון דמן התורה היא מותרת באכילה ואי בעי לאכול מצי לאכול, ומניעת האכילה היא רק מדרבנן, אמרינן הואיל מן התורה ולא עבר על הדאורייתא. וכך נקט בטורי אבן (פגולה ז' ב'), באבני מילואים.

אמנם הגרע"א (קמא סי' ה') פליג, דכיון דידעינן בבירור דהאורחים במציאות לא יאכלוה מכיון דנאסרה מדרבנן, ממילא לא שייך לומר הואיל מן התורה, ולא הוה צורך אוכל נפש דיום טוב, דמה נפקא מינה מאיזה טעם לא יאכלוה האורחים, הא במציאות ינה עומדת להאכל ביום טוב.

ג. הוכחה מרמב"ן בחולין

הנה בנידון הנ"ל דהשאגת אריה והגרע"א, הנה הגרבי"צ פלמן זצ"ל (שלמי תודה על יום טוב סי' כ"ח) דייק מרמב"ן בחולין (י"ב א' ד"ה ואי, והוא רק ברמב"ן הנדפס מחדש של זכרון יעקב) כהשאגת אריה, שכתב דהא דשרינן לשחוט בחמה מסוכנת ביום טוב אע"פ שלא בדקה מטריפות, אין

הטעם שהתירו בלא בדיקה מטריפות, אלא הטעם דכיון שמן התורה מותר בלא בדיקה, אם כן התירו וסמכו על הואיל מן התורה, אע"פ שלמעשה ודאי לא יאכלו ממנו מכיון שאסור מדרבנן בלא בדיקה. אמנם בר"ן (חולין שם) כתב שבאמת התירו באכילה בלא בדיקה, ולכאורה יש לדקדק להיפוך דסבר דאין היתר משום הואיל. אך יש לומר דלא ניחא לחכמים לתקן שיהא הואיל אע"פ שאסור מדרבנן.

יום טוב שני של גלויות

הנה בן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ ביום טוב שני של גלויות, ודעתו לחזור לארץ ישראל, שדינו שאע"פ שאסור במלאכה אבל בשבילו אינו יום טוב.

אמנם אם באמצע יום טוב שני של גלויות החליט להשתקע בחוץ לארץ, חייל עליו דין יום טוב, וכמו מי שנתגייר באמצע יום טוב. [אך לכתחילה אין מגיירין בשבת ויום טוב].

א. יעשה קידוש ויאכל ב' סעודות
הנה יצטרך למיעבד קידוש אף באמצע היום, כד נקטינן דקידוש זמנו כל השבת, ולא רק מדין השלמה של הלילה. וכמו כן יצטרך לאכול ב' סעודות דמה שאכל בלילה לא עלה לו לסעודת יום טוב.

ב. בנכיסת היו"ט שלו היה מוקצה
הנה יש לעיין בדבר שלא היה מוקצה בבין השמשות רק באמצע השבת, דבזה אמרינן דאם יפקע מוקצה ידיה אין מוקצה לחצי שבת, מהו לדידה שבנכיסת היום טוב לדידה [שהיה באמצע היום] היה מוקצה ולא היה לו היתר. ומסברת הלב היה נראה לי דכל שלא היה מוקצה בבין השמשות לא אמרינן מיגו דאתקצאי.

ג. אגלאי שהיה בסיס
תו יש לדון באופן הפוך, בן חוץ לארץ שנמצא בארץ ישראל והחליט באמצע יום טוב שני להשתקע בארץ ישראל, דדעת החזון איש דפקע יום טוב לדידה כמבואר בתשובות להורות נתן (ח"י"ב סי' כ"ז). [ונסתפק בזה במנחת אלעזר (ח"י"ג סי' נ"ט) הובא במנחת יצחק (ח"י"ז סי' ל"ד)]. מעתה אם היה שליפי זוטרי דלא משוי בסיס, [מכיון ששומט הכר מתחתיהם ונפלין על הכר השני וכן הלאה עד שמיגען לארץ], ולכשינו לדידה פקע היום טוב, האם נימא דאגלאי דהיה בסיס כל היום טוב כיון שנשאר כך עד סוף היום טוב שלו. [ונמצא שביטל כלי מהיכנו]. ובענין זה משכחת לה האי נידון גם בדעתו לנער בשעה פלונית שהיא לפני השקיעה, ועכשיו העביר את הכלי למקום שהשקיעה מוקדמת ואשתכח שהיה מונח שם כל השבת, האם יחול בסיס למפרע. [א"י. אמנם אם רק שכח לנער, לא נימא דאגלאי דהיה בסיס, דלא התכוין לבטלו רק שכח לנער, משא"כ בגווני הנ"ל דאגלאי דלא היה אפשרות לנער מכיון שפקע היו"ט או היום].

לשרוף החמץ ביום טוב

הנה אמרינן בסוגיא בפסחים (ה' א') דרבי עקיבא יליף דעל כרחך מצוות תשבייתו הוי בערב יום טוב ולא ביום טוב עצמו, דהרי ביום טוב אסירא לקיים מצוות תשבייתו, דסבירא ליה לר' עקיבא דאין ביעור חמץ אלא בשריפה, וביום טוב אסור לשרוף מכיון דלא הוי לצורך אוכל נפש. [ור' עקיבא לית ליה מתוך].

והקשו בתוספות (שם ד"ה כל מלאכה) אמאי אסור לשרוף החמץ ביום טוב, הרי יכול לשרוף החמץ תחת תבשילו שמבשל לצורך אוכל נפש ביום טוב. ותירצו דהרי החמץ אסור בהנאה. ולכאורה יש להקשות דאכתי איכא כמה גווני דיכול לשרוף החמץ תחת תבשילו ביום טוב:

א. מרבה בשיעורים
הנה תיקשי שיקח עצים שבלאו הכי מבעיר לצורך יום טוב, ויצרף החמץ לעצים עם חוט, ואז ידלק הכל והוה רק מרבה בשיעורים. א. הנה הקושיא להמתירים אף בלא חזי. והיינו דפליגי רבנן בתראי

בהיתר דריבוי בשיעורים, מי אמרינן דהיינו מכיון דמקצת מותר, שוב שרינן אף יותר מזה, או דילמא טעמא דוקא מפאת דכל חדא וחדא חזי להיות ההיתר.

ואשכחן בזה פלוגתת רבנן בתראי, דעת אחיעזר (ח"י"ג סי' ס"ה אות ח') וקובץ שיעורים (ביצה אות מ"ח) וקהילות יעקב (ח"י"ח סו"ס נ"א) ואגרות משה (או"ח ח"ה סי' ל"ח) דבעינן שכל חדא וחדא חזי. אמנם מדברי החפץ חיים (מחנה ישראל פלי"א) ומנחת חינוך (מוסד חשבת, סוף מצוה ל"ב אות ל"ט) ותשובות קדושת יום טוב (לגאב"ד קאפוליא) מבואר דלא בעינן.

ב. וכי תימא דכל שאינו בבת אחת לא הוי ריבוי בשיעורים, אך הא בממלא חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד, נמי מתבשלים המים בזה אחר זה, ולומר דבזה אחר זה לכולי עלמא בעינן חזי למילתיה, צריך עיון בסברא לחלק.

ג. ולומר דריבוי בשיעורים ביום טוב שרי רק למאן דאמר דאית ליה מתוך משא"כ לבית שמאי ורבי עקיבא דלית להו מתוך, נמי קשיא. ד. ולומר דשאני התם שחושב על המצוה ולא מקרי רבוי בשיעורים, צריך ראיה גדולה, והרי גם כשממלא קיתון מים חושב גם על יום חול.

ב. תחת תבשיל של חבירו
תו תיקשי, דאימא שישרף תחת תבשיל של חבירו, וחבירו אינו יודע של מי החמץ, ואם כן אינו מחזיק לו טובה, ואין הבעלים נהנה.

וכי תימא דמכל מקום החבר נהנה מהחמץ בפסח אף בלא מעשה, אך הא כתב במקור חיים (סי' תס"ב סק"ב) דהנאה בלי מעשה מותרת באיסורי הנאה, כגון ברואה בהמתו אוכלת חמץ אין צריך להפרישה. ויש לומר דכיון שחבירו ממתין שיניחו לו חמץ תחת תבשילו, ומביא התבשיל שלו למקום זה כדי שיניחו לו חמת מתחתיו, חשיבא כמעשה, וכמו במוליד בהמה לאכול חמץ.

ובעצם הקושיא יש ליישב דסברא היא דלא אמרה תורה תשבייתו שכל אחד ישרוף תחת אוכל חבירו שלא בידיעתו דקרוב שיידע ויעבור על איסור חמץ.

ג. שוה לכל נפש
תו תיקשי אמאי באמת אסור מן התורה ליהנות, [דהרי איירי בביאור קרא ותשבייתו], הרי נהנה מהחמץ שלא כדרך הנאות. [כך הקשה הגר"א פסחים שם].

ותירץ בדברי יחזקאל (סי' י" סק"י) דהנה מותר לעשות מלאכה ביום טוב לצורך אוכל נפש רק אם שוה לכל נפש. [ולכן יש אוסרים ביום טוב לעשן סיגריות].

ואם כן נימא דהטעם דאסור מן התורה להסיק בחמץ תחת תבשילו, אינו מחמת דאסור ליהנות מחמץ, דבאמת הוה שלא כדרך הנאות, אלא הטעם משום מלאכת יום טוב, דהאי הנאה אינה שוה לכל נפש, דכל שאינו ראוי ליהנות בו כדרך הנאות לא מיקרי אוכל נפש כיון דאינו שוה לכל נפש.

אך יש לחלק, דההנאה היא לאכול התבשיל, וזה שוה לכל נפש, ומאי איכפת לן ששריפת העצים [שהוא החמץ] אינה שוה לכל נפש. [ועיין עוד מה שכתבנו בזה בגליון פרשת וישלח תשע"ח].

ד. זה וזה גורם
הנה הקשה הגר"א (שם) אימא שהיו עוד עצים והוה ליה זה וזה גורם. [ולומר דרבי עקיבא סבירא ליה זה וזה גורם אסור, אם כן נימא שמע מינה מרבי עקיבא ארבעה].

אך יש לומר דהיתירא דזה וזה גורם הוא כד דיינינן על הפת, דהאיסור דידה משום נגרם, ואמרינו כשיש שני גורמים מותרת, אבל לענין ליהנות לכתחילה מעצי איסור ותנור היתר, יש לומר דאסירא מן התורה דהרי בלא העצים לא היתה לו ההנאה.

ואם נימא כן מיושבת קושיית הגר"א, דבאמת לבשל תחת תבשילו אסירא משום איסור הנאה.

אמירה לעכו"ם להדליק אש

הנה אמרינן דבשבות דשבות שרי אמירה לעכו"ם לצורך דבר מצוה. ויש לעיין אם שרינן ביום טוב לומר לעכו"ם להדליק אש חדשה לצורך דבר מצוה.

בשליחות אין צריך בר חיובא. אמנם יש לדון בזה וכדלקמן:

א. אינו בר חיובא בהבדלה דיום טוב שני

הנה בספר יום טוב שני כהלכתו מביא שהגאון ר' משה סאלאוויצקי זצ"ל שאל את החזון איש, בחל יום טוב בערב שבת, ובשבת הוי יום טוב שני של גלויות, האם במוצאי שבת יכול בן ארץ ישראל להוציא להבן חוץ לארץ בהבדלה, וענה לו שאינו מוציא, דהבן ארץ ישראל הוא בר חיובא רק בהבדלה דשבת, משא"כ הבן חוץ לארץ הוא בר חיובא גם על הבדלה דשבת וגם על הבדלה דיום טוב, נמצא דהבן ארץ ישראל הוי אינו בר חיובא בהבדלה דיום טוב.

ב. אינו בר חיובא בהדלקת נרות של יום טוב

מעתה יש לדון דהכי נמי לענין הדלקת הנר בענין שהמדליק יהא בר חיובא, דהנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרע"ה סעי' ג') פלוגתא בנר חנוכה שהדליקה קטן אם מהני, וכתב במשנה ברורה (שם סי' ק"א) שהטעם דלא מהני משום שאין עליהן חיוב מצוה.

והנה לא כתב משום שאינם בני שליחות אלא משום שאינם בני חיובא, מבואר דאם הוי בר חיובא הוה מהני. ולשיטת דסברי דמהני היינו משום דאף שחיוב קטן בנר חנוכה הוא רק תרי דרבנן, מכל מקום נחשב בר חיובא אף כלפי הגדול שהוא חד דרבנן.

עכ"פ חזינו דשליחות במצוה צריך שהשליח יהיה בר חיובא, והיינו משום שלא אמרינן שהשליח רק עושה את המעשה והמצוה קעביד המשלח, אלא שצריך שתחול על מעשה השליח שם מעשה המצוה. ואם כן הכי נמי נימא הכי לענין הדלקת הנר.

ג. לחלק בין הנ"ל

אמנם יש לחלק, דבשלמא התם לענין נרות חנוכה, הקטן אינו כלל בר חיובא במצוה של נר חנוכה, דכל חיובו הוא רק תרי דרבנן ואין לו כלל חיוב של חד דרבנן, משא"כ הכא שהבן ארץ ישראל הוא בר חיובא בחיוב של נרות יום טוב, רק שהיום אינו חייב בהם, ושמא לגבי זה סגי שהשליח שידק למצוה זו.

ד. הנידון גם לענין תשבייתו

הנה יש לדון בעוד גוונא כהנ"ל, דהנה הסכמת רוב הפוסקים שבחמץ אזלינן בתר מקום הבעלים ולא בתר מקום החמץ. אלא שמחמירין לילך גם כן בתר מקום החמץ.

מעתה לפי זה מי שנמצא בארץ ישראל והחמץ שלו בחוץ לארץ, ושכח לבער חמצו שנמצא בחוץ לארץ, ובארץ ישראל כבר הגיע זמן תשבייתו דאורייתא, האם יוכל לעשות שליח שהוא בן חוץ לארץ שישבית החמץ בשבילו, דאצל הבן חוץ לארץ עדיין לא הגיע זמן תשבייתו דאורייתא משא"כ אצל הבן ארץ ישראל.

ולכאורה תליא בנידון הנ"ל אם הבן חוץ לארץ סגי להכי לשליחות עבור הבן ארץ ישראל.

[הנה בשלמא לשיטת המגן אברהם (סי' תמ"ז ס"ק ב') הרי גם באמירה לעכו"ם מקיים מצות תשבייתו, אם כן חזינו דאין צריך בר שליחות לזה, ואם כן הכי נמי בן חוץ לארץ, אולם הגרע"א (שם) פליג וסבירא ליה כיון דאין שליחות לנכרי אין מקיים בזה עשה דתשבייתו, ולדבריו יש לדון כהנ"ל].

הנה כתב ביעב"ץ (ח"א סי' ק"ז) שיש לערער על מנהג הנשים שמברכות ברכת שהחיינו בערב יום טוב על הדלקת נרות, מתרי טעמי, חדא, שזה לא נזכר בשום פוסק, ושנית, מאי שנא מעשיית סוכה שמברכים על זה רק בשעת הקידוש. אבל כתב דהניח להם את מנהגם.

אמנם יש להעיר, דהרי תוספת לפניו מן התורה, וכיון שמדליקה נרות קיבלה תוספת יום טוב, ואם כן תוכל לברך שהחיינו ואמאי קאמר היעב"ץ שאינם מברכות.

א. מוליד אש ביום טוב

הנה לדעת הט"ז (סי' תק"ב סק"א) דמוליד אש ביום טוב אסור מן התורה, אם כן אין להתיר על ידי נכרי.

אך במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' תק"ב סעי' א') הביא דיש חולקים דהוה רק איסור דרבנן, והלכך כתבו הפוסקים (א"ח. עיין שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמ"ג, שו"ת שבת הלוי ח"ח סי' קכ"א) דבשעת הדחק יש להתיר להוליד אש על ידי נכרי.

ב. מתלה מעגל חשמלי

השתא יש לעיין אם שרי לומר לנכרי להוליד אש, כאשר מתלה לזה גם בניית מעגל חשמלי, כגון בכיריים שעם הדלקת האש נבנה מעגל. והנה דברינו כאשר נבנה גשר.

[ובלא גשר, אם גם בעצם הולדת הזרם יש משום בונה, הנה דנו בזה הגאונים שבת הלוי וחוט שני, וסבירא ליה לשבט הלוי לקולא ולחוט שני לחומרא. ועיין באורח במה שכתב הרב משה טוביה דינקל שליט"א בקובץ עז ואורה חלק ח'].

ג. אמירה לעכו"ם בבונה ביום טוב

מעתה באופן שאסור מחמת המעגל חשמלי, יש לדון האם שרי להדליק על ידי נכרי, והנה כתב בתשובות באר יצחק (אוי"ח סי' י"א) דשרי לומר לנכרי לבנות סוכה ביום טוב, דאע"ג דלרמב"ם (פ"א מהל' יו"ט ה"ב וה"ד) בונה ביום טוב הוה דאורייתא, מכל מקום לתוספות (שבת צ"ה א' ד"ה והרודה) הוה רק איסור דרבנן דאיכא מתוך מכח מגבן. וצריך גם דעת בעל העיטור (מובא ברמ"א סי' רע"ז סעי' ב') דשרינן כל אמירה לעכו"ם לצורך דבר מצוה. [והנה אז שרינן, אע"ג דיש שני שבותים גם בונה ביום טוב וגם מוליד, מכל מקום שרינן שבות דשבות].

אמנם אינו מוסכם דשרינן, דיש לומר דדעת תוספות יחידאה. עיין בשבט הלוי (ח"ח סי' קכ"א סק"ב).

ד. מכשירי אוכל נפש

אך יש להתיר משום מכשירי אוכל נפש שאי אפשר מערב יום טוב, דאין כאן עשיית כלי גמור. [וכך כתב בשבט הלוי שם].

אך יש לעיין דהרי איתא ברמ"א (סי' תק"ט סעי' א') דאע"פ דשרינן מכשירין שאי אפשר מערב יום טוב, מכל מקום הוה הלכה ואין מורין כן לרבים.

אך על ידי אמירה לנכרי, יש לומר דלא שידק הלכה ואין מורין כן, ואם כן יש להתיר על ידי נכרי.

ה. אמירה לעכו"ם בפסיק רישיה

עוד יש לומר דשרי לומר לנכרי, מכיון דאינו נהנה מהחשמל אלא רק מההדלקה, ואם כן באנו לנידון אם בפסיק רישיה יש אמירה לעכו"ם. [עיין בהגר"א (סוף סי' רנ"ג, מובא בשער הציון שם סי' ק"ד) דמבואר שאסור, אמנם עיין במשנה ברורה (סי' רנ"ה סק"א, סי' רנ"ט ס"ק כ"א, ותע"ז סי' ט"ו, סי' של"ז ס"ק י') דמבואר דמותר].

ואם כן נמצא דשרי על ידי נכרי, ואף באומר בהדיא לנכרי שידליק החשמל. [ולענ"ד אין צריך שיאמר לנכרי שידליק בשינוי, דאז לכמה פוסקים איכא דינא דשבות דשבות].

ואף להמחמירים בפסיק רישיה, וכן המחמירים דלא כבאר יצחק, בדרך רמז יהא מותר, ואיסור הנאה ליכא כיון דאינו הנאה מהמעגל.

הדלקת נרות לבן חוץ לארץ

הנה יש לדון בהדלקת נרות בשבת, כשיש לבן ארץ ישראל אורח בן חוץ לארץ שאצלו זה גם יום טוב שני של גלויות, והבן חוץ לארץ ישתתף עמו בפריטי, האם מהני.

ולכאורה היה נראה דמהני כיון דהבן ארץ ישראל הוי שליח, והרי

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

ניתן לקבל את הגליון במייל: L5703949@gmail.com

לעילוי נשמת

מ"ה הקדושים והטהורים מהילולא דרשב"י במורדן תנצב"ה

נשא לבבנו אל קל בשמים, שיחום וירחם שארית עמו, שלא ישמע עוד צער ושבר בגבולנו. בעסק התורה נהגים, עדי יסוצו שוכני עפר במהרה בימינו.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

דרוש א

קדושת התורה ואותיותיה

(שבועות תשס"ח)

ישראל נמשלו לחיטה -

בתורה שבע"פ נבדלים מהעמים

וכן ישראל עצמם נמשלו לחיטה וכדאיתא במדרש רבה (במדבר, א ד) וכן הביא השל"ה הקדוש מהזוה"ק ונתבאר במקו"א (דרוש א).

ונראה שנרמז עוד בענין החיטה, שהבירור של עם ישראל על פני האומות הוא בעיקר ע"י התורה שבע"פ, וכדאיתא במדרש רבה (סו"פ וישלח פג, ה) התבן והקש והמוץ מריבים זה עם זה, זה אומר בשבילי נזרעה השדה, וזה אומר בשבילי נזרעה השדה, אמרו החטים המתנינו עד שתבואו הגורן ואנו יודעין בשביל מה נזרעה השדה, באו לגורן ויצא בעל הבית לזרותה הלך לו המון ברוח, נטל את התבן והשליכו על הארץ ונטל את הקש ושרפו, נטל את החטים ועשה אותן כרי וכל מי שרואה אותן מנשקן וכו', כך אומות העולם הללו אומרים אנו עיקר ובשבילנו נקרא העולם, והללו אומרים בשבילנו נברא העולם, אמרו להם ישראל המתנינו עד שיגיע היום ואנו יודעים בשביל מי נברא העולם וכו', ועליהם הוא אומר (ישעיה מא) תזרם רוח תשאם וסערה תפיץ אותם, אבל ישראל ותתגל בה' קדוש ישראל תתהלל עכ"ל.

[וידוע ש'רוח' הוא כנגד תורה שבעל פה שהוא רוח מקודש דלעילא (זוהר ח"ג ס"א א), והיינו שע"י הרוח שרומז לתורה שבע"פ מבררים את ישראל שהם החיטים מהאומות שהם כקש ותבן, והאות ה' מחטה מורה על מדת מלכות פה תורה שבעל פה, והחטה היא כללא דעשרין ותרין אתון כמו שמוכא בזוה"ק (וע' בפרי צדיק פרשת בלק)].

שודש כלל ישראל - אותיות התורה

ב] ונראה עוד, שגם עצם כלל ישראל ואותיות התורה קשורים זה בזה, וכדאיתא בקידושין (דף ל.) לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון חציין של אותיות של ס"ת וכו' ע"ש, ומתבאר שמעלת הראשונים שנקראו סופרים היתה משום שהיו סופרים כל אותיות התורה.

ובפני יהושע (שם) כתב דהוי קשיא לי כמה שנין, לפי שמצאנו בספרים קדמונים ואחרונים שמספר כל האותיות שבתורה הם ששים ריבוא, ועל זה רומז ישראל שנוטריקון שלו יש ששים ריבוא אותיות לתורה, ולכך מספר כל ישראל היו ששים ריבוא כמו אותיות התורה, ושכל אחד מישראל יש לנשמה שלו מצוה אחת ואחיה באות אחת, ודבר זה כמעט שהוא דבר מוסכם ונזכר בזוהר וכו' ועמדתי משתומם ומתפלל לפי חשבון חמשים פסוקים שיערתי בלבי שלא יהיו אותיות התורה כי אם חצי ערך החשבון המוזכר.

והביא מספר חסד לאברהם שהרגיש בזה, וכתב שנמצא דאותיות התורה הן שלשים ואחד ריבוא אלא מה שנמצא שאותיות התורה עולים ששים ריבוא היינו השבעה ועשרים אותיות האלפא ביתא

א] בגמרא בב"ב (דף קמז.) איתא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אל תהיו במחלוקת, ואל תמרדו במלכות בית דוד, ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים, ולהלן, תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה, וביאר הרשב"ם דהיינו שבועות, אם תראהו ברור צח ולא יום המעונן, זרעו חטים שמצליחין באותה שנה, ומתבאר שחג השבועות הוא סימן יפה לכל השנה.

וכתב המהרש"א 'כדאמרין בעי שמעתתא צילותא כיומא דאיסתנא', ולכך כשעצרת שהוא יום קבלת תורה ברור ורוח צפונית מנשבת בו, הוא סימן יפה להלכה, דאין להקב"ה בעולמו רק ארבע אמות של הלכה, והיינו שעצרת היא סימן להצלחה בלימוד התורה שבכל השנה, וביאר המהרש"א, שהחיטה מרמזת על הדעת, וכמבואר בחז"ל בכמה מקומות, דבגמרא בברכות (דף מ.) אמרו שעץ הדעת שאכל אדם הראשון היתה חיטה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שישעם טעם דגן, וכן מבואר בסוכה (מב.) שקטן שידוע לאכול כזית דגן צריך להרחיק מצואתו וכדין גדול. וזה הרמז שאם יום שמיני עצרת הוא 'ברור', זה סימן לשלימות הדעת שהרי שמעתתא בצילותא, וכיון שחיטה היא 'דעת' א"כ זהו סימן יפה לזרוע חיטה בשנה זו.

ובספר בכור שור (בסוף ספר תבואות שור) ביאר שאחיתופל צוה לבניו שלא יתעסקו בשום דבר, לא במחלוקת ולא במרידה, שאי אפשר להשיג כלום ע"י ההשתדלות בעניני העולם, והעיקר זהו 'כתר תורה' והזכיה בדעת וזה מה שנרמז במה שאמר להם שאם עצרת היא יום ברור שזרעו חטים.

ומצאנו עוד בשל"ה הקדוש (שבועות, תו"א, הגה ז) שהביא שחטה עולה בגימטרי' כ"ב כנגד אותיות התורה. וברבינו בחיי (בפתיחה לפרשת במדבר) כתב שציוה הקב"ה שיחנו הלויים סביב לאהל מועד והיו כ"ב אלף לויים, כשם שירדו עמו בהר סיני עשרים ושנים אלף של מלאכי השרת, ואף שהיו הרבה יותר מכ"ב אלף מלכים, אך עכ"פ הקרובים לשכינה היו כ"ב, וכך היה גם במחנה לויה שהיו כ"ב אלף לויים סביב לשכינה, ואע"פ שכולם קדושים אך הלויים זכו להיות קרובים יותר, והם כנגד הכ"ב אותיות בגימטרי' חטה.

ובאמת שגם בחג השבועות עצמו נרמז ה'כב' אותיות, וכמו שכתב בספר אור דוד (ח"ב עמוד רס"ג) דמנין עולות של חג השבועות היו כ"ב, והביא עוד מהמדרש רבה (שה"ש א, ג) על הפסוק 'נגילה ונשמחה בך' שפירש דהיינו בתורתך, ואמר ר' יצחק בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורתך, וזוהי השמחה המיוחדת שיש בחג השבועות,

להדיא שהכל היה כתוב בלוחות, וכן הוכיח הבה"ל מהא דבשבת (שם) אמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוכ בוכן בהר רהב וכו' ואע"פ שהתיבות האילו אינם בעשרת הדברות כלל, והיינו משום שכל התורה הייתה כתובה בהם.

והוסיף שבזה יש לבאר הא דאיתא בילקוט שמעוני (פ' כי תשא) על פסוק ויהי כאשר קרב משה אל המחנה, נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן פורה, וכבדו על ידי משה ונפלו מידו ונשברו, ולכאורה אינו מובן מה הכוונה שפרח מהן הכתב וגם יש להבין מה השייכות לזה שנעשו כבדים על ידו של משה, וביאר הבה"ל שבחטא העגל פרח הכתב היינו התורה שבע"פ שגם הייתה כתובה בלוחות, שהתורה שבע"פ נפרדה מהתורה שבכתב, ולכן הלוחות כבדו ביד משה דאי אפשר לנתק את התורה שבכתב מהתורה שבע"פ שהרי בלא הפירוש של התורה שבע"פ גם התורה שבכתב חסרה דאיך נדע מהי מצות תפילין ע"ש.

ואולם בלוחות שניות נכתבה רק התורה שבכתב, ולא הייתה כתובה בהם התורה שבע"פ, וכמו שאמרו בעירובין (דף נד.) אלמלא לא נשתברו הלוחות לא הייתה התורה משתכחת מישראל שנאמר חרות על הלוחות, והיינו משום שכשהיו מסתכלים בלוחות ידעו את כל הדברים, אבל בלוחות השניים נתחדשה צער ויגיעה גדולה ללומדים אותה, חדא שנתחדש להם שכחה, וגם התווסף להם צער ויגיעה ע"י היצה"ר המבלבל אותם גם בעת לימודם ובראשונים לא היה יצה"ר שולט בהם.

השפעת לוחות הראשונות אחד שבירתם

ד] והנה בברכות (דף ח:) אמרו והזהירו בזמן ששכת תלמודו מחמת אונסו דאמרין לוחות ושברי לוחות מונחות בארון, ונראה שהכוונה בזה שאע"פ שבחטאנו נשברו הלוחות הראשונות, אך מ"מ שבריהם מונחות בארון, להורות לנו שגם כשנסתלק הגילוי המופלא שהיה בלוחות הראשונות, אך עכ"פ הושרש מכוחם לדורות עולם סגולת הלוחות לכלול בתוכם את כל התורה שבכתב ושבע"פ, וגם עתה שנשברו עדיין השפעתם קיימת, וזה הטעם גם שצריך להזהר בכבודו של זקן ששכת תלמודו לאנסו, שאע"פ שנסתלק ממנו גילוי תורתו, אך עדיין השפעתה הגדולה קיימת בכל מצב.

ולפי המבואר שהושרש לדורות עולם בלוחות הראשונות שהתורה שבכתב ושבע"פ כאחד כלולות בלוחות, וגם אחר שבירתם כשהסתלק הגילוי הזה וכעת אינם כתובים על הלוחות והתורה משתכחת מישראל וכו"ל, אך מכל מקום השפעת הלוחות הראשונות קיימת לעולם לחבר ולכלול את התורה שבע"פ בתורה שבכתב, ניחא שזה מה שהושרש ואשתכלל עלמא בערב בשבת בין השמשות שנבראו הלוחות הכתב והמכתב, והיינו משום שאע"פ שאח"כ נשברו הלוחות הראשונות אך עדיין השפעתם קיימת לכלול בתוכם את כל התורה כאחד.

ונראה שזה הפירוש במה דאיתא בברכות (דף ה.) אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם, לחות אלו עשרת הדברות, תורה זה מקרא, והמצוה זו משנה, אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים, להורותם זה

עם מנצפ"ך במילואיהן ומילוי דמילוי ע"ש, והפנ"י עצמו תירץ שהדברים גם כפשוטן דמאחר שמצאנו שמספר האותיות שבתורה ממש הן ל"א ריבוא וא"כ שפיר מצינן למימר ג"כ שהן ששים ריבוא עם התרגום שנמסר ג"כ בסיני. ועוד פירש שכל אות מאותיות התורה יש לה שתי בחינות קדושות ממש, ענין הכתיבה שנכתב באצבע אלקים, וענין קדושת הקריאה שדיבר הקב"ה עם משה, וכדכתיב אחת דיבר אלהים שנים זו שמענו ורואין את הנשמע ושומעין את הנראה. וסיים 'ועוד יש לפרש על דרך מזה ומזה הם כתובים' ולא ביאר הפנ"י את תירוצו האחרון וצ"ב כוונתו.

לוחות הראשונות - כוללות כל התורה שבכתב ושבע"פ

ג] ונראה לבאר את הדברים ע"פ מה דאיתא בזה"ק פרשת משפטים (ח"ב דף ק"ג:) תנינן עשרה דברים אתבריאנו בערב שבת וכו', הכתב והמכתב והלוחות, דכתיב והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא, מאי אירא מדהכי דערב שבת הוה, ודילמא אלף שנין לבתר או בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני, אלא ודאי הכי הוא דבער"ש הוה, תא חזי, בכל עובדא דבראשית לא אתמר שם מלא, אלא אלקים אלקים בכל מה דאתברי וכו', עד דכל עובדא אשתכלל בער"ש, מדאשתכללו כל עובדא אקרי ה' אלקים שם מלא, ואף על גב דבשם אלהים אתברי כולא, לא אשתכלל בעשיה כל מה דאתברי עד ער"ש, בההיא שעתא אשתכלל כולא בעשיה וכו', ועל דא כתיב והלוחות מעשה אלקים, כד אשתכלל עלמא בשם אלקים במעשה, ולא לבתר דכתיב ה' אלקים ובדא אשתכלל עלמא וקיימא על קיומיה עכ"ל.

וביאר הדברים לפי פשוטתם, שהזה"ק מוכיח שהזמן שנבראו הכתב המכתב והלוחות היה בזמן ערב שבת בין השמשות שבבריאת העולם, והוכיח כן ממה שרק אחר גמר בריאת העולם נקרא ה' אלקים, והיינו משום שבסוף אשתכלל בעשיה של הכתב המכתב והלוחות, וזהו שנאמר בפסוק 'הלוחות מעשה אלקים', היינו בזמן בין השמשות שהיה גמר העשיה קודם שנקרא ה' אלקים ביום השבת.

ולפ"ז עולה מדבריו, שמה שנאמר שהכתב המכתב והלוחות נבראו בערב שבת בין השמשות ובהם אשתכלל עלמא היינו מה שהיה בלוחות הראשונות, ולכאורה צ"ב הלא את הלוחות הראשונות שיברן משה, וא"כ לא נשאר לישראל מהלוחות האלו ולא קיבלו רק לוחות אחרונות, וא"כ מה היה בלוחות האלו שנקבעו בבריאה בערב שבת בין השמשות שבו הושלמה עשיית שמים וארץ.

ונראה לבאר ע"פ המבואר בבית הלוי (דרוש י"ח) שבלוחות הראשונות היה הכל בכתב, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש היה הכל כתוב בלוחות, וזה היה ע"י כתב אלקים שהוא נס ופלא שהכל היה נכלל וכתוב בלוחות, וכמו שמצאנו שמ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים (ע"י שבת דף קד.) וכמו כן היה בהם נס שכל התורה שבע"פ הייתה כתובה בלוחות.

והדברים מבוארים בירושלמי בשקלים (פ"ו ה"א) על הפסוק שנאמר בלוחות מזה ומזה המה כתובים, חנינא בן אחי ר' יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותי של תורה, ומבואר

(א) והכוונה בזה וכפי שזכר בבואר הגר"א (בספר יצירה) וכפי שכתב בראשונים (פרשת בהר) שישאל ר' שמעון התימני את ר' זירא שמעתי עליך שאתה בקי בחדרי תורה, ושאלה אחת אני שואל לך, אמר לו כמה שני עולם, אמר לו ששת אלפים, אמר לו מפני האותיות א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' הרי חמשים וחמש, כ' ל' מ' נ' ס' ע' פ' צ' ק' ר' ש' ת' הרי אלף ות"ק חסר חמשה, חזור לך לאותיות הפשוטות מנצפ"ך הרי שלשה אלפים ות"ק, נמצא חשבון כל האותיות חמשה אלפים חסר חמש, ויש להוסיף הוסף א' רבתי שהוא אלף, הוסף ה' דבהבראם, הוי שית אלפי, וביאר הגר"א דמכפילים במספר הגדול שהוא מאה הוי ששים ריבוא אותיות לתורה ולישראל.

הם מצוות שבין אדם לחבירו, ודבר זה בא להורות ששני החלקים אינם נפרדים זה מזה, וזה דבר נוסף שהושרש כד אישתכלול עלמא.

ובאמת שמי שאין בו מעשים טובים ומדות טובות אינו זוכה לתורה, וכמבואר בגמרא בב"ב (דף ע"ג:): ברבה בר בר חנה דחזי תרי אווזא דנטפי גרפייהו משומנייהו, ושאל אותם אית לן בגוייכו חלקא לעלמא דאתי, חד אחוי ליה גרפא וחד אחוי ליה אטמא, וביאר במהרש"א דאווזא רומז לחכמה, וכמו שאמרו הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה, ושירת אווז הוא שהאווז רואה את ישראל עוסקין בתורה אומר קול קורא במדבר פנו דרך ה' ישרו ערבה מסילה לאלוקינו, וזהו ששאל רבב"ח האם אית ליה חלק בחכמה, ואחוי ליה גרפא ואטמא והיינו שיעשה מעשים טובים בידיו וברגליו וע"י זה יזכה לחכמה, ומתבאר שבלא מידות טובות לא זוכים לחכמה, ונראה שגם זה נשרש בלוחות וכו"ל.

תלמוד, מלמד שכולם ניתנו למשה מסיני, ולכאורה צ"ב דאם כל חלק מהתורה נרמז כבר בהמשך הפסוק, א"כ מה הייתה המשמעות המיוחדת של הלוחות, ונראה שהכוונה בזה שהלוחות הם צירוף ושילוב של שתי התורות תורה שבכתב ותורה שבע"פ שהם חייבים להיות יחד בלא פירוד ומקום חיבורם הוא בלוחות.

ושמא זהו כוונת הפנ"י לפרש שהחשבון של שישים ריבוא אותיות הוא 'על דרך מזה ומזה הם כתובים', דאפשר שכוונתו לומר שהרי הלוחות מזה ומזה הם כתובים, וא"כ אין לנו את האפשרות לדעת לחשבן את תיבות התורה, שהרי הלוחות כלולים בתוכם את הכל, ואין לנו מושג מה היה כתוב בהם, ואפשר שבהם היה בחינה של שישים ריבוא אותיות כנגד נשמות ישראל, ודו"ק.

ונראה שבעשרת הדברות הושרש גם החיבור שבין המצוות שבין אדם לחבירו למצוות שבין אדם למקום, וכידוע מהקדמונים שחמש הדברות הראשונות הם מהמצוות שבין אדם למקום, וחמש הדברות אחרונות

דרוש ב'

חג השבועות - ביטול יצר הרע

נאמר בהיכל ישיבת אור ישראל לצעירים ערב חג השבועות תשס"ג

אדרבה זבחו ישראל את היצר הרע ושפיר מקרי טבוח עכ"ל.

ומתבאר מדברי המהרש"א שהטעם שהרוח הזו שהיא היצה"ר נקראת 'טבוח' זה על שם מה שעשו לו היינו שטבחו אותו ע"י שכבשו את יצרם, והנה בגמרא מבואר שרוח זו יוצאת בכל מעלי יומא דעצרתא, והיינו שזהו עיקר עבודת היום לטבוח את היצר, ואם לא טובחים אותו היצר מתגבר על האדם וטובחו שהרי הוא יצר הרע והוא מלאך המוות, ונמצא שבחג השבועות האדם נמצא בסכנה גדולה האם יצליח לנצח את היצר ולטבחו, וזה דבר שמחייב מאוד בעבודת היום לכבוש את היצר הרע ולזכות לכתרה של תורה ולשלימות המעשים.

ובזה מתבאר לנו למה קרבנות חג השבועות נקראים יום טבוח, כיון שעיקר שם היום הוא יום טביחה ליצר הרע, וא"כ כשמקריבים את קרבנותיו הוא נקרא יום טבוח.

הריגת היצר - התשת כוחו

ב] ומצאנו עוד בירושלמי בברכות (ט, ה) שאברהם אבינו הפך את היצר הרע להיות טוב, 'אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבו. מאי טעמא 'ולבי חלל בקרבי', היינו שמהפסוק בתהילים (קט, כב) אנחנו למדים שדוד טבח והרג את יצר הרע לגמרי עד שאמר ולבי חלל בקרבי בלא יצר הרע.

ויש ללמוד ולהתבונן מה המשמעות של טביחת והריגת יצר הרע שמצאנו בחג השבועות, וכן בדוד המלך שהרג יצר הרע בלבו ואמר ולבי חלל בקרבי.

והנה בגמרא בסוכה (דף נב.) איתא על הפסוק (זכריה יב, יב) וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד, הא הספידא מאי עבידתיה, פליגי בה רבי דוסא ורבנן חד אמר על משיח בן יוסף שנהרג וחד אמר על יצר הרע שנהרג וכו' אלא למאן

עצרת - יום טבוח וניצוח יצר הרע

א] במשנה בחגיגה (דף יז.) תנו, עצרת שחל להיות בערב שבת, בית שמאי אומרים יום טבוח אחר השבת, ובית הלל אומרים אין יום טבוח אחר השבת, ופירש רש"י 'יום טבוח - של קרבנות ראייה וחגיגה של יום טוב - לאחר השבת, שאין קריבין לא ביום טוב ולא בשבת'. והתקשו בזה המפרשים למה קרבנות ראייה וחגיגה של חג השבועות נקרא יום טבוח ולא יום הקרבה.

והנה בגמרא בשבת (דף קכט:) מבואר שאין מקיזין דם במעלי יומא דעצרתא דהוי סכנה, וגזרו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת, דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו. ומתבאר בדברי הגמרא שבכל שנה ושנה בחג השבועות צריך מחדש לקבל את התורה, ואם אין מקבלים את התורה יש סכנה גדולה מהזיקא ששמה טבוח, ויש להתבונן בדברים מה היא הרוח הזו, ולמה היא שייכת לקבלת התורה.

ונראה לבאר דהנה בגמרא בסנהדרין (דף מג:) איתא אמר רבי יהושע בן לוי כל הזובח את יצרו ומתודה עליו, מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקב"ה בשני עולמים העולם הזה והעולם הבא, דכתיב זבח תודה יכבדני.

וביאר המהרש"א וז"ל רצה לומר הכובש את יצרו, כמו שיסד ר' אפרים, גבורות הזובחים אשר יצרו טובחים ומודים ומשבחים המה הגבורים, ור"ל שכובש את יצרו להבא ומתודה לשעבר, וע"פ דרך זה יתיישב מה שכתוב פרק מפני מעלי יומא דעצרת נפיק ביה זיקא ושמיה טבוח וכו', דלכאורה קשה דלא ה"ל לקרותו טבוח אלא טובח שבא לטבוח אחרים, אבל לפי מה שאמרו הכא שהכובש את יצרו ומנצחו הוא זובח יצרו, במתן תורה נמי, דודאי ההוא זיקא שהוא השטן הוא יצר הרע הוא רוח מלאך המוות שבא לטבוח את ישראל אילו לא קבלו התורה, אבל כיון שקבלו התורה וכבשו את יצרם הרי

הקב"ה אמר להם לישראל, בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכלין, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו וכו' ואם אתה רוצה אתה מושל בו וכו'.

ומתבאר לנו בגמרא ענין זה שהתורה היא סם החיים ממש, וכל זמן שעוסקים בה אין נמסרים בידי היצר הרע ואפשר למשוך על היצה"ר, אך כשאין עוסקים בתורה נמסרים ביד היצה"ר, ויש להתבונן בדברים שהרי הקב"ה ברא את היצר ואותנו והוא היחיד שיועד איך אפשר להינצל ממנו, והוא עצמו אומר לנו שהצורה היחידה להינצל מהיצר היא ע"י התורה שהיא סם החיים.

ואפשר להוסיף שהרי זמן פטירת דוד המלך ע"ה היה בחג השבועות, ואז באמת כוחו של היצר שהוא מלאך המוות גובר, וכמו שהבאנו שנפיק רוחא ושמו טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשריהו ולדמיהו, ודווקא ביום זה עיקר העבודה לטבוח היצר ע"י התורה תכלין, וכשמעשה שטן הצליח בידו לבטל לרגע קטן את דוד המלך ע"ה מעומק לימודו, כבר הצליח לקיים את הגזירה.

וכיון שעיקר התעוררות הרוח הזו היא בחג השבועות, א"כ ככל שנתחזק בלימוד התורה בימים האלו ונזכה להתגייס כוחו של יצר הרע ולטבחו בחג השבועות, כך גורמים לו לחלישות לכל השנה כולה, שהרי יום זה משפיע על כל השנה, ובספרים הביאו שחג השבועות הוא יום מסוגל מאוד לקבלת התורה, וככל שביום זה זוכים לכתרה של תורה וביטול יצר הרע כך זוכים לכל השנה להצלחה גדולה בזה.

כלי המלחמה ביצר - לימוד תורה בציבוד כאיש אחד

ד] **ובאמת** שבישיבה הקדושה שלומדים ב"ה בחבורה כאיש אחד בלב אחד יש כוח מיוחד לטביחת היצר, וכמו שמוכח בשם הרבי עקיבא איגר זצ"ל על הפסוק 'ויתן שם ישראל נגד ההר', ואמרו חז"ל דהיינו כאיש אחד בלב אחד, וביאר הרעק"א שזהו 'כנגד ההר' היינו כנגד יצה"ר שנדמה כהר וכמבואר בגמ' בסוכה (דף נב.), והיינו שע"י זה שחננו ישראל כאיש אחד בלב אחד, ניתן לעמוד כנגד ההר שהוא רמז ליצר הרע, וא"כ כשלומדים בחבורה כאיש אחד בלב אחד יש כוח מיוחד לביטול יצר הרע.

ואפשר לבאר בדרך זה את הפסוק במזמור שיר (תהילים ל, ח) 'ה' ברצונך העמדתה להררי עוז', היינו שה' ברצונו, העמיד כנגד ה'הררי' שרומז ליצר הרע, את ה'עוז' שזה התורה, והינו שע"י התורה ניתן לבטל את יצר הרע וכמו שנתבאר.

וכעין זה כתב ביערות דבש על מה דאיתא בסוכה (שם בע"ב) תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ, דלכאורה צריך ביאור למה אמר משכחו לבית המדרש ולא אמר בסתם שילמד תורה בכדי לנצח את היצר, וביאר היערות דבש שבכדי לנצח את יצה"ר צריך את כוח הבית המדרש והלימוד שבחבורה דווקא.

והנה במדרש תנחומא (פ' תצוה, יב) על הפסוק 'וזה הדבר אשר תעשה', איתא א"ר אבא ב"ר כהנא כשעמדו ישראל על הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד חבבן הקב"ה ושלח לכל אחד מהן שני מלאכים והיה אחד חוגר לו זיינו ואחד נותן לו עטרה בראשו, וביאר הבה"ל דהנה בני ישראל לא אמרו כל אשר דבר ה' 'אעשה' אלא 'נעשה' בלשון רבים, והינו שכל אחד קיבל שתי קבלות אחד על עצמו לקיים ולשמור את התורה, ועוד קיבל

דאמר על יצר הרע שנהרג האי הספידא בעי למעבד שמחה בעי למעבד, אמאי בכו, כדדרש רבי יהודה לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה ע"ש בסוגיא.

וכתב שם מהרש"א 'פירשו בזה המפרשים דלא שייך ביה הריגה ושחיטה אלא דביטול כחו הוא שחיטתו והריגתו, כמו שנאמר לעתיד והסירותי לב האבן וגו', ומתבאר לנו שביצר הרע לא שייך הריגה שהרי מלאך אינו שייך בזה, אלא שביטול כוחו וחיותו זהו שחיטתו והריגתו, ודוד המלך ע"ה זכה לבטל את כוחו לגמרי עד שאמר וליבי חלל בקרבי שהיה ליבו חלל וריק לגמרי מיצר הרע, ולפיכך אמרו חז"ל שדוד הרגו ליצר הרע, וזה עיקר עבודתנו בחג השבועות להתגייס את כוח היצר הרע שזה הריגתו וטביחתו ולפיכך יום זה נקרא 'יום טבוח' וכמו שנתבאר.

מלחמה ביצר ומלאך המוות - בכוח התורה

ג] **בגמרא** בשבת (דף ל.) איתא שאמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם הודיעני ה' קצי, אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם וכו' אמר לו בשבת תמות, אמות באחד בשבת, אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, אמות בערב שבת, אמר לו כי טוב יום בחצריך מאלף, טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח, ולמדנו מדברי הגמרא שאע"פ שאין לנו שום השגה מה המשמעות של אלף עולות ששלמה המלך מקריב לפני ה' על גבי המזבח, אך לימוד התורה של דוד המלך חשוב יותר מכל זה.

והנה להלן (בע"ב) מבואר שאחר שדוד המלך ידע שימות בשבת, כל יומא דשבתא [של כל שבתות השנים - רש"י] הוה יתיב וגרים כולי יומא [שלא יקרב מלאך המוות אליו, שהתורה מגינה ממות - רש"י], ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המוות קמיה ולא יכיל ליה, דלא הוה פסק פומיה מגירסא, אמר מאי אעביד ליה, הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה, אתא מלאך המוות סליק ובחיש באילני [מנענע המלאך באילנות להשמיע קול תימה - רש"י], נפק למיחזי, הוה סליק בדרגא, איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה, ע"ש.

ומתבאר מדברי הגמרא דבר נפלא בכוח התורה, שאע"פ שנגזרה גזירה שדוד יפטר מן העולם בשבת, והרי אף את שבעים שנותיו קיבל במתנה משנותיו של אדם הראשון וכדאיתא בחז"ל, ואע"פ כן לא היה כוח ושלטון ליצר הרע עליו כל זמן שהיה עוסק בתורה, שהרי התורה מגינה ממות, ובלא שהיצר הרע שהוא מלאך המוות היה מצליח להפסיק את דוד מלימוד התורה לא היה שייך להוציאו מן העולם.

ולמדנו מדברי הגמרא את הצורה הנכונה היאך לטבוח ולהרוג את היצר הרע, והיינו להתגייס את כוחו וכדברי המהרש"א בסוכה, שע"י לימוד התורה אין כוח ושלטון ליצר הרע על האדם כלל, ואפילו באופן שכבר נגזרה הגזירה אין מלאך המוות יכול לו כל זמן שהוא עוסק בתורה.

והדברים מפורשים גם בגמרא בקדושין (דף ל:) ת"ר ושמתם סם - תם, נמשלה תורה כסם חיים, משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטיה על מכתו, ואמר לו בני כל זמן שהרטיה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי, כך

שבועות, אם תראהו ברור צח ולא יום המעונן, זרעו חטים שמצליחין באותה שנה, ומתבאר שחג השבועות הוא סימן יפה לכל השנה.

וכתב המהרש"א 'כדאמרין בעי שמעתתא צילותא כיומא דאיסתנא, ולכך כשעצרת שהוא יום קבלת תורה ברור ורוח צפונית מנשבת בו, הוא סימן יפה להלכה, דאין להקב"ה בעולמו רק ארבע אמות של הלכה, והיינו שעצרת היא סימן להצלחה בלימוד התורה שבכל השנה [ולעיל (דרוש ב) נתבאר את המשמעות של 'חיטה' ושייכותה ללמוד התורה].

ובזוה"ק הובא ברבינו בחיי (במדבר כח, כו) 'ועל דרך הקבלה ירמוז לעצרתו של עולם שבו יבטל היצר הרע לגמרי, ומתבאר לנו שעצרת רומז על ביטול יצר הרע והיינו שע"י קבלת התורה מתבטל היצר הרע, וכעין מה שיהיה לעתיד לבוא שיהיה 'עצרתו של עולם' היצר יתבטל לגמרי.

וזהו הביאור במה שכתב ר' חיים ויטאל זיע"א: "שבועות הוא היו"ט היותר משובח", וכעין זה כתב בספר יסוד ושורש העבודה: "מה מאוד ראוי לאדם בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו, לשמוח בלבבו יותר מכל החגים", ולפי המבואר שהוא יום טביחת היצר הרע, ויום עצרת הוא סימן יפה לכל השנה כולה א"כ ודאי שצריך לשמוח ביום זה יותר מכל החגים.

ובוודאי עתה בזמנים הנפלאים הללו, צריך להשתדל מאוד ולדאוג שיום עצרת יהיה 'יום ברור' וסימן יפה לכל השנה כולה, להצלחה גדולה בתורה וביראת ה', וניצוח של היצר הרע.

זה יתברך יעזור שנשכיל לנצל את היום הקדוש אשר לפנינו, כל אחד לפי השגותיו, ושהציבור כולו יצליח מאוד ביחד כאיש אחד בלב אחד, ונוכח שיהיה מיום הקדוש הזה מנוף להמשך השנה להתמדה בתורה ולחשקת התורה בכל השנה כולה.

דרוש ג'

חג השבועות – בין העומר ללקט שכחה ופאה

פרשת אמור תשע"ג שיחה בישיבה

לכן זאת יעשו לבלתי רום לבכם. כי טרם בא אל פיהם שום הנאה מתנובת השדה וטרם יטעמו מאומה מלחם וקלי וזרמל, יביאו מראשית קציר כל עם בני ישראל עומר ראשית קצירם אל הכהן, כאומר אליו יתברך, הננו מכירים כי ממך הארץ וכל אשר בה ומידך נתנו לך מראשית כל טרם נאכל מכל, להורות כי ממך הכל ואין אנו עזי פנים להיות כפויי טובה.

ועל דרך זה ביאר גם את מצוות לקט שכחה ופאה שנאמר שוב בפרשה זו, 'עוד שנית עשה יתברך, כי כאשר היתה ההתחלה במצוה וקדושה כן יהיה הסוף, וזהו אומרו בסוף הענין ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך וגו', למען תהיה תחלת הקציר צדקה וסופו צדקה כי בצדקה יכוננו ע"ש.

ונמצא א"כ שקרבן העומר הוא כברכה ראשונה שקורם הסעודה - בתחילת הקצירה לדעת 'שלה' הארץ ומלואה, ולקט שכחה ופאה הן כברכה אחרונה שלאחר הסעודה - בסיום הקצירה, ועניין זה הוא כמו בימי פסח וסוכות שהיום הראשון קודש וכן היום אחרון קודש ומכאן זה גם הימים שביניהם הם ימי חולו של מועד, כך גם בקצירת

גם ערבות ואחריות על חבירו שגם יקיימו את התורה, וזהו שכתב המדרש שקבלו 'כלי זיין' ו'עטרה', היינו שכנגד הקבלה של כל אחד על עצמו קבל עטרה, וכנגד הקבלה להיות אחראי על חבירו קבלו 'כלי זיין' משום שצריך כוח וגבורה להיות אחראי גם על קבלת התורה של חבירו.

ובאמת שאח"כ כשחטאו בעגל ניטל מהם הכתרים, וכמו שכתוב 'וינצלו את עדים מהר חורב' ובגמ' בשבת מבואר שניטלו מהם הכתרים, אולם באונקלוס תרגם דקאי על כלי זיין שניטלו, ולפי המבואר במדרש אין הדבר סותרים, שבאמת היו שני הדברים גם כתרים וגם כלי זיין, וכשחטאו בעגל ניטל מהם שני הדברים.

ובמקום אחר (דרוש ד) נתבאר שבאמת כל אחד ואחד צריך כלי זיין גם בשביל עצמו, שהרי היצר הרע מלא בתחבולות איך לבטל אתנו מלימוד התורה, ופעמים הוא מראה לנו את הקושי שיש בלימוד התורה, ופעמים מראה את חוסר ההצלחה ועוד הרבה צורות ואופנים איך לנסות למנוע מאתנו את הדביקות בלימוד התורה.

ובפרט לפי מה שנתבאר בחג השבועות הוא זמן מלחמה ביצר הרע, וצריך הרבה גבורה בכדי לנצח אותו ולטבחו, ולכן יום זה נקרא 'יום טבוח' ובוודאי שכל אחד צריך כלי מלחמה גם על עצמו בכדי לנצח את היצר, וכמו שהבאנו שיש מעלה גדולה לזה שהמלחמה ביצר היא בתורת בית המדרש ע"י לימוד בחבורה שכולם כאיש אחד בלב אחד.

חג השבועות – הצלחה לכל השנה

[**בגמרא** בב"ב (דף קמז). איתא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אל תהיו במחלוקת, ואל תמרדו במלכות בית דוד, ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים, ולהלן, תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה, וביאר הרשב"ם דהיינו

העומר ולקט שכחה ופאה – ברכה ראשונה ואחרונה

[א] חג השבועות מוזכר בפרשה בין מצות הקרבת העומר למצות לקט שכחה ופאה, ויש להתבונן בשייכות הדברים, אמנם לגבי מצוות העמר מובן שהיא שייכת לסדר המועדים, אך עדיין אינו מבואר מדוע באמצע פרשת המועדים נאמר (כג, כב) 'ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם וגו', מה עניין זה שייך לפרשת המועדות.

נראה ליתן טעם בסמיכות פרשיות אלו לקבלת התורה שבחג השבועות על פי מה שביאר האלשיך הק' (שם) שהרי טבע האדם שבבוא אליו שפע ישכח את ה' כמו שנאמר (דברים לב טז) 'וישמן ישרון ויבעט', 'על כן אבינו שבשמים כאב את בן ירצה, גואלנו אהבנו ומשחרנו מוסר השכל, כי מעת החל חרמש בקמת השעורים שהיא ראשית כל תבואת הארץ, טרם רום לבכם בראות רב תבואות בבית ובשדה וכו', בא האלוקים לפקוח עינים עוורות וללמד דעת, כי לה' הארץ ומלואה פירות ופרי פירות, כי כח האדם אין, כי הכל הבל.

וכעין מה שאמרו בשבת (סג, ב) 'ויטיבך לבך' על תלמוד תורה, ותרצו שאינו מפורש ש'לב טוב' הוא על תלמוד תורה.

ויש לפרש דברי התוס' שאע"פ שבוודאי התורה היא 'לב טוב', מ"מ דבר זה אינו מפורש, ואפשר לבאר ע"פ דברי חת"ס בדרשות (עמ' רפב ד"ה ואמרת) שבכדי לזכות לתורה בבחינת טוב לבב צריך הכנה כראוי בתיקון המידות, וכתב שימי הספירה מתחלקים לשלושה חלקים כנגד שלושה עמודי העולם, ט"ז ימים כנגד גמילות חסדים וט"ז ימים כנגד עבודה, ואחר ההכנה הראויה שזוכים ל'לב' כנגד ל"ב ימי העומר מתחילים הטו"ב ימים של עמוד התורה עד חג השבועות וכך מגיעים לשלמות בתורה בבחינת 'לב טוב', וזוה זוכים למדרגת 'בצל כנפיך יחסיון' בחג השבועות - זמן מתן תורתנו.

לקט שכחה ופאה - תנאי להיכנס לעולמה של תורה

והנה נתבארה שיכות גמילות חסדים לעמוד התורה ונראה להרחיב בגודל מעלת הפאה שנסמכה לחג השבועות כפי שביארו חז"ל במדרש רבה (ויקרא כט, ב) 'כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה - אומות העולם שהן מכלין את שדותיהן אעשה כלה, ואותך לא אעשה כלה - אבל ישראל שאין מכלים שדותיהם כמה דאת אמר לא תכלה פאת שדך לא אעשה כלה', ומתבאר גודל מצות פאה שהוא מציל את ישראל מן הכליה.

ובירושלמי בברכות (ט, ב) איתא 'אליהו ז"ל שאל לר' נהוריי מפני מה באין זוועות לעולם, אמר ליה בעון תרומה ומעשרות. כתוב אחד אומר תמיד עיני ה' אלהיך בה וכתוב אחד המביט לארץ ותרעד יגע בהרים ויעשנו. הא כיצד יתקיימו שני כתובין הללו, בשעה שישאל עושין רצונו של מקום ומוציאין מעשרותיהן כתיקון - תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה ואינה ניזוקת כלום. בשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום ואינן מוציאין מעשרותיהן כתיקון - המביט לארץ ותרעד. אמר ליה בני חייך כך היא סברא דמילתא, וחזינן בזה גודל החיוב בהפרשת תרומות ומעשרות כהלכתן.

ומצאנו עוד ביבמות (מז, א) לגבי גר שצריך להודיע לו 'מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומוודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני', ויש להתבונן מהי הסיבה המיוחדת שצריך להודיע לגר דווקא על מצוות לקט שכחה ופאה ומעשר עני, והטעם שדברים אלו הם יסוד היהדות, לדעת שהכל של בורא עולם ואתה רק פקיד כאן, ורק כשהאדם נותן מעשרות ומתנות עניים ומכיר ש'לי כל הארץ' יכול הוא להיכנס לעולמה של תורה.

והנה איתא במדרש רבה (איכה א, כח) גם להיפך, שכשנכשלו במתנות עניים התקיים בהם המקרא גלתה יהודה 'מעוני', שהגלות באה בעוון מתנות עניים, ויסוד העניין נראה שכשאדם מרגיש שהוא רק 'פקיד' אין לו קושי לעשר ולקיים מצוות מתנות עניים בהידור, ואדרבה מה שנותן לשני נשאר אצלו וחושב שנותן לשני אבל באמת נותן לעצמו שזה נשאר אצלו.

ונראה להביא שתי עובדות מזה"ק להורות דבר זה, כתב בזוהר מדוע זכה ר' ייסא להיות מיושבי האידרא אצל ר' שמעון בר יוחאי, היה לו שכן עני שהתבייש לבקש צדקה ומרוב רעב כמעט מת, ור' ייסא ניכנס לבקר אותו ושמע את המלאך הממונה על הנשמות אומר: "מדוע הגיעה לפה נשמה לפני הזמן" מששמע כך לקח גרגרי רימון וטיפטף לתוך פיו של העני, והעני קם לתחייה, וסיפר לר' ייסא שהיה לו כ"כ טוב למעלה ולא רצה לחזור, אבל אמרו שכדי שר' ייסא יזכה להיות מיושבי האידרא הוא צריך לחזור לעולם כדי לזכות את ר' ייסא - וא"כ נמצא שבעצם העני נתן לר' ייסא.

התבואה שיש את המצווה שלפניה ומצווה שלאחריה לקבוע בנפשותינו שה' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו.

'וייטב לבו' - בדברי תורה

והנה באבות (א, ב) תנן, על שלושה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ובירושלמי (תענית פ"ד ה"ב) אמרו על כך, 'ושלשתן בפסוק אחד (ישעי' נא, טז) ואשים דברי בפיך זו תורה, ובצל ידי כסיתך זו גמילות חסדים, ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישוב בצילו של הקב"ה, הדא היא דכתיב מה יקר חסדך אלוקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. לנטע שמים וליסד ארץ אלו הקרבנות, ולאמר לציון עמי אתה אלו ישראל'.

ובמדרש רבה (רות ב, יד) איתא 'אמר רבי זעירא המגילה הזו [מגילת רות] אין בה לא טומאה ולא טהרה לא היתר ולא איסור, ולמה נכתבה, ללמדך שכר של גומלי חסדים', ולהלן (שם ה, ד) איתא על הפסוק (ב, יב) 'שלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה וגו' אשר באת לחסות תחת כנפיו - 'שמענו שיש כנפים לארץ וכו', וכנפים לשמש וכו', בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדול כוחה של צדקה וכמה גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ וכו', אלא בצל מי שאמר והיה העולם, שנאמר 'מה יקר חסדך אלוקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון' עכ"ד.

ולכאורה הדברים צריכים ביאור שמדברי הירושלמי נראה שההשגה הנפלאה לזכות לחסות בצל כנפי השכינה זוכה רק מי שעוסק בתורה ובגמילות חסדים, ואילו מדברי המדרש רבה משמע שגם ע"י גמילות חסדים בלבד זוכים ל'בצל כנפיך יחסיון', וצ"ע.

והנה בגמרא בב"ק (ל, א) איתא 'אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות'. ויש להתבונן בדברים מה העניין דווקא בג' דברים אלו, והגר"א באדרת אליהו בישעי' (א, ב) כתב לבאר שהמצוות נחלקו לשלושה: בין אדם למקום, בין אדם לחבירו, והמידות שלעצמו, וכנגד זה אמרו חז"ל האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דברכות - הוא בין אדם למקום, וחד אמר יקיים מילי דנזיקין - הוא בין אדם לחבירו, וחד אמר יקיים מילי דאבות הוא המידות שלעצמו, והן המה ג' דברים שהעולם עומד עליהם תורה ועבודה וגמילות חסדים, תורה - לעצמו, ועבודה - למקום, וגמ"ח לחבירו וכו' עכ"ד הנפלאים.

וביערות דבש (ח"ב דרוש טז) ביאר הטעם דמאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין, 'כי הרבה מוסר יש בו, והעיקר כי טרם שיעשה אדם מצוות בינו לבין קונו, צריך לעשות מצוה בין אדם לחבירו, כמאמר מילי דנזיקין שהוא בין אדם לחבירו', ולפי דבריו יש לבאר שאין כוונת המדרש שבלא תורה שייך לזכות לחסות בצל כנפי השכינה, אלא שהמידות הטובות הן ההקדמה לתורה, ורק כשאדם זוכה להשלים עצמו גם בתורה וגם בגמ"ח זוכה הוא לחסות בצל השכינה.

והנה בערכין (יא, א) איתא, מנין לעיקר שירה מן התורה, דכתיב תחת אשר לא עבדת וכו' בשמחה ובטוב לבב איזה דבר שהוא בשמחה ובטוב לבב זהו שירה, ומקשה ואימא תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, ומשני 'משמחי לב' איקרי 'טוב לבב' לא איקרי. ובתוס' הקשו דהא כתיב (רות ג, ז) 'ויאכל בעז וישת וייטב לבו', ופירש רש"י בשם המדרש ש'וייטב לבו' היינו בתלמוד תורה

מועלת, שנאמר רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, עצה שיש בה דבר ה', היא תקום לעולם - כאשר אדם אינו לומד תורה לשמה, דאגתו למזונותיו משכחת את לימודו.

ובתוס' (שם) כתבו פירוש נוסף שמחשבה 'מועלת' אפילו לדברי תורה, היינו 'משקרת ולא תצלת, כלומר אם אדם חושב הן להעשיר הן גם לדברי תורה, לא יספיק אלא כשעשה לשמה כדמסיק, שרק כשמתמסר לגמרי לתורה ולומדה לשמה בלי מחשבות ותכליות נוספות זוכה הוא לכתרה של תורה.

ובגודל מעלת הלומד תורה לשמה איתא בספר הבהיר 'לא עם הארץ חסיד אם אליו אינו גומל חסד היאך אפשר שיקרא חסיד, ואע"פ שמתחסד והוא עם הארץ לאו חסיד אקרי, ובמה יתחסד עם קונו - בתלמוד תורה, שכל הלומד תורה גומל חסד לקונו דכתיב 'רכב שמים בעזרך' כשאתם לומדים תורה לשמה אז אתם עוזרים לי ואני רכב שמים ואז בגאותו שחקים, מאי שחקים הוי בחדרי חדרים כדמתרגמין בשמי שמיא', ע"ד הנשגבים.

ובכדי לעלות לדרגות גבוהות בעמל התורה לשמה, מוכרח האדם לעלות ולהתעלות בהדרגה, וכמו שביאר הגר"א במשלי (יט, ב) את הפסוק 'גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא', גם בלא דעת וגו' - כשעושה מצוות בלי דעת, ה'נפש לא טוב', כי אין נהנה הנפש מזה, מחמת שאינו יודע השורש ועושה בלא חשק. 'ואץ ברגלים חוטא' - 'רגליים' הם המידות, שכשירגל האדם במידותיו הטובים, נעשו לו כטבע, אך שצריך לילך במידות מדרגא לדרגא כמו הולך בסולם, ולא יקפוץ למדרגה שאינו ראוי לה, וזהו 'אץ ברגלים' שקופץ למדרגה גבוהה אשר לא לו, הוא חוטא וחסר מכל כי יפול ממנה' ע"ד הנפלאים.

ולהלן (שם) כתב על הפסוק 'אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יועף לבו', שהכוונה בזה ד'אמרו ז"ל הבא לטהר מסייעין לו, ולפעמים אדם מתחיל ללמוד תורה ולעשות מצוות, ואחר כך פורש מחמת שקשה לו מאוד, לפי שאין מסייעין לו, וזועף על ה' למה לא סייעוהו. ובאמת הוא מחמת אוולתו, והוא כי כל אדם צריך לילך לפי מדרגתו ולא יקפוץ וכש"כ למעלה (פ' ב') ואז ילך לבטח אף כי יסייעוהו, אך שזה האדם לא התחיל לילך בדרכו לכך לא סייעוהו, וזהו אוולת אדם וכו' ע"ש.

והרמב"ם בפירוש המשניות בסנהדרין (ר"פ חלק) האריך שזהו מה שאמרו חז"ל שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שאע"פ שבוודאי השלא לשמה הוא חיסרון גדול בשלימות לימוד התורה, אך חז"ל לימדו אותנו בזה את הדרך לעלות בהדרגה ע"ש בכל דבריו.

ויש לרמוז עניין זה במה שאנו מתפללים בהשכיבנו 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו' שהכוונה בזה שלפעמים השטן דוחף מלפנינו כדי שנחזור אחורה ולא נתקדם במעלות התורה והיראה, אך לפעמים השטן בא דווקא מאחורינו לדחוף אותנו קדימה יותר מדי, ואז אין מצליחים ח"ו ונפלים לאחור, וכמה יש לכל אחד לתת את ליבו ודעתו, היאך להתעלות ולעלות בהר ה' כראוי שתהיה זו עליה קבועה בבחינת 'ומי יקום'.

סיפור נוסף מובא בזוהר שר' חייא ור' ייסי הלכו במדבר ולפניהם הלכו שני אנשים, פתאום הגיע אדם נוסף וביקש אוכל מהאנשים שהלכו לפניהם, ואחד מהם נתן לו את הלחם שלו, והזהיר אותו חברו "אבל לי אין לתת לך", תמהו התנאים למה אותו אדם לא פנה אליהם וביקש מהם אוכל, ואמרו שוודאי האדם שנתן את הלחם זקוק לניסים, המשיכו ללכת אחריהם, אחרי כמה זמן האיש שנתן את הלחם התעייף ופנה לנוח בצד, אמר לו החבר "אמרתי לך לא לתת" פתאום הגיעה חיה נוראה ומפחידה, אמר ר' חייא לר' ייסי שוודאי החיה תהרוג את האדם ההוא שישן לידה, ור' ייסי אמר לו שלא. אז הגיע נחש ורצה להכיש את היהודי קפצה החיה הרגה את הנחש ונעלמה - הוא חשב שהוא נותן, אך באמת הוא קיבל את החיים שלו.

"ועננים יירשו ארץ"

אולם כשהאדם חושב על ה'אני' שלו ומרגיש את עצמו כ'בעל הבית' שהארץ שלו קשה לו לתת משלו, ואינו רוצה לתת לעניים אין לו זכות בירושת הארץ, כמו שנאמר בתהלים (לו, יא) 'ועננים יירשו ארץ' ולהלן (שם, כט) 'צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה', שכשיושבי הארץ יודעים שהכל רק מבורא עולם ונותנים מתנות עניים כדבעי זוכים הם לשכון בארץ ישראל לעולם.

והנה בתענית (ט, א) 'עשר תעשר' עשר - בשביל שתתעשר, ועוד אמרו (שם) שאע"פ שבכל הדברים אסור לנסות ולבדוק את ה' כמו שנאמר (דברים ו, טז) לא תנסו את ה', מ"מ בענין מעשר מותר לנסות כמו שנאמר (מלאכי ג, י) 'הביאו את כל המעשר וגו' ובחנוני נא בזאת גו'. והגרש"ש (בהקדמה שערי יושר) הוסיף שכמו שיש מעשרות ומתנות עניים שמוטלים על הבעלים, כמו כן יש ענין של 'מעשר בדעת' וגם מי שאין לו שדה צריך להפריש מזמנו ללמד לאחרים.

ונראה שגם כלפי 'מעשר בדעת' נאמר הדין 'עשר תעשר' - בשביל שתתעשר, שסגולה זו שע"י המעשר זוכה לריבוי ועושר נאמרה גם כלפי מעשר בדעת וכפי שביאר הגרש"ש שם, ובזה יש לבאר מה שנאמר בתהלים (לו, יא) 'ועננים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום', דהנה כבר נתבאר אצלנו במקו"א שהתורה היא השלום שבין הגוף לנשמה ע"ש, ולפי יש לבאר שע"י הענוה והשפעת תורה ודעת לזולת בעין טובה ורוח נדיבה זוכים להתענג על 'רוב שלום' וזהו שנאמר 'ועננים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום', ודו"ק.

השגות בתורה - דק כשישישים עצמו כמין שאינו

[ד] והנה כבר אמרו חז"ל בסוטה (כא, ב) 'אין דברי תורה מתקיימין אלא במי ששישים עצמו כמי שאינו שנאמר והחכמה מאין תמצא', ומבואר שרק ע"י ביטול כל עצמיותו עבור התורה עד שהוא 'כמי שאינו' מתוך עוונה ושפלות ניתן לזכות בכתרה של תורה.

ובסנהדרין (כו, ב) אמרו 'מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה', ופירש רש"י 'מחשבה' - דאגת הלב על מזונותיו של אדם. מועלת - מהניא לשכח למודו'. ולהלן, 'אמר רבה אם עסוקין לשמה אינה

קרבן העומר – הכנה למתן תורה

והוסיף עוד שהרי בסוף עבודת האדם אחרי שחרש וזרע וכו' מה שמכין את התבואה לאכול הוא הרוח שגורמת להרחיק מהתבואה את הסוכין והפסולת, וזה מרמז על הריצוי לקב"ה שמאמצים את תכונת הרוח ומבררים את המעשים בדחיית הסוכין והפסולת. ונכלל בזה עוד, ש'רוח' מבטא גם את רצון האדם, וכמו שנאמר בפרשת המרגלים (במדבר יד, כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו', 'וזהו חלק הקב"ה מכל הקרבנות, כי לאשר לו תכל ומלואה מה יוכל לו לקרבן ולתשורה אם לא הרצון הטוב שמראה בו האדם שרוצה לעבדו בכל אשר לו ובכל יסודי הבריאה'.

ולמדנו א"כ שהקדמה לקבלת התורה הוא חיזוק בהכרה שד' יסודות הבריאה ממנו ובפרט ללמוד את הנצרך לנו מיסוד ה'רוח', שעניינו הוא לעבדו את ה' ב'רוח נדיבה' מתוך רצון כנה ואמיתי שרוצה לעבדו בכל רוחו ונפשו.

ענוה והתבטלות מלפניו – הכנה לקבלת התורה

והנה לפי המבואר לעיל (אות א) ע"פ דברי האלשיך הק' שעניין הקרבת העומר הוא ההכרה שהכל ממנו יתברך, וזוהי צורת ההכנה למתן תורה, שאי אפשר לזכות לתורה מתוך גאות רק מתוך ענוה ושפלות, ולכן גם בסמוך לחג השבועות נזכרו מתנות עניים, שנתינתן היא ההכרה שהכל מהבורא עולם, ורק כך ניתן לקבל את התורה.

והנה במדרש תנחומא (פ' במדבר סי' ב') אמרו שכלל ישראל קיבלו את המן במדבר בזכות משה שנאמר 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו' ע"ש. ובדומה לזה איתא בתענית (ט, א) 'שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן משה ואהרן ומרים, ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה וכו' ע"ש, ויש להתבונן מדוע דווקא המן ניתן בזכות משה.

וכתב במרומי שדה (שם) לבאר שמכיון שהמן בא להכשיר את ישראל לתורה, וכדאיתא בתו"ל שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ומשה השתדל הרבה ללמד את כלל ישראל תורה, לפיכך זכה שהוא היה הגורם לירידת המן לישראל.

ואפשר להוסיף שעניין זה נרמז בפסוק שהביא המדרש תנחומא שנאמר (דברים ח, ג) 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו' למען הודיעך כי לא על הלחם וגו'. וכתב הבעל הטורים (שם) 'למען הודיעך. מלמד שבאכילת המן ניתן להם דעה (ע"ז) "זה"ק"ב סב א). וכן בעזרא הוא אומר ומנן נתת להם להשכילם (נחמיה ט, ב ע"ש) וזהו לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן (מכילתא בשלח טז ד), ונמצא א"כ שהטעם שניתן המן לישראל בזכות משה היה לפי שהמן היה למען 'הודיעך' היינו לתת דעת לישראל.

ולפי המבואר אפשר להוסיף שההכנה וההכשר למתן תורה היה ע"י המן, שבוה התחזקו במידת הביטחון וההתבטלות אל ה' יתברך וכמו שנתבאר כבר בדרושי ל"ג בעומר, וא"כ אכילת המן היא בדומה להקרבת העומר ונתינת מתנות עניים שעניינם הוא ההכרה שהכל ממנו יתברך ולא יתגאה ויתלה קניינו בכוחו ובעוצם ידו וזוהי האדם מכשיר עצמו להיות ראוי לקבל את התורה. ויש להוסיף שזה העניין שהתורה ניתנה דווקא ע"י משה רבינו ע"ה שהיה עניו מכל אדם והיה ראוי מוכן ומוכשר להיות מוסר התורה יותר מכל אדם וכפי שהאריך בזה הרוח חיים (בריש אבות) [ונתבאר במקו"א] ודו"ק.

אברהם אבינו ירש את הארץ – שיוכלו להקריב קרבן העומר

ה' במדרש רבה (אמור כח, ו) איתא 'לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך, שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, הה"ד (בראשית יז) ונתתי לך ולזרעך אחריו ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיזה, זה מצות העומר, וכבר עמדו בביאור דברי המדרש שלכאורה צ"ב מדוע מצות העומר שייכת לירושת הארץ.

ובספר מנחת עני (פ' אמור) כתב לבאר ע"פ מה שאמרו בר"ה (ג, א) 'עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו, אם תאמר דע"ל ביד נכרי קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי וכו' כל שלא הביא שלישי ביד נכרי, ובתוס' (ד"ה ולא קציר) הקשה דהא ירושה היא להם מאבותיהם ומדוע הוי קציר נכרי הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ותר"ץ ד'מכל מקום יש לו לנכרי במה זרע'. [וע' בשו"ת עונג יו"ט (סי' ל"ה) בסופו מה שכתב בביאור הסוגיא].

והקשה המנחת עני שא"כ מה התועלת בזה שניתנה הארץ כבר לאברהם אבינו ע"ה, הרי אברהם לא החזיק בה כנחלה, וכשהנכרים החזיקו בה יכלו לאסור על ישראל, וא"כ מה התועלת בזה [וע' במש"כ בזה הפרשת דרכים (דרוש ט)]. וביאר שכיון שנאמר בקציר העומר כי תבואו אל הארץ וגו', והעומר אינו בא אלא מן הארץ וכמבואר במנחות (פד, א), להכי אברהם ירש את הארץ כדי שיקרא העומר הראשון מארצך ויכלו להביא את העומר, ואם לא היה יורש לא היו יכולים להביאו.

ומעתה זוהי כוונת המדרש 'שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען', שכל מה שזכה אברהם אבינו בארץ היה עבור העומר שיוכלו להקריב את העומר כבר כשנכנסו לארץ, ומתבאר בזה גודל מעלת הקרבת העומר שזה היה טעם ירושת הארץ לאברהם.

קרבן העומר – כנגד ארבע יסודות העולם

והנה במדרש לעיל (שם אות ב') איתא 'אמר ר' אבין בא וראה כמה היו ישראל מצטערין על מצות העומר, דתנינן תמן קצוריהו ונתנהו בקופה והביאוהו לעזרה, והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי וכו' נותנו באבוב ואבוב היה מנוקב כדי שתהא האור שולט בו, ושטחיהו בעזרה והרוח מנשבת בו הביאוהו לרחיים של גרוסות, כל כך למה - כדי להוציא ממנו עשרון שהיה מנופה ב"ג נפה, אמר ר' לוי הרי שחרשת וזרעת ועדרת וכסחת וקצרת וכו' אם אין הקב"ה מוציא לך מעט רוח שתזרה, מהיכן אתה חי - הוי אין אתם נותנין לי אלא שכר הרוח הוי מה יתרון לו שיעמוד לרוח'.

ובמנחת עני כתב ע"פ מה שפירש (בפ' וארא) שבמכות שהביא הקב"ה על מצרים הראה להם שהוא מושל על כל הבריאה ע"י שמושל בארבע יסודות, במכת דם הראה להם שמושל ביסוד המים, במכת כינים שמושל ביסוד העפר, במכת ברד שמושל ביסוד האש, שהיתה האש מתלקחת בתוך הברד, ובמכת ארבה הראה שמושל ביסוד הרוח, שהקב"ה הביא את הארבה על מצרים ע"י רוח קדים.

וביאר שכנגד זה היו בהכנה לקרבן העומר ארבעת היסודות, 'שלא הוכשר רק מארץ ישראל בעבור שהוא תחת ממשלת הקב"ה לבדו בלי אמצעי לרמז על יסוד הארץ שהוא תחת ממשלת הקב"ה לבדו בלי אמצעי לרמז על יסוד הארץ שמושל עליו הקב"ה, ונעשה קלוי באש לרמז על יסוד האש, ושטחיהו בעזרה והרוח מנשבת בו לרמז על יסוד הרוח, ונילוש במים לרמז על יסוד המים'.

לע"ז
הר"ד שמואל בנימין ב"ר אברהם חנוך זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"ז
מרת פרייזה ב"ר יוסף אלימלך הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"ז
הר"ד משה נתן נטע הלוי ב"ר שמואל חיים הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

הנהגות 'סדר ליל שבועות' של רבינו הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצוק"ל*

סדר ליל שבועות

א. תכף בגמר הסעודה ישב לעסוק בתורה עד שיאיר היום, וראשית כל לימודיו בלילה הזאת באמירת סדר 'תקן ליל שבועות' המתוקן על פי הוזה"ק והאר"י ז"ל¹.

---

* הנהגות אלו מתוך הספר 'דרך ישראל' חלק המועדים - עניני ספירה וחג השבועות, הנמצא עדיין בכת"י. הציונים לספר 'דרך ישראל' חלק א', הינם לספר שיצא לאור לפני כשנתיים, הכולל את הנהגות ימות החול שב"ק ור"ח, וניתן להשיגו בחנויות הספרים המובחרות (הפצה ראשית יפה נוף), או בנקודות המכירה אצל המחבר בטל': 08-8582376 הערות והארות יתקבלו בברכה: בטל' הנ"ל / בפקס: 1538-8582376 / בדוא"ל: derechyesara2@gmail.com

1. ענין הלימוד בלילה של חג השבועות, יסודו בזה"ק פרשת אמור (דף צח ע"א) דמנהג חסידי קדמאי דלא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא, ועי"ש דבזה נשלם ענין טהרת ספירת העומר ותיקון תכשיטי הכלה ועטוראה קודם כניסתה לחופה למחרת היום וכו', ע"כ, ובהקדמת הוזה"ק (דף ח' ע"א) מבואר שכן היה מנהג רשב"י וחבורתו הק', ואיתא שם, דכל אנון חבירא דבני היכלא דכלה, אצטריכו בההיא ליליא דכלה אודמנת למהוי ליומא אחרא גו חופה בבעלה, למהוי עמה כל ההוא ליליא, ולמחדי עמה בתקונהא דאיהי אתתקנת וכו', ע"כ, ולהלן שם (דף ט' ע"א) דכל מאן דאשתתף בהדה בהאי ליליא, יהא נטיר עילא ותתא כל ההיא שתא, ויפיק שתא בשלם, ע"כ.

וביתר ביאור איתא בדברי רבינו האריז"ל בשער הכוונות (דף פט ע"א), וז"ל "כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו, ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא וכמו שכתב הרשב"י (הקדמת הוזה"ק הנ"ל) דיפוק ההוא שתא 'בשלם' וכו', ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה, כי אם לא ישן כלל, ודאי שלא ימות בשנה ההיא", ע"כ.

ולאור זה פשט המנהג בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות, וכדאיתא בשער הכוונות (שם), וכן הוא במגן אברהם (סי' תצד) דכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן, ועי"ש שהוסיף ליתן טעם בזה גם על דרך הפשט, לפי שישראל היו ישינים כל הלילה שלפני מתן תורה עד שהוצרך הקב"ה להעיר אותם בבוקר, וכדאיתא במדרש (שחש"ר פ"א אות נה; פד"א פמ"א) שהקב"ה התאונן על זה 'מדוע באתי ואין איש' וכו', ולכן אנו צריכים לתקן זאת, ע"כ, ובעקבותיו המשנה ברורה (שם סק"א) [אם כי בסידור יעב"ץ (שער ד', דרך ב' שבל טו אות יב) רצה ללמוד מזה בתר איפכא יעו"ש].

ועיקר הלימוד הראוי ללילה הזאת, מבואר בזה"ק (שם) למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דחכמתא, ועניינו מבואר שם 'דאילין אינון תיקונין דילה ותכשיטהא וכו', וליומא אחרא לא עאלת לחופה אלא בהדיהו', והפליג שם במעלת המשתדלים בעסק התקן הזה, שנקראים 'בני חופתא', וכיון דעאלת לחופתא קוב"ה שאיל עליהו ומברך לון ומעטר לון בעטרהא דכלה, זכאה חולקהו, ע"כ, וכן העידו על מרן הבית יוסף ז"ל וחבורתו הק' שהקפידו לסדר לימודם בלילה הזאת בסדר זה מתורה לנביאים וכו', וכמובא בדברי מהר"ש אלקבץ ז"ל במעשה הנורא של גילוי שכינה שהופיע בבית מדרשם בעת אמירת התקן (ראה שלי"ה ח"א ריש מס' שבועות, חמדת ימים פ"ג אות נד-נג), ולמעשה כבר קבע רבינו האריז"ל בשער הכוונות (שם) את הסדר המדויק המוכרח על פי הסוד, ובעקבותיו נתקן הסדר הידוע הנקרא 'תקן ליל שבועות'.

ואיתא בשל"ה (שם) דמנהג אמירת התקן הזה נתפשט בכל ארץ ישראל ובכל המלכות אין נקי, כולם כאחד מגדולים ועד קטנים, וכן קיימו וקבלו עליהם ועל זרעיהם, ע"כ, ובדרך החיים (דני שבועות, אות ב') דכבר נהגו כל ישראל להיות ניעורים בליל שבועות ואומרים הסדר שגדפס בתיקוני שבועות, ע"כ, ובספר 'מנהגי בעל החתם סופר ז"ל' (סי' יא אות א') שנהג לומר סדר התיקון יחד עם תלמידיו הסמוכים עליו, ע"כ, ובספר 'נפש דוד' מהגאון האדר"ת זצ"ל (עמ' קיט) כתב 'והיה חביב עלי אמירת ה'תיקון' הנדפס עד לאחת, וכאשר ראיתי לאבי-מארי זצ"ל שלמד דוקא סדר ה'תיקון' ולא לימוד אחר", ע"כ, והרחיד"א ז"ל בספרו 'לב דוד' (פלא) כתב דזה מנהג קבוע ברוב ישראל, ללמוד באהבה תקן המסודר המפורסם בכל תפוצות ישראל מכמה מאות שנה, גם מבין אלה דלא אסיקו בסתרי תורה, ועי"ש שהתאונן על קצת לימודים הבונים במה לעצמם ומשנים מנהג כל ישראל ופונים לעסוק רק בלימודים אחרים, ומסיים שם, דישתקע ולא יאמר שום לימוד בלילה הקדושה הזו עד שיצאו ידי חובת הסדר המתוקן וכו', ע"כ.

ב. עורך על הזהירות הנדרשת בלילה הזאת, במקומות שרגילים להגיש כיבוד מאכל ומשקה לפני הלומדים במשך הלילה כמה פעמים, שלא להכשל בענין ברכות הנהנין בכמה אופנים המצויים [וראה הערה]².

ג. קודם התחלת 'תיקון ליל שבועות' נהג לומר סדר קרי"ש שעל המטה - ברכת המפיל [בלא שם] וג' הפרשיות³.

וכן כתב רבינו בספרו 'קצור הלכות מועדים' (פ"ז, סדר ליל שבועות, אות ג') דראוי לכל אדם לומר קודם כל את הסדר המסודר ב'תיקון ליל שבועות', ובזמן היותר אחר כך יוכל ללמוד מה שלבו חפץ, ע"כ, ובהערה שם (אות ה') הוסיף בזה"ל "הסדר הנתקן ללמוד ב'תיקון ליל שבועות', מקורו בספרי הקבלה ובעיקר בדברי האריז"ל בשער הכוונות (שם), ומיוסד על פי המקורות בזה"ק (שם ושם), ואלה הלומדים לימודים אחרים בלילה הזה ואינם קוראים התיקון המתוקן, אף שאין למחות בידם וכדאיתא במשנה ברורה (סי' כה סקמ"ב) דכל דבר שהוא רק על פי הקבלה אין להכריח אחרים בזה, מכל מקום ראוי לתת להם להבין מה שכתב החיד"א ב'לב דוד' (שם) דהתימה על האנשים האלה המושגים מנהג ישראל, דמי שאמר לקרות הלילה הזה בחבורה, הם רשבי וחברוהי קדישין והאריז"ל, והם אמרו לקרות בסדר התקון, ואם כן איך אפשר לקבל הדברים לחצאין — וכל זה דלא כחך יעקב (סי' תצד סק"א) שכתב דהתיקון נתקן רק לעמי הארץ, דחס מלהזכיר דבר זה, ואכמ"ל", עכ"ד רבינו שם.

ואמת מה נהדר היה סדר אמירת 'תיקון ליל שבועות' של רבינו ז"ל, שפתיו נעות וקולו נשמע באמירת הפסוקים במתינות מילה במילה, המקרא בטעמיה ודקדוקיה בשפה ברורה ונעימה, וכולו בחשק גדול ובשמחה רבה והתלהבות הלב, אשרי עין ראתה [ובסיום כל אחד מכ"ד ספרי התנ"ך, היה מכוין בע"פ הכוונה הרמוזה לשם על דרך הסוד מענין כ"ד קישוטי כלה וכו', וראה לרבינו בספרו 'פתח עינים החדש' (ח"ז, דף ד' ע"א ואילך) משכ"ב], ומשך התיקון ארך כ-ג' שעות.

ואורות המקום הראוי לאמירת ה'תיקון', כתב רבינו בספרו 'קצור הלכות מועדים' (פ"ז, סדר ליל שבועות אות ב') דטוב לקבוע את הלימוד ברבים, כי בכל בי עשרה שכינתא שריא, ע"כ, ומקורו בשל"ה (שם) דהחרדים לדבר ה' ישתדלו שיהיה מנין ביחד דכל בי עשרה שכינתא שריא, והוא מיסוד דברי ה'מגיד' שהתגלה אצל מרן הבית יוסף ז"ל בעת אמירת ה'תיקון', והודיעם בפירוש דמעלה מיוחדת היא קיומו בעשרה דייקא (ועי' ש"ש הן ביום הראשון והן ביום השני), וכמובא כל זה בשל"ה (שם) ובחמדת ימים (שם; וכ"ה להדיא להלן שם אות סו), וראה גם בדברי החיד"א ב'לב דוד' (פ"א) דמנהג קבוע ברוב ישראל יצאו קבוצים פמליות פמליות ללמוד באהבה תקון המסודר — אמנם כבר כתב רבינו (שם) דעכ"פ מי שקשה עליו אמירתו ברבים מאיזה סיבה, יוכל לומר התיקון וללמוד גם ביחיד, ע"כ, וכן ראינו שנהג בעצמו על פי רוב לאומרו ביחידות בביתו [כנראה בכדי שלא יופרע וכו'].

ועכ"פ המקיים סדר הלימוד הזה ברבים בבית המדרש, כתב רבינו (שם) דיש לו להזהר שלא להכשל שם בדברים בטלים, וכל שכן בדברים אסורים, וכדאיתא בבן איש חי (ש"א פ"ר במדבר אות ג') וכף החיים (סי' תצד סק"א) דצריך לזה זהירות מיוחדת במקום שיש אסיפת אנשים, שדרכו של יצר הרע להכשילם בדברי חול, ומדבר לדבר יבואו ח"ו גם לדברים אסורים או לדברי שחוק וקלות ראש, ובאמת מאד גדלה קדושת זה הלילה והלימוד עושה פרי למעלה, על כן צריך להיות זך ונקי בלי תערובת דברים אחרים וכו' יעו"ש. וראה עוד להלן בסמוך משכ"ב.

2. כגון מאכלים ומשקאות שהביאו לאחר שכבר בירך ברכה ראשונה - שצריך לכוין מעיקרא על כל מה שיביאו, וכן חשש שינוי מקום באמצע אכילתו כשיצא מחוץ לאותה קורת גג - דבכזית ממזונות או פירות מז' מינים אינו חוזר ומברך, ובשאר מאכלים תלוי אם הניח מקצת חבירים, וכן בדין ברכה אחרונה כשבכל כמה זמן מביאים עוד כיבוד - דבקפה ותה חמים, אם אינו נוהג לברך אחריהם, אי"צ לחזור ולברך ואפילו עבר שיעור עיכול אם עכ"פ היתה דעתו עליהם מעיקרא, ואם נוהג לברך לאחריהם ועדיין לא בירך, אזי תלוי אם עבר שיעור עיכול או לא — וראה בספרו 'קצור הלכות מועדים' שבועות (פ"ז, סדר ליל שבועות, הע' ג') שהאריך לפרט כל האופנים בזה עם כל המקורות ואכמ"ל.

3. ענין קריאה זו בכאן היא בין ע"פ הנגלה ובין ע"פ הנסתר, ראשית על פי הנגלה - היות וקריאת שמע שאמרו בתפילת ערבית דליל יו"ט, היא בדרך כלל עוד קודם זמן צאה"כ דרבינו תם, והנה בשאר ימות השנה שישנינים בהם וקוראים מאוחר יותר קריאת שמע שעל המטה, אזי היה רבינו מכוין בקרי"ש שעל המטה לצאת ידי חובת קריאת

סדר התקון

ד. דקדק להמנע ככל האפשרי אף מדיבורים הנצרכים, מהתחלת התיקון ועד למחרת לאחר תפילת מוסף.⁴

ה. סדר התיקון ופסוקי התנ"ך נהג לומר כפי הנוסח המדויק מרבניו הארז"ל בשער הכוונות (דף פט ע"א), ולאחר מכן לימוד מעט במדרשי חז"ל מענייני מתן תורה, וכן לימוד קצר בדברי הוזה"ק בעניינים אלו.⁵

שמע לדעת רבינו תם (ראה בדרך ישרה: ח"א פכ"ח אות ג-ד), אבל בלילה הזאת שהיה רגיל להיות ניעור כל הלילה, ממילא הוצרך לקרות במיוחד עבור זה, וכבר העירו כעין זה במגן אברהם (ריס תצד) ובחמדת ימים (פ"ב בנדר"ח אות כא); ושנית על דרך הנסתר - שכן על פי הסוד ענין קרי"ש שעל המטה נהג אף במי שניער כל הלילה (ראה בדרך ישרה: ח"א פכ"ח אות א') [ובהסכמתו לספר 'דברי שלום' (עפ"י) העיר רבינו, דקפידא זו לקרות אף בניער כל הלילה יסודה טהור מבית מדרשו של מרן הרש"ש ז"ע, אך כפי הנראה לא היתה נהוגה בכת הקודמים, וכדמשמע מדברי החמדת ימים (שם) שהזהיר לחזור ולקרות כאן מצד שקראו קודם צאת הכוכבים וכו', ולא בא בפיו לומר שכן צריך להקפיד גם על פי הסוד יעו"ש].

והיות ואמירת 'תיקון ליל שבועות' נמשכה אצל רבינו עד אחר חצות לילה, ואילו ענין קרי"ש שעל המטה על פי הסוד צריך שיהיה קודם חצות דוקא (ראה בדרך ישרה שם משכ"ב), וגם להטעם שעל פי הנגלה כנ"ל ראוי שתהיה הקריאה קודם חצות, הלכך דקדק לאמרה קודם התחלת ה'תיקון' בכדי שלא יצטרך להפסיק בה אח"כ באמצע סדר התיקון [אף כי לעת הצורך לא היה נמנע מלברך באמצע על איזה משקה, וכל שכן לברכת אשר יצר].

וסדר אמירת קרי"ש שעל המטה של רבינו בלילי שבת ויו"ט, נתבאר ב'דרך ישרה' חלק א' (פלי"ו אות א', ובעקבי דרך שם) שנהג לומר רק ברכת 'המפיל' ולאחריה ג' הפרשיות. וברכת 'המפיל' בכאן היא בודאי בלא שם, היות ועל פי הנגלה אין שום מקום לברכה זו בשעה שאינו נשכב לישן כלל, ובפרט שגם על פי הסוד אין לברך בשם בכהאי גוונא שאינו ישן קודם חצות, וכמו שהבאנו שם (פכ"ח בעקבי דרך הע' 18).

4. וכן העיר רבינו בספרו 'אוצר נחמד' (עמ' יח, ונדפס גם ב'קצור הלכות מועדים' עמ' סג) דמלבד האיסור הכללי של 'ודבר דבר' שלא להרבות בדברי חולין בשבת (ס"י שו"ס"א) ויום טוב (ס"י תקטס ס"א ביאור: ל"ד לכבודו), יש כאן עוד קפידא מיוחדת שלא להפסיק בדיבור כלל, אף בדברים שהם לצורך, במשך כל הלילה הקדושה הזאת אשר שגבה מעלתה למאד, וכדאיאתא בחמדת ימים (שבועות פ"ג בנדר"ח אות סה) ומועד לכל חי (ס"י ח' אות כ') וכף החיים (ס"י תצד סק"א), ודיש להקפיד על זה עד אחר קדושת מוסף שלמחרת, שאז נשלם התיקון, וכדאיאתא בספר 'ליקוטי צבי' (עניני חג השבועות) ובסידור הר"ש רשקובר זצ"ל (דף לה ע"ב, בענין חג השבועות) בשם רבו הבעש"ט זצ"ל — וכן נמצא כתוב ברשימה מרבניו (בכת"י) חז"ל "הזהר והשמר מאד שלא להוציא שום דיבור בטל מהתחלת קריאת התיקון קריאה נאמנה, עד אחר אמר קדושת מוסף, כדי שלא להפריד מהתיקון עד אחר היחוד הקדוש הנעשה בקדושת מוסף", עכ"ד [נאמנם לא היה נמנע מחמת זה מלברך על איזה משקה ולשתות ממנו בין ספר לספר, וכל שכן לאחר סיום סדר התקון קודם לעלוה"ש].

ובענין הזהירות מדברי חולין, העיר רבינו (אוצר נחמד שם, קצה"מ פ"ז, סדר ליל שבועות הע' ד'), וז"ל 'ויש להזהר בזה בפרט כשהולכים באשמורת הבוקר למקוה, וכן אח"כ בשעת התפילה אותם שיש להם הורים ויוצאים לזכור', שאז הדרך להרבות בדיבורים בהליכתם ובחזירתם וכו', שחוץ מהאיסור הכללי של 'ודבר דבר' שאין להרבות בדברי חולין בשבת ויו"ט וכו', הרי עוברים ג"כ על הנגהה קדושה זו שלא להפסיק בדיבור עד אחר קדושת מוסף', ומסיים רבינו שם "ואשרי השם לפיו מחסום", עכ"ד.

5. הנה בענין סדר הלימוד הנצרך בלילה הזאת, כבר הזכרנו לדברי הוזה"ק (בהקדמת בראשית, דף ח' ע"א) למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דחכמתא, ע"כ, ואופן קיומו הראוי נתבאר בדברי הארז"ל בשער הכוונות (דף פט ע"א) דהיינו אמירת ג' פסוקים ראשונים ואחרונים מכל פרשה ומכל ספר מספרי הנביאים והכתובים, זולת כמה עניינים מסויימים הנקראים בשלימות כפרשת מתן תורה וכדו' [וכמבואר הכל שם בפרוטרוט], ולאחר מכן הלימוד בסודות התורה יעו"ש, ובעקבותיו נסדר כל זה בספרי 'תקון ליל שבועות'.

ו. בפרשת 'כי תשא', קודם קריאת ג' פסוקים האחרונים נהג להוסיף ולקרות הפסוקים שמתחילת אותה פרשה - ויאמר ה' אל משה כתב לך וגו'.

ז. בסדר הספרים: ירמיה, יחזקאל, ישעיה; עזרא נחמיה, דברי הימים.

אלא שבאמת ברוב ככל ספרי התיקונים הנפוצים, הן בתיקוני האשכנזים והן בחלק מתיקוני הספרדים, נוספו במשך השנים עוד כמה דברים שאינם נצרכים על פי האריז"ל, וכמו לימוד המשניות ואמירת תרי"ג מצוות וקריאת שיר השירים, וכן כמה וכמה מקראות שאינם חיוביים, אשר הם כפי הנראה מדברי הרמ"ק ומרן הבית יוסף ז"ל והשל"ה (שם) שנהגו בזה עוד לפני שנתגלה סדר התיקון של הרב האריז"ל ז"ל (וכמובא במעשה ממהר"ש אלקבץ הנ"ל), וכבר התאונן רבינו (בהסכמתו לתיקון ליל שבועות: ע"פ האריז"ל) כי מחמת ריבוי ההוספות כבר רפו ידי כמה תלמידי חכמים מלומר התיקון לגמרי, בראותם אריכות דברים עד שלא יספיק להם הזמן אחר כך לשאר סדרי לימודם וכו' נא"ה. ואולי לזה גם כיוון החק יעקב (סי' תצד סק"א) שכתב דהתיקון נוסד בשביל עמי הארץ שאין יודעים ללמוד בעצמם בשאר דברים יערי"ש].

ועל כן בספרו 'קצור הלכות מועדים' (פ"ז, סדר ליל שבועות, הע' ה') טרח רבינו לפרט ולברר כל ההוספות שנוספו בסדר התקון, אותם שאינם חיוביים על פי האריז"ל, למען יוכלו הכל לומר סדר התיקון העיקרי הנצרך ובכל זאת ישאר להם די זמן ללימודים אחרים, וזה וזה יתקיים בידם עיי"ש, ובחיבורו 'תיקון תפילה' (בכת"י, שבועות אות ו') כתב רבינו דכן הוא העיקר לומר רק כפי הסדר הכתוב בשער הכוונות, שהוא מה שקיבל האריז"ל מפי אליהו הנביא זכ"ל, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, עכ"ד [ובמקום אחר (בכת"י) ביאר יותר, דאולי יש בהוספות אלו חשש לקול בסדר התיקון שעל פי האריז"ל, ושוא"ת עדיף, ע"כ].

והנה מדברי הזוה"ק הנ"ל מבואר, דאחר לימוד חלק התנ"ך צריך לעסוק גם 'במדרשות דקראי' מלבד העסק של 'רזי דחכמתא' [וכן משמע גם בזוה"ק פרשת אמור (דף צח ע"א) דצריך שיהיה לימוד בלילה הזה בתורה שבעל פה, וראה בחמדת ימים (פ"ג, בנדר"ח אות ט-ע) משכ"ב], וכבר התעורר רבינו בספרו 'אוצר נחמד' (עמ' יז, והובא גם בקצהל"מ עמ' סב) על כי משום מה בשער הכוונות (שם) לא מצינו שנסדר איזה לימוד כנגד זה, וכתב שם ח"ל "ולכן נלעג"ד דלאחר שגמר התנ"ך, לימוד מעט במכילתא דפרשת מתן תורה (פר' יתרו) לצאת ידי חובת 'דרשות דקראי', ואח"כ ילמד מעט מהזוה"ק הנדפס בספרי התיקונים לצאת ידי 'רזי דחכמתא', ואח"כ יוכל ללמוד מה שלבו חפץ, עכ"ד, ושוב נמצא כן בבן איש חי (ש"א פר' במדבר אות ד') ובכף החיים (סי' תצד סוף סק"ז) דיש נוהגים כן כדי לצאת דברי הזוה"ק.

ובשנים האחרונות יצא לאור קונטרס מיוחד הכולל סדר זה שעל פי האריז"ל בדיוק נמרץ, מעשה ידי נכדו הרה"ג רבי בצלאל דבליצקי שליט"א, שטרח בזה לזיכוי הרבים תחת השגחת רבינו ז"ל אשר עינו היתה פקוחה על המלאכה (תיקון ליל שבועות - מדויק ע"פ האריז"ל בני ברק, תשע"ה; במהדור"ב תשע"ז; במהדור"ג תשע"ט), ובשנים אלו נהג רבינו לומר ה'תקון' מתוך הקונטרס הזה דייקא, באשר נמצאו בו כמה וכמה הוספות חשובות, וכמו שביאר הכל בהקדמתו שם [ורובם נתבאר להלן בסעיפים הבאים, ושם נסדר הכל דבר דבור על אופן].

6. כן נמצא כתוב בספר כוונות ישן (הוצ' 'אהבת שלום', דף רל ע"א) דבפרשת 'כי תשא' כשיגיע לג' פסוקים האחרונים יתחיל לומר מתחילת הפרשה שם - ויאמר ה' אל משה כתב זאת וגו' (שמות לד, פסוקים כז-לג), ועפ"ז נהג רבינו להוסיף ולומר גם פסוקים אלו, וכפי שציין בכת"ק בגליון 'תקון ליל שבועות' שלו.

7. כן הוא הסדר בגמרא בבא בתרא (דף יד ע"ב) ובשור"ע (י"ד סי' רפג סי"ה) ירמיה יחזקאל ואח"כ ישעיה, וכבר הראה רבינו בספרו 'פתח עינים החדש' (ח"ז, לדף ד' ע"ב) שכן עולה מבואר גם מסדר הכוונות שבסידור הרש"ש (שם), אף שבגוף הסידור נסדר ישעיה לפני ירמיה [וציין שם גם לסידור היר"א (ח"ב עמ' 730-731) וסידור למוה"ר וידאל ז"ל ולמהר"א פירירא ז"ל שהביאו ישעיה לפני ירמיה, ומאידך להגהות מהר"י מונסה ז"ל לסידור הנדפס (הועתק בסידור הוצ' שער השמים) שהגיה כי צ"ל ישעיה לאחר ירמיה ויחזקאל, וכן הוא גם בסידור היר"א שם (בעמ' 705)], וזה דלא כסדר התנכיים שבידינו שם הקדימו משום מה ישעיה לפני ירמיה ויחזקאל, וכבר התעורר בזה המנחת שי (בתחילת ספר ישעיה).

וכמו"כ בענין הסדר של ספר דברי הימים, בגמרא ושור"ע (שם ושם) מבואר שהוא לאחר עזרא ונחמיה, וכן הוא בסידור הרש"ש (שם) ובסידור היר"א (ח"ב עמ' 705 ועמ' 732) ובסידורים למוה"ר וידאל ולמהר"א פירירא ז"ל, וכן הוא ב'קריאי מועד' של הספרדים, מיהו בתיקוני האשכנזים סודר 'דברי הימים' לפני עזרא ונחמיה, וכתב רבינו (שם) דהגם

ח. בספר 'תרי עשר' נהג לומר ג' פסוקים ראשונים ואחרונים של כל נביא ונביא בפני עצמו [וראה הערה]⁸.

טבילה באשמורת הבוקר

טז. תקפיד מאד על הטבילה באשמורת הבוקר של חג השבועות שעל פי הסוד היא המעולה שבטבילות מכל השנה.⁹

שמצינו מקור גם לסדר זה (והראה לדברי שעה"כ דף ק' ע"ב וסידור הרש"ש חלק ר"ה דף נו ע"ב, וכ"ה להדיא בסידור הר"ר אשר ז"ל בחלק חג השבועות עמ' שכג, וכ"מ במשנת חסידים חודש סיון פ"ג אות יא), מכל מקום היותר טוב שלא לנטות בזה מפשטות הגמרא והשלחן ערוך, עכ"ת, ובמקום אחר הוסיף (בכת"י) דכל שכן מי שמכוין כוונת כ"ד קישוטי כלה בסידור הרש"ש (שם), דיש לו לעשות כמו שכתוב שם בסדר הכוונה להקדים עזרא לפני דברי הימים, ע"כ.

8. הנה בשער הכוונות (דף פט ע"א) מבואר סדר התיקון שבחלק התנ"ך, לקרות ג' פסוקים ראשונים ואחרונים של כל פרשה ופרשה בתורה [למעט איזה ענינים הנקראים בשלימותם, כמבואר שם], וכמו כן לגבי חלק התנ"ך, לקרות כל נביא ונביא וכל כתוב וכתוב מן הכתובים על דרך הנזכר, ג' פסוקים ראשונים וג' אחרונים שבכל אחד ואחד מהם, עד שיסיים כל הכ"ד ספרים, ע"כ, וסתיומת הדברים משמע דבכלל זה גם ספר 'תרי עשר', שעל פי הכוונות נחשב כולו כספר אחד וכדאיתא בפרי עץ חיים (פ"א דשבועות) ובמשנת חסידים (מס' אייר וסיון פ"ג אות י), דהכא נמי אין צריך לקרות ממנו אלא ג' פסוקים ראשונים של הרשע וג' אחרונים של מלאכי, ותו לא.

אלא שלפי זה צריך ביאור מה שכתוב בהמשך הדברים בשער הכוונות (שם) לענין הנביא חבקוק (שהוא אחד מחלקי הספר 'תרי עשר'), וז"ל "ובהגיעך אל חבקוק תקרא שלושה פסוקים הראשונים שבו, ותדלג אל פרשת ויה' בהיכל קדשו כו' תפילה לחבקוק כו' עד סוף חבקוק כי זאת היא הפטרת יום ב' דשבועות", ע"כ, הנה הזכיר כאן גם קריאת ג' פסוקים הראשונים של חבקוק, והוא פלא, דכיון שאנו מחשיבים את כל תרי עשר לספר אחד, א"כ מדוע הצריך כאן קריאת ג' פסוקים ראשונים של חבקוק, ומה נשתנה דין הנביא חבקוק משאר הנביאים שבספר תרי עשר.

וכבר התעורר בזה רבינו בספרו 'פתח עינים החדש' (ח"ו, לדף ד' ע"ב), והביא שם משמיה דמוה"ר יהודה פתאי (הרי"ד בהקדמת סידור שבועות עטרת תפארת להגרי"מ ש"ץ, עמ' 2) דאין הכי נמי גם משאר נביאי תרי עשר יש לומר ג' פסוקים ראשונים ואחרונים שלהם, וכדאיתא להדיא אודות הנביא חבקוק ודון מינה ואוקי באתרה, ואף שלענין הכוונות חשבינן לכל ספר תרי עשר כחד, הלא גם בחומשי תורה אנו קוראים ג' פסוקים ראשונים ואחרונים של כל פרשה בפני עצמה, למרות שלענין הכוונות ישנה כוונה אחת לכל חומש וחומש, ואיתא שם שכן נהג הוא ז"ל לקרות ג' ראשונים ואחרונים של כל נביא ונביא בפני עצמו יעו"ש, ובעקבותיו סידרו כן באיזה מן הסידורים החדשים ג' פסוקים ראשונים ואחרונים של כל אחד ואחד מנביאי ספר תרי עשר.

מיהו כבר העיר על זה רבינו (שם) דלקושטא דמלתא נראה דדעת חו"ר בית א-ל אינה כן, כי בזמנו (בשנת תש"ו) שאל על זה מפי הגה"צ רבי בן ציון (בהגה"ק ר' צבי הירש מיכל) שפירא זצ"ל, ולא מצא מענה, והיות והיה הוא ז"ל מיחידי רשומי ק"ק 'בית אל' בעיר העתיקה, הרי ששתיקתו כפירושו שלא היה המנהג כן בק"ק 'בית אל', ומי כחכמי 'בית אל' בקיאים בכוונת דברי הרב ז"ל, ובפרט כי בכל ספרי התיקונים לא נסדר גם אלו הג' פסוקים הראשונים של חבקוק, וכן נראה גם מספר 'מעשה חושב' למהר"א אזולאי ז"ל (רימון יו, בנדפ"ח עמ' קכו) שלא הזכיר אמירת ג' פסוקים של חבקוק, וכן בפרי עץ חיים (שם) ליתא לזה, ומכל זה נראה כי לעולם לשון זו שבשער הכוונות היא טעות המעתיק משיגרא דלישנא, וצריך לומר ובהגיעך ל'תרי עשר' תקרא ג' פסוקים הראשונים וכו', אבל אין צריך כלל לקרות ג' פסוקים ראשונים של חבקוק דייקא — אם כי למעשה כתב רבינו (שם) דכיון דנפק מפומא דשער הכוונות, הלכך נהג לעצמו לקרות עכ"פ את אלו הג' פסוקים של חבקוק, עכ"ד.

אכן בשנים האחרונות זרח אור חדש, עם הופעת החלק השני מסידור 'חמדת ישראל' להר"ש ויטאל המקורי מכת"י (בהוצאת מכון 'אהבת שלום'), ושם נמצא מפורש כתוב דיש לקרות ג' פסוקים ראשונים ואחרונים מכל נביא ונביא שבתרי עשר, והוא מתאים מאד עם הרמז גם בדברי שער הכוונות בענין חבקוק כנ"ל, ולאור זה כתב רבינו (פת"ח החדש שם, בהוספה בנדפ"ח) דלכן גם אנחנו התחלנו משנה זאת (תשע"ב) לנהוג כן לרווחא דמילתא, לומר ג' פסוקים ראשונים ואחרונים מכל נביא ונביא שבתרי עשר, ע"כ.

י. קיום טבילה זו זמן מה קודם עלות השחר¹⁰.

יא. הטבילה נהג לעשות ד' פעמים [וראה הערה]¹¹.

יב. נזהר מאד על מי הטבילה שיהיו מים צוננים [לכל היותר בפושר הנוטה לקר], וכן זהירות מסחיטת שער¹².

9. ענין הטבילה באשמורת הבוקר של חג השבועות, יסודו בזה"ק פרשת אמור (דף צח ע"ב) שהוא מהשלמת ענין 'תקון ליל שבועות', וכן הוא בדברי האריז"ל בשער הכוונות (דף פט ע"א), וכתב רבינו בספרו 'קצור הלכות מועדים' (פ"ז, סדר ליל שבועות הע"ו) דעל פי הסוד מעלת טבילה זאת היא הגדולה ביותר מכל השנה, כי היא בחינת 'כתר' כנודע, ע"כ, והראה גם לדברי ספר 'יוסף אומץ' (האשכנזי, ס"ט תתנב) דההולך לטבול קודם שיאיר היום מה טוב גורלו, וכתב שם "ואני וכל תלמידי הולכים אחר הלימוד לבית המרחץ לטבול קודם שיאיר היום, ואחרינו נהגו שאר עדה קדושה מקהלתנו", ע"כ.

וכן ראינו לרבינו שהיה מקפיד על טבילה זו ביותר, וגם בערוב ימי שנחלש ברגליו עד שכבר נאלץ לבטל הנהגתו שבקדושה לטבול בכל שבת ויום טוב, אעפ"כ נתאמץ במיוחד על קיום טבילה זו, וכמה שנים אירע שנשאווה על כסא גלגלים לבית הטבילה. ובעיקר הנידון של טבילה בשבת ויו"ט, ראה מה שהבאנו ב'דרך ישרה' חלק א' (פרק לו אות ב) בענין טבילת שחרית של שב"ק.

10. בענין הזמן הראוי לקיום טבילה זו, מבואר בשער הכוונות (דף פט ע"א) שהוא 'מעט קודם עלות השחר', ובסידור ר' יעקב קאפל (דף ה ע"א) כתב לטבול 'כרבע שעה' לפני עלות השחר, ובסידור ר' שבתי (דף לו ע"א) כתב 'כחצי שעה' לפני עלות השחר – ורבינו לעצמו, היות שהיה רגיל להתחיל אמירת הקרבנות בשבת ויו"ט כבר כשעתיים קודם הנץ החמה [ראה ב'דרך ישרה' חלק א' (פ"ו אות ה' ובעקי דרך הע"ו) 6] משכ"ב], ממילא גם היה מקיים הטבילה הזו זמן מה קודם לכן, ובשנים אלו היה מקדים עוד מעט יותר, מחמת הלחץ זו הדחק המצוי שם בזמן הסמוך יותר לעלות השחר.

11. מרשימות הרה"ג ר' שי כפיר שליט"א. הנה בשער הכוונות (דף פט ע"א) לא נזכר כאן מנין טבילות מסויים, אמנם בסידור הרש"ש (במקומו) מצינו שסידר ד' טבילות וכפי הכוונה שיש בזה על פי הסוד יעו"ש, וכן הוא בסידור הר"ר שבתי (דף לו ע"ב) בשם האריז"ל, וכן בסידור הר"ר אשר (דף שכב ריש ע"א) ובחמדת ימים (פ"ב בנדרמ"ח אות פו) וכף החיים (סי' תצד סק"ז) לטבול ד' טבילות, אמנם הרב בן איש חי ז"ל בחיבורו 'לשון חכמים' (ח"א סי' סב) בנוסח התפילה שקודם טבילה זו, הוסיף עוד טבילה חמישית לקבלת אור החסידים וכו'.

וכן נמצא כתוב ברשימה מרבינו (בכת"י) דמתחילה יעשה ד' טבילות, ויכוין מקודם בכללות דרוצה לגמור המשכת ה'כתר' ולהיות מהושבנין הטובלים עתה, ובד' הטבילות יכוין כל פעם בהוי"ה בניקוד קמץ, וגם באות אחת מהוי"ה מנוקד בקמץ, ולאחמ"כ יטבול עוד טבילה חמישית בכוונה לקבלת אור החסידים, עכ"ד רבינו שם. אולם למעשה נהג לעצמו לטבול רק ד' טבילות, וכנזכר בסידור הרש"ש ז"ע.

12. ראה מה שהבאנו בכל זה ב'דרך ישרה' חלק א' (פ"ז) בענין טבילת שחרית של שבת. ועובדא הוה ברבינו ז"ל לעת זקנתו וחולשתו הגדולה, כאשר כבר לא אזור כח לקיום הטבילה בכל יום מימות השנה [כולל טבילת שחרית של שב"ק], ובכל זאת לגדול מעלת הטבילה באשמורת הבוקר של חג השבועות (כנ"ל), נתאמץ ביתר שאת בשארת כוחותיו והגיע לבית הטבילה על כסא גלגלים, ויהי כבואו לכנוס אל בור המקוה הצונן, אך הכניס את רגלו אל המים והנה הרגיש כי אין בכוחו לסבול את צינת המים, וייעמד על עומדו ולא ידע לשית עצות בנפשו, כי לא היה חפץ להסתכן ח"ו, ויפן כה וכה וילך רצוא ושוב בחמדתו את המצוה היקרה, עד כי חדל בראותו כי סוכ"ס לא יוכל להם, ובלית ברירה פנה לסוב על עקבותיו כלעומת שבא, כל זאת בעוד בור המים הפושרים-חמים עומד אצלו בסמוך, כי היה הבור הזה בעיניו כמאן דליתא ממש, והיה נקל אצלו ביטול הטבילה הנשגבה הזו עם כל המאמץ הגדול שנכרך בביאתו שמה, ובלבד שלא להכנס בחשש איסור של טבילה בחמין (מרשימות נכדו הרה"ג ר' יעקב וינוגרד שליט"א). וכמה פעמים שהורה דאף במקום טבילת עזרא אין לטבול אלא בפושר הנוטה לקר, ואפילו אם עי"ז תתבטל הטבילה (מודה"ל).

שיחת הגאון הצדיק רבי יהודה יעקב גוטרמן זצוק"ל

מנהל רוחני בישיבת פוניבז' (לצעירים)

שבועות - כפי ההכנה

ידועים דברי הרמח"ל (דרך ד' ח"ד פ"ז בסופו) "שכל תקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור הראשון ותחודש תולדת התקון ההוא במי שקבלו". מבואר בדברי הרמח"ל שבכל עת שהיתה בו הארה מן השמים כגאולה בפסח מתן תורה בשבועות וכיוצ"ב אז בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור הראשון.

נמצינו למדים שכעת שעומדים אנו לפני חג מתן תורה, אזי אין חג זה זכרון בלבד של העבר שבעבר בתאריך זה ניתנה לנו התורה, אלא שעכשיו חוזר ומאיר תוכנו וענינו של החג, וכמו שבפסח שזמן החג מסוגל ומיוחד לזכות לצאת מעבדות לחרות בכל שנה ושנה, כך בחג מתן תורה הוא זמן מיוחד שקיימת בו האפשרות לזכות במתן תורה כל אחד לפי מה שהוא.

והנה ודאי שכל אחד מאתנו רוצה לנצל הזדמנות מיוחדת זו לשאוב מיום זה את התועלת הרוחנית המיוחדת ליום זה שהתורה תקבע בו בקבלה מה יותר גמורה וקיימת, נראה אפוא ללמוד יחדיו מה הם התנאים הנדרשים מעמנו לעשותם כדי להיות מתאימים ומסוגלים לקבלת התורה. רואים אנו שבעת קבלת התורה נדרשה מעם ישראל הכנה מיוחדת עבור זה חרף דרגתם הרוחנית הגבוהה שראו אותות ומופתים במצרים ועל הים, "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי" מ"מ נדרשה מהם ההכנה של ימי הספירה כדי לזכות למתן תורה.

תוכן ענינה דספירת העומר מתבאר בדברי החינוך (מצוה שו) "לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וכמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה וכו' ומפני כן כי היא עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו כל הגדולה שעלו אליה נצטוינו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

מבואר בדברי החינוך כי מתנאי ההכנה לקבלת התורה הוא לעורר בתוכנו רצון ותשוקה לקבל תורה לפיכך ניתנה מצות ספירת העומר "להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף אל לבנו" דהיינו שע"י הספירה כלל ישראל מזדכך להיות מוכשר ומתאים לקבלת התורה, ואם האדם אדיש ובמצב של חוסר אכפתיות אזי סתומה לפניו הדרך לזכות ביום זה לאור מתן תורה שיכל היה להקלט בו בהכנה הראויה לכך.

ברם לא די בהתעוררות ובתשוקה לקבלת התורה גרידא אלא חובה להכין עצמו כפי היכולת כדי שהתורה תוכל להתקבל אצלו בלי עיכוב ומפריע נתבונן אפוא בדברי חז"ל כיצד הדרך הנכונה להכין עצמנו לקבלת התורה כראוי.

איתא במתני' (אבות פ"ו מ"ה) "גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות נקנית בשלושים מעלות והכהונה בעשרים וארבעה והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים" הרי דיש מ"ח תנאים למלאות בכדי לזכות בתורה בקנין אמיתי נצחי.

הסבא מקעלם (חכמה ומוסר ח"א מאמר רל"ו) מבאר דימי הספירה ניתנו לצורך קניית מ"ח המעלות הנדרשות לקבלת התורה וזה ע"י שבכל יום יעבוד על מעלה אחת להשרישה בנפשו ובכך יזכה בכל המ"ח קנינים, ויום המ"ט הוא כדי לכלול כל המעלות יחד לחטיבה אחת.

והנה בקטנות מצבנו ושייכותנו הלקויה והרופפת לעניני עבודת ד' רואים אנו הקדמה כזו למתן תורה כדבר העומד

למעלה מכוחותינו. אמנם צריך לדעת שאי"ז נכון כי מצוות התורה ניתנו גם לנו אזי ברור אפוא שכל אחד חייב להשתדל כפי יכולתו לעמוד בכל דרישות התורה בשלימות [מטין משמיה דהאריז"ל שהמעט בזמנינו הוא כמו הרבה בזמנים קודמים] ברם כבר אמרו חז"ל "לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה רשאי ליבטל ממנה", לפיכך על האדם להגביר בקרבו רצון כנה והשתדלות אמיתית לקיים הנדרש מאיתנו וכאשר יעמוד בדרך אמת כפי יכולתו אזי ודאי שיקנה לעצמו שייכות למעלות גדולות אלו הנראות כרחוקות מאיתנו. נתבונן אפוא בקניני התורה הראשונים, נרחיבם מעט, ונקרבם אל עבודת ד' דידן.

א' בתלמוד - הדבר הראשון הנדרש לזכות בתורה הוא העמל והיגיעה כמאמרם ז"ל "אם בחוקותי תלכו" - "שתהיו עמלים בתורה", דללא עמל ויגיעה לא יזכה לקנין בתורה, וכדכתב הרמב"ם (ת"ת פ"ג הי"ג) "אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, וכו' מי שרוצה לזכות בכתר תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכו'", מבואר בדברי הרמב"ם שהאופן בו יתקיימו בו דברי התורה הוא רק כאשר ממית עצמו עליהן במניעת כל התענוגות הגשמיות וכל עיסוקו אך ורק בעמל התורה. וכך איתא בגמ' (נדה ע, א) "מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה" דהיינו שאם אדם מקדיש עצמו ללמוד בישיבה זמן ועוד זמן אזי ריבוי הלימוד יביא לו חכמה, אכן לא די בעצם הלימוד אלא צריך להיות שקוע ומסור ללימוד ולדקדק בכל דבר ולבררו בברירות מוחלטת כדאיתא בגמ' (שבת סג, א) בביאור הפסוק ארך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד "למיימינים בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא" ופירש"י (ד"ה למיימינים) של תורה שמפשפשין טעמיהן בדקדוק ובוררין כימין המיומנת למלאכה, למשמאילין בה שאין יגיעים בה כל צרכן עכ"ד רש"י. מבואר בדברי רש"י צורת הלימוד הנכונה לדקדק בכל פרט ולפשפש בטעמי התורה לדעת לחלק בין דין אחד לדין שני וכדומה. המורס מדברינו הוא דההכנה הראשונה לקבלת התורה היא לקבל על עצמו לימוד התורה בהתמדה ויגיעה ולפיכך בליל שבועות נעורים כל הלילה להראות אהבתנו ומסירותנו לתורה שאנו הופכים הלילה ליום בעמל ויגיעה בתורה וכבר נודעו דברי השל"ה שהאריך בגודל מעלת הניעור בליל שבועות ולומד בעשרה עיי"ש ואכמ"ל.

ברם היצה"ר מפתה בליל שבועות לפנות לבו לבטלה ולהעביר הזמן בשתיית קפה ופספוסים אשר בכך האדם מבטל זמנו לריק, ולא הועיל כלום בזה שנידד שינה מעיניו והולך בטל כישן דמי, וצריך לזהר מכך מאוד ולנצל את המשמר בליל שבועות לעמל התורה ברציפות כפי היכולת [לפי כחותיו] אשר בזה מתקנים את מה שבני ישראל ישנו בליל מתן תורה בהראותנו לקב"ה מסירותנו ואהבת התורה שלנו שחפצים אנו לקבלה בלי רפיון וטענה [דהיינו שאין עלינו טענה כפי שהיה על בני ישראל היאך ישנו בליל מתן תורה].

שמיעת האוזן - ענינה ריכוז המחשבה בעת שמיעת דברי תורה מה שמראה על התענינות בזה, דאם אדם חולם בעת שמיעת שיעור סימן שחסר לו בהתענינות וברצון ללמוד [כידוע אם ישמע דבר מענין שהתרחש כעת מיד יתעניין בכל פרטיו] ועל האדם לעורר ולפתח בקרבו אהבה לתורה וממילא אוזנו תשמע כל דבר תורה בעירנות מושלמת.

בעריכת שפתיים - "חיים הם למוציאיהם" למוציאיהם בפה, דהיינו שלא ילמד במחשבה בלבד אלא יהגה המילים בפיו ויבאר לעצמו את אשר לומד.

בבינת הלב באימה וביראה - התורה היא חכמתו של הבורא יתברך להבדיל משאר חכמות שמפרי שכלם של בשר ודם המה, ההבדל מתבאר בדברי הרמח"ל (בדרך עץ חיים) "כי אין התורה חכמה כשאר חכמות אלא אור המאיר לנשמתו של האדם ומשולה לאש" עיי"ש, מתבאר בדברי הרמח"ל שהתורה יצירת הוא שמים המאירה את נשמת האדם, ובכדי לקבל חכמה כזו צריך האדם להתאים את כל מציאותו לתורה ולא מספיק כישרון שכלי בלבד.

איתא במדרש (שמות רבה פרק ל' אות י"ב) "פעם אחת אמר לו עקילוס לאדרינוס המלך רוצה אני להתגייר ולהעשות ישראל אמר לו לאומה זו אתה מבקש כמה ביזיתי אותה, כמה הרגתי אותה, לירודה שבאומות אתה מבקש להתערב מה ראית בהם שאתה רוצה להתגייר. אמר לו הקטן שבהם יודע היאך ברא הקדוש ברוך הוא את העולם מה נברא ביום ראשון ומה נברא ביום ב' כמה יש משנברא העולם ועל מה העולם עומד ותורתן אמת. אמר לו לך ולמד תורתן ואל תימול. אמר לו עקילוס אפילו חכם שבמלכותך וזקן בן מאה שנה אינו יכול ללמוד תורתן אם אינו מל שכן כתוב מגיד

דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי, ולמי, לבני ישראל.

מבואר בדברי המדרש שחכמת הבורא יתברך יכולה להתקבל דוקא הצל היהודי המותאם מצד מציאותו לתורה, דבר זה התבטא במלוא יפעתו בעת קבלת התורה שחזר הקב"ה אחר כל אומה ולשון ליתן להם התורה ונמצאו בלתי ראויים מצד צורת חייהם המנוגדת לתורה. כלל ישראל בכך שהקדימו נעשה לנשמע הוכיחו שהם ראויים לקבלת התורה וזה מפני שקבלת הדבר בטרם שמיעת תוכנו זה פועל יוצא של אמונה, אהבה ויראה מהקב"ה שהם התנאים לקניית תורה.

הגר"א וסרמן בקובץ מאמרים (חלק ב' מאמר כ' בענין קדושת התורה) מספר שפעם שהה בבית החולים בוילנא וחלונות חדרו פנו לאוניברסיטה הסמוכה, וראה כיצד הסטודנטים מתנהגים בקלות ראש ופריצות תערובת אנשים ונשים, והתנהגות זו לא היתה סתירה כלל לקניית החכמה שלהם. לעומת זאת בבית המדרש התנהגות כזו היא הסתירה הגדולה ביותר לתורה, במצב של קלות ראש אי אפשר ללמוד תורה כל הרהורי הסתכלות שאינה הוגנת היא מפריעה לגדול בתורה, ומזה גופא אנו רואים שתורה מן השמים הקדושה והטהרה היא מציאותה של התורה וכל הרוצה לגשת ללימוד תורה צריך להתאים עצמו לקדושת התורה. ואיתא במדרש (בראשית רבה פ"א אות ב') רבינו היה עובר על סימוניא ויצאו אנשי סימוניא לקראתו אמרו לו רבי תן לנו אדם גדול שיהא מקרא אותנו ושונה אותנו ודן את דיננו, נתן להם לוי בר סיסי ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה. נתעלמו דברי תורה מפיו שאלו אותו שלש שאלות וכו' אמרו לו גידמת יבמה היאך חולצת ולא השיבן רקקה דם מהו ולא השיבן כלום אמרו דלמא דלית בר אלופן בר אגדה הוא נשאליה קראי אמרו ליה מהי דין דכתיב את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת ולא השיבן וכיון שראה שצרתו צרה השכים בבקר והלך לו אצל רבינו אמר לו מה עבדון לך אנשי סימוניא אמר לו אל תזכירני צרתי שלשה שאלות שאלו אותי ולא יכולתי להשיבן אמר לו ומה אינן וכו' אמר לו ולמה לא השיבות אותן כשם שהשיבות אותי אמר לו עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה וטפת רוחי עלי ונתעלמו ממני דברי תורה וכו' וקרא עליו המקרא הזה "אם נבלת בהתנשא" (משלי ל, לב). מבואר בדברי המדרש שכיון שישב במקום גבוה נתגאה ושכח הכל. דבר זה מבואר נמי במדרש (שיר השירים רבה א ג) "ומה המים מניחין מקום גבוה והולכין במקום נמוך כך תורה מנחת מי שדעתו גבוהה עליו ומדבקת במי שדעתו נמוכה עליו".

מבואר בדברי המדרש שכדי שאדם יהיה כלי מתאים לתורה צריך להיות עניו כי כל מי שהוא גאה זה סתירה לתורה, וכך איתה בגמ' (פסחים ס"ו) כל המתייחר אם חכם חכמתו מסתלקת ממנו, האדם צריך להכיר בגודל ערכה של תורה ולהכין עצמו שיהיה ראוי לקבל את התורה. וכך מבאר הסבא מקלם (חכמה ומוסר חלק א') הא דאיתא בגמ' (שבת פח, א) וא"ר יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו אמר להם לקבל תורה בא אמרו לו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות שבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ד' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים". אמר הקב"ה למשה החזר להן תשובה אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהן". מבואר בזה שמשא רבינו פחד שעצם הליכתו לקבל תורה זה חילול כבוד התורה עד ששייך שישרפוהו בהבל פיהן, ומזה נלמד ק"ו שמי שמבזה את התורה שנאמר עליו "כי דבר ד' בזה" שודאי אין לו שייכות לתורה. לפיכך הניגש לקבלת התורה בלי ההכנה הראויה במ"ח דברים שהתורה נקנית בהן כמה חילול כבוד התורה יש בהן.

משל לאדם ערום שיגש לארון הקודש להוציא ס"ת כל אחד יזדעזע שזה חילול כבוד התורה כך גם הניגש ללמוד בלי המעלות הרוחניות הרי הוא ערום ממעלות ובערות מידותיו המגונות הוא אוחז בתורה.

באימה וביראה - איתא במדרש (שמות רבה פל"ג א') "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת כיכול נמכרתי עמה, שנאמר ויקחו לי תרומה, משל למלך שהיתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונסלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול לומר לך אל תיטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש". מבואר בדברי המדרש שאי אפשר להפריד בין התורה ליראת שמים, שקודשא בריך הוא ואורייתא חד. ואיתא בגמ' (שבת לא) בביאור הפסוק 'יראת ד' הוא אוצרו' "משל

לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטין לעליה הלך והעלה לו אמר לו עירבת בהן קב חומטין א"ל לא א"ל מוטב אם לא העלית".

ומבואר בזה נמי דאי אפשר לקנות התורה בלא יראת שמים, ועיין בשב שמעתתא בהקדמתו שהוסיף שכפי ריבוי התורה בעי ריבוי יראה שכפי שבתבואה כפי ריבוי התבואה בעי ריבוי חומטין כך בתורה בעי ריבוי יראה, וזהו שאמרו באבות כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראתו אין חכמתו מתקיימת. וידוע המעשה שבפטירת הגר"א אמרו בהספד בשמו דאיתא בגמ' (ב"מ פ"ה) כמה גדולים מעשי חייא שהוא צד צבאים שוחטן נותן הבשר לעניים ומעבד העור לקלף וכו' ולכאורה צ"ע מדוע התייגע על כך יכול היה לקנות ס"ת וללמוד עם הילדים וכל ההתעסקות הזאת זה הפסד זמן, וביאר הגר"א שאם נעשה מצוה ובעשייתה יש צד איסור זה מפריע לעשות המצוה ור' חייא חשש שמא יהיה צד איסור בעשיית הס"ת, אולי יהיה חשש גזל בצידת הצבי, אולי חשש ריבית במקח וממכר של העור והקלף וכו', וזה ישפיע שהילדים לא יוכלו לקלוט התורה כראוי ולכן הקפיד שהס"ת יהיה בלי שום צד איסור וזה יועיל בקליטת התורה אצל הילדים שילמדו בו. ועיין עוד בזה בספר מעלו התורה ובסופו מאמרי ר' אברהם מאמר י"ג.

ענוה - שמעתי מהרב חיים ברגמן שסבו מרן הגרא"מ שך זצ"ל שהיה אצל פרופסור וכאשר דיבר הפסיקו מרן זצ"ל בשאלה והפרופסור צעק שתוק עכשיו הפרופסור מדבר, ואמר הרב שך - זהו ההבדל בין מי שחכמתו חכמה חיצונית שיכול להיות מחד גיסא חכם ומאידך גאותן ואילו אצל גדול בתורה כמה שיותר גדול יותר עניו. וכידוע שמרן הגרא"מ שך זצוק"ל נהג כשבאו אליו אנשים ואחז באמצע האוכל היה מוציא האוכל מפיו כדי לענות.

מקום עמי להוסיף דבר הבאר היטב (בריש סימן תצד) הביא קושית המג"א שלכו"ע התורה ניתנה ביום נ"א לספירה ולמה קבע השי"ת חג השבועות לדורות ביום חמשים לספירה, ותירץ משמיה דמהרש"א (ריש פ"ק בע"ז ג א) דכוונת השי"ת להורות דיראת חטא קודמת לחכמה במעלה ובזמן עכ"ד. ביאור הדברים הוא דהקרבה לפני הר סיני באימה וביראה היא המעלה הקודמת לחכמה. ושמעתי מרה"י הג"ר ישראל בן שלום זצוק"ל לבאר לפי"ז הא דאמרין בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" שלפ"ר צ"ב מה המעלה בקרבנו לפני הר סיני בלי שנתן לנו את התורה ולהנ"ל מבואר דמעלת היראה היינו קונים בזה והיא גדולה מן החכמה.

נושא בעול עם חבירו - הוא ענין חסד עם הזולת תורה תחילתה גמילות חסדים, להרגיש את הזולת להעריך אותו ולא ללעוג לו ולבזותו, אדרבה להצטער בצערו "מה ד' שואל מעמך וכו' ואהבת חסד!! שיש לאהוב לסייע לשני מתוך אהבה אליו. סיפר לי מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל ששח לו הג"ר אפרים זאב גרבוז זצוק"ל שלמד אצל הגרב"ב ליבוביץ זצוק"ל עוד בסלבודקא [שם כיהן לפני קמניץ] שכשהיה עוסק בסוגיא קשה ולא מצליח לירד לעומקה, היה נכנס לביהמ"ד ומחפש תלמיד שנעליו קרועות ונותן לו כסף לקנות נעלים חדשות שבזמנו היתה זו הוצאה גדולה, והגרב"ב לא נמנה על הגבירים אך עשה זאת לקיים ענין נושא בעול עם חבירו, שזה מהתנאים לקנין התורה, ובזכות זה יזכה להבין את הסוגיא.

במיעוט שינה במיעוט תענוג - ריבוי השינה והתענוגות הם ההיפך מקנין התורה, וביאור הדברים הוא עפ"י ד הבעל הטורים (במדבר א, א) "אם אין אדם משים עצמו כמדבר אינו יכול לידע תורה ומצוות", מבואר בדברי הבעל הטורים שמי שהעוה"ז תופס אצלו מקום אינו יכול לידע תורה ומצוות. וכך מפורש במקור דבריו במדרש (במדבר רבה פ"א אות ז) "כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר אינו יכול לקנות את החכמה והתורה" ומפרש העץ יוסף "שאינו חושש לגופו מרוב התמדתו בתורה שצריך האדם להמית את עצמו על דברי תורה".

יעזרנו ד' יתברך שנזכה לזה ונקבל התורה באהבה וברצון.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת במדבר

מנוחת הנפש

ומהו אותו לקח? מצב זה נועד כדי ללמד אותם את המעלה הגדולה של שליטה עצמית. בעודם חיים במדבר במשך ארבעים שנה, ניתנה ההזדמנות לעם הקודש להכין את עצמם להיות עם התורה לנצח, בעודם קונים בנפשם את המדה הנפלאה ששמה "סדר". וכך, גם כאשר ישראל נכסנו לארצם והתפזרו איש איש לנחלתו, תכונה זו של שליטה עצמית וסדר, נמשכה אצלם, בדיוק כפי שהיא נמשכת בימינו אצל כל יהודי שומר תורה ומצוות.

סדר מסביב לשעון

חיי התורה של כל יהודי בנויים על סדר - הכל נקבע על פי סדר מסוים. מהרגע שיהודי קם בבוקר, התורה מכתובה לו את הנהגתו. כאשר הוא מתלבש, הוא עושה זאת על פי סדר שנקבע עבורו. ראשית הוא נועל את נעלו הימנית, ורק אחר כך את השמאלית, ואז הוא קושר את נעל שמאל ואח"כ את נעל ימין. כך הוא חי כל היום וכל הלילה. הוא אינו אוכל כל מה שהוא רוצה, הוא לא לובש בגדים באופן אקראי, אסור לו לשבת היכן שהוא רוצה וגם לא ללכת לאן שמתחשק לו ללכת. הוא חייב להתפלל בזמנים מסוימים ובמקומות מסוימים ובלבוש מסוים. כיצד הוא אוכל, להיכן הוא מסתכל - הכל עם סדר. אפילו התפקודים הגופניים הפרטיים ביותר שלו נעשים בדיוק ובסדר. חייו של יהודי ירא שמים הם חיים של שליטה עצמית, חיים הנשלטים על ידי סדר.

זוהי אחת מהטובות שאנו מקבלים מהמצוות. כל פרט ופרט מחיי היהודי הוא מצוה. "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" (מכות כג, ב). אנחנו מסובבים בכל כך הרבה ציווים, וכל אחד מהם, כל הלכה ומצוה, מקנה לאדם זכויות לעד ולנצח נצחים.

אבל חוץ מזה שאנחנו זוכים לשכר עצום עקב ריבוי המצוות, ישנה עוד תועלת חשובה ביותר הבאה מחיי המצוות, והיא השליטה העצמית. באמצעות התורה, חייו של יהודי הם תמיד בשליטה. כל מצוה שהוא עושה במהלך היום נקבע על פי פרטים מסוימים; כל הלכה עם הסדר המסוים שלה. ולא רק למבוגרים - גם ילדים קטנים מתחנכים לזה. הבן הקטן שואל את אמו, "אמא, האם כבר עברו שש שעות? מותר לי כבר לאכול את הגלידה?" איזה הישג אדיר! לילד מתחשק לאכול את הגלידה מבלי לחשוב, אבל הוא עוצר. פעוט זה כבר יודע שעליו לשאול את השאלות הללו: "אפשר לאכול את זה?"

ארבעים שנות סדר

"וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן חָנּוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל בֵּית אֲבֹתָיו" (במדבר ב, לד). בפסוק זה, שרובנו מן הסתם עוברים עליו במהירות, טמון אחד הסודות היקרים ביותר עבור מי שחפץ להיות עובד ה'.

הדבר הראשון שעלינו לשים לב אליו הוא, שהתורה אינה מדברת כאן על אירוע חד-פעמי שאירע, אלא על הנהגה קבועה. הקב"ה מעיד, שמיליוני בני אדם, אנשים, נשים וטף, נסעו וחנו בדיוקנות, על פי הסדר הקפדני של הדגלים, במשך ארבעים שנה. היה כאן ארגון יוצא מגדר הרגיל - וכמו שכתוב לעיל בפרשה "איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם ב, ב). עם ישראל התחלק לארבעה חלקים, ובכל אחד מחלקים אלו, אהלה של כל משפחה מוקם במקום מדויק, על פי שבטו ובית אבותיו.

נחשוב נא - מחנה ישראל היה מחנה לא קטן, למעשה הוא היה אדיר ממדים; היו בו לפחות שני מיליון בני אדם, ומן הסתם יותר, והוא כלל לכל הפחות שש מאות אלף אהלים. מצד שני, לא היו רחובות, ולאף אחד לא היו זכויות על הקרקע. כל אחד יכול היה להחליט להעביר את אהלו למקום אחד. אם מאן דהו הרגיש שהשמש מפריעה לו, מה מנע ממנו לעבור לאזור המוצל? אילו מישוהו חפץ היה לחנות בסמוך להוריו או להורי אשתו - לכאורה הוא היה יכול פשוט לקחת את חפציו ולקבוע יתד היכן שיחפץ. אבל לא - "איש על דגלו", כל אחד נשאר בדיוק במקום הו היה אמור להיות!

לא היו שום חומות ואפילו לא גדרות, ובכל זאת, בני ישראל לא התערבו זה בזה, ואפילו פעם אחת לא ניסו לקפוץ לביקור ולראות מה קורה אצל השני. במשך ארבעים שנה, שמרו בני ישראל על משמעת קפדנית, נצמדו לסדר וארגון שקבע להם הקב"ה, ונשארו "איש על דגלו" - בכל עת ושעה.

בית מדרש לשליטה עצמית

העובדה שאומה שלמה חיה באופן זה במשך ארבעים שנה, בסדר נפלא שכזה, הוא אירוע שאין לו אח ורע בהיסטוריה האנושית. כמה אפשר להתפעל רק מלחשוב על זה! אם כן, ניתן להבין שהיתה כאן מטרה גדולה. החיים באופן זה, איש על דגלו על פי ה', נועדו כדי ללמד את עם ישראל לקח נצחי.

וחצי בדיוק, מערכת אוטומטית היתה מפעילה את הרובוטים, והם היו נכנסים לבית הכנסת ומתחילים להתנועע ולהתפלל.

איזה מראה מרהיב זה היה יכול להיות - ממש קהילה למופת! אף אחד אינו מאחר לתפילה, אף אחד לא עוזב מוקדם, וכולם מתנדנדים כאחד. בנוסף - אף אחד לא היה מדבר בתפילה, כמו שאף אחד לא היה מדלג, כי הכל מוקלט, מ"מה טובו" שבעמוד הראשון, ועד לסוף התפילה. מאה מכונות פלדה היו מבצעים תפילה מושלמת.

ובינתיים, כל האנשים היו יכולים להסתובב בנחת, עושים ככל העולה על רוחם בלב שקט, ביודעם שעבודת ה' נעשית בצורה הטובה ביותר, ממש בשלמות! כל מה שצריך זה שאב הבית יכנס לבית הכנסת מפעם לפעם כדי לשמן את הרובוטים, וכן לוודא שכולם עובדים בצורה תקינה. זה היה יכול להיות ממש מנין מושלם של עובדי ה', מנין בו כולם עובדים את ה' במעשיהם!

רובוט בשר ודם

כאשר חסר לאדם את הדעת בעבודת ה' שלו, התיאור הנ"ל הוא ממש תיאור מדויק של מה שקורה במציאות. רק שבמקום מאה רובוטים מפלדה שעובדים ללא דופי, יש לנו מאה רובוטים די עלובים. הם מגיעים מאוחר לתפילה, משרכים את רגליהם לבית הכנסת לקראת "ברכו". וגם כאשר הם סוף סוף מגיעים לתפילה, חלקם מדברים באמצע התפילה, ובכך הם משמיעים רעשים מיותרים, מעבר לרעשים שאמורים להיות מוקלטים במנגנון התפילה שלהם. הרובוט מבשר ודם בהחלט אינו משתווה לזה מפלדה, אז מדוע שלא נזמין כבר את הרובוטים מסין?

התשובה היא, שעבודת ה' תלויה בשכלינו! בדעת שלנו! זה מה שה' רוצה מאתנו! הוא אומר לנו: "אין לי חפץ ברובוטים. אינני רוצה רובוטים מפלדה, וגם לא רובוטים מבשר ודם! אני רוצה אתכם!"

תשלום לפי קילו?

"רחמנא לבא בעי" אומרים חז"ל. הקב"ה רוצה את המחשבה שלך, כי השכל הוא זה שהופך אותך למי שאתה. וכמו שכאשר אדם מגיע לראיון עבודה, המעסיק אינו מבקש ממנו לעלות על המשקל, ואינו משלם לו לפי קילו - אף אחד אינו משלם לעובדיו על פי משקלם. המעסיק רוצה לדעת כמה דעת יש לאדם שיושב מולו, ומהם כישוריו. זהו החלק העיקרי של האדם, ולכן זה מה שמעניין את המעסיק. מעשי המצוות הם חשובים והכרחיים, אבל עיקרה של עבודת ה' היא ע"י עבודת השכל.

על כן, מחר בבוקר, כאשר תגיע לבית הכנסת, ותביא אתך את הרובוט כרגיל, אולי יהיה זה רעיון טוב לקחת את ההגה מידי למשך מספר דקות, ואז תוכל לדבר עם ה' עם לשון בשר ודם, לב בשר ודם, ומוח בשר ודם - ואפילו אם זה נמשך דקה אחת בלבד - הדקה הזו חשובה יותר מחמישים הדקות בהם הרובוט שבך יושב ומתנועע בבית הכנסת, דוהר בתפילה, מבלי שבכלל תהיה מודע למה שקורה סביבך.

"מותר לי ללכת לשם?" "האם אני יכול להסתכל על זה?" הוא כבר פוסע בשביל הנכון, בדרך של חיי הסדר.

ניווט בים הסוער

מושג זה אנו מוצאים גם גבי תקנות חז"ל, שרבים מתקנותיהם היו משום "לא פלוג רבנן" (ע"י כתובות נב, ב - גג, ב) פירוש הדבר, שהרבה מהתקנות נחקקו כדי שלא לחלק בין מקרה אחד למשנהו, כך שתהיה אחידות בין המקרים השונים, ושהכל יהיה מסודר. "לא פלוג" הוא יסוד יקר-ערך בעיני חכמים, ולמעשה, מבואר בתוספות (ב"ק יא, ב) שהמושג של "לא פלוג" שייך גם בדינים דאורייתא. זהו עיקרון של התורה, שעם התורה צריך לחיות כל הזמן עם סדר.

אנשים החיים על פי הצו שקבע עבורם הקב"ה, חיים מאושרים יותר. "רצה הקב"ה לזכות את ישראל" - זכות עצומה היא, ואושר גדול מאוד, להנהיג את חיינו בשליטה עצמית! ישנם אנשים שכל גל שעובר עליהם - מיד הם נופלים. בכל פעם שקורה משהו - הם מתבלבלים ומתערערים. אולם האדם החי על פי חוקי התורה הקדושה, אינו נבהל מנסיונות החיים, משם שהוא חי את חייו על פי סדר, וכך הוא רגוע ושלם, ודעתו מיושבת עליו.

הדרישה הראשונה

יסוד זה למדנו מבעל החובות הלבבות בתחילת שער הבטחון, וכך הוא כותב, "מה שהוא צריך יותר מכל הדברים לעובד האלקים יתברך הוא הבטחון עליו בכל דבריו". ולעומת זאת, ממשיך החובות הלבבות, מי שאין לו בטחון, ודעתו תמיד מלאה לבטים ודאגות, לא יצליח להתקדם ולעלות בעבודת ה'.

מדוע זה כך? הסיבה לכך היא, שכאשר אנו חפצים לבנות את הקשר שלנו עם הקב"ה, הכלי שאנו זקוקים לו יותר מכל הוא הדעת. דעת פירושה חכמה; ונכלל בה מודעות, בהירות המחשבה ותפיסה והבנה נכונה של המציאות. זהו כשרון שכלי - היכולת להבין ולחשוב כמו שצריך. אך ורק על ידי דעת, נוכל להצליח בעבודת ה' שלנו.

למדנו אם כן שהתפקיד הראשון שלנו כיהודים, כבני אדם, הוא ללכת בדרכם של אבותינו אנשים דור המדבר, ולשאוף לקנות סדר ודעת צלולה. ואין זה רק משום שהקב"ה רוצה שנחיה חיים מאושרים ושלווים - גם זה נכון כמובן - אבל ביתר שאת, מכיוון שרק ראש צלול, ושכל פנוי מדאגות בלתי נחוצות, הוא המוכן והמסוגל לעבודת ה'.

הרובוט היהודי

חשוב להבין, שאיננו עובדים את ה' על ידי מעשינו. אמנם זה ודאי שהמעשים הינם הכרחיים - כל היום אנו עוסקים בלעבוד את ה' על ידי מעשינו, אבל המעשים אינם המהות של עבודת ה'. אם זו היתה המהות, מסתבר שהקב"ה היה מצווה בתורתו שכל קהילה תערוך מגבית ותרכוש מכספה רובוטים. היינו מזמינים ממפעל בסין מאה רובוטים עשויים פלדה, והיינו ממקמים אותם בבית הכנסת. היינו מתקינים מנגנון של דיבור בפה של הרובוט היהודי, וכך, בכל בוקר, בשעה שש

אותו: "איך כבודו מרגיש היום?" ענה לו ר' ישראל: "ברוך ה', קצת פחות טוב". ביאור דבריו: "ברוך ה', הכל נמצא תחת שליטתו של מי שיודע מה הכי טוב בשבילי". וכן היה אצל מרן החפץ חיים זיע"א, שבסוף ימיו המצב בפולין נעשה מגורע לגרוע יותר, ובאותה תקופה אמר: "ברוך ה', אני הולך בכיוון הנכון" - כלומר, הקב"ה מנווט את הכל בכיוון הנכון.

אילו היינו זוכים להגיע לדרגת הבטחון של גדולי עולם אלו, לבטח היינו מתמלאים בשמחה אדירה. אם הייתם פוגשים את ר' ישראל זצ"ל, הייתם רואים אדם מאושר ביותר, מפני שבטחון אמיתי בבורא, מביא לאדם הרגשה מיוחדת של מנוחת הנפש.

"קיצור דרך" אל הבטחון

אולם, אנחנו לא נעסוק במסגרת זו בבטחון הנ"ל, אלא ננסה למצוא "קיצור דרך" אל הבטחון. אנחנו ניגש לנושא הזה ששמו "השגת שלווה הנפש" ברמה פשוטה יותר, משום שאין לנו את הפריבילגיה לחכות. אין לנו זמן להמתין עד שנלמד את כל שער הבטחון ביסודיות, ונעלה את כל דרגות הסולם. הסולם גבוה מדי, ובינתיים לא תהיה לנו שלווה הנפש, שהיא כאמור הדבר הבסיסי והמינימלי שנחוץ לעבודת ה'. כמובן, שבמקביל נטפס גם את סולם הבטחון, אבל מכיון שאנו חפצים לקנות את המדה היקרה של מנוחת הנפש ללא עיכובים, נעסוק בכמה מהדרכים ה"מלאכותיות" להשיג מדה זו.

האמת ניתנה להאמר, שלא תמיד ניתן לפתור בעיה זו של חסרון בשלווה וברוגע בצורה כוללת, ובעצם עדיף לטפל בזה בצורה פרטנית ויחידנית, אבל בכל זאת, ישנם כמה נקודות כלליות, כמה "מצוות עשה" וכמה "מצוות לא תעשה" שנוגעות לרובנו, ולמידתם יכולה לעזור לכל אחד ואחד.

היצמד לשגרה קבועה

כמובן, שהדבר הראשון הוא ללכת בדרכם של אבותינו אנשי דור המדבר, שחנו "איש על דגלו" במשך ארבעים שנה. הם חיו בסדר מופתי, וזה עצמו היווה יסוד לחיים של מנוחת הנפש. העיקרון הזה של שמירה על סדר ועל שגרה, הוא בעל חשיבות גדולה ביותר.

כל עוד אדם שומר על סדר פחות או יותר, הלהבה של מנוחת הנפש אינה מתעמעמת. לכן אתה קם בבוקר ועושה מה שצריך, לאחר מכן אתה הולך לבית הכנסת ומתפלל את כל סדר התפילה. הכל פועל על פי סדר ושגרה קבועה, וככה השכל נמצא בשליטה. וכך גם בהמשך היום, הכל מנוהל על פי תכנית, כי אתה פועל לפי הנחיותיה של התורה הקדושה, ובכך אתה הופך לאדם מסודר ורגוע.

היה מוכן מראש

מי שחפץ לצאת למסע הזה, להרגיל את שכלו להיות רגוע ותחת שליטה, כדאי שינסה מתחילה לאבחן את אותם הדברים שעלולים לערער את שלווה רוחו. ערעור זה אינו קורה בצורה ספונטנית, אלא אצל כל אדם ישנם דברים שמפריעים לו

לשלוט על הסוס

האדם מורכב משני חלקים. מצד אחד יש את מה שנקרא בספרים "הנפש הבהמית" - שהוא הגוף ורצונותיו, העצלות והכובד הגשמיים. כולנו מורכבים במקצת מסוס. אולי זה סוס פוני קטן, אולי זה סוס גדול, אבל סוף סוף זהו סוס! רק שיש אדון שאחראי על הבהמה. הדעת שלך היא כמו אדם שרוכב על סוס, ומנחה אותו בכל עת. מוחו של האדם שולח מסרים של היגיון ודעת, ואתה חפשי להשתמש בכח הבחירה שלך, שחייך יהיו כפופים לשכל שלך.

אבל כל זה אפשרי רק כאשר יש לאדם מנוחת הנפש. כי נניח שהאדון של הסוס יורד ממנו לרגע, ומוותר לגמרי על מושכותיו. החיה המסכנה הזו, בגלל שירד ממנה הדעת, שהוא האדם המוביל אותה, חשוכה כמותה. רוח של פראות נכנסת בסוס, והוא יוצא בדהרה מטורפת, שעלולה לגרום לו לפציעה. הסוס עלול גם למצוא את מותו כאשר צעד בלתי זהיר שלו יפיל אותו לתוך בור מזדמן, או אולי הוא יפול מראש הצוק מבלי משים.

זה בדיוק מה שקורה לאדם כאשר השכל שלו מוותר על מושכות הנפש הבהמית. כאשר לנפש הבהמית המסכנה שבגופנו אין את השליטה העצמית של השכל, כאשר אין שום היגיון ודעת בשביל להדריך אותה, אז הנפש הבהמית מגיבה בבלבול. רוח פראית תופסת את האדם, ומחשבותיו מתחילות להתבדר לכל עבר, ושוב אינו יכול לעבוד את ה' בשכלו.

שלמות הבטחון

הנה, כעת הסברנו שמנוחת הנפש היא תנאי מוקדם לעבודת ה'. אבל למעשה, כאשר החובות הלבבות מדבר על הנושא של בטחון, וכותב שזוהי הדרישה הנחוצה ביותר לעבודת ה', הוא מדבר שם אודות דרגה גבוהה מאוד של בטחון. כוונתו שם לבטחון מוחלט בה' - לבטוח בו בקביעות, ברציפות, ובשלמות. בכדי להיות עבד ה' אמיתי, בטחון בדרגה זו הוא הדבר הנחוץ ביותר לעבודת ה'.

כמובן, שבטחון כזה שמתאר החובות הלבבות הוא הישג נעלה, וזוהי מדרגה שקשה מאוד להגיע אליה. מי שחושב שהבטחון הזה הוא נושא פשוט, ושזהו דבר שניתן לקנותו בנקל - אות היא שמעולם לא למד כראוי את הנושא. הדבר דורש עבודה רבה - האדם צריך להתבונן רבות בדרכיו של הקב"ה, עד שכל ישותו מתמלאת בהכרת הבורא, ובמודעות מוחשית לכך שהוא שולט בכל, ושכל מה שעושה ה' הוא לטובה.

תגל הארץ

כאשר אדם יודע שהכל נמצא תחת שליטתו של אבא אוהב, שהוא אדון הכל, יודע הכל ובעל כל הכוחות כולם, זה מביא לו שמחה גדולה ומנוחת הנפש שאין כדוגמתה, וכמו שאומר דוד המלך, "ה' מֶלֶךְ תִּגְלֵי הָאָרֶץ" (תהילים צז, א).

פעם פגש איש אחד את מרנא הגר"י מסלנט זיע"א, כאשר ר' ישראל כבר היה זקן ובריאותו לא היתה איתנה. הלה שאל

לידיעת הציבור, העיתונים מנפחים אותם לממדים מזויפים, כדי שהציבור יקנה את העיתון, וכך, הקוראים התמימים והפתיים שותים בצמא את דבריהם ומעשירים את חשבון הבנק שלהם.

מה יקרה אם לא תדע מה קרה במקום הזה והזה? יש עיתונים הרואים חוב קדוש לדווח על שוד שאירע בשכונת בורו פארק, והם מדפיסים בעמוד הראשי תמונות ענקיות מזירת השוד, ובכך מכניסים פחד בלבותם של יהודים. וכך, ללא כל סיבה, מנוחת הנפש הנצרכת לעבודת ה' - מופרעת. אין זה אומר שכולך מלא בחרדה ופחד, אבל עצם העובדה שהדיעות הללו מעסיקות את מוחך במשך היום כולו, פירושו של דבר שהשכל אינו פנוי לעסוק בדברים בהם הוא אמור לעסוק.

תנוח דעתך

אדם שאינו קורא עיתונים כלל, מרוויח מדה רבה של שקט נפשי. אינך מבין שאתה הולך כפתי אחרי העיתונים? הם מייצרים כל הזמן אירועים אלו כדי להפחיד אותך, לרגש אותך, והכל כדי שתקנה את העיתון גם מחוץ. "מה קרה עם הענין ההוא?" אתה שואל את עצמך. "אני חייב לדעת מה קורה!" וכך אתה ממשיך לצרוך את העיתון.

החרדה שלך היא לחמם - ואתה אפילו אינך קולט את זה. אז עכשיו את יודע מה אמר הפוליטיקאי הזה ומה הגיב הנשיא על כך וכך, נו, אז מה? מה יצא לך מזה? בשביל מה אתה צריך את זה? זה רק עוד רעיונות וידיעות שמסתחררות בתוך ראשך, עוד שטויות שחודרות אל תוך מוחך - ללא שום תכלית.

האם אתה הוא זה שמנהל את עניניהם של הציבור החרדי, שאתה מרגיש צורך להעסיק את ראשך בכל הדברים הללו? לאף אחד לא אכפת מדעתך בין כה וכה, אז תשאיר את הענינים הללו למוחות הגדולים שאחראים באמת לצרכי הציבור החרדי. החדשות הללו שאתה צורך לא יעזרו לאף אחד, הם רק יעסיקו את ראשך וימתחו את עצביך.

האמינו לי, לחץ הדם שלכם יהיה ברמה הרבה יותר בריאה, ואתם תחיו חיים הרבה יותר ארוכים, אם תוציאו את החדשות מחייכם! ולכן, עצתי לכל אחד ואחד היא, להוסיף ל"רשימת מנוחת הנפש" שלו את הנושא הזה - לא לקרוא עיתונים ולא לצרוך חדשות. אתם תרוויחו הרבה שקט נפשי כתוצאה מכך.

נצור לשונך

אמנם, ישנם אירועים וענינים בחייו של האדם, שהם יותר משמעותיים וחשובים מאשר הידיעות המופיעות בעמוד השער בעיתון. מדובר בדברים שאכן צריכים לתפוס **חלק קטן** מראשך. אבל מצד שני, עליך לחנך את עצמך לשלוט על המחשבות, ולא לתת לענינים הללו לערער את מנוחת הנפש שלך. זה אמנם דורש מחשבה ותשומת לב, אבל בידך הדבר - לדאוג שלא תכבה להבת מנוחת הנפש בקרבך.

ומכעיסים אותו. לכן, כדאי לכל אחד ואחד להכין לעצמו רשימה של הדברים העלולים להפריע את שלווה נפשו. איזה דברים מפריעים לי בביתי? מהם הדברים המתרחשים מפעם לפעם במקום העבודה, שמהווים מטרד עבורי? כדאי ללמוד את הרשימה הזו בכל הזדמנות, כדי להיות מודע אליהם, ולתכנן כיצד להתמודד אתם כאשר הם יקרו.

לדוגמא, אדם שנוסע עם רעייתו לחתונה, והם קבעו להיפגש מחוץ לאולם בשעה 10:30. הוא ממתין לה, וכאשר היא מופיעה בשערי האולם בשעה 10:37 מבלי להתנצל, זה מוציא אותו משלוותו. גם אם מדובר באדם בעל שכל, שמתגבר ואינו פותח את פיו, בכל זאת - בתוכו הוא מרגיש מהומה.

מאת ה' היתה זאת

אדם זה, לו היה לומד את הנושא של בטחון ומנוחת הנפש באופן שבו בעל החובות הלבבות מלמד ומדריך, אז האירוע כולו היה עובר בשלום מבלי שהדבר יהווה עבורו נסיון. בעל הבטחון הרי יודע שהכל הוא מאת ה'; הוא עסק רבות בהתבוננות בדרכי הבורא, והוא יודע שהכל הוא חסד ה', שכל דעביד רחמנא לטב עביד.

הוא גם יודע שכל עניני עולם הזה אינם כלום, ובדואי שלא שווה לאבד את שלווה הנפש על מקרה כזה או אחר. בעל בטחון אמיתי הוא אדם מאושר ורגוע תמיד, וכך דעתו פנויה לעבודת ה' בכל עת ושעה.

אבל לא כולם השיגו דרגה נעלה זו של בטחון, ולכן העצה הטובה ביותר היא להכין את עצמו מראש להתרחשויות השונות. זהה את החולשות שלך, ונסה למצוא להם דרכים עוקפות. אדם חכם יעיין מפעם לפעם ברשימה שלו, ויזכיר לעצמו שכאשר הוא נזקק להמתין מעבר למצופה. או כאשר זמנו נגזל ממנו שלא כדין, הדבר עלול לערער את שלווה רוחו. ולכן, הוא מחליט בדעתו שגם אם יצטרך להמתין לאשתו רבע שעה, או אם מישוה הזיז מסמך חשוב משלחן העבודה שלו וכעת הוא אינו מוצא אותו, מנוחת נפשו לא תעומעם כלל. אדם זה, שמתכוון מראש למקרים הללו, מסוגל לשמור על שלווה רוחו, וכך יוכל להמשיך ולהתקדם בעבודה זו, ובזאת למלא את המטרה לשמה בא לעולם.

יצרני המשברים

ישנם אנשים, שבמקום לנסות ולהימנע מדברים שמערערים את האיזון ואת השלווה שלהם, ממלאים את מוחם בצורה פעילה בדברים המפריעים את מנוחת הנפש. המדובר הוא בקריאת עיתונים והתעדכנות בחדשות - זהו עסק הממלא את הראש בדברים בלתי נחוצים. זהו אחד מה"לא תעשה" שכדאי שיהיה ברשימתו של כל אחד ואחד: לא לקרוא עיתונים! זו עצה מאוד טובה, משום שחלק גדול מהמשברים שאנו עדים להם הם למעשה משברים מלאכותיים. כיצד העיתונים מצליחים למכור את מרכולתם? בכך שהם מייצרים משברים מדומים, ויוצרים "סנסציות" יש מאין. אם הם לא היו מדפיסים את הידיעות הללו, המשברים הללו לא היו קיימים! גם ידיעות שצריך להדפיסם ולהביאם

ועוד. בכל מקרה - כדאי ללכת לישון מוקדם, וכאשר תקום מחר בבוקר, אולי תגלה שהכל היה שקר וכזב, או לכל הפחות הנושא הוקל במקצת.

סדר בזמן השינה הוא דבר הכרחי ביותר! "הוי גיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים" (אבות ה, כג) - לפעמים דרושה גבורה של ארי כדי לעשות רצון ה', וכתוב בספרים שבכלל זה שהאדם יתגבר כארי להכריח את עצמו ללכת לישון בזמן.

זה נוגע לא רק כאשר יש דאגות - יש אנשים שמסתובבים סתם כך בשעות הלילה מבלי לעשות דבר, ומבזבזים את זמנם על לא כלום. אחר כך הם קמים בבוקר בלי שום כח, וכל היום שלהם מבזבז. התפילה תהיה בלי הרבה כח, ובודאי הלימוד. הברכות הם לא ברכות, והבין אדם לחבירו גם כן לוקה בחסר.

לכן צריך להזדרז ללכת לישון בזמן - זוהי ההכנה הטובה ביותר ליום נוסף של עשיה ועבודת ה'. אמנם, ישנם צדיקים בעלי כוחות גדולים, והם יכולים להסתדר עם מעט שינה, אבל אל תדאג - אינך אחד מהם.

שינוי תהומי

אם תקפיד לישון שמונה שעות בכל לילה, ותעשה זאת במשך זמן רב, תבחין בשינוי עצום במערכת העצבים שלך. אם תיקח את עצמי ותתמיד בה, לעולם לא תרצה לחזור להרגלי השינה הקודמים שלך. אתה תהפוך לאדם אחר לגמרי.

בדרך כלל, אפשר לתכנן את סדר היום כך שיהיה מספיק זמן לישון. גם אם התינוק מתעורר בלילה, אפשר, על ידי תכנון מראש, לישון מספיק. אפשר גם להשלים חצי שעה של שינה במשך היום. חצי שעה של שנת צהריים היא ישועה! לפעמים אפשר "לגנוב" גם יותר מחצי שעה.

זה חשוב יותר מאוכל, זאת אוכל לומר לכם מנסיוני. אני מכיר כל כך הרבה אנשים צעירים, אנשים ממש טובים, שהרסו את עבודת ה' שלהם בכך שהם לא ישנו מספיק. חוסר השינה הפריעה למנוחת הנפש שלהם, וזו היתה תחילתו של הסוף.

לא לאבד את המיקוד

יותר מכל דבר אחר, המפתח למנוחת הנפש, לשלווה של עובד ה', הוא לא לאבד את המיקוד, ולא לשכוח את המטרות של חיינו. נאמר שיש לך איזו דאגה, משהו שמפריע לשקט הנפשי שלך. עכשיו זה זמן טוב לעצור ולחשוב, "מה הם הדברים שאני רוצה בחיים?" ואז לראות, האם זה באמת משפיע על היעדים שלי? אני רוצה להצליח ולעלות בתורה ובמצוות - האם זה ישפיע עלי? אני שואף שילדי יגדלו להיות תלמידי חכמים ויראי שמים - האם יש לכך השפעה על מטרה זו? אני רוצה לחיות חיים ארוכים - האם תהיה לכך השפעה על חיי?

אחת הדרכים האפקטיביות ביותר לדבר הזה הוא לשמור על הפה סגור. הכרתי אדם גדול, שאף פעם לא דיבר אודות דאגותיו וטרדותיו. הוא שמר את הדברים לעצמו, ואשתו וילדיו מעולם לא התוודעו לדברים אותם הוא עובר. וראה זה פלא; כל דאגותיו נמוגו. במוקדם או במאוחר, כל אחד ואחד מהדברים שהטרידו אותו, נעלם כלא היה. ובמשך בכל הזמן הזה, משפחתו אפילו לא חלמה שהמסגר בדרך, שהוא מתרחש, ושהוא עבר בשלום.

גם בפעמים בהם בני ביתו כן התוודעו לדברים, הוא ציווה עליהם לבל יעסקו בנושא כלל, ושאפילו לא יזכירו אותו. וכך, כל בעיותיו עברו ונעלמו, מבלי שמשפחתו עסקו בהם. ולא שלא היו לו סיבות טובות לדאוג - היו גם היו. היו לו אויבים והיו לו קשיים, אבל העובדה שהוא לא דיבר על זה, מזערה אותם, וגם בתוך הראש שלו הם מוזערו.

אל תעבוד שעות נוספות

זה רעיון טוב גם עבורנו, אם אתה מרגיש שאתה מוטרד מאיזו סיבה שהיא, מה שלא תעשה, אל תדבר על זה, כי דיבורים הופכים את זה לבולט יותר. לפעמים העניין יכול היה לעבור במהירות, אבל על ידי שאתה מדבר עליו, אתה מגדיר את הבעיה, והיא הופך להיות דבר קבוע. אם היית מתעלם מהבעיה, אפילו רק כלפי חוץ, ממילא מבפנים היא היתה עוברת ביתר קלות. לעומת זאת, אם אתה עושה ממנה עניין, אתה רק מגדיל אותה.

קרה לך משהו בעבודה? תנסה לשכוח מזה. בעודך עוזב את המשרד, סגור את הדלת מאחוריך, וכך תשאיר את העניין מאחור. לא די בכך שאתה מוכרח לחזור מחר ולטפל בזה? הרי לא משלמים לך שעות נוספות כדי שזה יעסיק אותך. העיסוק בנושא רק מגדיל את הבעיה, וגורם לך להיות כעוס ומוטרד. האם תוכל עכשיו להתפלל כמו שצריך כשאתה מרגיש כך? האם תוכל להעריך את היופי שבבריאה ולהודות לה' על כל חסדיו, בעוד מוחך הופך שוב ושוב בנושא המעיק? איזה מין עבד ה' תוכל להיות ללא השכל שלך - כאשר הוא מלא בדברים אחרים!.

דאגות ליליות

לפעמים, ל"ע, יש משבר במשפחה. האב חוזר הביתה ומספר לבני ביתו שהעסק שלו עומד לקרוס, חלילה. לפעמים זו ידיעה מצערת הקשורה לבריאות, וכן על זה הדרך. מה שאסור שיקרה הוא, שבנבי המשפחה ישארו ערים עד השעות הקטנות של הלילה אם יעשו כך, למחרת, כל היום שלהם יהיה הרוס לחלוטין, עצביהם יהיו מרוטים לגמרי, והבעיה עדיין חיה וקיימת בשכלם, אלא שעכשיו היא גרועה פי אלף. שנת לילה טובה היא תרופה טובה עבור העצבים, וזו טעות גדולה להישאר ערים, לדבר על הנושא, ולתת לזה להכעיס אותך עוד

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אצל רופא המשפחה. הוא תיאר לעצמו שזה שום דבר, אבל אז הוא ראה כיצד פניו של הרופא הופכות לחמורות סבר. "אני צריך לשלוח אותך למומחה", אומר לו הרופא. "מומחה? איזה מומחה? מה העניין?" שואל הפציינט המבוהל. "רופא עור מומחה" עונה לו הדוקטור.

ואז רופא העור מנחית עליו את הבשורה המרה שהוא חלה בצרעת. הרופא מיידע על כך את הרשויות המתאימות, ותיכף ומיד אדם זה חייב לעזוב את ביתו ולעבור לעיר מרוחקת, שם נמצא בית החולים למצורעים. איזה דבר נורא ואיום.

אז אם קיבלת דו"ח חניה, או אפילו אם קרה לך משהו יותר רציני מזה, חשוב על כך שלא משנה מה קרה, זה בודאי גרוע פחות מצרעת. חשוב על כך - זו מחשבה מנחמת.

אם זה לא עוזר - חשוב על כך שהגיהנם גרוע יותר מאותו דבר המטריד את מנוחתך. זו כבר מחשבה רצינית, שיש בכחה להכניס דברים לפרופורציה, וכמו שכותב החובות הלבבות (שער חשבון הנפש, פרק ג', החשבון התשיעי), שאחד מן הפרושים היה אומר בתפילתו לאלקים: "אלקי, יגוני בעבורך ביטל ממני היגונות, ודאגתי ממך הרחק מנפשי הדאגות".

הגיהנם הוא גדול ורציני מאוד! אז מי שיש לו נטיה לדאוג - שימקד את הדאגות שלו בזה. המחשבות הללו כבר ימלאו את זמנך. כמובן שלא תעשה כך, לא תחשוב על זה כל הזמן, אבל בהחלט זה כבר ימזער את הדאגות הקטנות. אין לך עבודה? עבודה באה ועבודה הולכת, ומלבד זאת, בארה"ב אף אחד אינו רעב ללחם, אתה תמצא עבודה, ויש גם תכניות סיוע ממשלתיות.

העם הרגוע - לנצח

יש לזכור, שכל הרעיונות שהעלנו כאן הנם עצות כלליות בלבד, וכל אחד ואחד צריך להתבונן בעצמו ולהתאימם למצבו. בכל הנוגע למנוחת הנפש, לא שייך להתאים מדה אחת לכולם, אבל באופן כללי ניתן לומר שעצות אלו מתאימות לכולם במצב כזה או אחר.

אולם, על כל אחד מאתנו לבחור דרך כזו או אחרת - אין מנוס מזה! מי שחפץ להיות עבד ה', עליו למצוא דרך לקנות מנוחת הנפש. ראש שעסוק בחרדות ודאגות, לעולם לא יוכל להצליח בעבודת ה', כי השכל - הדעת הוא הדבר הנחוץ ביותר לעבודת הבורא. רק אדם שיש לו בטחון, דעתו רגועה ומיושבת עליו, וכך הוא יכול להתרכז במחשבות החשובות בחיים - השקפות התורה ודרכי עבודת ה'.

זה היה הלקח החשוב אותו למדו בני ישראל כאשר הם חיו במדבר במשך ארבעים שנה, איש על דגלו, בסדר, בשלווה ובמנוחת הנפש, שחלחלו לכל חלק וחלק מחייהם, לכל חור וסדק בשכלם. הרי לפנינו עם של משמעת, שקנה את היכולת להקדיש את חייו לעבודת הבורא, וזה היה העם שזכה להיות עם סגולתו של הקב"ה, לעד ולנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!

סיפרו את היעדים שלכם, ותגלו שברוב המקרים, הדבר ממנו אתה מודאג, כלל אינו משפיע על יעדים אלו. העובדה שהשכן שלך מתייחס אליך באופן מחפיר - לא אומר שום דבר. יש אנשים שנקלעים לסחרחורת בגלל שכן, זה גורם שגם הם יתייחסו אליו "כמים הפנים לפנים", ובסוף זה מגיע לבית המשפט.

התעלם מהמופרעים

פעם הגיע אלי אדם אחד שהכרתי, והיה ניכר עליו שעובר עליו משהו לא טוב, הוא היה נראה פקעת עצבים. "מה קרה, ר' פלוני?" שאלתי אותו. נראה היה שקרה לו משהו נורא ואיום.

הוא סיפר לי שהיה איזה סכסוך בינו לבין בניו של שכנו הגוי. הם עשו כל מיני דברים שהפריעו לו. הוא היה גוער בהם, ונולדה מזה מריבה גדולה. הדברים הגיעו לידי הזמנת משטרה, שוב ושוב, ואז הענין התגלגל לבית המשפט. עכשיו הוא היה מתוח כולו, ממש פקעת עצבים.

התבוננתי בדבר - הלא לאדם זה יש עבודה טובה ממנה הוא מתפרנס בכבוד ב"ה, יש לו בית יפה ומשפחה נפלאה, הכל מסודר אצלו. אם הוא היה עושה רשימה של היעדים שלו, ושואל את עצמו: "מה אכפת לי מה הם עושים? אז מה אם הם מרעישים? האם זו סיבה טובה לשכוח מהיעדים שלי בחיים?" אילו השכיל לעשות כך, הוא היה שומר על מנוחת הנפש ועל השפיות שלו.

תתמקד בצ'ק

ברגע שתגדיר היטב את יעדיך בעולם, תוכל להתעלם מכל כך הרבה דברים, ובכך לשמור על מנוחת הנפש שלך. לדוגמא - אדם עובד במקום עבודה מסוים, עליו לזכור את הסיבה שהוא נמצא שם - כדי לחזור הביתה בסוף החודש עם צ'ק ביד. זה כל מה שהוא מחפש שם.

אם כן, מה בכך שאחד המנהלים מתנהג בהתנשאות? למי זה אכפת? שב שם בשקט, ובסוף החודש תקבל את המשכורת המגיעה לך. תתמקד במטרה - אינך נמצא שם כדי לשבת בנוח, אלא רק כדי לקבל צ'ק. אם תזכור את היעדים, רוב הבעיות יצטמקו, ולעתים קרובות הם ייעלמו לגמרי.

מחשבות מנחמות

ישנם עוד דרכים לשמור על מנוחת הנפש, אל מול המשברים והקשיים שעובר האדם. לפעמים אדם צריך לנחם את עצמו עם מחשבות ששימו את הדברים בפרספקטיבה הנכונה. להלן מספר דוגמאות:

ראשית כל - חייך לא ימשכו לעד. כמה זמן כבר יוכל האדם לחיות? זו מחשבה חשובה ביותר, מחשבה שיכולה לנחם ולהרגיע את האדם. במוקדם או במאוחר הכל יסתיים, בתקווה שזה יהיה במאוחר.

עוד מחשבה מעודדת: מחלת הצרעת גרועה בהרבה מהמשבר שאתה עובר. תדמיין כיצד מרגיש אדם שח"ו מוצא נקודה בצבע ורוד על גופו. הוא לא ידע מה זה, והלך להיבדק

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 281
אייר תשפ"א

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

שנטפלים לעמוד, נחשבים חלק ממנו, וממילא יוצרים שינוי בצורת העמוד. והרי אם יהיה עמוד מצמחים, כפי שמצוי בפתחי חצרות שיש עצים שיוצרים כמו שער יפה מעל פתח הכניסה, אי אפשר להחשיב אותם לצורת הפתח, כיון שאין כאן עמוד ומשקוף שלמים, אלא הם מורכבים מצירוף של העלים והגבעולים הקטנים, והוא כמו לחי העשוי משברי שברים מודבקים, שלדעת האוסרים פתחי שימא, אינו כשר לצורת הפתח (סי' שס"ג שעה"צ ס"ק י"ט). וכן נוהגים הלכה למעשה לענין חיוב מזוזה, בחצר שיש בפתח שער מעץ חי, נוהגים שלא קובעים בו מזוזה, ואילו היה כשר לצורת הפתח, היה חייב במזוזה כדן שערי חצרות. ולא נקטו אפילו חומרא בזה במצות מזוזה, משום שאינו כשר לצורת הפתח כלל, כפי שהורה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. ולפי"ז אינו כשר לעירוב ג"כ.

אלא שבמקרה הנ"ל יש בתוך הצמח עמוד שלם וחוט שלם, והם רק עטופים בצמח, א"כ אם נאמר שמתייחסים לעמוד הטמון בפנים זה עמוד שלם וכשר, אבל דעת הרבנים להתייחס לצורה החיצונית שלו, שהצמח עוטף אותו, ויש בו ענין של פתחי שימא.

ולחדד את הענין, נראה לבאר שיש בדברים הנ"ל שני ענינים, א. בשער מעץ חי, אין כלל עמוד שלם, ומשקוף שלם, אלא רק מורכב מחתיכות קטנות, ובה נוקטים שאינו צורת הפתח בין לקולא ובין לחומרא. ואע"פ שזה מראה יפה לקישוט חצר, אך אינו מבנה של צורת הפתח. ב. באופן שיש עמוד והוא מוקף בצמחיה, יש כאן עמוד שלם, אלא שצורת החיצונית השתנתה, ובה יש מקום להכשיר, ודעת הרבנים להחמיר גם בזה, משום שצורתו החיצונית אינה כצורת מבנה צורת הפתח. ומ"מ יש להקל שמספיק לגזום בחלק התחתון עד גובה י" טפחים, שהוא עיקר העמוד, [וכן סביב החוט], אבל מה שעוטף מעל י" טפחים שאינו מוכרח, אין בו פסול של פתחי שימא. [ולכתחילה נכון להקפיד גם למעלה מ', כי י"א בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שיש פתחי שימא גם מעל י"].

קיר נמוך לפני הגדר ממעט מגבהו וכשרותו

דבר נוסף מתוך הדברים שהיו באותו עירוב, בגינה שיש לה גדר ברזל בגובה מטר, והגדר משמשת את העירוב. בתוך כדי הבדיקה עברנו יחד עם האחראי במהירות לאורך הגדר, כי לא היתה נראית שום בעיה, גדר יציבה וחזקה. אבל לפתע הבודק שם לב לשאלה הלכתית בכשרותה. בקטע מסוים באורך כעשרה מטרים, העיריה בנתה לפני הגדר קיר אבן רחב בגובה כחצי מטר, ורוחב ארבעים ס"מ, על מנת שישמש ספסל לשהיה בגינה. ובין הקיר לגדר היה רווח של כעשרה ס"מ בלבד. יוצא אם כן שהעמוד בגינה אין לו מחיצה י

קיר נמוך עומד לפני הגדר, ממועט מגובה הגדר

טפחים, כי הקיר אינו אלא ה' טפחים, והגדר ג"כ שמוסרת מאחורי הקיר, לא נשאר ממנה מעל הקיר אלא ה' טפחים. ואין אומרים שהקיר והגדר יחד יהיו מחיצה אחת, משום שמבואר ברמ"א (סי' שנ"ח

ס"ב) במצב דומה, שהיה קיר גובה י' טפחים והניח לפניו ערימת עפר, אם יש על הערימה שטח ישר ד' טפחים שראוי לעמוד עליו, אינה מחיצה, כיון שכאשר יש שטח בשיעור כזה, הוא מפסיק את צירוף החלקים, ובקיר הנותן מעל העפר אין שיעור י' טפחים (וע"ש בבה"ל). לפ"ז גם כאן כיון

בדיקת עירובים שכונתיים עם יעוץ ומענה לאחראים

בימים אלו עסקנו הרבה בבדיקת עירובים שכונתיים, וראינו הרבה השקעה והתמודדות של האחראים, מול אתגרי הזמן, התקלות מצד עצמן והקשיים מצד התושבים, וראינו פתרונות שונים שנעשו, ויחד עם זה התעוררו בהם הרבה שאלות מענינות שהיו צריכים להכריע האם לתקן אותם, או שאפשר להשאירם כמו שהם.

באחד מהעירובים עשו צורת הפתח, ע"י קשירת חוט מעל עמוד עץ עגול (המשמש לחברת החשמל והטלפון), ומכיון שבשכונה זו חששו מהתושבים שאינם שומרי שבת שעלולים להתנגד לעירוב, לכן לא העמידו לחי לפני העמוד, ומשום כך אי אפשר לקשור את החוט מהצד כמו ברוב עמודי החשמל [שמסתמכים על הלחי שלפניו], אלא היו מוכרחים שהחוט של העירוב יהיה קשור מעל ראש העמוד ממש. וא"כ צריכים לעלות עם סולם אל ראש העמוד, כדי לחבר בורג או מסמר בראשו שיהיה אפשר לקשור עליו את החוט.

האחראי סיפר שהוא הגיע עם כובע כמו של עובדי החשמל, וחולצה צבעונית, כדי שלא יבינו שזה שייך לדתיים, וקשר את החוט, וב"ה זה עומד כבר כמה שנים. אלא שבחודשים האחרונים צמחו העצים והצמחים המטפסים מהחצר הסמוכה, ועטפו את העמוד עד ראשו, ואף מעט מהחוט של העירוב התכסה בצמחים. שאל האחראי האם צריך להסיר את כל הצמחים, או שמא אפשר להשאיר אותם.

דין עמוד עירוב שמוקף בצמחים או בצמח מטפס

בתשובה לשאלה זו, יש להתייחס גם אל הקושי שבדבר מצד הסכמת השכן, וגם לשקול אם זה לא יעורר פגיעה אחרת בחוט העירוב בזדון, עד שיכול לצאת שכרו בהפסדו, לכן יש לדון מה מוכרחים מעיקר הדין, ומה רק בגדר חומרה. ובכן יש לדון בדבר זה מצד שני דינים, א. עמוד המוקף במחיצה, כי הצמחים שממלאים גובה י' טפחים הם מחיצה. ב. חשש פתחי שימא בשינוי צורת העמוד. והנה מצד שהעמוד לא יהא מוקף במחיצה (ע"י משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ג), מספיק לפסול את הצמחים ממחיצה, והיינו ע"י שישיר את הצמחים הגדלים הג' טפחים הסמוכים לקרקע, שאז הצמחים הם מחיצה תלויה ואינם פוסלים. ובמקרה זה לא קשה לפנות למטה ועיקר הבעיה היא בחלק העליון.

שני מעין חי אינו צורת הפתח וישור מזוזה

ויש להוסיף עוד הלכה ששיכת לדין זה, שלפי המבואר בחזו"א (סי' ק"א) צריך שהעמוד יסתום משהו כנגד הפתח, ואם הוא מובלע במחיצה של הצמחיה, אינו בולט וסותם משהו מהפתח. אבל מצד הלכה זו אין כאן בעיה, כי גם אחרי שהצמחים הקיפו את העמוד, מדובר בצמח דק, שעדיין ניכרת צורת העמוד ובלטותו משאר הגדר, א"כ יחד עם הצמחים הוא עמוד.

אבל יש לדון מצד פתחי שימא, שדעת הרבנים בענין זה, שצמחים

בימים הקרובים מתחילים מחזור חדש - לימוד הלכות עירובין למעשה
12 שיעורים, לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות

בירושלים: בימי שני

בסמור לישיבת מיר, בשעה 5:30 אחה"צ

ובאזור בר אילון, רחוב ישא ברכה - בשעה 8:00 בערב

בבני ברק: בימי רביעי

בבהכנ"ס 'צעירים', בשעה 8:00 בערב

במודיעין עילית: בימי שלישי

רח' הסבא מסלבודקה, בשעה 8:00 בערב

לפרטים ולהרשמה. בטלפון 055-678-3323

שעל הקיר יש שטח ישר ד' טפחים לשבת עליו, לא מצרפים את גובה הקיר עם גובה הגדר, ויוצא שאין לגינה מחיצה כשרה. ועדיין יש לשאול, מדוע מתחשבים בקיר, נתחשב רק בגדר, והגדר עצמה גבוהה י' טפחים. אלא שיש עוד יסוד בהלכות מחיצות, שאין מחיצה לשטח פחות מד' טפחים. דין זה מבואר ברש"י (דף ה.) וכן בדין חריץ שבין שתי חצרות שאין ברחוב ד' טפחים, אינו נחשב מחיצה להפסיק בין החצרות, כי מחיצה שאינה גודרת שיעור מקום, אינה מחיצה (ע"פ הסבר החזו"א שם). לכן חצי הגדר הסמוכה לקיר, זה כמו שהיא צמודה לערימת עפר (ברמ"א שם), שהחלק המוסתר אינו מחיצה, אלא צורת המחיצה היא יחד עם צורת הקיר, וכיון שיש מדרגה רחבה אין גובה י' טפחים ברצף, וממילא הקיר פוסל את המחיצה של העירוב.

אפשרות להחשיב את המחיצה מהצד החיצוני

אבל יש אפשרות להתיר מחיצה זו, ע"י שיהיה מהצד החיצוני של הגדר שיעור גובה י' טפחים, וזה יועיל מדין "גידוד ומחיצה מצטרפין לעשרה" (גמ' ושו"ע סי' שס"ב ס"ב), שבאופן זה גם החלק המוסתר מהקיר יצטרף, כי הוא מחיצה כלפי חוץ. אלא שמחמת זה יש צורך לבדוק ולהשיגח שיהיה שיעור גובה בצד החיצוני של הגדר. בהרבה מקומות וכן במקרה זה מצוי ששופכים פסולת ועפר מחוץ לגדר, וזה ממעט את גובה המחיצה, כי החלק המכוסה אינו מחיצה כמ"ש בדברי הרמ"א הנ"ל.

לכן העולה מהדברים, שבעצם צריך לשים לב שדברים קבועים הנמצאים תוך ד' טפחים, ממעטים את גובה המחיצה, ומ"מ יש אופנים שאפשר להחשיב את המחיצה מהצד החיצוני שלה, וזה דורש שימת לב לכשרותה מהצד החיצוני.

סיום מהזור נוסף ללימוד "בודקי עירובין למעשה"

בשבוע זה מסיימים עשרות אברכים ת"ח, את סידרת לימוד הלכות "בודקי עירובין", ההלכות הנוהגים בזמנינו, הכוללים את המקורות והיסודות בדברי הפוסקים, עם השאלות המתחדשות בזמנינו, שיש בהן עולם חדש, כי צורת עשיית העירובים השתנתה ממה שהיה בזמן הראשונים והאחרונים, וע"ז נוספו הוראות פוסקי זמנינו והכרעות רבני העירובים, אשר השאלות החדשות עולות על שולחנם.

מחזור הלימודים בתקופה זו התחלנו עוד בצל הקורונה, בשבועות שבהן התחילו לצאת ממסגרים, ובאמצע מחזור הלימודים נכנסו לסגר קצר שבו לא התקיימו השיעורים, ושוב חזרנו ביתר שאת וביתר עוז להמשיך בעסק התורה המעולה, שהוא לימוד הלכה למעשה, וכן התקיימו סיורים מיוחדים למשתתפי השיעורים בכמה מקומות, בירושלים בשכונת רמות ב', ובשכונת גבעתי, שאלו ובשכונת קרית משה, וכן בבני ברק בשכונת רמת אלהן, כמו כן נערך בחודש ניסן שיעור מיוחד בהסבר ועיון בצורת העירוב של העיר העתיקה בירושלים, ובעירוב החדש של צומת רמות, ובעז"ה עוד נסיף להדגים ולשתף את כל הקבוצות בסיורים ובשיעורים נוספים להמחשת הדברים.

אנו מודים בזאת לקב"ה שזיכה אותנו בשנים האחרונות לערוך את לימודי העירובין, שבס"ד השתתפו בהם כמה מאות אברכים ת"ח, שרכשו את הנושא בהיקף רחב ומעשי, וגם למדו לקיים אותו הלכה למעשה, כשנמצאים בשבתות אירות, צימרים, שבת חתן או גיבוש, והם מלמדים את המשפחה איך לעשות את דבר, יודעים לשאול נכון על כל לחי משונה או פירצה שאינה ישרה, עמוד מאולתר, או צמחיה שאינה שלימה. והאברכים מספרים הרבה על התועלת העצומה שקיבלו ממחזור לימודים זה, וכן, יש מהלומדים שנעשו אחראים על עירוב שלם בשכונתם, ובכך מזכים את הרבים מידי שבוע בשמירת השבת בהידור.

כה יתן ה' וכה יוסיף, בימים אלו שנערכת ההרשמה לקבוצות החדשות בירושלים, בני ברק, ומודיעין עלילת ועוד, יהי רצון שנזכה להעביר את הלימוד המיוחד הזה לעוד מאות ואלפי אברכים, והדברים יביאו חיזוק בקיום ההלכה וביצירת השבת כהלכתה.

עירוב שכונתי החדש שהוקם בירושלים

בשבוע האחרון זכינו להקים עוד עירוב שכונתי חדש ומהדר, ברחוב עידו הנביא, בירושלים, מדובר באזור שנמצא בעירוב של בד"ץ העדה החרדית, וגבול העירוב מסתיים לפני כביש 60 העובר בסמוך, אבל העירוב כולל גם את רחובות הנביאים ושכני ישראל שיש בהם חשש רשות הרבים המבטלת את כשרות העירוב, משום דין "אתו רבים ומבטלי מחיצתא". כמו כן יש בעירוב הזה דירות של גוים ומחללי שבת שמונעים את האפשרות לערב בפת, עד שישכרו את רשותם. ומה שעושים בזמנינו בעירובי הערים, ששכרו מהמשטרה לחמישים שנה, הרי זה מפקפק מאוד, כפי שהורה מרן

הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמשנת תשנ"א והלאה אין לסמוך על שכירות זו, כי השתנו החוקים ואין להם זכות וסמכות להיכנס לבתי התושבים ללא צו מיוחד. מחמת שני דברים אלו, שבעירוב גדול אי אפשר לפתור את הבעיות האלו, לכן במקומות שיש שכונה חרדית, משתדלים התושבים לעשות עירוב שכונתי, שיכול להגיע להידור ברמה גבוהה מאוד.

בשכונה זו גר אברך ת"ח מחסידי ברסלב, שהשתתף בשנים האחרונות בשיעורי העירובין של מוקד העירוב, ומתוך כך הוא שם לב שאפשר לעשות גם ברחוב שלו שיהיה עירוב מהודר, הוא התקשר וביקש שנבוא לבדוק את האפשרויות ואת ההלכות הנחוצות, היכן צריך להעמיד עמודים חדשים, ובאיזה צורה הם יהיו הכי מהודרים. לאחר עריכת התכנית וסיכום העלויות, הוא לקח על עצמו בשמחה את כל המצוה, ומיד בשבוע הבא החלו העבודות, ובס"ד השלימו את העירוב לרחוב זה.

מדוע ברחוב זה אין את החשש של רשות הרבים, האם בכל מקום אפשר לעשות זאת. התשובה שיש דבר מיוחד ברחוב זה, כמו בעוד רחובות עתיקים, שאין ברחוב הרחוב שיש עשרה אמה, משא"כ בסתם רחוב בזמנינו שיש מקום לרכב חונה ורכב עובר ברווח, יחד עם המדרכות, ויש יותר מט"ז אמה גם לשיעור חזו"א [שהם 9.200 מטר]. משא"כ ברחובות העתיקים בירושלים באזור בית ישראל ועוד, אין מדרכות, וגם בקושי יש מקום לרכב לעבור אחרי שאחד חונה בצד, וברחובות אלו יש רק כששה עד שבעה מטרים, וזה פחות מט"ז אמה לכו"ע [לשיעור רח"ב 7.70, ו"א 7.30].

יש רחובות צרים שבכל זאת נחשבים רשות הרבים, מחמת דין רשות הרבים המתקצרת, שפוסק השו"ע (סי' שמ"ה ס"ח ט') שיש דין רה"ר גם במקום הצר. אבל זה דוקא כשהרחוב הוא המשך ישר למקום שיש ברחבו ט"ז אמות, משא"כ רחוב זה מתחילתו, וגם כמעט כולו, פחות מט"ז אמות, ולכן אין גם חשש לרה"ר המתקצרת, והעירוב מועיל בזה לכו"ע.

הפרדת העירוב מהכנסיה והכפירה

גם בענין השכירות היה צורך לשים לב היכן לסיים את העירוב, בצד אחד ברחוב הסמוך (החומה השלישית) יש כנסיה שמסתמא יש אדם שגר בתוכה, וזה פוסל את העירוב, לכן היה צריך לסיים את העירוב לפני הכנסיה, ולהותיר את פתח הכנסיה מחוץ לעירוב, ואז הוא לא אוסר את העירוב הפנימי, כשיש לו דרך יציאה מחוץ לעירוב הזה. ובצד השני בסמוך לרחוב הנביאים, יש בית הכנסת שמשמש לפעמים את תושבי השכונה, והיה נכון להכניס אותו לעירוב, אבל לפי היתנה דירה שעוררה שאלה, האם מי שגר בה כשר לערב איתו, על הדלת היו תלוים פסוקים מהתורה, והיה נראה שהוא יהודי שומר מצוות, אבל לאחר בירור גילו שמדובר במסיונר, שדינו ככופר שאי אפשר לערב איתו והוא פוסל את העירוב. לכן גם כאן צמצמנו את העירוב, ועשינו צורת הפתח לפני פתח ביתו, ובכך העירוב של השכונה יכול להיות מהודר וכשר לסטלט בו.

הדברים האלו מלמדים אותנו, כמה מחשבה ובקיאיות צריך בתכנון עירוב, לשים לב לכל הדברים גם מעבר לכשרות העמודים והחוטאים, ובזכות הציבור שדורש ומבקש להדר, נזכה שיהיה בכל מקום ומקום עירוב מהודר.

אפשר שהעמוד יהיה תחת מרפסת ללא דין פי תקרה

בתוך כדי התקנת העמודים בכנסיה לרחוב, התעוררה שאלה על המקום הנכון להעמדת העמוד (המופיע בתמונה בצד ימין) בתחילה רצו להעמידו בקו ישר מול העמוד שכנגדו, אבל שמו לב שמעליו יש מרפסת, וא"כ יש דין פי תקרה יורד וסותם, וע"ז כביכול העמוד מוקף במחיצות, ודומה לדברי המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמוד בתוך חצר מוקפת מחיצה אינו כשר לשמש צורת הפתח לרחוב. [ואע"פ שמדובר כאן רק בדין

הלכתה, מ"מ דינו כמחיצה ממש שיוצרת רשות היחיד סביב העמוד, וא"כ העמוד נמצא בתוך רשות אחרת]. אבל במקרה כזה י"ל שלא שייך דין זה, כי אין אומרים דין פי תקרה יורד וסותם במקום שפתחו מג' צדדים, אלא רק כאשר יש לפחות שתי מחיצות כצורת גאם [כמו אות ר'], כמו שפסק הרמ"א (סו"ס שס"א). וכיון שתחת המרפסת פתוח מג' צדדים, אין תחתיה דין פי תקרה, וא"כ העמוד אינו מוקף במחיצות, והוא כשר. אמנם יש חוששים שמא מן התורה אומרים פי תקרה גם מג' רוחות, וא"כ לחומרא אולי זה מסלק את צורת הפתח. אבל הוראת רוב רבני העירובים שאין לחשוש לכך, ורק במקומות שיש שתי מחיצות גמורות ופי תקרה יורד בשני צדדים, צריך שהעמוד לא יהיה תחת המקום ההוא. ולמעשה כיון שהיה אפשר בקלות להימנע אפילו מחשש זה, הזנו את מקום העמוד אחרי התקרה, ויחד עם זה הקפדנו שהעמוד לא ייצא לרחוב הסמוך (רחוב שבטי ישראל), כדי שלא יכנס לחשש רשות הרבים כנ"ל.

התקנת העירוב השכונתי החדש בירושלים

הרחוב עידו ואין בו ט"ז אמות אינו בחשש רה"ר

מאות אברכים ת"ח כבר יודעים, עכשיו גם אתה יכול! 055-678-3323

אין דבר העומד בפני הצלת חיים רוחניים!!!

ורי זירא ענה לצדוקי שבפני דבר המוסיף שלימות רוחנית לא עומד כלום! אמנם זוהי פזיונות לעבור כך את הנהר - אבל כשעוסקים בהצלת נפשות אין מקום לחישובים כאלו... הרוחניות היא החיים - ואם יחסר ממנה חלק - יחסר חלק חשוב בחיים! יש בחיים הזדמנויות שאסור להפסיד - והוכיח לו משה ואהרן שלא זכו, א"כ חייבים להזדרז, שלא להחמיץ את השעה!!! אמנם אנו רחוקים מהדרגות הללו - אבל כל אחד במצבים העומדים לפניו, צריך לפקוח עיניים ולשים לב - אם מתגלגלות לידו זכויות - שימחר לתפוס אותם. הנה בדור שלנו ב"ה שאפשר ללמוד במנוחה ואין את הקשיים שהיו ליהודים תחת גלות הגויים, כמה היו מאושרים היהודים ברוסיה ובעוד מקומות אם היו מאפשרים להם ללמוד כמונו!!! צריך לנצל את האפשרות, ומי יודע מה ילד יום! עלינו לדעת שכל אפשרות ברוחניות עלולה להפסק, ניתנת הזדמנות ויתכן שהיא לא תתמיד!!! ולכן על כל אחד לראות לנצל ככל היותר את האפשרויות הרוחניות שלפניו, כל רגע שברשותנו יכול להיות מנוצל לעליה רוחנית, בבין אדם לחברו ובין אדם למקום.

אמר רבא תנא גמר מאברהם ואנן לא גמרינן מיניה דתניא [ויקרא יב-ג] וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שכל היום כשר למילה אלא שהזריזין מקדימין למצות שנאמר [בראשית כב-ג] וישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו'. [כח:] הנה מצינו בש"ס שני מקומות שצדוקי קינטר אמוראים בטענה 'עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפזיזותייכו קיימיתו' [שהקדמתם נעשה לנשמע]. בשבת [פח.] הוא טען את זה על רבא שמרוב שקיעותו בתורה זב ממנו דם - רבא לא הסביר לו, רק אמר לו שהטענה שלו עקומה... אבל בכתובות [קיב.] מסופר על ר' זירא שעלה לארץ ישראל, ולא המתין למעבורת אלא עבר על קרש בצורה מסוכנת. וכשהצדוקי תקף אותו על הפזיזות - השיב לו: מקום שמה ואהרן לא זכו להיכנס איליו, מי אמר שאני אזכה להיות בו? ויש להבין מדוע לא ענה לו - שמיחר בגלל שזריזין מקדימין למצוות? מבאר מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שהכניסה לארץ הקודש מביאה למעלות רוחניות [אנו לא מבחינים בהם בגלל מיעוט ערכו].

לגוי יש ספער רע - והספער לא משתנה!

וביתו לא היו מידות טובות! כיצד יתכן שלא היו לו מידות טובות, הרי הוא היה עוסק בתורה שהיא תבלין ליצר הרע - גם על מידות? אלא צריך לדעת שיש ההבדל בטבע בין יהודי לגוי! אצל יהודי המידות הרעות הם לא בטבע, והמידות רעות שבאות מהיצר הרע טבע חיצוני. אבל גויים אינם כן, כשיהודי ששומע על יהודי אחר שיש לו צרות, גם אם הוא רחוק במדינה אחרת ואינו מכיר כלל, הוא גם מצטער עמו ורוצה לעזור לו, אבל בגויים אפילו באותו העם אין דבר כזה, ואם לאחד יש צרות אישיות - זה לא אכפת לשני [אולי יש ארגונים שמרוויחים מלעזור אבל זה לא הטבע]. 'ארור' - פירושו שחסר אצלו הטבע הזה ומידות הטובות זה נגד הטבע, ואי אפשר לשנותו.

אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [בראשית כד-ב] ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו אר"א שמושל בתורת רבו [בראשית טו-ב] הוא דמשק אליעזר א"ר אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים. [כח:]

מבואר שאברהם היה ראש הישיבה, אבל המסביר הדולה ומשקה מתורתו היה אליעזר, ואם כן הוא היה גדול בתורה, ויש להבין מדוע אברהם חשש והצטער שמא אליעזר עבדו יירש אותו? מסביר מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א שבאמת לאבות הקדושים שלא שייך אצלם חמדת הממון, כל הרכוש שהיה צאן ובקר ועבדים ושפחות, הרי בוודאי, שהכל היה לצורך עבודת השם. אם אליעזר יירש אותו - תיפסק הקדושה, מפני שאליעזר אינו בעל

כמו המעשה הידוע שהיה עם הרמב"ם [ויש מספרים זאת על רבי יהונתן אייבשיץ] שהיו אנשים שחינכו חתול שיהיה מנומס, וכגון כשיש אוכל, שלא ייקח לאכול לבד, אלא רק את מה שמגישים לו, וחשבו שהצליחו לשנות את טבעו.

אך הרמב"ם אמר שזה לא יכול להיות, ונשאר בו הטבע של חתול, ועשו סעודה והושיבו את החתול ליד השולחן כמו כל אחד, והוא

הבטחתי המיוחדת של הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל

יהודי אשר יעמוד בחג השבועות לפני בורא עולם ויאמר לו כך:

"רביש"ע, רצוני לקבל עלי עול תורה!

אך סוף סוף הנני מוגבל עקב היצר הרע הגדול הנמצא בתוכי, מבקש אני

ממך, אפוא, שתרוממני לדרגת מתמיד אמיתי, שקוע באמת בלימוד

התורה ומצוותיה, ושכל הבלי העולם הזה לא יעניינו אותי כלל!!!

דבר זה הנני מבקש מך מתוך עונג ורצון"

מובטח לו כי ביום זה יפתחו בפניו שערי שמים ויושפע עליו שפע סעייתא

דשמיא. ויכודע בשם האר"ז"ל כי כל חיי האדם תלויים בלילה זה!!!

[שיחות לשבועות עמ' רט"ז]

ישב בנימוס ואכל רק ממה שהגישו לו. הרמב"ם הביא איתו עכבר בתוך קופסה קטנה, ובאמצע הסעודה פתח את הקופסה והעכבר יצא, ומיד קפץ החתול ממקומו ורדף אחר העכבר לתפסו, והפך בדרכו את כל השולחן, כי זה הטבע שלו, והטבע לא משתנה.

ולכן אמר אברהם לאליעזר שהוא ארור, כלומר שזהו הטבע האמיתי שלו ואין לו טבע אחר, ולא שייך שהטבע ישתנה, ואפשר רק להתרגל בהנהגה אחרת, אבל הטבע נשאר ארור, ולכן אי אפשר שישתדך עם יצחק שהוא ברוך ובעל מידות טובות בטבעו.

מדרגה כמו אברהם אבינו, ועל זה דאג אברהם אבינו מה יהיה עם הקדושה? ומה יהיה עם כבוד שמים?

אבל אם יהיה לו בן, גם הוא יהיה מחונך כמו אברהם, וימשיך את הכבוד שמים.

אמנם עדיין יש להבין מדוע סבר שתפסק הקדושה, הרי אליעזר היה מרביץ תורה גדול!

ועוד מצאנו במדרשים שהייתה לאליעזר בת, והיא כנראה הייתה מחונכת ברוח החינוך של אברהם,

עד שאליעזר חשב שהיא מתאימה ליצחק, אבל אברהם אמר לו אתה ארור ובני ברוך ואין ארור מתדבק בברוך.

ולכאורה מדוע הוא ארור, הרי הוא עוסק בתורה ומשמש את אברהם?

הביאור הוא - ש'ארור' פירושו בעל מידות רעות - אליעזר היה מבני כנען, שהיה בעל מידות רעות, וזה עבר בתורשה לאליעזר.

לכן אינו יכול להשתדך עם יצחק, כי יצחק היה בעל מידות טובות, בנו של אברהם אבינו שנתייחד במידת החסד, ואילו לאליעזר

מדוע משה צריך להזכיר לדור המדבר את מעמד הר סיני?

מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא וסימניך טינא בר טינא. [כט.]

מדוע באמת הלימוד בדבר ישן ומוכר קשה יותר מלימוד דברים חדשים?

הגאון רבי ירוחם הלוי ליבוביץ צוק"ל [המשגיח ממיר] מסביר ששכל האדם פועל כל הזמן, וכל המציאות שלו הוא הבנת דברים וחידושים.

דבר פשוט ומוכר לא מצריך שימוש בשכל... ולכן בספר דברים, משהרבינו מזהיר ללמוד תמיד את המעמד של מתנתורה וכל אשר ראו עיניהם - כי השם עשה את המעמד ההוא למען "אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים". ולכאורה תמוה מדוע צריך להזהיר את מקבליהתורה עצמם,

שראו את קבלתהתורה בחוש, ומה שייך לומר להם שילמדו זאת בתדירות, כאשר הם ראו אותה בעיניהם? אלא רואים שבשכל אסור שיהיה מושג של "ישן" - תמיד צריך התחדשות אפילו בדברים שחוו בכל החושים!!! והם דברי הרבנינונה (שערייתשובה ג, טו) כי האנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת השם, עליהם נאמר (תהלים עג, כז) "כי הנה רחקיך יאבדו"!!! המברשת לצחצוח הנפש, והסרת האבק ממנה, היא המחשבה! כל מחשבה ומחשבה ממרקת ומבריקה, ומחדשת - עלזאת כתב הרבנינונה כל שאינו עורך מחשבותיו - מי שאינו חושב בתמידות בעניני יראת השם, הלא הוא מניח להתיישנות לחדור אליו, וזהו "מלומדה" על כל משמעותה....

שליחותו של האדם מישראל בעולם הינה - עשיית "שטייגן"!

מה זה "שטייגן"? זה משהו שאין לו ביאור נכון בשפה אחרת... המשמעות שלו היא "להתעלות" - להיות נעלה, להיות נעלה, לא יתכן, מבלי להיות מחונך, ולהתחנך לא יתכן, מבלי ישיבה. גם כשאברהם זקן, לא יתכן כי יחיה ללא ישיבה, כי אברהם אינו חי בלי ה"שטייגן", ו"שטייגן" לא יתכן מבלי להמשיך להתחנך, בלי סוף, וכל זאת לא יתכן מבלי ישיבה.

הגר"מ ממחיש את הדברים במשל: מאןדהו נשלח להעביר משא כשחזר החל מתרברב ומפרט - ראשית עברתי את כל הדרך, מבלי שקיבלתי אף דו"ח משטרתי אחד... - שנית, בכל הדרך, לא הרגתי איש... ואפילו לא פצעתי... - שלישית, לא קרתה לי שום תקלה, המנוע כאילו יצא עתה מבית החרושת, והגלגלים כמעט חדשים, ושום תקר לא קרה לי...

יפה, יפה מאד, החמיא המשלח, ושאל ומה עם המשלוח, כיצד הוא הגיע לתעודתו? - אוי, את המשלוח, במקרה, שכחתי להעמיס...

חדל אישים שכמוך, הרעים עליו המשלח בקולו, וכי זו היתה השליחות - הלא השליחות מתבטאת, בתוכן המשא שהיה עליך להעביר במשאת... ולא באי גרימת מוות או פציעות...

כך בדיוק, יבא האדם לפני כסא הכבוד, ויטען... לא עברתי על מאכלות אסורות, על עבירות, על מצוות... - חדל אישים שכמוך, יאמרו לו, ומה עם המשא המוטל על שכמך... וכי לכך הורידוך לזה העולם שלא תעשה רפורטים... - מה עם ה"שטייגן" שלך? הלא זו היא השליחות!

ודאי שזה עצום. אבל אין זו השליחות. השליחות היא ההתעלות שלך. עצם בנין הווייתך... וכל זה עושים רק בישיבה.

דא"ר חמא בר' חנינא מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר [שמות ג-טז] לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר [במדבר יא-טז] אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה. [כח:]

יש להתבונן - הרי ברור לכל שאבותינו הקדושים עסקו בתורה, ומה היא המעלה המיוחדת בכך שישבו בישיבה?

ולא עוד אלא שיעקב עזב את ביתו הקדוש של אביו - לטובת ישיבתו של שם ועבר?

מסביר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א את מה שאפשר לרכוש בישיבה, אי אפשר לרכוש בשום מקום אחר, גם לא אצל יצחק ורבה... כי הישיבה היא "יצירה" מיוחדת במינה, הישיבה אינה בית ספר, אינה מקום ללימוד הלכות, או לרכישת מקצוע, אינה "מקום" לרכישת ידיעות, אף לא לרכישת "דרך". הישיבה היא "בית אולפנא", "בית-חינוך" - מתחנכים!

חינוך מחדיר את כל הנלמד, להיות חלק מעצם הווייתו של המתלמד, בהלכה, באגדה, במוסר, ביראת שמים, במדות. אמנם יתכן ללמוד את כל אלו. יתכן גם לדעת אותם על בוריים. אך יתכן גם להתחנך בכל אלו. ולהתחנך פירושו להיות אותם...

"להיות" למדן, ירא שמים, בעל מוסר, בעל מדות. המקום הבלעדי המכשיר לכך, היא הישיבה, לכן, מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו.

שליחותו של האדם מישראל, ובפרט בן תורה, בעולם הזה, הינה שליחות של "שטייגן".

בארמון המלך אין כח להזיק - אבל כל נזק משמעותי יותר!!!

שהמחשבה נכנסת כה עמוק, אבל מצד שני, בגלל העומק בה היא פועלת, אין לה כח לפגוע ולהרוס הרבה.

משל למה הדבר דומה? ישנם שני אופנים לבזות מלך: כשנתין ניצב לפני מלכו בתוך ארמון המלוכה, ובמקום לעמוד לפניו בראש מורכן, באימה וביראה, הוא מביט בתקרה וצוחק לו להנאתו - זהו זלזול מחפיר בכבוד המלך, שפעמים רבות עלול להביא על המזלזל עונש חמור.

לעומת זאת, בכיכר העיר מוצב פסל של המלך - מי שצוחק בסביבתו לא עבר בזה שום עבירה, אבל אם ברוב חוצפתו הוא לוקח גרון והורס את הפסל, זוהי חוצפה גדולה ופשע נורא נגד המלך.

ועתה הבה ונתבונן: מה יותר חמור, הזלזול הדק בארמון, או המעשה החמור בכיכר העיר?

נמצא, שבעצם ישנו איזון בין הדברים: מצד אחד בארמון אין לו כח לעשות נזק משמעותי, אבל מצד שני המשמעות של כל תנועה חמורה יותר מהרס ממשי בחוץ.

לכן הרהורי עבירה 'קשים' מעבירה - זהו מעשה יותר חמור, אבל סוף כל סוף הוא לא הרס הרבה במעשהו.

הרהורי עבירה קשו מעבירה, וסימניך ריחא דבישראל. [כט.]

הנה בענין זה ישנה לכאורה סתירה גדולה: מצד אחד, משמע כאן שעבירות שבמחשבה הן גרועות יותר מעבירה שנעשית בפועל.

מצד שני, אף שאמרנו חז"ל שביטול תורה, וכיש לשה"ר, גרועים יותר מרציחה, יתכן שנראה יהודי היחשוד קצת' על דיבור לשה"ר וביטול תורה - ולא נתפלא שמישהו ביום כיפור יכבד אותו ב"מפטיר יונה", לא פחות ולא יותר!

הרי אדם שרצח ח"ו לא יקבל כללעליה בביהכ"נ, וודאי לא שלישי או שישי, יזרקו אותו בבושת פנים, ואילו מי שמדבר לשה"ר, או מי שהמחשבות שלו אינן כשרות במאת האחוזים יכול לקבל מפטיר יונה?

מסביר **הגאון רבי שמשון דוד פינקוס צוק"ל** שה' עשה שיהיה איזון בין החומרה של העבירה לבין ההרס שלה.

'מעשה' - שפועל בחיצוניות, מצד אחד הוא הרבה יותר קל ממחשבה הפועלת בתוך הפנימיות, אבל בכוחו להרוס הרבה יותר.

לעומת עבירה של 'מחשבה' - שיש בה חומרה גדולה מאוד, כיון

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com

לתרומות בנדרים פלוס - 'נוה אריה' - פנינים מאירים - הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

לא מדבר בתפילה.

ביררתי את הסיפור ממקור ראשון, וגילינו שהרב קרויס הנ"ל אינו רק דואג על עצמו לא לדבר בתפילה, אלא הוא דואג גם לאחרים שלא ידברו, ומוציא ספרים ועושה חזיונים, ובאמת כשאדם עושה למען קדושת בתי הכנסת, הקב"ה משאיר אותו למטה להרבות כבוד שמים.

ההשלמה של הסיפור הזה היא: להרב רוטנברג הנ"ל יש לו שתי בנות שחיו שנים רבות לזש"ק, לאחת נולדה בת בעבר לפני כמעט שבע שנים (ב-ב' סיון ימלאו שבע שנים) ומאז לא זכתה להיפקד עוד בזש"ק, ולאחרת לא נולדו בכלל, מספר הרב רוטנברג שהם עשו את כל ההשתדלויות הרפואיות עם טובי הרופאים בארץ, וכמו כן גם רפואות טבעיות וכדו', ועל אף הבטחות הרופאים שהכל יהיה בסדר שום דבר לא עזר, ולפני כשנה בקיץ תש"פ כשכבר בני המשפחה התיאשו מלעשות את ההשתדלויות הגשמיות, אמר הרב רוטנברג לעצמו **אני יעשה השתדלות רוחנית בענין 'קדושת בתי כנסת'**, אך הרב רוטנברג היה בבעיה כיון שהוא עצמו ב"ה לא מדבר בכלל בבתי הכנסת (שזהו סיפור לעצמו בל"נ בעתיד), אם כן מה הוא יכול לקבל על עצמו בכדי להרבות כבוד שמים ולהביא ישועה לבנותיו? **החליט הרב רוטנברג שהוא מקבל על עצמו להעיר לאותם אנשים שמדברים בתפילה**, ומתאר לנו הרב רוטנברג איך הוא מעיר לאנשים בצורה עדינה ונעימה, ובתחילה מסמן למדברים עם אצבע על הפה, ואח"כ דופק בנחת על השולחן, אך במקרים שלא עוזר כלום הוא פשוט מעלה את הקול ומקיים את השו"ע (בסימן קכ"ד ס"ז) **לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח-צבור חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו**, שכידוע זה המקום היחיד בשו"ע שכתוב לגעור במישהו ועוד כשזה ברבים! קבלה זו היתה בערך לפני כעשרה חדשים, וברוך ד' ביום שלישי כ"ב אייר תשפ"א נולדו לו שני נכדים (בנים) משתי בנותיו הנ"ל בהפרשים של פחות משעתיים באותו בית חולים. ד' יעזור שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה, ולהמשיך להרבות כבוד שמים, ושנוזה כולנו להתחזק בשמירת קדושת בתי מקדש מעט, ולהוסיף כהנה וכהנה, ומתוך כך נזכה לכל הישועות בבנין ביהמ"ק השלישי במהרה בימינו אמן.

ב.ב. 0527101970 ניתן להתקשר בשעות בין הסדרים.

בירורי הלכה

(סימן יד) כתב אין לנו לבדות מלבנו איסורין שלא נמצא בתלמוד ע"ש. והגרצ"פ פראנק בשו"ת 'הר צבי' ח"א (סימן ע"ד) מביא מהגאון רא"ד תאומים שהקשה דלכאורה מהמהר"ט (הובא במג"א בס' קנד) מבואר דלא כרעק"א שכתב, גן ופרדס שבסביבה אע"פ שפתוח לביהכ"נ אין בה קדושה. וה'הר צבי' רוצה ליישב ע"פ ה'בנין ציון' דלעיל דהמהר"ט איירי בנטוע כבר דאין צריך לעקור, אבל דוחה זאת דמשמע מהמהר"ט שמנהגם היה לנטוע אילנות בסמוך לביהכ"נ שכתב בסו"ד כדרך כל האילנות והפרדסים שאצל הבתי כנסיות שאינם בכלל העזרות.

[וכותב ה'הר צבי' שכשנטועים אילנות במדרכה ומגיעים על יד ביהכ"נ, אין איסור להמשיך לנטוע האילנות, דניכר לעין שלא ניטעו אלא לצורך נוי הרחוב ולא בשביל ביהכ"נ, וכל אלה שהזכירו איסור לא אמרו אלא כשהנטיעות הם בחצר ביהכ"נ משא"כ בכה"ג שזהה על המדרכה השייכת לרחוב ולא לביהכ"נ.]

והוסיף מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: שידוע שהחזו"א חשש לרעק"א.

ובענין שטיחת עשבים בביהכ"נ בחג השבועות

הרמ"א בסימן תצ"ד סעיף ג' כותב: ונוהגין לטטוח עשבים בחג השבועות בבית הכנסת והבתים זכר לשמחת מתן-תורה. ובמשנ"ב סק"י כותב: שהיו שם עשבים סביב הר סיני כדכתיב 'הצאן והבקר אל ידעו' וכו'. וכותב המג"א: נוהגין להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים זכר שבעצרת נידונו על פירות האילן ויתפללו עליהן. ובמשנת יעקב כתב דלכאורה יש להעמיד אילני מאכל, אבל בחת"ס (דף רפח ע"ב) כתב בתו"ד נוהגין להעמיד אילני סרק בביהכ"נ כי בשבועות

התפרסם בעולם סיפור על א' מהאנשים שניצלו מהאסון במירון. ברצוננו לספר את הסיפור מכלי ראשון בצורה מדויקת: יהודי יקר בשם הרב אברהם קרויס הי"ו מחסידי 'תולדות אברהם יצחק' תושב העיר בית שמש, שהיה בתוך האירוע המזעזע, נפגע בצורה קשה ואיבד את ההכרה, **אנשי ההצלה סימנו אותו בין הגופות שלא אמורות להישאר בין החיים**, אך לפתע א' מאנשי ההצלה הציע שאולי בכל זאת ננסה לבצע בו החייאה, וכך עשו, ובחסד ד' הוא התעורר. הוא פונה מיד לבית החולים זיו בעיר צפת, אך שם איבד את ההכרה פעמיים נוספות, ובחסד ד' שוב הצליחו להחיותו וחזר לחייו.

למחרת בבוקר (יום שישי עש"ק 'אמור') נכנס אליו יהודי יקר מאוד בשם הרב ישראל יהודה רוטנברג הי"ו אשר חלק מתפקידיו הוא לחלק אוכל כשר לחולים בבתי החולים מטעם ארגון מפעל החסד, הוא רצה להגיש לו אוכל, אך היהודי הפצוע הרב קרויס (שעדיין היה שעות ספורות אחרי שחזר לחייו, ועדיין לא היה בהכרה מלאה), טען שרוצה אוכל דווקא בכשרות מסוימת ומהודרת. תוך כדי אומר לאיש החסד הרב רוטנברג 'איך בין גווען אויף יענע וועלט - איך בין צריק גקומן וייל איך ריעד נישט בדדווענן' (=אני כבר הייתי למעלה והחזירו אותי למטה כיון שאינני מדבר בתפילה!!!) הרב רוטנברג קורא לבנו שעמד בפתח: 'הרשי', אתה שומע מה הוא אומר, הוא היה עם שתי הרגלים למעלה וחזר לפה כיון שאיננו מדבר בתפילה.

הרב קרויס מבקש מהם שיביאו לו בגדים ומראה תלוי על הקיר את הבגדים הקרועים שנקרעו כשעשו לו את ההחייאה, התחיל הרב רוטנברג לחשוב כיצד ישיג לו בגדים לשבת, ואז אומר לו הרב קרויס יש לי מזוודה אצל יהודי במירון עם בגדי שבת.

הרב רוטנברג רצה מאד לעזור לאותו יהודי שכ"כ יקר בעיניו בגדי שבת, אך המשטרה סגרה את הכניסה למירון. סמוך לשעה 00:30 כשנפתחו שערי מירון התקשר מיד איש החסד הרב רוטנברג לרב קרויס ואומר לו אני נוסע להביא לך את המזוודה ממירון, אומר לו הרב קרויס אין צורך, אני כעת עולה במעלות מירון, אני בשבת אצל ר' שמעון, הרב רוטנברג המום כולו! ואומר לו מה אתה עולה למירון, איך זה, הרי לפני כמה שעות הייתי במצב כל כך אנוש, היית כבר למעלה! **אומר לו הרב קרויס כבר אמרתי לך 'אני**

נטיעת אילנות בסמיכות לביהכ"נ ושטיחת עשבים בביהכ"נ בחג השבועות

הרמב"ם פ"ו מהל' ע"ז הל' ט-י כותב: הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל אע"פ שעשה אותו נוי למקדש ויופי לו ה"ז לוקה שנא' לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך, מפני שזה היה דרך ע"ז נוטעין אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם. ואסור לעשות אכסדראות של עץ במקדש כדרך שעושין בחצרות אע"פ שהוא בנין ואינו עץ נטוע, הרחקה יתירה שנא' כל עץ, אלא כל האכסדראות והסככות היוצאות מן הכתלים שהיו במקדש של אבן היו ולא של עץ. וכותב הראב"ד: א"א, לשכת העץ, בית היתח. בימה שעושין למלך בשעת הקהל, לשעתה היתה, וכן גזוזטרה שהקיפו בעזרת נשים בשמחת בית השואבה לשעתה היתה. [ומקשים על הראב"ד דבפ"א מביה"ב ה"ט תירץ באופן שונה דכתב שם: לא אסרה תורה כל עץ אלא אצל מזבח ה' והיא עזרת כהנים משער ניקנור ולפנים אבל בעזרת נשים ובהר הבית מותר. ובמשנת חיים ביאר שישנם ב' הלכות א. מהלכ' ע"ז ובה אסור אף בעז"נ אבל לשעה מותר ב. מהל' בית הבחירה ובה רק בעזרת כהנים אסור וגם לשעה.]

ובהגהות רבי דוד ערמאה על הרמב"ם כותב: ונל"ד דאפילו אצל בית הכנסת אסור מדרבנן, אבל אכסדראות דאפילו במקדש אינן אלא מדרבנן משום גזירה בביהכ"נ מותר. והביאו הגרעק"א בהגהותיו לשו"ע (ס' ק"נ) וכ"כ המהר"ם שיק.

אמנם בשו"ת בנין ציון (סימן ט) כתב דאין איסור בנטיעת אילנות בסמיכות לביהכ"נ ומכ"ש כשכבר נטעו שלא לעקור. וכמו"כ בשו"ת משיב דבר

אילנות בחג שלהם. ומו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א הדגיש שכונת המשג"ב שהגר"א ביטל את מנהג האילנות ולא את מנהג העשבים המוזכר ברמ"א. ובערוך השולחן כתב, בדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור, וכ"כ האגרות משה דלדעת הגר"א אין לשטוח אפילו עשבים. מאידך דעת הגר"י קניבסקי והגרש"ז אויערבאך והגר"ש אלישיב, שמותר לשטוח עשבים דאין העשבים בכלל חוק העמים.

נידונים על פירות האילן, כי עצי פרי הם נגד הצדיקים ובעלי מעשים טובים ואילני סרק הם בבחינת עמי הארץ עושים מסעדת בית ה' לדבעי רחמי אתכליא על עליא (פירוש: יבקשו אשכולות הענבים רחמים על העלים דאילמלא העלים לא מתקיימים האשכולות) והם מחזיקי תורה ועתידים אילני סרק שיטענו פירות וכו'. וכותב המשג"ב: הגר"א בטל מנהג זה, משום שעכשיו הוא חוק העמים להעמיד

חיזוקים בבתי הכנסת

כמו"כ להעיר בעדיניות איש לרעהו על כך ובזכות קבלת עול מלכותו יתברך במורא מקדשו יהא רעוא שיפתחו שערי רחמים להחלימו במהרה בתושח"י. ממונה מטעם מו"ר שליט"א עבר בין לומדי הכולל להחתימים על המכתב, אברכי הכולל נענו לקריאת מו"ר שליט"א וחתמו בזה אחר זה, ובזכות כך נוצר חיזוק נוסף בביהמ"ד, ובס"ד החיזוק מורגש היטב. ויה"ר שימשיכו אברכי כולל זה ואברכי שאר הכוללים להתחזק ב'קדושת בית הכנסת'.

קוראים כותבים

שהוא מ"דברים העומדים ברומו של עולם" נביא בכאן מדברי העמק דבר בהרחב דבר לפסוק "בחרבי ובקשת" שהביא שם בסוף דבריו דברים מוגדרים של חיזוק תמידי במעט התבוננות. בירושלמי ברכות (ל"ד ע"ב) ובב"ר (פר' מ"ט אות ח') מובא המנהג בימי קדם **שהיו אומרים לחזן שיגש לעשות מלחמה**, והענין בזה מבואר בקדמונים על התקנת פסוקי דזמרה שהוא מעין זמירת עריצים, כלומר כל כח מקטרגים המונעים את קבלת התפילה הראויה להתקבל - לולי כוחם, ולזה תקנו לנו חז"ל בתפלה קבועה כוחות שהם מכונים "עומדים ברומו של עולם" להיות כעין "חרב" כפשוטו להיות הורג וזומר את כח המקטרג - וזהו שנאמר "בחרבי". ואמנם עיקר מטרתו הוא להיות קולע למטרה להתקרב להקב"ה ולבקש מלפניו, וזה לאחר כל המלחמה הנ"ל, מוסיפים עוד ענייני בקשות שהוא מלשון "קשת" הקולע למטרה, וע"ש עוד שהרחיב.

והנה בפרשת שמיני כתיב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעלה והשלמים", ובתנ"כ שם הוסיף משפנה מקרבנותיו ירד לו מן המזבח בשמחה, וכן כתב תיב"ע בקצרה. ופי' שם הח"ח שהיינו שהשמיענו בפסוק הזה שכיון שנפנה מעשיית הקרבן התבונן בכל פעולותיו שהיה כדין ולא נכשל בשום דבר ואז ירד מן המזבח בשמחה, ובירך ברכת כהנים מתוך שמחה של מצוה, עכת"ד ומשמעו **שהוא דין תורה לברך בשמחה**.

וידועים דברי העמק ברכה בנשיאת כפיים אות א' דיש דין דאורייתא של נשיאת-כפים בעבודה, אפילו לשיטות שחיוב התפילה מדרבנן, משום דמציאות התפילה הוי ענין דאורייתא, ע"ש גם אות ד'. ולאור דברי העמ"ד הרי נמצאנו למדים שיש לכהנים עבודה מיוחדת בחיוב התבוננות של שמחה לפני הנ"ל [ולחרדים שהובא בביה"ל ריש ס' קכ"ח נראה שהוא שייך אף בישראלים **שהיו במצב הראוי להתברך** ע"ש, והוסיף מו"ר הגרמ"מ לובין **שחיוב אין** (לישראל) אבל ודאי יש בזה מעלה] בגודל מעלת הכבישת מלחמה שזכו אליה, ומתוך שמחה זו לברך כראוי. והתפארת ישראל ב'בועז' ברכות פ"ד משנה ב' כותב: האדם אשר לוקח את סדר התפילה לחיזוק הרגש ואת הביהמ"ד לחיזוק השכל, הרי הוא בדרך החיזוק תמיד. ובכדי שזה יחזיק מעמד ראוי להכין עצמו רגע לפני היכנסו לביהמ"ד וביהמ"ד שידע מה הולך לעשות וכו' עכ"ל. ובאם מרגיש רפיון כעבור זמן מה, יערב קב חומטין כידוע מדברי הנפש החיים ש"ד פ"ז. וכן באמצע התפילה העיצה היעוצה בשמרגיש איזה היסח הדעת יחשוב שהוא עבדא קמיה מריה ויכנע אליו. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שישים עלינו בעל כל עמו ב"י חיים וברכה למשמרת שלום.

סיפור השבוע

בדיק באותה עת דיברתי בישיבה על הזהירות מדיבור בבית הכנסת ובאמצע התפילה, סיפורתי כמה סיפורים על אנשים שקיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה, וראו מיד את הישועה, מאחר שאף הקבלה עוזרת במקום. **היהודי הזה חתם שלא ידבר באמצע התפילה, וכ-10 דקות לאחר מכן, בס"ד מצא את אבידתו!** (כבוד בית ה')

כולל 'חזון איש' בני ברק
הכולל מונה בס"ד מעל 500 אברכים היגעים בעמל התורה. בסוף שבוע שעבר נתווסף חיזוק גדול ע"י מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א לרפואת אחד מרבני הכולל. מו"ר שליט"א פרסם מכתב וז"ל: הנה ידינו מעמודי התווך של בית מדרשנו הגאון השקדן ר' ... שליט"א זקוק לרפואה שלמה בתושח"י במהרה. **ע"כ בל"נ ע"ע להתחזק שלא לדבר דברי חולין בביהמ"ד ובנוסף בשום אופן לא לשוחח בפלאפון בתוך כותלי ביהמ"ד**

קיבלנו שיחת חיזוק מאת הגאון רבי שמשון כאהן שליט"א ראש חבורה כולל 'נחלת משה'. זמן קיץ תשפ"א. כמדומה שבלב כל אחד יש בימים אלו הרגשה נעלית בחדסי ד' עמנו, בשובנו להיכלי התורה כימי קדם. וכידוע מבעלי המוסר שהיו אומרים ב"כל המקודש מחבירו - חרוב מחבירו", שהוא מכח הגמ' בסוף סוכה שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. והיינו שהכוח של יצה"ר להילחם ביתר עוז היכן שיש לו רכוש גדול, והוא כולל את כל ענין שיותר מקודש, ומזה יש לבחון שבדבר שיש יצה"ר גדול סימן שהדבר העומד מאחורי זה הוא מקודש יותר. וכן בדבר הניכר ביתר-שאת את חסד ד', שהוא החזרה לבתי כנסיות ומדרשות כימי קדם, נראה שהוא הדבר הראוי להוסיף בהתבוננות לעשות נחת רוח לבוראינו.

הנה כתיב "ברוב עם הדרת מלך" ואמרין בגמ' מגילה (כ"ז ע"ב) שהוא בכל תוספת יהודי מתרבה יותר כבוד והדר למלך, ולכן היה מקום לאסור למכור ביהכ"נ שהיו בו בתחילה מספר של אחד יותר ממה שנמכר לו, אלא דלמעשה לא חששו לענין כזה בדין הורדה בקדושה. ע"ש בפלוגתא בר"מ ורבנן.

וממילא זה הדבר הראוי לשים לב בהודאה מרובה על כל תוספת ש-ה' מזכינו בענין הזה, הן בביהכ"נ והן בביהמ"ד, ולהתחנן מלפני השי"ת שנזכה לקיום ההוה, ולהוסיף עוד בענין. והנה בברכות דף ס"ג איתא על המרפה עצמו מחיזוק בתורה ומעשים טובים לא יהיה לו תקומה בעת צרה. ופירש שם המהרש"א שהיינו כשאנו מתחזק כאמרו שם דף ל"ב. ואמנם שרש"י בדף ל"ב פ' שהחיזוק צריך להיות תמיד ובכל כחו, אבל פשוט שכפי ירידת הדורות אף תוספת מעט של חיזוק שווה היא עד מאוד. וכן היה מרגלא בפומיה דמרן ראה"י הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל בשיחותיו המרוממות, לומר תפקידנו הוא **"לתפוס כל שהוא הקטן ביותר"**. ואף אנו בדואי שקיים אצלנו מושג של דברים הצריכים חיזוק, והוא מחייבנו לרצות את הקב"ה מכל מה שנחסר בשנה אחרונה הן בתורה ותפילה, ולהיות מוסיף והולך תמיד.

ונתבונן בס"ד בבחינת "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו". כידוע שהחזו"א אמר על עצמו שעמלו בתפילה היה יותר מעמלו בתורה, והיינו שזהו גילוי של הדעת תורה. וכשמתבוננים באגרתו המפורסמת בח"ג (קנ"א), רואים את הכיוון שצריך לקחת נגד עינינו בעבודה זו. **וביותר הדגיש שם את התפילה על חלק הזכות בתורה. עם השאיפה בלתי פוסקת להיותו מתגדל על ידו מבלי גבולות**.

ובכדי להמחיש במעט את סדר העבודה שבתפילה, ואת ההגדרה של חז"ל

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים

ממיטב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

היום לעשותם - ולא מחר!

זמן מתן תורתנו הוא הזמן שבו עלינו להכין את עצמנו לקבלת התורה. עלינו להכין כלי קבול כדי לקבל טעם בלמוד ורצון אמיתי להתחבר אל התורה. ככל שנכין את עצמנו יותר, כך נזכה לקבל יותר ולגדל תלמידי חכמים אמיתיים. אלא שהיצר הרע אינו שוקט על שמריו. הוא מנסה בכל כחו לסכל כל יזמה שלנו. הוא יודע היטב שלא נתן לו לבטל אותה לגמרי, ולכן מנסה לשכנע אותנו שלכל הפחות נדחה אותה למחר.

עד כמה יכול הדבר להיות גרוע, נוכל ללמוד מן המעשה הבא -

היה היה יהודי, אב לעשרה ילדים, שבביתו שירה של בנות מבגרות תקועות בשדוכים. אחת בת עשרים ושש, שניה בת עשרים וארבע, שלישית בת עשרים ושנים וכו'... שום הצעות לא הגיעו. וכל כך למה? הסבה הייתה ידועה לכלם. אביהן היה עני ואביון. היו לו בסך הכל שני זוגות מכנסים - אחד לשבת ואחד לכל השבוע.

והמכנסים האלו גם כן מכנסים.

למי היו פעם מכנסים ראויים לשמם? בד היה דבר יקר מאוד. כשהיה חור במכנס, לא זרקו את המכנסים. מה פתאום! הדביקו על זה לאטע, טלאי. והיהודי שלנו אינו שונה משאר הבריות בעולם. מיד כשמצא את החור הראשון במכנסים, לקח מגבת ישנה, חתך ממנה חתיכה, ותפר למכנסים. אלא מה? המגבת היתה בצבע אדום, כך שהמכנסים השחורים היו עם טלאי אדום למעלה. שיהיה כך.

והנה, עוד חור. מה עושים עכשיו? יש וילון כתם שהוריש לו דודה זקנה, הפעם יחתך מאה. חתך ותפר לעצמו עוד חלון קטן בצבע כתם. נו. את החור הבא הוא תפר מגרב ירק של התינוק. אדם-ירק-כתם. רמזור מהלך.

ראו האנשים את האדם לבוש בכאילו מין מכנסים, שלא לדבר על הנעלים שלו, שהתקנים בהן מקרא מפרש של "וכלם פותחים את פיהם", ומיד הבינו שאין מה לדבר אתו על דוניה לבתו. מדבר בעני ואביון, שאפילו פרית ומצעים אין לו. הלא היהודי לבדו לבכות קצת. "רביה, מה יהיה? הבנות בגיל עשרים ושש, עשרים וארבע ועשרים ושנים. ואין הצעות!"

הסתכל עליו הרבי: "תראה איך אתה נראה! אל תבוא אליו לך לחנות בגדים, תקנה לך זוג מכנסים חדש, ותראה שההצעות יגיעו. מי רוצה מחתר שנגראה כמוך?"

"הוי, רבי" - נאנח היהודי - "בשביל לקנות מכנסים בחנות בגדים מכבדת, עלי לתת את כל המשכורת שלי, ועוד להוסיף עליה, שלשים רובל עולים מכנסים חדשים. ואני משתכר במשך חמש רק עשרים וחמש. אם אקנה מכנסים אפשו את הרגל".

"נו, טוב" - אמר הרבי - "אל תלך לחנות בגדים, לך לשוק הפשפשים, חפש לך בחנות של יד שניה משהו בזיל הזול".

תפס האיש את ראשו: "אוו, על עצה כזו לא חלמתי! אה, כל הנוטל עצה מן הזקנים!"

הגיע לשוק הפשפשים, נכנס לאגף המכנסים, ומצא שם הר של מכנסים מהרצפה עד התקרה. עכשיו צריך לבדוק בין כל המדות מה מתאים לו יותר, ומה מתאים פחות. משך מכנס אחד, וכל הערמה מתמושטת עליו. אוי וי. פה תהא קבורתו. מגיעים העובדים לחלץ אותו, וסוף סוף אפשר להתחיל למד ברצינות.

הזוג הראשון התאים לו ולעוד שלשה אנשים כמותו. זה לא זה. הוא ממשיך לחפש בלי להתאושש. נכנס לזוג השני ומגלה שזה צר מדי. הפתור נקרה. בעל הבית מגיע לצעק עליו: "מה קורה כאן? מה אתה חושב שאתה עושה כאן?"

הוא מתנצל וממשיך לחפש מכנסים ברחב מתאים, כך שאפילו לא

יזדקק לשלייקס [בעברית: סומך נופלים]...

בשעה טובה ומצלחת הוא מוצא זוג מכנסים ברחב מציון. יגיע ומצאת תאמיו. הוא מודד ומגלה שהפעם יש לו בעיה אחרת - המכנסים ברגז עם הנעלים. בלית ברירה הוא ממשיך לחפש זוג מכנסים נוסף.

ממשיך לחפש עוד שעות, ובסופו של דבר הוא מוצא מכנסים לתפארת - משלמים ברחב ומשלמים במראה, ואם כי הם ארזים בעשרה סנטימטרים, מחליט היהודי לקחת אותם. בארץ יוכלו לשפל כל הבנות בבנות, ואחרי מכפלת טובה הם יתאימו לו בדיוק.

באותו יום חזר היהודי הביתה אחרי דף היומי, מאשר. הוא פונה לבתו הגדולה, רחלי בת העשרים ושש, מספר לה בהתרגשות שקנה זוג מכנסים חדש, ומבקש שתעשה לו טובה ותקצר לו את ארזים בעשרה סנטימטרים.

הבת יודעת לתפר היטב ונענית מיד: "אבא, זה ממש כלום, עשר דקות ואני גומרת. אבל היום אני ממש לא יכולה. יש לי כמה מבחני חוץ. אין לי דקה פנויה. מחר אני אעשה זאת".

הוא ממשיך לבת השניה, אולי לאה'לה תוכל לעזר. היא שומעת ונאנחת: "הוי, אבא, אני ממש באמצע תקופת מבחנים. אני פשוט לא יכולה. כל היום ענתי לאמא, השפכתי את הקטנים, עוד לא התחלתי להתכונן. אני אעשה זאת מחר בסדר?"

נגש לרבקה'לה, וגם היא עמוסה עד למעלה מראשה בעבודה. מחר היא מבטיחה לפנות זמן ולעשות את המלאכה במהירות.

בלית ברירה הוא מחליט לקפל בעצמו את המכנסים לגדל הרצוי, את הזוג הישן הוא זורק לפח. ואת החדש מניח על כסא ליד מטתו והולך לישון.

הבית כלו גם את שנתו, ובארבע לפנות בקר מתעוררת הבת הגדולה. היא חשה בושה גדולה. מה אבא בקש בסך הכל? מכפלת של עשרה סנטימטרים. כמו עני ואביון עמד והתחנן לכל הבנות, וכלנו דחינו אותו למחר. היא מחליטה נחושות שהיא תלמד את אחיותיה הלכות כבוד אב. בשקט נגשה לכסא, נשלה את המכנסים, מדרה עשרה סנטימטרים, וגרה את כל המיתר.

בבת אחת התקצרו המכנסים בעשרים סנטימטר. רחלי חוורת לישן מרצה. תהיה לאבא הפתעה משלמת!

בחמש לפנות בקר מתעוררת לאה'לה. בושה וחרפה! אחותי הגדולה אומרת מחר, הצעירה משיבה אותה תשובה. אני אלמד אותן מה פרוש כבוד אב! היא קמה במרץ, לקחה את המכנסים, מדרה עשרה סנטימטרים וגרה במהירות. כשהיא מסיימת היא מניחה את המכנסים בחזרה על הכסא, והולכת לישון מאשרת ומלאת ספוק.

בשש בבקר קמה רבקה'לה. בושה וחרפה! איפה כבוד ההורים כאן בבית? אני אראה לכלן איך צריכים להתנהג! במהירות נשלה את המכנסים, מדרה וקצרה אותם בעוד עשרה סנטימטרים.

בשבע בבקר קם היהודי שלנו שמח ומאשר מודה אני של אותו בקר לא היה כמו עד היום. היום יש לו מכנסים חדשים! הוא לובש את הציצית והחלצה תוך כדי שהוא מזמר לעצמו שיר מיוחד, ואז הוא מגיע למכנסים, ומגלה - בגד ים. הוא מתחיל לצעק ולשאג, וכל המשפחה מתעוררת. אוי וי! החלו הבנות להאשים זו את זו, ואבא במרכז משתיק את כלן ואומר: "כלכן אלשמות. ראו נא מה נהיה מן המחר! שלכו!"

זה היצר הרע, רבותי!

כל חיוק שאדם מחזק את עצמו - בכל ענין שהוא - הוא משכנע אותו לדחות למחר, וכך הוא מפיל את האדם. לכן צריך להתחיל מהיום, כמאמר רבותינו: "ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה" (אבות ב, ד). עצמק הוא זה שגורם לנו לדחות דברים למחר.

(רבי ישראל מאיר שושן שלישי"א - מתוך הספר דורש טוב שבועות)

הבה נערך הכרות עם 'איש המחר'. נתן לו לספר על עצמו. הנה ספורו, מלה במלה.

חבר טוב שלי עבר להתגורר בעיר מרחקת. איך אומרים, "רחוק מן העין - רחוק מן הלב". אבל לפני כחדש מגיע מכתב ידידותי, שהזכיר את החברות הגדולה, והזמין אותנו לחגיגת ה"בר מצוה" של בנו. כמובן, חשבנו לנסע, הרי היינו ידידים בנפש, ואת הילד הכרנו מאז היותו תינוק. הוא גדל יחד עם מושי שלנו, הלכו יחד לגן. אבל בדיוק באותו יום חתנה אחותי. רציתי לשלח לו מכתב, שבו אספר לו כמה רצינו להגיע וכל זה. ההזמנה שלו מנחת על שלחן הכתיבה שלי, ועד היום לא יצא לי לכתב אותו.

זאת אומרת, באמת, זה לא ענין גדול. אני רק לוקח עט ביד ופותב. כמה דקות והמכתב גמור. בדרך כלל אני די חרוץ. גם כאן, החלטתי שתקף ומיד כשאחזר מהעבודה, הדבר הראשון שאעשה, זה לכתב את המכתב. כשחזרתי מהעבודה, אפלטני, והגיע שלפון מקונה. הייתי חיב לשבת על החשבונות, והלך לי ערב. אבל המכתב לא יצא לי מהראש. החלטתי: מחר יום ששי, גומרים לעבד מקדם, ואני מתנישב לכתב את המכתב. אבל אתם יודעים איך מתנהלים הענינים ביום ששי. באים הביתה וצריכים לרוץ לקניות, להכין את הנרות, ולהשגיח שהילדים יתרחצו, וכבר נכנסת השבת. היתה לי תחושה של אכזבה, אבל החלטתי שבמוצאי שבת, מיד לאחר ההבדלה, אני לוקח עט ביד ועונה לו. במוצאי שבת הזכירה לי אשתי שזו ההזדמנות האחרונה לנחם את משפחת כהן. דחינו כל השבוע, ומחר הם כבר קמים מה"שבעה". הלכתי לנחם וחזרתי במצב רוח קודר. הרגשתי שאין זה הזמן לכתב מכתב ידידותי. ומלבד זאת בין כה וכה אין מרוקנים את תבת הדאר בלילה. לא יקרה כלום אם אדחה זאת למחר ואכתב את המכתב מתוך שמחה וישוב הדעת. המכתב כבר מחכה חדש, יחפה עוד יום אחד. למחרת ישבתי לכתב. אצלי החלטה זו החלטה. התחלתי לחפש את המכתב של החבר בערמת המכתבים שעל השלחן ונהיה לי שחור בעינים. יש כל כך הרבה מכתבים שצריך לענות עליהם! זה באמת לא ענין לרבע שעה. מחר אני מפנה לי שעתים, ויושב לענות על כלם!

הרי לכם, "איש המחר"!

וזה לא רק המכתב ההוא. על המדף, מתחת לראי בכניסה לדירתו, מנח פתק ממחלקת החבילות בדאה. למה דוקא שם? כדי שיהיה מול העינים. הפתק נשלח לשכן שגר בבנין ממול, והגיע לבאן בטעות. כמובן, אין טעם לדרת במיוחד כדי לשים אותו בתבת הדאר ממול. הרי בין כה וכה יורדים מהבית ויוצאים לעבודה כל יום. אז מחר, כשיירד לעבודה, יקח אותו את הפתק. למחרת הוא התעכב בבית, וירד באמת ברגע האחרון. מהר כל כך, עד ששפח את הפתק. אבל אין דבר, מחר הוא יקח אותו. למחרת היום שפח, ונזכר במדרגות. לחזור? לא. הרי גם מחר הוא ילך לעבודה. למחרת בקשה ממנו אשתו להוריד את השרטון הריק של הירקות לאשפה. לכן הוא החליט, שמחר הוא ירד עם הפתק אל השכן. אבל מה, טוב שהוא מנח על המדף, ליד הכניסה. במקום בולט לעין. כך הוא נזכר בו בכל יום, כשהוא חוזר מן העבודה.

מצחיק? זה היה מצחיק, לולי זה היה עצוב כל כך. כל אחד מאתנו יכול למצא את עצמו, אם לא על המדף שמתחת לראי, אז בראי שמעל למדף...

ספר לי חבר, שבעת שלמד בישיבה התאדרס בשעה טובה, ויחד עמו היו עוד כמה חברים מארסים בישיבה. ערב אחד כנס אותם ראש הישיבה לשיחה של הדרפה לקראת הפרק החדש בחייהם - הקמת משפחה בישראל. הבחורים היו סקרנים לדעת על מה ידבר עמם, מהי הנקודה החשובה שמבקש הוא להנחילה להם.

להפתעתם נכנס ראש הישיבה לשיחה - וגמרא בידו. הוא פתח את הגמרא והתחיל לקרוא לפנייהם מתוכה, כאלו היה זה שעור בישיבה: במתן תורה נאמר: "ויתיצבו בתחתית ההר", תחת ההר ממש. "אמר רבי אבדימי, מלמד, שפפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית. ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה - מוטב. ואם לאו - שם תהא קבורתכם".

ראש הישיבה נשא את מבטו, ושאל: "הדברים מובנים?" "נדאי", הנהנו הכל בראשם. הגמרא ידועה.

וראש הישיבה המשיך לשאל: "אין לכם קשיה על נסוח הדברים?" קשיה? למה הפונה. ובכלל, לאן הוא חותר?...

וראש הישיבה שאל: "מדוע נאמר כאן: 'ואם לאו' - שם תהא קבורתכם. ראוי היה לכתב: 'כאן תהא קבורתכם', תחת ההר הכפוי עליכם. מדוע נאמר: 'שם'?"

התלמידים הרימו גבה, קמטו מצח. אכן, שאלה כהלכה!

אמר ראש הישיבה: "אגלה לכם סוד. יש קבורה אחת, הקרויה: 'שם'. זהו מקום קבורתן של כל התקוות, של כל הצפיות, של כל העתיד המזוהר הנשקף לאדם, ואבחר את פונתו.

ילד הולך לבית הספר. המורה מסביר, והילד חולם. מדוע אינו מקשיב? משום שהוא סבור, ששום דבר אינו בוער. כעת הוא יחלם. אחר כך הוא כבר יעבר על החמר, ישמע הסבר מחבר, "שם" הוא כבר ישיג את הכתה.

צריכים להכין שעורי בית, והילד משחק. מדוע? כי יש לו פנאי. רבע שעה לפני תחלת השעור הוא יעתיק ממחברת של חבר. "שם" הוא כבר יספיק. יש להתכונן למבחן, אבל הוא אינו יודע בין ימינו לשמאלו. לא נורא, כעת הוא יבשל, אבל במבחן הבא כבר ידע. "שם" הוא יצליח.

התעודה שקבל היתה גרועה? אל פחד! יש עוד מחצית. "שם" הוא ילמד היטב... הוא נכשל בתלמוד תורה? מה שהיה - היה, בישיבה הקשנה הוא יהיה הכוכב של השעור.

כך הוא משתרך בשולי השעור לכל ארך הדרך. ולא משום שאין לו כשרים, לא משום שאינו יכול לתפס את המקום הראוי לו ולהמנות על הראשונים. אבל מה, כאן חבל להתאמץ. עוד מעט יפתח שלב חדש, ושם - שם יראה את כחו!

כך הוא סוחב עד לחתונה. הו, "שם" הוא יפתח דף חדש!

"כן", אמר ראש הישיבה. "זהו השלב שאתם עומדים לפניו, אני מכיר ויודע את התקנה המפעמת בלבכם. אני מאחל לכם בכל לבי אף טוב, שכל משאלותיכם תתממשנה. אבל אם לקיתם בתסמנת 'שם' - הרי זה משול לקו האפקס: תמיד נראה, ולעולם אינו משג... אז תקרעו, חלילה, מ'שם' ל'שם', מתסכול לתסכול, ומאכזבה לאכזבה. ה'שם' הוא מקום קבורתן של האשלות, שידענו בסתר לבנו כי לא היו אלא תקוות נפול, נחומים של הבל..."

המסקנה? לא "שם", אלא כאן ועכשיו! פסוק מפרש הוא: "ועתה ישראל", עכשיו ומיד, "שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשותו" (דברים ד, א). הבה נצטט ספור מן הגמרא (סנהדרין ע"ב), רבי איבו ספר: השנה היתה שנת שמשה, שיש להפקיר בה את הפרות הגדלים בארץ ישראל. עמדתו לפני רבי אלעזר, ובא אדם לשאל שאלה: יש לו מטע זיתים וכרם ענבים. הוא מביא פועלים מן העיר והם מטפלים בגפנים, באותן עבודות המתרות בשמשה. בשכר עבודתם אוכלים מן הזיתים. האם הוא עושה כהלכה? ענהו ר' אלעזר: "לא, אינך נוהג כשורה!" משום שהזיתים הם הפקר בשביעית, ואינך יכול לשלם בהם את שכר עבודתם של הפועלים. עזב האיש את המקום. פנה רבי אלעזר אל רבי איבו ואמר לו: "כבר ארבעים שנה אני מתגורר כאן, וטרם ראיתי אדם המהלך בדרכים ישרות כאדם זה!". כעבור שעה שב האיש ושאל "ומה אעשה?". אמר לו רבי אלעזר: הפקר את הזיתים, ולפועלים שלם במזמנים!... עד כאן הספור.

רבי ישראל מסלנט זצ"ל, מוסד תנועת המוסר, התפלא ושאל: מה מצא רבי אלעזר באותו אדם, שהתפעל ממנו כל כך, עד שאמר שלא ראה אדם ישר כמוהו זה ארבעים שנה? ועוד: לאן הלך האיש באמצע השיחה? שאלה אחת מתרצת בחברתה: כאשר אותו אדם נוכח לדעת שאינו נוהג כשורה - לא התמהמה אף לשניה אחת! מיד בקש סליחה ורץ לשדה, אל מחוץ לעיר, כדי לומר לפועלים שסדרי העבודה השתנו. רק לאחר מכן שב העירה להמשיך ולשאל כיצד להנהיג בעתיד.

הוא לא היה "איש המחר". הוא היה "איש העכשיו"!

(רבי שלום מאיר ולך שלישי"א - מתוך הספר דורש טוב שבועות)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"

משיחותיו של מגיד המישרים

רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת במדבר תשפ"א

התכלית האמתית

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם (א, ב)

מבאר ה"אור החיים" הקדוש וזו לשונו: "בכונת אמרו 'שאו' שיכון על פי דבריהם ז"ל, שאמרו שנתקנאו אמות העולם בישראל: 'מה ראו להתקרב?' אמר להם הקדוש ברוך הוא, 'הביאו לי ספר איקונין שלכם, ונמצא כל אחד אינו יודע מאיזו משפחה הוא', עד כאן. הרי כי יקפיד ה' על היחוס וישפיל כל החסר ספר איקונין. לזה כשבא ה' לצוות לפקד בני ישראל, קדם לומר 'שאו' לשון נשיאות ורוממות למצא לכל אחד ספר איקונין, מה שאין כן באמות העולם".

התורה נפתחת במלים: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א, א). תכלית הבריאה כלה היא למען התורה שנקראת 'ראשית', ולמען ישראל שנקראים 'ראשית'. לפיכך אמות העולם, למרות שלא רצו לקבל את התורה, לא פרגנו לבני ישראל שקבלו אותה. הם התקנאו בהם ובאו בטרוניה לפני הקב"ה: "מה ראו דוקא אלו להתקרב?".

הגמרא (עבודה זרה ב ע"א) אומרת: "לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר: 'כל מי שעסק בה יבוא ויטל שכרו'... נכנסה לפניו מלכות רומי ראשונה, אומרים לפניו: 'רבנו של עולם! הרבה שוקים תקנו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכלם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה'. אמר להם הקדוש ברוך הוא 'שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם, לצורך עצמכם עשיתם'".

ידועה קשיתו של ה"בית הלוי", איך יתכן שלעתיד לבוא, בעת שאור האורות של האמת יזרח בעולם, יעלה על דעתן של אמות העולם לשקר ולומר שכל מה שעשו היה לצורך ישראל שיעסקו בתורה?

מתרץ ה"בית הלוי" כי אין בדברי הגויים כל שקר, זו האמת לאמתה. לעתיד לבוא תתברר האמת לעין כל. תכלית הבריאה היא למען ישראל והתורה. הקב"ה נוטע בלב אנשים לבנות בגן או לטעת שדרה, כדי שבעוד מאה שנה ביום שרב, כשיעבר שם צדיק, הוא יוכל לחסות בצלם. זו התכלית האמתית של אותו מבנה רב קומות ושל אותה שדרה עמוסת אילנות!

כל העולם הוא תיאטרון בבות אחד גדול. אנשים חיים בתחושה שהם בונים עולם שלם, סוללים קבישים, בונים בנינים ומפתחים טכנולוגיות בשביל מטרות קאלו ואחרות. אבל האמת היא שכל מה שהם עושים, הוא למען תכלית אחרת מכל מה

שחשבו, ורק לעתיד לבוא הם יתודעו אליה.

אם כן, יש להבין מדוע אומר הקב"ה לאמות העולם: "שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם, לצורך עצמכם עשיתם!" הרי כל מה שעשו היה אף ורק לטובת עם ישראל?

מבאר ה"בית הלוי" כי אמנם כל מעשיהם של הגויים נעשו למען עם ישראל, אף הם עצמם התכננו אף ורק לטובת עצמם, ולפיכך הם לא ראויים לשכר בעד עמלם.

מיליוני אנשים יוצאים יום יום לעבודה. הם בונים ומתחזקים את מדינות העולם יפות ונקיות. הם בונים גשרים, חופרים מנהרות, סוללים פסי רכבת, נוטעים שדרות ירקות ומקבלים על כך משכורות. כל זה כדי שהרב מבריסק יוכל להגיע לשם לנוח למען בריאותו.

הכל עבור החתן והכלה

ה"אור החיים" מבאר שתכלית הבריאה היא ישראל והתורה. ישראל והתורה אינם שני ענינים נפרדים, אלא דבר אחד! ישראל הם החתן, והתורה היא הכלה. ותכלית הבריאה היא שהחתן ישא את הכלה, כלומר שישלל ילמדו את התורה! והסבה שישלל נקראים 'ראשית', היא משום שקבלו את התורה שנקראת גם היא 'ראשית'. הא בהא תליא. הן ישראל והן התורה נדרשים כדי לקיים חתונה משלמת שהיא תכלית הבריאה!

התפקיד שלמענו בא כל אדם לעולם, הוא ללמוד תורה, או לכל הפחות להחזיק תורה ולתמוך בלומדיה. על התורה נאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר" (משלי ג, יח). אף מי שלא לומד תורה ואף אינו מחזיק תורה, אין לו מה לחפש על כדור הארץ. הוא אינו ממלא את התכלית שלשמה בא לעולם, וממילא אין לו זכות קיום בעולם. הוא גרוע מבעלי החיים אשר ממלאים את תפקידם בעולם.

אם היינו מבינים את הערך והתכלית של התורה בעולם, היינו מתחזקים ועוסקים בה בכל כחנו ומקריבים את הגאולה בצעדי ענק כפי שאומר הנביא: "או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי" (ישעיהו כז, ה), כלומר: בעת שנחזיק במעוז שהוא התורה, אז הקב"ה יתנקם באמות העולם, ויביא לנו את הגאולה השלמה.

המזלזל בחכמים אין לו חלק לעולם הבא

חז"ל (סנהדרין צט ע"ב) שאפיקורוס שאין לו חלק לעולם הבא, הוא מי שאומר: "מאי אהנו לן רבנן? לדידהו קרו, לדידהו תנו..." "מאי אהנו לן רבנן?

מעולם לא שרו לן עורבא, ולא אסרו לן יונה..."

ה"חפץ חיים" מבאר זאת באמצעות חשבון פשוט ונפלא, המבהיר כי הפסד החלק לעולם הבא, אינו ענין אלא דבר מחייב המציאות. הגמרא (ברכות יז ע"ב) אומרת: "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת, כל העולם כולו נזנחין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

והנה הכתוב אומר: "כל עמל האדם לפיהו" (קהלת ו, ז), כלומר: כל הזכויות שאדם צובר בעמלו, כשהוא שומר תורה ומצוות במשך כל ימי חייו, בקשי מספיקות כדי לכסות את מה שהוא אוכל, ואת האויר שהוא נושם. אם כן איך יהיה לו שכר בעולם הבא? אלא שהקב"ה עשה עמנו חסד, שאנו נזנים בעולם הזה בזכותו של רבי חנינא. וכך הקב"ה משאיר לנו את כל מה שצברנו בעמלנו בעולם הזה לעולם הבא. אבל מי שאומר: "מאי אהנו לן רבנן?" אינו יכול להיות נזון מהחשבון של רבי חנינא, משום שהוא אינו מכיר בגדלתו. והיות והוא בקושי נזון מהחשבון האישי שלו, יוצא אפוא שלא נותרו לו כל זכויות. הוא אכל את כל מעשיו הטובים בעולם הזה, כפי שנאמר: "כל עמל האדם לפיהו". הוא נצל את זכויותיו עד תם, וחשבונו נותר בחובה. נמצא שלא ישאר לו כלום לעולם הבא. לכן אומר ה"חפץ חיים" כי זהו מחייב המציאות שאין לו חלק לעולם הבא.

עולם ברור ראיתי

הגמרא (פסחים נ ע"א) אומרת: "רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד. כי הדר, אמר ליה אבוי 'מאי חזית?' אמר ליה 'עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה'. אמר לו 'בני, עולם ברור ראיתי'".

חשבתי לבאר זאת באופן הבא: לא אחת כשתלמיד חכם מתדפק על דלתו של עשיר נכבד כדי לבקש תמיכה בלומדי התורה, העשיר מסתכל עליו מלמעלה למטה. העשיר מסגל לשבת בבית, לצחק ולשתות קפה, ולהורות למשרתת לומר למתרים כי הוא נמצא כעת בעצומה של ישיבה דחופה או לחלופין אינו שווה כרגע בבית, ויש לשוב ולחפשו במועד מאחר יותר...

גם אם הוא נתן איזשהו סכום, הוא מרגיש שבסמכותו לחוות דעה ולהחליט מה כדאי ומה לא כדאי לעשות עם הכסף. מה יותר מדי ומה פחות מדי. לעקם את האף ולהשמיע בקרת על כל מה שלא מוצא חן בעיניו. הוא הרי התומך, ורבי חנינא הוא הנתמך... כך הוא משכנע.

אולם כשיגיע לעולם האמת ויראה כי "כל העולם

כלו נאון בשביל חנינא בני", הוא יבין כי הנדיב האמתי היה רבי חנינא, שכן גם אותו בזכותו העצומות. אז יתברר לו מיהו התומך ומיהו הנתמך...

כשיראו לו בשמים את הפרצוף המתנשא שהיה לו בעולם הזה כלפי רבי חנינא, הוא יחוש תחושה נוראה. או לאותה בושה או לאותה כלמה! "איה העזתי להתנשא על רבי חנינא מיטיב, שבזכותו זכיתי לכל העשר והנכסים שהיו לי? איה התנהגתי אליו?!"... כשהאמת תטפח בפניו, לא יהיה צורך בסדרנים שיורידו אותו למטה. הוא בעצמו יכלם לשבת למעלה ויברך למטה בבשת פנים. ממילא יתקדם המצב של "עליונים למטה ותחתונים למעלה!"

כל אחד יכול להגיע אל הפסגה

והלויים לא התפקדו בתוך בני ישראל (ב, לג)

מספר פעמים אנו מוצאים שהתורה מוצה לא לפקד את הלויים. יש להבין, מדוע מוצאים את הלויים מהפסל ולא פוקדים אותם בתוך בני ישראל?

עוד יש להבין מפני מה שבט לוי לא מקבל נחלה בארץ ישראל, בה בשעה שכל שאר השבטים מקבלים עשרות דונמים, קרקעות ומגרשים! לא זו בלבד, אלא שבעת ששם ישראל יוצא למלחמה וזכה בבנה, הפל חולקים במיליונים, בעוד הלויים לא מקבלים חלק ונחלה, כפי שנאמר: "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל" (דברים יח, א). מבאר רש"י: "חלק - בבזה, ונחלה - בארץ". וכן פסק הרמב"ם (הלכות שמטה ויובל פי"ג ה"י) וזו לשונו: "בן לוי או כהן שנטל חלק בבזה לוקה, ואם נטל נחלה בארץ, מעבירו אותה ממנו".

נשאלת השאלה, הרי שבט לוי הוא השבט היחיד שלא חטא בחטא העגל. הכתוב משבח אותו ואומר: "האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע" (דברים לג, ט). מפרש רש"י: "כשחטאו בעגל ואמרת: 'מי לה' אלי, נאספו אלי כל בני לוי, וצויתם להרג איש את אחיו אמו והוא מישראל, או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן עשו. ואי אפשר לפרש אביו ממש ואחיו מאביו, וכן בניו ממש, שהרי לויים הם, ומשבט לוי לא חטא אחד מהם, שנאמר: 'כל בני לוי'".

מדוע, אם כן, דוקא הנבחרים ביותר בעם ישראל צריכים להפסיד את כל ההטבות שאחיהם זוכים בהן?

הרמב"ם (שם הי"ב) כותב דברים ברורים: "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובבזתה עם אחיו? מפני שהבדל לעבד את ה' לשירתו, ולהורות דרכיו הלישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר: 'וורו'

משפטיה לעקב ותורתה לישראל', לפיכך הבדלו מדרך העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נחליו, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל ה', שנאמר: 'ברך ה' חילו', והוא ברנה הוא זוכה להם, שנאמר: 'אני חלקה ונחלתה'".

הלויים לא מקבלים שום דבר מהאדמה. הם מקבלים ישר משלחן גבוה! הם הצבא של בורא העולם, הם חיל ה', והוא מתחזק את הצבא שלו.

מוסיף הרמב"ם בהלכה הבאה ואומר: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם, אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמד לפני ה' לשירתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צנארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, וזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים הלויים, שהרי דוד המלך ע"ה אומר: 'ה' מנת חלקי ופסתי אתה תומיה גורלי'".

היהדות אינה גזענית כפי שרבים מנסים לתאר אותה. הרמב"ם מדבר ברורות: "כל איש ואיש מכל באי העולם", אפלו גוי שהתגייר יכול להתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים! ביהדות כל אחד יכול להגיע אל השיא. דרוש לך רק דבר אחד בלבד והוא להיות רציני! כלשון הרמב"ם: "נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמד לפני ה' לשירתו ולעבדו לדעה את ה'".

מי לנו גדול מרבי עקיבא, אשר זכה להעמיד מחדש את כל התורה שבעל פה, למרות שאביו יוסף היה גוי שהתגייר. כמו כן, רבי מאיר בעל הנס היה בנו של גר. שמעיה ואבטליון, רבותיהם של שמאי והלל, היו גרים או בני גרים. גם אונקלוס היה גר. וכל נשפח כי סבתו של דוד המלך הייתה לא אחרת מאשר רות המואביה, שהייתה גילית צדק!

כמה יש להשקיע את הממון?

ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פדווי העדפים בהם (ג, מח)

כפואב הלב לראות עד כמה בני אדם משקיעים בהבלי העולם, בחפוי הבית בחסיונות ובקרמיקות... הם מתרוצצים מחנות לחנות, כאלו יש להם זמן מותר, שלא לדבר על כסף מותר, כדי לבחור קרמיקה שתשווה לחדר הרחצה שבביתם מראה של סלון מהדר...

ובאמת כשאתה נכנס היום לאמבטיה בביתם של אנשים מסימים, מסתכל על הקרמיקות, על הפיור והברזים, על התאורה והכלים הסניטריים, נדמה לך שאתה נמצא בסלון מפאר של אחד מעשירי תבל...

מספר כי באחת השנים, בערב יום הכפורים, כשכל הקהל התאסף בבית הכנסת, הורה רבי לוי יצחק מברדיטשוב שלא להתחיל ב'כל נדרי'. במשך שעה שעתים עמד רבי לוי יצחק במקומו שקוע בהרהורים. לפתע נעור משרעפיו, הסתובב לעבר הקהל ושאל: "האם יש כאן מישהו מכפר פלוני?"

"כן!" השיב אחד המתפללים, "אני גר בכפר הזה".

"האם מכיר אתה את הפריץ של הכפר?" שאל רבי לוי יצחק. "כן, אני מכיר אותו היטב".

"אולי תוכל לספר לי עליו דבר מה?"

"כן, יש לו כלב ענק ואימתני. הפריץ בנה לכלבו וילה מיוחדת לגור בה, והוא נותן לו מדי יום לאכל בשר משפח בשוי עשרה רובל".

רבי לוי יצחק שמע את הדברים, ואנחת רוחה פרצה מפיו. הוא מיד הורה להתחיל באמירת 'כל נדרי'.

מאחר יותר הסביר רבי לוי יצחק כי בשמים התעורר קטרוג גדול על עם ישראל. יהודי עני, שהיה צריך כסף להכנסת פלה, הסתובב יום שלם בין בתי הכפר, וכמעט שלא קבל פרוטה לצדקה. הוא נשכב בצדי הדרך, ופרץ בבכי מר. בדיקו באותו הזמן עבר שם הפריץ ושאל אותו לסבת בכיו. הלה ספר לו דברים פהוטים. "יום שלם הסתובבתי בין הבתים ולא קבלתי פלוס!"

הוציא הפריץ מכיסו חמש מאות רובל והעניק לעני במתנה.

מיד התעורר קטרוג גדול בשמים: "יהודים לא נותנים והפריץ נותן!" אולם מששמעו בשמים כי הפריץ מוציא סכומי עתק על כלב, בונה לו וילה משלו, ומאכיל אותו מדי יום בבשר משפח השווה כסף רב, הגיעו למסקנה כי עבור הפריץ לתת חמש מאות רובל לנזקק, זהו דבר של מה בכך. וקד סר הקטרוג ונתן היה להתחיל באמירת 'כל נדרי'.

בימינו אנשים משקיעים את כל כספם, ועוד יותר ממה שיש להם, בהבלי העולם הזה. בכסף שמוציאים על הכלים ומוותרות, אפשר היה לפרנס אינספור עניים. יש אנשים שאין להם מה לאכל. יש להשקיע בהם לפני שמשקיעים ברצוף מותרות איטלית. אדם המרויח כסף רב יותר מאשר הוא זקוק למחיתו, עליו לדעת שהקב"ה נתן לו את הממון הזה כדי לפרנס בו את קרוביו העניים. מסבות שרק הקב"ה יודע אותן, הוא החליט לשלח את הכסף לקרוביו העניים דרך הכיס שלו, ולא ישירות לכיס שלהם. לכן כאשר הוא מתעלם מהעניים, ולא נותן להם צדקה, הריהו גזלן! הכסף אינו שלו! הכסף הוא שלהם, והוא נבחר משמים להיות השליח להעביר להם אותו.

טלפון אחד

וסדרות הספרים המבוקשות 'אריה שאג'
על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מאוצרותיו של רבי אריה שכטר זצוק"ל
אצלך בבית! (המשלוח חינם)

ניתן להשיג את ספרי 'אריה שאג'
בבתי הכנסת אצל הפצת ספרים י. בלוי

במוקד ההזמנות בטלפון או בוצאפ 054-8564033

בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

או באתר bloy.co.il | במייל bloyseforim@gmail.com

אוצה החידות והדיעות לשבועות

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. היכן רמזו במגילת רות הביאור לעניין 'שיריים', אף שהרבי אוכל מעט ונשאר הרוב, שלכאורה א"כ מדוע נקרא שיריים, וגם הביאור בזה.

תשובה. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון... וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה (א, ב-ג). מעשה במרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שישב בחתונה ביחד עם ידידו גאב"ד העדה החרדית מרן הגרי"י וייס בעל ה"מנחת יצחק" זצוק"ל, והוגש לפניהם מגש גדול של פירות. פנה ה"מנחת יצחק" למרן זיע"א ואמר לו בחיך: "שהרב יאכל קצת מהפירות, ואז יהיה לנו 'שיריים' מהרב", נענה מרן זיע"א ואמר: באמת צריך להבין למה החסידים קוראים למה שהאדמו"ר היה הוא אוכל מעט מאוד ממגש גדול מאוד, והרוב נשאר, וא"כ לא מובן למה קוראים לזה "שיריים". אלא, אמר הגרי"ש להגרי"י וייס שהביאור בזה הוא לפי ווארט של רבינו הגר"א זיע"א. דהנה במגילת רות עה"פ 'ותשאר היא ושני בניה' איתא במדרש רבה: "א"ר חנינא בריה דר' אבהו, נעשית היא, שיירי מנחות", וצ"ב דברי המדרש. ומובא בשם אדונו הגר"א, דלחז"ל היה קשה דלשון "ותשאר" משמעו שהרוב נלקח ונשתייר המיעוט, וכאן הרי היו בתחילה ארבעה אנשים - אלימלך ונעמי ושני בניה, ורק אלימלך מת, וא"כ נשארו שלושה אנשים, וקשה, הרי הרוב נשאר, ולמה כתוב "ותשאר" שמשמעו שהרוב איננו ורק המיעוט נשאר, לכן מבאר המדרש "נעשית היא שיירי מנחות" דכמו במנחה שהכהן קומץ ומוציא רק קומץ קטן מהמנחה, והרוב נשאר, ובכ"ז קוראים לזה "שיירי מנחה", וע"כ דהפשט הוא שמכיון שנלקח מכאן הקומץ שהוא החלק החשוב והעיקרי של המנחה, לכן קוראים לנותר "שיריים", וכמו כן כאן, כיון שאלימלך היה ראש המשפחה והחשוב שבה, אחרי שהוא מת למרות שהרוב נשארו, זה נחשב כ'שיירי מנחות', ע"כ מהגר"א (וכע"ז כתב המלבי"ם בגזע ישי, ובחנוכת התורה החדש בתחילת ספר במדבר). ולפ"ז אמר הגרי"ש, כך גם בענין השיריים של האדמו"ר, דכשהאדמו"ר אוכל מהמגש זה הופך להיות החלק החשוב מכל האוכל, וכל השאר - למרות שזה הרוב - הוא "שיריים".

חידה. היכן רמזו השל"ה הקדוש במגילת רות?

תשובה. בספר 'שם הגדולים' להחיד"א (מערכת גדולים י') כתב בשם ספר 'סדר הדורות' בשם החסיד ר' לייב מסלוצק זצ"ל, שהשל"ה הקדוש - רבינו ישעיה הלוי הורביץ זיע"א היה נשמת רות המואביה, והוא מביא לכך רמז נפלא, דהנה במגילת רות יש שמונים וחמשה פסוקים, שבעים ושבעה מתוכם מתחילים באות ו', ורק שמונה פסוקים מתחילים באותיות שונות, והראשי תיבות של אותם שמונה פסוקים הוא "ישעיה", ואלו הם הפסוקים: יתן ה' לכם ומצאן מנוחה (א, ט), שבנה בנותי לכנה (שם יב), עניך בשדה אשר יקצרון (ב, ט), ישלם ה' פעלך (ב, יב), הלהן תשברנה (א, יג) ועוד שלשה פסוקים: באשר תמותי אמות (א, יז), אני מלאה הלכתי (שם כא) ליני הלילה (ג, יג), ר"ת בא"ל דהיינו בן אברהם לוי, וכל זה רמז לרבי ישעיה הלוי הורביץ בן אברהם לוי, והוא מסיים: "והוא דבר פלא", וע"ש עוד רמז בזה.

וב'שם הגדולים' הוסיף ש"המגיד אמר להרב החסיד מו"ה שמואל מק"ק פראיישדורף שמבעז באה נשמת הרב של"ה, והרמז בפסוקי רות כנ"ל".

ויש להוסיף עוד, דנראה שיש לשל"ה הק' קשר מיוחד לחג השבועות, דבספר של"ה יש "מסכת שבועות", ורבים מהשמועות הידועות על חג השבועות מקורם מספר זה, כגון שחג השבועות זה יום הדין לתורה, עי' פרק 'נר מצוה' (אות יט). כמו כן מובא שם באריכות סדר תיקון ליל שבועות וסודותיו ותיקוניו, וכן מובא שם באריכות המעשה הידוע עם רבי שלמה אלקבץ וחבורתו שהופיע עליהם רוח הקודש בליל שבועות עי' פרק 'נר מצוה' (אות ו'). וכן התקבל בכלל ישראל תפילת השל"ה הק' הנאמרת בערב ר"ח סיון, וכפי שהוא עצמו כותב שתפילה זו טובה לתמיד, אלא שלבו אומר לו שערב ר"ח סיון הוא זמן מיוחד לתפילה זו, ומכל זה נראה שיש לשל"ה הק' קשר מיוחד לחודש סיון שבו חל חג השבועות משום היותו ניצוץ מנשמת בועז ורות. ומעניין שגם שם ספרו הוא 'שני לוחות הברית' שאת זה קיבלנו בשבועות.

חידה. באיזה דבר היו שווין ימי שפוט השופטים לדור החורבן של בית המקדש השני.

תשובה. החסיד רבי יוסף יעבץ בפירושו על פרקי אבות פירש ויהי בימי שפוט השופטים, דכל מה שעשו היה רק על פי המשפט והדין, ולא היה בהם מדת הרחמים והחמלה ולפנים משורת הדין, ולכן דנו אותם במדת הדין של ויהי רעב בארץ. ובגמרא בב"מ (ל ע"ב) איתא לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה רק בדין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין, והביאור דאם היו מתנהגים במדת הרחמים, הרי היה הקב"ה נוהג עמהם מדה כנגד מדה, וכיון דהעמידו דבריהם על דין תורה, לכן כך היתה גם ההנהגה כלפיהם ומשום כך היה חורבן

חידה. היכן רמזו כאן במגילת רות שאם אין תורה אין קמה.

תשובה. בילקוט שמעוני איתא ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, הדיין אומר לאדם, טול קיסם מבין שיניך, והוא אומר, טול קורה מבין עיניך. למה ויהי שתי פעמים. אחד לרעבון של לחם ואחד לרעבון של תורה. ללמדך, כל דור שאין תורה מצויה בו, רעב מצוי בו. והיינו דאמרין אם אין תורה אין קמה. ועוד יש ללמוד שהתורה קשורה לימי קציר חטים, ונקראת חג ביכורי קציר חטים, כי התורה ניתנה בזמן קציר חטים ללמדנו כי אין תורה אין קמה.

חידה. לגבי איזה דבר נעמי ויעקב אבינו שוין.

תשובה. איתא במדרש אצל יעקב אבינו מצינו כשיצא מבאר שבע, כתיב ויצא יעקב דיציאת צדיק מן העיר עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה וכן אצל נעמי כתיב ותצא מן המקום, והרי כבר נאמר ותשב משדי מואב, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם פנה זיוה פנה הדרה פנה שבחה של עיר. וראה בביאור הדבר בפרי צדיק (ויצא אות ד).

חידה. כמה שנים הייתה רות.

תשובה. במד"ר רות פרשה ו' איתא דבועז היה בן פ' שנה כשלקח את רות ורות היתה בת מ' שנה ובב"ב (צא ע"ב) איתא שרות האריכה ימים עד מלכות שלמה, ואם היתה אצל בועז בת מ' שנה א"כ בימי הלל היתה למעלה מק"ע שנה. ובקובץ האיחוד בחידוד (תש"ע קובץ 1) מאריך בזה והביא את האורח מישור שאורך ימיה של רות היה כחמש מאות ועשרים וארבע שנים, שהרי בנישואיה היתה בת ארבעים שנה ועד מות בועז היה כשלש מאות ועשרים שנה אח"כ, והיתה אז בת שלוש מאות ושישים שנה, ומעת מות בועז עד תחילת מלכות שלמה עברו לכה"פ מאה שישים וארבע שנים א"כ הם 524 שנים עיי"ש.

חידה. מי תיקן לקרוא מגילת רות בחג השבועות.

תשובה. במסכת סופרים (פי"ד) כתב דברות ובשיר השירים ובאיכה ובמגילת אסתר צריך לומר על מקרא מגילה, ואע"פ שכתובה בין הכתובים, הרי חזינן שהיה גדר של קריאת מגילת רות. והח"ס בהגהות לשו"ע (סי' תצ) הביא דברי המסכת סופרים, והעיר דאין במסכת סופרים רמז לקרות המגילות בזמנים אלו ולברך עליהם. (וצ"ע שהרי מוזכר במס' סופרים פי"ד רק באופן אחר ברות, במוצאי יו"ט הראשון של עצרת עד חציו, ומשלים במוצאי יום טוב האחרון, ויש אומרים בכולן מתחילין במוצאי שבת לפניהם). אמנם קריאת רות בשבועות מופיע כבר במדרש ילקוט שמעוני (רמז תקצו מובא במג"א סי' תצ סק"ח) ומה ענין רות אצל עצרת שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה. וכן מוזכר במדרש לקח טוב סוף רות. וכן כבר מוזכר בזוהר חדש (רות דף מד ע"ב) והכי אמר בוצינא קדישא ר' שמעון וכו', ובגין כך תקינו רבנן למגילה זו בשבועות בזמן מתן תורה. וגם מוזכר המנהג באבודרהם שכתב וגם בחג השבועות נהגו לקרות רות. והובא דבריו בדרכי משה והגר"א.

חידה. איזה מנהג הגר"א ביטל בחג השבועות ומדוע?

תשובה במגן אברהם איתא ונוהגין להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים זכר שבעצרת נידונו על פירות האילן, והגר"א ביטל מנהג זה כמו שכתב במ"ב שעכשיו הוא חק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם ומקורו מהחיי אדם ובמעשה רב מהגר"א וכן הורה המנחת אלעזר לאסור. אולם עשבים ופרחים כתבו הקהלות יעקב והגרש"ז אויערבאך והגר"ש אלישיב שלשיטת הגר"א לא נאסר. אולם יש סוברים שהגר"א אסר גם עשבים וכמובא בספר הלקוטים מהגר"מ אפשטיין ובערוך השולחן.

פרשת במדבר וחג השבועות-הקשר ביניהם

חידה. יש כמה ענינים בפרשתנו השייכים לעניין מתן תורה, מה הם?

תשובה. בטור איתא שלעולם קוראים פרשת במדבר קודם עצרת. ואיתא במדרש שהטעם כי כמה טעמים ניתנו למתן תורה במדבר. כי הלומד תורה צריך לשים את עצמו כמדבר שהכל דשים בו. וגם ללמדנו שהתורה ניתנה חנינם לבאי עולם וכולם שווים בה. ויעויין באור החיים פרשת יתרו שהאריך בזה.

התוס' במגילה (לא:) כתבו בטעם הדבר שפרשת במדבר נקראת בציבור לפני חג השבועות, דזה כדי שלא להסמיך את הקללות שבפר' בחוקות לשבועות. **ומרן הגאון רבי משה פיינשטיין זיע"א** מבאר בספרו 'דרש משה' (בפרשת כי תשא קטע שני, ואחרי פר' במדבר) טעם נוסף לזה כיון שענין זה של מנין בני ישראל יש בו מסר חשוב ונפלא המועיל להכנה לקבלת התורה, ואלו דבריו: "ונראה שיש לפרשת במדבר שייכות גדולה לשבועות שהוא להוציא מאלה שמתרשלין ללמוד בחשבם שלא יגיעו למדרגה גדולה בתורה, דהנה כשנוכיח לאחד על שאינו לומד תורה או שאינו עוסק באיזה מצוה יוכל להתנצל - מי אני, שחושב שלא יוכל ללמוד או לעשות המצוה, ונמצא שבמידת הענוה יכול לבא לידי רשעות וע"ה, אבל כשרואה איך שנחשב למנין ממש שוה כגדול העולם, אז הוא רואה שגם הגדול

והצדיק הוא איש כמותו, שאין מחשבין אותו לשנים וליותר, ויבין מזה שתלוי רק במעשה ובחשק נמרץ שאז יוכל להגיע למדרגת הגדול ביותר, וממילא נתבטלה ענוותו הנבערה שהוא רק עצת היצר. ולכן בפרשת כי תשא כשרוצה למנות את בני"א אמרה התורה בלשון כי תשא ולא בלשון אחר, כדי ללמדנו שצריך להרגיש התנשאות ששונה במנין להימנות אחד כמו משה רבינו גדול העולם, וממילא גם הוא יקבל עליו לעסוק בתורה ובמצוות להגיע לאיזה מדרגה של צדיקים שתלוי רק בו." ולכן קודם שבועות צריך לקרוא פרשת במדבר שהוא פרשת הפקודים שנאמר בלשון נשיאות ללמדנו שבאופן זה יכול לקבל התורה וללומדה.

מנהג מאכלי חלב- מתי לאכול?

צ"ע. האם יש מנהג לאכול מאכלי חלב בליל שבועות דווקא או אדרבה יש עניין להיפך לאכול דווקא ביום של חג השבועות?

תשובה. בספר שערי ימי הפסח כתב שיש נוהגים לאכול מאכלים קלים של חלב בליל שבועות, וכן נהג הגר"י קנייבסקי כמובא בארחות רבינו ח"ב עמ' תצד כיון שנוהגים להיות ערים בליל שבועות, ואכילת בשר מכבידה על האדם ומעייפת אותו. ועוד טעם כיון שיש ענין לאכול מאכלי חלב, ויש מצוה לאכול בשר ביו"ט, עדיף לאכול מאכלי חלב בלילה שאז יש פחות חיוב שמחה ואת הבשר ביום שאז עיקר חיוב השמחה. ובספר משנת יעקב הביא סמך לאכילת מאכלי חלב בלילה, לפי שצריך לעשות סעודה לגמרה של מצוה, וא"כ צריך לעשות סעודה לגמרה של מצות ספירת העומר, ואם יעשה בבשר ויין הרי אין היכר בדבר שהסעודה נעשה לגמרה של מצוה, לכן אוכלים מאכלי חלב. ומפני שסעודת מאכלי חלב באה בשביל גמרה של מצוה צריך לעשותה בלילה שזה גמר המצוה. אולם בדרכי **תשובה** (סי' פט סקי"ט) כתב שעיקר שמחת יו"ט נוהגת בלילה לכן עדיף לאכול מאכלי חלב בבוקר, ולסוברים שאין שמחה ביו"ט אלא בבשר ויין צריך לאכול בשר גם בסעודת היום. וע"ע במועדים וזמנים (ח"ז עמ' קיז). ובמ"ב כתב שיש נוהגים לאכול סעודה חלבית ביום, לפי שבליילה עדיין לא נאסר עליהם אכילת חלב עם בשר אלא ביום, וכן לטעם של שתי הלחם שהקרבנם היה ביום.

מה ניתן למשה בסיני.

שאלה. הנה ידוע שהכל ניתן למשה בסיני כל התורה כולה ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, איזה דברים (לפי חלק מהשיטות) עכ"פ לא ניתן למשה בסיני ורק אח"כ נאמר?

תשובה. המהר"ץ חיות בספרו תורת הנביאים כתב שמשה קיבל וידע כל התורה שהיתה נהוגה בימיו, אלא שבמרוצת הזמן דנים חכמי התורה את הנצרך להם על פי היסודות והשורשים שנמסרו למשה, ועל כן היו נראים פרטים אלו למשה כחדשים, עד שאמר רבי עקיבא שלא חידש דבר, רק כולם בכח הדרשות אשר נאמרו ונמסרו לפי ה' למשה, לדרוש בהם את התורה, וכך נתיישרה דעתו של משה. וכע"ז כתב באור החיים כי לא הודיע השי"ת למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב, וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה שיישבו ההלכות שנאמרו למשה בסיני והסודות והדרשות כולן ינתנו להם מקום בתורה שבכתב. ולזה אמרו חז"ל שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה, אין הכוונה שלא ידע משה עיקרם של דברים, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמוזים בתורה. ע"ע בספר חזו"א שהאריך בזה שיש כמה דברים שנשנו ק אח"כ כדוגמת פסח שני ופרשה דבנות צלפחד.

שמות החג.

יש לברר. חג השבועות בלשון חכמים עצרת ואילו בתורה חג השבועות או חג הביכורים מדוע?

תשובה. בתורה כתיב חג שבועות על שם שבעה שבועות שסופרים לפניו, וביום החמישים הוא חג. וכן בתורה מופיע בשם יום הביכורים על שם המנחה חדשה, לחם תנופה שתיים שמביאים להמקדש, והיא מתרת את החדש להביא ממנו מנחות להמקדש. וביום זה מתחילה עונת הביכורים שכל אחד לוקח מראשית פרי אדמתו, משבעת המינים שנשתבחה בהם א"י, ושם אותם בטנא ומביאים לביהמ"ק. וחכמים קראו לו עצרת, לפי שעיקר עניינו של חג זה שהוא שמיני שאחר שבעת ימי חג המצות וקשור עמהם, וימי הספירה וכמו שכתב הרמב"ן שימי הספירה הם כחולו של מועד שאינו מפסיק בין חג ראשון לאחרון, נמצא, שיום זה הוא כשמיני עצרת שלאחר החג, ולכן קראוהו על שמו, עצרת, כלומר, עצרת של פסח.

תוספת ז"ט בשבועות

צ"ע. כמה אחרונים נטו לומר שבחג השבועות אין דין תוספת יו"ט, מדוע?

תשובה. הנצי"ב בפירושו העמק דבר והמשך חכמה כתבו שהמקור שאין דין תוספת בחג השבועות נלמד מהפסוק בעצם היום הזה, שבא לדייק שיש לחגוג את חג השבועות בעצם היום הזה בדווקא, ולא להוסיף עליו. אולם תמהו האחרונים כי הרמב"ן מפרש שדרשת בעצם היום הזה בא לומר שאין העומר תלוי בשבועות כלל. ובשו"ת בנין שלמה ובמועדים וזמנים מהגר"מ שטרנבוך כתבו שניתן ללמוד מהפסוק וקראתם האמור בחג השבועות, שהמקרא צריך להיות בעצם היום ולא בתוספת.

אשה שלומדת תורה האם מקיימת בזה שמחת יו"ט.

שאלה. הנה שיטת ר"א בביצה טו ב, שר"א אומר אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה, הנה הדין הוא שנשים גם חייבות בשמחת יו"ט, וא"כ לפי"ז מה יהיה באשה שיש לה שמחה מקריאת פסוקי תורה ונ"ך, האם יכולה לקיים בזה שמחת יו"ט.

תשובה. בשאגת אריה (סי' ט) כתב דרך באנשים שמצווין על תלמוד תורה יכולים לקיים מצות שמחת יו"ט בתלמוד תורה משום דהוי שמחה שמקיימין מצוה השקולה כנגד כל המצוות, אבל אשה שפטורה מת"ת אין בזה שמחת בשבילה.

אשה שלומדת תורה האם מקיימת את העולם.

שאלה. הנה ידוע מש"כ הנפש החיים בשער ד' פכ"ה שאם רגע אחד יהיה העולם פנוי מעסק התורה לגמרי, תיכף כל העולמות נחרבים ר"ל, ויש להסתפק אשה שלומדת תורה האם לימוד כזה מועיל לקיים העולם, דהרי חזינן שמברכת ברכות התורה ולעסוק בד"ת.

תשובה. בספר תורה לשמה כתב שאם האשה לומדת דברים שהם חיוניים לקיום העולם כמו מצוות המוטלות עליה, בוודאי שלימודה גדול מאד ומקיימת את העולם.

האם הרהור בד"ת מועיל לנצח את היצר הרע?

שאלה. בגמ' בברכות ה' לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, צ"ע האם מועיל לזה הרהור בד"ת.

תשובה. בספר אבן יהודה כתב דכוונת הגמרא דיפסיק לעסוק היינו על מנת להרהר בתורה. והגר"י ענגיל (צינונים לתורה כלל ט) הוכיח כן מהא דקאמר בגמרא שנאמר אמרו בלבבכם והיינו דמיירי בהרהור.

הרהור בדברים בטלים- האם הוי איסור

שאלה. מי שמהרהר בדברים בטלים, לצד שהרהור כדיבור האם עובר בזה איסור?

תשובה. בשו"ת חתם סופר (ח"ו סי' יט) ובאשל אברהם להרה"ק מבוטאוטש (סי' סב) ובקה"י (ברכות סי' יא אות ב) ובשו"ת דברי יציב (ח"ז סי' י) סוברים דבדברים בטלים כל זמן שאינו מתכוין בפירוש להשתמש בהרהורי ליבו להיות כדיבור, אינם כדיבור שיהא נחשב הפסק בתפילתו. אולם בפתחי תשובה (או"ח סי' מח) הביא משו"ת בנין עולם (סי' ו) דהרהור בדברים בטלים נחשב כהפסק וכ"כ בשו"ת הר צבי (או"ח סי' מב).

יגעת' ולא מצאתי אל תאמין

שאלה. בגמ' יגעת' ולא מצאתי אל תאמין, צ"ע א"כ האיך נשארו ספיקות בתלמוד האם אפ"ל שלא יגעו מספיק וצ"ע.

תשובה. א. בספר יין הרקח על מסכת מגילה פירש הישמח משה תירץ דכל אדם יש לו שורש למעלה, ואם מתייגע ומחפש ימצא כל מה שבשורשו כפי מה שקיבל מסיני, אבל לא יותר, כי אינו יכול לחפש רק במקום שהוא שם, ולכך אלו הדברים שהניחו בספק הוא מעלמא דלא אתידע ולא נתגלה השורש עדיין, עד כי ישפוך רוחו על בשר שאז יתגלה מקורין חדתין.

ב. ספק אינו אומר שלא יגע אדרבה יגע ומצא ב' סברות ויגעו עד סוף כוח סברתם ולא היה בידם להכריע ויבא תשב"י ויתרץ

האם טיף ללמוד את כל התורה כולה- שאל בן דמא את רבי יהושע

שאלה. הנה בגמ' מנחות צט,ב שאל בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל את רבי יהושע כגון שלמדתי כל התורה כולה, מהו שאלמוד חכמת יונית, קרא עליו את המקרא הזה לא ימיש ספר התורה [הזה] מפיד והגית בו יומם ולילה (שם), צא ובדוק שעה שאינה מן היום ולא מן הלילה, ולמוד חכמת יונית, צ"ע איך אמר שלמד את כל התורה כולה, הרי רואה שעניין זה של גדריו חיוב ת"ת לא ברורים אצלו עדיין. גם קשה הרי מלבד מצוות ידיעת התורה, יש מצוה של והגית בו יומם ולילה, ומזה ל"ש להיפטר אפילו כבר כשלמד את כל התורה.

תשובה. בשו"ע הרב בקונטרס אחרון (דף תתסו) ביאר דבר זה דאצל דמא מיירי שלמד כל התורה כולה והא דצריך לקיים הוא מצות לא ימיש ספר התורה הזה מפיד, וע"כ בק"ש שחרית וערבית הוא יוצא לרשב"י ואח"כ יכול לעסוק בחכמה יונית ועיין עוד שם שכתב בשם תוס' דמצות והגית בו יומם ולילה נאמר רק למי שלא למד כל התורה כולה אך מי שלמד כבן דשמא שרי ליה עיי"ש.

נושא בעול עם חברו

שיחה מרבינו ראש הישיבה

הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א

נמסר לאור האסון הנורא במירון ולקראת חג השבועות

כאשר אנו שומעים על מאורע קשה, כואב, מטלטל, כמו זה שאירע בל"ג בעומר באתרא קדישא מירון, השאלה הראשונה שאנו שואלים את עצמנו הינה: "למה?"... ובכן, זו אמנם השאלה הראשונה, אולם למעשה, את השאלה הזו – אין טעם לשאול, משום שלא ניתן לקבל עליה תשובה... בהדי כבשי דרחמנא למה לן! אין לנו יכולת להבין את נסתרות השגחתו יתברך, ותהיה זו אפילו עזות מצח אם ננסה להבין – כביכול יש ביכולתו של בר תמותה לרדת לחקר מעשיו של תמים דעים.

אולם השאלה השניה שאנו שואלים את עצמנו, והשאלה הזו בהחלט צריכה להשאל, הינה: "מה?". כלומר: מה הקדוש ברוך הוא ביקש לומר לנו באמצעות המאורע המטלטל הזה? מה הוא יתברך מבקש מאתנו? הלא 'דיבר איתנו אדוני הארץ קשות'! זו היתה תוכחה מגולה, מייסרת, ולבטח יש לה תכלית!

אלא שלאמיתו של דבר, גם השאלה הזו מיותרת... משום שאם נהיה כנים, כלום עלינו להתאמץ בכדי לגלות מה עלינו לתקן? כלום אין לב יודע מרת נפשו? כל אחד מכיר את עצמו, את חולשותיו ואת חסרונותיו, ועל כל אחד ואחד להתחזק במה שעליו להתחזק – על פי מדרגתו ומצבו הוא, על פי נסיונותיו שלו!

אני זוכר, שבעקבות אחד המאורעות הקשים שפקדו את עמנו בשנים האחרונות, אירוע טראגי שגבה קרבנות יקרים בנפשם של צדיקים ותמימים, נשאל מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל: "מה הקדוש ברוך הוא רוצה מאתנו? במה עלינו להתחזק?", ואילו הוא – השיב בשאלה: "כלום אנשים אינם יודעים במה עליהם להתחזק? האם מצבנו טוב כל כך, עד שאנו צריכים לחפש בנרות את הדרוש תיקון? האם הבעיה שלנו הינה ב'דקות', שצריך להפנות אליה את הזרקור בכדי להבחין בה?"

ולכשתמצי לומר, אולי זו בדיוק הבעיה שלנו... שאנו נתפסים לדקויות, מחפשים את הפינות הנסתרות מהעין בהן עלינו להתחזק יותר ויותר, במקום להתמקד בעיקר – בבחינה מדוקדקת של קיום עיקר תכליתנו בעולם!

אני רועד מהגיהנום!

מספרים, שבאחד הימים הגיע אברך יקר אל מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, וסיפר כי אשתו מוטרדת. לאחרונה – הם החליפו את המטבח בביתם במטבח חדיש ויפה, ומאז מנקר בליבה החשש שמא במטבח זה קיבלה עולמה בחייה...

את חששותיה, ביססה רעייתו של האברך על אותו מעשה המובא בגמרא (תענית כ"ד, ע"ב) ברעייתו של רבי חנינא בן דוסא שביקשה מבעלה הגדול כי יעתיר בעבורם בכדי שיחלצו מעוניים המר, ואכן, בעקבות תפילתו – ירדה יד משמים והעניקה להם רגל של שולחן מזהב. דא עקא, שבאותו הלילה – חלמה רעייתו של רבי חנינא כי לעתיד לבוא עתידים הצדיקים לאכול על גבי שולחנות שיש להם שלש רגלים, בעוד היא ובעלה – יאכלו על שולחן שיש לו שתי רגלים בלבד... כשמעה כי כן – חזרה אל בעלה וביקשה כי יעתיר לפני היושב במרומים שיטול את מתנתו בחזרה, וכך היה.

ובכן, רעייתו של האברך, אשר נזכרה בסיפור זה – חששה כי אף את המטבח החדש יקזזו משכרה ומשכר בעלה בעלמא דאתי, ועל כן ביקשה ממנו להכנס אל מרן הגרא"ל, ולשאול כדת מה לעשות.

לשמע השאלה, גיחך מרן הגרא"ל. "הרי אני כבן תשעים שנה, ואני רועד מהגיהנום שמחכה לי! כל עמלי אינו אלא בכדי להשתדל שיהיה לי לעתיד לבוא פחות גיהנום... וכאן, הנה עומדת אשה שרגועה לגמרי... ברור לה – שהגיהנום אינו מצפה לה... ברור לה שהיא תגיע לגן עדן... השאלה היחידה שמטרידה אותה הינה כמה רגליים יהיו לשולחן שלה בגן עדן?"

בעצם, סיפור זה ממחיש היטב את מצבנו:

אנו מסתובבים יום יום בתחושת שביעות רצון עצמית. אין לנו שום בעיה עם עצמנו, עם דרכנו. אלא מה? כשקורה מאורע מטלטל – אנו מסיקים שעלינו להתחזק בדבר מה, וכך אנו מחפשים במה עלינו להתחזק... מנסים להבין מה הקדוש ברוך הוא רוצה... הלא זה מגוחך!!! כלום ישנו מישהו שאינו יודע שעליו להתחזק, ובמה?

בזמננו היו מייקרים את הזמן...

הבה נקבל מעט מושגים...

נכדתו של מרן הסטייפלער, נשואה לנינו של ה'חפץ חיים', נכדו של ר' מנדל זקס – שהיה בעל בתו של ה'חפץ חיים' מזיווגו השני. והנה, באחד הימים – סיפר נינו של ה'חפץ חיים' למרן הסטייפלער, כי הינו מתעתד לסוע לירושלים בכדי להפרד מסבתו, בתו של ה'חפץ חיים', שהתגוררה באותם ימים אצל בנה – רבי הלל זקס, וכעת היא מתכוונת לטוס לאמריקה למספר חודשים בכדי לבקר את בניה המתגוררים שם.

על פניו, מדובר בנסיעה מוצדקת לחלוטין. כלום יש מקום להלין על מי שנוסע להפרד מסבתו, הנוסעת למרחקים למספר חודשים? ובפרט, כאשר מדובר כאן בשריד לדור דעה, בתו של ה'חפץ חיים' זי"ע! מי יודע? אולי אפילו יש כאן בחינה של מצות כיבוד אב ואם מדאורייתא! אולם הסטייפלער, כנראה, סבר אחרת... "אינני אומר לך מה לעשות" הוא הטעים ואמר לבעלה של נכדתו, ומיד המשיך: "אולם זאת אוכל לומר לך... בזמננו – היו מייקרים יותר את הזמן!"

למותר לציין, כי באותו הרגע התבטלה הנסיעה והרעיון ירד מעל הפרק... האם אנו מבינים במה מדובר? נסיעה של מצוה, לפגוש את הסבתא, בתו של ה'חפץ חיים'... ובמי מדובר? באברך תלמיד חכם, שחזקה עליו שגם בעת הנסיעה ינצל את הזמן ללימוד, כך שמדובר לכל היותר על ביטול תורה

מסויים ב'איכות'... וגם זאת, לא למשך מספר ימים, אלא למספר שעות – כמשך הזמן הנחוץ לשם נסיעה הלוך וחזור, מבני ברק לירושלים! ועדיין, הסטייפלער היה חד משמעי: **"בזמנו – היו מייקרים יותר את הזמן!"**... על ה'חתם סופר' אכן מסופר, שכאשר נקרתה לידו הזדמנות לפגוש את אמו בעיירה סמוכה למקום שהותו – הוא הושיב בית דין, שקל את הדבר, והחליט שלא לנסוע... אולם הלא ברור שלא כל אחד נמצא בדרגה זו! מה רצה אפוא הסטייפלער מנכדו? מה פשר הביקורת הנוקבת שטמונה היתה בתשובתו? המשמעות אחת: הדרישות שיופנו כלפינו – אינן שונות במהותן מהדרישות שיופנו כלפי גדולי עולם בני הדורות הקודמים! אולי אנחנו במדרגה נמוכה יותר, אולם עדיין – עלינו לזכור שיתבעו אותנו בשמים: "מדוע לא ייקרתם יותר את הזמן – כפי שייקרו אותו בדורות קודמים!"

מושגים בני דורנו...

ואם סבורים אנו שמושגים אלו הינם מופקעים לחלוטין ביחס לבני דורנו, הרי שהמעשה הבא יבהיר כי לא כך הם פני הדברים...

היה זה לאחר פטירתו של הסטייפלער. במהלך השנה הראשונה – אבי מורי שליט"א קיבל על עצמו למסור שיעור בתלמוד ירושלמי לעילוי נשמתו. כך, מדי מוצאי שבת נמסר השיעור בבית הכנסת 'לדרמן', כאשר על משתתפיו נמנים תלמידי חכמים מופלגים, אברכים חשובים – מסלתה ושמונה של בני ברק, ראשי ישיבות ויושבי על מדין. הלא מן המפורסמות הוא שאבי מורי הינו מרא דירושלמי... ובכן, מי יחמיץ את ההזדמנות לשמוע שיעורים בתלמוד ירושלמי – ממרא דירושלמי?

בכל שיעור היו מספיקים כארבעה דפים בירושלמי, מעל ומעבר למושגינו... וכך, במשך שנה שלמה, השנה הראשונה לפטירתו של הסטייפלער – זכו משתתפי השיעור לסיים את סדר זרעים מהתלמוד ירושלמי, וכבר היו בעיצומה של מסכת שבת. אולם אז, הודיע אבי מורי שליט"א, כי מאחר והשנה הראשונה הסתיימה – הרי שאין בכוונתו להמשיך את השיעור, אלא רק לסיים את מסכת שבת שבלימודה החלו – ותו לא.

אודה על האמת: לא הצלחתי להבין. ניגשתי אל אבי מורי שליט"א ושאלתי אותו: "אבא... הרי כבר התחלת למסור שיעור על הירושלמי, שלימודו הינו בנפשו ממש... הלא השקעת רבות כל כך בכדי לחבר את הציבור ללימוד התלמוד הירושלמי, ובכדי לפענח לציבור בני התורה את צפונותיו... ובכן, מדוע לא להמשיך את השיעור? הרי מדובר על פעם בשבוע בסך הכל, למשך שעה בלבד!". כך שאלתי, אולם אבי מורי היה נחוש: "חבל על הזמן... הכנת השיעור גוזלת מזמני!" הוא השיב.

"אבא... כמה זמן כבר גוזלת הכנת השיעור על ארבע דפים בירושלמי? הלא הדברים שגורים על פיק!" לא ויתרתי, אולם אבי מורי השיב באופן חד משמעי: "הכנת השיעור גוזלת ממני **חמש דקות בכל שבוע!** חבל על הזמן!"...

אנו מבינים? כאן כבר מדובר על אדם שחי בינינו כיום... האם אנו מסוגלים להבין את המושגים הללו? ובכל זאת, אנשים מסתובבים ברחוב כאילו הם מושלמים, ובסך הכל מרוצים ממצבם... הם לומדים, פחות או יותר... הם מתפללים 'בסדר', שלש פעמים ביום... הם ממלאים את חובתם ברמה של 'לצאת ידי חובה', וטוב להם עם זה... אולם אם נקבל מעט מושגים מתוך התבוננות ברבותינו בני הדורות האחרונים, אולי נוכל לשקול שוב את שביעות הרצון העצמית שלנו...

התייחסנו עד כה, למימד של התמדת התורה וניצול הזמן... כעת, הבה נתבונן בידיעת התורה שלנו, ונבחן האם יש מקום לשביעות רצון עצמית בנושא זה...

אבי מורי שליט"א, כמו הסטייפלער זצ"ל, נהג מאז ומעולם שלא ללמוד בליל שבת מתוך הספר. בחשמל – הוא כמובן אינו משתמש, ואילו לאורם של ה'לוקסים' בהם השתמשו – הם נהגו שלא ללמוד, משום שהחז"א סובר שאסור ללמוד לאורם מבלי 'שומר', ובפרט שלימוד ממושך לצד ה'לוקס' המתחמם אינו דבר פשוט כלל ועיקר... בנושא זה, אבי מורי, וכך גם הסטייפלער, מעולם לא חיפשו היתרים. בימים כתיקונם – הם היו לומדים שמונה עשרה שעות ביממה ואפילו יותר... אולם בלילות שבת הארוכים – הם לא פתחו ספר! מעולם לא! זכורני, שפעם ניגש יהודי ושאל את אבי: "מה עם ביטול תורה?", ואילו אבי השיב מיד חד משמעית: "גם חז"ל ידעו שמניעת הלימוד לאור הנר כרוכה בביטול תורה... ובכל זאת אסרו ללמוד לאור הנר!"...

ומכל מקום, מה עושים בלילות שבת הארוכים – לפעמים – אבי מורי היה הולך לדבר בלימוד עם הגר"י זילברשטיין, לפעמים עם הגר"י ישראלזון, ולפעמים – הוא היה נשאר בבית... באותן הזדמנויות, היינו אנו, הילדים, פותחים ספר שהיה בביתנו, ספר בשם 'מכלול המאמרים ופתגמים', ובו הופיעו כל המאמרים שנמצאים בש"ס ובמדרשים, מסודרים על פי סדר הא' ב', והיה זה ה'משחק' הקבוע שלנו: אנו היינו קוראים מאמר – ואבי היה מציין מיד את מקורו, תוך שהוא מוסיף בדרך כלל על המקורות המצויינים בספר...

ובכן, אלו הם מושגים של 'ידיעת התורה'! האם אלו המושגים שלנו? האם יש מישהו שיכול לומר שהוא התקרב אל המושגים הללו? ככל הנראה, התשובה שלילית... ובכן, כיצד אדם יכול להיות מרוצה מעצמו, ולהסתובב בתחושה שעליו להתאמץ ולחפש במה עליו להתחזק, בו בזמן שהוא רחוק כל כך ממושגי ידיעת התורה שנמצאו בימינו אנו?

נושא בעול עם חבירו

ובכל זאת, אם יורשה לי, סבורני כי ישנה נקודה מיוחדת שבה האסון הנורא שארע אמור לעורר אותנו, כמובן, מלבד חובתנו לערוך איש איש את חשבון נפשו, חובה אשר עומדת בעינה גם בימים כתיקונם...

הנה כולנו עברנו שנה לא פשוטה, שנה בה השתוללה מגיפה נוראה בכל העולם כולו. אין כמעט אף אחד שלא נפגע מהמגיפה הזו, בין אם בגופו ובין אם בממונו... גם מבלי להזכיר את כל אותם אנשים שאינם איתנו בעקבות המגיפה הזו, מהם גדולי עולם, ולצידם גברים ונשים, צעירים וזקנים רבים – כמעט כל אחד התמודד עם אתגרים וקשיים במהלך השנה החולפת: בידודים, סגרים, ועוד מגוון גדול של קשיים ונסיונות.

אולם הנה, ברחמי הרבים כי לא תמו, נראה כי בארץ הקודש – המגיפה קרובה לסיימה. הקושי מאחורינו. ניתן לחזור לשגרת הלימודים בישיבות, בחדרים ובכוללים, ואפילו מסיכות כבר לא צריך לעטות ברחובות... אולם

כלום מישוהו זוכר את העובדה, שברגעים אלו עצמם המגיפה עדיין משתוללת בחלקים ניכרים מהעולם, ובהם אלפים ורבבות מאחינו בני ישראל הנתונים בצרה? לא... כולנו שכחנו לחלוטין מהמגיפה הזו, כאילו היתה ואיננה... אנו חוגגים ומאושרים, מבלי לחוש אפילו צביטה קטנה בלב בשל מצבם העגום של רבים כל כך מאחינו! ומה עם קצת נשיאה בעול?

אינני יודע האם הדרך הנכונה הינה להמשיך לומר תהילים מדי יום לאחר התפילה... חוששני, שאין בזה כל תועלת. אני זוכר, שלאחר מלחמת המפרץ, במהלכה הנהיגו לומר בציבור שלשה פרקי תהילים לאחר כל תפילה – אמר לי אבי מורי: "לתקופה מסוימת זה עדיין מעורר את הציבור... אולם ברגע בו אמירת התהילים נהפכת לחלק מסדר התפילה – אין בזה כל תועלת! הלא כל המטרה הינה לעורר את הציבור?"... ובכן, להמשיך לומר תהילים באופן קבוע אחרי התפילה – אולי אין זו הדרך... אולם כל אחד יכול למצוא את הדרך המתאימה בכדי לשאת בעול עם אחינו בני ישראל! אולי לקבל איזו קבלה טובה? אולי להוסיף עוד דקה אחת של לימוד לאחר תום הסדר, לזכותם של אחינו הנתונים בצרה? אולי עוד תוספת כוונה בתפילת שמונה עשרה? לא מדובר על קבלות גדולות... אדרבה: דוקא לקבלות קטנות ישנו סיכוי רב יותר להחזיק מעמד! הבעיה שלנו הינה, שאנו מזלזלים בקטנות... כשמדובר על 'בעלי תשובה', כולם מבינים שהם צריכים להתקדם בצעדים קטנים... אולם כשמדובר על בני תורה – היצר מצליח לתעתע בנו, ולגרום לנו לחשוב שאין משמעות לצעדים קטנים, שנתפסים כחסרי משמעות... "וכי מה כבר תוסיף לנו עוד דקה של לימוד?" אנו תוהים, אולם זו בדיוק מטרתו של היצר! דוקא משום שהוא יודע את ערכם של המעשים הקטנים הללו, הוא מתאמץ כל כך למנוע אותנו מלעשותם!

כשמדובר על מעשים גדולים, על התגברויות מאתגרות, היצר נלחם ישירות... הוא מסביר לנו כמה זה קשה, וכמה אנו חסרי אונים ביחס למשימה הגדולה שאנו מבקשים ליטול על עצמנו... אולם דוקא כשמדובר על מעשים קטנים – הוא יודע שלא יוכל להלחם בהם חזיתית, ולכן, הוא מקטין את ערכם בעינינו... "האם אתם באמת סבורים שעוד דקה של לימוד תציל את העולם?" טוען היצר, ועלינו להשיב לו בבטחון: "כן!!! עוד דקה של לימוד בהחלט עשויה להציל את העולם!"

אולם גם מבלי לשנות מאומה בסדר היום שלנו, גם מבלי לקבל קבלות למעשה – עדיין יכולים אנו לפעול רבות, וזאת באמצעות עצם הנשיאה בעול עם אחינו שברחבי העולם! די בכך שאנו **נכאב את כאבם**, די בכך שאנו נצטער בצערם – גם מבלי להכיר אותם, בכדי שזכויות אלו עצמם יצילו אותם מהמגיפה שעדיין משתוללת בחלקים ניכרים מהעולם!

זה בידנו, וזה הרבה יותר קל מכפי שאנו חושבים... אינני מתיימר לטעון, כי זו הסיבה לאסון הנורא שאירע בארץ הקודש. אינני נביא, ואת התשובות – נקבל, אולי, כשנגיע לעולם האמת... אין אנו רשאים לשאול 'למה' ו'מדוע', וחובת ההתחזקות מוטלת עלינו בלאו הכי... אולם מלהתעורר בנקודה זו, הנוגעת לחובתנו כלפי אחינו דבכל אתר ואתר – אין אנו פטורים!

השמחה ב"ג בעומר

ומכאן, לנושא נוסף, שאולי אמור היה מלכתחילה להיות הנושא המרכזי שלנו: חיזוק בלימוד התורה כהכנה לקבלת התורה.

את פשר השמחה המיוחדת ביום ל"ג בעומר, שמעתי לבאר כך:

הנה מוצאים אנו בגמרא במסכת כתובות (ק"ג, ע"ב), שביום אשכבתיה דרבי יצאה בת קול מן השמים והכריזה: "כל דהוה באשכבתיה דרבי – מזומן לחיי העולם הבא". ולכאורה, נשאלת השאלה: מה כה מיוחד היה באשכבתיה דרבי, עד שכל מי שהשתתף בה זכאי שידונו אותו לחיי עולם?

אכן מקובל לומר, כי הנה ידועה שיטתו של רבי, על פיה עיצומו של יום הכיפורים מכפר – אפילו מבלי תשובה... נמצא, שלשיטת רבי – בכל יום כיפור נמחלים כל עוונותיהם של כלל ישראל, והם זכאים לחיי העולם הבא! אלא מה? להלכה – אין אנו פוסקים כרבי, כך שזכות זו אינה עומדת לנו... אולם מי שהשתתף באשכבתיה דרבי – זכה באותה שעה שתפסק ההלכה לגבי כרבי, וממילא יהיה בן העולם הבא!

ומכאן, מבאר המהרש"ם גם ביחס לאשכבתיה דרבי שמעון בר יוחאי:

שכן הנה מצינו בגמרא במסכת סנהדרין (צ"א, ע"א): "אמר ליה אנטונינוס לרבי: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין! כיצד? גוף אומר: 'נשמה חטאת, שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר!'; ונשמה אומרת: 'גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור!'. אמר ליה: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה, והיה בו בכורות נאות, והושיב בו שני שומרים: אחד חיגר ואחד סומא. אמר לו חיגר לסומא: 'בכורות נאות אני רואה בפרדס! בא והרכיבני, ונביאם לאכלם!'. רכב חיגר על גבי סומא, והביאום ואכלום. לימים בא בעל פרדס, אמר להן: 'בכורות נאות היכן הן?', אמר לו חיגר: 'כלום יש לי רגלים להלך בהן?', אמר לו סומא: 'כלום יש לי עינים לראות?', מה עשה? הרכיב חיגר על גבי סומא – ודן אותם כאחד... אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף, ודן אותם כאחד."

הוי אומר, כי יסוד הדין שעתיד בורא העולם לדון את האדם לאחר מאה ועשרים שנה, מושתת על יסוד זה: על השילוב בין הגוף והנשמה, שאמנם כל אחד מהם כשלעצמו לא יכול היה לחטוא, אולם בשילוב כוחותיהם יחדיו – חטא האדם.

והנה, ידועה שיטת רבי שמעון בר יוחאי לגבי שבת (ראה שבת צ"ב, ע"ב), כי שנים שעשו מלאכה יחדיו, כאשר כל אחד מהם לא יכול היה לעשותה לבדו – פטורים, בניגוד לשיטת חכמים הסוברים כי במקום בו כל אחד מהם לא יכול היה לעשות את המלאכה לבדו – חייבים שניהם אם עשאוה יחדיו. מעתה, ביום היארצייט של רבי שמעון פוסקים בשמים כשיטתו, וכפי שאמר רבי שמעון עצמו (סוכה מ"ה, ע"ב): "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", וזה יסוד השמחה הגדולה שאנו שמחים ביום ל"ג בעומר – יום פטירתו של רשב"י.

אלא שכאן, עלינו לתת את הדעת לנקודה חשובה. שכן לא כולם זוכרים זאת, אולם ישנה שיטה נוספת של רבי שמעון בר יוחאי המובאת בגמרא במסכת ברכות, שם שנינו (ל"ה, ע"ב): "תנו רבנן: ואספת דגן, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיק', יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: 'ואספת דגן' - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דשה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתו נעשית על ידי אחרים וכו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי עצמן וכו', ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן וכו'. אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן".

הרי לנו, כי להלכה - נפסק כרבי ישמעאל, כאשר זהו יסוד ההיתר לבטל מן התורה לצרכי דרך ארץ. אולם שיטת רבי שמעון הינה, כי אין לבטל תורה אפילו לטובת הצרכים הבסיסיים ביותר, אלא צריך האדם להיות שקוע כל כולו אך ורק בתורה, ולסמוך על הקדוש ברוך הוא שידאג לכל צרכיו! ואמנם, מצינו בגמרא (שבת ל"א, ע"א): "תניא, חברים שהיו עוסקין בתורה - מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו, שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה". כלומר: רבי שמעון עצמו נהג לשיטתו, ולא הפסיק מלימודו למאומה, עד שמחמת כן פטור היה אף מלהפסיק מלימודו לשם תפילה - ורק לשם קריאת שמע שמצוותה מן התורה היה עליו להפסיק.

נמצא אפוא, כי אם אנו מבקשים לפסוק כרבי שמעון, הפוטר את העולם כולו מן הדין - הרי שעלינו לפסוק כמותו אף במה שסובר כי על האדם מוטלת החובה שלא להפסיק מלימודו למאומה, ואפילו לצרכים הבסיסיים ביותר! עליו להקדיש את כל כולו למאומה, מבלי לפנות זמן לכל מטרה אחרת! הרי לא ניתן לפסוק כרבי שמעון לקולא, ולא לפסוק כמותו לחומרא... הלא דברים מפורשים מצינו בענין זה בגמרא (עירובין ז', ע"א): "כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין מחלוקת בית שמאי ובית הלל, לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר, ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר, אלא או כי קוליה דמר וכחומריה עביד או כקוליה דמר וכחומריה עביד!"

אם כן, דוקא ביום ל"ג בעומר, יום היארצייט של רבי שמעון, מן הראוי לנהוג כשיטתו - ולעסוק אך ורק בתורה... ובודאי שלא ניתן לסמוך על שיטתו לחד גיסא, ולהתעלם משיטתו לאידך גיסא... כך שלמעשה, מסופקני האם יש מקום רב כל כך לשמחה, שהרי עד כמה שניתן לפטור את האדם מעונש על חטאיו לשיטת רבי שמעון - עלול הוא להתבע בחומרה יתירה על חסרון התמדתו המוחלטת בלימוד התורה!

קנייני התורה

והנה, אנו נמצאים כעת בימי ספירת העומר, אשר בהם לימודנו רבותינו כי יש לעמול בכל יום על אחד מקנייני התורה, בכדי להגיע מוכנים לקראת יום קבלת התורה המחודשת שבכל שנה ושנה - חג השבועות. אלא שכאן, עלינו לשים לב: הן אמנם ישנם ארבעים ושמנה קניינים לתורה, אולם דבר אחד פשוט: בכדי שכל הקניינים הללו יועילו - על האדם בראש ובראשונה **ללמוד!!!** מי שאינו לומד, לא יועילו לו כל הקניינים שבעולם!

מסופר על אחד האדמו"רים, שביום מן הימים הגיע אליו יהודי שפרנסתו דחוקה, והוא בירכו שיזכה בהגדלת הפיס הגדולה. לאחר שבו - שב היהודי והגיע לתנות את צערו הרב בגין פרנסתו הדחוקה, ושוב ברכו הצדיק כי יזכה בהגדלת הפיס. כאשר הגיע הלה בשלישית בשבוע שלאחר מכן - התפלא הצדיק: "מדוע ברכותיו אינן מתקיימות? מדוע משמים אין מקבלים את תפילותיו? הלא צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים!", אולם אז, עלה בדעתו רעיון: "האם קנית כרטיס הגרלה?" הוא שאל את היהודי, והלה השיב בשלילה... נו, מה נאמר? פשוט וברור! בכדי לזכות בהגדלת הפיס - צריך בראש ובראשונה לקנות כרטיס הגרלה! כל בר דעת מבין זאת!

ובכן, הוא הדין ביחס לקנייני התורה... אמנם סגולתם של קניינים אלו רבה ועצומה, אולם במה דברים אמורים? במי שיושב וללמוד, אשר אז, כוחם של הקניינים רב להעניק לו **קנין** בלימודו... אולם מי שאינו עושה את הצעד הראשון, מי שאינו לומד כדבעי - לא יועילו לו כל הקניינים שבעולם! ובכל זאת, כאשר אדם אכן עושה את שלו ולומד - ישנה חשיבות לשימוש בכל ארבעים ושמנה קנייני התורה, וכפי שהסביר זאת מרן ה'חזון איש':

שכן הנה, ידוע שקרקע נקנית בכסף, בשטר ובחזקה. מטלטלין לעומת זאת - נקנים במשיכה, בהגבהה, בקנין חצר, ובעוד כמה וכמה קניינים. ומה אם אדם יגור בקרקע עשרים שנה, אך לא יעשה אפילו לא אחד מהקניינים המועילים לקנין קרקע? ברור שהיא לא תהפך לשלו! הרי כולנו יודעים את הכלל, על פיו חזקה שאין עמה טענה - אינה נחשבת לחזקה! וכך גם במטלטלין: גם אם חפץ מסויים יהיה ברשותו של האדם שנים, לא יהיה בכך כדי להעניק לו קנין כלשהו באותו החפץ, אלמלא יעשה את הקנין המתאים!

ובכן, כך גם בלימוד התורה: אדם יכול ללמוד תורה במשך שנים, אולם עדיין - התורה לא תהפך ל'קניינו'. הוא לא יהיה לאדם תורני, המציאות שלו לא תשתנה, ההווה שלו לא תהיה מרוממת יותר. בכדי להטמיע את התורה בתוך האדם, בכדי שהתורה תשנה אותו, תפעל בו, תרומם אותו - עליו לעשות בה **קנין**, ואלו הם קנייני התורה! אולם בכל זאת, ישנו הבדל בין דיני הקניינים שבש"ס לבין קנייני התורה... בעוד שבקנייני קרקע או מטלטלין די **באחד** הקניינים - הרי שבכדי לקנות את התורה אין דין באחד מארבעים ושמנה קנייני התורה, אלא יש צורך **בכולם יחדיו!** כמובן, אין להמעיט בערכו של כל קנין בפני עצמו, שבודאי סגולתו רבה לקרב את האדם אל היעד הנכסף ולרומם אותו... אולם בכדי לקנות בתורה קנין שלם - יש צורך בכל ארבעים ושמנה קניינים, אשר הימים הללו נועדו בכדי לעמול עליהם ולקנותם!

מתן תורה תשפ"א

ידוע מה שמובא בספרים הקדושים, כי בכל חג שמגיע – אין אנו חוגגים 'זכר' למאורעות שהיו בימים ההם בזמן הזה, אלא שבפועל מתעוררת אותה השפעה שהתעוררה בעת שהתרחשו הניסים שבעקבותיהם ניתן לנו החג הזה. כך בפסח, כך בסוכות, וכך כמובן גם בחג השבועות. נמצא אפוא, שבכל חג שבועות – **אנו מקבלים את התורה מחדש!**

והנה, את מצות ספירת העומר – ביאר בעל ה'חינוך' וכתב כך (מצוה ש"ו): "ומפני כן, כי התורה היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, **להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות**, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא". ונראה להוסיף, כי הנה, גם בימים ההם, בצאת ישראל ממצרים – היו ימים אלו שבין פסח לעצרת ימי ציפיה והמתנה עבור עם ישראל לקראת קבלת התורה! באותם ימים, הם היו חדורים בהשתוקקות, בציפיה, בריגוש, לקראת היום הגדול בו יקבלו את תורתו של הקדוש ברוך הוא! בכל יום מחדש הם שאלו את משה רבינו: "מתי סוף סוף נקבל את התורה?"! ובכן, מאחר והקדמנו כי הכוחות שפעלו 'בימים ההם' פועלים אף 'בזמן הזה', הרי שממילא גם כיום, ימים אלו מסוגלים ומוכנים לאותו צימאון וציפיה ושאפה והשתוקקות לזכות לתורה, ואת הסגולה המיוחדת שישנה בימים אלו – עלינו לנצל היטב!

התורה היא החיים!

והנה, בתנא דבי אליהו זוטא (י"ד) מצינו מעשה נורא: "פעם אחת הייתי מהלך ממקום למקום, ומצאני אדם אחד שלא היה בו לא מקרא ולא משנה, והיה מתלוצץ ומלעיג בדברים ובא כנגדי. ואמרתי לו: 'בני, מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום הדין?', ואמר לי: 'רבי, יש לי דברים שאני משיבו! בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה!'. ואמרתי לו: 'בני, מה מלאכתך?', ואמר לי: 'ציד אני!'. ואמרתי לו: 'בני, מי למדך ואמר לך שתביא פשתן ותארגהו מצודות, ותשליכהו לים ותעלה הדגים מן הים?', ואמר לי: 'רבי, בזה נתנו לי בינה ודעת מן השמים!'. ואמרתי לו: 'ומה להביא פשתן ולארוג מצודות ולהשליך לים ולהעלות דגים מן הים נתנו לך בינה ודעה מן השמים, ולדברי תורה שכתוב בה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו - לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים?', מיד היה מרים קולו ובוכה ומתאנח. ואמרתי לו: 'בני, אל ירע לך, אלא כל שאר בני אדם באי עולם הן משיבין תשובה זו על אותו ענין שהן עוסקין בו, אבל מעשיהן מוכיחין עליהן!'".

הבה נתבונן... מדובר כאן באדם שדיבר עם אליהו הנביא, ולבטח לא כיחד בדבריו מאומה... אם הוא סיפר שהגיע למסקנה כי 'בינה ודעת לא נתנו לו מן השמים' – כנראה שהוא ניסה, וניסה, וניסה – ולא הצליח... ובכן, מה כבר ניתן לדרוש ממנו? וכיצד לבסוף עלה בידו של אליהו לשכנעו כי טעות בידו?

התשובה פשוטה: אם אותו אדם לא הצליח ללמוד תורה, כנראה שגם להשליך מצודות הוא לא הצליח בתחילה... אולם בכל הנוגע לפרנסתו הוא הבין היטב, **שאין לו ברירה! אם הוא לא ילמד מקצוע – הוא ימות ברעב!** ובכן, כשאדם יודע שאין לו ברירה, והאפשרויות הן למות או להצליח – **הוא יצליח!** כשאדם יודע שחיייו תלויים לו מנגד – הוא מוצא בעצמו כוחות חדשים, שמעולם לא ידע על קיומם!

וזה בדיוק מה שהשיב אליהו הנביא לאותו אדם... הוא אמר לו דבר פשוט: "את המקצוע שלך הצלחת ללמוד, משום שידעת שחייך תלויים לך מנגד! משום שידעת שמדובר בשאלה של חיים ומוות! ובכן, אם היית מרגיש ויודע, שללמוד תורה או לא ללמוד זו שאלה של חיים ומוות, אם היית מרגיש ויודע שחייך תלויים בלימוד התורה – גם ללמוד היית מצליח!". ועל כך, לא היתה לצייד תשובה...

את היסוד הזה, עלינו לקחת עמנו ולאמץ לחיי היום יום שלנו. כולנו לומדים, אפילו לומדים היטב... אולם עלינו לזכור, שהתורה הינה החיים שלנו! בלעדיה לא יתכנו חיים! לא מדובר בשאלה של 'מדגות', של 'מעלות', של 'יתרונות'... מדובר בשאלה של חיים ומוות!

הריני יורד לשאול

שכן הנה, הגמרא במסכת תמורה (ט"ז, ע"א) מספרת על תפילתו עתניאל בן קנז, ומספרת שכך אמר: "אם ברך תברכני – בתורה, והרבית את גבולי – בתלמידים, והיתה ידך עמדי - שלא ישתכח תלמודי מלבי, ועשה מרעתי - שיזדמנו לי ריעים כמותי, לבלתי עצבי - שלא ישגבני יצה"ר מלשונות, אם אתה עושה כן – מוטב, ואם לאו - הריני הולך לנסיסי – לשאול!". ואכן, בעקבות תפילתו – "מיד, ויבא אלהים את אשר שאל".

ולכאורה, עלינו להבין: מה פשרה של תפילה זו? כלום יכול אדם לומר לקדוש ברוך הוא, כי יעסוק בתורה אם לא יהיו לו נסיונות כלל, וכל האמצעים יזדמנו לידו באופן המושלם ביותר? הלא כל אחד מאתנו יכול לומר, שאם לא יהיו לו קשיי פרנסה, ולא צער גידול בנים, ולא טרדות של בריאות, וגם יהיה לו חשק ללמוד ולא יהיה לו יצר הרע – הוא ילמד... האם תפילה מעין זו בימינו תתקבל אף היא? מדוע אפוא התקבלה תפילתו של עתניאל?

אכן לאמיתו של דבר, התשובה פשוטה, והיא נעוצה בחלק האחרון של דבריו: "ואם לאו – הריני הולך לשאול!" כלומר: עתניאל הבין היטב, שהתורה – הינה **שאלה של חיים ומוות!** אין אפשרות ללמוד ואפשרות לא ללמוד... יש אפשרות של חיים – ויש אפשרות של **שאול!** כשזו הגישה של האדם, הרי שמובטחת לו סייעתא דשמיא מן השמים, כך שיוכל להשיג את שאיפתו **ולחיות** – שהרי אין הקדוש ברוך הוא חפץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה!

מאחר והקדוש ברוך הוא ידע כי אכן זו תחושתו של עתניאל, באמת ובתמים – הוא העניק לו את מבוקשו, וזיכה אותו בכל הסייעתא דשמיא הנחוצה בכדי שיוכל לחיות באמת, לחיות את החיים כפי שהוא הבין את משמעותם! וכך גם ביחס אלינו... אם אכן זו תהיה התחושה שלנו, שהתורה הינה שאלה של חיים ומוות, שלא יתכנו כלל חיים בלעדיה – הרי שנזכה אף אנו לשפע של סייעתא דשמיא, ובפרט בימים הללו בהם מאירים אותם האורות שהאירו בעת מתן תורה, עד שנצליח לקנות את התורה קנין גמור במ"ח קנייניה ולגדול ולעלות מעלה מעלה כשאיפתנו!

תרבות הדחיפות

מקובל מרבי חיים מוולוז'ין ומהגר"א, "...שזה טעות מה שמורגל בפי העולם שבעל בחירה יכול לעשות לאדם, בלתי גזירת הבורא, רק שבכל דבר נגזר על האדם באיזה אבן ינגף, אבל בבעל בחירה לא נגזר איזה בעל בחירה יעשה לו לטוב ולמיטב, אבל אם לא נגזר לו מן השמים, אין בעל בחירה יכול לעשות לו מאומה". תולדות רבי יוסף זונדל מסלנט

זאת אומרת: ארבעים וחמשה האנשים אשר מתו במירון, לא מתו כתוצאה מבחירתם הרעה של אלו שדחפו או הפילו עליהם. אלא הם מתו כתוצאה של גזירת שמים. וזאת או בגלל חטאם או כפרה על הדור או להפלגת שכרם לנצח.

אך מאידך, האנשים שגרמו למותם של הארבעים וחמשה, לא עשו זאת אנוסים משמים. אלא הם עשו זאת, בבחירתם החופשית, בזדון או בשוגג או באונס. והיה זה מעשה אדם ולא גזירת שמים.

ולכן, טוב עושים גדולי הדור שמעוררים להתחזק בתורה תפלה ומעשים טובים לזכות ההרוגים ולמען עצירת מגיפות ועונשי שמים.

אך מאידך, חייבים עסקני הציבור לשפר תשתיות כדי למנוע אסונות מדחיפות והתנהגות בלתי ראויה.

ובעיקר חייבים הממונים על החינוך, לשדרג ולשפר את החינוך למדות, ולהביא את התלמידים להתנהגות ראויה בין אדם לחברו, ולעקור מן השורש את "תרבות הדחיפות והחטיפות" שהיא אבי אבות האסונות.

ראשוני הדחפנים, מאחור, עשו זאת מרצונם, כי איש לא אילץ אותם לדחוף, והם גרמו לשרשרת הדחיפות אשר הפילו אל מותם את העומדים מקדימה.

וכדאי להם לשאול שאלת חכם איזו כפרה הם צריכים לעשות, כי לכאורה סביר שאין להם את 'הפרבילגיה' של גלות לעיר מקלט.

ולמה הם דחפו? ... כי כך הורגלו מימי ה"חידר". לדחוף בעליה לאוטובוס, לדחוף בלוויות, לדחוף בכניסה לבית כנסת, לדחוף ולחטוף את ה"קוגל" וכדו'.

יש צורך וחובה לחנך מגיל ילדות להתייחס לזולת כראוי, כפי מצוות התורה, וזה גם יחסך בהמשך החיים שנאת חנם, גירושם וחיי נפש!

כדי להשיג מטרה חשובה וגורלית זו, החינוך למידות טובות, יש למנות בכל מוסד חינוכי אדם מיוחד שיעסוק רק במשימה הקשה והקדושה הזו, לחנך למידות טובות, לקדש שם שמים!

צבי הבר

אייר תשפ"א

להסבר דברי הגר"א:

כאשר מתרחש אירוע שיש בו פוגע ונפגע,

יש כאן אירוע אחד, אבל יש לו שני גורמים שונים.

הנפגע הוכה בגזירת שמים.

אך הפוגע עשה זאת מרצונו החופשי.

רבים טועים וב'צדקתם' מייחסים הכל לשמים, אך אין הדבר כן,

כמו שהמעשן סיגריה בש"ק לא עושה זאת בגזירת שמים. כך הרוצח לא עושה זאת בגזרת שמים.

אלא מזמנים לו משמים את מי שנגזר עליו למות.

זהו היסוד של "בחירה חופשית" ו"שכר ועונש".

שיחת רבינו ראש ישיבת גבעת שאול הגר"א פשקס שליט"א

לאחר האסון הנורא בל"ג בעומר תשפ"א

א] כולם שואלים מה זאת עשה ה' לנו, והנה כעת המגיפה מכה בעולם ורבים מתים רח"ל בהודו ועוד מקומות וכאן בארץ ישראל שקט ושלוה, ולא התעוררו לשאול מה ה' עשה לנו, המשכנו את חיינו כרגיל ולא שמנו לבנו להתבונן על דבר עצום ונפלא כזה שבאר"י אין מגיפה ובעולם המגיפה בכל תוקפה, רק אחרי שקיבלנו מכה קשה התעוררנו לשים לב שבעצם הקב"ה מדבר אלינו.

ב] ראשית יש להדגיש, שכל הנספים הם אנשי מעלה, וכפי ששמעתי דקות ספורות קודם האסון זכו כולם לקבל עול מלכות שמים באמירת קר"ש. ומה חשבונות שמים לא נדע, חז"ל אמרו שבמיתת עשרה הרוגי מלכות אמרו המלאכים זו תורה וזו שכרה, ואם המלאכים לא הבינו דרכי שמים איך נבין אנחנו, אין באפשרותינו להבין,

אבל, אנו יודעים כמו שאומרים בתפילת נשמת: "המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים", הנהגת הקב"ה היא בחסד וברחמים, בזמן שנודעו מאורעות השואה נכנסה אחינית של החזו"א אליו ובכתה, אמר לה החזון איש, תדעי לך, שהקב"ה מרחם עלינו יותר ממה שאנחנו מרחמים זה על זה! אין גבול לרחמי ה', וגם דברים כאלו הם בהנהגת רחמים מה', גם אם איננו מבינים אתה ההנהגה מאמינים שהכל ברחמים, והמוטל עלינו כעת הוא רק העבודה לפענח את הדברים למעשה, במה עלינו להתחזק, ומה צריך להוציא מזה.

נשים לב לשני דברים הבולטים באסון:

א] כל הנספים היו גברים בלבד ולא נשים **ב]** האסון קרה סמוך לציון הרשב"י שגילה את עומק פנימיות התורה. הענינים האלו הם נקודות אחיזה להבין את השייכות של הגזירה הנוראה הזו מחמת רפיון בתלמוד תורה כמו שכתב במעלות התורה לר"א אחי הגר"א "וכל הצרות הבאות עלינו תמיד כמו שכתוב בזה"ק על פסוק נרפים אתם נרפים..." עיין שם שכותב שבפרט בדורות הללו אין לנו דבר אחר, לא תעניות וסיגופים רק להתחזק בלימוד התורה.

ג] נביא ארבעה ענינים שצריך להתחזק בהם.

א. השגחה. להפנים בלבנו שאין מקרה בעולם, כמו שהיטיב החזו"א להגדיר בצורה ברורה:

"ידוע כי בסוף גלותינו גבר ההעלם, ולמרות האמת כי כל הנעשה תחת השמש אינו במקרה ח"ו רק הכל נעשה על פי השגחתו יתברך אפילו נקיפת אצבע קטנה, הדבר מכוסה ונסתר ובני אדם שקועים בבירא עמוקתא של כפירה ומינות וכל מעשיהם מנקודה זו ודשים בעקביהם על המצות היותר חמורות שבתורה בלי נקיפת הלב ומוסר כליות".

הרי שאחד מנסיונות התקופה הוא מה שלא חיים עם האמת הזו, שהכל בהשגחה ואין דבר שבמקרה, ובוזה צריך להתחזק לחיות בהכרה שהכל בהשגחה ממנו יתברך ואפילו נקיפת אצבע אינו במקרה.

ב. תפילה. מרן החזון איש שעוד חי בדורינו מיטיב לבטא לנו את עבודת התפילה לפי ערכו: "עשיית רחמים ותחנונים לפני המקום ב"ה הוא מן השלמות היותר גדולה והקנין היותר נבחר לאדם על פני חלד, ואמרו איזה פרשה קטנה שבתורה שכל גופי תורה תלויין בה - בכל דרכיך דעהו, הנה הידיעה של השגחתו יתברך בכל הדרכים שהאדם דורך זהו כל גופי תורה..." עיקר ה"וורט" של תפילה הוא מה שעל ידי התפילה אנו חיים ומאמתים בתוכינו את ענין השגחת ה' עלינו.

וכעת כתוצאה מהאסון ניתן לחשוב שחלילה כעת אנחנו במצב של הסתר פנים, אמנם כשחיים את השגחת ה' עלינו, מבינים ומרגישים שהכל בהשגחה מיוחדת של רחמים, על ידי תפילה כראוי מגיעים לאמונה בהשגחה. כמובן, כאשר מתפללים מהר מהר אי אפשר לבוא להתבוננות...

כדאי לקחת קטעים מסוימים בתפילה ולהשתדל לכה"פ בהם להרגיש איך שעומד מלפני ה' "איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש" (מס"י פי"ט).

ג. נושא בעול עם חבירו. מסופר שמרן הח"ח לעת זקנותו כשכבר היה קשה לו לשבת על כסא רגיל קנו לו כורסא, ולא רצה, ואמר, כעת ישנם חיילים יהודיים בחזית המלחמה, צריך לישא איתם בעול. גם על רבינו הגראי"ל שטינמן מסופר כשברח מליטא בשנות המלחמה למונטריי לא שכב במיטה, ובתחילה חשבו שזה מחמת שחושש משעטנו, והראו לו שאין חשש, ועם כל זה לא הסכים, כי רצה לישא בעול עם הכלל.

אנחנו צריכים לכה"פ להתבונן על מצב הנורא של המשפחות, לא להרגיש שזה לא שייך אלינו, לא להמשיך את החיים כרגיל, בלי להקדיש מחשבה על מצבם, ולהשתתף עמהם.

ד. חיזוק בלימוד התורה.

יש דבר שצריך חיזוק גדול - הלימוד ברציפות. מרן החזו"א כותב: "...ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו האפס וההעדר הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד ולהתפלל על זה תמיד".

הרי גם אני הייתי בחור פעם.. אבל בזמננו אני רואה בעיני איך אנשים מדברים באמצע הלימוד בתוך בית המדרש, בזמני לא היה כך, וזה מקום לחיזוק עבורינו כתוצאה מהאסון הנורא, וכמו שהבאנו מדברי ר"א בן הגר"א שכל הצרות באות מרפיון בתורה.

אמנם ב"ה אנחנו זוכים להיות מיושבי ביהמ"ד אבל עדיין עלינו לזכות לרציפות בלימוד התורה שעליה כתב החזו"א שהיא סוד הקדושה.

בפרשת השבוע, "אם בחוקותי תלכו" ובתורת כהנים כתוב "אם בחקתי תלכו" - מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה" והר"ש משאנץ והראב"ד שם כתבו דאם הוא לשון בקשה, שהקב"ה מבקש מכלל ישראל שיהיו עמלים בתורה, מבואר מדבריהם דעמל התורה שונה מכל המצוות שנאמרו בלשון ציווי ולא בלשון בקשה, וזאת משום דעל עמלה של תורה א"א לצוות לכל אחד ואחד, אכן הקב"ה גילה ע"י בקשתו את גודל מעלת עמל התורה, וכמו שכתוב בתורה בהמשך "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם", וכתב רש"י שם: "אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם ולא תהיו מזדעזעים ממני", והיינו, כמו למשל שבאים אצל אדם גדול ומרגישים זעזוע ממנו, כי האדם רחוק מדרגתו של האדם הגדול, וכש"כ כלפי הקב"ה, אבל ע"י עמל התורה נפלו כל המחיצות הגשמיות המפסיקות בינינו לבין הקב"ה ונמצאים בקרבה גדולה אליו יתברך.

והאור החיים הקדוש בפרשתנו כותב דבר נפלא: "אם בחוקותי תלכו... עוד ירצה על דרך אמרם ז"ל שאמר הקב"ה לירבעם חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן וכו', ואמרו המקובלים כי למעלה ממנו אשרי אנוש יזכה לו ויאמר אדם במה יזכה ילוד אשה לדרגה זו, לזה בא המאמר כאן ואמר "אם בחקתי" - באמצעות עסק התורה - תלכו, היא הליכה נעלמה מעיני כל חי שהוא הטיול באמצעות התורה תטיילו במקומות הנעלמים", הרי מבואר שעל ידי עמל התורה מתרומם האדם לדרגות גבוהות ביותר.

נסיים בדברי מרן החזו"א: "ואמנם אין בידינו דבר מבואר ערוך ומסודר להורות לפנינו הדרך הישרה לפתח הלב ולהרגיש כליות, זולת עמל התבונה בתורה שבעל פה, ורק העיון בתורה ועמל בה היא הרפואה היחידה והכוללת הכל לכל תחלואי הנפש, התעדנות הנפש בכלכלת התבונה תלויה ולפי רוב הכלכלה וטובה תגדל הנפש ותחל להרגיש רגשי קודש ואצילות שמימי, להכיר פליאות השגחתו יתברך ורחמיו המרובים על בראיו יום יום..." הרי דבר נפלא, דברנו, שאין בכחינו להשיג דרכי השם, אמנם כאן מגלה לנו החזון איש שעל ידי עמל התורה אפשר להכיר פלאי השגחת ה'.

ויה"ר שנוכה לעמול בעסק התורה ולזכות לקבלת התורה באהבה.

ויהי יתן אל לבו

עצרת התעוררות בעקבות האסון הכבד שפקד את בית ישראל בהילולא דרשב"י
בהיכל הישיבה"ק מוצ"ש פרשת אמור תשפ"א
מושא רבינו ראש הישיבה הגר"י אונגרירשר שליט"א

לכבוד מורי ורבותי, עולה במחשבותי כי המצב בו אנו נמצאים כעת מתאים למה שמוצינו בתורה בפרשת קורח (במדבר יז, כז) ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גווענו אבדנו כולנו אבדנו. וכתב אחר כך כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות, האם תמנו לגווע? מבואר בפסוקים שכלל ישראל ראו את המחלוקת של קורח, ואת העונש שלהם, בלועים, שרופים, ובתחילה חשבו שאולי קורח צודק, ואז מתו מאתים חמישים ראשי העדה, אבל זה לא הספיק, זה לא הספיק בשביל שילמדו לקח, ואחרי זה המשיכו לעשות מה שלא היו צריכים לעשות, והגיע מגיפה וברגע א' עוד ארבע עשרה אלף מתו. הם הרי ראו כבר, הן גווענו אבדנו כולנו אבדנו, הם ראו שחלק מתו בחבר, חלק מגיפה, בלועים, האם תמנו לגווע?!

וברבינו בחיי שם כתב לבאר, שיש בפסוקים הנ"ל שלושה שפטים: בליעה, שריפה, והמגפה, "הן גווענו" בשרפה, "אבדנו" בבליעה, הוא שכתוב: "ויאבדו מתוך הקהל", "כלנו אבדנו", במגפה שהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות. "וכן תרגם אונקלוס: הא מננא קטלת חרבא הא מננא בלעת ארעא הא מננא דמיתו במותנא, תרגום "גווענו" קטלת חרבא, והוא כנוי לאש שיצאה מאת ה' שהוא מדת הדין, וכן חרב של הקדוש ברוך הוא היא מדת דין, כענין שנאמר: (ישעיה כז, א) "יפקד ה' בחרבו הקשה" וגו'.

הדברים נוגעים לתקופה שלנו כעת, אחרי שבמשך השנה האחרונה נפטרו רבים רבים, לא עלינו, בכל רחוב שמסתכלים, מי לא רואה, מי לא מכיר, ידידים, שכנים, קרובים, כל אחד הרגיש את הפחד הנורא, את הסכנה הנוראה שהייתה, כל אחד פחד על נפשו שנה שלמה. השבנו שהקב"ה כבר סילק את המגיפה, ואז באה עוד מגיפה, עוד מכה נוראה, באסון הנורא שאירע במירון, הקב"ה רוצה שנקלוט, צריכים לקלוט את מה שרוצים מאיתנו. אסור לנו להיות כמו שהיה שם אצל קורח, שלא קלטו, והמשיכו, כאילו שלא היה כלום, אז מה אתם חושבים, הקב"ה אין לו ח"ו אפשרות של "אויס צו פירין" שהוא יראה לנו שהוא יכול, וכי אנחנו "אויס פירין", עבר שנה וכמו שהיה אצל קורח היה בלועים, שרופים, ממשיכים כאילו הכל רגיל ח"ו, וכמו שכתוב בפס' ז אתם המתם את עם ה', ממשיכים באותו מרד, לא רוצים להכנע, וכי הקב"ה "קען נישט אויס פירין".

הנגיף שהיה בשנה האחרונה, היה בכל מקום, לאיפה הוא לא הגיע, לאיזה מדינה לא הגיע דבר ה', וכמו שאומרים כל בוקר לפני שמו"ע משפטיך עד אפסי ארץ, מסוף תבל עד סוף תבל משהו קטן – עד אפסי ארץ, ועדיין אנחנו לא קולטים. כעת, הקב"ה מביא את כולם, כולם יחד, למקום אחד, ושם לוקח נפשות רבות ל"ע. אנחנו צריכים להתכופף, רבותי, להכנע לדבר ה', זה מה שהקב"ה רוצה שניכנע לדבר ה', אל תהיה זקוף, תתכופף.

אנחנו צריכים לזכור מה שאומרים בתפילה בכל בוקר, ומקורו בתנא דבי אליהו: מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה כחנו מה גבורתנו, כי הכל הבל, רק דבר אחד יש עבודת השם, יראת שמים, בסתר ובגלוי, ומודה על האמת, ודובר אמת בלבבו, אנחנו זרע אברהם יצחק ויעקב, אנחנו שמחים עם מה שירשנו מהם, ואנחנו רוצים את זה לעשות, את זה להיות, אשרינו שאנו משכימים ומעריבים, אין דבר אחר בעולם רק להיכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות בשמחה, שאפשר לקבל דבר ה', שם אפשר משהו לזכות בחיים, שם אפשר לעשות את מה שהקב"ה רוצה מאיתנו, וזה מה שכולנו רוצים, כולנו רוצים את זה, כולם קדושים וטהורים, אוי, היצה"ר מקלקל, מקלקל במוח, עם כל מיני דברים שמכניס לראש.

לא התפקיד שלי לדבר על הכלל, כל אחד ואחד צריך לבדוק את בדק הבית שלו, איש על מחנהו ואיש על דגלו, באופן כללי נאמרו כמה דברים כמו ששמעתי מהגדולים, דבר ראשון שאחרי שהקב"ה הסיר את המגיפה צריך להיות שבת והודאה להקב"ה הכרת הטוב וכן עוד דבר שהרי בל"ג בעומר פסקו מלמות תלמידי ר"ע על שלא נהגו כבוד זה בזה, זה יום ששמחים על שפסק המיתה ומשם התחיל מסירת התורה מחדש עם מידות טובות, שמהם תצא תורה לישראל, אם לא מכ"ד אלף עדיף מחמשה, העיקר שיהיה מידת טובות ואהבת לרעך כמוך. הרי רואים אנו שביום זה שפסקו מלמות תלמידי ר"ע – ביום זה גופא אירע האסון הנורא שמותו כ"ח הרבה נפשות, רואים שיש תביעה באותו דבר גופא, זה הדברים הכללים. אבל בדברים הפרטיים צריך להזק את המקום הקדוש הזה, להזק את עצמנו, להזק את כולנו.

כ' בפרשה (ויקרא פכ"א פ"ד) לא יטמא בעל בעמיו בהיכלו, וברש"י פי' לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחולל בה, אבל ברמב"ן פי' שבעל הוא מלשון נכבד, אדון, יאמר לא יטמא נכבד בעמיו להחל את כבודו, וכן תרגומו לא יסתאב רבא בעמיה לאחלוניה, ויתמין הכתוב בזה, שלא יעלה על דעתנו לומר שאין האזהרה אלא בבואם אל אהל מועד לשרת בקדש, אלא הכהן בעצמן בכל הגברא שלו יש לו את המעלה של כהונה, הוא נולד כהן והוא לא יכול להיפרד מכהונה, ממילא לא יכול להיטמא למתים תמיד, שהמעלה הזאת של כהונה זה מעלה במהותו ובעצמותו והוא נכבד בעמיו והוא חייב בזה תמיד ולא יכול להיפרד מזה, זה מחייב אותו במצוות יתירות ויש בו דין של וקדשתו, מכבדים אותו, הכהן חייב להגיע לו כבוד, אבל גם כפיה עליו, וקדשתו, כבוד, וקדשתו, כפיה, שלא מועיל מחילה, ולמה, כי זה לא כבוד שלך, זה כבוד של הקב"ה, בכבוד שלך אתה יכול למחול, אבל על הכבוד של הקב"ה לא מועיל מחילה, אתה כהן, אתה משרת ה', זה המציאות שלך, כל המהות שלך, כל הגברא שלך, זה מחייב אותך במצוות יתירות, בשביל כבוד שמים, ממך צריך להיות כבוד מיוחד, דבא בעמיה, כהן הדיוט נקרא רבא, בעל, נכבד אדון, וזה מחייב אותך במצוות יתירות וזה הכבוד שצריכים לתת לך, והלילה וחס אם אתה לא מקיים, אתה מחלל כבוד שמים.

אותו הדבר שיש לנו בני תורה כתר תורה, יש לנו מעלה של בן תורה, צורבא מרבנן הקב"ה זיכה אותנו להיות בחצרות ה' להיות בן תורה, הבן תורה זה לא בן תורה מתי שהוא בפנים, וכשהוא בחוץ אינו בני התורה, מעלת הבן תורה זה נכנס בעם הגברא, בעצם המציאות שלו, זה חייב להיות ניכר עליו, איפה שהוא הולך מהבוקר עד הלילה כל המציאות שלו צריכים לראות כולו אומר כבוד.

וז"ל הגרש"ר בספר זכרון שמואל (עמ' תקל"ג) הדברים הללו אמורים ביהוד כלפי אלו שזכו להסתופף בחצרות ה', בישיבות הקדושות, ולהיות שם "בני תורה" נקרא עליהם, שעצם שם בן תורה כשלעצמו הוא זכות גדולה ומעלה נפלאה עד מאד, המחייב כל בן תורה להודות ולהלל להשי"ת על שככה לו, אך מאידך גיסא עליו לזכור את מאמר חובת הלבבות הזוהר והזהר שלא ישובו הטובות שיש לבורא עליך לטענה עליך, כי אם ניתן לו לאדם מעלה גדולה ונפלאה זו ש"בן תורה" שמה, הרי הוא חייב לנצל עד תום, ועליו להיות על פיה, וכמו שנת' מד' הרמב"ן לחיות עם כהונה, כהונה זה לא רק מתי שאתה משרת, צריך להיות עם זה, ולכונן את כל אורחתינו לפי כל מה שהיא כוללת ומכילה בקרבה, ולפיכך חייב כל בן תורה להיות כולו אומר כבוד בכל דרכיו, "לא יטמא בעל בעמיו להחלו", אתה בעל כתר, נתנו לך שם רבא, אדון של כהונה, נתנו לך תורה, בן תורה בחצרות ה', זה שלימות של בן תורה.

וכמו שכ' המס"י (בפי"א) שכל אדם לפי מדרגתו ולפי מה שהוא נחשב בעיני הדור צריך שיתבונן לבדו עשות דבר בלתי הגון לאיש כמותו, כי כפי רבות חשיבותו וחכמתו כן ראוי שירבה זהירותו בדברי העבודה ודקדוקו בה, ואם אינו עושה כן, הרי ש"ש מתחלל בו ח"ו, כי כבוד התורה הוא, שמי שמרבה הלמוד בה ירבה כמו כן ביושר ותיקון המדות, וכל מה שיחסר מזה למי שמרבה בלמוד, גורם בזיון ללימוד עצמו, וזה ח"ו חילול שמו ית', שנתן לנו את תורתו הקדושה וצונו לעסוק בה להשיג על ידה שלמותנו.

אני אומר לעצמי רבותי, אני רוצה שכולנו נקבל ע"ע קבלה אמיתית שאנחנו רוצים מכל הלב להיות בני התורה אמיתים וכמו שממשיך הגרש"ר (שם) הן בסדרי הלימוד, הן בהנהגתו עם חבריו ורעיו, הן במאכלו ובמשתתו, והנה ברמב"ן עה"ת (בדברים פכ"א פי"ה) כ' שכן סורר עובר על מה שנצטוונו (בויקרא פי"ט פ"ב) קדושים תהיו, ראיתי שמעוררים שמבואר בזה שקדושים תהיו לא נאמר לצדיקי הדור ליחיד סגולה אלא אפי' בן סורר ומורה, מסתמא הוא בחור פשוט שלא הצליח בתורה, ומתגלגל ברחוב, נאמר עליו חיוב קדושים תהיו, כל אחד ואחד מחויב בקדושים תהיו, זה מוסר עצום שקשה לברוח מזה, ולמשל אחד אכל ושבע ומציעים לו עוד משהו, תדע להגיד לא, אכלתי, שבעתי. והנה איתא ביומא (דף ע"ה ע"ב) בתחילה היו ישראל דומין כתרנוגלים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה, תעבוד על עצמך, תהיה קדוש, להיות עם שרירים, שאתה יכול להגיד לעצמך לא, וזה מצות קדושים תהיו, אדם שהחליה וחם אין לו התאפקות כל מה שהוא רואה הוא צריך, ואם חלילה וחם פעם יש לו איזה מחלה והרופא אומר אל תאכל, יש לו מלחמה פנימית וכי אני יכול לאכול וצריך בזה שרירים, זה קדושים תהיו, כל אחד יש לו מצוות קדושים תהיו, ככה ראיתי אחד כותב, וכמה נכונים דבריו, שזה חיוב דאורייתא, מרע"ה אסף את כלל ישראל ואמר להם "קדושים תהיו".

כ' בפרשה (ויקרא פכ"ב פ"ז) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ובגמ' ביבמות (דף ע"ד ע"ב) אי' העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרה אוכל בקדשים, ובפשטות משמע שתרומה זה פחות קדוש, קדשים יותר קדוש וא"כ קדשים צריך יותר טהרה שלא יהיה מחוסר כיפורים, תרומה פחות קדוש בזה מספיק שהעריב שמש, אמנם התורה אומרת לא ככה, אלא "כי לחמו הוא", וכמו שמבאר הספרות (שם) דמשו"ה לא יצטרך להמתין כפרתו, וא"כ אולי גם על תרומה היינו מבקשים, אולי גם על תרומה היינו מבקשים שיחכה לקרבן אבל לחם, לחם אדם צריך לחם, אז תאכלו לחם בהעריב שמש, קדשים, בשר, שיחכה למחר עד שיביא כפרה, והנה אי' ביומא (שם) עה"פ (בשמות פט"ז פ"ח) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול, ולחם בבקר לשבע שבשר ששאלו שלא כהוגן, ניתן להם שלא כהוגן, לחם ששאלו כהוגן ניתן להם כהוגן, טל מלמעלה וטל מלמטה ודומה כמו שמונה בקופסא, המן, הלחם, יתן לכם בעין יפה, מכובד, כי כהוגן בקשתם, אבל בשר לא כהוגן בקשתם, לא בקשתם כהוגן בשר לא צריך בשר, לא כהוגן ביקשתם לא ביקשתם נכון, הקב"ה לא מוצא חן בעיניו שאתם מבקשים ככה, הלהיטות הקב"ה לא רוצה, בזה הקב"ה יתן לך אבל לא בפנים יפות, יתן את זה בערב, כמה אדם יכול להרגיש טוב אם נוהג כמו שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו, הכל אם יכול לומר לעצמו – לא!, כמה תרגיש טוב בעצמך שהסיפוק שלך יהיה בדברים אחרים.

וכמו שממשיך הגרש"ר (שם) הן תורה צריכים להכיר אותו במאכלו ובמשתתו והן בשאר עניניו, כי המציאות והמעלה של בן תורה מקיפה את כל ארחות חייו בתורת אדם, ארחו ורבעו, בואו וצאתו, בשבתו בביתו ובלכתו בין הבריות, כי צריך הוא להיות כל כולו מוקף ומואר באורה של מעלת בן תורה שבו ובכל תנועה שלו צריך להיות ניכר שכן תורה הוא, וכדכתיב ובהיכלו כלו אומר כבוד, כלומר מי שזכה להסתופף בהיכל ה' חייב הוא להיות כולו אומר כבוד, בכל תנועה ובכל הנהגה, זה השאיפות החיים שלנו, זה מה שאנחנו רוצים, אנחנו רוצים את זה, מי לא רוצה את זה, מי לא רוצה להיות בן תורה אמיתי, בואו נתחזק ביחד.

ומסיים כי אכן גדולה ונפלאה היא הזכות שנפלה בחלקו של בן תורה, הן מצד מעלתו העצמית והן מצד המצאותו במקום תורה, בישיבה קדושה, שם נתנת לו אפשרות לעלות ולהתעלות, אין סוף כמה שאפשר לזכות בישיבה, לקנות ולקנות, סוגיות בעיון, ידיעות, ולהתגדל בתורה ובמדות טובות, ולהשיג דעת ותבונה להכיר הכרה אמיתית את עצמו ואת נפשו, ואת כל מהלך החיים, ולהתעלות במעלת אדם השלם, ולפיכך חייב הוא ביחוד לשון לעצמו את דברי חובת הלבבות האמורים היזהר והישימר שלא ישוּבו לטענה עליו, כי בן תורה בעבור כל מעלתו הנפלאה הרי הוא מוכרח לנהוג ולחיות בכל אורחותיו ודרכיו אך ורק על פי המעלות הללו, ואם אינו נוהג כן הרי יתכן שהוא ח"ו גרוע ממני שאינו בן תורה ואין בידו את כל המעלות הנפלאות האלה, ונמצא שמעלתו שבה להיות טענה עליו וח"ו לנקמה עליו.

וכן עליו להזהר לנצל כל אפשרות שנתנת לו לעליה ולגדלות בתורה, שח"ו לא תילקח ממנו האפשרות ולא יגיע למצב שיבקש וירצה להתעלות אך יאמרו לו מן השמים כשרצינו לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה, וכאמור שמלבד המעלה הכללית יש לכל אחד מעלה מסוימת ומיוחדת שלו, וכן הוא בבבני תורה שיש לכל אחד לפי ערכו את מעלתו המיוחדת שחייב הוא להיות על פיה ולנצל כל אפשרות המזדמנת לו לעליה, הקב"ה נותן לך את האפשרות שלך, תנצל את האפשרות שלך, ותזכה, תזכה, תעלה, רק אל תקלקל, אדם למד ביום, בלילה עומד ומדבר, הוא הורס את הכל, למחר צריך להתחיל את הכל מחדש כל מה שהקב"ה נתן לו ביום הזה, וכי מה הנאה לדבר ולבזבז הזמן, וכתב בחובת הלבבות כולנו נקוה לטוב ולא יגיעו אליו אלא הממהרים עדיין ורצים אליו, והיינו שלא יגיעו לטוב הנכסף אלא הללו שאינם מחמיצים את האפשרויות לזכות לטוב ומזדרזים וממהרים לנצל כל הזדמנות ואפשרות של טובה והתעלות.

על כן רבותי, כמו שיש מצוות יתירות שנתחייבו בהם הכהנים, יש גם יש מצוות יתירות שנתחייבו בהם הבני תורה, בני תורה נתחייבו לשמור על הסדרים, נתחייבו לשמור על הסדרים רבות, אדם לא יודע מה הוא עושה לעצמו בזה שהוא מבזבז זמן יקר מהסדרים, יש זמן מוגבל שאדם לומד ביום במשך המעט לעת, ואם יעשה חשבון הנפש יראה אם לא נוהג, הוא מאבד כ"כ הרבה זמן, כ"כ הרבה חלקים של עליה בתורה, [אם הישעור מתחיל בזמן מסוים, צריכים ללכת עשר דקות קודם, אין חוק שצריכים לצאת ח"ו ללכת ולחפש מה לעשות בבנין, עם גוים, סקרנות, תסלחו לי שאני אומר, אבל רבותי אני אומר לכם עיצה טובה תשבו בבית מדרש ותלמדו כמה שאפשר ללמוד]. שיהיה קשה לצאת מהגמ', שיהיה גישמאק בגמ', אפשר כ"כ הרבה להספיק, כ"כ הרבה אפשר להספיק כל רגע ורגע אפשר ללמוד בבית מדרש ללמוד תורת ה', זה מתנה, ואם הלילה חלילה וחם אם לא מנצלים את זה כמה ההפסד גדול, כמה הפסד היצ"ר מרמה אותנו ואנחנו לא שמים לב, אפשר להפסיד ביום שעתיים, שלוש, כמו כלום, מה זה נקרא להפסיד במעט לעת שלוש שעות, כמה נזק יש לבנ"א הזה, כמה נזק, כמה הוא הורס לעצמו, למי הוא הורס, לעצמו הוא הורס, לישיבה הוא הורס, לסביבה שלנו הקדושה והטהורה, באו ונתחזק בעצמנו, לשמור על הסדרים לשמור על הכניסה לשיעור שיהיה בזמן לא להפסיד זמן קודם ולא להיכנס מאוחר, זה המצוות שנתחייבו בהם בני תורה, מצוות יתירות, הישיבה דורשת את זה, הכלל דורש את זה.

השבוע בפרקי אבות (פ"ד מ"א) כ' איזהו גיבור הכובש את יצרו, איזהו מכובד המכבד את הבריות, איזהו גיבור הכובש את יצרו מבואר שצריך לעבוד ע"ז קצת, קצת להתאפק, קצת שיהיה לך גבול, גבור כובש את יצרו, מי זה הגיבור וכי מי שמראה את עצמו, וכי זה הגיבור או זה החלש, הגיבור זה הכובש את יצרו, המכובד זה המכבד את הבריות, וכ"כ (מט"ו) מורא רב כמורא שמים, לשמוע למה שאומרים פה ב"ה בישיבה דברים טובים, זה לא חכמה להתחמק, לא לשמוע מה שאומרים, וכי זה חכמה וכי זה גבורה, ב"ה הרבנים יודעים מה שהם אומרים, צריכים לשמוע למה שהם אומרים, ומורא רב כמורא שמים, את האמת צריכים לשמוע, לקבל את האמת רבותי, בעז"ה יתברך, יהיה כאן חיוך גדול, רבותי זה נזק עצום הזמן שהולך חזק, פתאום נהיה יציאות, ואח"כ יש כל מיני דברים אחרים, יציאות יציאות ויציאות, אדם צריך לכאוב לו לצאת מהבית מדרש.

ושמעתי מאמור"ר זצוק"ל בשם מורו ורבו הגר"ש היימן זצוק"ל שאמר שלסגור את הגמ' צריך גמ', לסגור את הגמ' צריך גמרא שיגיד אם מותר לסגור גמרא, לא סוגרים אותה סתם ככה, ואם יש דבר שכתוב בגמרא לעשות או בצמצום שאדם יידע את המקום שלו, לו יצויר אם היה לו איזה עסק לא היה סוגר כ"כ בקלות, וצריך לבדוק את עצמו האם בבין הזמנים ג"כ היה עושה דבר זה, או שרק באמצע הזמן היה עושה דבר זה, באמצע הזמן יש את הבעל דבר, יש לו כבר כח לסגור גמרא, להצליח לסגור גמרא, זה מה שהוא רוצה ואנחנו לא רוצים לתת לו את זה, זה מתנה מהקב"ה שאנחנו יכולים לשבת בבית מדרש ללמוד גמרא, זה צריך להיות מעלת החיים שלנו, הקב"ה יעזור שכולנו נתחזק חיוך אמיתי בשלימות מידות טובות וירא"ש ונהיה כולנו בני תורה כולו אומר כבוד, גדולי התורה אמיתיים, כל אחד יש לו את ההלקים שלו, את הסגולות שלו, הקב"ה ייתן לכל אחד ואחד ממש לגדול בתורה מאוד מאוד.

דברי חיזוק מהגאון רבי יחיאל מיכל טבאל שליט"א

ראש ישיבת "שיח יוסף"

מתוך שיחה שנאמרה לבני הישיבה

במידת הרחמים, שע"י מידה זו, באים טובות עצומות לבני"א ולכל הבריאה. והן במידת הדין שע"י, באים גזרות נוראות לבני אדם. וכשנא' כבודו מלא עולם, ומלא כל הארץ כבודו. היינו, שהן במידת הרחמים, והן במידת הדין, אנו רואים את כבוד ה'. ושאלו משרתיו "איה מקום כבודו להעריצו", באיזה מידה מתגלה יותר כבוד ה', האם במידת הרחמים או במידת הדין, שנדע באיזה מידה להעריצו. וע"ז ענו ואמרו. ברוך כבוד ה' ממקומו. דאותה מידה של כבוד ה' באה, הן ע"י רחמים והן ע"י הדין. ואת שניהם יש לנו "להעריצו" במידה שוה. והוסיף הגר"י זצוק"ל שע"ז אנו ממשיכים ואומרים, דכיון שיש מידה שוה בשניהם, אז אנו מבקשים, "ממקומו הוא יפן ברחמי" שנראה את כבוד ה' דרך מידת הרחמים.

(ד) ולפי"ז נראה דכאשר מתו שני בני אהרן, נא' "וידום אהרן". ז"א שהיתה פה איזה טענה, ומעלתו שהיה במצב של "וידום". וי"ל, דיתכן שזו היתה טענתו. היאך אירע בתוך כל הדבקות הזו של השראת השכינה במשכן, שיארע כזה אסון. וע"ז אמר מרע"ה לאהרן "הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד". פי' "אכבד" שנוצר בזה כבוד ה'. כמו שפירש"י, כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתירא, מתעלה ומתקלס. אם כן באלו, כ"ש ברשעים. ומבו', דע"י הדין וגזרה נוראה בצדיקים, זהו דבר שגורם לכבוד ה' והקב"ה מתעלה ומתקלס. וזהו ממש כביאור הגר"ח, ש"להעריצו" מתקיים הן במידת הרחמים והן במידת הדין. כי גם במידת הדין, הקב"ה מתעלה ומתקלס.

(ה) ובזה ניחם מרע"ה את אהרן. דאדרבה, היות והיום יום הקמת המשכן, ומתרבה אז כבוד ה' בצורה כ"כ גדולה וברורה שירד ענן ה' ושרתה השכינה, וירדה אש לאכול את הקרבנות. לכן יש סיבה להרבות כבוד ה', בכל המידות שיש. ומה שירדה השכינה והאש באכילת הקרבן, היה זה במידת הרחמים. ועכשיו נעשה עוד כבוד ה' ע"י המידה השנייה של מידת הדין. ולכך צריך לעשות מעשה שיזעזע באופן מיוחד את כולם. שיתרבה עוד כבוד ה' – ומתעלה ומתקלס, גם על מידת הדין. וא"כ מה שמתו בני אהרן דוקא ביום זה, ודוקא לאחר הורדת השכינה, ודוקא לאחר שהיו העם במצב של וירונן ויפלו על פניהם. הוא במכוון, שזהו הזמן לעשות עוד כבוד ה' ע"י דין בצדיקים. ולכן נא' שוב "ותצא אש מלפני ה'" וימותו. ואותה האש עצמה שיצאה מלפני ה' לאכילת הקרבנות, שראו בזה

בשנה זו, בליל ל"ג בעומר, אירע האסון המזעזע בהר מירון שנהרגו בו רח"ל מ"ה בני"א, ונפצעו רבים. ואין אנו יכולים להבין על מה קרה דבר זה. ונתעוררתי לאיזה ענין.

(א) רבים שואלים. הרי ביום ל"ג בעומר, אי' בגמ' שבאותו היום פסקו תלמידי ר"ע מלמות. דאף שהיתה הגזירה על כ"ד אלף תלמידי ר"ע שימותו בין פסח לעצרת, ביום ל"ג בעומר נעצרה הגזרה. הרי שבכח יום זה לעצור הגזירה. וא"כ היאך אירע כזו גזירה, ביום זה. ובפרט שזמן האסון הנורא, היה שקודם לשעה זו אמרו באותו מקום את קבלת עול מלכות שמים, שמע ישראל, ובשכמל"ו, וה' מלך, וז' פעמים ה' הוא האלקים. וציבור עצום אמרו זאת בדבקות גדולה. והיה זה ה"שיא" של הדבקות. ומיד ותיכף לאחר מכן, אירע האסון. ואיך נבין, שמתוך דבקות כזו, דוקא בשעה זו, אירע האסון הנורא.

(ב) ונראה, לפי מה שנראה לבאר הענין שבפ' שמיני, במות שני בני אהרן. היה זה בר"ח ניסן, יום שהוקם המשכן. וכל כלל ישראל ציפו ויחלו ליום זה שהשכינה תשרה ע"י הקרבנות, ואכן ירדה השכינה. ונא' שם בפס' ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה וכו'. וירא העם וירנו, ויפלו על פניהם. ובתרגום, דאז שבחו לה'. והיה זה מפאת שראו שהשכינה יורדת ושורה בהם. והנה, מיד לאחמ"כ, נא' על שני בני אהרן. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימתו לפני ה'. וד"ז צריך באור, בתוך השמחה והדבקות העצומה שנפלו על פניהם ושבחו לה' וירנו, ברדת השכינה, אירע אסון עצום דמתו שם באותו מקום ובאותו הזמן שני בני אהרן שהיו גדולי הדור, עד כדי כך שמרע"ה טען שהם גדולים ממנו ומאהרן. ואמנם גם חז"ל כתבו כמה ביאורים במה היה חטאם. אך היה אפשר להמתין בהריגתם, לאחר יום זה. ולמה דוקא באותו זמן באותו מקום ובאותו מעמד, אירע אסון מזעזע כזה.

(ג) וכדי לבאר ענין זה נקדים דברי הגר"ח זצוק"ל, שבי' בקדושת מוסף של ש"ק. דאנו אומרים "מלא כל הארץ כבודו, כבודו מלא עולם, משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו להעריצו. לעמתם משבחים ואומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו. ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו וכו'". וצ"ב, שמאחר שאנו כופלים ואומרים שמלא כל הארץ כבודו. וכבודו מלא עולם. א"כ, מהו שאלת משרתיו, איה מקום כבודו. הרי כבר אמרנו, שהוא מלא עולם. ובי' דהקב"ה מנהיג את העולם הן

כבוד ה', ע"י מידת הרחמים. כך נא' ותצא אש, לבני אהרן ע"י מידת הדין. דבשניהם היתה מידה שוה של כבוד ה'. ובשניהם יש להעריצו ולקלסו. וכפי שבאר הגר"ח באמירת ברוך כבוד ה' ממקומו. ולהכי אף שחז"ל תפסו את בני אהרן בחטאים שונים, אך אי"ז נוגע לכבוד ה' שהיה ע"י מיתתם.

ו) ויש לפרש כך גם את מאורעות האסון הגדול ביום ל"ג בעומר. שאמנם יום זה מסוגל לעצור גזרות. אך כ"ז כאשר זה בא בתורת עונש. אך אם המטרה, היתה להרבות כבוד ה', ע"י מידת הדין. אז אדרבה דוקא יום זה ראוי לכך יותר. ולכן דוקא בשעה זו אחר שקבלו ע"י כל הציבור מלכות שמים ע"י ז' פעמים ה' הוא האלקים, והורידו השכינה, ונתרבה הדבקות. היה זה כעין המצב של "וירוננו ויפלו על פניהם", ואז אירע מאורע זה של דין מזעזע ואסון נורא. כדי להרבות כבוד ה', שע"י הדין שלו "מתירא מתעלה ומתקלס".

ז) ובזה יש לבאר עוד דברי הגמ' במנחות כט: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אי"ל אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אי"ל חזור לאחוריד הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד אי"ל תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני, נתיישרה דעתו. חזר ובא לפני הקב"ה אי"ל רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י, אי"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני. אי"ל רבש"ע הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור, חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה אי"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני.

ח) וצריך להבין. מרע"ה ביקש מהקב"ה שיראה לו את שכרו של ר"ע, והקב"ה הראה לו את עונשו שהיה זה עונש מזעזע שאין כמוהו, שמוכרים את בשרו בחנות של בשר ע"י משקל. שסרקו בשרו במסרקות של ברזל. וזהו גזרה נוראה ועצומה שנעשה בר"ע, וא"כ למה הקב"ה הראה זאת למשה, הרי לא בקש לראות את עונשו אלא את שכרו.

ט) ונראה ההסבר בזה, עפ"י ד הגמ' בסוטה מט. משמת בן עזאי פסקו השקדנים, משמת בן זומא פסקו הדרשנים, ומשמת ר"ע בטל כבוד התורה. ופרש"י שהיה נותן ליבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות, ותיבות יתרות ואותיות יתרות כגון בת ובת אני דורש, וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה. וחז"ן שכוחו המיוחד של ר"ע היה שהרבה כבוד התורה. ולפ"י כשנבוא לתת שכר לר"ע, צריך ליתן לו מידה כנגד מידה שיתרבה על ידו כבוד ה'.

ודבר זה שנתרבה על ידו כבוד ה', עשה הקב"ה על ידי שעשה בו "דין קשה ומזעזע" שמכרו בשרו במקולין. וכמש"כ רש"י שכשנעשה דין בצדיקים הקב"ה מתירא מתעלה ומתקלס. א"כ בדבר זה התרבה כבוד ה'. ולא

היה זה עונש כלל, אלא שכר מידה כנגד מידה. שהוא הרבה כבוד התורה וכבוד ה', באופן לימודו. וכך הקב"ה הרבה כבוד ה' ע"י הדין הקשה שנעשה בו. ונמצא שכשהקב"ה הראה למרע"ה את שכרו של ר"ע, לימד הקב"ה את משה שגם ע"י דין קשה שייך ליתן שכר לאדם שכן ע"כ מתרבה כבוד ה'.

י) ועל זה שאל משה, "זו תורה וזו שכרה". וצריך להבין הרי זה גופא לימדו הקב"ה שגם דין קשה הוי שכר וא"כ מהו שאלתו זו תורה וזו שכרה. ויש לפרש שעומק שאלת משה היתה "זו תורה" הרי ר"ע הרבה כבוד ה', ע"י תורה. ותורה הרי מרבה אהבה ושמחה, "מה אהבתי תורתך", "לולי תורתך שעשועי". וא"כ היה זה כבוד ה' ע"י מידה טובה. ושכרו צריך להיות שיתרבה כבוד ה' ע"י מידת הרחמים ולא ע"י מידת הדין. וזמש"א "זו תורה וזו שכרה" דעל כבוד ה' שבא מכח תורה לא מתאים לתת שכר של כבוד ה' שבא ע"י מידת הדין. וא"ל הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני. שכ"ז מהדברים הכמוסים שאין אדם מבינם.

יא) נמצא, דכפי שלימדו הקב"ה למשה על ר"ע, במעלת ריבוי כבוד ה' ע"י דין קשה. כך אמר משה לאהרן במות שני בניו "על פני כל העם אכבד", שזהו כבוד ה'. וא"כ יש לומר זאת גם על המקרה המזעזע של ל"ג בעומר תשפ"א. שהיה כאן בחינה של "ותצא אש", מכה מיוחדת מאת ה' באופן מבהיל ומזעזע, שנתרבה בזה כבוד ה'. ומלבד כבוד ה' שנתרבה בעצם הדין הנורא של פטירת הצדיקים ז"ל, אף גדל ונתקלס שמו יותר ויותר בקבלת הדין והצדקתו ע"י המשפחות שהצדיקו עליהם את הדין בצורה של קילוס לה' וריבוי כבוד שמים.

יב) ובזה תפקידנו אנו להמשיך להעלות את קילוס הבורא יתב' בכל החיזוקים הגדולים שכלל ישראל מקבל ע"י בתקופה זו. וכמב' בגמ' יומא פו. ואהבת את ה' אלקיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות וכו'. שכאשר האדם נוהג בצורה הזו של יושב ושונה, משמש ת"ח ומשאו ומתנו בנחת עם הבריות, ע"י מתאהב שמו של הקב"ה ע"י, וזה ממש עילוי וקילוס שמו ית'.

ויהיו הדברים לעילוי נשמתם.

דברי התעוררות שנאמרו ע"י

הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א

בתחילת השיעור בכ' אייר תשפ"א לאחר האסון הנורא במירון

מכה לעיני כל ישראל לעיני כל העולם, יהודים שומרי תומ"צ, חרדים, בתקופה הקודמת גם ראינו בעיקר ראינו שהיתה תביעה מסויימת על היהודים החרדים, תובעים מאיתנו.

אז כך, שוב, מה לתקן בוודאי אני לא יכול לומר, אבל נראה יחד - אחים ורעים - לפחות נדון מה אפשר לעשות, מה לתקן, לראות שהקב"ה מדבר אלינו, אם לא שומעים הוא מדבר עוד פעם. לא, אנחנו שומעים, אנחנו משתדלים רוצים לתקן רוצים להתחזק.

אז כך, הרגשת הלב של הרבה ת"ח שעל זה צריכים לדבר, שוב, שלא יהא טעות, הרבה פעמים מדברים ואי"ז אמת, אני לא אומר מדוע זה בא, אנחנו לא יכולים לדעת, "רבי לא שמע חייא מנין", אבל דבר אחד צריכים לדבר מה למעשה צריכים לעשות עכשיו, א"א ללכת הלאה.

בגמ' ביבמות איתא "י"ב אלף זוגין תלמידים היו לו לר"ע מגבת ועד אנטיפרס" כ"ד אלף תלמידים, שהיו חברותות, "יכולן מתו בפרק אחד בין פסח לעצרת מפני שלא נהגו כבוד זה בזה", המבין יבין שלא מדובר כאן על מושגים מה שאנחנו מכירים שלא נהגו כבוד זה בזה, מדובר כאן על תלמידי ר"ע, אלא הכוונה שלפי דרגתם היתה עליהם תביעה על הענין הזה. יתכן שאצלינו בכלל לא רואים את הדבר הזה, אמנם לפי גודל דרגתם ולפי גודל תורתם היתה עליהם תביעה על ענין זה של נהגו כבוד זה בזה.

"והיה העולם שמם", הכוונה שעד אז העולם היה מלא בתורה שלהם, ואח"כ היה העולם שמם, מדובר כאן על גדולי תורה, אלא שהיתה עליהם קצת תביעה על השלימות של נהגו כבוד זה בזה.

"עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם", ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל הביא מדברי חז"ל על מה כתוב "ושנאה להם" - מה הוא אמר להם, הוא היה בגדר של מהדורה שניה של תלמידי ר"ע, ישיבה חדשה, מה הוא אמר להם - את הנוסח אינני זוכר - אמנם תוכן הדברים הוא "בני - אל תנהגו כהתלמידים הראשונים - תנהגו כבוד זה בזה, הקפידו הקפדה גדולה על עניינים אלו".

דרך אגב, התלמידים היו רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, ר"ש היה מהראשונים, המייסדים של הישיבה השניה של ר"ע והיסוד של הישיבה הזו היה "בני - נהגו כבוד זה בזה" הקפדה נוראה על בן אדם לחבירו, והן הן העמידו תורה.

¹אני מבקש לדבר כמה מילים, אני לא ראוי לזה, מצד שני קשה שלא לדבר.

מצינו כמה דרכים שהקב"ה מדבר איתנו, במעמד הר סיני "פנים בפנים דיבר ה' עמכם מתוך האש", ובשאר כל התורה ובמשך הדורות הקב"ה העמיד נביאים ועל ידיהם שמענו את דבר ה'.

גם כשפסקה נבואה מישראל עדיין יש את דבר ה', בפסוק כתוב "ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה'" וקשה היכן דיבר ה' שרבה היא הזיווג של יצחק אבינו, וכתוב במפרשים, שכשרואים את הנהגת ה' שסיבה את השידוך הזה, א"כ זה הוא "דבר ה'".

נמצא שהנהגת ה' איתנו זה הוא "דיבר ה'", שהקב"ה מעניש והוא שולח פורענות זה "דבר ה'" וזו גם דרך שהקב"ה מדבר איתנו, כשהקב"ה מעניש אותנו, הוא מדבר איתנו.

ונראין דברים שדבר ה' ששמענו עכשיו, הוא לא היה דיבור ליחידים, הקב"ה בחר מכל החוגים ומכל השבטים, כלל ישראל הם שבטים שבטים שלכל אחד יש את הדרך שלו בעבודת ה', ומכל השבטים הקב"ה בחר, הוא אמר את מה שהוא אמר אל הכלל, כזה דבר מתפרש שאינו מדבר עם יחידים, עם שבט זה או עם שבט זה, הקב"ה מדבר עם "כלל ישראל".

"דיבר אדוני הארץ איתנו קשות" הדיבור לא היה פשוט אלא "קשות", כבר היה לנו קודם תקופה ארוכה שהקב"ה דיבר איתנו, לא הניח לנו ליכנס לבתי כנסיות ולבתי המדרשות, היו הרבה טרגדיות, וחשבו שזה עבר, הקב"ה אומר לנו לא-לא, זה עוד לא, עוד לא שמענו את דבר ה', עוד לא הגבנו לדבר ה'.

בשנה שעברה לא היה אפשר להגיע לשם, בשנה זו הקב"ה אמר לנו בואו, ושלח אותנו עם כזו מכה.

"אם תלכו עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי", בוודאי שזה מחייב להתבונן מה הקב"ה רוצה מאיתנו, "מה זאת עשה האלוקים לנו". אז על מה זה בא לנו אני לא יודע מה לומר, "אין עוד נביא ואין אתנו יודע עד מה" אני לא מדבר על זה בכלל למה זה הגיע, מה הקב"ה תובע כאן, שיהיה ברור - אני אומר ברור, אני הקטן בוודאי מה אני יודע.

אמנם זה ברור שבמצב הזה שאנחנו לא יודעים על מה זה בא, חייבים קצת לתקן, א"א ללכת הלאה לסדר היום, כזו

¹ הדברים נאמרו באידיש ותורגמו מילה במילה לעברית לתועלת הכלל ע"י הרב ש. שפיגל שליט"א.

"ליבא לפומא לא גליא", אבל "תורתו היא מגן לנו" בדיוק שם, אני לא יודע מה היה שם, אבל "תורתו" של ר"ש כתוב שם, הא' ב' צריך להיות השלימות של נהגו כבוד זה בזה, יותר אני לא מדבר אני לא יודע מה היה.

אבל עכ"פ לענייננו, העבודה שלנו היא לנהוג כבוד זה בזה, להקפיד יותר על בין אדם לחבירו, יכול להיות לפעמים חילוקי דיעות בין אחד לשני, זה סובר כך ואני סובר אחרת, זה דבר נורמאלי, אבל זה לא אומר שצריך להיות ריחוק מסויים בינינו, הוא חושב כך ואני חושב אחרת, ואני חושב שיש לו טעות, בהלכה או בהנהגה או בעניינים אחרים, מה בכך, אבל אנחנו ביחד, "אנשים אחים אנחנו".

וכשכבר יש כזה מצב שכשחושבים אחרת יש ריחוק, אני אומר בלשון המעטה, לפעמים זה מגיע ליותר מקצת ריחוק, כזה דבר הוא אסור והוא "טרף", נהגו כבוד זה בזה אינו מחייב ללמוד אותו הדבר או לחשוב אותו הדבר או לנהוג אותו הדבר, נהגו כבוד זה בזה מחייב אותנו שאפי' אם יש חילוקים או שינויים שלכל אחד יש את ההנהגה שלו שזה חושב כך וזה חושב אחרת, אבל לנהוג כבוד זה בזה, לראות מעלות בשני. יש טענות על השני, הוא לא נוהג כמו שצריך, ויכול להיות שאתה גם צודק, וכי משום כך השני הוא כמאן דליתיה, הרי יש לו מעלות גדולות מאוד, בגמ' מבואר דפושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, וכאן לא מדובר על פושעי ישראל, אלא מדובר על אנשים בינינו, ולכל אחד יש את המעלות שלו, את התורה שלו, המידות שלו, אלא שיש נקודה שצריכה אצלו תיקון, ולו יהי שכך הוא, עדיין ההערכה והמסירות אליו, לעשות בשבילו, ואהבת לרעך כמוך עדיין צריך להיות בשלימות.

זה היה היסוד של הישיבה השניה של רבי עקיבא, "והם הם העמידו תורה" כתוב בגמ', התורה שלנו מיוסדת על היסוד הזה – כך כתוב.

זה נוגע בפרט בבני חבורה שלומדים יחד, שלא יהא חלילה מצב של פגם או פגימה בנהגו כבוד זה בזה, איך שאני רואה את המצב בחבורה שלנו הוא "גוואלדיג", אני לא רואה פגם חלילה, אבל להתחזק כל אחד במקומו.

לתקן את כל העולם, לא כל יחיד יכול לעשות, אבל כל אחד במקומו יתחזק לעזור לשני, ואפי' אם הוא משבט אחר, מה בכך, הרי אנשים אחים אנחנו, לעשות בשבילו להתפלל עליו, וכל עניינים שבעולם ברוחניות ובגשמיות, לחזק אותו להשתתף איתו במצבים שלו, זה בשורש של התורה שלנו – "הם הם שהעמידו תורה".

המהלך הקודם הקב"ה לא רצה, היה איזה פגם, ושוב – אצלי ברור שאם אנחנו היינו שם זה היה בימ"ד לבין אדם לחבירו, הרי הם היו תלמידי ר"ע, אמנם הגמ' מעידה שלפי דרגתם היה איזה פגם קצת שהקב"ה לא רצה, זה לא, לבנות תורה בישראל צריך להיות עם שלימות בבין אדם לחבירו.

הרבה פעמים יש נסיונות בזה, הרבה פעמים זה לא קל, הן מצד המידות, לפעמים יש "מה יאמרו", יכול להיות שעכשיו יש כזה מושג ג"כ, אמנם זו היא עבודתנו להתגבר על זה, כולנו, כל עם ישראל, כולנו אחים אנחנו, אסור לעשות חלילה פירוד, חייבת להיות אחדות מושלמת, לא צריכים לנהוג כמו השני, כל אחד יש לו את ההנהגה שלו, את הרב

שלו, את מנהג אבותיו, וכל אחד יש לו את ההכרעה שלו, אמנם מה בכך, הרי כל השבטים באו יחד לבית המקדש, ושם לא היה חילוק בין שבט זה לאחר.

צריכים להראות להקב"ה שאנחנו שומעים את דבר ה', שוב, מה הקב"ה רוצה בזה אני לא יודע, מה הוא מתכוין מי יודע – אני לא יודע, אמנם לפחות אנחנו רוצים להיות יותר טובים, רוצים לתקן, נתפוס את הנקודה הזו שהיא השורש, סו"ס ר"ע הוא זה שאמר "זה כלל גדול בתורה" אותו "ואהבת לרעך כמוך", על זה התורה עומדת, זה השורש של התורה, "למדני את התורה כולה על רגל אחת – זה כלל גדול בתורה".

כשנתחזק באמת בענין הזה, כל אחד במקומו – א"א לשנות ולתקן אחרים, אני לא מדבר לאחרים איך לנהוג, אבל אני מדבר אלינו, ל"בית שלום" – נחזק יחד את הענין הזה, נראה לרבש"ע שאנחנו שומעים את דבר ה', שאנחנו רוצים לתקן ולהיות יותר טובים, הקב"ה יעזור באמת שיהיה סייעתא דשמיא שבאמת נשמע מה הוא דבר ה', ונעשה באמת את מה שמתחייב מדבר ה' וגם להתחזק בבין אדם לחבירו.

אנחנו עומדים לפני קבלת התורה, חז"ל אמרו "ויחן שם ישראל נגד ההר" כאיש אחד בלב אחד, אמר הקב"ה הגיע הזמן ליתן תורה לישראל, כתוב שזה הזמן שהקב"ה נותן תורה, כשאנחנו כאיש אחד בלב אחד, בלא פירוד, יחד, "ויחן שם ישראל" בלשון יחיד, לא בלשון רבים, חניה אחת של כולם, היו כמה שבטים, ולכל שבט היה את הדרך שלו בעבודת ה', כמו שמבואר בספרים, אבל מה בכך, "ויחן שם" היה כאיש אחד בלב אחד.

הקב"ה יעזור באמת שנוכח שיאמר לצרותינו די, ונוכח לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

שתי הלחם

מעלת שתי הלחם
למוד דיני שתי הלחם
זכר לשתי הלחם
קצור הלכות שתי הלחם

מעלת "שתי הלחם"

מביאים ברכה

יום הבכורים

ג. בגמרא ראש השנה טז. כתוב: מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פרות האילן הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פרות האילן.
פרש רש"י ששתי הלחם מרצים על פרות האילן פינן שהם מתירים להביא בכורים, או לפי הדעה שחטה נחשב עץ.
מבאר פאן שעל ידי הקרבת שתי הלחם זוכים בדין על פרות האילן.⁷

א. חג השבועות נקרא בתורה "יום הבכורים".¹
פרש רש"י² שנקרא בכורים על שם שתי הלחם, שהם מנחות חטים הראשונה מהתבואה החדשה.
ויש מפרשים³ שנקרא יום הבכורים על שם שהוא זמן תחלת הפאת הבכורים, אך המשור הפסוק "בהקריבכם מנחה חדשה לה'" לפל המפרשים הפונה לשתי הלחם.
משמע שעקר חג השבועות הוא על ידי הקרבת שתי הלחם.

משפיעים תורה

מצות היום

ד. ידועים דברי השול"ה⁸ שביום מתן תורה דנים על פרות האילן - הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך הוא. ולכן העולם נדון ביום זה על התורה שנתנה בו האם בטלו ממנה, ולא השלימו בתורה ובמצוות פראוי.

ב. בכל המועדים יש מצוה מיוחדת לאותו מועד.⁴ אבל בחג השבועות אין מצוה מעשית לכל יחיד, אלא הקרבת שתי הלחם היא המצוה המיוחדת.
וכן פירשתי אמר⁵ כתוב את המצוות המיוחדות של כל המועדים, ובחג השבועות כתוב את מצות שתי הלחם. משמע ששתי הלחם הם מצות היום.

6. וכ"כ הריטב"א והר"ן. והרשב"ץ כתב שבשבועות נידונים גם על חטים. וע"ע פי' הרמב"ם לר"ה, מהר"ל, ועיון יעקב.
7. כמו שפירש רש"י והר"ן על פסח זמן תבואה שנידונים על התבואה, ה"ה עצרת זמן פירות האילן הכוונה שנידונים על הפירות. וכ"כ המ"א תצ"ד ה' ובמ"ב סק"י ששבועות יום דין על הפירות.
8. מסכת שבועות בשם תולעת יעקב. וכ"כ בספר חמדת ימים ח"ג עניני חג השבועות פ"א אות י"ב י"ג.

1. במדבר כ"ח כ"ו.
2. במדבר שם, וכ"כ רש"י ויקרא כ"ג י"ז.
3. חזקוני והעמק דבר במדבר שם, ורש"י שמות כ"ג ט"ז.
4. בפסח - קרבן פסח ומצה, בראש השנה - תקיעת שופר, ביום כיפור - תענית, בסוכות - סוכה ולולב.
5. ויקרא כ"ג.

והעצה לזכות בדין שבים הזה הוא על ידי הקרבת שתי הלחם, כמו שמפרש בגמרא הנ"ל!

השפת אמת⁹ כותב שכמו שהנביאים קבלו את נבואתם מהר סיני, כך בכל שנה מקבל כל אחד מישראל בשבועות את כל מה שעתידי להביא ולחדש בתורה, ובמשך השנה מוציא כל אחד מהפח אל הפעל. ולכן בעצרת נדונים על פרות האילן, שהם החדושים שיוצאים מהתורה שנקראת עץ חיים.

ולפי הגמרא הנ"ל גם הדין הזה כמה חדושי תורה הוא יחדש, תלוי בהקרבת שתי הלחם!

למוד דיני שתי הלחם

ה. כל ישראל מביאים ומצפים שנופה בשנה זו שיבנה בית המקדש ונקריב שתי הלחם.

אף אם ח"ו לא נופה בשנה זו ולא נקריב את שתי הלחם, אם בן יחסר לנו את עקר מצות היום של חג השבועות, וכן יחסר את הזכות בדין על פרות האילן על נשמות ישראל ועל חדושי התורה, וצריך לעשות כל מה שאפשר כדי שיחשב לנו כאלו הקרבנו שתי הלחם.

מוכא בגמרא¹⁰ ששאלה זו שאל אברהם אבינו את הקדוש ברוך הוא: "בזמן שאין בית המקדש קים מה תהא עליהם?" וענה לו: "כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן מעלה אני עליהם כאלו הקריבו לפני, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם".

ואם בן צריך לקרא בשבועות את פרשת שתי הלחם והקרבנות שעמם כדי שיחשב כאלו הקרבנו.

נשלמה פרים שפתינו

ו. פרשת התמיד אומרים כל בקר¹¹, ועל ידי זה נחשב כמו הקרבה¹². וכן את קרבנות מוסף של שבת, ראש חודש ויום טוב מזבירים בתפלת מוסף, ונחשב כמו הקרבה.

אבל בחג השבועות מזבירים בתפלת מוסף רק את קרבנות המוסף¹³, ולא מזבירים את שתי הלחם והקרבנות שמביאים עמם¹⁴. וכבר הקשו בן הראשונים והאחרונים ותרצו בכמה

9. ענייני חג השבועות תרס"א.

10. תענית כז: ומגילה לא:

11. כמו שכתבו הראשונים והפוסקים שיש חיוב לומר פרשת התמיד כל יום, וכן מוכח בטור ושו"ע (סי' מ"ז, מ"ח, מ"ט, נ) שקבעו לומר את פרשת התמיד בסדר התפלה, וברמ"א בסי' מ"ח.

12. כמו שביאר במ"ב מ"ח סק"א.

13. שבפרשת פנחס (במדבר כ"ח), שהם: שני פרים איל ושבע כבשים לעולה, ושעיר לחטאת.

14. שבפרשת אמור (ויקרא כ"ג), שהם: פרי שני אילים ושבע כבשים לעולה, שעיר לחטאת, ושני כבשים לשלמים.

אופנים¹⁵.

וכן בכל המועדים קוראים בתורה את קרבנות המוסף ונחשב כמו הקרבה¹⁶. אבל בחג השבועות קוראים רק את קרבנות המוסף, ולא את שתי הלחם והקרבנות שעמם¹⁷.

ויוצא שלא מזבירים כלל בחג השבועות את שתי הלחם, ואין נשלמה פרים שפתינו. לכן ראוי מאוד לכל אחד לומר וללמוד את סדר הקרבת שתי הלחם שיחשב כמו הקרבה, וכן כתבו גדולי האחרונים¹⁸ שראוי לומר. ומוכא סדר ההקרבה בכמה ספרים¹⁹. או שאפשר לפחות לקרא את הפסוקים שבפרשת אמור²⁰.

זכר לשתי הלחם

ז. ברמ"א²¹ באר את המנהג לאכל מאכלי חלב בשבועות, פיון שעל ידי שאוכלים חלב וכשר באותה סעודה צריכים להביא שתי לחמים על השלחן, והשלחן הוא כמו מזבח²², ויש בזה זכר לשתי הלחם. וכמו שעושים שני תבשילים בליל פסח זכר לפסח

15. עיין דעת וקנים (לבעלי התוס') במדבר כ"ח כ"ה, רמ"ע מפאנו בסוף סדר העבודה (עמ' קמ"א), שיירי כנה"ג או"ח סי' ת"צ (הגהות הטור ג'), ברכ"י שם א' בשם כמה אחרונים, א"ר שם ט"ו, שו"ת התעוררות תשובה או"ח רצ"ח, שפ"א מנחות מה: מנחת אברהם מנחות מה: (עמ' שכ"ד).

16. עי' תוס' ורא"ש מגילה ל: בשם ר"ע גאון שהתקנה לקרא במפטיר בקרבנות המועדים הוא כדי שייחשב כמו הקרבה.

17. עיין דרשות חת"ס ח"ב (רצ"ב טור ד'), ושו"ת מנחת יצחק ח"ו נ' שביארו הטעם שלא קוראים.

18. יש נוחלין (אחי השליה) פ"א הגהה ט' (ד"ה והנה מאחר), הובא בכה"ח או"ח תצ"ד ל"ג, ופתחי עולם ו'. וכ"כ סידור בית יעקב (לעב"ץ) ביום א' דשבועות.

19. רמב"ם תמו"מ פ"ח, סדר העבודה לרמ"ע מפאנו (סדר עבודה רבה סוף פ"ט), סידור בית יעקב (לעב"ץ) ביום א' דשבועות, עבודת הקרבנות (לחתן הח"ח) ח"ב סי' נ"ב – ס"ה [ובסימן כ"ג סק"ב כתב שכל הספר נכתב כדי לקיים נשלמה פרים שפתינו וייחשב כאילו הקרבנו], מבואי הקדשים (סוף מבוא ג'), שערי חכמה פ"ב סעיף י"א, קונטרס יתורת הקרבנות דיני שתי הלחם, וכן מובא קיצור הדינים בהמשך הגליון.

20. ויקרא פרק כ"ג פסוקים ט"ו – כ"א, מובא בהמשך הגליון.

21. או"ח תצ"ד.

22. צ"ע שהרי את שתי הלחם לא מקריבים במזבח, וי"ל כמה אופנים:

א. את התנופה בשתי הלחם צריך לעשות ליד המזבח (עיין רמב"ן וריטב"א ב"ב פ"א:) ונחשב כמו הקרבה במזבח. ב. הגר"ח"מ שטיינברג ביאר שאכילת הכהנים נחשב כמו הקרבה במזבח, עי' בספרו משנת חיים מנחות סי' ל"ט ד', ובויקרא קי"ג ב'. ג. עוי"ל ששתי הלחם באים עם הכבשים, וזריקת דם הכבשים מתירה אותם ונחשב הקרבה לחמים (עי' מנחות נח. ששתי הלחם נחשב שחמץ הותר מכללו). ד. בשו"ת יוסף אומץ להחיד"א סי' מ"ג כתב שבהקטרת אימורי הכבשים נחשב שהוקטר משתי הלחם לאישים (כמבואר במנחות נז:).

וְחִגְגָה²³. וְהוּכָא מְנַהֵג זֶה בְּאַחֲרוֹנִים²⁴.

וְכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַלֶּחֶם מַחֲטִים כְּמוֹ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם²⁵.
וְכִי שָׁלֹא נוֹהֵג לֶאֱכֹל חֶלֶב וּבָשָׂר בְּסַעֲוֵדָה אַחַת²⁶, רָאוּי לְהֵבִיא
שְׁתֵּי לֶחֶמִים יָפִים וּמִתְבָּלִים בְּיוֹתֵר²⁷ בְּאִמְצַע הַסַּעֲוֵדָה, שֶׁיִּהְיֶה
נֶכֶד שְׁעוֹשֶׂה זִכָּר לְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לְקִים אֶת דְּבָרֵי הָרָמַ"א²⁸. אוֹ
שֶׁיִּכְרֹךְ עַל לֶחֶמִים מִיְּחָדִים שְׁאִינוֹ מְכַרֵּךְ עֲלֵיהֶם כָּל הַשָּׁנָה²⁹.

מְנַהֵג נוֹסֵף

ח. כְּתִבוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנִּהְיָו הַנָּשִׁים לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבּוּעוֹת לֶחֶם אֶרֶץ
עַם אֲרֻבַּע רִאשִׁים זִכָּר לְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם³⁰, וְעוֹד טַעַם. וּמוּכָא מְנַהֵג זֶה

בַּפּוֹסְקִים³¹.

אֲפָשָׁר לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי לֶחֶמִים בְּצוּרַת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְכַשֵּׁיבִיא אוֹתָם
לְשִׁלְחָן בְּסַעֲוֹדַת הַיּוֹם, יִבְאֵר לְבָנֵי בֵּיתוֹ בְּקִצּוֹר אֶת דִּינֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם,
וְיִחַשְׁבּ לָהֶם כְּאִלוֹ הַקְּרִיבּוֹ. וְיִקְיָמוּ בְּזֶה גַם אֶת מְנַהֵג הָרָמַ"א.

31. מִקּוּר חִיִּים תצ"ד, חק יעקב שם סק"ט, א"ר סק"י,
הַחִיד"א בִּלְב דּוֹד ל"א, מוֹעֵד לְכָל חַי (הַגְר"ח פֿלאגין) ח' י', כה"ח
תצ"ד ס'.

לְמַעֲשֶׂה

א. לִזְמַר אֶת פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה בְּפִרְשֵׁת אֱמֹר (וַיִּקְרָא
כ"ג ט"ו-כ"א), וְכֵן לְלַמֵּד אֶת דִּינֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם,
וְלִכְנוֹ לְקִים בְּזֶה "וַיִּנְשְׁלֶמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ".
ב. לַעֲשׂוֹת זִכָּר לְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַל יְדֵי הִבָּאָת שְׁתֵּי
לֶחֶמִים בְּסַעֲוֵדָה, אוֹ לַעֲשׂוֹת לֶחֶם אֶרֶץ עַם ד'
רִאשִׁים.

פְּרָטִים נוֹסְפִים בְּעִמּוּד 8

23. הַטַּעַם שֶׁלֹא תִקְנוּ חֵיּוֹב לְהֵבִיא שְׁתֵּי לֶחֶמִים כְּמוֹ שֶׁתִּקְנוּ ב' תְּבַשִּׁילִים לְבִיל פֶּסַח, ע"י אַגְרוֹת מִשֶּׁה או"ח ח"ב ק"ס.
24. מִטָּה מִשֶּׁה תִרְצ"ב, מ"א תצ"ד ט', חק יעקב י"ב, שוֹלְחַן שְׁלֵמָה ח', עֲרוּה"ש ח'.
25. מ"א תצ"ד ט' וּמ"ב ס"ק י"ז.
26. ע"י בַּה"ט תצ"ד ח' בְּשֵׁם הַכֹּהֵנָ"ג וְהַשְּׁלִי"ה, וּפְמ"ג יו"ד פ"ט (בִּמ"ז ג', וּשְׁפ"ד ו'). וּמִקּוּר הַמְּנַהֵג ע"פ הַזוּה"ק (הוֹבָא בִּב"י או"ח קע"ג, וּדְרַכֵּימ יו"ד פ"ט ב').
27. חֲמֻדַּת יָמִים ח"ב עֲנִינֵי שַׁבּוּעוֹת פ"ג אוֹת צ"ט.
28. כֵּן מִשְׁמַע בְּשִׁירֵי כֹהֵנָ"ג תצ"ד הַגְהוֹת הַטוֹר ג' ד' ע"ש.
29. ע"י שו"ת שְׁלֵמַת חִיִּים (לַהַגְר"ח זֹנְנֶפֶלד) ס"י שְׁכ"ה.
30. כִּלְבוֹ ס"י נ"ב, תִּשְׁבִּיץ ח"א ס"ס קל"ד.

קִצּוֹר הַלְכוֹת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם

לְצַדֵּךְ לַמּוֹד הַהֲלָכוֹת בְּחַג הַשַּׁבּוּעוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיִּנְשְׁלֶמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ"

בְּסוּקֵי הַתּוֹרָה - וַיִּקְרָא פֶּרֶק כג

- (טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבִּיאְכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:
- (טז) עַד מִמִּחְרַת הַשָּׁבֹת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה':
- (יז) מִמּוֹשְׁבֵי תִיכֶם תִּבְיֹאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת תִּהְיֶינָה חֲמִץ תֹּאפֶינָה בַּכּוֹרִים לַה':
- (יח) וְהִקְרַבְתֶּם עַל-הַלֶּחֶם שֶׁבַעֲת כֶּבֶשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּרֶכְקָר אֶחָד וְאֵילָם שְׁנָיִם יִהְיוּ עִלָּה לַה' וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אֲשֶׁה רִיח־נִיחָח לַה':
- (יט) וְעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי כֶבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחַ שְׁלָמִים:
- (כ) וְהִנִּיד הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוֹרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל-שְׁנֵי כֶבֶשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לַכֹּהֵן:

פתיחה

אלו הם קרבנות הצבור שמקריבים בחג השבועות:³²

א. קרבן תמיד.

ב. קרבנות מוסף: שני פרים, איל אחד, שבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת (בפרשת פנחס)³³.

ג. קרבנות שתי הלחם: שתי לחמים, שני כבשים לשלמים, פר שני אילים ושבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת (בפרשת אמור)³⁴.

32. סך הכל 26 בהמות לקרבנות ציבור, כמו שכתב הרמב"ם תמידין ומוספין ח' א'. מלבד שתי הלחם, ומנחת נסכים והיין של 22 עולות ו-2 שלמים.

33. סדר הקרבת המוספין: דעת רבינו גרשום במנחות נה: שקרבנות המוספין קודמים לקרבנות שבאים בגלל הלחם. וכן דעת רוב האחרונים: סידור היעבי"ץ, מלבי"ם אמור סוף אות קע"א, הר המוריה תמו"מ ט' י"ב, בנין שלמה ח"ב או"ח ל"ו (והוכיח כן ברמב"ם תמו"מ ח' א'), עבודת הקרבנות ח"ב נ"ב, חזו"א מנחות ל"ג י"ז וביאר שתדיר קודם. אמנם המנ"ח ש"ז י"א כתב שאין בהם קדימה והם שווים, וכן מבואר במהריק"ו תמו"מ ח' א'.

[בהקרבת השעיר לחטאת, נחלקו האחרונים האם קרב אחרי העולות (כמו בסוכות), או שחטאת קודמת לעולות].

34. סדר הקרבת הקרבנות שעם שתי הלחם: בפסוק (ויקרא כ"ג י"ח) כתוב שמקריבים קרבנות אלו "על הלחם", ובתו"כ שם פרק י"ג ו' ובמנחות מה: מבואר שהכוונה בגלל הלחם, משמע שמקריבים את הקרבנות אחרי הלחמים. וכן משמע ברמב"ם תמו"מ ח' א' שכתב שמקריבים קרבנות אלו עם הלחם, וברס"ג וחזקוני ויקרא שם ביארו: על הלחם – עם הלחם. וברמב"ם תמו"מ ט' ט': דבר הבא בגלל היום קודם לדבר הבא בגלל הלחם, ולכן שתי הלחם קודמים לכבשים, וא"כ ה"ה הלחמים קודמים לשאר הקרבנות שבאים בגללם. וכן נקט בפשיטות החזו"א מנחות ל"ג ט"ו (ד"ה י"ג) י"ז (ד"ה ומיהו), והוסיף שגם שני הכבשים לשלמים קודמים לשאר הקרבנות כיון שהם מתירים את הלחם.

אמנם הרמ"ע מפאנו (סדר עבודה רבה סוף פ"ט) ובסידור יעבי"ץ כתבו שמקריבים את החטאת והעולות לפני שתה"ל והכבשים.

מרכיבי שתי הלחם: סלת³⁵ ומים³⁶. ואין בהם שמן ולבונה³⁷.

השעור: שני עשרונים סולת – עשרון לכל לחם³⁸.

הגדל: כל לחם הוא מלכו בארץ שבעה טפחים, על רחב ארבעה טפחים³⁹. (לעבי אין שעור).

מצות הבאת שתי הלחם מתחלקת לששה חלקים:

חלק א' – הכנת הסלת.

חלק ב' – הכנת הלחמים.

חלק ג' – התנופה.

חלק ד' – הכבשים לשלמים.

חלק ה' – החטאת והעולות.

חלק ו' – האכילה.

חלק א' – הכנת הסלת⁴⁰

שתי הלחם באים מחטים מבחרות⁴¹, מהתבואה החדשה⁴².

א. השדה – בוחרים את השדה המבחרת ביותר, בארץ

ובעבודת הקרבנות ח"ב נ"ב כתב שהעולות לפני שתה"ל והחטאת אחרי שתה"ל.

35. הוא החלק היותר עבה ומובחר שבגרעין החיטה (אמנם הקמח שהוא דק כאבק – פסול).

36. שנשמרו על טהרת הקודש, עיין טהרות פ"א משנה ט' וברע"ב ומשנה אחרונה שם.

37. משנה מנחות נט., רמב"ם מעשה"ק י"ב ז' וברדב"ז.

38. עשרון הוא שיעור הפרשת חלה (בקמח חיטים לדעת החזו"א 2.250, ולחגר"ח נאה 1.600. אמנם בסולת המשקל סגולי שונה).

39. וארבע קרנות, כל קרן בגובה 4 אצבעות.

40. דיני הכנת הסולת למנחות נתבארו בהרחבה בקובץ תורת הקרבנות מנחות.

41. משנה מנחות פג:

42. שנשרשה אחרי הבאת שתי הלחם בשנה שעברה.

קרבנות שתי הלחם			
שני כבשים לשלמי ציבור	שתי הלחם		
שעיר עיזים	שבעה כבשים	שני אילים	פר אחד
לחטאת	לעולה		

מוסף חג השבועות			
שני פרים	איל אחד	שבעה כבשים	שעיר עיזים
לעולה		לחטאת	

הציורים מתוך ספר שיעורים בספר ויקרא

יִשְׂרָאֵל⁴³. חֹרָשִׁים וְזֹרְעִים בְּצֹרֶה מִיְּהוּדָה⁴⁴.

ב. קִצְרִיה - קֹצְרִים אֶת הַחֲטִים שְׁנֵגְמֵר בְּשׁוּלָם.

ג. בְּרִירַת הַחֲטִים - בּוֹחֲרִים מִכָּל הַתְּבוּאָה שֶׁלֹּשׁ סָאִים חֲטִים⁴⁵, הַמִּבְחָרִים בְּיוֹתֵר.

דְּשִׁים, זֹרִים, בּוֹרְרִים וְעוֹשִׂים שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת שִׁיפָה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּעִטָּה⁴⁶.

ד. טְחִינָה - טוֹחֲנִים בְּרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת⁴⁷.

ה. נָפִי - מְנַפֵּים בְּשִׁתִּים עֲשָׂרָה נָפוֹת⁴⁸, עַד שֶׁיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִבְּחָרִים⁴⁹.

ו. קִנְיָה - הִקְדֵּשׁ קוֹנִים (אֶת הַחֲטִים אוֹ אֶת הַסֶּלֶת⁵⁰), מִכֶּסֶף שֶׁל תְּרוּמַת הַלֵּשָׁכָה⁵¹.

חֶלֶק ב' - הַכֶּנֶת הַלְחָמִים

הַכֶּנֶת הַלְחָמִים נַעֲשִׂית בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב⁵².

א. מִדִּידָה - מְבִיאִים שְׁנֵי בָּלִים בְּמִדַּת עֶשְׂרֹן⁵³, מְנִיחִים בְּכָל בְּלִי

43. מחו"ל פסול, ע"י מנחות פג: רמב"ם תמו"מ ח' ב'.

44. ע"י משנה במנחות פה.

45. כדי להוציא מהם אחרי כל הניפויים 2 עשרונים סולת (חמישית מהחיטים).

46. רמב"ם תמו"מ ח' ג', השיפה והבעיטה כדי לרכך ולהסיר את הקליפות שדבוקות לגרעין, כמו בכל המנחות. לתיתה: במזבח אבנים ח"ב ח' ד' כתב שמצווה ללנות כיון שעיי' הסולת יותר מובחרת. אבל בדברי מלכאל ח"ד כ' כתב כיון ששפים ובוועטים אין צורך ללנות. וצ"ע.

47. ששוברות את גרעיני החיטה ולא טוחנות דק, ומתקבלת תערובת של סולת (שזה החלק המובחר), קמח דק (שהוא פסול), וקליפות.

48. משנה במנחות עו:, כדי להוציא את הקמח מהקליפות.

49. טחינה שניה: חוזרים וטוחנים את גרגרי הסולת לפירורים דקים, עיין רש"י מנחות עו: סוד"ה בדקה, כתובות קי"ב. ד"ה קמח, אבות פ"ה משנה א'.

50. ברמב"ם תמו"מ ח' ג' מבואר שקונים חיטים. והנה במנחות עו: מבואר שקונים סולת, ולרש"י (כ"י) שם י"ל שרק במנחת יחיד כיון שאינו בקי צריך לקחת סולת. אך דעת הר"ש והראב"ד בתו"כ אמור י"ח א' שדוקא ציבור צריכים לקחת סולת (והובאו בליקו"ה במנחות שם).

51. שקלים פ"ד מ"א, רמב"ם שקלים ד' א'. ועיי' שתה"ל קדושים בקדושת דמים.

52. כיון שאפיית שתה"ל לא דוחה שבת ויו"ט, מנחות צה: רמב"ם תמו"מ ח' ח'. ועיין מזבח אבנים ח"ב ח' תבנא לדינא שכיון שנעשה ע"י כל המשמרות, הם צריכים לבוא בעיו"ט להכין את הלחמים.

53. כוונה לקדש בעישרון: אם מודד בעזרה בכלי קדוש לא יכוון לקדש את הסולת כיון שאם תתקדש תפסל בלינה, ע"י רדב"ז מעשה"ק י"ב כ"ג, קר"א מנחות נו:, זבח תודה מנחות צה: סוד"ה והדבר.

שְׂאֹר שִׁיבּוֹל לְחֶמֶץ עֶשְׂרֹן סֶלֶת⁵⁴, וּמוֹסִיפִים סֶלֶת עַד שִׁיתְמָלְאוּ הַבָּלִים (בְּלִי גִדְשׁ).

ב. לִישָׁה - לְשִׁים כָּל עֶשְׂרֹן בִּפְנֵי עֲצֻמּוֹ⁵⁵, בְּמִים פּוֹשְׁרִים⁵⁶, וּמִמֵּיתִינִים שִׁיחֲמִין⁵⁷.

ג. עֲרִיכָה - עוֹרְכִים כָּל לֶחֶם בְּצוֹרֶת מִלְּבָן, בְּאֶרֶץ שְׂבָעָה טַפְחִים וְרֹחֵב אֶרְבָּעָה טַפְחִים⁵⁸. מוֹסִיפִים בָּצֵק מְרַבֵּעַ⁵⁹ בְּאֶרְבָּעָה קֶרֶנוֹת הַלֶּחֶם, כָּל קֶרֶן בְּגִבָּה אֶרְבַּע אֲצָבָעוֹת⁶⁰. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַחֲלוֹת צְרִיפוֹת לְהִיּוֹת שְׁוֹת⁶¹.

ד. קִטּוּף - מוֹרְחִים אֶת פְּנֵי הַחֲלוֹת בְּמִים.

ה. אֲפִיָּה - אוֹפִים כָּל חֶלֶה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה⁶², בְּתַנּוּר שְׂבָעָזָה⁶³, בְּלִי

אמנם בחזו"א מנחות כ"ד י"א כתב שמצווה למדוד בעשרון קודש ומקדש רק לענין שאין פדיון, אבל לא נפסל ביוצא ולינה, ע"ש סק"ט. וכ"כ במרכה"מ תמו"מ ח' ז'.

54. כדי שיחמיץ יפה, תפא"י מנחות פ"ה בועז א'.

55. משנה במנחות צד. ורמב"ם תמו"מ ח' ו'.

56. כחמימות הרוק או יותר (עיין משנה ברורה תנ"ה ל"ב). הטעם כיון שמים פושרין יותר יפים לעיסה, ועוד שהם ממהרים להחמיץ ושתה"ל צריך שיהיו חמץ.

57. לא מתעסקים בבצק כיון שהעסק והלישה מונע חימוץ.

58. משנה במנחות צו. רמב"ם תמו"מ ח' י', וברבנו גרשום במנחות שם כתב שהשיעור הלכה למשה מסיני. לעובי הלחם אין שיעור, אמנם לפי החשבון יוצא שהעובי פחות מאצבע.

59. בתפא"י מנחות פ"א אות י"ז כתב שהקור מרובע. וכן משמע קצת בתשב"ץ ח"א קל"ד (ד"ה אבל) שכתב שיהיו ארבע קרנות כמו קרנות המזבח.

60. רש"י במנחות שם, וכ"כ הרע"ב ותו"ט. ובתשב"ץ ח"א קל"ד וחומר בקודש פ"ב נ"א פירשו כן גם ברמב"ם תמו"מ ח' י' (דלא ככס"מ ורלב"ג). ומשמע בתשב"ץ וחומר בקודש שם שהגובה ארבע אצבעות של הקרן כולל את עובי הלחם.

61. תו"כ אמור י"ג ב', ובאר הח"ח שיהיו שוות בתמונתן וצורתן. וצ"ע שהרי גודל החלות בלא"ה שווה, וי"ל שיהיו שווים גם בעובי הלחם, ובעובי הקרנות, וכן בכמות המים בבצק, או באיכות האפייה.

62. משנה במנחות צד. נאפות אחת אחת.

לנאפות יחד: בפשטות הכוונה דוקא אחת אחת ולא נאפות את שניהם יחד, ע"י קרית ספר תמו"מ פ"ח, מניח ש"ז ח', ליקוטי הלכות שם (בתורת הקדשים א'), ועוד. אמנם הטהרת הקודש במנחות שם וחזו"א מנחות כ"ז ה' ביארו שהכוונה שאפשר גם אחת אחת. והקורן אורה שם פירש שצריך רק להכניס אחת אחת ואפשר לנאפות יחד.

63. משנה במנחות צה: אפייתן בפנים ורמב"ם תמו"מ ח' ז'. כוונה לקדש בתנור: בליקו"ה שם כתב שנחלקו תוס' והרמב"ם האם להלכה התנור כלי שרת, ולהרמב"ם שהתנור כלי שרת והלחם מתקדש צ"ע מדוע לא נפסל בלינה, והסיק שלא יכוון לקדש. וכן לפי האחרונים שביארו שאף להרמב"ם התנור לא מקדש, אי"צ לכוון לקדש. ולדעת הלח"מ תמו"מ ח' ז' וחזו"א מנחות כ"ד י' מתקדש קצת ולא נפסל בלינה, ולכא' לפי"ז צריך לכוון לקדש! וצ"ע.

דפוס⁶⁴, עד שיאפו היטב⁶⁵.

ו. שמירה - אחרי האפייה צריך לשמור את החלות היטב עד למחרת שלא יפסלו⁶⁶. דהינו: שלא יטמאו⁶⁷, ולא יתעפשו⁶⁸, ולא יתפשו, וכן שלא יחסר מהם כלום⁶⁹, ולא ישברו⁷⁰.

חלק ג' - התנופה

התנופה בשתי הלחם נעשית אחרי הקרבת קרבן התמיד וקרבת המוסף⁷¹.

א. הבאה - מביאים את שתי הלחמים, וכן שני כבשים זכרים בני שנה לשלמים⁷².

ב. תנופה ראשונה - מניפים את שני הכבשים חיים, יחד עם שתי הלחמים⁷³.

צורת התנופה: הפהון שזכה להניף עומד במזרח העזרה⁷⁴ ופניו

64. טהרת הקודש מנחות צד, שו"ת חת"ס או"ח קכ"ה, ישועות יעקב או"ח רנ"ד ב'.

65. שיקרמו פניהם העליונים והתחתונים, ישועות יעקב שם ותשובה מאהבה ח"א נ"ח. אמנם להידור מצווה, וכן משום 'למשחה' באכילת הכהנים, צריך לאפות יותר עד שייאפו היטב.

66. אם נפסלו: בפשטות אי"א להביא שתי הלחם כיון שאין אפיתן דוחה יו"ט, (ועיין 'פתאום יבא' סימן ט' אות ח' אופנים שאפשר להביא ביו"ט). במשנה באבות פ"ה מ"ה כתוב שאחד מעשרה ניסים שנעשו במקדש שלא נמצא פסול בשתי הלחם, וביארו רש"י והרע"ב שאם היה נמצא פסול לא היה אפשר להביא אחר כיון שלא דוחה יו"ט.

67. אם נטמאו בטומאת מת (וי"א גם בטומאת שרץ) ואין לחם אחר, מביאים בטומאה ואינם נאכלים.

68. אם נתעפשו, נפסלו משום הקריבהו נא לפחתך, ולכאוי ה"ה אם התייבשו, וצ"ע.

69. אם נחסר מהלחם קודם זריקה נפסלו, רמב"ם פסוה"מ י"ב ג'.

70. אם נשברו מעט אף שלא נחסר כלום לכא' נפסל (כמו במנחות יב: בלחח"פ), וצ"ע. עיין מקדש דוד ח' ב' (ד"ה והנה לפי).

71. כנ"ל בפתחה.

72. בהוריות יג. כתוב ששתי הלחם קודמים לכבשים, וביאר החסדי דוד בתוספתא הוריות ב' ד' שצריך להביאם קודם לעזרה.

73. ברייתא במנחות סב. וכמו שפירשו רש"י ורבינו גרשום שם שמדובר בתנופה הראשונה, ותוס' מנחות מז. ד"ה שיהא, רש"י ומאירי סוכה לו: ,סמ"ג עשין ר"ב. וכ"כ הלח"מ ומער"ק תמו"מ ח' י"א וכפות תמרים סוכה לו: בדעת הרמב"ם. וכן נקטו לדינא בחומר בקודש פ"ב נ"א, ליקוטי הלכות מנחות סב. (בתורת הקדשים ז'), ועבודת הקרבנות ח"ב ס'.

74. [ועי' ח"י הגר"י מעשה"ק פ"ט שביאר ברמב"ם שבתנופה ראשונה מניפים רק את הכבשים ע"ש].

74. לדעת הרמב"ם מעשה"ק ט' ו' ותמו"מ ח' י"א צריך דוקא במזרח. אמנם דעת רש"י ותוס' מנחות סא. שאפשר גם במערב.

למערב⁷⁵. מעמיד לחם בצד כל כבש⁷⁶, מניח שתי ידיו מתחת הכבשים, ומגביה הכל יחד⁷⁷. מוליך ומביא לארבע רוחות, מעלה ומוריד⁷⁸.

חלק ד' - הכבשים לשלמים

לאחר התנופה מקריבים את שני הכבשים לשלמים⁷⁹.

א. שחיטה וזריקה - שוחטים את שני הכבשים בצפון⁸⁰, ומקבלים את דמם. מוליכים וזורקים במזבח שתי מתנות שהן ארבע⁸¹.

ב. הפשט ונתוח - מפשיטים את העור מהכבשים, מוציאים את האמורים⁸², חותכים את החזה ואת השוק של רגל ימין.

ג. תנופה שנייה - מניפים את החזה והשוק של שני הכבשים, עם האמורים⁸³.

צורת התנופה: הפהון שזכה להניף עומד במזרח העזרה ופניו למערב. מניחים על ידיו את החלבים⁸⁴, ועליהם מניחים את החזה והשוק, ועל החזה והשוק את יתרת הפכד ושתי הפליות, ועליהם את האליה⁸⁵.

75. כדי לקיים לפני ה', ע"י הגהות ראמ"ה מנחות סא. וטהרת הקודש סב.

76. כרבי במנחות סב. ששתי הלחם בצד הכבשים וכמ"ש הלח"מ תמו"מ ח' י"א בליקו"ה במנחות שם (בתורת הקדשים ז') הוסיף שלחם אחד בצד כבש זה ולחם אחד בצד כבש זה.

77. בפשטות מצמיד את הלחמים והכבשים, ומכניס זרועותיו מתחת כולם יחד ומגביה. ולי"ע האם הבגדי כהונה שבזרועותיו חוצצים בין ידיו לכבשים והלחמים.

78. משנה במנחות סא. וכמו בלולב.

79. במשנה בזבחים נד: כתוב שהכבשים הם קדשי קדשים, ונפק"מ שטעונים שחיטה בצפון ונאכלים רק לזכרי כהונה ולויים ולילה, וכן שיש בהם מעילה (מעילה ט.). [ומ"מ נקראים 'שלמי ציבור', כיון שאינם באים לכפרה, ויש בהם תנופת חזה ושוק ונסכים כמו שלמים].

80. משנה בזבחים נד: כדין קדשי קדשים. שחיטת הכבשים מקדש את הלחם קדושת הגוף להפסל ביוצא ולונה (ע"י מנחות מז. לענין יוצא). וצריך לכוון לקדש את הלחם (עיין רש"י במדבר ו' י"ז בלחמי נזיר).

81. משנה זבחים נד:.

82. לדעות לקמן שבתנופה שניה מניפים גם את האימורין.

83. בברייתא במנחות סב. כתוב (לדעת רבנן) שמניפים חזה ושוק כמו שלמי יחיד. וא"כ צריך להניף גם את האימורין כמו שלמים, וכ"כ רבינו גרשום שם סב: ,והראב"ד בתו"כ צו פרק ט"ז ה', וכן נקט השפ"א שם, הר המוריה תמו"מ ח' י"א והליקוטי הלכות (בתורת הקדשים אות ז' נ').

אמנם הרמב"ם תמו"מ ח' י"א לא הזכיר את האימורים, עיין הגהות שוהם וישפה ורש"י מנחות סא. במשנה.

84. חלב המכסה את הקרב, חלב שעל הקרב, וחלב הכסלים.

85. רמב"ם מעשה"ק ט' ח' בתנופת שלמים, וה"ה כאן נלמד

יש אומרים שגם בתנופה השנייה מניפים את שתי הלחמים.⁸⁶
 ד. הקטרה - מקטירים את האמורים של שני הכבשים על המזבח.⁸⁷ הקטרת האמורים מתירה את בשר הכבשים באכילה, וכן את שתי הלחם.⁸⁸
 ה. מנחת נסכים - מקטירים את מנחת נסכים של שני הכבשים על המזבח. לכל כבש עשרון סלת כלול בשלש לוג שמן.

חלק ה' - החטאות והעולות

השעיר - מקריבים את שעיר החטאת.⁸⁹
 העולות - מקריבים את הפר, שני האילים ושבעת הכבשים לעולה.
 מנחת נסכים - מקטירים את מנחת הנסכים של עשר העולות ועץ הערה.⁹⁰
 נסוך היין - מנסכים בספל שפמזבח את היין של שני הכבשים והעולות, בזה אחר זה.⁹¹ שלש לוג לכבש, ארבע לוג לאיל, ויש לוג לפר.

משלמים.

86. רמב"ם תמו"מ ח' י"א, ובלח"מ שם כתב שנלמד מהתנופה מחיים. ובחי' הגרי"ז מעשה"ק פ"ט (ובמנחות סב.) הוכיח כן מהברייתא במנחות מז: שחט שני כבשים כו' מושך שתיים ומניפן, ועי' רש"י שם. אמנם הליקוטי הלכות במנחות סב. (בזבח תודה ד"ה וחכ"א) תמה על הרמב"ם, ונקט לדינא (בתורת הקדשים נ"ו) שלא מניפים את הלחם בתנופה שניה.
 והנה ברמב"ם שם כתב שהלחם בצד, וביאר הלח"מ שנלמד מהתנופה הראשונה. וכ"כ מאירי סוכה לו: סדר עבודה לרמ"ע מפאנו פ"ט. והגרי"ז (מעשה"ק פ"ט) כתב לפי ביאורו שם שהרמב"ם לשיטתו שמניפים את הלחם רק בתנופה שניה, אבל לדעת רש"י שמניפים את הלחם גם בתנופה ראשונה אי"כ תנופה שניה היא כמו התנופה בקרבן תודה שהלחם למעלה.
 87. שהם: החלבים (חלב המכסה, חלב שעל הקרב, חלב הכסלים, וחלב הכליות), יותרת הכבד, שתי כליות, ואליה.
 88. או"ש תמו"מ ח' י"א, מקד"ד ה' ה'. ועיין משנת חיים מועדים ב' סימן צ"ו.
 89. בפשטות חטאת קודמת לעולה. אמנם במלבי"ם אמור סוף אות קע"ב ועבודת הקרבנות ח"ב ס"ד כתבו שכיון שיש שני שעירים בשבועות והשני בא לכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה (עי' זבחים ו:) צריך לאחריו אחרי הכל. וצ"ע.
 90. הובא לעיל בפתיחה דעת הרמ"ע מפאנו והיעב"ץ שמקריבים את הקרבנות שעם שתי הלחם לפני הלחמים, וע"ש בהערה.
 91. ליקוטי הלכות סוכה נה, ובסוף תמיד (ובתורת הקדשים א'). אמנם י"א שאחרי שהקטירו את מנחות הנסכים מותר לערב את כל היין יחד ולנסך.

שירת הלויים⁹² - הלויים עומדים על הדוכן ושרים של יום מיחד לקרבנות שתי הלחם.⁹³ ויש אומרים⁹⁴ ששרים של מוסף.⁹⁵
 בזמן שירת הלויים הפהנים תוקעים בנצוצרות ג' פעמים תר"ת.⁹⁶

חלק ו' - האכילה

חלקה - מחלקים לפהנים של כל המישרות את שתי הלחמים,⁹⁷ וכן את הבשר של שני שעירי החטאות,⁹⁸ והבשר של שני הכבשים לשלמים.
 הנכה לאכילה - כל פהן מכין לעצמו את החלק שקבל בבשר ובלחם, בצורה חשופה וטעימה.
 ב. אכילה - שתי הלחם, בשר שעירי החטאות ובשר כבשי השלמים הם קדשי קדשים, ונאכלים לזכרי כהנה בצורה ליום ולילה עד חצות.
 ג. סדר האכילה - כסדר ההקדשה.⁹⁹ ולכן אכילת שתי הלחם קודמת לאכילת השלמים שבאים עמהם.¹⁰⁰

92. דיני שירת הלויים נתבארו בהרחבה ב'תורת הקרבנות' דיני עבודת הלויים פרקים ב-ח.
 93. מלבד השיר ששרו בניסוך היין של המוסף, כן מבואר בסידור היעב"ץ, עבודת הקרבנות ח"ב נ"א ס"ג, מזבח אבנים ח"ב ח' תבנא לדינא י"ג, דרך חכמה כלי המקדש ג' ב' ביאוריה"ל ד"ה ועל. וכן מצדדים חקרי לב או"ח ח"ב סימן צ"ב ואבניי או"ח כ"ה ונשאר בצ"ע.
 94. בסדר עבודה לרמ"ע מפאנו פ"ט ושלטי הגיבורים מגן א' כתבו שמנסכים כעת גם את היין של קרבנות מוסף, ושרים רק שיר של מוסף.
 95. מזמור כ"ט (הבו לה' בני אלילים), מסכת סופרים פ"ח, הובא בתפא"י בחומר בקודש פ"ו י"א. והטעם כיון שמזמור זה מדבר על מתן תורה.
 96. סוכה נג: רמב"ם כלה"מ ו' ה'.
 97. עיי' יומא יז: ורמב"ם תמו"מ ח' י"א שכהן גדול נוטל חלה אחת, ואת החלה השניה חילקו לכולם. ומבואר ביומא לט. שהיה ברכה שהלחם הספיק לכל הכהנים של כל המשמרות (אלפים ורבות), יש אוכל ושבע ויש אוכל ומותר.
 98. שעיר של קרבנות המוסף, ושעיר של הקרבנות הבאים עם הלחם.
 99. זבחים צ: רמב"ם תמו"מ ט' י"ב.
 100. קרי"א מנחות מה: חזו"א מנחות ל"ג ט"ו. ואף שמניפים יחד, אך שתי הלחם הם עיקר.

שיעורים בדיני שתי הלחם

בימים אלו כל ישראל בצפייה והכנה מרובה לקראת היום הגדול 'חג השבועות' - יום מתן תורתנו. והנה ידוע מחז"ל והספרים הק' שהמעלות וההשפעות שבשבועות הם על ידי הקרבת 'שתי הלחם', ואם ח"ו לא נזכה בשנה זו שיבנה בית המקדש, יחסר לנו עיקר מעלת החג.

לכן כתבו הקדמונים שראוי לעסוק בחג השבועות בדיני שתי הלחם, ויחשב כאילו הקרבנו כמו שכתוב ונשלמה פרים שפתינו.

המעוניינים לזכות את הרבים ולמסור שיעור בענייני שתי הלחם (בשבת פרשת במדבר ובחג עצמו), וכן בתי כנסת המעוניינים בשיעור, ישאירו הודעה: 050-4134645, t8429433@gmail.com

...

ניתן ללמוד את קיצור דיני שתי הלחם ברמב"ם תמידין ומוספין פרק ח', 'עבודת הקרבנות' (לחתן הח"ח) ח"ב סימנים נ"ב - ס"ה, וכן בספר מבואי הקדשים. כמו כן ניתן לקבל:

1. חוברת 'תורת הקרבנות' - על קרבנות חג השבועות ושתי הלחם.
  2. גליון 'שתי הלחם' - במעלת לימוד דיני שתי הלחם וקיצור ההלכות.
  3. גליון מיוחד עבור מגידי השיעורים, ובו 27 שאלות מגוונות לעיון בענייני שתי הלחם (כולל תשובות ומראי מקומות).
- לשאלות בדיני שתי הלחם ניתן להתקשר לקו 'משמרת המקדש' שע"י מכון תורת הקרבנות: 03-6762034 שלוחה 2, 9 או במייל: 6183442@gmail.com

זכר לשתי הלחם

מובא ברמ"א או"ח תצ"ד (ובאהרונים שם) שנוהגים להביא בסעודה בחג השבועות שתי לחמים לשולחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הביכורים.

עוד כתבו הראשונים (כלבו נ"ב, תשב"ץ ח"א קל"ד) שנהגו הנשים לעשות בשבועות לחם ארוך עם ארבע ראשים זכר לשתי הלחם. ומובא מנהג זה בפוסקים (מקו"ח תצ"ד, ח"י סק"ט, א"ר סק"י, כה"ח סק"ס).

(גודל החלות בתמונה 15x20 ס"מ להמחשה בלבד)

לקיום מנהגים אלו ניתן להכין 2 חלות בתבנית מלבן חד פעמית ולהוסיף 4 חתיכות בצק בפינות. ראה תמונה:

מלמדים או מורות המעוניינים בחלה בצורה זו להמחשה, כולל דפי הסבר והלכות ניתן להזמין ב: 050-4134645, t8429433@gmail.com

קו משמרת המקדש

מענה לבירורי הלכה בענייני המקדש והקרבנות

שע"י מכון תורת הקרבנות

03-676-2034

שלוחה 4 - כשרות הקרבנות, פסולי קרבן (טמא יוצא ונותר)
שלוחה 5 - כהנים לויים ובית המקדש
שלוחה 6 - רבנים המשיבים על כלל הנושאים

שלוחה 1 - הקרבת זבחים עופות ומנחות
שלוחה 2 - קרבנות ציבור תמידין ומוספין ויו"כ
שלוחה 3 - חיוב חטאת ואשם מחוס"כ בכור מעשר פסח ורגלים

כמו כן ניתן לשלוח שאלות בדוא"ל לאיגוד רבני 'משמרת המקדש' 6183442@gmail.com

קו משמרת המקדש

מענה לבירורי הלכה בעניני המקדש והקרבנות

שע"י מכון תורת הקרבנות

03-676-2034

הננו לבשר בס"ד על פתיחת קו מיוחד לבירורי הלכה בעניני קדשים. הקו מאויש על ידי עשרות רבנים שליט"א, שהואילו לענות במאות נושאים בעניני המקדש והקרבנות.

לקראת הקמת המענה, נערך כינוס מיוחד 'משמרת המקדש' בהשתתפות הרבנים הגאונים שליט"א המלווים את מכון תורת הקרבנות, ביניהם הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א, הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א, הגאון רבי יוסף הכהן רפפורט שליט"א, הגאון רבי משולם משולמי שליט"א ועוד. הרבנים הגאונים הביעו את שמחתם הרבה ממפעלי המכון, והתפעלו מאד מהתקדמות הלימוד בהלכות הקודש והמקדש, שהביאה את הקמת המפעל הנשגב של המענה לבירורי הלכה.

הרבנים שליט"א כתבו מכתבים נלהבים לרגל הקמת המענה. המכתבים בשלמותם הודפסו בגליון מיוחד שיצא לאור לקראת הכינוס המרומם.

יצוין, כי רוב הרבנים משיבים לשאלות בעיקר בשעות בין הסדרים, ועל כן בזמני הסדרים יתכן שזמני ההמתנה יהיו ארוכים יותר.

אנו תקווה כי מעתה כל מי שיחפוץ לברר פרט או הלכה בכל נושא מעניני המקדש והקרבנות, יקבל בקלות מענה לשאלתו ע"י גדולי הרבנים המשיבים שליט"א, ומתוך כך תרבה הדעת ויתלבנו כל פרטי ההלכות, ונזכה להיות מוכנים היטב לגאולה הקרובה ולעבודת הקרבנות בבית המקדש שייבנה בב"א.

שלוחה 1

הקרבן זבחים עופות ומנחות

שאלות בדיני:	שלוחה
לקיחת הקרבן, ההקדש ודינים לאחר ההקדש	1
קדימה בקרבנות	2
סמיכה	3
ארבע עבודות הקרבן	4
מחשבות בהקרבה	5
חלקי הבהמה (אימורים, דברים הנאכלים)	6
תנופה	7
חלוקת הקרבנות	8
אכילת הקרבנות	9
נותר מריקה ושטיפה	10
חטאת ועולת העוף	11
קנים שנתערבו	12
הקרבנות המנחות	13
מנחת הביתין	14
מנחת חינוך	15

שלוחה 2

קרבנות ציבור, תמידין ומוספין ויום הכיפורים

שאלות בדיני:	שלוחה
המעמדות	1
קרבן התמיד	2
תרומת והוצאת הדשן	3
הקטרת הקטורת	4
הטבת והדלקת המנורה	5
ניסוך היין והתקיעות	6
שיר של יום	7
לחם הפנים	8
העומר ושתי הלחם	9
עבודת יום כיפור	10
ניסוך המים וערבה	11

שלוחה 3

חייב חטאת ואשם מחוסרי כפרה בכור, מעשר, פסח ורגלים

שאלות בדיני:	שלוחה
שגגות המחייבות חטאת ואשם	1
הוריות	2
קרבן תודה ולחמי תודה	3
קרבנות זב ויולדת	4
קרבן פסח	5
עליה לרגל וקרבנות ראיה חגיגה ושמחה	6
ביכורים	7
בכור	8
מעשר בהמה	9

שלוחה 4

כשרות הקרבנות, פסולי קרבן (טמא יוצא ונותר)

שאלות בדיני:	שלוחה
מומים ופסולים בקרבנות	1
קרבן בעל חי שנפסל או התערב	2
פיגול ושלא לשמה	3
פסולי הקרבנות - לן טמא יוצא	4
שריפת פסולי המוקדשין	5
עלו לא ירדו	6

שלוחה 5

כהנים, לויים ובית המקדש

שאלות בדיני:	שלוחה
משמרות הכהנים והלויים	1
בגדי כהונה	2
קידוש ידים ורגליים	3
הפסולים לעבודה	4
הלויים	5
בנין ביהמ"ק והמזבח	6
כניסה למקדש	7
ברכות במקדש	8
מחצית השקל, ותרומה חדשה	9
ערכין וחרמין	10

כמו כן ניתן לשלוח שאלות בדוא"ל לאיגוד רבני משמרת המקדש בכתובת 6183442@gmail.com ולציין בשורת הנושא את הנושא המדובר כגון נותר, סמיכה וכדו'.

חלק מהשאלות שהגיעו למשרת המקדש

- יב. האם מותר להניח אברים או אימורין על הארץ.
- יג. אם המזבח בטל מזריקת הדם אך יש אימורים העומדים להקטרה, האם מקריבים קיץ המזבח.
- יד. סכין שקיבל טעם חריף מקרבן, האם צריך מריקה ושטיפה.
- טו. משיחת כה"ג האם צריכה להיות בעזרה.
- טז. האם מותר לערב אימורי פר ושעיר יו"כ כמו שמעריבים דמים.
- יז. האם אכילה על השובע מקיימים רק באכילת חגיגה או בכל בשר, והאם אפשר בכל מאכל.
- יח. האם מותר לשוער לשורר כשאין מי שישורר, ולהיפך.
- יט. האם חובה קודמת בהקרבה ואכילה לנדבה.
- כ. האם חותכים האליה עד הכליות ממש.
- כא. האם מפטם הקטורת כדי להריח אחרי שתעלה תמרתו (שאין מעילה) חייב.
- כב. להלכה שהולכה שלא ברגל לאו הולכה, איך מותר להזיז ידו עם הדם.
- כג. האם אפשר להקדיש קרבן סתם בלא לפרש לאיזה קרבן.
- כד. האם כהן בירך על כל קרבן מחדש בארבע עבודות הקרבן.
- כה. האם להלכה או חז"ל העוף בימין בזמן המליקה.
- כו. האם היתה ברכה על הפשט וניתוח והדחת קרביים.
- כז. האם מליקה דווקא בצפורן או שאפשר גם באצבעו.
- כח. קרבן תמיד שכתוב בו במועדו, וכן מוספי המועדים שכתוב בהם זמן, האם צריך גם להקטיר האימורים דוקא מבעוד ביום.
- כט. האם מותר לדבר דברים בטלים בעזרה.
- ל. האם עבודת הולכת אברים נחשב עבודה כל הדרך או רק סמוך למזבח.
- לא. האם מותר לכהנים לאכול קדשים קלים בעזרה, והאם מותר לאכלם בישיבה.
- לב. האם בגגין ועליות נפסל ביצא.
- לג. בירך על קבלת הדם ועשה עוד עבודות, האם צריך לברך שוב.
- לד. חטאת העוף שנטמאה אחר מליקה קודם הזאה, האם אפשר להזות דדם לא מקבל טומאה.
- לה. האם מותר להביא חטאת העוף על הספק כשרוצה לאכול קדשים, באופן שיכול או עומד להתברר הספק.
- לו. זר שהעלה איברים על המזבח ולא נתנם על גבי האש האם חייב כמו בהקטרה.
- לז. האם יש פסול נפרס בשתי הלחם.

בס"ד בחודש הגאולה תשפ"א

מכון "תורת הקרבנות" והעומדים בראשו שיח" לאוי"ט קיבלו עליהם משימה גדולה וחשובה, ומוסרים את גופם ונפשם עליה, והיא להחזיר בציבור ברחב, ובפרט בין לומדי התורה בכל אתר ואתר, את לימוד סדר קדשים, כשאיתם החפץ חיים כי במנהגה יבנה בית המקדש, ובלי לימוד ענני עבודת הקרבנות לא נדע איך לעשות את עבודת המקדש – ואיך לאתה בושה, כי יבנה הבית בקרבן, וחז"ל הבית יעמוד שומם – כי אף שיסדרו את הכהנים וחלום במשמרות, ויעשו פייסות לחלק את העבודות בין הכהנים, אך לא ידעו איך לעשות את עבודת המקדש.

ולכן חובה על כל מי שיש בידו, לעתיד ולסייע להפיק את לימוד עבודת הקרבנות הלכה למעשה, כדי שידעו איך לעשות את עבודת המקדש, וחז"ל שלא יעמוד הבית שומם – הואיל ולא ידעו איך לעשות את עבודת המקדש.

וראשי מכון "תורת הקרבנות" הגו רעיון נפלא, אשר יכול לסייע בידיעת כל פרטי עבודת הקרבנות הלכה למעשה, כי מלבד לימוד סדר קדשים באופן כללי, הם חילקו את כל הנושאים של עבודת הקרבנות, כל נושא בפני עצמו, וחילקו את הנושאים לאברים, וכל אבר קיבל על עצמו ללמוד את הנושא שנמסר לו, מתחילתו ועד סופו, כולל את פרטי ופרטי פרטיו של הנושא הנדון, עד הלכה למעשה. וכל מי שיחסר לו, איזה שהיא בהירות באחד הפרטים של אותו נושא, יפנה לאברך העוסק באותו נושא, ויקבל תשובה ברורה על שאלתו, וידע את המעשה אשר עליו לעשות.

ומכאן תצא הקריאה לכל אותם האברכים אשר קיבלו עליהם לעסוק בנושאים המסויימים, שימשיכו לעסוק באותם הנושאים עוד ועוד, ולא ירפו מאותו נושא, כדי שיהיו כל פרטי אצלם כנונחים בקפסא.

וכמו כן כל לומדי התורה בכל אתר ואתר, אשר יהי' להם אי בהירות באיזה פרט מהנושאים של סדר קדשים, שיפנו לאותם האברכים אשר עוסקים בכל נושא ונושא, ויקבלו תשובה ברורה בכל מה שיתקשו.

ובע"ה נוכל להגיע ע"ז שכולם ידעו את דני עבודת הקרבנות הלכה למעשה, וזאת הח"ח תעמוד לנו שנדע איך לעשות את עבודת הקרבנות בפועל, וחז"ל שלא יהי' בית המקדש – שומם בלי עובדים, אכ"ר.

מנאי

חיים מאיר י. הלוי שטינברג

חיים מאיר י. הלוי שטינברג

- א. האם צריך ליתן ב' גזירין דווקא על המערכה כמו אברים [עי' מנחות כ"ו ב'] או אפשר אף תחת העצים.
- ב. האם צריך להניח אברי התמיד דווקא על ב' הגזירין.
- ג. האם מועיל ביטול של מין אחר לשיעור עשרון במנחה.
- ד. דין זבח רשעים תועבה (במי שהביא קרבן ולא עשה תשובה), האם הוא רק כשלא שב מעבירה זו או אף משאר העבירות.
- ה. האם מותר לאכול שיירי מנחה בכלי שרת.
- ו. איך מקיים איש עיתי שילוח שעיר לעזאזל, האם צריך למושכו דווקא.
- ז. האם הולכה לשפיכת שיירים נחשב עבודה.
- ח. בענין הלאו שאסור לכהן לצאת מהמקדש באמצע עבודה (עי' רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ב ה"ה), ועי' מנ"ח קנ"א ג' שכ' שהלאו נאמר גם בהולכה וגם כשכהן אחר ממשיך בעבודה. האם דין זה נאמר גם כשחילקו לכתחילה לכמה כהנים, ומה הדין יצא וחזר וגמר העבודה.
- ט. האם הקטרת אימורין צריך כלי שרת.
- י. האם יש מצווה למדוד בעישרון של קודש.
- יא. האם צריך לקדש הסולת והשמן של מנחה קודש העשייה, והאם מעכב.

מלאכת בורר

נידונים מעשיים בענין בורר בשבת

(מתוך הספר החדש 'מלאכת בורר')

[הוצאת חלק ממין אחד מתוך תערובת של כמה מינים]

פתיחה

תערובת שיש בה כמה מיני אוכלין, מותר להוציא את אחד המינים, אם אחר הוצאתו ישאר בתערובת חלק מאותו המין, כי בזה הוא מוכיח שהגם שהוא מפרידו מהתערובת אין הוא מחשיבו כפסולת ועל כן אין על מעשיו שם ברירה, אלא "מיעוט המין", דממעט אותו אבל משאיר את חלקו.

ואמנם ישנם בהיתר זה ג' תנאים:

א שמשאיר חלק נכבד מאותו המין, ולא הוציא את רובו והשאיר רק מעט מאוד, שבאופן זה נראה כמעשה ברירה ולא כמעשה מיעוט.
ב שיהיה אוכל מאוכל או אוכל מפסולת ורוצה למעט את האוכל, אבל למעט את הפסולת אסור (כמבואר בירושלמי הובא בבב"ל ס' שם).

ג שמוציא על מנת להשתמש בתערובת שנשארה, אבל אם מעוניין במה שמוציא אין היתר אלא כשעושה כדי לאכול לאתרו, שהרי גבי מה שיצא נעשה תיקון.

וביאור הדברים וראיות מוכחות מדברי הפוסקים לדין זה ראה בספר **מלאכת בורר פרק ג הערות 1 - 4**, ובמילואים סימן ג בהרחבה.

מיעוט המין בסלט ירקות או ביצים

סלט ביצים המעורב עם בצל, מותר למעט את הבצל ובלבד שלא יוציא את כולו. אמנם באופן שכעת מחמת ריבוי הבצל אין הסלט ראוי לאכילה דעת הגרמ"מ לובין שאסור. (דדומה לדברי הירושלמי)

מיעוט רוטב בסלטים או במאכלים

סלט ירקות שיש בו הרבה רוטב מותר למעט ממנו את המים בין אם ממעט אותם כדי לאכול את הסלט עכשיו ובלבד שלא ימעט את כולו, ובין אם ממעט כדי שיוכל לאוכלו גם למחר ולא יתקלקל. וכמו כן מותר למעט בחמין או בשאר מאכלים חלק מהמים או הרוטב.

לעשר מין אחד מתוך כמה מינים

מותר לעשר בשבת [באופן שעשה תנאי כדין] מין אחד המעורב עם כמה מינים, וכגון שיש לו סלט ירקות שמעורבים בו מלפפונים עגבניות ובצל, ושכח לעשר את המלפפונים, יכול לקחת חלק מהמלפפונים ולעשרם שבמעשיו הוא רק ממעט מהמלפפונים. (הוראת הגרמ"מ לובין ועיין בס' מלאכת בורר פרק ג הערה 10 ופרק ב סעיף טז).

מיעוט שמן מקופסת טונה

מותר למעט מהשמן הנמצא בשמרי טונה, באופן שמשאיר חלק ניכר בתערובת.

מיעוט מרק מוצקת

כשמוציא מרק במצקת מהסיר ורוצה למעט מהמרק הנמצא במצקת, אם רוצה בכל התערובת מותר לו למעט, כי בזה הינו רק ממעט את המין. (אג"מ או"ח ח"ד ס' עד). וכמו כן אם יש לו במצקת תערובת ירקות מותר לו למעט מסוג מסויים, דמאחר ומשאיר מאותו הסוג במצקת אין בזה שם בורר אלא שם מיעוט המין. וראה דוגמאות נוספות בס' **מלאכת בורר פרק ג**.

מיעוט המין - כשהריבוי מקלקל את המאכל

באופן שריבוי המין מקלקל את המאכל נחלקו גדולי ההוראה האם מותר למעט את ריבוי המין. כגון ריבוי מלח על גבי חלה או ריבוי פלפל שחור על גבי גרעיני חמום. דעת הגרמ"מ לובין שליט"א לאסור, ובס' **שבוע יצחק** (עמ' קצד) כתב להתיר.

מיעוט חלק מפיצוחים כדי לאוכלם לאחר זמן

קערה ובה תערובת פיצוחים, כגון שקדים בוטנים ופיסטוקים, אסור לקחת מעט ממין מסויים לשמור אותו לאחר זמן, כי על אף שמצד התערובת הוא רק ממעט את המין, כיוון שדעתו על מה שלקח, נמצא שתיקנם לאכילה ונחשב מעשה ברירה. ועיין **מלאכת בורר פרק ג הערה 4**.

מיעוט הרוטב במאכלים כדי לאוכלו לאחר זמן

מאכל ובו רוטב ורוצה להוציא מעט רוטב כדי להשתמש ברוטב לאחר זמן, אסור לעשות כן, שהרי נמצא שתיקן את הרוטב. והעצה היעוצה במקרה כזה היא להוציא את הרוטב עם מעט תבשיל לדעת המ"ב ולדעת החזו"א יצטרך לקחת יותר מהתבשיל.

ניתן להשיג את הספר 'מלאכת בורר' בחנויות יפה נוף או אצל המחבר 0527646241

השבוע ניתן להשיג גם דרך בלוי מכירה בבתי כנסיות (בירושלים ובית שמש)

לחיות את עומק מגילת רות

בעקבי המגילה | רות

**מאוצרו הטוב של מרן הגה"צ לבם של ישראל
רבי יעקב אדלשטיין זצוקללה"ה
דרך והלכה"ד: הרב יאיר בלוך שליט"א**

ליל חג מתן תורה, היכלי התורה הומי אדם. האויר ספוג בקולות הלומדים, מתערבב באדי קפה שחור מהביל. הגה זוג אברכים רכונים אל גמרות גדולות. מאחוריהם מתנודד קשיש, מאמץ את עיניו הכהות אל תוך ספר "תיקון" בלה. מימין ומשמאל אנשי ספר ואנשי עמל. בקצה בית המדרש אב ובנו משגנים חומש במתיקות. כאן הבן עונה, וכאן האב שואל... □

השעון מתקדם אף הוא, הירח כבר שקע מזמן ופס אור צובע את השמים בגוונים בהירים של טרם שחר | שחרית של יום טוב. □ זרועות נמתחות. שרירי השפתיים מתאמצים לעצור פיהוק. בקצה שולחן מתנודדת כוס. רק בויץ נותר בקרקעיתה. עדות ללילה ארוך... | מגילת רות... | עיניים צורבות עוקבות אחר הקריאה. הניגון מיוחד, נדיר. אבל כולם מכירים את התחושה, אתה רוצה להתרכז, אבל... | אבל השנה, יתכן שתרגיש יותר מחובר, יותר ערני וחד מחשבה. המגילה כאילו תדבר אליך, תקרא לך, הקשב! □

במשך שנים רבות, כל יום רביעי בשבוע, היה מוסר מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל שיעור יחודי בתנ"ך. חביבות מיוחדת היתה לו לרב לשיחות אלו, במהלכן נלמדה כמובן גם מגילת רות. כשהיא מקבלת פנים חדשות ומאידות במיוחד. □

פירושים מחודדים. מסרים הנוגעים בלב כל אחד, על דרך הפשט ועל דרך המדרש. מידי פעם היה שזור הרב באומנות לקחים בראי התקופה, מתבל בסיפורי צדיקים ובאמרות חכמה, ואף בפרפראות ופניני לשון. | נטל ה"ה הרב יאיר בלוך שליט"א, מתלמידיו החשובים של רבינו זצוק"ל עט סופרים בידיו הברוכות. ערך בחכמתו את החומר הנפלא והנה הוא מוגש למעיין בטוב טעם. בשפה ברורה ונעימה, במהדורה מפוארת ומשמחת לבבות. | אז צאו בעקבי המגילה למסע אל אוצרות הרוח הנפלאים של מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זיע"א. אל עומק וקורת רוח ממתיקות תורתו. □

לפרטים ורכישת הספר

052-713-68-24

לקראת שבועת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 225

פנינים לפרשת נשא - שבועות

"ויהי בלילה", המשיך הגרב"ש שניאורסון זצ"ל לספר, "השעה היתה 2 אחר חצות. לפתע שמעתי רעש מכיוון היכל הישיבה. הלכתי אחרי הקול, ואת מי אני פוגש שם? את הבחור שלא רצו לקבל לישיבה, וכולו בוכה, הבכי שלו היה כה עז, שלא יכולתי גם אני להתגבר, ופרצתי בבכי. וידעתי שאני הולך לעשות מעשה. פניתי לביתו של אחד הר"מים שהמליץ שלא לקבלו לישיבה, הערתי אותו משנתו וביקשתי שיבוא יחד אתי לעזרת הנשים..."

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א "חזו בני חביבי"

לישיבה.

"למי אם לא לירא שמים שכזה, נועדה ישיבת 'חכמי לובלין', הבעתי את דעתי בפני ראשי הישיבה, שלא קיבלו את דברי, ולא שילבו את הבחור ברשימת 'המקובלים'.

ויהי בלילה, המשיך הגרב"ש לספר, ואני צועד לחדרי בבנין הישיבה. השעה היתה שתיים ומשהו אחר חצות. אף אחד כבר לא הסתובב בחוץ. לפתע שמעתי רעש מסוים מכיוון היכל הישיבה. חזרתי מעט

המשך בעמוד 30

הסיפור דלהלן אירע בעת שהגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשיבין, למד בישיבת חכמי לובלין אצל הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל. הגרב"ש זצ"ל התייחד בכך שהתקופה שלמד בישיבה בלובלין היתה ארוכה, ונמשכה על פני כמה שנים.

מההתייחסות שגילו לו כבר אז ראשי הישיבה, ובמיוחד הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, אפשר ללמוד על ערכו הרם והנשגב כבר בהיותו נער צעיר, עד כדי כך שראש הישיבה מינה אותו להיות 'בוחן' לתלמידים החדשים שבקשו להתקבל לישיבה.

כשהגיע כבר לירושלים, וזכה לעמוד בראש ישיבת טשיבין, סיפר לתלמידיו את 'נהלי הקבלה' בישיבות של הימים ההם, שהיו שונים בתכלית השינוי מהתנאים של ימינו. אם היום מקדישים תשומת לב עיקרית ל'ידיעותיו' של הנבחן, ופחות ליראת השמים שלו, הרי שבתקופתו, סיפר הגרב"ש זצ"ל, בררו ראשי הישיבות בעיקר על דמותו ואישיותו של הבחור, אם כי - הוסיף - בישיבת חכמי לובלין הקפידו גם על רמה גבוהה בלימוד ובהבנה.

פעם, סיפר, הגיע לבחינות בחור שהיה באמת קשה-הבנה, וכמעט שלא הבין מאומה בתלמודו, אבל, יראת השמים שלו היתה למופת. הלה נבחן אצל כמה מראשי הישיבה, שפסלוהו על הסף, ואילו כאשר הגיע לבחינה אצלי. הבינותי שאי אפשר שלא לקבל בחור שכזה

הבאים הגיעו ללא הודעה מוקדמת, וכאשר רבינו שב מברית שנערכה בבית מדרשו, הוא הופתע לראות את האורחים הנכבדים ממתינים לו בביתו. רבינו ניגש לשולחן לבדו, כמלך בלא גדוד, כשהוא ניצב בגפו לקרב כנגד צעירים ורבים ממנו. במהלך הפגישה נראה כיצד הוא מכבד את אורחיו בכבוד רב, ולאחר שבירכם לשלום, הוא מישיר את מבטו לנגדם ושואל בחדות: "כן, לשם מה באתם אלי?!"

מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל במלחמתה של תורה

"ובאו כלם בברית יחד"

ונוראה מזו לשלמות כרם ישראל. בעוד רבינו זועק במר ליבו ומורה כי הכרה זו עשויה להביא להתבוללות איומה, העלולה להשריש זמורת זר בקרב נטיעות ישראל, היו שעמדו מנגד ובזדון לב הציגו את הענין כמחלוקת הפוסקים או כמחלוקת במציאות ועוד טענות שונות ומשונות, שכוחן רב לקרר את האמבטיה הרותחת.

מלבד רבינו נחלצו למערכה כמה וכמה מגדולי הדור, שחשו בסכנה הכבדה לשלמות עם ישראל. ברם כאשר נשמעו קולות מבית, שבאו למעט מחומרת הענין, ואף אחד הגדיל לעשות ומנה בפני מרן ארבעה נימוקים שונים, שמהם עלה כי יש להשתיק את הענין ולהימנע מכל מחאה, קם רבינו בן המאה בעוז, סתר את דבריו טענה אחר טענה והכריז בתעצומות לב: "כל הסיבה המניעה אותך שלא למחות הינה, משום שהפחד אוהז בליבך, אך אני איני מפחד!"

באותה העת הגיעו לבית רבינו מספר אישים נכבדים שבאו למחיצתו, בנסיון להניא אותו מלמחות ולהשתיק את הנושא. הבאים הגיעו ללא הודעה מוקדמת, וכאשר רבינו שב מברית שנערכה בבית מדרשו, הוא הופתע לראות את האורחים הנכבדים ממתינים לו בביתו.

סח רבי יוסף שיינין: כאשר החל להגיע לארץ זרם של 'גרים', שלא התכוונו מעולם לשמור תורה ומצוות, באתי לפני מרן והצגתי בפניו את דרכי המאבק האפשריות בעניין: "ישנן שתי דרכים למנוע את התופעה. האחת הינה לפרסם בשער בת רבים ולהודיע לכל רבני הערים, כי פלוני או פלונית אינם גרי אמת ואסור לחתנם. ואילו הדרך השנייה היא לומר להם: 'קריינא דאיגרתא איהו ליהווי פרונקא', כלומר מי שגייר אתכם הוא יחתן אתכם, וידי אל תהי במעל הזה".

רבינו כרה אוזנו לדברים וברוב חכמתו השיב: "הדרך הראשונה לא תועיל במאומה, משום שתמיד ימצא איזה 'שייגעץ' שיחתן אותם, ואתה תכלה את כוחך לריק. ועל כן, הדרך השנייה היא הנכונה, כלומר שיידינו אל תהי במעל הזה".

ככלל הורה רבנו בענייני גירות, שכאשר נכרים פונים בבקשה להסתפח לעם ישראל ומבקשים לסייע בידם להגשים את שאיפתם, יש לדחותם ככל האפשר, כפי הנפסק בשולחן ערוך. אולם כאשר ניצבים בפנינו בני זוג מעורב, שאחד מהם יהודי והשני אינו בן ישראל ואי אפשר להפריד ביניהם, יש לעודד את בן הזוג הנכרי להתגייר וללמדו היטב את כל הלכות התורה ואת השקפת היהדות הטהורה. ועם זאת יש לחייב אף את בן הזוג היהודי ללמוד גם הוא את יסודות היהדות על בוריים, מתוך תקווה שהמתגייר ישפיע על בן הזוג היהודי לחזור בתשובה שלמה.

ואכן מתוך הנסיון ראינו, שכביכול נבואה נזרקה מפה קדשו, ובמקרים רבים בהם נהגנו כעצתו, שני בני הזוג הפכו להיות יהודים יראים ושלמים, ובניהם התחנכו וצמחו לבני ישובות ובנותיהם נישאו לבני תורה.

כחומה בצורה

בשנת תשע"א, בשלהי ימי מרן, דובר בשער בת רבים על נושא ההכרה בגיורי הצבא. רבינו נזעק על הדבר ופסק, שאין סכנה גדולה

בשנים, בשעה שאדם מן השורה זוכר את לימודו באופן מעורפל עם חלון שבוע, לאחר כחודש הוא אינו יכול לדבר על הסוגיות בלימוד, וכעבור שנה הדברים משתכחים מליבו כליל?

"האם הדבר תלוי בחזרות המרובות?!", הוספתי לשאול.

"אכן הדבר תלוי בחזרה!", פתח מרן, "אך צריכים לדעת כיצד לחזור, מכיוון שעיקר התועלת מן החזרה נעשית כאשר לומדים את הדברים פעם נוספת באופן יסודי מתחילתם ועד סופם. אמנם חזרה שכזו דורשת יותר זמן, אבל התועלת היא אך ורק מחזרות כגון אלו!".

רבינו שהה קמעה והוסיף: "אמנם מטבע הדברים, בכל פעם שחוזרים על הלימוד, החזרה נעשית באופן מהיר יותר מאשר בפעם שקדמה לה, כיון שהלומד כבר מונח בתוך העניינים, אבל עדיין נדרש לכך זמן!".

ואכן רבינו היה "נאה דורש ונאה מקיים", וכבר לפני עשרות שנים היה שמו ידוע לתהילה בכל קצוות העולם, כגאון בעל ידע אדיר ופוסק מיידי הדור, כל גדולי ארץ ישראל ורבנים נכבדים מאירופה, ארצות הברית ואוסטרליה הריצו אליו את שאלותיהם, כפי שמעידות אגרות התשובות הרבות הנושאות את חותם רבנו. ואם כן ברור אפוא, כי כבר באותה תקופה ידע מרן את כל התורה כולה על בוריה. ומה גם שבעודו בן עשרים ושמונה שנים כתב עליו זקן רבני הדור, רבי זעליג ראובן בנגיס זצ"ל: "בקי בכוליה תלמודא עם דברי הראשונים הנהירים ליה היטב והלכה כמונתו בכל מקום".

מכיון שכך, תמה אחד מנכדי רבינו, מדוע נוהג סבו ללמוד שוב ושוב בעיון את דברי הגמרא עם פירושי רש"י והתוספות, ולחזור עליהם פעם אחר פעם, כלומד את משנתו בפעם הראשונה?

"ואמנם לפעמים היה עולה במחשבתו", המשיך הנכד בדבריו, "כי סבי נוהג לחזור על הדברים שוב ושוב כדי לרענן את זכרונו, אך עד מהרה נפרכה הנחתו, כאשר נוכחתי לראות כיצד הוא מסכם את המחלוקות השונות בין רש"י ובעלי התוספות, ומבאר בעל פה ובקול רם את שיטת המהרש"א בדברי התוספות, את דברי הפני יהושע החולק על המהרש"א, ואת דברי רבותינו האחרונים, והכל כאמור בעל פה מבלי לפתוח ספר אחד. ואם כן עולה מן הדברים, כי על אף שסוגיות הש"ס על כל פרטיהן ודקדוקיהן היו חרוטות במוחו הכביר, היה רבנו מרבה לחזור עליהן בעיון ובעמל, כשהוא מסדר לעצמו את הדברים כאילו לומד אותם עתה לראשונה!".

"ומכל זאת", סיים הנכד את דבריו, "למדים אנו מהי דרך הלימוד בעמל, בעיון, בעומק, בעריכת שפתיים, בקול רם ובשינון אחר שינון, עד שגם כאשר הסוגיא בהירה ונהירה כמונחת בקופסא, יש לחזור עליה כאילו היא נלמדת עתה לראשונה!".

נכד רבינו, הרב ליפא ישראלזון, מספר: "פעם שאלתי את בנו של רבי משה פיינשטיין, הלוא הוא רבי דוד פיינשטיין, שרבנו העיד עליו כי היה מגדולי הפוסקים בארה"ב, כיצד ניתן להבין את אופן לימודו של סבי החוזר על תלמודו פעמים כה רבות באותה עמקות ובאותה מתקנות?"

"אם הוא היה לומד את משנתו כחזרה, היה אכן מקום לתמוה על

אחד ממקורבי הבאים תיעד במצלמתו את מהלך הפגישה בה עמד רבינו כגיבור חיל ללא חת, כנגד המבקשים לקעקע את חומות קדושת עם ישראל. יהודי רחוק משמירת תורה ומצוות, שצפה בתייעוד הפגישה, התבטא לאחר מכן בהתפעלות ואמר: "עלי להראות את ההסרטה הזו לידידי, כדי שיווכחו, כי אי אפשר להונות את הרבנים ויראו כיצד רב בן מאה שנים נכנס לחדרו, ומגלה אורחים בלתי קרואים, שבאו אליו בהפתעה, ואף על פי שהוא חולק להם כבוד רב ומקבל אותם בסבר פנים נאות, אין הוא זז מדעתו כמלוא נימה!".

רבינו ניגש לשולחן לבדו, כמלך בלא גדוד, כשהוא ניצב בגפו לקרב כנגד צעירים ורבים ממנו. במהלך הפגישה נראה כיצד הוא מכבד את אורחיו בכבוד רב, ולאחר שבירכם לשלום, הוא מישיר את מבטו לנגדם ושואל בחדות: "כן, לשם מה באתם אלי?".

הבאים פותחים ומספרים, כי התעוררה כעת מחלוקת גדולה בנוגע לגיורי הצבא. כשהנוכחים מסיימים דבריהם, פונה רבנו לנכבד שבהם ושואלו בעדינות: "אמר לי כבודו, האם היית פעם בצבא?".

"לא!", משיב הלה קצרות.

"אולי יודע אתה מה מתרחש שם?!", שואל רבינו בשנית.

הלה במבוכת מה, משיב בשנית: "לא!".

"אומר לך אני, אם כן, כיצד מתנהלים שם העניינים?", וכאן ממשיך רבינו בן המאה ומתאר מהו הצורך המניע את החייל, שאינו בן ישראל, לפתוח בהליכי הגיוור. רבינו ממשיך ומפרט לשם מה החייל מבקש את הגיוור, מהן תוכניותיו ואלו חיים הוא מתעתד לנהל לאחריו. מרן מסיים את דבריו וחותרם בשאלה: "נו, מה אומר כבודו על הדברים? וכי יש צד שניתן להכיר בגיורים הללו כגיורים כשרים הנעשים על פי הלכה?".

דבריו הנכוחים של רבינו מחלחלים לתודעת הבאים, ובלית ברירה הם מהנהנים בראשם ומודים פה אחד: "אמת נכון הדבר!".

אך כעבור רגע כמימרא הם נזעקים ואומרים: "הרי אם לא נכיר בגיורי הצבא, תיווצר מחלוקת גדולה ונראה אשר סופה מי ישורנו!".

"נכון!", משיב רבינו בקול שלו ונחוש, "על כן עליכם לפנות אל הגורמים המעוניינים להכיר בגיורים הללו, לדבר על ליבם ולהסביר להם את גודל המחלוקת, שהם יוצרים בעם ישראל כתוצאה מכך שבחרו להכיר בגיורים שאינם נעשים לאור ההלכה".

"כיצד הם מעזים להתיר לנכרים לבוא בקהל ה'?" שואל רבינו בכאב, "מפני מה הם גורמים למחלוקת?".

בסופו של דבר הסתיימה פרשה זו בהבהרה מצד המכירים בגיורי הצבא, שכל גיור הנעשה ללא קבלה אמיתית של עול תורה ומצוות, אינו נחשב כגיור. וכך נוכחו הכל לדעת, כי גדולי ישראל עומדים ניצבים כחומה בצורה הנוטרת ומגינה על קדושת כרם ישראל.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

תלמיד רבינו, הרב בן ציון הכהן קוק, מספר: בעידנא דחדוותא שאלתי את מרן, כיצד הוא זוכר בעל פה דברים שלמד לפני רבות

אברך כבן 30 ביקש ברכה ע"כ שהזכרון נחלש אצלו, שאל אותו רבינו: "מנין לך שנחלש הזכרון?", וענה השואל: "כך אני מרגיש בעצמי!". א"ל רבינו: "איך אתה מרגיש? - בגלל שבגיל 20 זכרת יותר!"...

לקראת ימי קבלת התורה, שביבי אור ממעינו של מרן רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל

הרב זלמן רזניק

"משה ידבר והאלקים יענו בקול"

לקראת ימי קבלת התורה, ליקטנו שביבי אור ממעינו של מרן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל, דברים שנשאלו בבי מדרשא.

מרגלא בפומי' דרבינו להביא בימים אלו את דברי הרמח"ל ב"דרך ה'", שהאור הגדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ובמאמר החכמה, כתב עוד דענין ספירת העומר הוא דכשכלל ישראל היו במצרים הם היו שקועים במ"ט שערי טומאה, וכשיצאו זה לא הי' כ"כ פשוט, כדי לזכות לקבלת התורה, ורצה הקב"ה להוציא את ישראל מהם ולהכניע המ"ט שערי טומאה בהדרגה ע"י שהאיר עליהם כנגד כל שער טומאה את שער הקדושה המקביל בכל יום ויום שבין א' דפסח לשבועות.

וכדי לקבל את התורה הוצרכו לעבוד על כל זה, ואין זה פשוט כ"כ, וכי מי יכול לומר שעבד כ"כ על מידותיו שהוא כבר ראוי לקבלת התורה, דבאבות נשנו מ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם, וכל מי שיתחיל על עצמו יראה עד כמה הוא לקוי שעדיין לא זכה לקנותם, דבכדי לקנותם צריך עבודה של כל החיים, ולא פשוט לזכות לקבלת התורה עכ"ד.

מתיקות התורה

באגרת שאלה ששלח בחור מארה"ב, מהי העצה להגיע להתמדת הלימוד ומתיקות התורה. ענה רבינו ביום כ"ב מרחשון תש"ס: "בתשובה לשאלותיך, מה שלומדים יותר מקבלים יותר חשק ללמוד".

כל אחד לפי כחו

באגרת ששלח לכינוס הכנה לעולים לישיבה גדולה, שנערך מידי שנה ע"י 'דרשו', אשר רבינו ראה בזה חשיבות שהי' טורח ומשתתף בגופו, וכשנחלש שלח מכתב מיוחד וכה כתב:

"רק שכל אחד צריך לדעת שנברא לשמש את קונו לפי הכחות שלו, ובודאי שלא לכל אחד יש את אותו הכח כמו חברו, ואם לא יסתכל על השני יהי' מאושר ויוכל לעלות ולהיות ת"ח ויר"ש". ונזכה שכל אחד יצליח להחזיר תורה ויר"ש בלב, ויזכה לעלות לתפארת בישראל.

עצה להצלחה בלימוד

נכנס לרבינו בחור צעיר להתברך, וביקש שהיות ונכנס ללמוד בישיב"ק, ע"כ מבקש הוא הדרכה להצלחה בישיבה, ואמר לו רבינו: "תקבל על עצמך שלא לקרוא עיתונים".

חזרה: היכן להתפלל על זכרון בלימוד

אמר רבינו לאחד ששוכח תלמודו ושאל עצה מה לעשות, אמר לו רבינו שיתפלל ב"חונן הדעת", כמוש"כ רש"י בע"ז דף ח' (בד"ה מעין) כתב "אם היה משכח תלמודו מאריך בחונן הדעת".

אברך כבן 30 ביקש ברכה ע"ז שהזכרון נחלש אצלו, שאל אותו רבינו: "מנין לך שנחלש הזכרון?", וענה השואל: "כך אני מרגיש בעצמי". א"ל רבינו "איך אתה מרגיש? בגלל שבגיל 20 זכרת יותר, הלא בגיל 20 ידעת רק 5 דף גמ', ואילו כעת אתה יודע 20 דף! לכן אתה חושב שאתה זוכר פחות, אבל האמת שאין הבדל בזיכרון, אך יש לדעת שכדי לזכור צריך לחזור ולחזור!"...

והביא לזה ראיה מדברי רש"י בברכות (י"ח א') על דברי הגמ' "א"ל אם קרית לא שנית, אם שנית לא שלשת וכו'", ופרש"י (בד"ה לא שנית) לא חזרת עליו פעם שנית כדי שתתבונן בו.

מדויק מדברי רש"י אלו איך צריכה חזרה להיות, שלא רק לשנן את דברי הגמ', אלא להתבונן פעם נוספת בדברי הגמ' ואז יש תועלת מהחזקה.

מעבר לישיבה אחרת

פעמים רבות נכנסו בחורים שיש להם חשק לעזוב את הישיבה בה

המשך בעמוד 29

"אמי ע"ה דאגה בכל שעה ושעה, שבעלה - אבי מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב (שליט"א) זצ"ל, יוכל ללמוד במנוחה ללא טרדות והפרעות. כך למשל, אבי, אף פעם לא היה צריך לחכות לארוחה. תמיד בשעה שהגיע למטבח מלימודו או מהתפילה, היה האוכל כולו מוכן ומאורגן על השולחן"

סיפורים ודברי חיזוק שסיפרה הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה

"חזו חזו בני תביבי"

אני רגילה לומר לנשים היקרות דברי תורה וחיזוק, כדי שיבינו איזו זכות גדולה נפלה בחלקן, כשהן דואגות וטורחות כך שהבעל יוכל ללמוד בנחת וללא הפרעות...

בשירת הים נאמר: "ותען להן מרים... סוס ורכבו רמה בים". "ותען" הוא מלשון "מענה", האם מרים נשאלה שאלה כלשהיא? מה היתה השאלה, ומהי התשובה?

והנה ההסבר: עצובות וכואבות היו נשות עם ישראל, מדוע ניתנה זכות לימוד התורה הקדושה רק לבני ישראל. הגברים יישבו וילמדו תורה, כך טענו הנשים, ויקבלו שכר במקום על כל רגע שהוגים בה יומם ולילה. ואילו אנו הנשים, מה יהיה עלינו?

ותען להן מרים: "סוס ורכבו רמה בים"

הסוס משמש הרי העזר לרכוב עליו. שכן אם לא היה הסוס, כיצד יגיע הרכב למחוז חפצו? ולכן, בעונשם של המצרים גם הסוס טבע בים.

מכאן למדה ולימדה מרים את הנשים גם לענין זכותה של האשה בתורה הקדושה שלומד בעלה.

אם אין נשים - אין הבעל יכול ללמוד תורה במנוחה כפי שצריך! ומכיוון שכך, אזי כל לימוד התורה של הבעל נזקף לזכות אשתו. וכשבאים לעולם האמת, האשה יושבת לצד הבעל, וכל הזכויות שצבר במשך שנות לימודו ועיסוקו בתורה, שמורות לה, מכיוון שהיא זאת שאפשרה לו ללמוד את התורה ולהגות בה יומם ולילה ובמנוחת הנפש.

זו היא, אפוא, זכות התורה של הנשים בעם.

ואשריה של מי שזוכה לכך!

תפקידה של רבנית

אני תמיד אומרת: "איך יכול רב להתעלות ולגדול, יחד עם כל ההפרעות והטרדות הכרוכים בכך? זה קשה מאוד..."

לכן, אם הרבנית ממלאה את תפקידה כרבנית, במסירות ובשמחה - אזי הרב יכול לעשות זאת היטב. גם ללמוד תורה וגם למלא את תפקידו כרב. לגדול בתורה, ללמוד בשקט ולחבר הרבה ספרים.

זאת אומרת, שאם יש רבנית, אז יש רב.

האשה, תפקידה הוא לאפשר לבעלה ללמוד בשלום וברוגע, וזהו ייעודה בעולם, חובה שהיא זכות!

ועל ידי שהאשה עמלה וחוסכת לבעלה הרבה טרדות, לא מבקשת ממנו הרבה דברים, מפרגנת לו, מעודדת אותו, ומאפשרת לו ללמוד בשקט וללא הפרעות, היא מסירה ממנו עול וטרדה, אזי יכול בעלה לעלות ולהתעלות בתורה - והיא גם כן זוכה ומתעלית עמו.

אמי ע"ה דאגה בכל שעה ושעה, שבעלה - אבי מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב (שליט"א) זצ"ל, יוכל ללמוד במנוחה ללא טרדות והפרעות. כך למשל, אבי, אף פעם לא היה צריך לחכות לארוחה. תמיד בשעה שהגיע למטבח מלימודו או מהתפילה, היה האוכל כולו מוכן ומאורגן על השולחן.

בבית שהו ילדים רבים, וגם סבא וסבתא שלנו גרו עמנו. דאגתה העליונה של אמא ע"ה היתה כל הזמן שאבא יוכל ללמוד בכל העת בשלווה.

אכן, בהתקרב חג הפסח כשצריך לנקות כל פינה ולבשל לקראת החג, זה עלול לגרום לו להפרעה כל שהיא בלימוד תורתנו הקדושה, ובפרט שזה בית קטן וגרים בו בלי עין הרע הרבה נפשות. לכן היא החליטה שבכל שנה ושנה, לפני חג הפסח, הוא ילך לכמה ימים לבית הבראה. שם יוכל ללמוד בשקט וללא הפרעות.

לצורך כך היא חסכה במשך כל השנה פרוטה לפרוטה, אשר הצטברו לסכום הנדרש, אף אחד לא ידע, איש לא הרגיש. וכך התקיימה מטרתה העליונה של אמי ע"ה - שבעלה יוכל ללמוד תורה בשלווה בכל עת ובכל מצב.

תפקידה של אם בישראל

אמא יהודיה צריכה לדעת שיש לה חלק עצום בחינוך ילדיה: "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אימך"...

האב לומד עם הבנים, אבל האמא - היא זו שנמצאת בבית והיא הדוגמא האישית הטובה ביותר לווייתור, לתפילה ולחשיבות התורה והמצוות.

הילדים החמודים רואים את האמא בתמידות, מה היא עושה, איך היא עושה ומה חשוב לה באמת. ומה שהם רואים - זו שאיפתם, היא הרי הדמיון שלהם.

אמא צריכה להיות 'אמא' - עם כל החום והרגש של היידישע מאמע, ללמד את ילדיה איך מברכים בכוונה, להקנות להם את חשיבות עניית ה'אמן' ולהראות לילדיה את גודל חשיבות התורה בעיניה ועד כמה שהיא מחכה להם בשובם מן החיידר בשמחה ובחיוך.

אין שיעור - לשיעור

ימי חמישי הם מן הימים העמוסים ביותר בביתי, ההכנות לשבת צוברות תאוצה, חלות נאפות ומופרשת עיסה, והבית מתכונן לקראת שבת המלכה במרוץ קדחתני.

בדיוק אז נכנסת פנימה ילדה בת תריסר שנים, שמקבלת על עצמה עול מצוות, ובקשה את ברכתי.

התפנית מכל עיסוקי, וברכתי אותה בחום ונתתי לה ספר במתנה - קונטרס על חיים וחסד מאת חתני, הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א, המדבר על "ואהבת לרעך כמוך", "מאור פנים" ועוד.

תוך כדי שאני כותבת הקדשה אישית בספר, נכנסת אשה נוספת אל הבית כשהיא משוחחת בטלפון.

מעבר לקו נמצא גיסה של הנכנסת, המספר כי הוא עומד למסור היום שיעור תורה בעיר נתניה. בדרך כלל בימים כתיקונם מגיעים כ-30 איש להשתתף בשיעור, אולם היום היתה סיבה מיוחדת שבגללה מתעתדים לבוא לשיעור רק שלושה אנשים בלבד. הגיס שואל דרך גיסתו, האם עליו לנסוע לקיים את השיעור בכל זאת?

באותה שעה, בעלי הרב שליט"א לא היה בבית, ולא ידעתי מה להשיב.

פתאום פתחתי את הספר אותו התכוונתי להעניק כמתנת בת מצווה לילדה שבאה לבקר ולהתברך. והנה הדף נפתח בדיוק בפסקה המספרת, איך שניגשו למרן החזו"א זיע"א, לשאלו "האם פלוני חייב למסור שיעור, ביום, בו הוא בטוח כי רק אדם אחד בלבד ישתתף בו?"

השיב מרן החזון איש: "תלך, אפילו בשביל אדם אחד. משום שההבדל אצל יהודי בכל יום, עם שיעור או בלי שיעור, הוא הבדל של שמים וארץ".

כך הסביר החזון איש, וכך גם קיבל השואל את תשובתו.

מעשה בבחור יהודי יתום מהוריו ועני מרוד, אשר גדל ברוסיה הקפואה אצל משפחה עשירה בעלת הון רב שנאותה לארחו בביתו. אותה משפחה דאגה לכל מחסורו וארחה אותו במסירות.

ויהי היום ואחד מבני המשפחה המארחת הגיע לפרקו, ועמד להינשא עם בת גילו בשעה טובה ומוצלחת. ואילו הבחור היתום והעני גמלה כבר בלבו החלטה לעזוב את המשפחה וללכת ללמוד בישיבה. אך ידע שהוא צריך בגדים חורפיים טובים שיחממו אותו יגנו עליו מהקור העז השורר במקום בו שכנה הישיבה.

ביקש אפוא היתום מאמו של החתן: "האם אוכל לקבל את בגדיו הישנים של החתן במתנה? בוודאי אתם תזרקו אותם - בגלל המלתחה החדשה שיקבל הוא לנישואיו, ואלה יכולים לחמם אותי בישיבה". הסכימה אמו של החתן לכך בחפץ לב ובשמחה רבה.

ואכן, לא חלף זמן רב, והנה החתן מקדם את פני היתום ובחיקו חבילה גדולה של בגדים: "אמא בקשה ממני למסור לך את זה", הוא אמר ומגיש את הבגדים שלו אל היתום - בן הבית שלהם. הודה לו המקבל נרגשות ובין הכא להתם התגלגלה שיחה ביניהם.

במהלך הדברים הציע החתן שעמד להיכנס לעולם העסקים, הצעה מפתה מאד ליתום: "שמע, אתה בחור חכם עם ראש על הכתפיים, בוא לבית העסק שלנו ותעבוד רק במשך שעותיים בכל יום, כך תתחיל להתפרנס בכבוד!".

סירב הבחור נמרצות לשמע ההצעה: "רצוני העז הוא לקיים בכל כוחי ובכל ליבי את הפסוק: 'שבת בביית ד' כל ימי חיי'".

מששמע זאת החתן בן המשפחה העשירה, התרגז על תשובתו, ואמר: "אם הינך מעדיף להיות סוג של נצלן, החי על חשבון אחרים ולא עושה דבר למען עצמך, גם את הבגדים הללו לא תקבל. זה לא מגיע לך!", אמר וקיים.

החריש היתום ולא אמר לו מאומה ואף לאמו של החתן לא סיפר כלום מכל אשר אירע. הוא הלך ללמוד בישיבה במסירות נפש - בקור הרוסי המקפיא וללא בגדים חמים.

השנים נקפו...

בן המשפחה התחתן, נכנס לעולם העסקים והצליח עד מאד. עסקיו שגשגו ופרחו, ונכסיו גדלו עד מאד, הוא הפך למיליונר ידוע ומפורסם שהכל כורעים לפניו ברך מחמת ברק הכסף המסנוור שברשותו.

באחד הדינרים המפורסמים אליהם הוזמן בן המשפחה, כדי לפאר את בימת הכבוד כתורם נכבד, הוא שם לב, שכל הקהל דרוך ומתבונן על כניסת האולם בצפייה דרוכה למישהו חשוב. הסבירו לו כי תיקף יכנס פנימה רב וגדול בישראל וכולם מבקשים להתקרב אליו, לחסות בצילו ולקבל את ברכתו.

והנה נכנס הרב, הדרת פנים כובשת את פניו ותור צפוף ודחוס משחר לפתחו, כל הקהל עומד בתור ומבקש את ברכתו. נדחס גם מיודענו העשיר וחיכה לזכות בברכה.

משהתקרב והגיע תורו, הזדעזע לדאות כי הרב הגדול הוא אותו יתום שגדל בביתם. אותו יתום בו הוא זלזל כל כך...

בדחילו ורחימו ביקש העשיר מן הרב: "לא חלמתי שכך יהיה, אני חפץ בקרבתך ואתן לך כמה ממון שתצצה. רק תן לי זכות בתורה שלך!".

השיב אותו יתום: "אתה כבר הפסדת. אילו היית ניאות לחמם אותי

"זכור לי אחד מלילות שבת, כאשר שעיה, ילדנו החמישי, שהיה אז תינוק פעוט, פרץ בבכי בשעת הדלקת הנרות, לא היה זה בכי אופייני לתינוק. רעייתי ואני כבר היינו רגילים לתינוקות בוכים! היה זה בכי חזק, תובעני, כביכול דורש פעולה מהירה. יכולתי לשמוע משהו לא-רגיל בבכיו"

הגה"צ רבי נחום כהן שליט"א, על השגחה הפרטית

"וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ו' כ"ז)

שמחת החיים של רבי נחום כהן מידבקת. בכוחם של קולו המהדהד וחיוכו החמים לרומם את רוחם של המדוכאים והמאוכזבים ביותר, וסיפוריו ושיעוריו המלהיבים כבר עוררו וגרמו שמחה לאלפי מאזינים, הצמאים לניחוחם המיוחד של דברי העידוד והמוסר שלו. אחד הנושאים החביבים על ר' נחום במיוחד הוא: תפקידה הבלתי פוסק של ההשגחה הפרטית בחיינו. תמיד הוא מוכיח את קהל מאזיניו, כמו את מאות הפונים אליו לבקשת עצה והדרכה, לזכור ולא לשכוח, כי חיינו מונחים ומכוונים ללא הרף בידי אדון העולם. ר' נחום מביא דוגמא אחר דוגמא, בהן הוא ממחיש כיצד מצבים מפחידים מתבררים לעיתים קרובות כמועילים לאין חקר, או כיצד מאורעות שהם לכאורה חסרי פשר, נראים מאוחר יותר כחלק מתכנית על גדולה ורחבה הרבה יותר.

מתוך רצון לחזק את המסר שבסיפוריו, ולמנוע פקפוקים לגבי האוטנטיות שלהם, נוהג ר' נחום לעיתים קרובות לחלוק עם השומעים סיפורים אישיים מחיי היום-יום, כהמחשה לנקודות שברצונו להעביר. הסיפור הבא הינו חוט אחד בלבד מתוך רקמה גדולה ונפלאה של הדרכה והשראה, אותה רקם עבורי ר' נחום במהלך אחת מפגישותי האישיות והיקרות מפז עמו, בביתו שבשכונת גאולה, ירושלים.

ר' נחום נוטל בידו עט המונח על שולחן הסלון שלידו הוא יושב, ומתחיל להקיש בו, דרך שעשוע. הוא נשען לאחור בכסא המסתובב, ונושם עמוקות.

"זכור לי אחד מלילות שבת, כאשר שעיה, ילדנו החמישי, שהיה אז תינוק פעוט, פרץ בבכי בשעת הדלקת הנרות", פותח ר' נחום בסיפורו.

"לא היה זה בכי אופייני לתינוק. רעייתי ואני כבר היינו רגילים לתינוקות בוכים! אלא היה זה בכי חזק, תובעני, כביכול דורש פעולה מהירה. יכולתי לשמוע משהו לא-רגיל בבכיו"

ר' נחום ממשיך לתאר את השתלשלות המאורעות במשך כל אותו הלילה, לפני למעלה מעשרים וחמש שנה.

הרבנית, כמובן, ניגשה מיד לבדוק את התינוק ברגע שהתחיל לבכות. בהיותה אם בעלת ניסיון, ידעה שאין סיבה לבהלה. במקום זאת, היא ניסתה לברר מה מציק לו, ולהרגיע אותו בדרכים הבדוקות והמנוסות.

ר' נחום היה בטוח ביכולתה של רעייתו לטפל בשעיה, עד שלא התייחס כלל לבכיו, ויצא בשלווה מביתו, בדרכו לבית-הכנסת לתפילת שבת.

עם שובו לביתו, הופתע למדי לשמוע את שעיה בוכה שוב. בירור קצר עם הרבנית העלה כי שעיה פשוט לא הפסיק לבכות מאז שהתחיל כבר קרוב לשעתיים!

בשלב זה, התחילה הרבנית כהן לדאוג. מה יכולה להיות הסיבה לבכיו? מה לא כשורה? מדוע שעיה מרגיש כל כך לא בנוח, האם, ח"ו, הוא חולה? מה עליהם לעשות?

ר' נחום לא איבד את עשתונותו. לדעתו, לא היתה כל סיבה לבהלה. הוא הבטיח לרבנית בנימה מרגיעה כי שעיה יפסיק לבכות תוך זמן קצר, והציע לגשת לסעודה.

במשך כל הסעודה, יילל שעיה ללא הפסקה. הוא בכה במרץ שכזה, כפי שר' נחום מעולם לא ראה אצל אף אחד מילדיו. אין ספק שהוא ירדם מתוך בכיו, בדקות הבאות, הרגיע את רעייתו חסרת המנוחה.

לאחר ברכת המזון, הבחין ר' נחום כי עצביה של הרבנית מתחילים להיות מרוטים. לכן, הציע לה שהוא יטפל בתינוק והיא תלך לישון בשעה מוקדמת מן הרגיל. אחרי הכל - כך טען - היא הרי טרחה ועמלה קשה כל יום השישי בהכנות לקראת שבת, ומן הראוי שתוכל לנוח ולישון מעט ללא הפרעה.

הרבנית קיבלה את הצעתו של בעלה בחוסר רצון, והשאירה את

התינוק הצורח, יחד עם ארבעת הילדים הגדולים יותר, לטיפולו של בעלה. ר' נחום השכיב את שעה הקטן בעגלה וניסה ללמוד, תוך שהוא מנדנד את העגלה ביד אחת.

חלפו שעותיים הרבנית כהן התעוררה ויצאה מחדרה, כדי לברר מה שלום הפעוט. לגודל חדרתה, שעה עדיין בכה! ור' נחום נאלץ להודות כי שעה לא הפסיק לבכות אפילו פעם אחת, במשך הזמן בו נחה אמו.

בשלב זה, לא יכלה יותר להבליג. "מעולם לא קרה לנו דבר דומה לכך. זה ממש משונה. לדעתי רופא חייב לבדוק אותו. אנחנו פשוט לא יכולים לשבת בחיבוק ידיים. אמנם שבת עכשיו, אבל אני מרגישה שזה מקרה חרום"

ר' נחום הסכים אתה, אבל השעה התקרבה לחצות הלילה. לא היה מקום בו ניתן להשיג רופא בשעה כה מאוחרת בליל שבת, אך ביתם נמצא במרחק הליכה מבית-החולים "בקר חולים".

"אולי אקח את התינוק לחדר מיון?", הציע ר' נחום, "אפילו אם נקרא לאמבולנס, לא אגיע לבית החולים מוקדם יותר".

הרבנית כהן הסכימה לכך. ר' נחום לקח את שעה בעגלה, ירד את שתי הקומות והחל לצעוד נמרצות לעבר בית-החולים שברחוב הנביאים. לפני שיצא מביתו, ניסה להרגיע את רעייתו. "עוד תראי", אמר לה בקול רך, "אני בטוח שהכל כשורה איתו".

"אינני מודאגת", אמרה לו הרבנית, בנימה מתגוננת קמעא, "אני פשוט רוצה לדעת מדוע הוא בוכה ואינו מפסיק!".

ר' נחום הוביל את העגלה ובה תינוקו הצורח, ברחובותיה השקטים של ירושלים. "אני מקווה ששעה לא מעיר אף אחד", חשב בליבו, בעודו חוצה את הרחובות השוממים.

לאחר פחות מעשר דקות, התקרב ר' נחום לבית-החולים. המקום היה מוכר לו, ולכן ניגש ישירות לכניסה הראשית, המובילה לחדר המיון.

סמוך לכניסה, הבחין ר' נחום בזוג צעיר. ניכר היה לפי לבושם שהם אנשים דתיים, והיה ברור שהאישה קרובה ללידה. כדי לחסוך מזמנם היקר, פנה ר' נחום מיוזמתו בהדרכה, כפי שהיה סבור שהם זקוקים לה: "הכניסה לילדות נמצאת מעבר לפינה. עדיף שתיכנסו משם, מאשר מכאן".

האישה, שפניה היו מופנות לעבר בעלה, הסתובבה לאחור כדי לראות מיהו זה שדיבר. מבט אחד שלה בר' נחום הספיק, והיא פרצה בצחוק.

ר' נחום, כמובן, לא נפגע כלל וכלל מצחוקה. הוא הניח שאמנם זהו מחזה משעשע: אדם יוצא לטיפול עם תינוק, בחצות ליל שבת. הוא אפילו גיחך לעצמו, בחושבו כי בוודאי מראהו מצחיק למדי בעיני הזוג.

נו, אם הופעתי בשעת לילה כה מאוחרת כדי לשחרר מעט את המתח בו הם שרויים ברגעים אלו, חשב לעצמו, 'אזי כבר הועילה הדרך שעשיתי לכאן'.

הבעת פניה של האישה התחלפה מיד מצחוק להבעת אשמה. היא הסבה את ראשה הצידה במבוכה.

את הדממה המביכה שנוצרה, הפר בעלה. "אני מצטער מאוד", התנצל בפני ר' נחום. "אשתי לא התכוונה לצחוק על מישהו, חס וחלילה. ברשות הרב, אסביר את שהתרחש כאן הרגע. לא הייתי רוצה לפגוע בכבודו", נראה היה שהוא מזהה את ר' נחום, ופונה אליו בדרך כבוד, בגוף שלישי.

"אשתי ואני עומדים כאן כבר כמעט עשרים דקות. כפי שהרב בוודאי הבחין, אשתי קרובה ללידה. אנחנו גרים ממש ברחוב הסמוך לכאן. ביקשנו את אחת השכנות להיכנס ולהשגיח על ילדינו, והגענו לכאן ברגל. אבל כשהתקרבונו לפתח בית החולים, סירבה אשתי להיכנס. היא טענה שהיא לא רוצה ללדת כאן, אלא ברצונה שניקח מונית לבית חולים יותר דתי, אפילו אם עלינו לנסוע בשבת."

"אמרתי לה שלדעתי אסור לנו לנסוע בשבת לבית-חולים אחר, אם אנחנו נמצאים כבר בבית-חולים. אמרתי לה שלא אכפת לי לגשת בפעם הבאה לבית-חולים אחר, אבל לדעתי היא חייבת ללדת הפעם כאן."

"אשתי אמרה שהיא חוששת ללדת בבית-חולים שלא מקפידים בו על כל ההלכות. לטענתה, לא יהיה לה אמון מלא ברופאים ובאחיות. ואז היא אמרה, שהיא תסכים ללדת כאן, רק אם רב יבטיח לה שאין בכך כל חשש."

"אמרתי לה, שהשעה כבר אחר חצות, ואין רב שאפשר להתיעץ איתו בשעה כזו! אבל אילו הייתי יכול, כך שאלתי אותה, על דעתו של איזה רב היתה סומכת?"

"אשתי אמרה לי, 'הייתי סומכת על ר' נחום כהן. שמעתי הרבה שיעורים שלו, ואם הוא היה אומר לי שאין חשש ללדת כאן, הייתי נכנסת בלי שום היסוס!'."

"וכך אנחנו מתווכחים בנושא כמעט עשרים דקות. ואז, בדיוק לאחר שאשתי הסכימה לקבל את דעת הרב, היא מסתובבת לאחור ורואה את הרב בעצמו, עומד לידנו! זה היה גילוי כמה מרגש של השגחה, עד שהיא פשוט פרצה בצחוק!"

ר' נחום פנה אל האישה הצעירה הנבוכה, והצביע על שעה שבעגלה. "הוא, הוא נולד לא מזמן, כאן בבית חולים זה. למעשה, כל חמשת ילדי נולדו כן. הרבנית שלי היתה מאוד מרוצה מהשירות שקיבלה, וכך גם אני."

הבעת פניה של האישה התחלפה, והיא נראתה רגועה יותר.

ר' נחום הניח את ידו על כתפו של הבעל, ונשען לעברו כתוספת הדגשה. "למעשה", המשיך ואמר, "אף אחד מילדי לא נולד בשבת, ולמרות שהיינו יכולים לנסוע לכל מקום אחר, עדיין העדפנו את בית החולים 'ביקור חולים'."

ר' נחום הפסיק לרגע, נותן לדבריו הזדמנות להיקלט, והוסיף: "ה' יעזור שתהיה לידה קלה!"

בני הזוג השיבו "אמן", והחליפו מבטים מחוייכים. הנהון לאות הסכמה מצידה, ולאחריו ביקש הבעל מר' נחום לחזור על הסבריו לגבי הכניסה הישירה למחלקת יולדות. השניים הודו לר' נחום על דברי העידוד וברכתו, ומיהרו לדרכם.

ר' נחום נאנח בסיפוק עמוק, על כך שזכה להיות השליח להשמיע

בסמטה הצדדית במנהטן הסואנת עבר יהודי נשוא פנים, וראה את העגלה המוצבת ולידה רוכל האומר תהילים בדבקות, קרב אליו והתעניין: 'יסלח לי מר, אינני מבין את מעשיך. רוצה לומר תהלים? - בבקשה, יש בית הכנסת בפינת הרחוב. רוצה למכור? - עמוד לימין העגלה ותזעק בגרון ניחר על מרכולתך. השילוב הזה תמוה בעיניי!'

הרוכל בסמטאות מנהטן שבזכותו צמחו בוני עולם התורה באמריקה אחר השואה, הלא הם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל - ראש ישיבת לייקווד, והגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל - ראש ישיבת 'תורה ודעת'

הרה"ג ר' אשר קובלסקי שליט"א

"מִשְׁתֵּה זְבוּלֵן" (במדבר ב', ז')

בשמחה ובטוב לבב, בהתרגשות ובגיל, אנו ניצבים בפני היום המרגש בשנה, הוא היום הנעלה לו קיוו וציפו כל באי עולם, מלאכי מעל לצד ברואי מטה, כולם הכינו עצמם בהתרגשות לקראת היום הגדול, יום קבלת התורה!

התורה הקדושה, האהובה והיקרה שלנו, זו שאנו שוקדים על דפיה ומתעמקים בסוגיותיה, זו שנותנת לנו הוראות חיים ומדריכה אותנו בכל רגע, זו שהפכה אותנו לאיכותיים ונעלים מכל ברואי עולם. התורה שמגינה עלינו ומצילה אותנו בכל עת ורגע, שנוטעת בנו כוחות ומפעילה בנו עוצמות, תחנת הכח ומקור האנרגיה של כל יהודי באשר הוא. את המתנה הטובה הזו, הייחודית והעילאית, קיבלנו בחג השבועות, והנה עתה שוב נזכה לקבל את התורה!

אין ספק, כי כל יהודי חפץ לקבל את התורה, לקיים אותה, ללומדה בהתמדה, להתענג על אוצרותיה ולהתחבר אליה בכל לבו. כולנו מבינים כי התורה היא מקור הכח והעוצמה שלנו, היא השומרת ומגינה עלינו תמיד, והיא גם זו שנותנת לנו הנחיות לחיים. אז איך נוכל להתחבר אליה עוד ועוד? כיצד נוכל לחזק את הקשר שלנו עם התורה? האם יש משהו שכל אדם - עני כעשיר, עם הארץ כתלמיד חכם - יכול לעשות כדי לזכות בתורה ובעוצמת הקשר עמה?

התשובה היא שכן, יש דרך כזאת, ובפרשת השבוע אנו מקבלים תזכורת על כך. שבת זבולון, הם מחזיקי התורה, חנה בצמידות לשבת יששכר - עוסקי התורה. בעל הטורים מציין כי שבת זבולון אינו מוזכר כטפל לשבת יששכר שקדם לו, אלא כשותף שווה זכויות עמו!

כי כשיהודי זוכה לתמוך בעמלי התורה, להיות שותף בעסק התורה שלהם, לסייע ללומדי התורה ככל יכולתו - הוא לא רק גומל חסד או עושה צדקה, הוא נחשב כשווה זכויות וכשווה ערך עם לומדי התורה, הוא כלומד התורה ממש. וככל שיהודי מחזק ומעצים את שותפותו האמיצה עם לומדי התורה, ככל שהוא פועל למענם ועמל לרווחתם - כך הוא זוכה ביותר זכויות ויותר חלק בתורתם, ומתחבר עם התורה הקדושה האהובה - ממש כמוהם!

הדברים נכונים תמיד, אולם בעת הזו, תקופת סחרחרות כלכלית בעולם, כדאי לשוב ולשנן אותם, להחדירם אל הלב. כי כולנו יכולים להחזיק תורה, בעלי היכולת - בתמיכה כלכלית, אלה שבידם לדבר על ליבם של בעלי היכולת - לשכנע אותם ולזכותם במצווה, וכל אחד ואחד, אפילו ילד צעיר או בחור בישיבה, יכול להכין כוס קפה לחברותא או למגיד השיעור, לסדר את הספרים או להדליק את המזגן מבעוד מועד, כדי לסייע ללומדי התורה!

נכון, זה אולי נראה מוזר ולא יתכן. מעורר כאב לחשוב כמה יהודים - חלקם מחזיקי התורה בסכומי עתק - איבדו חלק ניכר מהונם בעת האחרונה, וגם אחרים, כאלה שהחזיקו הוראת קבע של כמה עשרות או מאות שקלים להחזקת תורה, ולפתע הם מתקשים לעמוד בתרומתם זו. אבל, כאן חשוב להיזכר בדבריו של בעל ה'שבט מוסר' בספרו 'מעיל צדקה' סי' שס"ז, שמתאר את המצב כך:

דומה הדבר לאדם שבביתו פרצה שריפה, והוא זורק על הדליקה חבילות תבן. ברגע הראשון נראה כי האש נחנקת ונעלמת, אולם ברגע שאחריו - האש תשוב ותתלקח, וכל התבן שהשליך - יהפוך לחומר בעירה שרק יגדיל ויעצים את השריפה. כך גם אדם שנקלע לקשיים כספיים, קיצוץ בתמיכה בתורה - שווה להשלכת תבן על השריפה, זה נראה שהדבר יסייע לו, אולם בעצם הוא מעמיק את

ה'סטייפלער' הקשיב, וכהרף עין הרים את עיניו והשיב קצרות: 'הוא מחזיק תורה, אז יש לו זכויות. המחלה תיעלם, הוא ישיא את ילדיו, יצליח בעסקיו ויזכה לתמוך בישיבה עוד ועוד!' - חתם, ברכה ברורה וקולעת, חדה ונחרצת!

ולאדיק הוסיף והסביר, שכבר היה אצל שני ענקי הרפואה בתחום, הפרופסור נתן מתל אביב, ופרופסור רחמיילביץ' הנודע מירושלים, ושניהם הביטו בצילומים וקבעו שגורלו נחתם. הרב מובשוביץ לא מצא מילים לעודד, והשיחה הסתיימה באיחולי החלמה ובאווירה קודרת, מתוך תקווה וייאוש גם יחד...

ימים ספורים אחר כך, נערכה בישיבה שמחת ברית מילה, כשהגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - ה'סטייפלער' זצ"ל, הוזמן לשמש כסנדק. לאחר ששמחת הברית נערכה כהלכה, ביקש הרב מובשוביץ להראות לאורח הנכבד את בנייני הישיבה, והחל מסייר עמו כשהוא מראה באצבע על היכל הישיבה, על חדר האוכל, חדרי הפנימיה וחדרי השיעורים, כשבכל אחד מהמקומות הוא מציין כי המקום נבנה בתרומתו של יהודי תומך תורה נלהב בשם ולאדיק גרודצקי. כשהסיום הסתיים, התכופף ראש הישיבה אל ה'סטייפלער' ואמר: 'ויהודי זה, תומך התורה שהוביל את הקמת הישיבה והחזקתה - שרוי בצרה נוראה, מחלה קשה מאיימת על חייו! הוא מבקש להמשיך לנהל את חייו על מי מנוחות ולתמוך בישיבה, אולם גידול מסוכן השתלט על קיבתו, והרופאים מיואשים מחייו!' - זעק ראש הישיבה בכאב.

ה'סטייפלער' הקשיב, וכהרף עין הרים את עיניו והשיב קצרות: 'הוא מחזיק תורה, אז יש לו זכויות. המחלה תיעלם, הוא ישיא את ילדיו, יצליח בעסקיו ויזכה לתמוך בישיבה עוד ועוד!' - חתם, ברכה ברורה וקולעת, חדה ונחרצת!

ראש הישיבה התרגש, ומיד לאחר שנפרד מה'סטייפלער' מיהר להתקשר ולבשר. אולם ולאדיק, שהיה נתון בלחץ ובמתח, רק הפטיר 'להלואי', וביקש מהרב מובשוביץ להתלוות אליו לבית החולים, כי עליו לבצע צילום נוסף שיעקוב אחר התפתחות המחלה. כשזמר גרודצקי יצא מהצילום, הפטיר ביובש 'בוא ניסע'. רק בדרך, כשהחלו לשוחח, סיפר ולאדיק: 'תראה, הם כל כך מיואשים ממני, שהחליטו לעשות לי טוב על הלב...' ואז הוסיף ותיאר, איך

המשבר בו הוא נתון, ומקצץ את היכולת של התורה לפתוח לו מחדש את שערי השפע!

ומאידך, ככל שיהודי זוכה, שלמרות כל הקשיים ועל אף כל ההפסדים, גם אם המשכורת קוצצה ואף אם יצא לחל"ת, עם כל זאת הוא מוסיף ומחזיק בעמוד התורה באהבה, תומך בה ככל יכולתו, מעניק לה מכספו ומסייע ללומדיה - כך הוא זוכה בברכת הקדוש ברוך הוא להצלחתו הכלכלית ובכל תחומי החיים, כך הוא מבטיח את המשך שגשוגו!

באגרות ה'חפץ חיים' זצ"ל - ס"ד, הוא מתאר כיצד נראה מעמד הגעת אחד מגדולי הדור לעיירה כלשהי, והכל נקהלים ובאים, נקבצים ונדחפים, כדי לזכות בברכתו. והלא דברים קל וחומר, אם בברכת צדיקים כך, על אחת כמה וכמה בברכתו של בורא עולם - לה זוכה תומך התורה, כמה כדאי להשקיע ולהתאמץ כדי לזכות בברכתו העילאית!

יהודים יקרים, עכשיו, רגע לפני קבלת התורה, זה הזמן להחליט להעצים את הקשר והחיבור לתורה, להדק את השותפות בהחזקתה ולתמוך בה בכל כוחנו. כל אדם כיכולתו, בתרומה גדולה או קטנה, בהחזקת כולל או מספר לומדים, בהכנת ספרים או בסיוע טכני. כולנו יכולים לקחת חלק בהחזקת התורה, הבה נחזיק תורה בשמחה ובטוב לבב, ונזכה בברכתה העצומה לשפע ולברכה מרובה!

תמיכה, ברכה, ובריתה...

ולאדיק גרודצקי היה צעיר שאפתן ונמרץ, עת החל בחייו העסקיים. תחילה ייבא משאיות ממצרים, בהמשך הקים את חברת 'המאחד' - שמה הקודם של 'אגד', ואחר כך ייסד את תאגיד 'אמקור' - אמפא'. הוא נחשב לעילוי עסקי שעשה הון רב, אולם להצלחתו העסקית יש שותף סמוי - אותו נחשוף עכשיו. וזה דבר המעשה:

היה זה כשעלה בדעתו של הגאון רבי בן ציון מובשוביץ זצ"ל להקים את ישיבת 'השרון' בהרצליה, והוא חיפש שותפים שיתרמו מהונם לרכישת הקרקע ולהקמת הישיבה. הוא פנה לסוחר הצעיר ולאדיק ששמו הלך לפניו כמי שעושה חיל, והלה נענה בחפץ לב, ותרום סכום נכבד לרכישת הקרקע ואף להקמת הבניינים.

באחד מימי הפורים, ערך הרב מובשוביץ סעודת פורים גדולה לתלמידי הישיבה, והזמין את שותפו ולאדיק, התומך הגדול של הישיבה, להשתתף בסעודה. ולאדיק הגיע, השמחה הרקיעה שחקים, אולם ממש בעיצומה - החל ולאדיק מתלונן על כאבי בטן שתקפו אותו. הרב מובשוביץ ניסה להרגיעו, אולם הואיל ולא חש בטוב - קרא לנהג שהסיע את ולאדיק למנוחה בבית.

כעבור כמה ימים, התקשר ולאדיק אל הרב, וביקש ממנו לסור ללשכתו. 'שמע נא', אמר בקול נכאים, 'זה לא סתם כאב בטן, גילו גידול ממאיר בקיבתי. כפי שאני מבין מהרופאים, אני חי כיום על זמן שאול... פתאום, התפרץ ולאדיק העשיר בבכי ואמר: 'ראש הישיבה! אני בקושי בן 40, עוד לא חיתנתי אף ילד, ואני בשיא תנופתי העסקית. רק המחלה הארורה הזו משבשת אותי לחלוטין, ובעצם רומזת שימיי המאושרים בעולם הזה הסתיימו!'

הפרופסורים הנכבדים עיינו בצילום, והאחד שאל את חברו להיכן הגידול נעלם. שניהם חיפשו היטב, ולבסוף קבעו כי הגידול פשוט נעלם, נ-ע-ל-ם!

'בשורה טובה!' - צהל הרב מובשוביץ. 'מה פתאום?' - הגיב ולאדיק. 'האינך מבין? הם חוששים לבשר לי את הנורא מכל, אז הם החליטו לתת לי למוות מתוך תחושה טובה. תגיד לי, שמעת בחיך על גידול שנעלם, בלי טיפול, בלי ניתוח, סתם כך תפס רגליים וברח? טרם קרה כדבר הזה!' - קבע גרודצקי, וביקש מהרב מובשוביץ לפנות בהקדם לפרופסור רחמילביץ' ולפרופסור נתן, ולחקור אותם היטב - עד שיגלה את האמת!

הרב מובשוביץ נענה, אולם שני הפרופסורים, איש איש ב'חקירתו', אמרו כי אכן נדהמו, אבל זו המציאות - ללא כחל ושרק. הם גם הראו את הצילומים להרב מובשוביץ, והוכיחו - צילום על גבי שקף: 'הנה, כאן היה הגידול בצילום הראשון, רואים אותו בבירור, גדול, עוצמתי, מחריד. והנה כאן' - הצביעו על הצילום השני, 'הגידול איננו, איננו. הוא אכן נעלם. אין לנו הסבר לכך, אבל זה בדיוק מה שקרה!'

כשהרב מובשוביץ שב למר גרודצקי עם אותה התשובה, ונתקל שוב בחוסר אמון, הגיב לו בשאלה: 'אמור לי, אולי הכאבים פסקו?', ואז השיבו ולאדיק: 'אכן, הם פסקו לפני שבוע, אבל זה לא מדד אמיתי. לפעמים הכאבים פוסקים מעת לעת, והגידול עודו כאן!'

'ואני דווקא חושב', המשיך הרב מובשוביץ, 'שהכאבים פסקו בדיוק ביום בו קיבלת את ברכת ה'סטייפלער'. ומילא, אין פלא בעיני שאכן הגידול נעלם...'

ואכן, 'אמין או לא יאמין מר גרודצקי, עוד ועוד בדיקות נעשו, ובכולם - הגידול איננו. נעלם. הוא הוסיף והאריך ימים, הצליח במסחרו והתעשר עושר רב, זכה להשיא את ילדיו בבריאות איתנה, וכמוובן - הוסיף לתמוך בישיבה!

סיפור מפעים זה, שהופיע בגיליון 'קול ברמה', מתחד ומאיר: אכן כן, להחזקת התורה יש כח סגולי נדיר, עוצמה שאי אפשר להעריך. הנה כי כן, יהודי בצרה כה גדולה, מחלה קשה מאיימת עליו, ובכל זאת - הוא ניצל ממנה וזכה באורך ימים ושנים, הצלחה במסחר והמשך החזקת התורה - בזכות החזקת התורה שהצילה את חייו.

אז נכון, לפעמים זה קשה. האווירה לא טובה, התחושה משתקת. אבל דווקא עכשיו - כמה כדאי לכרות ברית קודש עם התורה, שהחזקתה מבטיחה את השילוב המנצח של בריאות איתנה והצלחה כלכלית. וככל שנתרום ונתמוך בלומדי התורה, ככל שנזכה להיות שותפי אמת בזכויותיהם הכבירות, כך נזכה לפתוח לנו את ברכת שמים, לחיים טובים ומאירים, ברוכי שפע ומעוטרי ישועות!

השקעה ריווחית במיוחד!

שעת אחת צ' מנומנמת למדי, בסימטה צדדית במנהטן הסואנת. יהודי בא בימים יושב לו בפניה, לעת זקנתו - החליט לנסות להתפרנס מרוכלות. עגלה קטנה לצידו עליה החזיק מוצרי סדקית, ומדי פעם מישהו היה מרחם עליו, עוצר ורוכש מספר מחטים או אולר קטן, וברוב הזמן - הוא פשוט ישב ואמר תהלים.

על ידו עבר יהודי נשוא פנים, ראה את העגלה המוצבת ואת הרוכל האומר תהלים בדבקות, קרב אליו והתעניין: 'יסלח לי מר, אינני מבין את מעשיך. רוצה לומר תהלים? - בבקשה, יש בית הכנסת בפינת הרחוב. רוצה למכור? - עמוד לימין העגלה ותזעק בגרון נחר על מרכולתך. הרי כאן אנו ניצבים בחוצות העיר, כאן עמלים לפרנסת העולם הזה. רוצה לדאוג לעולם הבא? - בבקשה, לך לבית הכנסת. השילוב הזה תמוה בעיניי!'

הזקן חיך חיוך נוגה, והשיב: 'אם יש לך 5 דקות, אסביר לך כיצד דואגים לעולם הבא, תוך כדי תנועה בעולם הזה...'. די היה בהקדמה זו כדי לרתק את השואל, ואז פתח הזקן וסיפר:

'קודם בואי לארצות הברית, התגוררתי בליטא - בלרוס. הייתי סוחר שוורים, התפרנסתי די בקושי. תקופות הצלחתי ומכרתי כמה צמדים חזקים שהניבו רווח משמעותי, ובתקופות אחרות הייתי מצליח למכור שור פעם בחודשיים - וחייתי בעוני. אולם בכל מצב, בכל מחיר ובכל תנאי - הקפדתי להפריש חומש למלמד ילדי התשב"ר בעיירה. כי להורים לא היה איך לשלם לו, ויהודים טובים - שהיה חשוב להם להעביר את התורה לדור הבא - היו תומכים בו מעת לעת, ואני נמנית עליהם...'

חודש אחד, הצלחתי במסחרי מעל ומעבר למשוער, הרווחתי בחודש מה שאני לא מרוויח בשנה. כשניגשתי למלמד כדי לתת לו את המענק החודשי, עיניו התעגלו בתדהמה מסכום העתק שהנחתי לפניו, והוא סירב ליהנות ממנו. הוא הסביר כי הוא בוטח בה' שייספק לו את מחייתו דבר חודש בחודשו, ואין לו מה לעשות עם סכום כה גדול.

כל נסיונותי לשכנעו לא עלו יפה, ולבסוף - החליט המלמד כי ישתמש בכסף כדי לממן לשניים מתלמידיו ביגוד, מזון ודמי נסיעה, כדי שיוכלו לעבור לישיבה מכובדת המתאימה לכישוריהם, ויצליחו להתעלות בתורה. הסכמתי, וכבר למחרת סיפר לי כי הודיע להורי שני תלמידים כי יש בידיו תקציב לצייד את בניהם כראוי ולשלוח אותם לישיבת 'סלבודקא', על מנת שיעלו ויתעלו בתורה כשאיפתם, ויצליחו בה מאוד!'

ככל הדברים האלה סיפר הרוכל הזקן ליהודי הנכבד שלפניו, שישב והקשיב מרותק. ואז, נשם הרוכל עמוקות והמשיך: 'לאחר שהגעתי לאמריקה, ניסיתי לברר מה עלה בגורל התלמידים האלה, שנשלחו ללמוד ב'סלבודקא' בתרומתי הכספית. לא הצלחתי לפצח את הסיפור כולו, אולם אחד מהם ידוע לי מי הוא, והוא - - -'

שוב עצר הרוכל משטף דיבורו, אולם הפעם - נראתה דמעה שקופה ונרגשת בזווית עינו. 'ובכן, אחד הילדים שנשלחו על חשבוננו ללמוד ב'סלבודקא', גדל והתעלה עוד ועוד, הפך לתלמיד חכם מופלג, והוא הגאון רבי אהרן קוטלר - מקים ישיבת לייקווד המעטירה, שבנה את

היהדות באמריקה, והאציל מתורתו על אלפי תלמידים! ועתה, חיך הזקן חיוך של ניצחון, 'אמור לי אתה: האם אי אפשר לשלב עולם הבא בעולם הזה? הנה כי כן, אני עמלתי במסחרי, ונתתי כסף. כסף. הדבר הכי מגושם בעולם. אינני יודע אלו זכויות יש לי בעולם הבא, אולם בזאת אני בוטח: הזכות שרבי אהרן קוטלר גדל

ומוסיף רבי חיים ומעיד בזו הלשון: 'ולא עברו שנתיים ימים מבניין הישיבה, ונולד לו בן ראשון, ואחר כך בן שני' - לא יאומן כי יסופר, יהודי זכה בבנים זכרים בגיל 60 פלוס, לאחר שסייע לישיבה להתקיים!

יסוד בגדולי הדור הבא, וכך נבטיח את פתיחת שערי השפע עבורנו!

שני בנים בגיל 60!

על הסגולה המפעימה הבאה, מעיד הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע בספרו 'ראה חיים', וכך הוא מספר: מעשה ביהודי שלא זכה להיפקד בבנים זכרים, וכבר כמעט והתייאש משאיפתו זו, שכן הגיע לגיל 60. ובכל זאת, החליט האיש לסייע לישיבת 'בית הלל' שהייתה קיימת באותה תקופה, ובנה עבורה בניין לתועלת תלמידי הישיבה.

ומוסיף רבי חיים ומעיד בזו הלשון: 'ולא עברו שנתיים ימים מבניין הישיבה, ונולד לו בן ראשון, ואחר כך בן שני' - לא יאומן כי יסופר, יהודי זכה בבנים זכרים בגיל 60 פלוס, לאחר שסייע לישיבה להתקיים!

הנה לנו סגולה עוצמתית וחזקה, לשאיפה כמוסה המקננת בלב רבים כל כך. גם אם אינם בעלי יכולת לממן לומדי תורה, הרי שכולנו יכולים לעודד, לפעול כדי להחזיק תורה, ולסייע ללומדי התורה. זו סגולה בטוחה ובדוקה, מפתח לשערי שמים. הבה נאמץ אותה בחום ונפעל ככל יכולתנו, ונזכה בברכת ה' למחזיקי התורה ובישועות נכספות!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון
של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

בזכותי - זה חלקי מכל עמלי, זו הזכות שלי בעולם הבא, ואותה קניתי בעולם הזה, תוך כדי סחר בשוורים!
הזקן סיים את סיפורו הנרגש, והיהודי שלצדו נפרד ממנו בלחיצת יד חמה, תוך שאינו מצליח להסתיר את קנאתו ביהודי שזכה לקנות את עולמו: להשקיע כמה עשרות רובלים, ולגלות אחרי שנים שבזכותו צמח אחד מגדולי הדור, מקים עולה של תורה בארצות הברית!
לימים, אותו יהודי נכבד השתתף באסיפה בה השתתפו כמה מגדולי הדור, וסיפר את הסיפור במלואו - כפי ששמעו מהרוכל הזקן. לפתע, החל רחש בשולחן המזרח, והגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל שהשתתף באותה אסיפה - קם וביקש להוסיף פרט אחד לסיפור, מטלטל ומפתיע:

'הילד השני - הייתי אני!'

מדהים! מעורר השתאות! הנה כי כן, זכה אותו יהודי שהתאמן להחזיק תורה מדי חודש בחודשו, כשהיה לו קל - הפריש הון כחומש, וכשהיה לא קל - בכל זאת הפריש כמה פרוטות כחומש. הוא התעקש להחזיק תורה, ומי מאיתנו אינו מקנא בזכותו הכבירה, כי הוא האיש שבזכותו צמחו ענקי הרוח, בוני עולם התורה באמריקה אחר השואה, הלא הם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל - ראש ישיבת לייקווד, והגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל - ראש ישיבת 'תורה ודעת'. וסיפור מפעים זה, אותו סיפר הרה"ג רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, מאיר לכולנו: לעולם, לעולם לא יכול יהודי לדעת, מה יפעל כשהוא מחזיק תורה. לפעמים, מזמן הבורא לאדם הזדמנויות כבירות, להיות זה שזוכה לגדל את גדולי הדור הבא, לכלכל אותם בצעירותם ולתמוך בצמיחתם הרוחנית.

ובאותה מידה, לעולם, לעולם החזקת תורה היא מגיה טובה ומשתלמת, שאין לדעת לאן תוביל וכמה תרוויח. כי כל רגע שיהודי לומד תורה בזכותך, כל רגע של שלוה וצלילות הדעת שזכית להעניק לו, כל יום וכל שעה שהוא עמל בתורה - היא בזכותך ולזכותך, וזו זכות שאי אפשר לתאר, זכות שפותחת את שערי השפע, זכות שמעניקה לך ברכת שמים!

לא תמיד זה קל, כמו בתקופה הזו. ובכל זאת, דווקא עכשיו, הבה נחזק ונעצים את החזקת התורה שלנו, הבה נתמוך בלומדי התורה ביתר שאת, הבה נפעל למענם בכל הכח - בתרומות כבירות, בעזרה אישית, בגיוס כספים למענם, ובכל דרך. כך נבטיח שיהיו לנו זכויות

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

הרחוב שומם מאדם, ולפתע מרחוק נדמה להם דמות אדם הולך, אך פניו אינן מועדות לאף מקום, הוא מטייל על פני רוחב הכביש ואנה, מה זה? מי זה, בשעה כה מאוחרת? מה הוא מחפש על הכביש באמצע הלילה?

כשהרב שך כמעט ברך 'מעשה בראשית' על הבזקי מצלמה!

הרב ישראל ליוש

פעמיים 'הואשמו' תנאים ע"י צדוקי בפזיזות, פעם אחת היה זה רבא, כאשר ראה אותו הצדוקי יושב ומעיין בסוגיא, כשאצבעותיו נמחצות תחת ידו ונוזל מהן דם, ופעם נוספת היה זה רבי זירא, כאשר רצה לעבור נהר בדרכו לארץ ישראל, ובמקום לחפש גשר ולעבור עליו בבטחה, עבר על בול עץ שהיה מונח לרוחב הנהר.

"עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפזיזותיכו קיימיתו!" [אתם עם פזיז, שהקדמתם 'נעשה' ל'נשמע', ועדיין עומדים אתם בפזיזותכם!] - טען להם הצדוקי.

רבא השיב לו: "עם ישראל ההולכים בתמימות, נאמר בם 'תומת ישרים תנחם', עמים אחרים נוהגים בערמימות, עליהם נאמר 'וסלף בגד ישרם'. רבי זירא ענה לצדוקי: "מקום שמשה ואהרן לא זכו להיכנס אליו, מי אמר שאני אזכה להיכנס לשם?!"

יש מקום להתבונן בדין ודברים בין האמוראים לצדוקי. ראשית, כאשר הצדוקי מזכיר את אמירת ה'נעשה ונשמע' הוא משתמש באיברי הגוף המבטאים את הפעולות נעשה ונשמע, 'פומיכו ואודניכו', מדוע, אם כן, הוא לא אומר 'דייכו ואודניכו', הלא כשם ש'נשמע' הוא עם האוזניים, 'נעשה' הוא עם הידיים, מדוע הוא בחר בפה להמחשת ה'נעשה'?

עוד יש להבין, מה עונה לו ר' זירא, שעשה כן משום שהוא חושש שלא יזכה להיכנס לארץ ישראל, הרי הוא אשר דיבר אליו הצדוקי, זו נמהרות חסרת מחשבה שנובעת מפזיזות?

גם תשובתו של רבא על כך שעם ישראל הולך בתמימות, אינה מובנת דיה, כי הרי זה בעצם שורש הוויכוח שלו עם הצדוקי, האם זו פזיזות או תמימות?

הביאור הוא, שטענתו של הצדוקי לרבא ור' זירא היתה שכאשר עם ישראל אמרו 'נעשה ונשמע', הם עשו כך מתוך פזיזות ולא מתוך מחשבה, וזו הסיבה שהוא המחיש את ה'נעשה' ע"י הפה ולא ע"י הידיים, כי זו בדיוק היתה טענתו, שאמירת 'נעשה ונשמע' היתה מהשפה ולחוך, עם הפה בלבד, בלי לרדת לפרקטיקה, אל הידיים.

כשהוסיף לטעון להם 'אכתי בפזיזותיכו קיימיתו', [עדיין עומדים אתכם בפזיזותכם!], הוא התכוון לומר להם שמצד שני, זה שאתם עד היום מתנהגים בפזיזות, מראה שאולי זו לא פזיזות, כי פזיזות בדרך כלל אינה מספקת הצלחות, אם כן, מזמן כבר היה עליכם לנטוש אותה. הדבקות העיקשת במידה הזו, בלבלה את הצדוקי, האם זו אכן פזיזות?!

עונה לו רבא: זו אינה פזיזות, זו ישרות, זו תמימות! אתם הערמומיים, לא מסוגלים להבין שיש אנשים שבישרותם ובאמונתם, מתעקשים ללכת עד הסוף ללא פשרות. במגבלות ההבנה שלכם, כאשר אדם מתעקש ללמוד תורה עד כדי שנוזל לו דם מהאצבעות, זו פזיזות, אבל אצלנו זו תמימות וישרות, חסרת פשרות ונטולת מעצורים, בדרך אל המטרה הנעלה.

זו גם היתה תשובתו של ר' זירא: כאשר אני משתוקק להיכנס למקום כה קדוש ונכסף, ואינני בטוח שאזכה לזה, כי אפילו משה ואהרן לא זכו, אני לא יכול להמתין אפילו רגע, כי מה שמניע אותי הוא קיום המצוה הנכספת, כניסה לארץ ישראל. לפי מהלך שכלכם הערמומי, זוהי פזיזות, אבל בסולם הערכים שלנו, זו תמימות, שהמניע שלה הוא הרצון לקיום המצוות בשלמות ובזריזות.

שקיעותו בלימוד של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל היתה עצומה. לאדם מן הצד שאינו מבין 'אהבת תורה' מהי, פעמים הוא היה נדמה כאדם שאינו מהיירש, אך האמת היא שאכן כאשר הוא למד תורה וצלל אל מעמיקה, הוא התנתק מהיירש, והמריא אל עולמות שבה אהב, עולמות של תורה, כפי שיתואר בספורים הבאים:

השעה 1:00 אחר חצות ליל שבת, קבוצת בחורים מיישיבת חברון, שבה מה'טיש' של מרן האדמו"ר בעל ה'בית ישראל' מגור זצ"ל. הרחוב שומם מאדם, ולפתע מרחוק נדמה להם דמות אדם הולך, אך פניו אינן מועדות לאף מקום, הוא מטייל על פני רוחב הכביש

אנה ואנה, מה זה? מי זה, בשעה כה מאוחרת? מה הוא מחפש על הכביש באמצע הלילה?

כשהתקרבו, הכירוהו, הלא זהו מרן הרב שך, אחוז בשרעפים, שקוע בכל נפשו ומאודו ואינו שם לב לנעשה סביבו כלל. הם התקרבו אליו יותר, והנה הרב שך תפס בידו של אחד הבחורים, בלי שהביט בו ומבלי שהכיר אותו, ושאל: "זאגט מיר טייערער, וואס איז פארט דער פשט אין תוס'?" [תגיד לי יקירי, מה בכל זאת הפשט בתוס'?] "זכינו" - מספרים הבחורים - "לחזות בלפיד אש יוקדת של שקידה ושקיעות, בעירה של אהבת תורה, שאין דבר בעולם שעומד בדרכה ויכול לה..."

◇ ◇ ◇

חורף שנת תשי"ח, סדר א' בישיבת פוניבז', היכל בית המדרש כמרקחה, צורבים יושבים ועמלים, הוגים ומעיינים. אף מרן הרב שך בין היושבים, הוא וגמרתו, בשקיעות אופיינית. בחורים מתהלכים

לשליחת תגובות לכתוב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

המשך מעמוד 3 | מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ההזדמנויות, בעת שרבינו נוכח בטקס חופה בעיר בני ברק, פנה אליו אחד הנוכחים ושאלו שאלה מסויימת, הקשורה לדיני נגעים. רבינו הסכים לדבריו וביקשו שישבו אליו לאחר עריכת החופה. במשך כל מעמד החופה עמד רבינו מהורהר, ולאחר החופה ענה לשואל, כשהוא מודה לו על שאלתו ואומר: "ישר כוחך! בזכותך חזרתי עתה על כל הלכות נגעים!".

(מתוך עמודו של עולם)

הדבר, נענה רבי דוד, "אך מאחר שכל דבר שרבי יוסף שלום לומד נראה בעיניו כחדש, ממילא אין כאן כל שאלה!".

ד' אמות של הלכה

למרות חריפות שכלו ומהירות מחשבתו, לא היה רבינו עונה לשואליו עד שהסוגיא כולה, על דברי הגמרא, הראשונים, הפוסקים ונושאי הכלים, היתה פרושה ונהירה לפניו. באחת

המשך מעמוד 6 | הרב זלמן רזניק

יותר, אך לבו של הבחור הי' ללכת למקום הגדול והמפורסם, ששם לכאורה ימצא שידוך יותר מהר, וגם יש לו חבר שיוכל ללמוד עמו בחברותא, ונכנס לשאול מה עדיף לו לעשות.

אמר לו רבינו שאם רבותיו ממליצים לו ללכת למקום הקטן אשר הצוות שם ת"ח חשובים, מסתמא הצוות צודק, ניסה הבחורים לומר שהוא מתבייש מהחברים, שהוא יכול ללכת לישיבה החשובה והולך לישיבה הפחות חשובה, אמר לו רבינו: "האם אתה רוצה להפסיד את כל עולמך בגלל כמה בחורים, שבמשך שלש שבועות של בין הזמנים יצחקו עליך? הרי מיד בר"ח אלול כל אחד מתחיל עם ההתמודדויות שלו בישיבה גדולה ושוכח מכל החברים הקודמים".

סיפרה לי הרבנית שרבינו נמנע מלרכוש ספרים מה שלא הי' לו צורך גמור, ורק שבמשך השנים בחורים קנו לו בפורים מתנות של ספרי ראשונים ואחרונים, וכשהי' לו צורך באיזה ספר הי' מבקש משכנו הגרי"י ישראלזון שהי' לו כל הספרי האחרונים הדרושים [ותמיד הי' איכפת לה כבוד הספרים, שאנשים מוציאים את הספרים בצורה כזו שהם נקרעים].

הם לומדים כיום, ולעבור ללמוד בישיבה אחרת, הי' רבינו שואל מהי הסיבה שרוצים לעזוב, אם הסיבה היתה רק בגלל שהמקום השני נחשב למקום לימוד יותר טוב, הי' חוזר רבינו ושואל האם הבחור מרוצה מהמקום בו הוא לומד כיום, ואם התשובה היתה שמרוצה מהמקום, אך בגלל שהמקום השני נחשב ליותר טוב ע"כ רוצה לעבור לשם, הי' מראה רבינו זללה"ה את דברי רבינו הגרי"ח מוולוז'ין בכתר ראש (אות נ"ג) וז"ל: "כשיצליח בלימודו באיזה מקום ובאיזה ענין, ומתחדש עליו לשנות או ליסע למקום אחר, שלא למהר לעשותו תיכף, כנאמר אף היא כחתף תארו, וידחה הדבר זמן מה עד שישקול בדעתו היטב".

בחירת ישיבה מתאימה

מעניין הי' לשמוע את תשובתו של רבינו לבחור שעומד בסוף הישיבה קטנה, ומתלבט היכן ללכת ללמוד בשנה הקרובה, האם בישיבה גדולה ומפורסמת, אך הרמז"ם שלו בישיבה ממליצים לו שילך ללמוד בישיבה אחרת, יותר קטנה ופחות מפורסמת, אך שם הצוות מסודר מאוד לתלמידים ונראה שאת השטייגערן יעשה שם

ממשיכה לשמור מצוות גם בבית, ומנסה עד כמה שאפשר להסתר את קיומן מאמי, והשם יתברך עוזר לי בכך!".

הבת סיפרה למורה, שבעת שהיא ניגשת לאכול, לדוגמא, היא מקיימת את מצוות נטילת ידיים בערמומיות, ועושה עצמה כאילו היא רק רוחצת את הידיים מפני הלכלוך שעליהן; את ברכת 'על נטילת ידיים' היא זוכרת בעל פה, ומברכת אותה בלחש ובמהירות, כדי שאמה לא תראה. "אבל כשאני מגיעה לברכת המזון יש לי בעיה", מספרת הבת. "כיון שאני זוכרת את הברכה בעל פה, והנני זקוקה לברכונ, הרי אמה של תראה אותי מברכת, ואז לא יהיה לי טוב...".

"את רוצה לשמוע, המורה, מה אני עושה?" - המשיכה הבת בגאווה גלויה, "אני נכנסת לשירותים, עם הברכונ בכיס, ומברכת שם את ברכת המזון בכוונה גדולה!!!".

המורה שמעה את הדברים ולבה התפלץ. הבת כלל אינה יודעת שיש בכך בעיה הלכתית, וספרה את שספרה מתוך שמחה וגאווה, כדי להוכיח למורה עד כמה היא משתדלת ומתאמצת בשמירת המצוות. המורה לא ידעה מה לומר וכיצד להגיב. שהרי אם תאמר לבת שאסור לעשות כך, היא עלולה להוריד ממנה את החשק והשמחה לקיום מצוות; ואולי כדאי לומר לה שתברך לא בשירותים, אלא באמבטיה, שדינה לכאורה יותר קל.

"השאלה הזו עולה עד כסא הכבוד", המלצתי בדברי פתיחתי לתשובה. ולעצם העניין: ברור שהמורה צריכה לומר לתלמידתה שאסור לברך בשירותים, ומה גם שעדיף כבר לברך באמבטיה, כיון שהאמבטיות בימינו הן בדרגת איסור קלה יותר, מאחר והן מוחזקות בדרך כלל בנקיון ובהגיינה רבה.

אמנם ודאי שהאמבטיה אינה פתרון, ויש לומר לילדה שלא תברך לא בשירותים ולא באמבטיה אלא תברך 'ברכה מקוצרת', כמו שמובא בשו"ע או"ח (סימן קפז הלכה א), שאם אמר במקום ברכת הזן - "ברך רחמנא מלכא מאריה דהאי פתא", יצא.

ובמשנה ברורה שם (ס"ק ד) נאמר, שאף שנוסח זה "הוא דווקא בדיעבד, אבל לכתחילה לכו"ע אין לשנות כלל מנוסח הברכה שתיקנו לנו חכמים וכו', משמע באחרונים דילדים קטנים נוכל לחנכם לכתחילה בנוסח זה מברכת הזן, וכן מעט מעט מכל ברכה עד שידעו לברך כל הברכה כתיקונה". ואם כן במקרה שלנו יכולה הילדה לומר את ברכת הזן בנוסח זה.

(מתוך הגדה של פסח' חישוקי חמד)

לאחורי, ולא הצלחתי לאתר את מקור הרעש.

החלטתי שאני חייב לדעת מי ומה, והלכתי אחרי הקול, עד שהגעתי לעזרת הנשים של ההיכל.

ואת מי אני פוגש שם?

את הבחור שלא רצו לקבל לשיבה, וכולו בוכה ומבכה על מר-גורלו. הבכי שלו היה כה עז, שלא יכולתי גם אני להתגבר על עצמי, ופרצתי בבכי.

ידעתי שאני הולך לעשות מעשה. פניתי לביתו של אחד הר"מים שבחן אף הוא את הבחור והמליץ שלא לקבלו לשיבה, הערתי אותו משנתו וביקשתי שיבוא יחד אתי לעזרת הנשים... הר"מ הבין שיש דברים בגו, ופנה לשם.

כאשר נכנס הר"מ לעזרת הנשים, ואזניו שמעו ולא זר את בכיו של הנער, ועיניו ראו ולא זר בצערו הגדול, דיווח על כך לגאון רבי מאיר שפירא, ולאחר התיעצות נוספת התקבל הבחור לשיבת חכמי לובלין.

"ומה אתם חושבים, שהוא לא עשה חיל בשיבה?" - סיים הגרב"ש את סיפורו; "בתוך תקופה קצרה הפך לאחד מצטיינים".

הגיעה לפני שאלה: מדובר היה במשפחה בה האבא התקדם יפה מאוד בהתקרבותו לשמירת מצוות, ואף העביר את בתו ללמוד בבית ספר תורני, אבל ככל שהאבא התקדם, כך הלכה אשתו אחורנית, ולא רצתה לשמוע כלל על יהדות ומצוות.

בשלב מסוים הגיעו ההורים לגירושין, כיון שהילדה היתה בגדר 'קטינה', זכותה של האמא להחזיקה אצלה, אבל העסקנים הצליחו להגיע אתה להבנה שתסכים לכך שהבת תמשיך ללמוד במוסד התורני שבו היא לומדת.

ההסדר פעל היטב כמה חודשים, אבל בשלב מסוים הודיעה האמא שהיא מוכנה להמשיך את ההסכם בתנאי שהבת תקיים את המצוות רק בבית הספר... "כשהיא מגיעה הביתה", אמרה האם, "אני רוצה לראות אותה עוסקת בקיום מצוות".

האם התבטאה בארסיות ואמרה שמצידה שתגמור הבת את כל המצוות היומיות שלה בבית הספר, ואם נשארו לה עדיין מצוות, שתקיים אותן מחר... רק לא בבית...

כעבור שבועיים נגשה התלמידה למורתה בבית הספר, ואמרה לה - בגאווה בלתי מוסתרת - ש"אל תחשבי שאני מצייתת לאמא שלי; אני

המשך מעמוד 9 | הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה

ואם הפסדת את ההזדמנות שהיתה לך - אזי לא יעזור לך כלום, וכמה שתהיה עשיר מופלג, לא תוכל לקנות חלק זה בכל הון שבעולם, ולשכרה של התורה הקדושה - אין שיעור כלל, בעולם הזה ובעולם הבא. פרוטה לפרוטה - למען לימוד התורה

(מתוך הספר 'שלישי באשמורת' בעריכת ר. אטיאס)

לפני שנים רבות עם הבגדים שביקשתי, היית זוכה גם אתה בתורת. אבל עכשיו זה כבר מאוחר. החמצת את הברכה.

אותו בחור יתום שגדל בתורה עד שנהיה לגדול הדור, היה מרן רבי יצחק אלחנן ספקטור זיע"א.

סיפור מרגש זה בא ללמד את כולנו כי כוחו של לימוד התורה במסירות ומתוך הדחק - עצום הוא.

מודעה שתלה רבינו המשגיח ז"ל בישיבה הקדושה

לקראת חג השבועות

ישיבת גבעת שאול

ירושלים תובב"א

קובץ ממורי ורבי זצ"ל כי שלשת ימי הגבלה הם סגולה:
מי שלומד בהם בהתמדה רבה, ממש בלי ביטול תורה לרגע,
שזוהי סגולה להצלחה לכל השנה בעלי' בתורה. הוא אמר לי
שמי נבחר בספרים הקדושים.

קיבלתי ממורי ורבי זצ"ל כי שלשת ימי הגבלה הם סגולה:
מי שלומד בהם בהתמדה רבה, ממש בלי ביטול תורה לרגע,
שזוהי סגולה להצלחה לכל השנה בעלי' בתורה. הוא אמר לי
שזה כתוב בספרים הקדושים.

וארטים לפרשת השבוע

א.א. וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר. פרש"י מתוך חיבתן לפני מונה אותם כל שעה וגוי וכבשה להשרות שכיתנו עליהם בתוכם מנאן והיינו באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד באייר מנאן עכ"ד. ויש להקשות את השרה שכיתנו עליהם באחד בניסן מפני מה הוא מנה אותם רק באחד באייר? וי"ל בזה דכיוון דהנשיאים הקריבו קורבנותיהם כל יום מיב ימי ניסן ופסק הרמב"ם וט מקרבנות דהמקריב קרבן באותו יום הוא יו"ט אצלו ואסור במלאכה, ומניין בני"ו היא מלאכה כי ישראל נמנו או ע"י מחצית השקל דאסורה עכ"פ מדרבנן, או ע"י כתיבת שמותיהם כמבואר ברמב"ן א מה וא"כ ביב' ימים הראשונים לא יכלו למנותם. ואח"כ היה ימי הפסח שגם לא יכלו למנות וכיוון שיצא רוב החודש בקדושה לכן לא מנאן בזה החודש כלל וכעין מה שכתב הב"י לעניין שאין מתענים בחודש ניסן כיוון שיצא רובו בקדושה ולכן חיכה לחודש אייר. רבי נתן גשטטנר.

א.א. וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים. הגמ' בפסחים ו: מקשה ונכתוב ברישא דחודש ראשון והדר דחודש שני, והיינו שנכתוב קודם מה היה בחודש הראשון הקרבת קרבן פסח שנכתבה מפרשת בהעלותך, ובהמשך נכתוב את מניין בני ישראל שנכתבה כאן שהיה בחודש השני? מתרצת הגמ' אמר רב אין מוקדם ומאוחר בתורה. וצ"ב מדוע הגמ' לא תירצה מה שרש"י אומר בתחילת בהעלותך שכתב בשם הספרי דהטעם שהתורה מביאה את הקרבת קרבן פסח באיורן אחרי מניין בני ישראל משום דפרשת פסח היא גנונת של ישראל שכל 40 שנה שהיו במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד, וזה טעם יותר טוב, ובפרט שאת התירוץ של אין מוקדם ומאוחר מתרצים רק במקום שאין תירוץ אחר? וי"ל דמצינו ביבמות עב: מחלוקת בדין מילה שלא בזמנה האם יכולה להיות בלילה או רק ביום. ויסוד המחלוקת האם דורשים את האות ו של וביום השמיני לרבות גם שלא בזמנה צריך להיות ביום או לא. והנה מבואר בגמ' שם שבני"ו לא מלו במצרים כי לא נשבה רוח צפונית רק בחצות הלילה ולכן היתה סכנה למול, ואם נאמר שמותר למול בלילה שלא בזמנה אז אין סכנה למול כי יכול למול בחצות הלילה ואז יש רוח צפונית, ומדלא מלו הוי גנאי להם, ולכן יו"ל שלמ"ד שהוא גנאי להם שלא עשו את הפסח ס"ל שיכולים למול שלא בזמנה בלילה וא"כ היו צריכים למול ולעשות פסח, אבל למ"ד שלא מלו זה לא גנאי להם שלא עשו את הפסח כי היו ערלים וגם אבותיהם אינם יכולים להביא קרבן פסח. וא"כ ל"ה גנאי להם כלל. והנה רש"י לקמן בפרשת בהעלותך הביא טעמו מהספרי וסתם ספרי זה דעת רבי שמעון כמבואר בסנהדרין פו: ור"ש אינו דורש מעולם את האות ו כמבואר במנחות מא: וא"כ לשיטתו יכול למול בלילה ולכן אומר רש"י דהוי גנונת של ישראל. אבל בגמ' בפסחים זה דעת רב ורב הלא ס"ל שדורשין ו וא"כ אסור לעשות מילה בלילה וא"כ למה התורה כתבה קודם את מנין בני"ו ואח"כ את קרבן פסח שהיה בראשון דהרי אין זה גנות לישראל כי רובם פטורים מקרבן פסח משום מילת בניהם, ולכן מתרצת הגמ' דאין מוקדם ומאוחר בתורה. ושלל לא יחסר.

א.ב. שאו את ראש עדת בני ישראל וגוי במספר שמות. יש להקשות דלכאורה המילים במספר שמות הן מיותרות ובשב"מ הוצרך לזה? וי"ל ע"פ הגמ' ביומא כב: רבי יונתן רמי כתיב והיה מספר בני"ו כחול אשר על שפת הים, וכתב אשר לא ימד ולא יספר? מתרצת הגמ' כאן בזמן שישראל עושים רצונו אז לא ימד ולא יספר, כאן כשאין עושים רצונו אז היה מספרם כחול אשר על שפת הים. ויש להקשות ע"ז איך יכול להיות שאם ישראל לא יעשו רצונו אז מספרם ייספר ואם יעשו רצונו אז מספרם יהיה רב שלא ייספר באותו הרגע, הרי צריך זמן בשביל להתרבות ואם ברגע יעשו רצונו האם יתרבו עד לבלי מספר? וי"ל ע"פ מה שמצינו שצדק אחד שקול כנגד הרבה אנשים וכמו שמצינו ביהושע ז הויכו אנשי האי כשלושים וששה איש ואמרו חז"ל בסנהדרין מד. שזה הולך על יאיר בן מנשה ששקול כלו אנשים. וא"כ

נמצא שבזמן שעושים רצונו כ"א שקול כעשרות אנשים ולכן זה מספר שלא יספר כי חול הים מוכפל בעשרות רבים. וא"כ י"ל שזה כוונת הפסוק במספר שמות, שרק שמותיהם יש להם מספר אבל הם עצמם אין להם מספר. אבני שוהם.

א.ב. שאו את ראש וגוי כל זכר לגולגולות. התורה בפרשתנו מונה את שמות בני ישראל, ואח"כ את הלווים והבכורים. בישראל מוזכר לגולגולות ובלווים ובבכורים פרק ג פסוקים טו מ לא מוזכר לגולגולות, והסיבה לכך, אומר ר"י איבשיץ ע"פ מנחות לו', מי שיש לו ב' ראשים הוא טריפה ולא יחיה יותר משנה , וא"כ לווים ובכורים שסופרים אותם מבן חודש לא מונים גולגולות, כי מי שיש לו ב' ראשים הוא טריפה, ובבן חודש יכולים להיות כאלו ולכן כתב גולגולות, אבל במספר בני"ו ישראל שזה מבן 20 או לא יכול להיות מישהו עם ב' גולגולות, לכן סופרים גולגולות, וזה רימזה התורה.

א.יז. ויקח משה ואהרן את האנשים אשר ניקבו בשמות. וברש"י הוסיף אשר ניקבו לו כאן בשמות. ויש לבאר כוונת רש"י דהנה יש להקשות למה לגבי הנשיאים כתוב שנקראו ע"י שמות. ואילו כל העדה כתיב ואת כל העדה הקהילו, והקהילו הכוונה בחצוצרות, הא גם הנשיאים דינא הוא שמקהילים אותם בחצוצרות כדכתיב להלן פרק י פסוק ד. וי"ל שכעת עדיין לא ידעו מי הנשיאים, אז לא היה שייך לתקוע בחצוצרות כי אף אחד לא ידע שהוא נשיא, ולכן כאן הוצרכו להקהילם בשמות וזהו כוונת רש"י אשר ניקבו כאן בשמות.-

א.מב. בני נפתלי. בכל השבטים מופיע ל לפני שם השבט והיינו לבני שמעון, לבני דן, וכו' ואילו בנפתלי כתוב רק **בני בלי** ל. והטעם יו"ל ע"פ רש"י בכי תשא (שמות ל טז). שאומר שמנין בני ישראל היה שם וכאן אותו המספר בדיוק. לא נולדו ולא נפטרו מבני"ו כלום. ושם כתוב שבני ישראל מנו 603550 א"כ כדי לדעת את מנין כל השבטים היו צריכים לחדש לנו כמה הם היו, אז כתבה התורה בצורה של חידוש ל. מאידך, נפתלי שהוא אחרון, אנו יכולים לחשבן לבד ולדעת כמה שנשאר מהמניין של כי תשא לכן נכתב בלשון בני דהיינו שהם כך וכך כלשון שמודיעים על דבר ידוע. בשם ההפלאה.

א.מד.מה.מו. אלה הפקודים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל וגוי: ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבותם מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל: ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים. מי שיתבונן ריאה שהמילה פקודים מוזכרת כאן ג"פ. בתחילה אלה הפקודים, אח"כ ויהיו כל פקודי, ואח"כ שוב ויהיו כל הפקודים, ורבים נתקשו להבין טעם הדבר. וראיתי ב"כתב סופר" שהביא תרוץ נפלא ע"פ הרמב"ן כאן. הרמב"ן ביאר ג' טעמים מדוע נפקדו בני ישראל לדעת מניינם. א. כדי שיבואו לפני הנביאים הקדושים משה ואהרן וישימו עיניהם עליהם לטובה ויבקשו עליהם רחמים. ב. כדי שידעו מי ראוי לצאת למלחמה כדרך המלך שפוקד חילותיו בעת צאתו למלחמה, ג. להודיע חסדי ה' ששבבעים נפש ירדו למצרים ועתה הם כחול אשר על שפת הים עכ"ד. ולפי"ז, אומר הכתב סופר, כעת מבואר היטב מדוע הוזכרו 'הפקודים' ג"פ. בתחילה כתוב אלה הפקודים אשר פקד משה ואהרן, והיינו הטעם הראשון של הרמב"ן שמשם ואהרן ייפקדו כדי להזכירם לרחמים. אח"כ ויהיו כל פקודי וגוי' כל יוצאי צבא, והיינו הטעם השני של הרמב"ן שהיה צריך לידע מי היוצא למלחמה. והפעם השלישית ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף וגוי' והיינו להודיע חסדי ה' שיצאנו שבעים נפש וכעת אנחנו 600 אלף.

ג.א. ואלה תולדות אהרן ומשה וגוי נדב ואביהו. והקשה רש"י למה נדב ואביהו נחשבים כתולדות משה הא הם היו בני אהרן? ומתוך רש"י שמשה לימדם תורה וכל המלמד בן חברו כאילו ילדו. ויש להקשות שהרי משה לימד את כלל ישראל תורה, אז נכתוב על כולם אלה תולדות משה כל כלל ישראל, וי"ל שהנפק"מ שתלמיד הוא כבנו זה לגבי דין ברא מזכה אבא, והיינו שזכות הבן מועילה לאב, וזה הכל רק אם הבן שווה יותר מהאבא, כמו אברהם שהציל את תרח והוציאו מגיהנום, אבל כשאבא יותר גדול מהבן אין לזה שום חשיבות, והנה כל ישראל משה

פרשת במדבר וחג השבועות תשפ"א

היה גדול מהם לכן לא הוצרך משה שיתיחסו אחריו כי זה לא מועיל לו כלום, אבל נדב ואביהו דאיתא ברש"י שהיו יותר ממשה רבינו ובשביל זה הוא צריך את יחוסם אחריו, מדין ברא מזכה אבא.

ג.ד. וימת נדב ואביהו וגוי ובנים לא היו להם. ובגמ' בסוף יומא איתא הרבה בנים היו לאהרן ישראלים לישרף אלא שעמד להם זכות אביהם. יש להקשות מה הטעם שמתו נדב ואביהו ולא שאר בני אהרן, הרי המיתה שלהם הגיעה בעוון אביהם בעוון חטא העגל וא"כ הקטנים יותר צריכין למות כי דינא הוא שהקטנים נתפסים בעוון האב וי"ל שאילו היו נשפרים אלעזר ואיתמר לא היה נשאר זכר לאהרן כי נדב ואביהו לא נשאו נשים, ולכן לקח הקב"ה את נדב ואביהו כדי שישאר זכר לאהרן, וזהו מאי דכתיב וימת נדב ואביהו, ולמה הם? משום שבנים לא היו להם.

ג.לט. כל פקודי הלווים וגוי כל זכר מבן חודש ומעלה שניים ועשרים אלף. וברש"י במקום הביא שבפרטן אתה מוצא שלוש מאות יתרים, והיינו כשסופרים את צאצאי שבט לוי בני גרשון קהת ומררי מוצאים 22300 וכאן בפסוק כתוב רק 22000. מתוך רש"י ששלוש מאות הנותרים היו בכורות שפדו אותם, ואותם לא הוצרכו להחליף בבכורות של ישראל עיי"ש. והוא ע"פ בכורות ה. ויש להקשות ע"ז טובא, דהא מצינו בפרשת נשא ד מח שהלווים מבן שלוששנה עד חמישים היו 8580 ואיך יתכן שיהיו אצלו רק 300 בכורים, כי גם אם נאמר שחצי היו בנות ועוד מקסימום שליש נולדו יוצא דופן עדיין נשאר יותר מאלף? וי"ל שמבואר בבכורות מז. וכן נפסק להלכה לוויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים וילפינן מפטר רחם. והנה כידוע במצרים הלווים חיו את עיהם בנפרד משאר ישראל שעבדו בפרך כי הלווים עסקו בתורה, וא"כ רוב רובם של הלווים נשאו לוויות וא"כ כמעט ולא היו בניהם בכורים החייבים בפדיון, ולכן המספר הוא רק שלוש מאות שזה קטן מאוד יחסית לכמות אנשים שהיו בהם. (ופדיון שהיה במדבר נאמר באב לוי, כמבואר ברש"י כאן שהיו שלוש מאות לווים שנפדו). מאת רבי מרדכי קרליץ.

ג.מ. פקוד כל בכור מבן חודש. וברש"י משיצא מכלל ספק נפל. ואילו לעיל אצל הלווים בפסוק טו אומר רש"י משיצא מכלל נפל. וקשה למה כאן ספק נפל? ושם נפל? וי"ל, אומר החת"ס, שאצל הלווים משה רבינו שאל איך אני אדע מנין יונקיהם (רש"י פסוק טז) א"ל הקב"ה אתה עשה את שלך, ולכל בית מבתי הלווים שהגיע, היתה בת קול מכרות מניינם, וא"כ מובן שבלווים זה נספר ע"י הקב"ה בבת קול, ואצלו אין ספק. משא"כ בבכורות שנספר ע"י משה יצא מספק נפל. **ולפי דברי חז"ל אלו** המובאים ברש"י מיושבת גם קושיית ר' יונתן איבשיץ דלעיל למה אצל הלווים לא כתוב לגולגולותם, משום שאצל הלווים משה לא היה צריך למנות את הגולגולות עצמן אלא היה לו די במה שהכריזה הבת קול, משא"כ במניין בני ישראל.

ג.י. כל לא צבא לעשות מלאכה. זה נכתב בעבודת בני קהת. ואילו בעבודת בני גרשון ובני מררי שנכתבו לעיל לא נכתב לעשות מלאכה. והטעם, אומר ה"אור שמח', משום דאיתא בשבת קנד. שעל איסור 'מחמר' אין חייבים סקילה כיוון שהוא לאו הבא מכלל עשה - 'למען ינוח שורך'. ולכן לא הוי כשאר לט' מלאכות של שבת שיש עליהם חיוב סקילה (וכ"ה ברמב"ם שבת כ א). ולפי"ז מובן, כיוון שבני גרשון ובני מררי עבודתם היתה שהיו נושאים את כלי המשכן ע"ג בהמות ע"כ זה נחשב רק לימחמר' ולא הווי כמו שאר מלאכות מלט' מלאכות. משא"כ בני קהת שנשאו את כלי המשכן 'בכתף' והיינו מלאכת הוצאה, לכן נכתב בהם לעשות מלאכה.

ד.יט. והאת עשו להם וחי ולא ימותו. הנה בברכות י. איתא שישעיהו אמר לחזקיהו כיוון שאתה לא נושא אישה אתה תמות ולא תחיה, וביארה הגמ' שהוא ימות מהעולם הזה ולא יחיה לעולם הבא. והכל בגלל שלא נשא אישה. אומר רבי רחמים הכהן שד"ץ מרומם כאן, המילה וזאת הכוונה לאישה כדכתיב זאת הפעם עצם מעצמי. וא"כ זאת עשו, דהיינו שתקחו אישה, ואז לא יקרה לכם כמו שקרה לחזקיהו אלא תחיו ולא תמותו.

וארטיס למגילת רות

מגילת רות. הגמ' בב"ב יד' אומרת למה נקרא שמה רות משום שממנה יצא דוד המלך, שריוהו לקב"ה בשירות ותשבחות. שואל הגאון איפה רואים את הטעם הזה בשם רות? ומתרץ שמכיוון שלפני שהתגיירה היתה חייבת ב' מצוות בני נח, ולכשהתגיירה נוספו לה עוד תר"ו מצוות להשלמה לתרי"ג, ממילא היתה ראויה לשם תרו, אך מכיוון שיצא ממנה דוד שריוהו לקב"ה בשירות ותשבחות שינו סדר האותיות מתרו לרות.

א א.ג. ויהי רעב בארץ וגו' ויבאו שדי מואב ויהיו שם, וימת אלימלך. הגמ' בב"ב צא. אומרת דהטעם שנענשו אלימלך ומחלוך מכיוון מפני שיצאו מהארץ לחו"ל. ויש להקשות הא יצאו בגלל שהיה רעב בארץ ומבואר שם בגמ' שבשביל פרנסה מותר לצאת לחו"ל? וי"ל ע"פ המבואר בע"ז יג. (תוד"ה ללמוד) שכל הטעם שמותר לצאת הוא רק אם דעתו לחזור, והנה כאן כתוב ויהיו שם, והיינו שישארו לגור שם, וא"כ י"ל שמשום הכי מתו. רבי חיים פינשטיין.

א ה. וימותו גם שניהם מחלון וכליון ותשארא האשה משני ילדיה והאישיה. יש להקשות מה נזכרנו כעת שגם אישה מת, ואם כפסוק קודם מבואר שהיה זה עשר שנים אחרי מיתת אלימלך? וי"ל, ע"פ רש"י בפרשת ויגש, ששם אמר עקב ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאולה, כותב רש"י עכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם על אמו ואחי ואם ימות זה דומה עלי שלושת מתו ביום אחד. וא"כ י"ל שכל זמן שהילדים היו חיים היא התנחמה בזה על מות בעלה, וכעת שמתו הילדים דומה עליה שמתו שלושתם ביום אחד. רבי חיים פינשטיין.

א יז. באשר תמותי אמות ושם אקבר. וברש"י כתב שנעמי סיפרה לרות על ד' מיתות ב"ד והשיבה רות באשר תמותי אמות. אמרה נעמי שני קברים מתוקנים אחד לנסקלים ונשרפים, ואחד לנהרגים ונחנקים, והשיבה רות ושם אקבר. ויש להקשות למה לא אמרה באשר תקברי אקבר כמו שאמרה קודם לגבי המיתה? וי"ל דאיתא ביבמות מו. דחייבי מיתות נקברים בקברות מיוחדים ולאחר שנתעכל הבשר מעבירים אותם לקברי אבותיהם, וא"כ י"ל שלרות לא היה קברי אבותיה כי הייתה גיורת ולכן ושם אקבר לנצח בשונה מנעמי שדינה היא שנקברת אח"כ אצל אבותיה. עיון יעקב.

א יח. ותרא כי מתאמצת ותחלל לדבר אליה. מה היא ראתה בהתאמצות יותר מכל הלחצים שהיא לחצה עליה ללכת עימה קודם לכן. וי"ל ע"פ ב"מ שר"ל היה גיבור וברגע שקיבל ע"ע עול תורה הוא נחלש כי תורה מתשת. וזה מה שהיא ראתה כאן שהיא נחלשה סימן שקיבלה ע"ע עול תורה חיד"א. אומר רבי משה הלברשטם שזה מה שכתוב בפזמון של שבת: ובאו כולם בברית יחד וכו' ברוך הנותן לעיף כוח. מה זה קשור? וי"ל שאחרי שקיבלו תורה תש כוחם ואנחנו מודים לה' ברוך הנותן לעיף כוח.

בפרק ג' מסופר שרות אמרה לבועז אני רוצה להינשא לך, ובוועז ענה לה: יש קרוב משפחה שיכול לגאול אותך עוד לפני כי הוא יותר קרוב ממני. ובפסוק יג: לימי הלילה והיה בבוקר, אם יגאלך טוב יגאל, ואם לא יחפוצ אני אגאלך. והנה בהמשך מגיע בוועז ל'טוב' ושואל אותו (בתחילת פרק ד') חלקת השדה וכו'. ויש להקשות במקום לומר לו אגאל את רות הוא מדבר אתו על שדה? וי"ל הנה ידוע שיש סתירה. לעיל פעם אחת כתוב שרות הייתה אשת מחלוך ופעם אחת כתוב אשת כליון? ואומר החיד"א שהיא הייתה נשואה לשניהם, בתחילה למחלוך וכשמחלוך מת, כליון ייבמה. וכיוון שהיא נקראת קטלנית לפי שיטה אחת, וכתוב כי אף שאסור לשאת אשה קטלנית, מותר לייבם אותה ולא חוששים שימותו, כי זכות המצווה מגנה על המייבם. וא"כ י"ל שבוועז הציע לטוב לגאול את השדה כדי שיקיים מצווה וע"י זה יוכל להתחתן עם קטלנית.

רות ג ט. ופרשת כנפך על אמתך: אומר רש"י דהוא לשון נישואין. יש לעיין מה טעם נקטה בלשון כזה ופרשת כנפך? וי"ל דהנה דואג וסיעתו ס"ל שמואבית הוא מחייבי לאווין. וא"כ קשה אף בוועז נשא חייבי לאווין. התשובה ע"פ אומר המהרש"א ביבמות עז. משום שבוועז היה הגואל, ועשה דיבמה דוחה ל"ת

דמואבית. וזה מה שרמזה לו רות לבועז כי הדין של עשה דוחה ל"ת ילפינן מציצית וזה מה שרמזה במילה **כנפך**. מלא עומר.

רות ג טו. וימד שש שעורים וישת עליה ויבא העיר. יש לעיין מה המיוחד בנתניה של שש שעורים שהיה הכתוב צריך לציין זאת, וזה כמו אחד שיתן לכלה שש סוכריות הרי וודאי שזה ישמע מגוחך באם נציין זאת. וי"ל ע"פ כתובות ח. אמר ר"פ מכי רמי שערי באסינתה וברש"י מנהג היה בבתי ישראל שלפני החתונה היו שורים שעורים לעשות מהם משקה ומעשה זה שימש כהתחלה של ההכנות לחתונה, וכעת י"ל שאין כאן חשיבות במספר שש, אלא מספר השעורים המועט בא כדי לציין שהם רמוז לכך שהוא מוכן לשאת אותה.

ד א. פלוני אלמוני. פרש"י הטעם שנקרא כך משום שהיה אלמן מדברי תורה כי לא ידע הדין מואבי ולא מואבית. ויש להקשות מה טעם נקרא גם פלוני, כי רש"י רק פירש הפרוש אלמוני שהוא אלמן מד"ת? וי"ל, אומר רבי חיים פינשטיין, דהנה הגר"ז מבאר דבדין עמוני ולא עמונית יש תרתי א. שזה דרשה ב. זה הלכה למשה מסיני. ונמצא שהגואל טעה בתרתי גם בדרשה וגם בהלכה. וא"כ זה שלא ידע ההלכה קראו פלוני שזה הוא מכוסה ונעלם כדפרש"י שנעלמה ממנו הלכה. לזה שלא **דרש** הדרשה כינהו אלמוני כי זה היה יכול לדרוש מעצמו ומשום שלא דרש כן הרי הוא אלמון מדברי תורה שאינו יודע לדרוש.

ד ט-י. עדים אתם היום כי כי קניתי את כל אשר לאבימלך.. וגם את רות המואבית אשת מחלון קניתי לי לאישה. כאשר נשא את רות ביקש בוועז מתעדים שיעידו שהוא קנה את כל נכסיו של אלימלך וגם נשא את רות אשת המת. ויש להקשות מדוע כשדביר על הנכסים אמר קניתי, אילו כשדביר על רות אמר קניתי לי שהמילה לי היא לשון לעולם. תירץ ע"כ רבי חיים קניבסקי שההבדל הוא פשוט, כי כל הנכסים קנה בוועז עד היוכל ולכן לא אמר לי, משא"כ את רות הוא קנה לנצח.

ד יא. ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה. יש לעיין למה לא הזכירו כשרה ורבקה כמו תמיד שמזכירים את כל האמהות? וי"ל כדי שבוועז לא יתבייש במעשה רות שידרה אותו הגורן בחצי הלילה. לכן הזכירו שגם אצל רחל ולא היה מקרה דומה, אצל רחל שאמרה הבה לי בנים, ואצל לאה שאמרה אלי תבוא כי שכור שכרתוך. ואמרו זאת משום שכונתם הייתה להעמיד תולדות של שבטים, ואכן זכו לכך. אותו הדבר, זאת הייתה כוונתם של בוועז ורות. ולפ"ז מובן ביתך שאת מה הוסיפו אח"כ בפסוק יב. ויהיה ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה. כי שם רואים שאפ"י שהייתה זרה ליהודה ועדיין לא נשאה היא עשתה כנ"ל כדי להעמיד את הצדיקים. **עו"ל** דהנה מצינו ביבמות עז: פרצו לפסול את דוד מלבוא בקהל משום שהוא מזרעו של רות, ואמרין בגמ' עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית והטעם בזה משום דדרשינן טעמא דקרא ובקרא כתיב דהטעם דעמוני אסור לבוא בקהל הוא משום שלא קידמו אתכם בלחם ובמים, ואומרת הגמ' כיוון שזה הטעם אז זה פסול רק באיש שדרכו לקדם, אבל אישה לא כבודא בת מלך פוגמה ואין דרכה לקדם, ולכך עמונית ומואבית אין להם את הפסול. ועניין זה בדיוק שייך גם ברחל ולאה שכידוע היו אחיות ואסור לשאת ב' אחיות והטעם שיעקב נשא אותם משום דדרש טעמא דקרא ואישה אל אחותה לא תקח לזרור שלא יהיו לך קלחין בשעה שנעשר צרות זו לזו, והיינו שהטעם שאסור לשאת ב' אחיות הוא בכדי שלא ישנאו אחת את השנייה. והנה יעקב ראה שרחל לא שונאת ללאה כי היא גילתה לה הסימנים וא"כ ל"ש בזה טעמא דקרא ולכן נשאה. ולכן אמר בוועז, כרחל ולאה שצדקו שדרשים טעמא דקרא ובמקום שאין הטעם היתיר, כך רות המואבית מותרת כי דורשים טעמא דקרא ע"ז אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים ובמקום שאין את הטעם היתיר.

ד כב. וישי הוליד את דוד. מסופר בחז"ל, כשדוד המלך התמנה למלוכה דואג ואחיתופל רדפו אותו וטענו, קודם שיהיה ראוי לבוא בקהל, כי הוא נכד של רות המואבית וכתוב בתורה לא יבוא מואבי בקהל ה', אח"כ נדבר על מלוכה. דוד מאוד הצטער מזה, עד שנדרש באופן מוחלט ע"י תורה שבע"פ מואבי ולא מואבית. ע"כ הכל ידוע. אומר הגאון שד"ץ רמז

במזמוריו של דוד המלך מאוד יפה. כידוע התורה שבכתב ניתנה בדרך של **וידבר** ה' ואילו תורה שבע"פ הוא בדרך של **אמר** רבי... ז"א שהתורה היא בדרך של דברים. ואילו תורה שבע"פ היא בדרך של אמירה. וז"מ שאומר דוד שרים רדפוני חינם דהיינו דואג ואחיתופל **ומדברך** פחד ליבי דהיינו מתורתך שהוא בלשון וידבר, שכתוב לא יבוא מואבי בקהל ה'. שש אנכי על **אמרתך** דהיינו תורה שבע"פ דהוא מלשון אמר, ושם ביארנו מואבי ולא מואבית.. כמוצא שלל רב.

וארטיס למתן תורה

חג השבועות: הנה איתא דהלכ מודים דבעצרת בעינן לכם. ונ"ל שהטעם הוא משום דאמרין בפסחים סו: דהטעם דבשבת בעינן לכם משום דשבת הוא יום חנוכת הבית כי ביום זה נגמר בניינו של עולם. ובאותו היום יש דרך לעשות יום טוב. ולפ"ז מובן ג"כ שיום מתן תורה זה היום שנחנך העולם, כי הגמ' בשבת פח אומרת שהקב"ה רצה לעם מעשה בראשית שאם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתוהו ובהו, וא"כ עיקר חינוך הבית נעשה ביום קבלת התורה כי עד אז זה היה תלוי ועומד.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. לכאורה זה תמוה האם רבי יוסף היה גאוותן חלילה? כה"ק בבאר היטב. וי"ל שיש לשאול למה חוגגים את קבלת התורה בשבועות, הרי הלוחות שניתנו בשבועות נשברו, ורק הלוחות השניות שנתנו ביו"כ שאח"כ נשתמרו, וא"כ מן הראוי ששבועות יהיה ביו"כ? וי"ל שגם שברי לוחות הם כלוחות, והרי ידוע שרבי יוסף שכח תלמודו (נדרים מא.), וזה מה שהוא בא לומר ששבועות מגלה לנו שגם השוכח תלמודו הוא שווה ... וראיה משבועות שחוגגים את נתינת הלוחות שנשתברו. וכמונך, אומר רבי יוסף, שגם אנשים במצב שלי שווים לפניו.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. ולכא"ו מסתמא גם אם לא היה למד תורה, היה איהו 'משוה' ולא רק אדם פשוט מהשוק, אלא י"ל שגילה לנו ר' יוסף, שאף אם היה 'משוה' (איהו שר או נגיד וכדו') בשבילו זה שווה לסתם אדם מן השוק, ואין בזה שום מעלה, וכל מה שנתגדלתי ונתרוממתי זה רק בזכות ההוא יומא, שלמד תורה.

פסחים סח:.. אמר ר' יוסף אי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. יש לפרש עניין זה ע"פ עירובין נד אמר ר"א אלמלא לא נשתבר לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, והיינו כיוון שלוחות הראשונות נתנו בקול רעש גדול הם השתברו, ובלאו הכי כולם היו זוכרים היטב את התורה. והנה הגמ' בסוף ברכות אומרת שמעלתו של ר' יוסף הייתה שהיה סיני ולא שכח מילה אחת מהתורה. וזהו מה שאמר רבי יוסף אילו לא היה ניתן תורה באותו היום בקלות וברקים אלא בבין השמשות בשקט ובצנעה (כדאיתא בשבת פו למה לא ניתנה התורה בלילה), כמה יוסף איכא בשוקא והיינו שהיו הרבה יוסף בשוק, כי כולם לא היו שוכחים תלמודם. ימין יוסף.

התורה ניתנה בשבועות אבל מצוות השבת ניתנה במרה. חוקותיה במרה. (שמות טו כה וברש"י שם), והטעם ששבת ניתנה במרה קודם מתן תורה? י"ל שהקב"ה הציע את התורה לכל האומות, ויכול היה להיות שאחת האומות תסכים לקבל את התורה. אבל את השבת הקב"ה רצה לתת רק לבני ישראל כי אות היא ביני וביניכם. לכן נתן את השבת עוד קודם נתינת התורה. ולכן אנחנו מזכירים בשחרית של שבת, ולא נתנו ה' אלוקינו לגויי הארצות. ולכאורה הרי גם את כל התורה הוא לא נתן להם? אלא י"ל שבשונה מהתורה שהוא כן הציע לגויים את השבת הוא לא הציע אלא נתן לבנ"י קודם לכן.

ויתיצבו בתחתית ההר. איתא בגמ' שבת פח. מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, וקשה הרי הם אמרו נעשה ונשמע וא"כ מדוע הוצרך לכפות עליהם הר כגיגית, הרי כבר אמרו נעשה ונשמע. אז יש ע"ז את התשובה הידועה שמובאת במדרש תנחומא שיש תורה שבכתב ויש תורה שבע"פ. עו"ל, אומר החידושי הרי"ם, שבכדי שלא יוכל לשלח אותנו כל ימיו הוצרך לכפות הר, כדיני אונס אשה שנכתב ע"ז לא יוכל לשלחה כל ימיו.

מאמרי מוסר וסיפורים בענייני הפרשה וענייני היום.

לכבוד חג מתן תורה נביא כאן מספר סיפורים על התורה, עמלה ולומדיה, חלק מהסיפורים הובאו בעבר, והם מובאים שוב לרגל חג השבועות.

הדרך להצלחה בתורה:

פרשת במדבר: כתוב בשו"ע תכח ד. ולעולם קורין פרשת במדבר קודם עצרת. והטעם בזה כותב רבי משה פינשטיין: ישנם אנשים שאומרים לעצמם מי אני ומה אני, גם אם אעמול בתורה הליכן אגיע! מקסימום אדע כמה מסכותות, ואז נופלים לליאוש. לכן לפני מתן תורה קוראים פרשת במדבר ששם מופיע כל הפקודים ללמדנו שכל יהודי בין קטן בין גדול נמנה בפני עצמו ולכל יהודי ויהודי יש ערך וחשיבות וזה החיזוק לפני מתן תורה.

מצאנו בחז"ל שגם בלימוד התורה מוטל על האדם לעשות ככל שביכולתו ואפי' שמצליח מעט, כי על האדם להיות שמח בחלקו ולעולם לא יתבעו מהאדם לעשות יותר מהיכולת שלו. ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכווין ליבו לשמים. הסטיפלער היה רגיל לומר שאצל הקב"ה חביב מי שלומד כשקשה לו כמה שיכול ואפילו שמספיק מעט. כמו אותו אחד שעובד קשה לפרנסתו ובסוף היום הוא הולך לשיעור דף היומי ושם הוא נרדם על הסטנדר, אומר הסטיפלער, אצל הקב"ה הוא נחשב מאוד בגלל שהוא השתדל לעשות מה שהוא יכול ואין הקב"ה דורש מהאדם לעשות יותר ממה שיכול ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכווין ליבו לשמים. ומצאנו ברבי עקיבא שבתחילת שנותיו כשחי עם רחל בעניות מרובה, יום אחד הוא אמר לה שיבוא יום ואני אהיה עשיר אני אקנה לך ירושלים של זהב! שהיה להכשית הכי עשיר וחשוב שהיה אז, כי היו לו שאיפות גדולות, ורחל שמעה זאת ולא שלחה אותו ללמוד כי היא ידעה ששם שאיפות גבוהות אפשר ליפול, כי כשאדם רוצה להיות משהו גדול הוא יכול להישבר מהר ובפרט אם זה בגיל כזה מבוגר. אבל כשיום אחד הגיע אליה הנביא בדמות עני ובקש תבן, ואז רבי עקיבא אמר לרחל תראי איזה עשירים אנחנו, לנו יש תבן ויש אנשים שאפי' תבן אין להם. כששמעה זאת רחל מיד שלחה אותו ללמוד כי הבינה שהוא שמח בחלקו. ומאידך, הוא לא מסתפק במועט אלא רוצה ירושלים של זהב וזה היה ביחד מתכון להצלחה. והיינו שכל מה שהוא מצליח זה הישג בשבילו כי הנה בעלה התלהב מתבן אז הוא יוכל להתלהב מא-ב וכך לגדול ולצמוח וכמשל הידוע על המים ששחקו אבנים, רואים מכאן ששמח בחלקו זה מתכון לגדול בתורה, כי כשאדם לא שמח בחלקו הוא מתייאש מהר ועול חלילה ליפול ולהישבר, אבל אם הוא שמח מדרך גמי', אז הוא לא יישבר וכך הוא יתקדם עד שהוא יגיע למרחוק.

נביא כאן סיפור שהתרחש אצל רבי משה פינשטיין: לבוש בגדים מוזרים נכנס הצעיר הביתה, בבורסאות מפוארות ישבו הוריו והסתכלו בו בהלם. בנם יקירם מופיע בלבוש חליפה ועל ראשו מגבעת שחורה, מהסוג שרגילים לראות בכותל המערבי בטיול השנתי. ראו הם שנעלמו העגילים והשער גזור בצורה מוזרה. כן בנם חזר בתשובה. עוד לרגע רוב החיים שלהם היו רגילים. האב היה עובד לפרנסתו וגם האם עבדה, הם הצליחו מאוד. בנם שניחן בכישרונות הלך לבית ספר פרטי, שם מוריו ניבאו לו עתיד מזהיר. הוא לא ידע כלום בנוגע ליהדותו, רק משפט אחד שמע: "ידע לך כי כל הורים יהודיים הנך". לא חלפו הרבה שנים ומה שניבאו לו מוריו התגשם. הבן פנה לאחת האוניברסיטאות היוקרתיות שם עשה חיל בלימודיו. יום אחד לאחר סדרת מבחנים קשה, הסתובב הוא בין החדרים, ואז גילה משהו שמשך את תשומת ליבו. הוא ראה את חברו מוגלג חבלים שחורים נכנס לחדר השמאלי. הוא שפשף את עיניו בתימהון נכנס לחדר ודרש מהחבר לדעת מה הוא עושה. מרגע זה ועד שנראה כי יהודי שומר תורה ומצוות לא חלף הרבה זמן. הבן ניסה להרגיע את הוריו ואמר שהוא בסך הכל עושה מה שאבא של סבא שלהם עשה בפולין. מהר מאד התברר להוריו שלקראת שנה הבאה הוא עושה את דרכו לשיבה בניו יורק, שם הוא מתכוון להקדיש את חיו ללימוד התורה. לא הועילו כל שכנועי האב והאם שרצו שייצא לפחות עם מקצוע. אבל הוא בשלו "אני הולך ללמוד תורה". בכל פעם כשהגיע הבן הביתה היו צריכים הוריו להוציא את הכלים המיוחדים שלו ולהשתמש רק באוכל כשר ולשים מזוזה בפתח הבית ומתוך רצון שלא לנער את המשקופים הם השאירו את המזוזה תמיד. השנים עברו והבן התחתן עם כלה שומרת תורה ומצוות,

הזוג היה מאושר וכבר זכה ל-2 ילדים רכים. גם על אביו עברה טלטלה עזה, הוא פרש מעבודתו, הבית הפך לשקט והאב הסתובב חסר מעש. יום אחד החליט ביחד עם אשתו שהם נוסעים לבנם לראות מה כ"כ מושך אותו באורח החיים שבה. הבן קיבל אותם בהתרגשות רבה. האב התלווה אליו ואל ילדיו לאן שהלכו. ואז יום אחד זה קרה, האב ביקש מבנו שילמך אותו גמרא. הבן היה חמום, הוא ניסה להסביר לאב שזה קשה בכזה גיל להתחיל עם השפות של הגמרא, אך האב מתעקש. הבן פנה אל ראש הישיבה והתייעץ עמו כיצד לעשות דבר זה. ובהדרגה לאט לאט התחילו ללמוד ביחד האב והבן. כשהבן מנסה להסביר בכל יכולתו ובסבלנות רבה כל מילה ומילה לאדם שלא למד בחייו, ואין לו שום מושגים בתורה ובקדושה. הם למדו בקביעות, האב לא התייאש, וכך בשעה טובה ומוצלחת סיימו הם את הדרך הראשון לאחר שנה שלמה!!! דמעות רבות זלגו מעיני האב, סיום גדול ומפואר הוא רוצה לעשות. היתה סעודה כיד המלך, לחשות שזה עתה זכה לסיים בפעם הראשונה בחייו דף גמרא קרן מאושר. הגאון רבי משה פינשטיין בא גם הוא לאותו סיום נדיר ומיוחד. בשעת לילה מאוחרת לאחר ערב מיוחד כ"כ, הלך האב לישון כשחיוך רחב נסוך על פניו. אך בבוקר הוא לא קם... למחרת אמר הרופאים למשפחה ההמומה שמעולם לא ראו נפטר עם פנים מאירות כ"כ. ההלוויה היתה רבת משתתפים. כולם שמעו מפיו של רבי משה פינשטיין שקרא ליד מיטת הנפטר: "יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בדף אחד..." זה היה המירב שהוא יכל לעשות. כל אחד צריך לפי התנאים שלו לעשות את המירב שביכולתו.

כח הרצון

בשביל להצליח ולהתעלות מאוד בתורה צריך לרצות. וידוע המשל שהיה אומר החפץ חיים על אדם שנוקק להלוואה דחופה, הוא נפגש עם עשיר מופלג והחל להתחנן על נפשו כמה הוא זקוק להלוואה שהוא יוכל להמשיך לסחוב הלאה והעשיר הרחמן נענה וסיכם עמו שיבוא בשעת אחר"צ, והנה הגיעה שעת אחר"צ והעני לא בא. העשיר מחכה ומחכה והעני איננו, והנה למחרת העני בא מתנצל מאוד שלא בא אתמול, ושוב הוא מתחנן על נפשו, ושוב קובעים לצהרים, ושוב כמו אתמול העשיר מצפה והוא לא בא, וכן ביום השלישי, ברור שהעשיר כבר יפסיק לרצות לתת לו. רק כשיראה שהוא רציני וחפץ בכך באמת או אז הוא יתן לו את מבוקשו. אומר הח"ח אנו מבקשים מהקב"ה כל יום ותן בליבנו בינה לבין ולהשכיל וכו' והקב"ה אומר אין בעייה אני נותן לכם את תבואו ללמוד ברצינות, אך אנו לא לוקחים זאת ברצינות ולא באים, אז לא לומדים כמו שצריך וכך יום ועוד יום. הקב"ה בטובו הגדול נותן, רק מוטל עלינו לבוא לקחת את התורה, לפתוח גמ' ללמוד ברצינות ובהתמדה ועי"ז נקבל את ההבנה והבהירות בתורה, רק מוטל עלינו לרצות את הלימוד, לרצות את התורה. בספר "פניי פרשת בשוע" הביא מעשה שיספר אותו רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א על אלמנה צעירה שגרה עם בנה היחיד והצעיר במקום מרוחק בין הגוים והיא מחוסרת ממון שלחה את בנה ללמוד בין הגוים וכל יום בערב היתה מלמדת אותו כמה מצוות ועניינים יהודיים. כשבגר הילד ונהיה בגיל 12 הוא שמע שבמרחק הליכה של כשעתיים יש מוסדות יהודיים שבהם לומדים תורה ומקיימים מצוות כל היום. הוא חפץ מאוד להצטרף אליהם וללמוד תורה ולנהוג כמו יהודי. ברור היה לילד שלאמו העניה אין פרטה לתת לו לנסיעה כזו אך הרצון בער בעצמותיו והוא החל לשכנע את אמו שהוא ילך גרילע לאותו מקום. המימם היו ימי החורף הקפואים של ניו יורק ואמו לא מיהרה להשתכנע, הלא זהו בנה היחיד איך ישרוד בדרכים ובכזה קור גדול. אך לבסוף אש הרצון גברה והילד יצא לדרך של מספר שעות ברגל בקור חודר לעצמות אך ללא ייאוש הוא הלך עוד פסיעה ועוד פסיעה דילג על השלגים שנערמו בדרך עד שהגיע לאותו מוסד יהודי שהיה בקצה השני של העיר, וכך כשעצמותיו רועדות מקור וכל גופו סחוט הוא ניגש לדלת המנהל ונקש בעדינות ובנימוס. הדלת נפתחה ולאחר אמירת השלום הוא אמר אני רוצה ללמוד תורה, הלכתי מספר שעות ואני מעוניין ללמוד. מה אתה יודע נשאל הילד והוא ענה אני לא יודע כלום

גם לא א-ב. המנהל הבין עם מי יש לו עסק ואז הוא אמר תשמע לך מתאים ללמוד במכינה שם מלמדים א-ב אך זה לא כבוד שילד בן 12 יכנס ללמוד עם ילדים בני 4, אך הנער אומר אין לי בעייה של כבוד אני רוצה ללמוד. מהר מאוד המנהל הבין שהרצון של הילד הזה חזק מכל קושי, הוא הכניס את הילד לכיתה המכינה בחושו בשכשחילד יראה את זה הוא ממלוי ביין שאי"ז מקומן, אבל כשהגיעו לכיתה הילד דווקא אמר אין לי בעיה אתחיל ללמוד כאן, אך המנהל לא הסכים הוא התנצל שזה לא מתאים וכו', אמר הילד אין לי בעיה בבקשה אני מבקש ממך המנהל שתירשם שאין רציתי ואתה לא הסכמת מסיבות, אמר המנהל מה עניין שלך שאכתוב זאת? אמר הנער כשאגיע לבי"ד של מעלה אני אראה את המכתב הזה שניסיתי כל מה שיכולתי ואתה לא נתת לי. ברגע זה הילד ניצח את המנהל שהכניסו לכיתה מכינה ואכן הילד התחיל א-ב. הוא היה יישן אצל אחד המלמדים ובסופי שבוע חזר לביתו וגדל. הוא היה עם כשרונות חלשים במיוחד חלש, אך הוא רצה מאוד והשקיע כולו בלימוד התורה, עד שכיום הוא אחד ממרביצי התורה בדורנו, והכל בזכות כח הרצון שהיה לו. כך מעיד רצ"מ זילברברג שמכיר אישית את אותו הנער.

והסטיפלער זצ"ל בספרו חיי עולם מעשה שבא אל החתם סופר נער בן שבע עשרה ואמר לו שרצונו ללמוד תורה ונפשו חשקה בה. כששמעו זאת הבחורים לעגו לו: איך זה בן 17 שנים אשר לא למד מימיו רצונו לתקוע עצמו וללמוד גמרא. אבל רבם גער בהם: למה תצחקו הרי כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד! רבם קרב את הנער, וקבע חברותות לבחורים שכל אחד ילמד אותו שעה אחת. אבל נוסף לחסרון שנער זה לא למד עד גיל שבע עשרה היה לו חסרון נוסף שקשה היה לשמוע ומהיר לאבד, כך שאם למדו אותו משנה מאה פעמים, מהר מאד היה שוכח אותה ולמחרת היתה בעיניו כאילו לא למדה מעולם. אבל חשקו לתורה לא פג ואף עלה ועלה והוא התמיד בלימודו, וברבות הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה. גם יראתו היתה טהורה ועלה והצליח עד שנמנתה לדיין בעיר מטרסדורף והיה תלמיד חכם גדול בתורה, והוזכר כמה פעמים בספרי חתם סופר, וכל זה למה? לא היו לו את התנאים ולא היה נראה שיצליח, אבל כח הרצון העז שהיה בו שלא ויתר והשתוקק לעלות ולהתעלות זה הביא אותו לכזאת מדרגה.

עמל התורה

ידוע מחז"ל שהסגולה הכי גדולה היא התורה, ואין סגולה כתורה וכל הלימוד תורה יש לו השגחה פרטית מיוחדת בכל נושא והקב"ה עוזר לו בדרכים מפתיעות ולא יראיות, וכל מיני פעולות מסוכנות שנעשו הצלחת כלל ישראל בזמן שיש ריבוי תורה בישראל הצליחו מעל ומעבר. בוא למשל השמדת הכור הגרעיני בעירק לפני כ-35 שנים שרה"מ דאז מ. בגין שייזם את הפעולה, שלח לקבל ברכה מהרב שך שאמר לו תדחה את התקיפה לשעה 4 אחר"צ שאז כבר מתחיל סדר ב בהיכלי הישיבות ויהיה יותר ס"ד בגלל עמל התורה של תלמידי הישיבות ואכן כך היה. כמו"כ בבין הזמנים קורים הרבה אסונות בגלל שאין מספיק עמל תורה בעולם. החזו"א כותב במכתב: כל סגולות לימוד התורה נאמרו על עמלה. ומי שעמל בתורה סופו שייפתח ראשו ומוחו כאלום ויזכה להבנת התורה בבהירות מופלגת, כמו שידוע על בעל הנהיבות שהיה גאון עולם וזכה להישגים מופלגים בזכות העמל הגדול שלו, יגעת ומצאת תאמין. וידוע הסיפור שהיה עם אחד מגדולי הדורות. וכך מתואר הסיפור: בבית קטן בקצה העיירה, לילה חשוך, רוחות משתוללות בחוץ, התריסים מוגפים, כולם ישנים, אך משה הקטן עדיין לא יישן. הוא יושב במיטתו, מכורבל בשמיכה, ומתנדנד בדביקות. על שרפרף קטן ליד מיטתו מונח ספר גדול, וידו הקטנה מונחת על הספר בערגה. קולו החרשי התנגן בחלל החדר, הוא חזר שוב ושוב על לימודו, כשגופו הקטן והחלוש נלחם בקושי בר בעייפות שלו. פתאום השתק ברגע, דלת חדרו נפתחה, ואמו נכנסה, הסתכלה במבט עצוב על בנה הקטן. משה הסתכל על אמו ושקג גם הוא. ואז האם אמרה בקול רך "משה עליך לישון, השעה מאוחרת מאד". "כן אמא, מיד אני אשכב לישון, רק... הילד לא ידע אם להמשיך

ולבסוף החליט לשתוק. אך האמא לא ויתרה "מה רצית לומר בני היקר" ומשה ענה בשקט "רציתי רק לגמור לחזור על מה שלמדנו היום בחיידר..." האמא אמרה "אני יודעת אבל חזרת כבר על לימודך מאז שחזרת מהחיידר, כל הזמן אתה משנן" ומשה אמר "כן, אמא... אבל עדיין אני לא מבין את הגמרא..." האמא נאנחה חשבה לרגע כמה קשה לו לבנה הקטן, הוא לא בעל כשרונות מבריקים, ואין לו זכרון טוב, לכן, למרות האהבת התורה שיש לו, ויש לו הרבה, לא הצליח הילד בלימודיו.... ואז אמרה "בני, אתה חייב לישון, הרי אתה לא בריא וחזק כ"כ ואם לא תישן מספיק, אתה עלול לחלות חלילה... לכן לך עכשיו לישון, ובעזרת ד' תזכה להבין את השיעור..." משה היה ילד טוב. לא רצה לצער את אמו, לכן ברח אותה ב"חלילה טוב" ונשכח לישון. הוא לא הצליח להירדם מיד, הגמרא, ההסברה, הקשיה- מול עיניו. הוא כ"כ רוצה להבין את הכל, כמו כולם. רק לאחר הרבה זמן נרדם. למחרת בבוקר ראה יוסף אביו של משה את אשתו, היא היתה נראית לו עצובה. יוסף שאל את אשתו מה קרה? ואז האמא סיפרה בדמעות "ליבי נקרע לגזרים... אני לא יכולה לראות בצערו של מושיש שלנו הוא כ"כ רוצה ומתאבל ולא מצליח. תראה את חבריו, משחקים משתוללים וגם מצליחים בלימודים, ומושיש יושב כל היום חוזר ומשנן, לומד ולומד... ואינו מצליח..." האב שמע, חשב וענה לבסוף "עוד תראי ועזרת ד'..." אם הוא ימשיך כך, בהתמדה כזאת, וגם עם התפילות והדמעות שלך, אין ספק שהוא יזכה להיות בין גדולי הדור". וכך היה משה הקטן המשיך בכל הכוח. כל יום היה חוזר מהחיידר ומתיישב לחזור ולשנן את לימודו, למד בלי הפסקה, רצה לדעת ולהבין הכל. חלפו ימים ולאט לאט במשך השנים ראשו התחיל להפתח וכשרונותיו התחילו לפרוץ, הוא עלה והתעלה במעלות התורה והיראה, עד שזכה להיות בין תלמידיו של החתם סופר ולהיות בין גדולי הדור ממש, הלא הוא המהר"ם שיק הקדוש, שהיה מגדולי דורו וגם כידוע בעל רוח הקודש. לימים סיפר על עצמו ואמר: "בילדותי היה לי 'תקו קאפ' (ראש לדעת) וד' עזר לי שהכחתי אותו לראש אנושי – והכל בכוח היגיעה..." מכאן אנו רואים שכל אחד יכול להשיג ולהגיע להיות מגדולי הדור, ואין הדבר תלוי אלא בעמלו ויגיעתו בלבד !!!

וכעת נבאר מה זה עמל התורה. ודאי שכל מאמץ לשבת וללמוד זה נקרא עמל התורה, והתגברות על כל קושי שמנסה להפריע מללמוד אין ערך שיוכל להעריך את לימוד התורה הזה. אבל יש עמל התורה מסוג מיוחד וכוונתו שיהיה **בגמ' במנחות** דף ז' ע"א מסופר שאבימי שכח את מסכת מנחות, אז הוא הלך לתלמידו רב חסדא שיוכיח לו מה הוא לימד אותם. שואלת הגמ' מדוע אבימי לא יכל לקרוא לרב חסדא אליו הביתה, ומתרגמת הגמ': סבר בהכי מסתייעא מילתא טפי. ופי' רש"י משום יגעתי ומצאתי. יש כאן חידוש גדול מאד בריש"י, שכאשר אבימי הולך לתלמידו רב חסדא שיוכיח לו את תלמודו זה נקרא יגיעת התורה. והטעם, כי היסוד של יגיעת התורה הוא להראות עד כמה אנחנו מעריכים את התורה, וככל שאדם מעריך יותר את התורה כך הוא יותר מתייגע עליה, וככל שהוא יותר מתייגע עליה כך הקב"ה עוזר לו יותר להבין אותה כראוי. וכן מובאר ג"כ ברבינו בחיי בפרשת בשלח שעם ישראל היה הולך יומם ולילה לקבלת התורה מרוב התשוקה שלו לקבל כבר את התורה.

נביא כאן סיפור על עמל התורה מהמהרש"א: **מסופר על המהרש"א** שהיה לומד עד מאוחר בלילה מאד, ובכדי שלא יירדם אהמזעזע הלימוד הוא גידל את השערות שלו ובלילה הוא היה קושר אותם לתיקתה וכך לא היה נופל ראשו. ליצני עירו שלא ידעו את הסיבה שמגדל שערו היו מתלוצצים על מראהו, אבל המהרש"א לא התייחס לזה כי נפשו חשקה בתורה. הגבאי של ביהכ"נ היה רגיל כל לילה לנעול את ביהכ"נ ולהישאר ללמוד שם ביחידות. יום אחד הגבאי נדהם כשהוא רואה למולו אדם גבוה נשוא פנים והוא שואל אותו היכן גר המהרש"א, הגבאי השיב לו ואותו אדם יצא, אולם הגבאי לא הבין מהיכן נכנס לכאן אותו אדם. למחרת באמצע שהגבאי לומד בביהכ"נ נכנס שוב יהודי גבוה ונשוא פנים וגם הוא שואל את הגבאי היכן גר המהרש"א, הגבאי השיב לו, אך פליאתו גברה. למחרת הגבאי בדק היטב כי הדלת נעולה והחלונות סגורים והתיישב ללמוד, אך שוב הגיע אדם נשוא פנים ושואל היכן גר המהרש"א. הגבאי לא עצר את רוחו ושאל אותו תגיד לי איך נכנסת לכאן? השיב לו היהודי, דע

לך כי מי שהגיע לכאן אתמול היה דוד המלך, ומי שהגיע לכאן קודם היה זה שאול המלך, ואני אליהו הנביא, ובאנו לכאן כדי שתודיע לכולם שבשמים מאד מאד מעריכים את תורתו של המהרש"א כיון שהיה נלמדת בעמל גדול!!! תדע לך כי ביום שתספר את זה אתה תגיע לדרגה גבוהה מאד ותצטרך להסתלק מן העולם. הגבאי החליט שהוא מספר את הסיפור כדי שידעו כולם מי גר ביניהם ולא יזלזלו בו עוד. אסף הגבאי את כל אנשי עירו, עלה לבנימה וסיפר להם את כל הסיפור, וסיים: אני יודע שהיום אף אחד לא תהיה להסתלק מן העולם ואעפ"כ סיפרתי לכם את כל זה כדי שתדעו להעריך כראוי את המהרש"א. וכך היה.

ועל הדרגות הגדולות שהגיע אליהם המהרש"א נוכל ללמוד מן הסיפור הבא. יום אחד התקיימה לויה בעירו של המהרש"א ואף אחד מן המלוים לא חזר הביתה, וכך קרה ג"כ בלוויה השניה. לאחר בירור התברר שכאשר הלוויה עברה ליד הכנסיה עשה הכומר כישוף וכל המלוים נכנסו לכנסיה והתנצרו. היהודים נבהלו ולא ידעו מה לעשות. הציע להם המהרש"א שיעשו עיקוף ולא יעברו בלוויות דרך הכנסיה. הכומר שראה שאין לוויית עשה בירור והתברר לו כי היהודים עושים את הלוויות בדרך אחרת. מיד שלח הכומר מרגלים שיבדקו מתי יש לויה ויבואו להודיע לו. ואז בלוויה הראשונה בשעה של הלוויה עשה שוב פעם הכומר כישוף וכל המלוים רצו במהירות לכנסיה נכנסו פנימה והתנצרו, ותהי העיר לחרדת אלוקים. באותה תקופה חלה המהרש"א והרגיש כי קיצו קרב. קרא המהרש"א לחברא קדישא ואמר להם אני מבקש ממכם שהלוויה שלי תעבור דרך הכנסיה, וכאשר תגיעו לכנסיה תעצרו ותניחו את כל הספרים שחיברתי על המיטה שלי. החברא קדישא לא הבינו לפשר בקשה זו, אבל החליטו שיעשו כאשר ציוה המהרש"א. ואכן בשעת הלוויה כאשר הגיעו לכנסיה, הכומר שמח שיש כאן הרבה יהודים והוציא את ראשו לעשות את הכישוף. אולם לפתע המהרש"א מתיישב על המיטה ומתחיל לדפדף בספריו, ופתאום כולם שמים לב שכל פעם שהמהרש"א מדפדף עוד דף הבנין שוקע עוד ועוד, עד שהבנין נכנס מתחת האדמה!!! עד כדי כך כח התורה ועמלה.

ומי שעמל בתורה גם מצליח להשפיע רבות על כל העולם כולו. החזו"א היה עמל בתורה עד כלות הכוחות ממש. ופעם בדרך ממקומו למיטתו מרחק של כמה מטרים בודדים הוא נפל, רבי שמריהו גריינימן אחיינו היה בחדר הסמוך ומיד נכנס לחדרו של החזו"א לראות מה קרה: הוא נכנס לחדרו וראהו שוכב על הרצפה הוא התכופף אליו ושאלו מה קרה: ענה החזו"א לא קרה שום דבר פשוט כל יום אני לומד עד שאני מרגיש שנשאר לי רק כח מעט כח בשביל לגשת למיטה היום טעיתי במעט וקרסתי בעודי בדרך למיטה. ולכן זכה להשפיע כה רבות על עם ישראל.

השר שלום מבעלז שהשפיע רבות על העולם היהודי כולו היה מתמיד בתורה באופן נורא ומסופר שבתקופה הראשונה לאחר נישואיו הוא הסתיר ד"ץ וכל לילה היה משתלשל בתחילת הלילה מחלון בית חותנו והולך לעבר בית המדרש ללמוד עם הצדיק רבי שלמה לוצקר שם למד עד עלות השחר ואז היה חוזר לבית חותנו שוב דרך החבל שהשתלשל בחלון והיה יישן עד אור הבוקר ואז חותנו היה בא להעירו ואומר לו עד מתי עצל תשכב, והכל עשה בצנעה עד שחותנו שלחו לצאת לעבוד ואשתו הצדקת מכרה את תכשיטה בשביל שבעלה יוכל להמשיך להגות בתורה.

בפעם הראשונה שהגיעה מכונית לירושלים, כל ילדי ירושלים יצאו מבתיהם מרוגשים לראות את הפלא הגדול איך רכב נוסע בלי סוסים. אך ילד אחד בשם שלמה זלמן לא יצא. הוא המשיך להגות בתורה גם כשבחוף מתרחש הפלא הגדול שרכב נוסע בלי סוסים שמושכים אותו. אך הילד שלמה זלמן נשאר שקוע בתלמודו, וזכה הילד הזה לצמחה לפוסק הדור שכל העדות והחוגים סרו למוצא פיו בכל עניין. **והתפרסם** שבזמן המלחמה היו הרב שטינמן וידידו רבי משה סולוויצ'יק במתנה עבודה לפליטים בשוויץ ושם היו עובדים בסלילת כבישים במשך 12 שעות רצופות, ובלילה היו מאוד עייפים והיו יושבים ועומלים בתורה, ובכדי שלא ירדמו היו שמים נרות דולקים על הרגלים. **ויודעה ומפורסמת התמדתו** העצומה של רבי עובדיה יוסף. רבי עובדיה הגיע ממשפחה דלה וענייה וכשהגיע ללמוד בפורת יוסף אמרו שאין כסף להחזיקו, אבל ראש הישיבה רבי עזרא עטיה ראה את

התשוקה העזה שלו ללימוד הוא ביקש שיפחיתו משכרו בשביל להכניס את הבחור הטהור הזה לישיבה. לאחמ"כ אביו של רבי עובדיה הגיע וביקש שיבוא לעזור לו בחנות. רבי עזרא שמע ע"כ וביקש מהאב שלא יעשה זאת, אך אביו של רבי עובדיה טען שאם לא יעשה זאת הוא יאלץ לשלם לעובד זון ובשביל זה אין לו כסף. אמר רבי עזרא אין בעיה אני אבוא לעזור, כששמע זאת אביו של רבי עובדיה הוא אמר א"כ אני משאירו בישיבה. והעולם זכה לענק כזה שעמל בתורה עד כלות הכוחות. כל התמנות מכל חייו רואים שולחן עמוס בספרים פתוחים שבהם היה הוגה יומם ולילה שידע הכל בבקיות עצומה שאין לה אח ורע כנראה מספריו הרבים. וידוע מה שסיפר רבי ראובן בנגיס שפעם הוא ראהו בחנות ספרים מעיין באיזה ספר והוא התפלא שהמוכר כך נוותן לו לעיין ולא מפחד שהספרים יתבלו. אמר אותו מוכר תבחן את האברך הצעיר הזה על מה שאתה רוצה ורבי ראובן חתן על שו"ת נודע ביהודה ורבי עובדיה היה משנן בע"פ מילה במילה תשובות שלמות עם כל המקורות. ורק בזכות זה הוא זכה לחבר כ"כ הרבה ספרים ולהשפיע רבות רבות על העולם כולו. **ובדורנו אנו**, זכינו שיש עמנו את מו"ר רבי חיים קניבסקי שמגיל 16 (ז"א לפני 76 שנים) הוא כל יום קם בחצות ומתחיל את היום (לילה) בתיקון חצות. דף בווהר ופרי עץ חיים לר"ח ויטאל, וספרי הלשם. תהלים. פרק ב"ך. שלושה דפים במשנ"ב. שלושה פרקים בריב"ם. חמישה דפים בשו"ע. שמונה דפים בתלמוד בבלי כולל מסכתות קטנות ועד לא מזמן עם תוס' והרבה נוס'. בסיום כל פרק בגמ' לומד התוספתא של אותו הפרק. תלמוד ירושלמי במקביל לבבלי שלמד באותו היום ולפעמים זה 50 דף ליום. ולא וויתר מעודו על סדר זה, כולל בימים שעבר אירועים רפואיים קשים. ובשישי ושבת' מוסיף עוד לימודים קבועים, וכל זאת מלבד עשרות מכתבי תורה שעונה כל יום והוצאת ספריו הרבים ולימודים נוספים שאינם קבועים. ועוד מסכתות שלומד תוך כדי שנשכח לישון. וכולו תורה, כל דבר רואה באור התורה וחי את התורה.

הנהגה מיוחדת יש לקב"ה עם עמלי התורה.

כל הבריאה כולה משועבדת לתורה וללומדיה. החזו"א כשהוא נפטר היה אבל גדול בעולם היהודי כולו, כשיצאה המיטה מהבית עבר בין כולם גל של בכי נורא. היה שם בחור אחד שפלט: למה בוכים כ"כ, החזו"א מת, נו אז מה קרה? עוד המילים על שפתו הוא חש כבאב נורא ואיום ברגלו - הוא תפס את רגלו והחל לצעוק ולגונן מכאבים. בתחילה חפריו חשבו שהוא מהתל בהם, אך לאחר מספר רגעים הוא הרים את שולי מכנסיו והנה עקרב אווז ברגלו... או אז נוכחו כולם לדעת שעקיצתן עקיצת עקרב. כמו"כ בחלונות הגר"מ פינשטיין שהתקיימה ביום הפורים בירושלים, לאחר הלוויה הרגיש אחד המשתתפים מיחושים עזים בראשו, הוא הלך לטובי הרופאים אך איש לא הצליח לעזור לו, הוא בא לאחד מגדולי הדור שעשה לו גורל הגר"מ ויצא לו 'מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה' - מיד אותו גדול א"ל האם זיברת על רבי משה פינשטיין? חי", הוא ענה. תחשוב שוב, א"ל אותו גדול, ואז הוא נזכר שהחלונות הוא פלט על ריבוי המספידים. הרב שך, רבי דוד, רבי מיכל ועוד ועוד. וכה היה לשונו: בסדר... ר' משה ר' משה, אבל פורים היום ולמה מטריחים את הציבור? - מיד עלה לקברו לבקשת מחילה ומיד הכל חלף. כל הבריאה משועבדת ללומדי תורה וכמו שכותב האור החיים' בשמות יד כז. שבשעה שהקב"ה ברא את העולם הוא התנה עם כל מעשה בראשית שיהיו נכנעים בפני עמלי תורה. רבי חיים קניבסקי הוציא קונטרס על סימני טהרה של חגבים. היה חשוב לו מאוד לראות חגב במציאות. ולאחר שניסה להשיג כל מיני ספרים בעניין זה הוא לא היה מרוצה, והנה יום אחד הוא קם בבוקר לבדוק בעניין החגבים ולסכם את כל הקונטרס, והנה נכנס דרך החלון חגב ונוחת על שולחנו... רבי חיים הביט בו ארוכות וליבן על ידו את כל ספקותיו ולאחר מכן פרח החגב כלעומת שרא. לאחר תקופה היה לו וויכוח על פרט מסויים בעניין החגב והוא שוב נצרך לראות חגב, והנה על הקיר שמעליו נוחת שוב חגב והוא ליבן את הדברים עי"ז. לפני כמה שנים נערכו שינויים בביתו של הגר"ח והיה רצון לשבור איזה קיר, הגר"ח אמר את הקיר הזה לא שוברים כיוון שכאן נעשה נס שהחגב הגיע...

ויש עדויות רבות על גדולי ישראל שא"א להכחישן איך שכל הבריאה כפופה אליהם. הגר"ח עצמו מספר

באורחות יושר על אדם (העידו שזה היה עם הגר"ח עצמו) שהיתה לו קביעות לקום בשעה 3 בצהריים יהיה מה שיחיה. וכל יום בשעה 3, הגיע זבוב וזמזם לו באוזן להקיצו. יום אחד הוא הרגיש מאוד רע ולא קם מזמזמו הזבוב, מאז הזבוב הפסיק להגיע. כ"כ כלום רואים איך עמלי תורה מצליחים לחתן את ילדיהם ולתת להם דירות ונשארים ללא חובות. מי שעמל הקב"ה מזמן לו הכל כפי רצונו. מי שמקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול דרך ארץ. וזה ברור שאברכים עמלי תורה גומרים את החודש לא פחות טוב מרובבות רבות של אנשים שעמלים קשות לפרנסתם. אברך אחד נקלע לבור כלכלי מסובך מאוד עד שנאלץ למכור את דירתו. בצר לו לפני מכירת הדירה הוא עלה איתי לרבי חיים קניבסקי, הגר"ח שמע את דבריו בסבלנות ולאחמ"כ הוא א"ל בזה"ל: אם תקבל ע"י להתחזק בעול תורה ה"ל הבעיות ייפתרו. מאז במשך תקופה ההוא לא עשה כלום בעניין הדירה אלא רק קיבל ע"ע ללמוד את הסדרים הרגילים בלי טלפון נייד וברציפות. מיותר לציין שהכל הסתדר על הצד היותר טוב. ואני עד.

וידוע ומפורסם המעשה עם החפץ חיים שערך פעם אסיפה של כל עשירי ונכבדי העיר למען הקמת בית חולים, כאשר כל גביר תרם מספר מיטות. היה שם עשיר מופלג שהגדיל לתרום עשרים מיטות, ההתרגשות אחזה בקהל והח"ח בירכו בחמימות רבה. לפתע נכנס למקום אברך צעיר ופילס דרך לח"ח, והנה כל הנוכחים הבחינו שהח"ח מקבל בחמימות יתירה ומרעיף עליו אהבה ללא גבול, העשירים נעלבו מאוד מהיחס שקיבל אותו אברך, אחד מהם העיז פנים ושאל לח"ח כמה מיטות תרם אותו אברך? מאה... ענה הח"ח על אתר! אותו עשיר תמה מניין לאותו אברך סכום כזה גדול, האם זכה בפיס? ענה לו הח"ח כל אחד מכס תרם סכום של מיטות לבני"ח, אבל אותו אברך בזכות הלימוד שלו לא יצטרכו מאה מיטות בבית חולים.. אברך, אמר הח"ח, הוא לא נטל. הוא מחזיק את הציבור. וכמו הסיפור על השווער של רבי אליעזר מטעלו שכל זמן שהחזיק את חתנו הוא חי, ביום שהפסיק הוא נפטר, ואז אשתו סיפרה בהלוויה שמזמן רצה להפסיק, אך אמר מי אמר שאני מחזיק אותו אולי הוא מחזיק אותי, עד שנשבר וזה קרה אתמול ובאותו לילה הוא מת.

התורה מעין עוה"ב

בישיבות נהוג לשיר בהתלהבות עצומה שעולם הבא הוא דבר טוב מאוד, אך התורה היא עוד יותר טובה. נתחיל במשמעות של עולם הבא. הנה מובא רבות בחז"ל שכל תכלית חיי האדם כאן הוא בשביל עוה"ב וכאן זה רק פרוזודור. ואמרו חז"ל יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב יותר מכל הנאות העוה"ז. ואמר הרב דסלר שאם ניקח את כל ההנאות של המיליארדים של אנשים שחיו בעולם מאדם הראשון ועד היום ויהיו להם 80 שנה מאושרים בלי גבול, גם נחת, גם כסף, גם כבוד, גם בריאות, חיים מלאים בכל התענוגות והפינוקים – כל זה לא מגיע לרגע של קורת רוח בעולם הבא. וכבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה ח' ז שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה וכו' בהרחבה שם. ועומק הדין של העולם הבא הוא ענק ועצום וכמו הסיפור הידוע על אשת הגר"א שחברתה סימנה לנדיבה שעברה ממולם לעצור, זה לבד, אמרה חברתה בחלום לאשת הגר"א, זה לבד גרם לי הנאה שכל הנאות העוה"ז לא ישוו לה. וידוע מה שאמר הח"ח לאותו בחור שניסה להתרים אותו על שעות מהחיים עבור רבי שמעון שקוף כשהיה במצב קשה, דרך אך אמר הח"ח שכל המצוות שבעולם אינן שוות אפי' נעץ אחד של לימוד תורה לכן אין ביכולתי לתת יותר מדקה. ואמר הח"ח שהיה שווה לאדם לבוא לעולם לחיות ביסורים נוראיים שבעים שנה, ובלבד שיאמר פעם אחת ברוך הוא וברוך שמו, ואף פעמים בהוב"ש לא מגיע למעלת אמן אחד, ואף ואף אמנים לא מגיע למעלת איש"ר אחד, ואף פעמים איש"ר לא מגיע למעלת מילה אחת של לימוד התורה.

ונביא משל לדוע, פעם ישוב חברותא ולמדו תורה והנה אחד הבחורים לא כ"כ חש בטוב הוא החליט לצאת להתאווור קצת בגינה בחוץ, הוא יצא והחברותא נשאר ללמוד, בחוץ עמדה אישה שהיא אמא לבן שחיכתה שמונה עשרה שנה להולדתו, והנה לאחר שבנה נולד בעשטוי"מ היא גידלה אותו ולא חסכה ממנו שום דבר. ואז, באותו היום כשהחברותא

יצא להתאווור בגינה, התינוק הזה נהיה בן שנתיים ואמו יצאה יחד עמו לגינה, והנה היא מדברת עם שכנתה ולפתע הבחור בהלם: הוא רואה את אותו התינוק רץ לכביש וממול מגיעה משאית ועוד רגע הוא דורסת את התינוק. הבחור שעמד בסמוך קפץ במסירות נפש והציל את התינוק ברגע האחרון, הוא הגיש אותו לאמו שלבנתיים הצליחה לראות את המחזה הזה ולאחר צווחה איומה היא נפלה מעולפת. חולפות השנים ונשיהם מגיעים לשמים. הוא מספר את סיפורו איך הציל עולם מלא וכו' וקבל ע"ז שכר, אבל השכר של חברו שישב באתו הזמן בביהמ"ד והגה בתורה הוא גדול עשרות מונים. וע"ז אמר פפוס אשרך שנתפסת על דברי תורה אוי לי שנתפסתי בדברים בטלים. ואדם שלומד תורה, לבד מזה שהוא זוכה לעוה"ב, הוא גם מחזיק את העולם. ומובא בספרים שזאם שעוסק לפרנסתו ג"כ מוטל עליו החיוב לקבוע עיתים לתורה ככל שניתן, ומי שעושה את זה אז לעתיד לבוא כשיקומו לתחיית המתים המצבה שלו תקום יחד עם כל מי שזכה ללמוד בחייו ויזכה להיות במעמד הזה של 'אז ימלא שחוק פינ'ו והיינו לחזור שוב לחיך משפחתו האהובה, ומי שחלילה לא זכה לאור תורה (ועץ חיים) היא למחזיקים בה) אז הוא לא קם בתחיית המתים, כי רק אור תורה מחייהו. פעם הגיע לרבי חיים קניבסקי יהודי אחד מבכירי המשק ואמר לר"ח אני מעוניין לעשות עם הרב שותפות בעסקים והיינו שאני ארשום את כל העסקים ע"י הרב ותצי מהרווחים ילכו לרב והרב לא צריך לעשות כלום רק לקבל. א"ל רבי חיים אתה קובע עיתים לתורה! ענה לו אותו אחד לא! אמר לו רבי חיים א"כ אין מה לדבר, אני לא שותף למי שלא קובע עיתים לתורה.

הסיפור שלפינו היה לפני כחמישים שנה. אחד מראשי הישיבות החשובות בירושלים נאלץ לצאת למסע התרמה עבור הישיבה שלו. הוא נסע לארצות הברית ושם נקבעה לו פגישה עם איזה גביר, והנה הוא מגיע לחדר המתנה ושם כולם מדברים ומספרים גם כמה נתן להם אותו הגביר והנה הוא שומע שלזה בעל ארגון עצום נתן 20 דולר ולפלוגי שמחזיק מאות משפחות נתן 18 דולר וכן ע"ז הדרך, הוא כמעט התייאש ורצה ללכת אלא שהגיע תורו להיכנס והוא אמר אין לי מה להפסיד הוא נכנס לחדרו של הגביר וסיפר שיש לי ישיבה של 200 בחורים בירושלים... רק הגביר שמע את זה ומיד אורו עיניו ובמקום הוציא צ'ק וכתב 5000 דולר, סכום ששווה כיום לכמאה אלף דולר. ראש הישיבה לא ידע את נפשו ואז הוא שואל את הגביר מה הטעם להתפעלות שלו עד שנתן לו כזה סכום. ואז סיפר הגביר את סיפורו המסעיר. היה זה עשרים שנה קודם לכן, יום אחד הוא זוכר את עצמו בגיל 12 אמא שלו מלווה אותו לרכבת ולפתע הוא פורץ בבכי כשהרכבת התחילה לנסוע הוא הבין שהוא בדרך לישיבה נפרד מביתו החם וממשפחתו, הרכבת לא שומעת את בכיו הרם עד שהוא מצא את עצמו ילד בודד בגיל 12 בולגא. הגעתי לישיבה שאליה בחרו חורי לשלוח אותי והנה אני נכנס לישיבה ולאט לאט אני מגלה שחוץ מכסא וסטנדר אין כאן כלום. לא אוכל, לא מיטה להניח את הראש, ובוודאי לא שמיכה להתכסות, ואני רעב כולי. לא אכלתי מאתמול בלילה וקצת שעת צהרים. הפנו אותי לבחור המשבץ, אני מגיע אליו והוא אומר כבר לא נשאר לי מקום, ואני שואל האם נגזר עלי למות מרעב, בלי מיטה להניח את הראש מכל טלטלות הדרך? ואז הוא אומר יש לי עוד מקום אחד אחרון אצל אישה אלמנה עם הרבה ילדים שהעניות שם זועקת לשמים. ואני, אכילו יש לי בירה, הלכתי לשם. הגעתי למקום והנה הדלת נפתחה וכאן חיכתה לי הפתעה. האמא מיד אומרת לילדים התלמיד חכם הגיע ואני רואה שבעה ילדים צנומים יושבים סביב לשולחן, לכ"א יש בצלחתו בקושי פרוסת מלפפון ועגבניה. שליש ביצה וחצי פרוסת לחם כך שבעה ילדים, מיד האמא מוציאה מהארון צלחת מניחה על ידי ומיד אומרת מי נותן קצת לת"ח? מיד כל המשפחה שפכה לתוך הצלחת שלי את כל מה שיש להם, והכל בשמחה לכבוד הת"ח. מיד האמא ראתה שהצלחת שלי מלאה הרבה היא אמרה שכי"א יקח טיפה אליו כי גם אתם צריכים לגדול, וכך כל אחד לקח ממש מעט. ואני, למרות האוכל שלא היה מספיק אסתטי, התחלתי לאכול והנה ילד אחד צועק לא אכלת מהמלפפון שלי וזה צועק מהביצה וכולם מקרקרים סביבי ומודים לה' על תנ"ח שהגיע הביתה. כשיצאתי אמרתי להם מה אני יכול להחזיר לכם והם אמרו לי מידיות תברך אותנו שנוכל ללמוד ביישיבה כשנגדל. כמובן שבירכתי

אותם. מיד אח"כ פרצה מלחמת העולם והתגלגלתי מכאן לשם וכל משפחתי נכחדה בשואה האיומה ואני נשארתי עם הארץ אבל את הקבלת פנים הזאת אני לא שוכח לעולם וכשאני שומע ישיבה אני מיד נדלק.

תפילה על רוחניות

תפילה על רוחניות מובטח שתתקבל, ואדרבה להצליח ברוחניות זה רק ע"י תפילה ללא הפסק, ורבים רבים מהגדולים אשר בארץ המה היו חלשים מאוד בצעירותם, והם פרחו בזכות התפילות. רבי יונתן איבשיץ שהיה האון אדיר ובעל שרון שאין לו אח ורע העיד על עצמו שכשהוא מתפלל כראוי אזי הוא זוכה באותו יום ה' מאיר את עיניו בתורה. רבי חיים קמיל צוקר"ל אשר היה ידוע בבקיאותו הגדולה בתורה, לא היה כזה בתור ילד, הוא היה חוזר על כל דף ארבעים פעמים כדי להבין כראוי. פעם ראו אותו כשהיה בחור כשהוא עומד ליד ארון הקודש וזוכה, הוא בכה שיזכה להבין פשט בתוס'. ואכן הוא זכה, הוא זכה מכח ההתמדה והתפילה שלו שיזכה להבין את התורה. וכיצד הוא זכה לכזאת ידיעת התורה, שמלבד מה שהוא ידע ש"ס ופוסקים בע"פ, הוא גם ידע את כל המפרשים על התורה (רש"י רמב"ן אורח"ח וכו') ואת כל המדרשים. ומי שהכיר אותו ידע שהוא היה לומד במשך השבוע רק גמ' ופוסקים ורק בשבת הוא היה לומד פרשת השבוע עם מפרשים, וא"כ מניין הוא זכה לדעת את הכל כ"כ טוב? אין זאת אלא שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. וחלק מהדברים הרבה זה שיש בדמים שהוא זוכה לדעת אותם בלי מאמץ מיוחד. **נביא עוד כמה סיפורים** על הכ הגדול שיש לתפילה על רוחניות: בהקדמה לספר שיעורי רבי פסח מקוברין מספר רבי פסח שבציעירותו היה לו ראש חלש, ואז יום אחד הוא היה בחברת בחורים מבוגרים ששוחחו בלימוד בעניין מסוים והוא אמר את הערתו, וההערה לא כ"כ היתה במקומה אז הבחורים גיחכו. תקרית זו שברה את רוחו של רבי פסח הצעיר והוא התייפח בבכי לה' שיפתח את מוחו בהבנת התורה, והנה הוא נרדם וחלם שמבטיחים לו ס"ד בלימוד בעיון, ויהי בהקיצו זכר את דבר החלום והוא פתח גמ' ב"ק והתחיל ללמוד בעיון רב ונעשה כמעין הנובע, עד שנתעלה לאחד מגדולי ראשי הישיבות והיה לרבם של רבים מגדולי התורה ובין תלמידיו נמנה רבי משה פיינשטיין. **וכן** רבי נחמן מברסלב העיד על עצמו (שבחי הר"ן עמוד ה) שבתחילה לא לימדו בא לי בגיגעה גדולה ולא היה מבין לימודו, ולבסוף זכה למה שזכה ע"י ריבוי תפילות, תחינות, בקשות וריצויים. **סיפור** דומה סיפר רבי יעקב ניימן ר"י אור ישראל על עצמו, שכשהגיע לישיבת לומ'ה הוא היה יתום מאבא ואמא, והיה בודד בעולם ללא משען ותמיכה, תחושת הבדידות שלו העמיקה כל פעם כשראה את הבחורים נוסעים לשבות בביתם, ולפעמים היו מקבלים חבילות מההורים, דבר זה היה פוצע את ליבו שאין לו משפחה וכלום. יום אחד הוא התיישב בחדר צדדי ובכה לקב"ה אבי יתומים שיושע אותו. הוא לא מבקש לא חבילות ולא בית חם, הוא רוצה רק ס"ד בהצלחת וידיעת התורה וכך הוא בכה במשך שעות אחדות, ומאותו היום נפתח ליבו בהבנת עומקה של תורה עד שגדל לאחד מראשי הישיבות המפורסמים בדור שלפנינו. **סיפור נוסף** בעניין זה סיפר על עצמו רבי ירוחם ליבוביץ (תלמידו המובהק של הסבא מקלם) המשגיח של ישיבת מיר, וכך הוא סיפר: כשהגעתי לקלעם לא התקבלתי לישיבה. אך לא אמרתי נואש, עמדתי מאחורי דלתו של הסבא והתפללתי ובכיתי כפי שלא בכיתי לה' מעולם, והוסיף רבי ירוחם אם יש בי משהו זה בזכות אותן השעות ... ומסופר על אמו של רבי ירוחם שבמשך תקופה ארוכה היא לא זכתה לד"ש מבנה שגלה לקלעם למקום תורה והיא הייתה דאוגה על מצבו עד שאזרה עוז ונסעה לקלעם לראות בשלומ. כשהגיעה לשם בשעת ליל היא נפנתה לעזרת הנשים ולאזנה הגיע קול ערב ומופלא קול מתוק של לימוד התורה המתנגן מבית המדרש הרקוק היא הסתכלה וראתה את ירוחמ'לה שלה יושב ולומד בהתמדה, לאושר ולנחת לא היה גבול היא כמובן לא רצתה להפריע לו בלימודו ולכן היא שבה מיד בשקט אל העגלה שהביאה אותה עם חיוך קורן בחורה לביתה. ויש להוסיף שתפילה לאחר הלימוד יש לה כח עצום לאין ערוך, ולכן מי שמנצל ליל שבועות ללימוד, התפילה שאח"כ שווה הרבה מאוד ובכוחה לפעול ישועות אדירות.

החדרת אהבת תורה בילדים

ביד ההורים להחדיר אהבת תורה בילדים שלהם כמו הסיפור הידוע על הרידב"ז: שנה אחת כשכבר היה זקן, ירדו שלגים בצפת, והגיע יום היארצייט של אביו. הוא התלבט אם ללכת לבית הכנסת, שחלילה לא יקרה לו אסון בדרך, אך החליט ללכת. כשאמר קדיש יתום פרץ בבכי נורא. לאחר התפילה שאלו אותו מתי אירעה הפטירה, אמר להם לפני כ-40 שנה. אז תמחו מדוע ולמה פרץ בבכי לאחר כ"כ הרבה שנים. השיב להם: איני צעיר, אני סובל מקור. חשבתי שעלי לשמור על בריאותי. אכנס מנין בביתי, ושם אתפלל לפני העמוד, ובכך אצא ידי חובתי. לבסוף החלטתי שמדובר בהכרת טובה לאבי, ועלי ללכת בקור ובגשם כדי להתפלל לפני העמוד, ומדוע? מפני מעשה שהיה: הורי היו עניים. אבל נתנו הכל בשביל חינוכי. אבי מסר אותי ללמוד אצל מלמד הטוב ביותר בסלוצק, שהוא היה גובה רובל לחודש כשכר לימוד. אבי התפרנס ממכירת תנורים, באותו חורף היה מחסור בלבנים, ולכן לא היתה לו פרנסה. הוא לא יכל היה לשלם למלמד. עברו כמה חודשים, והמלמד אמר שאם לא יקבל את משכורתו הוא לא יוכל להמשיך בלימוד, כי גם הוא צריך לפרנס משפחה. עולמו של אבי חשך עליו. הוא לא ידע מה לעשות. בבית אין שום דבר למכירה. בבית המלאכה של אבי לא נותרו לבנים לבניית תנורים. בערב עלה אבי להתפלל ושמע בבית הכנסת עשיר מתלונן, הוא עומד לחתן את בנו ואין בידו לבנים לבנות תנור לבית הבן. הקור נורא ואי אפשר להכניס זוג צעיר לבית בלי תנור. אמר העשיר אני מוכן לשלם שישיה רובלים עבור לבנים לתנור. ניגש אליו אבי ואמר "עשינו עסק. תן לי שישיה רובלים, ומחר בבוקר הלבנים אצליך". אבי שב הביתה באושר גדול ובישר לאימו: לקח יתד ופטיש קילף את הטיח והרס את התנור הגדול בביתנו, חילץ לבנה אחר לבנה שמח ואמרו, כל הילילה עבד, ובבוקר מסר לידי את ששת הרובלים במלואם "אמור למלמד, שלושה עבור שלושת החודשים האחרונים, ושלושה עבור שלושת החודשים הבאים". אותו חורף היה קר ביותר התכסינו בשמיכות ובבגדים והכל כדי שהבן יקבל את החינוך הטוב ביותר. ואם הקור של סלוצק לא הרתיע את אבי כדי להטיב עמי, איך ירתיע אותי הקור בצפת מללכת לבית הכנסת לעילוי נשמת אבי!!

החלק של הנשים בתורה

חלק גדול מלימוד התורה התייך לנשים. וראיה מהתורה: כה תאמר לבית יעקב ויתן לבני ישראל. ושאלת השאלה למה מוזכרות הנשים לפני הגברים, הרי הנשים לא לומדות תורה, הן רק מסייעות ללימוד הבעלים והילדים, ואילו הגברים שהם הלומדים והמקימים העיקריים של התורה ומצוותיה, ציוו אותם רק לאחמ"כ: מתוך ע"כ הרב וואזנר שישנו תנאי הכרחי וחיובי הקודם לעצם לימוד התורה והוא יצירת אהבה והתמסרות לתורה בתוך הבית. כדי שאדם יוכל ללמוד במנוחת הנפש הוא חייב לקבל גיבוי מלא והערכה והערצה למעשיו מהסביבה. והכח הזה נתון אך ורק בידיה של האשה, שאם היא נותנת

הרגשה ואוירה טובה ומקדישה כולה לתורת בעלה או ילדיה ומחדירה שאין דבר יקר וחשוב יותר מכך, זה מהווה גורם מרכזי בהצלחת הלימוד של הבעל. והחזו"א היה אומר שאהבת תורה בכח האם לנטוע יותר מאשר האב. וברבינו בחיי כאן הביא ג"כ בה"ל: וצווה לדבר אל הנשים תחילה ללמדן מוסר ודרך ארץ. ועוד שהאשה הטובה היא סיבה לתורה, שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית ומרחמת עליו בכל מיני געגועים כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מעגוריו, ולכן, אומר רבינו בחיי, ראוייה האשה להתפלל לה' בשעת הדלקת הנרות שיתן לה בנים מאירים בתורה כי התפילה נשמעת בשעת המצווה, ובזכות נר שבת תזכה לבנים בעלי תורה. **וידוע על הברכת שמואל** שכשהיה יוצא מביתו בשמחת תורה היה מעמד אביו לכבודו של תורה. שנה אחת אמר ר' ברוך בדר שהשנה הוא אינו יוצא וטעמו כיוון שלא סידרו מחיצה לנשים בעזר"ן, כל עוד הנושא לא יסודר הוא אינו יוצא. מיד סידרו משהו מאולתר ע"ג סטנדרים שמותר ע"פ ההלכה ביו"ט, ור' ב"ב יצא. ואז הוא הסביר את טעמו ואמר שכידוע כל אהבת התורה שבבית מבוססת על אהבת התורה של האמא לכן רצוי שהאמא תייקר את התורה ע"י שתראה את שמחת התורה והריקודים.

בשעת הסעודה שערך הרב מפוניבז' לבחורים לרגל מעמד חנוכת ישיבת פוניבז' אמר הרב זצ"ל בחורים יקרים אתם חושבים שהיום היתה הנחת אבן הפינה? הנחת אבן הפינה היתה לפני 57 שנים כשהייתי ילד בן 7 על הגב של אמא שלי אז היתה הנחת אבן הפינה. הפליאה היתה רבה האם בתור ילד בן 7 אמא של הרב לקחה אותו על הגב? והרב השיב בסיפור נורא הוד: כשהרב היה בן 7 הם היו בבית 4 אחים. כל ערב הם היו אוכלים ארוחת ערב וכ"א היה מספר את חוויותיו מהחידר. לילה אחד היה משלג במיוחד, השלג היה גבוהה מטר וחצי, ואמא אמרה מחר לא הולכים לחידר בלי מעיל ומגפיים, אלא שבבית היה רק זוג מגפיים אחד ומעיל אחד, מה עושים? שמריהו בן 12 אמר: אמא מחר אנחנו מתחילים ללמוד תוס', לי מגיעים המגפיים. לעומתו אמר זאבי בן ה-11: אני מתחיל מחר סוגיה חדשה בגמ' אני לא מוותר, ואני, אמר הרב מפוניבז', הייתי ילד בן 7 שלומד משניות, התחלתי לבכות: מה איתו? שמעה את זה אמא ואמרה אני אעשה בלילה גורל ומי שיזכה הוא ילך! הלכנו לישון כולם, ובשעה חמש וחצי לפנות בוקר כשהשמש בביכ"נ כבר הדליק את התנור בביהמ"ד, אמא היתה בחדר שלנו. היא העירה את שמריהו בן 12 שאלה אותו בשקט שמרל אתה רוצה ללכת לחידר? וודאי, אמר שמרל, ומיד התלבש, והיא הובישה לעצמה את המעיל האחד, נעלה את המגפיים היחידים שהיו שם, עטפה את שמריהו בשמיכה ושמה אותו על גבה והלכה במשך חצי שעה בשלג הקפוא לביכ"נ ששם נמצא המלמד. מיד לאחר מכן היא חזרה וכך 4 פעמים לקחה על הגב שלם את ילדיה עטופים בשמיכה עוד פעם ועוד פעם בשלג גבוהה מטר וחצי, הניחה כל ילד בביכ"נ, נשקה על

מצחו והשאירה לו סנדוויץ'. כשלקחה אותו על גבה המותש בשעה 7 בבוקר, כל הדרך היא שרה לעצמה אשרי שזכיתי שכל ילדי לומדים היום בחידר. מספר הרב, הייתי ילד בן 7 על הגב של אמא עטוף בשמיכה צעקתי לה בתוך האוון ואמא את שחובת אותי ללמוד תורה!! כשאני אהיה גדול אני אסחב הרבה בחורים ללמוד תורה. לאף אחד אין מושג איזה ילד הוא מגדל בביתו, איזה פונביז'רוב עתיד ייש לו בבית עם מסר"נ של אם בישראל היא תזכה לראות את בניה ת"ח.

בארוע מכונד בו ישבו ראשי ישיבת מיר רבי ראובן גרוז'ובסקי ורבי שרגא פייבל מנדלוביץ, נשא דברים ראש הישיבה רבי אברהם קלמנוביץ וכה היו דבריו: בעיירה יהודית לפני עשרות שנים גרו להם זוג יהודים יר"ש, הבעל איש תם ויורא השם בשם רבי משה ואשתו גיננדל. רבי משה היה יוצא כל שנה ללירד ושם היה נמצא במשך חודש והיה קונה בדים לצורך מסחר, שבוה היה סוחר במשך כל השנה. כפיצוי על הזמן שהיה נעדר מביתו היה קונה לאשתו בגד מכונד לכבוד החג. כך עשה מידי שנה בשנה. פעם כשהיה בביתו יום אחד בהיר חוזר רבי משה שמוליק מהחידר ואומר בהתרגשות אבא ואמא הרבה אמר שעוד חודשיים אנחנו מתחילים ללמוד גמ' בבא מציעא... האבא שמע את זה ובהתרגשות גדולה החל לרקוד את 'תורת ה' תמימה' יטוב לי תורת פיד' ובצד עומדת גיננדל וכשדמעות על לחייה אומרת פרקי תהילים. כעבור חודש נוסע רבי משה ללירד לקנות סחורה ולפני שחזר לביתו הוא רואה למכירה ספרי קודש, מה לו ולספרי קודש, אך לפתע ענינו נחו על גמ' גדולה שבה נכתב באותיות ענק גמ' בבא מציעא' מיד נזכר רבי משה בבנו שבימים אלו מתחיל ללמוד גמ' ב"מ.. מיד אף הוא למוכר לשאול אותו על המחיר, והנה הוא רואה שאין לו הסכום הזה כי יש לו רק סכום עבור הנסיעות לחזור לביתו, ועוד כמה שקלים כדי לקנות את הבגד שתמיד קנה עבור אשתו.. מיד הוא אחז שבעצם אשתו הצדקנית וודאי תשמש בגמ' לא פחות ממנו, ואכן במקום לקנות בגד הוא קנה גמ' ב"מ, וכך הוא חזר לביתו בלב שמח, כשהגיע לבית מיד צעק בשמחה גיננדל את לא יודעת איזה דבר הבאתי משהו ששווה כל הון שבעולם, תנחשי מה? וגיננדל לא יודעת את נפשה מה הוא הביא אולי בגד יפה אולי משהו אחר. וכל דבר הוא אומר לא! לא! לאחר מספר דקות הוא הוציא את הגמ' מהמזוודה ואמר לאשתו את זה קניתי מהכסף שמגיע לך לבגד כי ידעתי שתשמחי. והיא כמובן התרגשה עד דמעות ואז אומר רבי משה אני הולך לחיידר להביא שלשמוליק את הגמ', וגיננדל אומרת מה פתאום זה הזכות שלי, זה נקמה ממה שמגיע לי! וכך החל ויכוח ביניהם... אז כפשרה הם יצאו שניהם מהבית אווזים בגמ' כ"א מצד אחר וכולם מסתכלים עליהם כל הדרך.. עד שהגיעו לחיידר, פתחו את הדלת של הכיתה של שמוליק הניחו את הגמ' על שולחן המלמד ופרצו בבכי סוער. הילד שלהם שראה כזו אהבת תורה בבית, גדל ונהיה לראש ישיבת מיר רבי שמואל בירנבום, שהיה המתמיד של עולם התורה. וכל ראשי הישיבה שמעו סיפור זה ועיניהם זלגו דמעות.

הארות וידיעות חשובות על חג השבועות ולימוד התורה מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

והוא היה מאוד מאוד עייף, התעניינתי למה הוא כ"כ עייף ואז הוא ענה לי תשובה מפתיעה, בימים אלו אני עובד על איזה פרויקט במקום עבודתי וגם אני אצליח בזה, יקדמו אותי באופן משמעותי ואם בדרגה גבוהה וגם בשכר נאה יותר, וכיוון שאני רוצה להביא תוצאה טובה כי בזה תלוי כל עתידך, אני יישן ביום בערך 3 שעות במשך תקופה ממושכת. (וכל אדם יכול למצוא אצל עצמו תקופה שהוא עוסק באיזה עניין שלפניו הוא מוצא זמן וכו' וכו'). והנה אם אדם ירגיש שימים אלו מסוגלים לגרום לו לקידום כל החיים, ובפרט בלימוד התורה שזה הדבר הכי גדול שיש, וכשמתבטל זה הדבר הכי חמור שיש, וודאי שיתחזק ביתר שאת ויתגבר על כל המניעים. ואדם צריך לדעת את דברי רבינו יונה שערי"ת ג יד וז"ל שם: האדם נברא לעסוק בתורה והוא אורך ימים ושנות חיים, ומשל למלך שנתן מאה כסף לעבדו והשליכם לים ובקש ממנו דברים אחרים, ראוי שלא יתן לו יותר, כן מי שאינו עוסק בתורה למה לו חיים וראוי לטורדו מהעולם.

שאלה: חג מתן תורה הוא חג המועיל לרפואת החולים, מתי הוא הזמן המסוגל לה: **תשובה:** ידוע

בהתמדה רבה, זוכה להצלחה בעלייה בתורה כל ימות השנה ואשרי מי שנוצל ימים אלו. וכבר הבאנו שאפשר לקנות לימוד בהתמדה ע"י שקדנות והוא שאת השעה שלומדים יקדיש כולה ללימוד בלי הפרעות ולא צריך הרבה שעות אלא אפי' מעט באיכות.

שאלה: ערב שבועות איך יכין עצמו לחג מתן תורה? **תשובה:** כתבו בספרים הקדושים שבערב שבועות האדם צריך להכין עצמו לחג מתן תורה, וזה כולל נתינת צדקה ויש סגולה מיוחדת לתת לה"ח וי"א שיתן צ"א פרוטות. דבר נוסף צריך לעשות תשובה ויקבל ע"י לעזית ללמוד בל"נ יותר בשקידה וכך תתקבל תשובתו, וישתדל להכניס את החג מתוך לימוד, בישיבות נהגו לעשות סדר מיוחד לפני החג ונקרא סדר הכנה לקבלת התורה.

שאלה: הנה הרבה פעמים אדם עייף בפרט בימים אלו של ערב חג וחג השבועות, איך אפשר לנצל כל רגע בלימוד! **תשובה:** יש לי חבר שעמל רבות לפרנסתו אך הוא מקדיש את כל זמנו הפנוי ללימוד התורה בעמל רב, ועושה תורתו עיקר. לפני זמן למדתי עמו חברותא

שאלה: ביום שישי הקרוב מתחילים שלושת ימי הגבלה, וידוע שהם ימי הכנה למתן תורה, איזה דבר אדם יכול לעשות באותם ימים כדי שיזכה לכל השנה ללמוד וללמד? **תשובה:** ידוע ומקובל מרבי שמואל חרקובר, שהיה מגדולי וענקי הדור הקודם, שמי שלומד בשלושת הימים האלו של ימי ההגבלה

שבזמן מתן תורה כל החולים התרפאו, ואמר ע"כ הרב אלישיב וד"ץ ידוע מעוד צדיקים שכל שנה בזמן קריאת עשרת הדיברות מתעורר העת שהיה בזמן מתן תורה עצמה וכאילו אנו נמצאים למרגלות הר סיני ומקבלים את התורה ומי שמכווין היטב אז בקריאה יכול אחר ברכת התורה לבקש מה' רחמים שיתרפאו החולים ואפי' אם זה חולי שבדרך הטבע לא יכול להבריא. ויש להוסיף שאין סגולה כתורה ויש לה כוח אדיר לרפואה. ומי שעוסק בתורה יכול להתרפאות מכל צרה וצוקה ובפרט הוא מועיל לרפואה, ורבי חיים קניבסקי מביא להרבה חולים שילמדו מעניין המחלה שלהם ויתרפאו והוא ע"פ הקבלה. ובספרים הקדושים מופיע ג"כ ששבת קודם מתן תורה הוא זמן המסוגל לרפואה, והא ע"פ תורת אמת לר"י איגר מלובלין. ועוד ספרים.

שאלה: חג השבועות מגיע, מה ההשפעה שלו על התורה של כל השנה? **תשובה:** ידוע בשם השל"ה שחג השבועות הוא יום הדין על לימוד התורה, ולפי איך שלומד ומתנהג **באותו היום** כך נגזר דינו על הצלחה בתורה לכל ימות השנה. האר"י היה אומר שהלומד בתענית דיבור לביל שבועות, ומה שצריך לדבר ידבר רק בלשון הקודש יזכה לשפע ברכה והצלחה לכל השנה כולה, ויש להוסיף שכמו שבראש השנה אדם מקבל ע"ע קבלה הוא זוכה לס"ד ונחתם לחיים טובים, כך קבל ע"ע ביום שבועות להתחזק בלימוד בהתמדה, ו**אממו"ר** אומר שהקבלה הכי מועילה זה לקבל ע"ע שרבע שעה ראשונה של הסדר יהיה בתעני"ד ואז מובטחת לו הצלחה וס"ד. רבי גרשון אדלשטיין אומר תמיד איך מגיעים לידי התמדה? התמדה. ונבאר את הדברים: כאשר האדם משתדל ללמוד בהתמדה אפי' קצת זמן אומר מתרגל לכך, ואז יכול להמשיך לעוד זמן, ועוד זמן ולהרחיב כל הזמן את ההתמדה שלו. **אחד** מטובי האברכים שאני מכיר היטב התקשה מאוד בלימוד העיון, ובישיבה בה למד מאוד התעכבו בסדר א והוא לא מצא ידיו ורגליו, עד שבשנה אחת הוא החליט שהוא מקדיש היטב את הימים הקדושים האלו ג ימי הגבלה, וחג השבועות בפרט לעמל התורה ככל יכולתו, וכמובן לתפילה מעומק הלב באהבה רבה, והאר עניינו בתורתך, ובברכות התורה, ובקש מהקב"ה שיוכל לשבת ללמוד בהתמדה ללא הפרעות (אפשר גם הורים על ילדיהם, ואשה על בעלה. וכדברי החזו"א בזה) ואכן זכה לס"ד ולמרות כל הטרדות הייצר, הוא הצליח מאוד, ומיני אז נפתח ליבו בתורה, ונהיה לו גישמאק גדול בלימוד התורה בעיון, עד שכשהיה מספר שפעם היה קשה לו ללמוד בעיון, הדבר היה נראה כדמיון. ומי שרוצה לזכות להיות מחדש בתורה כל השנה ישתדל לחדש חידו"ת בשבועות, או ללמוד דברים חדשים ואז, כתב החיד"א, הוא יזכה לכך. עוד יש להוסיף את דברי חז"ל שהלימוד בקול מועיל לזכירת התורה.

שאלה: מה ילמד לביל שבועות? **תשובה:** רבי גרשון אדלשטיין אומר שיעסוק במה שהוא נהנה, למשל מי שנהנה מהספק מרובה יקח ע"ע להספיק כך וכך דפים במשך יום השבועות וכך יהיה לו חשק וסיפוק אדיר, אבל שלא ילמד עניינים שלא נמשך מספיק לזה. והעיקר יתכן הכל מראש.

שאלה: מה עוד ראוי לעשות בחג השבועות חוץ מלימוד התורה ושמחת החג? **תשובה:** חג השבועות יום פטירת דוד המלך: יש עניין גדול באמירת תהלים ובפרט ביום זה. וכמו שכתב הי"ף החיים" וכו"ה בבן איש חי, שביום זה יש לסיים את כל הספר תהלים והוא סגולה גדולה לכל העניינים. ולעצם העניין של אמירת תהלים יש להביא כאן את דברי הפלא יועץ שהפליג מאוד בגודל התיקון שנעשה ע"י אמירת תהלים וכתב שלסיים ספר תהלים פעם בשבוע אין בכך משום ביטול תורה באיכות. ובפרט מי שהוא בשעת צער או סכנה וודאי שיאמר כל העת פרקי תהלים להינצל ולצאת מכל המיצרים שיש לו. ומי לנו גדול מרבי חיים קניבסקי שנוהג כל שנה בעשי"ת,

ימים הכי קדושים בשנה, לגמור יום יום את כל ספר התהלים. ובספר עמק המלך ספר קדמון וכן הובא בספר קיצור השל"ה שיהודי פשוט היה בעיר מסוימת וכשנפטר נגלה בחלום לרב העיר וא"ל שכולם יברחו מהר מהעיר כי הולך לקרות דברים נוראים למי שישאיר בעיר. והוסיף שהגזירה היתה לפני הרבה שנים וכל עוד הוא היה חי הקב"ה ביטל את הגזירה כי הוא היה אומר כל יום ספר תהלים (ויש גורסים כל שבוע) אך כעת לאחר שהוא נפטר תחרב כל העיר, וכולם יברחו והנשארים שם פגעה בהם יד ה'. הרי לנו כח מזמורי תהלים. זקני רבי יוסף חיים זוננפלד היתה לו סיעתא דשמיא מיוחדת בהשכנת שלום, ובעצות טובות לכל האנשים וכשנשאל ע"י איך זכה תמיד לכוון לאמת אמר: שהוא מקפיד לגמור יום יום את כל ספר התהלים. והחיד"א במדבר קדמות מערכת תהלים. הביא דברים נוראים בעניין אמירת תהלים: כל האומר תהלים בכל יום כאילו קיים כל התורה כולה. וזוכה להיות תחת כיסא הכבוד עכ"ל.

שאלה: איך מחלישים את המלחמה עם הייצר שמפריע מאוד ללימוד התורה? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי כותב בארחות יושר שעיקר הקושי זה ההרגל, ברגע שאדם מתרגל ללמוד מספר שעות בהתמדה ובהבנות הנלמד, שוב כל ההפרעות נהיות מאוד קטנות, והמלחמה אז לא קשה כ"כ. והעיקר ההרגל. וצריך לדעת שתורה לא הולכת בקלות כי אין התורה נקנית אלא בעמל וביגיעה

שאלה: ידועים דברי חז"ל שהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, מה היא תורה לשמה? **תשובה:** הסטיפלער כותב במכתב שעל האדם הצעיר לא להתעסק בעניין זה אלא ילמד כל עניין ויחזור ד"פ ועי"ז ממילא הוא יגיע לתורה לשמה. ועיקר תורה לשמה היא מה שכותב הנפש החיים: שאדם נוגש ללימוד מתוך רצון להרבות כבוד שמים ולהידבק בקב"ה, והוא יודע כי כל דבר שמבין הוא דבוק בזה בקב"ה. וביעות הלימוד צריך רק להיות שקוע בלימוד ולהבין הדברים היטב. ומי שבאמת מעריך את התורה כראוי הוא גם משקיע בזה בכל יכולתו כדי לברר שהבין לאמיתו של תורה. ולאחר הלימוד ג"כ צריך להרגיש רוממות אחרת. ובכל זאת מי שלומד כראוי ולא מרגיש כלום, זה לא אומר שהוא לא היה דבוק בקב"ה אלא יש לזה סיבות נוספות, וצריך להרבות בתפילה שזוכה לחוש במתיקות ובנועם הלימוד.

שאלה: איך מחנכים ילדים לאהבת תורה? **תשובה:** ברור הוא שכשילדים רואים בבית את האבא לומד במתיקות זה נותן להם המון. ולא רק בגלל הדוגמה האישית שבוה, אלא בגלל שילד תמיד השאיפה שלו לחקות את אביו, ואם ראהו קורא עיתונים אז זה נהיה השאיפה שלו, וככל שהאבא ילמד יותר תורה הדוגמה לחיקוי תהיה טובה יותר. אותו הדבר יש חשיבות מיוחדת בדוגמה האישית של האמא בעניין לימוד התורה ובהערכתה לתורה, ובמה שהיא מקרינה בבית בחשיבות התורה, וכשהילד/ה רואה שמה שחשוב בעולם זה לא הכסף שהאבא או האמא מביאים, אלא שהאמא מתאמצת יותר למרות הקושי, כדי שבעלה יוכל ללמוד, ואותו הדבר לאלו שעוסקים לפרנסתם והם חוזרים בסוף היום סחוטים והולכים לשיעור וכדו', והאמא מעודדת לזה ואומרת שע"ז לא מוותרים, ממילא באופן טבעי יזכו לנחת של תורה מיוצ"ח. ומי שיוכל להחזיר לילדים שלו את העונג וקורת הרוח, האושר והשמחה שיש בלימוד התורה, זוכה שבניו יסקיעו את כל מרצם בעמל התורה. וכשהאבא מעריך את אשתו בפה על מה שנותנת לו ללמוד, וכן כשהאמא מעריכה את הלימוד של האבא והילדים, זה החינוך הכי טוב.

שאלה: רעיון לסיים את השי"ס שנראה לרבים כחלום: **תשובה:** לקחת דף גדול או כמה דפים לכתוב בו את כל דפי השי"ס. לסמן דף דף שאתה לומד, גם אם היום נראה לך ללמוד בכולל ערב מסכת אחרת, או שלפעמים יש חשק ללמוד משהו חדש ומתייאש

הלכות

לאווין, ומביא נגף ועין הרע על ישראל. (יומא ב. רמב"ם תמידים ומוספים ד ד. מג"א קנו ב. רש"י שמות ל' ב.) ובכף החיים נה יא פסק שע"י ראייה ומחשבה בלי להצביע מותר. וע"י כתיבה ולדז השמות לכתוב מספרים אשר השבט הלוי ו' כ'. והוא מהחתי"ס. ולכן נהגו העולם כשרוצים לברר

אחר כמה דפים, אבל זה כבר מסומן. בפעם הבאה אני אראה כבר למדתי כמה דפים, נתאמץ עוד כמה דפים. והטעם הוא כי כשאדם רואה שיש לו הצלחות ויש הרבה דפים שהוא כבר גמר זה נותן לו חשק לעוד.

שאלה: איך להתנהל עם הילדים לביל שבועות? **תשובה:** היות והשאלה מדי כוללנית נביא כאן תשובה כוללנית. צריך להתארגן על כל ילד לתכנן את הלילה בצורה בהירה ולא מלחיצה, והיינו מה יעשה כל שעה, ובודאי שילד שקשה לו והוא בגיל שחבריו ערים, ידאג שיהיה ער וחלק מהזמן יעסוק בדברים מסביב לתורה, כמו להכין הקפה ולסדר השתייה, וכן יאמר חלק מהזמן תהלים, ובחלק יגמור איזה מסכת בשניות, ובאיזה זמן ילמד עם אביו או עם חברותא דברים קלים ומושכים שמתאימים לו. עיקרי הדברים יתכנן את הלילה מראש שלא יתעצב ברגע האחרון.

שאלה: מה תפקיד האישה בחג השבועות? **תשובה:** אישה בחג השבועות ג"כ מחוייבת לעשות הכל למען לימוד בעלה ובניה ע"י עידוד או הכנת משהו מיוחד לכבוד לומדי התורה בביתה, וכן להרבות לדבר על ההערכתה בעניין. ועי"ז נחשב כאילו עוסקות בתורה ואין לך החזקת תורה גדולה מזו וגדול המעשה יותר מהעושה.

שאלה: באיזה עניין כדאי להעריך היטב לחג השבועות בשביל האווירה הטובה שתהיה בבית? **תשובה:** כל אדם מוטל עליו להתאמץ מאוד בשביל המשך הדורות ובשביל שלימות הבית לשמח בניו ובני ביתו ברגל שזה כולל כל החג להתאזר בסבלנות, לא להרים את הקול בשופו"א לפרגן ולומר מילים טובות כל הזמן כדי שהחג יהיה הדבר הכי יפה שיש בעולם בבית, וד"ז נותן חשק לילד לעשיית מצוות, ונותן אוריה טובה בבית לחגים, וכמובן לקנות משהו חדש כבגד לכלל בני הבית, ובכך מקיים ג"כ את עיקר מצוות החג שזה לשמח את בני ביתו.

שאלה: כידוע מנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות ובמשנה ברורה הביא הטעם לזה משום דבשעה שירדו מהר סיני נאסר עליהם לאכול בלי שחיטה והדבר היחיד שהיה בנמצא לאכול היה חלב, וזכר לזה נהגו לאכול מאכלי חלב בשבועות - האם מאכלי חלב הם דברים הבריאים לגוף או לא? **תשובה:** מי שמוצרי החלב טובים לו אז זה בריא בהחלט, יש בחלב הרבה סידן וויטמינים חיוניים לגוף . אמנם לא צריך להרבות מידי אך יכול לאכול מזה מכובד, בשנים האחרונות השתנתה איכות מוצרי החלב בעקבות שהפרות היום מקבלות הרבה הורמונים, אנטיביוטיקות ותרופות שונות, וכן הן פחות ופחות יוצאות למימרה ולא נחשפות לשמש, ולכן יש הרבה מאוד אנשים שרגישים למוצרי חלב, שגורם להם למעיים רגיזים וכן לריבוי לחות, לכן לאותם אנשים יש למעט בזה, או לנסות חלב עיזים או כבשים או יוגורט כנ"ל, שיש בזה הרבה חיידקים החיוניים למעיים, ודברים המועילים מאוד למערכת העיכול. ומי שגם זה לא טוב לו, יאכל כן קצת אפי' לעיתים רחוקות וצריך להיות קשוב לגוף וכשרואה שמזיק לו במאוד לא יאכל וינסה לקחת דברים אחרים המשלימים מה שנותן החלב.

בשעות אלו של סגירת הגליון הגיעו השמועות ממה שקורה בירושלים ובדרום הארץ. הדבר הזה צריך ללמד אותנו שעדיין מידת הדין מתוחה ולא מספיק עשינו בשביל לפייס אותה. וברור שצריך להתאמץ יותר לפייס את מידת הדין בכל הדרכים המתואות בידינו וכ"א שרוצה למנוע את האסון הנורא הבא מחוייב גם בשביל לשמור ע"ע וגם בשביל ערבות עם ישראל להתאמץ יותר לקיים רצונו יתברך ולב יודע מרת נפש, ועי"ז יסור מאיתנו חרון אף.

אם יש י' למניין וכדו', לספור האנשים ע"י אמירת והוא רחום וגו' שזה נקרא ספירה ע"י דבר אחר לצורך מצווה. וכשרוצים לספור אם יש עשרה אנשים שהצטרפו לדבר עבירה נוהגים לספור דם צפרדע וכו'.

הלכות בפרשה: בפרשתנו מובא שמנו (ספר) את בני ישראל. בעניין האיסור לספור אנשים, לצורך מצווה מותר לספור ע"י דבר אחר (כגון משהו שנמצא על יד כל אחד שאותו הוא סופר), וכמו שמצינו במחצית השקל, אבל שלא לצורך מצווה אסור אפילו ע"י דבר אחר. (והסופר עובר על שני

לחג השבועות: דיני דגים עם חלב. הב"י יו"ד פז כתב שאכילת דגים עם חלב הוא סכנה. והדרכי משה, הטי"ז, הש"ך, המג"א, החיד"א והפרי"ח ועוד הרבה אחרונים כתבו שהב"י הזה הוא טעות ואין סכנה באכילת או בישול חלב עם דגים. הכה"ג פסק שהב"י לא טעות וסכנה לאכול חלב עם דגים. וכע"ז הביא הפתחי תשובה שאסור גבינה או חלב עם דגים, אבל הפתחי תשובה כתב שאין סכנה בשמנת וחמאה עם דגים. ולמעשה הבן איש חי כותב לאסור אף בחמאה עם דגים. וכן נהגו בני ספרד. ואחד אחרי השני לכו"ע שרי ע"י נט"י כמו בין דגים לבשר, וכן הקפידו רבים מקהילות החסידים שלא לאכול דגים עם חלב. אבל רבים מהאשכנזים אוכלים דגים עם כל סוגי החלב בלי שום קפידא.

נט"י ליד המיטה: רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל (מובא בהליכות שלמה) אמר מקובלני מאיש מפי איש עד רבינו חיים מוולאזין זצ"ל שביו"ט של שבועות שהרגו את הגרף פוטוצקי הי"ד יצאה אש ממערת המכפלה והחלישה את כוח הסט"א ולכן רוח רעה של הבוקר נחלשה... ואומר רש"א שלבטל נט"י בגלל זה אנחנו לא יכולים כי זה דינא דגמ', אבל לעניין ללכת ד"א בלי נטילה אפשר לסמוך ע"ז (ובודאי הכוונה לשעת הדחק כי הרי רש"י עצמו הקפיד ע"כ ועל סביבו דאג להניח נט"י ליד המיטה). וידוע שהרב שטינמן גם הביא את הדין הנ"ל במקום הצער שאין להקפיד בנט"י ע"י המיטה.

מיקסר פרווה: אפשר להשתמש בחלבי קר וזה נשאר פרווה.

זמן אכילת מאכלי חלב בשבועות. יש מנהגים שונים, וידוע לי שבבית הסטיפלער אכלו בלילה בשביל לא להכביד על הגוף עם בשר לפני הלילה הארוך. ואילו אצל הרב אלישיב אכלו בבוקר, וכן נוהג כיום רבי חיים קניבסקי.

בשבועות, מובא בריש ר"ה שנידונים על הפירות, לכן זה הזמן להתפלל על אתרוג.

בשבועות בבוקר יש עניין גדול ללכת למקווה, ובפרט מי שאומר את התיקון, וכן כתבו האר"י והשל"ה ועיין בבאר היטב תצד ז. ורבי חיים קניבסקי ג"כ הקפיד בזה עד שנחלש.

עוגת גבינה שמניחים הגבינה בין הבסקויטים בלי אפייה, מברך על הגבינה שהכל ועל הבסקויטים מזונות בנפרד אא"כ הגבינה היא מעט וטפלה שאז מברך רק מזונות. וכשנאפה יחד מברך רק מזונות. ואם שכבת הבצק היא ממש קטנה מאוד והיא רק בשביל להחזיק את הגבינה אז מברך רק שהכל.

אדם שיושב ולומד כל הלילה ומגיעה שעת עלות השחר אינו צריך להפסיק ולטול ידיו, ואינו צריך לברך ברכת התורה אלא ממשיך ללמוד.

אדם שקם באמצע הלילה הדין הוא שמברך ברכת התורה בשביל שיוכל ללמוד. מחדשים הפוסקים (כה"ח מז כז) שאם הלך לישון לשעה או שעתיים באמצע הלילה כדי שיהיה לו כח להמשיך ללמוד אינו מברך ברכת התורה בקומו משנתו. אלא בבוקר.

המנהג הוא באדם שהיה ער כל הלילה, לאחר עלוה"ש יעשה צרכיו ויברך על נט"י ואשר יצר. ולגבי אלוקי נשמה והמעביר שינה נהגו שמספק ייצא ע"י אחר אם יכול. ואם לאו לא יברך כי ספק ברכות להקל. וברכות התורה אם ישן ביום הקודם בצהריים יכול לברך לפי הרע"א. ואם לא, ייצא מאחר. והחזו"א כתב שגם אם ישן ביום הקודם ייצא מאחר. ושאר ברכות השחר יכול לברך בעצמו. וברכת ציצית, טלית גדול פוטרנו, ומי שאין לו טלית גדול ישתדל לצאת ממי שיש לו. ואם הלך לישון אחרי עלות, יש שיטות שאינו יכול לברך אלוקי נשמה והמעביר שינה

ויש שסברו (חת"ס וא"א מבוטשטא) שיכול לברך. וברכות התורה יכול לברך לכאורה לכו"ע.

האם אישה יכולה להוציא את בעלה בברכת התורה? יש בזה ב' דעות מובא במשנ"ב סימן מז שאסר. ובביה"ל התיר. ורבי חיים קניבסקי אמר לי שיש בעיה שהאישה תוציא את בעלה בברכות התורה.

מי שאומר תהלים לאחר עלות השחר יכולין לא לצאת בזה ידי חובת פסוקי דזמרה והלל כי אחרת הברכה של פסוקי דזמרה וברכת ההלל שנאמר בבוקר יהיו לבטלה, ובאמר פסוקי ההלל ותהילה לדוד כו' שתמא הוי ברכת ברוך שאמר והלל לבטלה. ע"פ הביאור הלכה תחילת סימן נג. וע"פ הפרמ"ג שציין שם.

בשבועות קוראים הלל שלם. וצריך להיזהר לא לדלג אפי' מילה אחת כי אז צריך לחזור לומר עם ברכה. והיות ובחג השבועות יש בעייה של נתנמס יזהר בכך מאוד. וכשיש לו ספק תוך כדי אמירת ההלל אם אמר איזה קטע יחזור ויאמר כי זה מעכב.

אישה שאמרה בטעות להדליק נר שבת ועבר תוך כדי דיבור לא תחזור ותברך.

הלכות ליו"ט: מותר לבשל ביצים שיש עליהם אותיות ביו"ט. **מותר להוציא** מהמקפא מרק ביו"ט ולהניחו על האש. **מותר לקלף** ביו"ט במקלף המיועד לכך. **וכן מותר** לחתוך ירקות דק דק **בלי שינוי, ויש מחמירים לעשות שינוי קל. וכן מותר** לעשות סלט ביצים ערבוב ביצים עם שמן ומיונז וכדו'. **ומותר** להעביר אש מהנרות שהדליקו לכבוד יו"ט, כי כל צרכי יו"ט הוא כבוד יו"ט.

ההלכות מלוקטות מגדולי הפוסקים: הדברים נכתבו להלכה ולא למעשה ואינם אלא לעורר נושאים שכיחים. ולמעשה כ"א ינהג כרבותיו.

שאלה בחושן משפט: עם היוודע דבר האסון הנורא בהר מירון, הורתה המשטרה על סגירת האירוע בהר מירון. ולכל המוני בית ישראל שהיו בדרכם אל הר מירון נתנה ההוראה לסוב על עקבותיהם. רכבים פרטיים ואוטובוסים, כולם קיבלו הוראה ממשטרת ישראל לחזור אל נקודות היציאה. כתוצאה מכך הגיעו רבים אל נציגי החברות וביקשו לקבל החזר על כסף הנסיעה. לדבריהם, הם שילמו על כרטיס נסיעה למירון הלך וחזור, והם לא קיבלו את התמורה עבור זה. בביה"ד של רבי ניסים קרליץ פסקו כך: אלו שהגיעו עד איזור מירון, צומת חנניה וכדו' אינם צריכים לקבל החזר. ואלו שהגיעו רק עד אזור נתניה יקנעם וזכרון יעקב על החברה להשיב להם שליש מדמי כרטיס הנסיעה למירון.

חידות:

משנ"ב תפט ה. טז. טו אייר זה תמיד 30 לעומר. ל' ניסן זה תמיד 15 לעומר. יז. במקום שיש חשש שהשיירה תברח ויכול להספיק רק אחד, משנ"ב כו א. יח. שמואל ב יז. אביגיל בת נחש. יט. מותר לספר יהודי ואסור לספר גוי. כ. ברכות דף ה מי שאין מחזיר שלום לפני נקרא גזלן. כא. ארץ הצבי. כב. במנחה. כג. טלפון. כד. מים. כה. רב קו. כו. תינוק הבורח מבית הספר בכל יום שישי וערב חג. כז. הספר. כח. מעלה גרה. כט. גל של אבנים. ל. אנשים ובעלי חיים. לא. מדבר יהודה. לב. גוש דן. גוש חלב.

חידת משמעות מילים לפרשת במדבר:
6 משמעות למילה דגל:

דגל - יריעה בצבעים שונים, המונפת לגובה לצורך זיהוי או סימון. "דגל מחנה יהודה לצבאתם" (במדבר ב ג).
דגל - אסיפה. "נרננה בישועתך ובשם אלוקיננו נדגול" (תהלים כ ו) רש"י: נדגול נתאסף ונעשה חיל.
דגל - דוגמא. "דגול מרבבה". רבי אבהו אמר דוגמא הוא ברבבה שלו (חגיגה טז).
דגל - אמונה, דרך. דוגל: מאמין, תומך. דוגל בשיטת חינוך אחרת.
דגל - שירות, משימה, תפקיד. נקרא אל הדגל.
דגל - דגל (פתח מתחת האות דלת), בלשון ציווי: הנף את הדגל.

בעל חי? **כב.** איך יכול להיות שאומרים ביום שני תחנון ולא אומרים והוא רחום?

חידות לשאל את הילדים: כג. איזה דבר שיש לו כשרות מהודרת, ובכל זאת לא אוכלים אותו? **כג.** מי נקרא שלנו אפילו כשהוא לא שלנו? **כד.** איזה רב נח כל השבת? **כה.** מי נראה בכל יום שישי וערב חג כמו תינוק הבורח מבית הספר? **כו.** מי נכנס למספרה גם כשהוא כבר מסופר? **כז.** לאיזה צבי אין זנב? **כח.** מה מעלה הפרה? **כט.** איזה גל הוא לא של מים? **ל.** מה גדל ולא מהאדמה? **לא.** איזה מדבר קרוי ע"ש אדם? **לב.** איזה גוש קרוי ע"ש אדם?

תשובות: א. אליסף בן דעואל, אליסף בן לאל. **ב.** דעואל רעואל. א. ד. ב. ד. ג. ד. ז. ד. איש על מחנהו ואיש על דגלו מפזמון כל מקדש שביעי. ה. רש"י ג א אומר שבני אהרן הם בני משה שלימדם תורה. ו. ד. ט ולקחו בגד תכלת. ואחשוורוש מהר קח את הלבוש ומרדכי יצא.. בלבוש מלכות תכלת. ז. הים ראה ויניס הירדן תסוב לאחור וגו'. ח. מנוח ג יא. ט. ערפה. י. מנחות צו. אורז על 4 טפחים. יא. 78 מתוך 85 פסוקי רות מתחילים באות ו. יב. נחשון. ישי דוד. יג. כו"ע מודו דבעינן לכם ואסור לצום לכו"ע, בשונה שאר יו"ט דפליגי. יד. תוס' סוטה יח הנותן שתי גיטין לאישה לא מגורשת כי כתוב ספר כריתות, ולא ספרים. פ"ז אס אחד מהגיטין פסולים אז זה כשר. טו. כשלא יודע לשון הקודש וספירה צריך להבין.

חידות פרשת שבוע: א. שני אנשים בפרשה עם אותו השם? **ב.** שני אנשים בפרשה עם אותן אותיות בשמם אך שמם שונה? **ג.** שמונה מילים ברציפות באותו הפסוק מסתיימים באות ת? **ד.** משפט בפרשה שהוא קטע של שיר ידוע מזמירות ליל שבת? **ה.** מי נקרא בנו של משה ולא ביולוגי? **ו.** היכן בפרשה מוזכר ציווי שנאמר ע"י אחשוורוש?

חידות לחג השבועות: ז. היכן מוזכר בהלל מה שקרה בזמן מתן תורה? **ח.** אבא של שמשון במגילת רות? **ט.** שם במגילת רות של אותן אותיות של פרעה? **י.** מה מידות שתי הלחם שהוקרבו בחג השבועות? **יא.** מה המכנה המשותף ב-78 פסוקים מפסוקי מגילת רות? **יב.** שלשה אנשים במגילת רות ששמותיהם מתחילות ומסתיימות באותה האות, שנים מהם נקראים ישר והפוך אותו הדבר? **יג.** במה שונה שבועות מכל יו"ט אחר?

חידות ידע תורני: יד. איך יכול להיות שאישה מתגרשת רק אם הגט פסול, ואם כשר אז לא מתגרשת? **טו.** ספר ספירת העומר בזמן ובלשון הקודש ולא יצא יד"ח? **טז.** מתי 50 זה 30, ומתי 30 זה 15? **יז.** מתי מניחים תפילין של ראש לבד (לא במקרה שנשבר ידו)? **יח.** מי בתנ"ך נקרא נחש? **יט.** איזה דבר מותר לעשותו ביום שישי אחר חצות רק ליהודי ולגוי הוא אסור? **כ.** איך יכול להיות אדם שלא נטל שום חפץ ונקרא גזלן? **כא.** איזה ארץ נקראת ע"ש

תורתם משתמרת

יו"ל ע"י מכון קל לזכור - הדרך הבטוחה לידיעת התורה

הדרך הנכונה לידיעת התורה

קל לזכור

"כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הפתוב וכו' שנאמר: 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך'..."

עדויות מופלאות ממשנתו של קל לזכור:

רבים הם הסיפורים הנפלאים, נורא נוראות, אשר מוכיחים יותר מאלף עדים כי התוכנית הזאת, מחוללת מהפכות של ממש בחייהם של אברכים בני תורה, ושהיא הדרך הסלולה להצלחה בידיעת התורה, לקבוע יעדים אישיים, ולהתקדם בסדר הלימודים הפרטי של כל אחד ואחד מבני התורה.

וכמה כמה אברכים חשובים שליט"א, העידו בפנינו, כי מכמה סיבות אישיות לא יכלו ללמוד בשום מסגרת, ולא ראו ברכה בתורתם. ברם, לאחר שגילו ונחשפו לשיטה ולתוכנית הלימוד הזאת, גדלו והצליחו ואף עשו פרי.

סיפורים רבים מתגלגלים כאן מידי יום, על שינויים מדהימים שאברכים עשו בזכות קלזכור, נשתף אתכם במעט מן הים הגדול בבחינת 'טעמו וראו כי טוב ה':

ייאוש קונה

סיפר לנו אברך יקר מהעיר אלעד: זיכני השי"ת ללמוד תורה, אבל לצערי כעבור זמן כל הדברים ניטשטשו במחוי והרגשתי מה הכוונה "זורע ואינו קוצר". בשעת מעשה היו הדברים נהירים ומאירים, אבל כעבור זמן הכל כבה, האור נכבה, האושר דעך, והרגשתי ייאוש.

ייאוש בכל איבריי, שעוד אזכור את התורה, ייאוש לשלוט בדברי התורה, ייאוש להיות גדול בתורה, כשאפתי ושאפתי הוריי ומורי. הסיפוק אבד והלך. הרגיש כמו עבודת פרך שעמל לריק ואינו רואה ברכה בעמלו.

ואז, ממש ברגע האחרון לפני גמר ייאוש, העניק לי חברי היקר מתנה נפלאה. שיטת "קל לזכור". בתחילה חשבתי כי זה עוד שיטת חזרה כמו שיש רבים וטובים, ומה יתן לי ומה יוסיף לי דעת שיטה זו על פני השיטות האחרות, עד

הפרטים המלאים על שיטת היעב"ץ המופלאה, ששינתה חיים של אלפי בני תורה לרוממם לפסגות געלות, המכונה: שיטת "קל לזכור", אשר תרמה להצלחת התורה בדורנו, ומעודדת ומחיה נפשות עמלי תורה, להתמיד ולעסוק בתורה בדרך מיוחדת כדי שהתורה תשתמר כיין בבור סוד שאינו מאבד טיפה ויהיו חקוקים בלבבנו לעד ולנצח:

מעשה נורא באברך בן תורה

בתור הקדמה, חשוב לשמוע את הסיפור הבא, שסיפר אברך בן תורה, יקר שביקרים.

מאז שאני זוכר את עצמי הייתי ילד מופרע, בשיעורים לא הקשבתי, והסתבכתי בכל תגרה אפשרית, ב"ה היו לי גם את מעלותי ואיכשהו הסתדרתי בישיבות בינוניות ומעלה.

בישיבה קטנה הייתי קצת ביצרות מכל מיני מריבות שונות ומשונות שהסתבכתי בהם, אבל איכשהו, עברו השנים. אינני מבין איך בדיוק אבל בחסדי שמים עברו... לא כ"כ למדתי, ואף לא הצלחתי לשבת כמה

שעות וללמוד ברצף. אמנם היה לי רצון ואף ניסיתי להתעקש על כך, ואף למדתי באיזה שלב לשחק את המשחק כאילו אני יושב ולומד...

ב"ה באתי בברית הנישואין. מה שעוד ניסיתי להעמיד פנים לפני החתונה, לאחר מכן קשה יותר לשחק משחק זה, ויום אחד החלטתי שזהו, במקום לטמון את הראש בחול, אולי ננסה לטפל בבעיה...

הלכתי לאבחון 'מוקסו', וגיליתי שיש לי בעיה. הפרעה בקשב ובריכוז הנקראת אצל המומחים: ADHD,

בנוסף אף אובחנתי שיש בי רמה אימפולסיביות גבוהה, הרבה אנרגיות, יסוד ה"אש" היה מוגבר מאוד מכל שאר ארבע היסודות שבאדם.

למפרע הבנתי כל מיני דברים שהתנהגתי בהם, ולכן הפסדתי הרבה בחיים, אשר במקום למצוא את המעלות של אלה שיש להם הפרעה זו, הייתי בסוג של "כלא", סבלתי ואחרים סבלו בגללי, כל זה בגלל שלא טיפלתי ולא התייחסתי לזה ולא ניסיתי למצוא את הדרך להצלחה.

אמנם, יש טיפול לבעיה זו, אבל ברור כי טיפול

אינו מעלים את הבעיה ואינו מרפא אותה. אלה הם הכלים שקיבלתי מבורא עולם, הם חלק ממני לנצח. החכם יודע להשלים ולמצוא את האזון הנכון ואת הדרך להצליח, דווקא יחד עם ההפרעה הזאת, ולא להתעלם ממנה.

מיצוי הכוחות

המשכתי למצוא את המתכון, את הדרך הנכונה, להצלחה, חיפשתי אתגרים וסיפוקים רוחניים, החלפתי כוללים שונים וסדרי לימוד אחרים, חיפשתי איך אוכל להשתלם בלימוד ולעלות בתורה ויראת שמים, ב"ה הספקתי והתקדמתי, אך עדיין האנרגיות שלי תססו, והרגשתי שאני כבול ולא מגיע למיצוי הכוחות שלי.

עד שגיליתי את שיטת "קל לזכור", השיטה שהפכה אותי לאיש אחר, לאדם חדש.

התוכנית הנפלאה הזו פשוט הצילה אותי, אני אמור להתמודד עם שאלות מקיפות בתורה, בכל בוקר ובוקר, בכל יום ויום. הם מלוות אותי, מקיפות אותי, מחייבות אותי לחשוב, ולהפעיל את כל האנרגיות הרבות שזורמות בי כנהר של אש, וזה נותן מענה ברור, המלהיב אותי ללמוד ולזכור ולחזור, ולא עברו מס' חודשים וזכיתי לסכם 1300 ידיעות מהלכות תערוכות ואני זוכר את כולם בחדות ובבהירות עם כל הפרטים.

שיטת קל לזכור היא שיטת היעב"ץ - הצלחת התורה בימינו!

כדי להבין, על מה הבן תורה היקר מדבר, יש להיכנס לנבכי סוגיית "שכחת הלימוד".

עד שגיליתי
את שיטת
"קל לזכור",
השיטה
שהפכה
אותי לאיש
אחר, לאדם
חדש.

מיני קורס 'ארבעה כללים קריטיים לזכירת תלמודך'

הגישה הינה ליזמיים בלבד!

להאזנה חייג עכשיו: 02-6449396 שלווחה 4

מיוחד
לכבוד
חג מתן
תורתנו

אין לך דבר שבני התורה בכל העולם כולו שואלין ודורשין, כמו שכולם מבקשים ומחפשים חיפוש מחיפוש, עצה טובה ודרך לימוד, כיצד לשמר את דברי התורה בזיכרון, שיזכרו את מה שלמדו, שיהיו דברי תורה מחודדים בפיהם, שאם ישאלו אותם, יוכלו לומר מיד.

לפני כ-7 שנים התחדש עולם התורה בבשורה נפלאה. שיטת היעב"ץ ז"ל פורסמה בשער בת רבים, וכבשה את עולם התורה. תכנית מיוחדת המותאמת לשפת המעשה בימינו ובדורנו, ע"פ שיטת כרטיסים בשאלות ותשובות וחזרה עצמית, אשר תיכן והתקין הרב יהושע סקולט שליט"א למד בחברותא עם מרן שר התורה הגר"ח ק שליט"א.

השיטה המבורכת הפכה להיות נחלת הכלל. כיום מעל 3000 אברכים בני תורה חוזרים על לימודם, בזכות תכנית החזרות, ומצליחים לזכור היטב את לימודם, בשמחה ובסיפוק רב. בנוסף גם אלו שעזבו את עולם התורה מחמת כאב לבבם ששכחו תלמודם, גילו את השיטה וחזרו להיות בני תורה מופלאים, ואין לך הצלת התורה יותר גדולה מזו.

חובל עול מפני שמן

אפשר לומר, כי כמו בדורו של חזקיה בזכות שמנו שדלק בבתי כנסיות התרבה התורה בין כל בני הדור, כמו כן בימינו, רבים וטובים, בני תורה צעירים וזקנים, קבעו סדר לימודם ע"פ שיטה ותוכנית זו, וראו הצלחה וברכה מרובה. התוכנית הזאת מגדלת דור של תלמידי חכמים, היודעים את התורה, כפשוטו, ידיעת התורה בצורה ברורה, החקוקה אצלם כראוי, וע"י קיום תכנית שאלות ותשובות, וחזרה עצמית בדרך שהתווה היעב"ץ ז"ל, ושכללו אותו לפי ימינו, רואים ברכה עצומה בעמלם, ומקיימים בכל יום ויום בפועל ממש את הפסוק: "כתבם על לוח לבך" ממש, שידע כל התורה ישר והפוך (וכמו שאמר הגר"ח זצ"ל על אדוננו הגר"א זצ"ל), והוא ממש ברכה לדור וסייעתא דשמיא מרובה, כמאמר הנפש החיים זצ"ל (שער א' פט"ו): **"שמי שיש לו כח במעשיו, אז יהיה לו זכירה נפלאה בתורה"**, ולאוקמי גירסא סייעתא דשמיא היא.

"אין לנו שיעור רק התורה הזאת"

רבים מגדולי התורה ובניהם של גדולי ישראל עמודי הדור שליט"א, גם הם ראו כי טוב בשיטה זו של "קל לזכור", ואורו עיניהם ממש. והעידו גדולים ואלופים בתורה, בהם ראשי ישיבות, תלמידי חכמים, דיינים ורבנים, ששיטה זו שינתה את חייהם, להיות בקיאים בחדרי תורה,

וכן ראשי כוללים, מהם כאלה שבנו את לימוד הכלל ע"פ תכנית זו, והכולל הפך להיות "בית גדול שמגדלים בו תורה", כפשוטו.

כמו כן העידו גדולים ואלופים בתורה, בהם ראשי ישיבות, תלמידי חכמים, דיינים ורבנים, ששיטה זו שינתה את חייהם, להיות בקיאים בחדרי תורה, וכן ראשי כוללים, מהם כאלה שבנו את לימוד הכלל ע"פ תכנית זו, והכולל הפך להיות "בית גדול שמגדלים בו תורה", כפשוטו.

עשות ספרים רבים אין קץ

רבים מהאברכים ממשתמשי התוכנית, בעקבות התוכנית, זכו לכתוב ולסדר ספרים שלמים בהרבה מקצועות התורה, בהם כתבו וסיכמו לעצמם את כל פרקי תלמודם בצורה מסודרת על בורים, באופן של

שאלות ותשובות המוסיף זיכרון, בכמה תחומים ומקצועות בתורה.

הוכח להם, כי הלימוד והשינון באמצעות התוכנית עזרה להם להגיע להישגים גדולים בתורה, בצורה מיוחדת ביותר. חלקם עמדו במבחנים רבים בהצלחה, כמו מבחני ארגון "דרשו", ומבחני "מפעל הש"ס", וחלקם אפילו הגיעו וזכו לקבל "היתר הוראה". אשרי חלקם.

ואכן זוהי מטרתנו בשיטת "קל לזכור", להושיט יד מכוונת ולהעניק כלי-עזר, אדיר וחזק, עוצמתי ביותר בעבור לומדי תורה כדי שיזכו לממש את רצונם לדעת את התורה, ללמוד ולא לשכוח שזהו חלומם ושאיתנו היחידה של כל בן תורה אמיתי, כמו שהתפלל דוד המלך: "סעדי ואושעה" (תהילים קי"ט, קי"ז), ומפרש במדרש (ספרי פרשת קרח מ"ו) שכוונת תפילתו הייתה "שלא אהיה לומד תורה ושוכח".

עיקרי התכנית

השיטה ניתנת ליישום בכמה אפשרויות: אפשר לעשות זאת בצורה אלקטרונית באמצעות תוכנה תורנית מיוחדת שנבנתה במיוחד עבור תוכנית זו, כאשר כל אחד מקבל שאלות ע"פ סדר הלימוד האישי שלו, והלומד מתאמץ לשלוף את התשובות מזכרונו, ולאחר שפותח ורואה את התשובה שכתב הוא נותן ציון לפי ערך זכירתו, והשאלה תחזור לו שוב לחזרה בהפלגה ארוכה יותר או קצרה בהתאם לרמת הציון שנתן.

ואפשר לעשות זאת בצורה ידנית, ע"י כרססת של דפי שאלות (עם מפרידים חוצצים), אשר כל יום ויום הוא מוסיף חזרות על מה שלמד, וכפי שכתב במכתבו הנלהב, הגאון **רבי יצחק קולודצקי שליט"א**, על השיטה הנפלאה שרוממה את נפש לומדי התורה.

"שאלות ותשובות", הוא סוד ההצלחה. כי כאשר האדם שואל שאלה, הוא חייב לדעת את התשובה, וכאשר הוא לומד את כל לימודו בצורה כזאת, הכל הופך להיות מגירות מסודרות בזיכרונו, ע"פ השאלות שנקבעות בראש. שכן הוא חייב למצוא את התשובה הנכונה על כל שאלה, וכך הוא מסכם בראשו ובמוחו את כל הנלמד.

(מגדל עזר, חלון צורי, אות עב-עג)

ה. גם צריך לדעת שהמרגיל **כח הזכרון** להיות ער ולזכור, ישים קנין בנפשו לזכור כל דבר בנקל יתר הרבה מאוד ממי שאינו מרגילו ומכוין לבו לחנך זכרונו תמיד בפעולת הזכירה, כי ההרגל בכל דבר שלפון, ואין השכחה מצויה אלא במי שאינו רוצה להשתמש בכח הזכרון בתמידות, ומניחו ללכת במל, לכן יקשה עליו להחזיק בו דבר. וכן אם יחזור אדם דבר אפילו מאה פעמים בלי כוונה לא יועיל לו לזכור שכבר הרגיל מוחו להיות נעור וריק, והחזרה במתקנס בעלמא אינו כלום. והרגיל בהנהגת כח הזכור יספיק לו פעם ושנים בכוונה. לפיכך עיקר גדול הוא השימוש בו בכוונת הלב (ד). (שם אות עד)

דברי תורה חלק מגופו ממש

רבים מהאברכים מעידים על שמחה הגדולה שיש להם בדברי תורה, הוא התבלין לגדל ולחזק עמלי תורה, כי אם האדם עמל ולומד וזוכר תלמודו - הרי הוא מתענג על לימודו ממש כי רואה בה ברכה, וכמאמרם ז"ל (עירובין נ"ד) על הפסוק

"שמחה לאיש במענה פיו", ושם ברש"י (פ"ב): **"שמח בתלמודו שיש לו מענה בדבר הלכה ששואלים אותו והוא יודע"**, והדברים מפורשים בימינו, לכל אלה שגילו את השיטה המיוחדת.

חשוב לציין, כי השיטה הזאת אינה מפתחת רק את הזיכרון גרידא, שזוכר מה שלומד, שגם זו מעלה בפני עצמה, אלא השיטה הופכת אותו לאיש אחר, תורמת ומסייעת לו **להבין יותר את הסוגיות**, וע"י זה יכול להעמיק בדברי תורה, לדעת ולהבין המהלכים בגמרא, ומוסיף הרבה להתמדת התורה, סלע חיינו וקיומנו. שכן לאחר שהוא התרומם לדרגות גבוהות ופסגות חדשות בהתמדת התורה, בהבנת התורה, בידיעת התורה. הלומד פשוט זוכר את מה שלמד, ואינו צריך להתחיל מהתחלה, אלא קנה קנין בנפשו בדברי תורה, ונעשים **דברי תורה חלק מגופו ממש**, כמו שכתב בשב שמעתתא וכן בשו"ת בית הלוי בהקדמתו, שגופו

שעם הזמן ועם מילוי השאלות, וההתמדה להכניס ולדעת אותם ולהבינם ולהתייגע בהם, גיליתי אור. שבתי וחזרתי לתלמודי ביתר שאת, **כיום אני יודע ושוטט בע"פ חלקים גדולים בתורתי, מסכתות בתלמוד בבלי וסוגיות בבהירות ובידיעה ברורה.**

עוד אברך יקר שביקרים הרב חיים ב. שליט"א מבני ברק, אשר למד הלכה ע"פ שיטה ותוכנית זו, של חזרות ושאלות, נבחן על חלקי השו"ע, עד שב"ה ידע את ההלכה על בוריו, וזכה להיבחן אצל הגאון **רבי שבח צבי רוזנבלט** שליט"א, רבה של בני ברק ולקבל ממנו "היתר הוראה", כדת של תורה.

דיכאון על ספסל הלימוד

כך מספר לנו בדמעות של התרגשות, הרב ש' מהעיר ביתר, יהודי בעל-הבית שעמל לפרנסתו ונהנה מיגיע כפיו, אשר כבר "ידע" כי לא יזכה להיות בן תורה לעולם, והנה נס גדול נעשה פה, הוא גילה את השיטה הזאת של "קל לזכור", ושנים רבות לאחר שעזב את ספסל הלימודים, חזר אל מקור מים חיים ללמוד בכל הכוח כנעוריו, ושב ורפא לו.

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

מעשה שהיה באברך יקר הרב משה ל. שליט"א, תלמיד ישיבת סלבודקה בבני ברק אשר עשה ע"פ כל כללי התוכנית, וכתב בעצמו שאלות ותשובות על כל מסכתות הש"ס, כל תלמוד בבלי כולו! לא יאומן כי יסופר, ומדובר בסך רב ועצום של 12 אלף שאלות ותשובות, מקיפות בידע עצום, אדירות ורבות, ואם לא די בכל זה, הרי שלאחר מכן התוצאות הברוכות, שהצליח האברך היקר בזכות התוכנית, לעמוד בהצלחה מרובה במבחני מפעל הש"ס, בתוכנית 70 דף בחודש, ועמד בכור המבחן וידע היטב.

כשמו כן הוא - קל לזכור!

כותב לנו הרב שלום ו. מבני ברק אברך חשוב, מכתב נלהב ומרגש: **"זה שנים רבות שאני, תודה לה', ספון ומונח בין כותלי בית המדרש, יושב והוגה בתורת ה'. אלא שככל שהשנים עברו החילותי לחוש שמא אין טעם בהיותי שוקד על דלתות התורה... בקושי זוכר ראשי פרקים ומה יש לדבר על פרטים וסברות עמוקות. הדבר הביאני עד כדי דכדוכה של נפש ושקלתי ברצינות את צמצום שעות הלימוד ולו בשביל לצמצם את רמת התסכול... ובדיקו אז נפגשתי עם התוכנית הנפלאה שלכם, ופשוט גיליתי ש'קל לזכור', לא פחות! ראיתי שאני פשוט 'זוכר' את מה שאני לומד! בלימוד נכון, אמנם עם מאמץ, עם הקדשת זמן לכתיבת שאלות וענייתם, ניתן לקנות את מה שאנו לומדים, לנצח!"**

כל סעיף קטן!

ממשיך הרב שלום ו. מבני ברק וכותב: **"בימים אלו זכיתי בס"ד לסיים את כל הלכות גדה וטבילה עם סיכום וכתיבת שו"ת על כל סעיף וסעיף בשו"ע! ואני יכול להעיד על עצמי שבזכות 'קל לזכור', כמעט ואין ס"ק בפתחי תשובה שאפשר לתפוס אותי עליו! סיימתי נושא עם בהירות מקיפה בכל החלקים! התחושה משכרת! אם בעבר הוצרכתי להתגבר בשביל להחליט לנסות עוד 'זמן' ככולל אולי בכל זאת תבוא הישועה, אזי הישועה כבר באה, וכעת מחפש אני להוריד נתחים מזמני הפרטי בשביל להשקיע עוד ועוד מניות בעסקה המצליחה הזו!"**

להאזנה לסיפורי הצלחה נוספים:
חייגו 02-6449396 שלוחה 2

של הת"ח הוא דומה לקלף של התורה בע"פ, והלימוד חוזר לעצמות והוא יכול כל יום להתקדם בלימודו יותר ויותר.

תשים לפנייהם - די תסדר קדמיהון

השיטה הזאת, סודה בסדרה. כלומר סוד ההצלחה בס"ד הוא הסדר הברור, אשר מסדר לפני הלימוד את כל מה שלמד כדי שידע את הדברים ויוכל לשלוף אותם מזכרונו בעת הצורך, כשולחן ערוך ומוכן לאכול לפני האדם. בדרך כלל, לאדם רגיל הלימוד, קשה להחזיק את החזרות שכן הוא לומד דברים חדשים, אבל ע"פ שיטה זו, בתוכנית ברורה זו, יש מסגרת של חזרות מסודרת מאוד, אשר נותנת לו כלים לזכור

וכלים להבין, בצורה מושלמת ומקצועית, אשר ע"י זה הוא הופך להיות בקיא בכל מה שלמד, ואפילו יכול להעמיק יותר.

לחיות את הלימוד

שאלות ותשובות ע"פ שיטת היעב"ץ ז"ל, שמציגים לפניו את כל מה שלמד, בזמנים קצובים וקבועים, מחייבים אותו להיות

שנון "ולחיות את הלימוד", ואם יום אחד אינו חוזר ונשאל, הרי התוכנית מחייבת אותו לחזור ביום מחר גם על השאלות שלא חזר עליהם, וזה תופס כל אחד מהלומדים בצורה חזקה, והשאלות הם עוטפות ומקיפות את הלימוד בצורה ברורה ומסודרת מאוד, שיוכל להבין ולזכור מה שלמד, ולא ישכח כלל.

יבואו ויעידו עשרות קובצים התורנים והחיבורים הנפלאים שחיברו אברכים שהפכו להיות גאונים, והכל בזכות לימודם ושינונם כראוי ע"פ שיטה זו, שהפכה להיות לחם חוקם האהוב בימים ובלילות.

מה נשתנה שיטת היעב"ץ מכל השיטות?

השאלה המרכזית היא כמובן מה **הייחודיות** של שיטת הזכרון ע"פ היעב"ץ בשונה מכל חזרה רגילה, שהאדם הלימוד רואה בספר וחוזר לעצמו.

התשובה הברורה היא. שיש הבדל עצום "כיצד" חוזרים. יש פעמים רבות שאדם חוזר על תלמודו, ונדמה לו כאילו הוא כבר זוכר את לימודו, שכן בשעת מעשה הדברים נהירים וידועים לו, אך לאחר זמן, כאשר חולפים להם שעות או ימים, נוכח שאינו יודע ואינו זוכר. טעם הדבר הוא כי חזר עליהם מקופיא, בפיו ולא בלבו. כלומר, החזרה נעשתה בלא 'מאמץ שכלי',

הוא אכן 'עבר' על הסוגיא, 'זיהה' ו'הכיר' את הסוגיא, הרגיש בשעת מעשה כי הוא ביידידות גדולה עם הסוגיא, אבל באמת לא נחקקו הדברים במוחו ולא נבלעו בעצמותיו, לא הפך להיות חד עם התורה, כי לא הייתה כאן התאמצות שכלית להתאמץ להיזכר בפרטי ותוכן הסוגיא.

הגיע היעב"ץ, והטיל 'פצצה' לפתחנו, שינה את חיינו והעניק מתנה לדורות. הפך את החזרה המורגלת - לחזרה נכונה, חזרה אמיתית, חזרה שלמה ומושלמת.

היעב"ץ בתורתו לימדנו, כי עצם ההתאמצות להיזכר - השליפה המוח, לאלץ את המחשבה לעבוד, היא זאת שבונה ומפתחת את הזיכרון. ככל שהאדם יותר יתאמץ לעצום עיניו ולנסות להוציא מתוך המוח את מה שהוא למד, זאת פועלת במוחו לחקוק שם את התורה כראוי.

ככל שהמוח יעבוד, כאשר הוא נתקל בשאלה וחייב לתת לה מענה ותשובה, והוא

בכל ידיעותיו בצורה ברורה ומוחשית, והוא רואה את הדברים תדיר לנגד עיניו.

הזוכה לידיעת התורה נקרא מלאך!

השאיפה שלנו, כמו של כל בני התורה, היא להיות דבוקים אל התורה, חוכמתו של הבורא כל עולמים, עד שעולים ומתעלים להיות כמו מלאכים ממש, כלשון רשב"י בספר הזהר (הקדמה דף יב ע"ב) 'ברכו ה' מלאכיו, אלין אינון דמתעסקין באורייתא דאקרון מלאכיו בארעא'.

וכן כתב רבנו מרן החזו"א באגרותיו (ח"א יג): **ואמנם האיש הזוכה לידיעת התורה**, הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל באמת הוא מלאך הגר עם בני אדם וחי חיי אצילות של תורה, זה שיטת "קל לזכור".

מייגע את מוחו ומחשבתו להבין ולהיזכר ולסכם תשובה, כך הוא יגיע לידיעה ולזיכרון יותר חזק וחד, וכאשר עדיין אינו זוכר את התשובה, השאלה תמשיך להופיע אצלו בתדירות גבוהה יותר ולנקר במוחו ממש, והיא תציק לו ותדרוש טיפול וידיעה, עד שיעלה וידע ויזכור.

הוא אשר אמרו חז"ל בחכמתם: 'אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם'. דווקא החוסר לזכור, הצורך לדעת וההתעקשות בהתחלה להבין הדברים מתוך זיכרון, הוא אשר יגרום לו ע"י חיפוש התשובות ומציאתם, שבסוף לימודו יהא תורתו חקוקה במוחו היטב למשך זמן רב, וככל שימשיך בחיזוק חזרות בשיטה זו, לא ישכח הדברים שלמד - לעד לעולם.

המעלה המיוחדת בשיטת היעב"ץ

וזה בעצם ההבדל וההפרש העצום, בין שיטת החזרות הרגילה שבה הורגלנו כל השנים, לבין הבשורה הטובה של היעב"ץ ז"ל. כאשר החזרה והאילוף המחשבתי היא חזקה ושלמה, היא דואגת שהאדם הלומד יידע מה הוא למד, לא יפספס אפילו פרט אחד, והיא מסדרת את כל הנושא דבר דבור על אופניו.

דווקא אותם שאלות יורדות לכל הפרטים, וכך הוא רואה שאלה לנגד עיניו, שאלה שאין לה פיתרון ותשובה, והוא חייב למצוא מוצא ברור לכל שאלה, ולערוך בעצמו תשובה מסכמת לכל אופן ומהלך, ודווקא מכוח ריבוי השאלות המגוונות, התכנה מפעילה במוח **כוח מחשבה ועיבוד הזיכרון**, המאלץ אותו להתאמץ, לפעול ולעבוד, ולעשות "מעשה זיכרון", ולא רק לחזור עליהם בפה, אלא גם במוח.

שיגיעת המוח עושה פירות

האברך מקבל את השאלות לידיו בגיליון אלקטרוני או בדפים, וע"י זה הוא מסכם את הלימוד בצורה בהירה וחדה לפרטי פרטים, וזו יגיעה במוח שנותנת פירות, ובפרט אם הוא עדיין אינו יודע היטב את לימודו, עצם השאלות הללו שבנו הכינו ת"ח גדולים, הוא מתייגע להבין ולדעת אותו, וזה מחדיר במוחו בצורה מושלמת את כל תלמודו.

וזה המעלה בשיטה מבורכת זו, שהפעלת המוח בכוח - זו ערובה ברורה להפוך החזרה למעשה הנושא פירות, שמתאמץ במוחו ומחשבתו, וזה בונה לו מקום ברור וזיכרון חד ונוקב, עד שהוא שולט

הינם!!

שואף לזכור את כל תלמודך לא בשמים היא!

קבל כעת גישה חינם ליומיים בלבד

למיני קורס חדש ומיוחד מבית 'קלזכור' שהופק במיוחד לכבוד חג מתן תורה כדי להאזין למיני קורס

חייגו כעת: 02-6449396 שלוחה 4

הגישה למיני קורס תיחסם אוטומטית מיד עם כניסת החג

מה עוד תקבל במיני קורס החדש:

- מה הם 'הגורמים הראשיים' שגורמים לנו לשכוח, ואיך ניתן להתגבר עליהם?
- כיצד ניתן להפוך את החזרות שלנו, לשעה של חוויה ועונג, בשיטה פשוטה וקלה ליישום?
- מהי הטעות הנפוצה ביותר בקרב לומדי התורה בשיטת החזרה, ואיך אפשר להינצל ממנה?
- מהי השיטה המופלאה של היעב"ץ שעליה כתב 'מי שלא משתמש בה אפילו 100 חזרות לא יועיל לו, והמשתמש בה יספיק לו אפילו חזרה אחת ושנים!'
- בנוסף למיני קורס, תקבל גם דפי משימות ליישום מיידי של הכללים הנלמדים בקורס.

לקבלת המיני קורס' במייל לצפייה: שלחו את המילים 'מיני קורס' לכתובת K297910@GMAIL.COM

אתכם עד להצלחה המשגשגת

בידיעת התורה

02-6449396

לראותם לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 41 | סיון תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן ראש הישיבה הגדול "ג אדלשטיין שליט"א בשיחת חיוזק
בישיבת בית מדרש עליון בראשות הגאון הגדול הגר"י אונגר'שר שליט"א

מדרן ראש הישיבה הגדול"ג אדלשטיין שליט"א בשיעור בביתו

מדרן הגדמ"צ בדגמן שליט"א בשיחת חזוק בביתו

ראש ישיבת עטרת שלמה הגרש"ב סודוצקין שליט"א עם המגיד הגאון רבי אלימלך בידרמן שליט"א ואבי הילד שנהרג במידון הרב חיות הי"ו בדברי חיזוק בבית הכנסת "היזדים" בשיעורו של הגר"י יוסף שליט"א במוצ"ש

הגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א בשיחת חיזוק בעיר התורה ליקווד

הרב ורנר בביקור אצל מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א

"זיהי בימי קציר חיטים"

הספר שנתגלה ע"י מרן רשכבה"ג
שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
והודפס ע"י מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

ספר חסד לאלפים

לרבנו אליהו פנחס הכהן מריינא זיע"א
בו יבואר מדברי חז"ל בסגולת ברכת כהנים

הודפס לראשונה
בשנת תרע"א
ועתה סודר מחדש
בצורה מתוקנת ומהודרת
באותיות מנוקדות
ומאירות עינים

ניתן להזמין ולקבל דרך נציגי ההפצה של ה'קובץ גליונות' ברחבי הארץ
מחיר מיוחד בסך 15 ₪ בלבד (משלוח חינם בהתאם למוקדי ההפצה בכל עיר)

להזמנות: 053-3145900

הינם!!

שואף לזכור את
כל תלמודך?

לא
בשמים
היא!

קבל כעת גישה הינם ליומיים בלבד

למיני קורס חדש ומיוחד מבית 'קלזכור'
שהופק במיוחד לכבוד חג מתן תורה

כדי להאזין למיני קורס

חייגו כעת: 02-6449396 שלווחה 4

הגישה למיני קורס תיחסם אוטומטית מיד עם כניסת החג

מה עוד תקבל במיני קורס החדש:

- מה הם 'הגורמים הראשיים' שגורמים לנו לשכוח, ואיך ניתן להתגבר עליהם?
- כיצד ניתן להפוך את החזרות שלנו, לשעה של חוויה ועונג, בשיטה פשוטה וקלה ליישום?
- מהי הטעות הנפוצה ביותר בקרב לומדי התורה בשיטת החזרה, ואיך אפשר להינצל ממנה?
- מהי השיטה המופלאה של היעב"ץ שעליה כתב 'מי שלא משתמש בה אפילו 100 חזרות לא יועילו לו, והמשתמש בה יספיקו לו אפילו חזרה אחת ושנים!'
- בנוסף למיני קורס, תקבל גם דפי משימות ליישום מיידי של הכללים הנלמדים בקורס.

לקבלת ה'מיני קורס' במייל לצפייה: שלחו את המילים 'מיני קורס' לכתובת K297910@GMAIL.COM

הדרך הבטוחה לידיעת התורה

הקלזפור

אתכם עד להצלחה המשגשגת
בידיעת התורה

02-6449396

